

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ
Α' — ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

1

ΧΑΡΑΛ. ΡΕΜΠΕΛΗ

ΚΟΝΙΤΣΙΩΤΙΚΑ

ΒΡΑΒΕΥΘΕΝΤΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΡΑΝΤΕΙΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Ν. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ

Φιλολόγου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ, 1953

ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΣΗΜΟΧΩΡΙΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ «Η ΠΡΟΟΔΟΣ», 2005

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Κόνιτσα Αε.
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 51170 A
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 9/4/2007
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ. 398.094953 ΡΕΛ
κωδ εγθ: 7025

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΚΟΝΙΤΣΙΩΤΙΚΑ

ΡΕΜΠΕΛΗ, ΚΟΝΙΤΣΙΩΤΙΚΑ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ
Α' — ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

1

ΧΑΡΑΛ. ΡΕΜΠΕΛΗ

ΚΟΝΙΤΣΙΩΤΙΚΑ

ΒΡΑΒΕΥΘΕΝΤΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΡΑΝΤΕΙΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Ν. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ

Φιλολόγου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ, 1953

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΝΙΚ. ΡΕΜΠΕΛΗΣ (1887 - 1947)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Μὲ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἀνὰ χεῖρας συλλογῆς λαογραφικῆς καὶ γλωσσικῆς ὕλης, ἡ Ἑπειρωτικὴ Ἑταιρεία Ἀθηνῶν θέτει εἰς ἐφαρμογὴν πρόγραμμα ὀλόκληρον δημοσιευμάτων ἀναφερομένων εἰς τὴν Ἑπειρον καὶ τοὺς Ἑπειρώτας.

Μολονότι μακροῦς πνοῆς καὶ ἐν συνεχεῖ μεταπλασμῶ, τὸ πρόγραμμα τοῦτο θὰ ἠδύνατο νὰ εἶχεν ἐνωρίτερον τὴν ἀπτὴν ἐκδόσεσίν του, ἀφοῦ καὶ ἄλλαι ἐργασίαι, παρεμφερεῖς τῆς παρουσίας, πρὸ καιροῦ ἀναμένουν εἰς τὰς ἀρχαιοθήκας τῆς τὴν ὥραν νὰ ἴδωσι καὶ αὐταὶ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Ἀλλ' αἱ δεῖναι περιστάσεις, τὰς ὁποίας διῆλθεν ὀλόκληρος ἡ Ἑλλάς καὶ ἰδιαίτερος ἡ Ἑπειρος, ὡς καὶ ἡ περὶ ἄλλα, ζωτικώτατα καὶ θεόμενα ἀμέσου ἀντιμετωπίσεως καὶ θεραπείας, ἐντατικὴ ἀπασχόλησις παντὸς τοῦ Ἑπειρωτισμοῦ πλέον ἢ ἐξηγοῦν τὴν λυπηρὰν καθυστέρησιν. Ἀκόμη διερωτώμεθα ἂν ἡ πρὸ τετραετίας μόλις κρατοῦσα ἔτι ἀτμοσφαῖρα δὲν θὰ ἦτο παντελῶς ἀπρόσφορος διὰ τὴν ὑποδοχὴν τῶν *Ἑπειρωτικῶν Μελετῶν* μὲ τὴν ἠσυχασμένην πῶς καὶ φιλόσπουδον διάθεσιν, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖται διὰ νὰ δημιουργηθοῦν αἱ προϋποθέσεις ἀπροσκόπτου συνεχίσεώς των. Ἀπόδειξις ὅτι ἦτο, τὸ γεγονὸς τῆς καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν περίοδον μὴ ἐμφανίσεως εἰμὴ ἔργων πολεμικῆς, τινῶν ἀρίστων καὶ πολλῶν χρησιμωτάτων, ἀνεπιτρέπτων ὅμως εἰς τὴν Ἑταιρείαν ἐκ τοῦ Καταστατικοῦ τῆς. Ὅσα εἰρηνικά, μορφωτικά, πολιτιστικὰ ὑπῆρχον ἄλλοτε καὶ ὑπὸ τὴν βίαν τῶν πραγμάτων εἶχον σιγήσει, δὲν ἐπανηκούσθησαν. Ἔτος κἂν δὲν συμπληροῦται ἀφ' ἧς κάτι πάλιν ἤρχισεν ἐλπιδοφόρος νὰ κινῆται εἰς τὰ Ἰωάννινα, εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἐπικαίρως, λοιπόν, καὶ ἡ Ἡπειρωτικὴ Ἑταιρεία εἰσφέρει τὸ καθ' ἑαυτὴν, χάρις εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τοῦ κ. Ἄ. Τράντα καὶ τὴν φιλογένειαν τῆς Παγκείου Ἐπιτροπῆς, χαίρει δὲ διότι τοῦτο ἀφορᾷ τὴν τόσον δοκιμασθεῖσαν ἡρωικὴν Κόνιτσαν, ὅτι εἶναι ἔργον ζωῆς ἐμπνευσμένου ἀποστόλου καὶ μάρτυρος ἔθνικοῦ, ὅτι τὸ ἐπεμελήθη μὲ συγκινητικὴν στοργὴν ὁ καλὸς υἱὸς του. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἐπαφίεται εἰς τὴν κρίσιν ἐκείνων οἱ ὅποιοι θὰ κύψουν στοχαστικοὶ εἰς τὸ πρῶτον τῆς τοῦτο δημοσίευμα καὶ θὰ προσπαθήσουν, ὅσον γίνεται, νὰ εἰκάσουν ἐξ αὐτοῦ τὰ μέλλοντα νὰ ἀκολουθήσουν, ἔχει δὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ κρίσις των θὰ εἶναι δικαία. Νὰ ἐλπίσῃ καὶ ὅτι θὰ χωρήσουν ἔτι περαιτέρω, σκεπτόμενοι πῶς θὰ ἠδύναντο καὶ νὰ τὴν ἐνισχύσουν εἰς τὸ δύσκολον, τὸ ἀληθινὰ δύσκολον ἔργον τῆς; Τὸ εὔχεται καί, πάντως, τοὺς εὐχαριστεῖ.

Ἡ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κονίτσας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Η πρώτη έκδοση του παρόντος βιβλίου εξαντλήθηκε εδώ και αρκετά χρόνια. Το διοικητικό συμβούλιο του Συλλόγου Ασημοχωριτών Αθηνών «Η ΠΡΟΟΔΟΣ» ενέκρινε πέρυσι αίτησή μου για επανέκδοση του βιβλίου του πατέρα μου Χαραλ. Ρεμπέλη.

Αισθάνομαι, ως εκ τούτου, ευχάριστο το καθήκον να εκφράσω και από τη θέση αυτή θερμότερες ευχαριστίες προς το διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου, ήτοι: στον κ. Κων/νο Νούτσο, πρόεδρο, την κ. Αθηνά Στεργίου, αντιπρόεδρο, τον κ. Στέφ. Νούτση, γραμματέα, τον κ. Στέφ. Πανταζή, ταμία και τα μέλη, διότι με πολλή προθυμία ενέταξαν το βιβλίο «Κονιτσιώτικα» στο πρόγραμμα εκδόσεων βιβλίων του κληροδοτήματος του αειμνήστου Βασιλ. Χρήστου, ο οποίος – ειρήσθω εν παρόδω – φοίτησε στο Σχολαρχείο της Βούρμπιανης, την οποία υπερασπίστηκε και εκτιμούσε ιδιαίτερα τον, πάλαι ποτέ, Δάσκαλό του Χαρ. Ρεμπέλη.

Πιστεύω πως η ψυχή του λαμπρού επιστήμονα και μεγάλου ευεργέτη του Ασημοχωρίου Βασιλείου Χρήστου θα αγάλλεται για την ευγενή χειρονομία των συγχωριανών του, που αποφάσισαν να επανεκδώσουν βιβλίο περισπουδαστο, το οποίο αναφέρεται σε λαογραφική και γλωσσική ύλη των χωριών της επαρχίας Κόνιτσας.

Νικ. Χ. Ρεμπέλης, φιλόλογος, πρ. Λυκειάρχης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΣΗΜΟΧΩΡΙΤΩΝ «Η ΠΡΟΟΔΟΣ» 2005

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

*Ἀπόσπασμα ἐκθέσεως τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπείας
τοῦ Τραντείου Γλωσσικοῦ Διαγωνισμοῦ*

Ὁ διαπρεπὴς ὀφθαλμολόγος κ. Ἀλέξ. Τράντας, ἐπιθυμῶν νὰ καταστήσῃ δυνατὴν τὴν ἐπιστημονικὴν μελέτην τῶν γλωσσικῶν ἰδιωμάτων τῆς πλουσίας λαογραφίας καὶ τῆς ἱστορίας ἐν γένει τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος του, ἵδρυσε γλωσσικὸν καὶ λαογραφικὸν διαγωνισμὸν ἀποσκοποῦν εἰς τὴν συλλογὴν καὶ περίσωσιν τοῦ γλωσσικοῦ καὶ λαογραφικοῦ θησαυροῦ τῆς.

Εἰς τὸν προκηρυχθέντα α' διαγωνισμὸν ἀτυχῶς εἰς μόνος ἔλαβε μέρος. Ἀλλ' ὡς νὰ ἤθελεν οὗτος νὰ ἀναπληρώσῃ, τρόπον τινά, τὴν ἔλλειψιν ἀνταγωνιστῶν, ἐφιλοτιμήθη νὰ ἀποστείλῃ ὀγκώδη ἀληθῶς συλλογὴν «Γλωσσολογικὰ σύμμεικτα τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης τῆς Ἡπείρου.

Μία τῶν κυριωτέρων ἀρετῶν τῆς συλλογῆς εἶναι ἡ μετὰ τῆς δυνατῆς φωνητικῆς ἀκριβείας ἀπόδοσις τῆς λαϊκῆς προφορᾶς. Ἄλλη ἀξιόλογος ἀρετὴ αὐτῆς εἶναι ἡ σαφεστέρα κατὰ τὸ δυνατόν ἐρμηνεία τῶν παρατιθεμένων λέξεων διὰ ποικίλων παραδειγματικῶν φράσεων, (οὐχὶ σπανίως καὶ διὰ καταλλήλων παροιμιῶν καὶ παροιμιωδῶν φράσεων, στίχων ἐκ δημοδῶν ᾠσμάτων κ.λ.).

Ἐπαινοῦντες καὶ συγχαίροντες τὸν συγγραφέα τῆς καλῆς συλλογῆς διὰ τὴν ἀξιέπαινον φιλοπονίαν καὶ εὐσυνειδησίαν του καὶ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ καὶ στοργὴν πρὸς τὰ πολύτιμα πνευματικὰ προϊόντα τοῦ λαοῦ μας, κρίνομεν τὴν ἐργασίαν του ἀξίαν ὀλοκλήρου τοῦ βραβείου τοῦ ὀρισθέντος ὑπὸ τοῦ φιλοπάτριδος ἀθλοδέτου.

Ἡ ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΔΗΜΑΡΑΤΟΣ, Διδάκτωρ τῆς Φιλολογίας.
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΥΤΗΣ, Ἀρχιτέκτων.

ΣΗΜ. Ἀποσφραγισθέντος τοῦ φακέλλου, εὐρέθη ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῆς περι ἧς ὁ λόγος ἐργασίας εἶναι ὁ κ. Χαράλαμπος Νικολ. Ρεμπέλης, Διευθυντῆς τῆς Δημοτικῆς Σχολῆς Βουρμπιάνης.

Ἡ ζωὴ καὶ ἡ δρᾱσις τοῦ Χαράλαμπος Ρεμπέλη

Ὁ Χαράλαμπος Νικ. Ρεμπέλης ἐγεννήθη εἰς τὴν Βούρμπιανην τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης - Ἡπείρου τὴν 20ὴν Σεπτεμβρίου 1887.

Τὰ πρῶτα γράμματα ἔμαθεν εἰς τὴν γενέτειραν, ἣ ὁποία διετήρει κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους λαμπρὸν ἑλληνικὸν Σχολεῖον καὶ Οἰκοτροφεῖον, ὅπου ἐμάνθανον «γερά γράμματα» ὄχι μόνον τὰ παιδιά τῆς ἀπομεμονωμένης αὐτῆς περιοχῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑλληνόπουλα τῆς πέραν τοῦ Γράμμου ἀλβανοκρατούμενης Ἡπείρου.

Τὸ 1901 εἰσήχθη εἰς τὴν Ζωσιμαίαν Σχολὴν Ἰωαννίνων καὶ κατόπιν ἐσπούδασεν εἰς τὸ Μαράσλειον Διδασκαλεῖον Ἀθηνῶν, τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὁποίου εἶχε τότε ὁ Δ. Λάμψας.

Ἀπεφοίτησεν ἀριστοῦχος διδασκαλιστῆς καὶ κατ' ἀρχὰς ἐπὶ δύο ἔτη 1910 καὶ 1911 ὑπηρέτησεν ὡς δημοδιδάσκαλος εἰς τὴν κωμόπολιν Βήσσανην, ἀκολούθως δὲ ἐπὶ 37 συνεχῆ ἔτη εἰς τὸ Σχολεῖον τῆς ἀγαπημένης του Βούρμπιανης.

Ἐνυμφεύθη τὸ 1910 τὴν Ἀναστασίαν τὸ γένος Δούμαρη, ἐξ ἧς ἀπέκτησε πέντε θυγατέρας καὶ ἓνα υἱόν.

Ὡς δημοδιδάσκαλος εἰργάσθη μὲ ζῆλον καὶ αὐταπάρνησιν κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς ὑπηρεσίας του, ὄχι μόνον νὰ διαδώσῃ τὰ πνευματικὰ φῶτα εἰς τοὺς μαθητὰς του, ἀλλὰ κυρίως νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς τιμίους καὶ ἐργατικούς ἀνθρώπους, καλοὺς καὶ χρηστοὺς πολίτας. Εἶχεν ἐννοήσει βαθύτατα τὴν μεγάλην ἀποστολὴν τοῦ Ἑλληνος διδασκάλου, διὸ καὶ ἡ μόνη του φροντίς ἦτο νὰ διαπλάσῃ τὸν χαρακτῆρα τῶν μαθητῶν του, νὰ τοὺς μορφώσῃ παραλλήλως ψυχικῶς, κοινωνικῶς καὶ πνευματικῶς, νὰ διεγείρῃ μέσα των τὴν μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὴν Πατρίδα, τὴν Θρησκείαν καὶ τὴν Οἰκογένειαν.

Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου ἐθεώρει ἱερόν. Ἦτο «διδάσκαλος ψυχῶν» μὲ ὅλον τὸ βαρὺ νόημα πὺ εἶναι δυνατὸν νὰ περικλείουν αἱ δύο αὐταὶ λέξεις. Δὲν παρέλειπεν εὐκαιρίαν νὰ νουθετῇ τοὺς νέους, νὰ ὁμιλῇ περὶ ἀγάπης καὶ ἐργατικότητος, χρησιότητος καὶ ἠθικότητος, ἐγκρατείας καὶ καλῆς συμπεριφορᾶς, ἀρετῶν τόσον ἀναγκαίων διὰ μίαν νεανικὴν ψυχὴν, ἥτις ἂν μείνῃ ἀκαθοδήγητος καὶ ἀπαιδαγώγητος κατὰ τὸ στάδιον τῆς κρισίμου ἡλικίας τῆς ὑπάρχει κίνδυνος μέγας νὰ κατολισθήσῃ καί, ἀκολουθοῦσα τὴν σκολιάν, νὰ διαφθαρῇ ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐφημέρων ἡδονῶν καὶ ἀπολαύσεων.

Μία ἀγνή καὶ μεγάλη ἀγάπη τὸν συνέδεε μὲ τοὺς μαθητὰς του. Ἦθελε τὴν ἑλληνικὴν νεολαίαν χρησιτὴν τὸ ἦθος καὶ ἠθικὴν, ἐμπνεομένην ἀπὸ ὑψηλά

ιδανικά, καὶ ἀόκνως εἰσγάζετο νὰ τὰ ἐνσπείρῃ εἰς τὰς ψυχὰς των.

Μεγάλη ὑπῆρξε καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ του μόρφωσις. Αὐτοδίδακτος ἐγνώριζε καὶ ὠμίλει τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν. Ἐγὼ τοῦλάχιστον δύναμαι νὰ καυχῶμαι, διότι μόνον εἰς τὴν τελευταίαν τάξιν ἐφοίτησα εἰς τὸ Γυμνάσιον τῶν Ἰωαννίνων. Ὅλα νὰ προηγούμενα σχολικὰ ἔτη παρεσκευαζόμεν κατ' οἶκον καὶ ἔδιδον ἐξετάσεις ὡς κατ' ἰδίαν διδαχθεῖς. Καὶ μοῦ ἐδίδαξε μὲ ζηλευτὴν εὐχέρειαν καὶ μὲ μεγάλην ἀποδοτικότητα ὄχι μόνον Ὅμηρον, Εὐριπίδην, Ἠλιάτωνα, Γαλλικὰ καὶ Λατινικὰ, ἀλλὰ καὶ Θεωρητικὴν Γεωμετρίαν, Μαθηματικά, Ἀλγεβραν καὶ Φυσικὴν.

Ἀπὸ τὸ 1910 συνεδέθη σιενῶς μὲ τὸν τότε Μητροπολίτην Κονίτσης καὶ νῦν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σπυρίδωνα, ὅστις μεγάλως τὸν ἐξεΐμα.

Τὸ 1926 λαβὼν μέρος εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ εὐπατριίδου ὀφθαλμιάτρου κ. **Ἀλεξ. Τράντια** προκηρουχθέντα λαογραφικὸν διαγωνισμὸν τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης, εἰσγασθὴ ἐπὶ τριετίαν μὲ ἐπιμονὴν καὶ ὑπομονὴν διὰ νὰ φέρῃ τὸ ἔργον εἰς πέρας. Συγχρόνως δ' ἐξέδωκε χάριτην τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης. Λεπτομερέστερον καὶ ἀριώτερον παρόμοιον χάριτην ἐφιλοπόνησε πρὸ τοῦ πολέμου. Οὗτος ὁμως παραμένει ἀνέκδοτος.

Ἐπανέρχομαι εἰς τὴν μεγάλην του ἀγάπην πρὸς τὸ χωριό. Καίτοι ἠδύνατο νὰ μετατεθῇ εἰς πόλιν ἢ καὶ νὰ γίνῃ Ἐπιθεωρητής, ὁμως οὐδὲν ἐκ τούτων ἐπεδίωξεν. Ἐπεθύμει τὴν ἡσυχον καὶ ἀθόρυβον ζωὴν τοῦ χωρίου, ὅπου, μακρὰν τῆς τύρβης τῆς πόλεως καὶ εἰς φυσικὸν περιβάλλον τόσον ἀρεσιὸν καὶ εὐχάριστον δι' αὐτὸν, ἐπεδίδετο εἰς τὰς προσφιλεῖς του μελέτας. Ὁ ἀγὼν τοῦ 1940 τὸν εὗρεν ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων, ὀπλισμένον διὰ τῆς μεγάλης δυνάμεως τοῦ λόγου καὶ τῆς γλώσσης.

Ὅτε τὰ ἰταλικὰ στρατεύματα εἰσῆρχοντο τὴν 29ην Ὀκτωβρίου 1940 εἰς τὴν Βοβορπιανην, ὁ Χαράλ. Ρεμπέλης παρουσιάσθη μόνος ἐνώπιόν των καὶ ἐκεῖ πρὸ τῆς Παναγίας ἀπέτεινεν ὀλίγα λόγια εἰς τὸν διὰ καλπάζοντος ἵππου ἀριχθέντα Ἰταλὸν Συνταγματάρχην. Οὗτος, ἀπαντιῶν εἰς ὅσα εὐθαρσῆ καὶ ὑπερήφανα εὗρε νὰ τῷ εἴπῃ τὴν κοίσιμον ἐκείνην στιγμὴν ὁ Χαράλ. Ρεμπέλης, τὸν ἐβεβαίωσεν ὅτι θὰ ἀπηγόρευε πᾶσαν ἀτασθαλίαν τῶν ἀκολουθούντων τουρκαλβανικῶν ταγμάτων. Καὶ πάλιν τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1941 τοὺς ἀντεμετώπιζε διὰ τῆς γλώσσης, ὅτε διὰ δευτέραν φορὰν εἰσῆρχοντο εἰς τὸ χωριόν.

Ἀνάγκη προσέτι νὰ σημειωθῇ, ὅτι τὸν Αὐγούστιον τοῦ 1943, ὅτε οἱ Γερμανοὶ ἐκάλουν ἐξ ἐκάστου χωρίου δύο οἰαδήποτε ἄτομα νὰ παρευρεθοῦν εἰς τὸ «Μπουραζάνι», καὶ τὸ ἀνταρτικὸν κίνημα εὐρίσκετο ἐν πλήρει δράσει, καὶ πάλιν ὁ Χαράλ. Ρεμπέλης ἐσιάθη ἐκεῖνος ὅστις μὲ προφανῆ κίνδυνον τῆς ζωῆς του ἀντεπροσώπευσε τὸ χωριό.

Ἡ ἄνοιξις τοῦ 1947 προοιωνίζετο κακὴ διὰ τὰ μέρη μας. Οἱ συμμοριῖται ἐκινουῦντο μὲ ἀρκετὴν ἐλευθερίαν εἰς τὰ βουνὰ τῶν τόπων μας. Κρατῶ τὴν τελευταίαν του πρὸς ἐμὲ ἐπιστολὴν γραφεῖσαν εἰς τὰς 18 Μαΐου 1947. Μοῦ ἔγραφε μεταξὺ ἄλλων :

«Ἡ συμμορία ἀπὸ Κορτίνιστα πέρασε κοντὰ στὸ Κρυονέρι - Βράνισταν - Σαραντάπορον καὶ θὰ ἐπῆγε ἢ στὴν Ἀλβανία ἢ στὰ βουνὰ μας. Βλέπεις ὅτι ἡ πυρκαϊὰ πλησιάζει καὶ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάξῃ».

Θὰ ἔλεγε κανεὶς, ὅτι προηοθανετο τὴν μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐπίθεσιν τῶν συμμοριτῶν κατὰ τῆς Βούρμπιανης καὶ τὴν ἀπαγωγὴν του. Διὰ τὸ ὅμως, ἀφοῦ προέβλεπε τὴν κατάστασιν δὲν ἔφευγεν ; Ἡ ἀγάπη του πρὸς τὸ χωριὸ δὲν τὸν ἄφινε ! Ἀλλὰ κυρίως ἡ συναίσθησις τῆς καθαρῆς του συνειδήσεως συνετέλεσεν ὥστε νὰ καθῆσθαι ἐκεῖ μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς, μολονότι ἔβλεπε, ὅτι ἀπὸ τὰ χωρία ἀπὸ τὰ ὁποῖα οἱ συμμοριῖται διήρχοντο, πρῶτους πρῶτους συνελάμβανον καὶ ἀπῆγον τοὺς διδασκάλους. Καὶ περαιτέρω εἰς τὴν ἰδίαν ἐπιστολὴν συνεχίζει κατὰ τρόπον συμβουλευτικόν, ὡς ἐὰν προσπαθούσεν, ὅτι τὰ λόγια αὐτὰ θὰ ἦσαν καὶ αἱ τελευταῖαι παραινέσεις πατρὸς πρὸς υἱόν :

«Πρόσεχε πολὺ εἰς τὰς συναναστροφάς, γιατί ὅπως ξέρεις : φθείρουσι ἤθη χρηστὰ ὁμιλίας κακαί. Νὰ διατηρήσῃς ἀμόλυτον τὴν νεανικὴν καὶ ψυχικὴν σου ἀγνότητα, διότι μία παρεκτροπὴ ὀδηγεῖ εἰς ὄλεθρον καὶ καταστροφὴν. Ἡ χαρὰ τὴν ὁποῖαν δοκιμάζεις, δταν ἐκτελέσῃς τὸ καθήκόν σου ὡς μαθητῆς εἶναι μία ἠθικὴ τόνωσις ἀνεκτίμητος εἰς ἕνα νέον».

Καὶ ἦλθεν ἡ 21η Μαΐου 1947, ἡμέρα καθ' ἣν οἱ συμμοριῖται, ἐξουδετερώσαντες κατόπιν πολυῶρου μάχης δύο ἐλαφρᾶς δυνάμεις διμοιρίας ἐδρευούσας εἰς Ἅγιον Κοσταντῖνον καὶ Δημήτριον, εἰσῆρχοντο εἰς τὴν Βούρμπιανην. Κατευθύνονται εἰς τὴν οἰκίαν μας καὶ τὸν ζητοῦν. Εὐρίσκειτο εἰς παρακειμένην οἰκίαν, ἀλλὰ ἀμέσως παρουσιάζεται. Τὸν ὑποδέχονται μὲ φαιδρὰ πρόσωπα. Φροντίζουν νὰ μὴ τοῦ δώσουν οὐδεμίαν ὑπόνοιαν τῶν προμελετημένων σχεδίων των. Ἀργὰ δὲ πρὸς τὸ ἔσπερας ὑποχωρήσαντες τὸν διατάσσουσαν νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸν φονεύουν παρὰ τὴν θέσιν «Σταυρὸν» εἰς τὰς τραχείας φάραγγας τοῦ Γράμμου !

Αὕτη ἦτο ἡ τραγικὴ μοῖρα τοῦ Χαροῦ. Ρεμπέλη.

Ἀκούραστος ἐργάτης τῆς παιδείας, ἐνθουσιώδης καὶ διαπρύσιος κήρυξ τῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν, ἐργασθεὶς ἀόκνως ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν διὰ τὸ καλὸν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ χωρίου, ὡς καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ κοινωνικὴν μόρφωσιν τῶν ἑλληνοπαίδων, ψυχοπλάστης, σμιλευτῆς ἡθους καὶ χαρακτῆρος, ἀφοῦ διεπαιδαγώγησε γενεὰς ἀνθρώπων, ἤχθη ἐν τέλει εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ θανάτου.

Ἐθνικὸς καθοδηγητῆς καὶ πολύτιμος σύμβουλος εἰς ὅλα τὰ μεγάλα ζητήματα, ὀδηγὸς εἰς τὰς κρισίμους περιστάσεις, δάσκαλος τῶν «παλιῶν καιρῶν»

μὲ πολυμερῆ κατάρτισιν καὶ μόρφωσιν, στυλοβάτης τῆς Βούρμπιανης καὶ δακτυλοδεικτούμενος εἰς τὰ ἐκάστοτε συγκροτούμενα ἐπαρχιακὰ διδασκαλικά συνέδρια, φίλος τέλος τοῦ λαοῦ, ἐφονεύθη ὑπὸ τὰ ἀμείλικτα πλήγματα τῶν αὐτοκαλουμένων «φίλων τοῦ λαοῦ» διότι ἦτο επικίνδυνος ἐθνικὸς ἡγήτωρ ἀνθρώπων.

Ὁ καθηγητὴς τοῦ Γυμνασίου Θηλέων Ἰωαννίνων κ. Γ. Οἰκονόμου εἰς ἄρθρον τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Γράμμος καὶ ὁ Χαράλ. Ρεμπέλης» δημοσιευθὲν εἰς τοπικὴν ἐφημερίδα, ἐξαίρων τὴν ἐθνικὴν δρασίν του, ρίπτει τὴν ἰδέαν, ὅπως εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Βουρμπιάνης στηθῆ ἡ προτομὴ του.

Ὁ Χαράλ. Ρεμπέλης ἐφονεύθη εἰς τὸν Γράμμον ἀπὸ τυφλὰ καὶ μίσθαρα ὄργανα ὡς ἐθνικὸς ἥρωας. Ὁ θάνατός του προηγῆθη τοῦ θανάτου τῶν ἡρωικῶν νεκρῶν, οἱ ὅποιοι μετὰ δύο ἔτη ἔπεσον ἐκεῖ εἰς τὰς χαράδρας τοῦ Γράμμου κατὰ τὰς μεγάλας στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις, διὰ τῶν ὁποίων, κατόπιν αἰμοβαφῶν νικῶν, ἐπετεύχθη ἡ ἐξόντωσις τοῦ κομμουνιστοσυμμοριτισμοῦ.

Ἄγνωστον ποῦ ἀκριβῶς ἐφονεύθη! Παρὰ τὰς ἐπιμόνους προσπάθειάς μας, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἀνεύρωμεν καὶ περισυλλέξωμεν τὰ ἅγια κόκκαλά του καὶ νὰ προβῶμεν εἰς τὰς νενομισμένας ἐπιμνημοσύνας δεήσεις. Παρηγορεῖ ὅμως ἡμᾶς ἡ σκέψις, ὅτι, εἰς τὸ κατ' ἔτος, τὴν 29ην Αὐγούστου, τελούμενον σεπτὸν μνημόσυνον τῶν ἡρωικῶν νεκρῶν τοῦ Γράμμου, ἡ ψυχὴ τοῦ Χαράλ. Ρεμπέλη, τοῦ καταβάσαντος καὶ καθαγιασάντος μεταξὺ τῶν πρώτων διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ του θανάτου τὰ ἐνδοξα ἐκεῖνα χῶματα, μετέχει περισσότερον πάσης ἄλλης τῆς θείας ἱεροτελεστίας καί, ἀναβαπτιζομένη εἰς τὰ ἱερὰ νάματα τῆς πανελληνίου τελετῆς, ὑψοῦται πάλιν «ἐν σκηναῖς δικαίων».

ΝΙΚΟΣ ΧΑΡ. ΡΕΜΠΕΛΗΣ

Σ η μ . Εἰς τὴν Ἑπαιρωτικὴν Ἑταιρείαν Ἀθηνῶν, ἣτις προθύμως ἀνέλαβε τὴν ἐκδοσίν, ἐκφράζω καὶ ἐντεῦθεν τὰς θερμὰς μου εὐχαριστίας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

*Τῶν γὰρ ὄντων ἀγαθῶν καὶ καλῶν οὐδὲν ἄνευ
πόνου καὶ ἐπιμελείας οἱ θεοὶ διδόνασιν ἀνθρώποις.
ΞΕΝΟΦ., ἀπομν. Βιβλ. Β', κεφ. α'*

Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ποταμοῦ Σαρανταπόρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κονίτισης τῆς Ἡπείρου καὶ εἰς μικρὰν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον ἀπόστασιν ἑκατέρωθεν τῶν ὄχθων αὐτοῦ κεῖνται τὰ χωρία Μόλιστα, Σιασίτσανη, Κεράσοβον, Καστάνιανη, Μπλίζγιαννη, Κάντσικον, Ζέρμα, Λούψικον, Φετόκο, Σέλτση, Βούρμπιανη, Λεσκάτσι, Χιονάδες, Τούνοβον, Πληκάτι, Στράτσανη, Ἴζβορος, Πυρσόγιαννη κ. ἄ. καλούμενα μετὰ τὸ γενικώτερον ὄνομα *Μαστοροχώρια*, διότι εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν καὶ νῦν ἔτι οἱ περισσότεροι τῶν κατοίκων μετέρχονται τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κτίστου.

Οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τούτων διαφέρουσι πολὺ τῶν γειτόνων των, τῶν κατοικούντων ἀπ' ἑνὸς μὲν πέραν τοῦ Βοΐου ὄρους πρὸς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν, ἀπ' ἑτέρου δὲ τῶν ὀπισθεν τῆς ἑλληνοαλβανικῆς μεθορίου καὶ τῶν περὶ τὸν Σμόλιγκαν βλαχοφώνων πληθυσμῶν, καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸν βίον καθ' ὅλου.

Καὶ τὰ ἐνδύματα τὰ ἐγχώρια ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, καίτοι ἔχουσι μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὰ τῶν περιοίκων μακεδονικῶν καὶ βλαχοφώνων πληθυσμῶν, παραλλάσσουσι πολὺ ἐν σχέσει μετὰ τὴν ἀμφίεσιν τῶν Ἀλβανῶν, διαφέρουσι δὲ αἰ βιοτικαὶ συνθῆκαι, τὸ δὲ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῶν Μαστοροχωρίων παρουσιάζει ριζικὴν διαφορὰν ἐν σχέσει μετὰ τὴν γλῶσσαν τῶν περιοίκων, δεδομένου ὅτι οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰ χωρία Μπομπίτσκο, Ραντάτι, Γκρεμένι, Ἄρζα, Λέσνα, Προντάτι, Ράχωβα εἶναι ἀλβανόφωνοι, οἱ περὶ τὸν Σμόλιγκαν βλαχοφώνοι, καὶ οἱ ὀπισθεν τοῦ Βοΐου ὄρους (Μπορμποτσκό, Σλάτινα, Ψέλτσικο, Βύσσαντσκο, Κοτέλτσι, Δρυάνοβο, Νεροσλαυίτσα, Τούχουλη, Γιαννοβένη, Σλίμιτσα, Γράμμοστα κ. λ.) ἑλληνόφωνοι, ἀλβανόφωνοι, σλαβομακεδονόφωνοι, καὶ καθ' ὅλου πᾶσα ἔκφανσις τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν κατοίκων τῶν Μαστοροχωρίων παρουσιάζει τι τὸ ἰδιάζον ἐν σχέσει καὶ πρὸς

αὐτὰ τὰ νοτιώτερα χωρία τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης (Μάζιου, Σανοβόν κ.λ.) καὶ πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν Κόνιτσαν.

Εἰς τὴν παροῦσαν πραγματείαν θὰ ἐξετάσωμεν τὴν γλῶσσαν καὶ λαογραφίαν τοῦ ὡς ἄνω βορείου τμήματος τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης, ὁμιλοῦντος τὴν ἑλληνικὴν, πλὴν τῶν ἀλβανοφώνων Πληκατίου καὶ Κωσάρτσκου καὶ τῶν βλαχοφώνων Δεντσίκου καὶ Φούρκας, ὅσα κατέστη ἡμῖν δυνατὸν νὰ περισυλλέξωμεν δι' ἐπιμόνου καὶ συστηματικῆς ἐρεῦνης, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι, διὰ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν διαλεκτικῶν τύπων καὶ ἰδιωμάτων τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς, θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ συνταχθῇ ἢ ἀπὸ πολλοῦ πολυπόθητος Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐκ δὲ τῆς Ἱστορίας τῶν γλωσσικῶν ἰδιωμάτων θὰ διαλευκανθῇ ἢ ἱστορικὴ παράδοσις διαφόρων χωρῶν, ὅταν αὕτη δὲν εἶναι πλήρης, ὡς τοῦτο συμβαίνει ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κονίτισης, δι' ἣν, ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὴν ἐν τοῖς «*Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς*», δημοσιευθεῖσαν Ἡπειρωτικὴν Βιβλιογραφίαν, οὐδαμοῦ γίνεται λόγος, καὶ ἱστορικὰ συμπεράσματα εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξαχθῶσιν, ὅταν μηδεμία ὑπάρχῃ αἰεὶ λόγου ἱστορικῆς παράδοσις. Καὶ ἔχουν γίνεαι μὲν σχετικαὶ γλωσσολογικαὶ καὶ λαογραφικαὶ μελέται διὰ τινὰ τμήματα τῆς Ἡπείρου καὶ ἰδίᾳ τοῦ Ζαγορίου, τῶν Ἰωαννίνων κ.λ. ἀλλ' αὗται ὅσον καὶ ἂν εἶναι τέλεια, εἶναι πάντως ἐλάχισται ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς γλωσσολογικῶς ἀνεξερευνήτους ἐπαρχίας Κουρέντων, Κατσανοχωρίων, Πωγωνίου, Κονίτισης κ. ἄ.

Καὶ τῆς ἀμελείας ταύτης κυριώτερα αἰτία ὑπῆρξεν ἡ παντελὴς ἀγνοία τῆς μεθόδου καὶ τοῦ τρόπου περὶ τὴν γλωσσολογικὴν καὶ λαογραφικὴν ἐρευναν, καὶ διότι δὲν ἐνθαρρύνονται οὐδὲ ὑποστηρίζονται οἱ διατρίβοντες περὶ τὴν μελέτην τῆς μητρικῆς ἡμῶν γλώσσης, ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ οἱ περισσότεροι λόγιοι θεωροῦσιν ἀνιαρὸν καὶ ἄχρηστον πᾶσαν λαογραφικὴν ἐρευναν καὶ ἐνασχόλησιν.

Περὶ τὸν νὰ δηλωθῇ πόσον αἰσθητὴ εἶναι ἡ ἀνάγκη γλωσσικῆς μεθόδου καὶ παιδείας πρὸς ἐξέτασιν τῶν ἰδιωμάτων καὶ πρὸς ἀκριβῆ καταγραφὴν γλωσσικοῦ ὕλικου, ἰδιωματικοῦ, ὑπὸ ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, ἵνα οὕτω ὁ ἀθησαυρὸς γλωσσικῶν στοιχείων χρησιμεύσῃ πρὸς βαθυτέραν γλωσσικὴν ἐπεξεργασίαν.

Ἡ σπουδὴ τῶν γλωσσικῶν ἰδιωμάτων καὶ ἡ περισυλλογὴ λαογραφικοῦ ὕλικου τόπου τινός, οὐ μόνον εἶναι ἀξιόλογος ἐθνικὴ ἐργασία, ἀλλὰ καὶ ἀναγκάζει τοὺς ἐρευνῶντας καὶ ἰδίᾳ τοὺς διδασκάλους εἰς ἐπιστημονικὴν ζήτησιν, ἣτις εἶναι ἀνεξάντλητος πηγὴ τῆς ἀκμῆς ἐκείνης καὶ ζωηρότητος τοῦ πνεύματος, τῆς ὁποίας τόσην ἔχει ἀνάγκην τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, ἵνα μὴ ἀποβαίῃ ἀνιαρὸν καὶ χειρωνακτικόν.

Εὐτυχῶς πρὸ τριετίας, χάρις εἰς τὰς πολυτίμους φροντίδας καὶ προσπαθείας τῆς Διευθύνσεως τῶν «*Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν*», ἤρχισε νὰ κατανοῆ-

ται καὶ ἐν Ἡπείρῳ, ὅτι εἶναι ἀνάγκη συντόνου καὶ ἐπιμελοῦς γλωσσικῆς ἐργασίας, διότι αἱ διαλεκτικαὶ διαφοραὶ καὶ οἱ ἰδιωματικοὶ τύποι ὁσημέραι ἀποτριβόνται, ἐκβαλλομένων τῶν ἰδιωμάτων ὑπὸ τῆς κοινῆς ἐν ταῖς πόλεσι λαλουμένης καὶ τῆς γλωσσικῆς ἀφομοιώσεως καὶ τῆς παρεισφρήσεως ἐν ἐκάστω τόπῳ ξένων ἠθῶν καὶ ἐθίμων.

Ὅπως ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐμφανίζεται ὑπὸ διαφόρους διαλεκτικὰς μορφὰς προελθούσας ἐκ τῆς κοινῆς πᾶσι τοῖς Ἑλλησι γλώσσης, τῆς προδιαλεκτικῆς, οὕτω καὶ ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ κατὰ τοὺς ἐσχάτους τῆς παρακμῆς χρόνους ἐμφανίζεται ὑπὸ ποικίλας διαλεκτικὰς μορφὰς προοελθούσας ἐκ τῆς Ἀττικῆς-Κοινῆς, ἧτις κατίσχυσε τῶν λοιπῶν διαλέκτων ὡς γραπτὴ καὶ προφορικὴ ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων γλῶσσα ἐν τοῖς μετὰ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον χρόνοις.

Ἐκτοτε, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, οἱ τρόποι τοῦ βίου ἡμῶν μεταβλήθησαν, τὰ πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ καθεστῶτα ὑπέστησαν ἀλλοιώσεις, διάφοροι δὲ τόποι ἀπεμονώθησαν ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως συγκοινωνίας, βαρβαρικαὶ ἐπιδρομαὶ καὶ κατακτήσεις ἔλαβον χώραν, παχυλὴ δὲ ἀμάθεια κατέλαβεν ἅπαν τὸ Ἑλληνικόν, ἰδίως μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ κατ' ἀνάγκην καὶ ἡ γλωσσικὴ ἐνότης διεσπάσθη καὶ εἰς πᾶν τμήμα ὑπὸ φυσικῶν ὁρίων περικλειόμενον ἐμορφώθη σὺν τῷ χρόνῳ ἰδιάζων γλωσσικὸς τύπος.

Τοιοῦτόν τι βεβαίως συνέβη καὶ ἐν Ἡπείρῳ καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κονίτσης, ἧτις, κειμένη εἰς τὸ βορειοανατολικὸν ἄκρον τῆς Ἡπείρου καὶ περιστοιχιζομένη ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ ἄλβανοφώνων, βλαχοφώνων καὶ σλαυοφώνων πληθυσμῶν, διετήρησεν ἐν τούτοις ἀμόλυντον τὴν πάτριον μητρικὴν γλῶσσαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων, διότι αἱ ἐν τῇ προφορικῇ λαλιᾷ ἐγκατεσπαρμέναι ξενικαὶ λέξεις, ἰδίως σλαυικαί, ἄλβανικαὶ βλαχικαὶ καὶ τουρκικαὶ εἶναι ἐλάχισται, λείψανα τῶν διαφόρων ἐπιδρομῶν, ἅτινα σὺν τῷ χρόνῳ ἀποβάλλονται, αἱ δὲ τουρκικαί, ὀλίγαι καὶ αὗται ἐν συγκρίσει μὲ τὸν γλωσσικὸν πλοῦτον τῆς ἑλληνικῆς μητρικῆς γλώσσης, διετηρήθησαν ὡς ἐκ τῆς μακροχρονίου δουλείας, τινὲς δὲ καὶ μετεβλήθησαν τόσον, ὥστε νὰ φαίνωνται ἑλληνικαί.

Ἀπὸ πολλῶν ὅμως δεκαετηρίδων ἤρχισαν νὰ ἐκλείπουν οἱ λόγοι τῆς διασπάσεως τῆς γλώσσης καὶ νὰ συντελῆται ἡ ἐνοποίησις αὐτῆς. Ὅθεν σήμερον οἱ ὀπωσδήποτε μορφωμένοι λαλοῦσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, οὗτοι δὲ μεγάλως συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀποτριβὴν ἰδιωματικῶν λέξεων, καθόσον οἱ ἀγράμματοι καὶ ἀπαίδευτοι φιλοτιμοῦνται νὰ μιμοῦνται κατὰ τε τὰ ἄλλα καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν τοὺς εἰς ἀνωτέραν κοινωνικὴν τάξιν ἀνήκοντας.

Πρὸς τούτοις καὶ τὸ Σχολεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου προβάλλονται εἰς ὅλον τὸ ἔθνος τὰ αὐτὰ γλωσσικὰ ὑποδείγματα πρὸς μίμησιν καὶ οἱ αὐτοὶ τρόποι

ἐκφράσεως, μεγάλην καὶ σπουδαίαν κέκτηται δύναμιν πρὸς ἐνοποίησιν τῆς γλώσσης. Οἱ εἰς τὸ Σχολεῖον φοιτῶντες ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπομανθάνουσι τὴν διάλεκτον τοῦ τόπου τῶν καὶ συνηθίζουσιν ἀσυνειδήτως καὶ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου τὴν κοινὴν ὑφ' ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων λαλουμένην καὶ ἐλάχιστα μόνον τῆς γραφομένης διαφέρουσιν. Καὶ αἱ μακρὰ ἀποδημίαι τῶν κατοίκων, τὰ ταξίδια καὶ ἡ ἐπικοινωνία μετ' ἄλλων τόπων καὶ ἰδίᾳ μετὰ τῶν πόλεων, σπουδαίως συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀποβολὴν τῶν ἰδιωματικῶν καὶ διαλεκτικῶν τύπων τοῦ προφορικοῦ λόγου. Ὅθεν δῆλον καθίσταται πόσον δύσκολος ἀποβαίνει πᾶσα λεξιλογικὴ καὶ λαογραφικὴ συλλογὴ καὶ ἡ μεθοδικὴ ἐξέτασις αὐτῆς, ἰδίως δὲ ἡ πιστὴ καὶ ἀκριβὴς ἀπόδοσις τῆς φωνητικῆς τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ. Δὲν εἶναι μόνον ἀνάγκη ὁ ἐρευνητὴς τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τόπου τινὸς νὰ ζήσῃ ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτῷ, νὰ κατανοήσῃ βαθέως τὸν βίον τῶν κατοίκων διὰ νὰ διαπτύξῃ καὶ τὰς ἐλάχιστας πτυχὰς τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους σχέσεων, διὰ νὰ παρατηρήσῃ τὰ ἀκριβῆ ἰδιωματικὰ στοιχεῖα καὶ ἐπιτύχῃ πιστὴν ἀναπαράστασιν τῶν φθόγγων, ἀλλ' εἶναι ἀπαραίτητον ἐν τῇ ἀποθησαυρίσει τοῦ γλωσσικοῦ ὕλικου νὰ ἀποτείνεται πρὸς ὅσον τὸ δυνατόν γεροντοτέρους καὶ ἀνεπιμείκτους ἐπαρχιώτας, οἱ ὅποιοι δὲν ἀπεδήμησαν ποτὲ ἐκ τῆς πατρίδος τῶν καὶ δὲν εὐρίσκονται εἰς στενὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν πόλεων.

Τὰ λεξιλογικὰ καὶ γλωσσικὰ στοιχεῖα, τὰ ὅποια παραθέτομεν κατωτέρω κατὰ κεφάλαια, ἀπαντῶσιν ἐν τῇ καλιᾷ τῶν κατοίκων τῶν εἰρημένων χωρίων τοῦ βορείου τμήματος τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ ἐρευνα ἡμῶν δὲν ὑπῆρξεν ἐξ ἴσου λεπτομερῆς δι' ὅλα τὰ χωρία. Καὶ τοῦτο διότι καθίσταται πολὺ δυσχερὴς ἡ περισυλλογὴ ἅπαντος τοῦ γλωσσικοῦ θησαυροῦ ὁλοκλήρου περιφέρειας ἐκ πολλῶν χωρίων, ὅσηνδῆποτε καλὴν θέλησιν καὶ ἂν ἔχῃ ὁ ἐρευνητὴς. Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐπισκεφθῇ τις τὰς διαφορὰς Κοινοτήτας καὶ νὰ ζητήσῃ διαφορὰς πληροφορίας περὶ τῶν ἰδιωματικῶν τύπων τοῦ προφορικοῦ λόγου, ἀλλὰ δεόν νὰ εὔρη τὰς καταλλήλους εὐκαιρίας εἰς κοσμικὰς καὶ ἄλλας συγκεντρώσεις καὶ τὰ κατάλληλα πρόσωπα, τὰ ὅποια θὰ ἔχουν τὴν διάθεσιν πρὸς παροχὴν διαφορῶν πληροφοριῶν διὰ τὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα τοῦ τόπου τῶν

Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον τριετίαν ἀσχοληθεὶς εἰς τὴν λεξιλογικὴν καὶ γλωσσικὴν συλλογὴν ἐκ τοῦ βορείου τμήματος τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης ἐδίσταζεν ἐπὶ πολὺ νὰ ταξινομήσῃ τὸ ὕλικόν διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν, χάρις εἰς τὸν εὐπατρίδην κ. **Ἀλέξιον Ἀπ. Τράντιαν**, προκηρυχθέντα γλωσσικὸν διαγωνισμόν, ἀποβλέπων εἰς τὰς δυσχερείας, αἵτινες ὅλοῦν παρουσιάζοντο ἐνώπιόν του, τόσον εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν διαφορῶν ἰδιωματικῶν λέξεων καὶ φράσεων καὶ εἰς τὴν ὀρθὴν ἐξήγησιν τῶν παροιμιῶν, ὡς αὐταὶ νοοῦνται ὑπὸ τῶν κατοίκων, ὅσον καὶ εἰς τὴν πιστὴν

φωνητικὴν ἀπόδοσιν τῶν δημοτικῶν ᾄσμάτων, τῶν εὐτραπέλων διηγήσεων, τῶν παραδόσεων καὶ τῶν παραμυθίων καὶ τῶν λοιπῶν στοιχείων, ὅσα διὰ τῆς προφορικῆς παραδόσεως οἱ πατέρες ἡμῶν κατέλιπον εἰς τὴν σημερινὴν γενεάν.

Ἐνόμισα ὅμως, ὅτι εἶχον καθῆκον καὶ ὑποχρέωσιν ὡς καταγόμενος ἐκ τοῦ τμήματος τούτου τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπὶ εἴκοσι συνεχῆ ἔτη ἔζησα ὡς ἐκ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας μου καὶ ἐγνώρισα ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐξ ὅλως ἰδιαιτέρων συνθηκῶν ὅλα τὰ ὡς ἄνω χωρία, νὰ συνεισφέρω τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν καθ' ὅλου γλωσσικὴν ἔρευναν τοῦ τόπου μου, ἀφοῦ ὁ διαπρεπὴς ὀφθαλμίατρος καὶ ἔγκριτος πατριώτης κ. **Ἀλέξιος Ἀπ. Τράντας**, στοιχῶν τῷ παραδείγματι ἄλλων φιλομούσων τέκνων τῆς εὐάνδρου πατρίδος μας, εἶχε τὴν εὐγενῆ ἔμπνευσιν νὰ δωρεοδοτήσῃ τὸν προκηρυχθέντα γλωσσικὸν διαγωνισμόν τοῦ τμήματός μας.

Ὅφειλῶ ἐν τούτοις νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ἡ γλωσσικὴ αὕτη πραγματεία μου ἀπέχει τοῦ νὰ εἶναι πλήρης, διότι, μεθ' ὅλην τὴν προσπάθειάν καὶ τὸ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον, ὅπερ ὁσημέραι ἀνεπτύσσειτο ἐν τῇ ἐοσίῳ μου, δὲν μοῦ ἦτο δυνατόν νὰ ἀναγράψω περισσότερα, καὶ διὰ τοὺς λόγους, οὓς ἄνωτέρω ἐξέθηκα καὶ διότι ἐξ ἄλλου οὔτε εἰδικωτέραν πῶς προπαρασκευὴν διὰ τοιοῦτου εἴδους ἐργασίας εἶχον, οὔτε ἀνάλογον βιβλιοθήκην πρὸς εἰδικὴν μελέτην, σύγκρισιν καὶ λύσιν τῶν ἐκάστοτε ἐμφανιζομένων ἀποριῶν. Θὰ μοῦ ἦτο δὲ παντελῶς ἀδύνατον νὰ ἐπιδοθῶ εἰς τὴν συγκρότησιν τῆς παρούσης μελέτης, ἐὰν δὲν εἶχον ὑπ' ὄψιν ἐν μικρῶν βιβλιάριον «*Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἑπειρωτικῶν ἰδιωματικῶν καὶ τοπωνυμιῶν*» συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ ἐκ Παπίγκου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. **Γεωργίου Ἀναγνωστοπούλου**, ἀφιερωμένον εἰς τοὺς Ἑπειρώτας διδασκάλους, ὡς καὶ διαφόρους ἄλλας σχετικὰς ὁδηγίας καὶ πραγματείας ἐγκατεσπαρμένας εἰς τὰ μέχρι σήμερον ἐκδοθέντα τεύχη τῶν «*Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν*».

Πάλαι δὲ χάριτας καὶ θερμὴν εὐγνωμοσύνην ὀφείλω εἰς τὸν λαοφιλέστατον Μητροπολίτην Ἰωαννίνων Κ^{ον} Σπυρίδωνα, ὅστις παντοιοτρόπως μὲ ἀνεθάρρυνε καὶ μὲ προέτρεψεν, ἵνα λάβω μέρος εἰς τὸν Τράντειον γλωσσικὸν διαγωνισμόν.

Ἐφρόντισα ἐν τούτοις, ἵνα αἱ ἐρμηνεῖαι τῶν διαφόρων γλωσσικῶν φαινομένων εὐρίσκωνται ὅσον ἔνεστι ἐγγύτατα πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τὸ δὲ παρατιθέμενον ὑλικὸν εἶναι κατὰ πάντα ἀξιόπιστον, ὡς τοῦτο προφέρεται ἐξ αὐτοῦ τοῦ στόματος τῶν κατοίκων, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐθεώρησα τὸν καθ' ἡμέραν διάλογον ἱκανὸν πρὸς τελειότεραν τοῦ σκοποῦ ἡμῶν ἐπιτυχίαν, ἀλλ' ἔλαβον πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ἱκανὰ δημοτικὰ ᾄσματα, ὅσα διεσώθησαν καὶ ψάλλονται ἔτι καὶ νῦν, τῶν ὁποίων καὶ αὐτὸν τὸν ἦχον καὶ σκοπὸν κατέμαθον κατόπιν ἐπιμόνου καὶ ἐνδελεχοῦς ἐρεῦνης, καὶ αἰνίγματα καὶ παροιμίας,

εὐχάς, κατάρας, ρυθμικάς ἐπωδάς καὶ καθ' ὅλου πᾶν ὅ,τι περιῆλθεν εἰς τὴν ἀντίληψίν μου ἐκ τῆς δημόδους φιλολογίας τοῦ τόπου.

Ἐν τῇ περισυλλογῇ τῶν τοπωνυμιῶν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν μόνον τὰς καθαρῶς Ἑλληνικάς ὀνομασίας, ἀρκεσθεῖς νὰ συμπεριλάβω ἐκ τῶν ξενικῶν ἐκείνας, τὰς ὁποίας κατώρθωσα νὰ ἐξηγήσω, ἐσκόπουν δὲ ἐν τῇ ἀναγραφῇ αὐτῶν νὰ τηρήσω τὴν ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Ἀναγνωστοπούλου ὑποδεικνυομένην σειρὰν (*Τὰ Ἑπειρωτικὰ τοπωνύμια* σελ. 9-21), ἀλλ' ἐπροτίμησα τὴν ἀλφαβητικὴν κατάταξιν ὡς εὐκολωτέραν, συμφώνως πρὸς μίαν ὑποσημείωσιν τῆς Διευθύνσεως τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν» (1928, σελ. 331).

Τὰ εἰς πεζὸν λόγον γλωσσικὰ μνημεῖα, εὐτράπελα ἀνέκδοτα, παραδόσεις, παραμύθια κ.λ., κατέγραψα μὲ τὸν διαλεκτικὸν τύπον καὶ μὲ τὴν φωνητικὴν τοῦ προφορικοῦ λόγου τῶν κατοίκων πρὸς ἀκριβεστέραν ἀναπαράστασιν τῆς προφορᾶς αὐτῶν.

Εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια δὲ συμπεριέλαβον καὶ τινὰ τὰ ὁποῖα ψάλλονται συνηθέστατα ὑπὸ τῶν κατοίκων ὡς ἐπὶ παραδείγματι «Ἐυσσέα μ' ποῦ ξεχείμασες», «Τοῦ Κίτσ' ἡ μάννα κάθουνταν», «Πετρομπεης ἐκάθουνταν», «Ἀντώνη μου τί σκέπτεσαι», «Πικρὰ τὸ λένε τὰ πουλιά» κ. ἄ, διότι ταῦτα εἰσήχθησαν εἰς τὴν περιφέρειάν μας ἐξ ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος, τινὰ δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον γνωστά. Εἰς τὸ τέλος τῆς πραγματείας ταύτης παραθέτω τὸ συνηθηματικὸν γλωσσάριον τῶν κτιστῶν τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης, τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Κουδαρίτικα*, ὅπερ ὀσημέραι τείνει νὰ ἐκλείψῃ, ἐνῶ ἦτο ἄλλοτε συνηθέστατον εἰς τὴν μεταξὺ αὐτῶν ἐπαγγελματικὴν συνεννόησιν.

Περαίνων τὴν εἰσαγωγὴν μου ἐπὶ τῆς παρατιθεμένης λαογραφικῆς καὶ λεξιλογικῆς συλλογῆς, παρακαλῶ τὴν ἐπὶ τοῦ διαγωνισμοῦ Κριτικὴν Ἐπιτροπὴν, ὅπως μετ' ἐπιεικείας κρίνῃ τὸ ὅλον ἔργον μου, ἀποβλέπουσα πρὸ παντὸς εἰς τὴν καλὴν διάθεσιν καὶ εἰς τὰς προσπάθειάς, ἃς κατέβαλον διὰ τὴν ὅσον ἔνεστι πλουσιωτέραν συγκομιδὴν τοῦ γλωσσικοῦ ὕλικου ἐκ τοῦ τμήματος τῶν Μαστοροχωρίων Κονίτσης, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ ἐργασία μου αὕτη θέλει χρησιμεύσει ὡς μικρὰ συμβολὴ εἰς τὸν μέλλοντα νὰ ἐξετάσῃ καὶ ἐρευνήσῃ εἰδικώτερον καὶ ἐπιστημονικώτερον τὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα καὶ τὰς διαλέκτους τῆς Ἑπείρου.

Ἐγγραφον ἐν Βουρμπιάνῃ
κατὰ Μάϊον 1929

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΝΙΚ. ΡΕΜΠΕΛΗΣ
Διευθυντῆς
τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Βουρμπιάνης

Πρὸς ἀκριβεστέραν ἀπόδοσιν τῆς προφορᾶς ὠρισμένων φθόγγων, ἐπισημαίνονται κατωτέρω δι' ἰδιαιτέρων χαρακτηριστικῶν τὰ ψηφία ζ, λ, ξ, σ, ψ, ἅτινα εἰς τὴν καθημερινὴν ὁμιλίαν τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης ἀκούονται καὶ καθαρὰ καί :

α) ζ = ζι ὡς τὸ γαλλ. j εἰς τὰς λέξεις : jamais, Jean κ. ἄ. Ὅθεν γράφονται : ζυγοῦρι, ζυγώνω, κ. ἄ.

β) λ = λι ὡς τὸ ἰταλ. gli, ὅπως προφέρεται εἰς τὰς λέξεις ἀμπέλια, φασούλια. Οὕτω, ὅπου τὸ λ κατὰ τὰ ἀνωτέρω θὰ γράφεται λ π.χ. δουλεύεις, λέει, λίμνη, λύκος κ. ἄ.

γ) ξ, σ, ψ ὡς τὸ γαλλ. kch, ch, peh. Οὕτω : ξυνό, σκώνομαι, στάρι, ψίχα κ. ἄ.

Οὕτω θὰ προφέρωνται καὶ τὰ κεφαλαῖα Ζ, Λ, Ξ, Σ, Ψ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Α'

Τραγούδια του τραπεζιού

ἢ

καθιστά και του χοροῦ.

1

Ἄς τὸ ποῦμε ἓνα, ἔν' εἶν' τάηδόνι κι' ἄλλο τὸ μπιρμπίλι,
Πῶρεται τὸν Ἀπρίλη, κι' ὄλον τὸν Μάη λαλεῖ, λαλεῖ και κυρλαλεῖ.
Εἶπαμαν τὸ ἓνα, ἄς τὸ ποῦμε δύο, δυὸ πέρδικες γραμμένες,
Γραμμένες πλουμπισμένες και στὸν ἄμμο ξαπλωμένες,
Λούζουνταν, χτενίζουνταν, στὸ γυαλί γυαλίζουνταν....
Ἐν' εἶν' τάηδόνι κι' ἄλλο τὸ μπιρμπίλι κ.λ.
Εἶπαμαν τὸ δύο, ἄς τὸ ποῦμε τρίγια, τρίγια πόδια ἢ πυροστιά,
Δυὸ πέρδικες γραμμένες κ.λ., ἔν' εἶν' τάηδόνι κ.λ.
Εἶπαμαν τὸ τρίγια, ἄς τὸ ποῦμε τέσσερα, τέσσερα βυζιά ἢ γελάδα,
Τρίγια πόδια ἢ πυροστιά, δυὸ πέρδικες γραμμένες κ.λ.
Εἶπαμαν τὸ τέσσερα, ἄς τὸ ποῦμε πέντε, πέντε δάχτυλα τὸ χέρι,
Τέσσερα βυζιά ἢ γελάδα κ.λ.
Εἶπαμαν τὸ πέντε, ἄς τὸ ποῦμε ἕξι, ἕξι ἄστρα σέρν' ἢ Πούλια,
Πέντε δάχτυλα τὸ χέρι, τέσσερα βυζιά ἢ γελάδα κ.λ.
Εἶπαμαν τὸ ἕξι, ἄς τὸ ποῦμε ἑφτά, ἑφταπάρθενος χορός,
Ἐξι ἄστρα σέρν' ἢ Πούλια κ.λ.

2

Τί νὰ σὲ κάνω γαλανή, τί νὰ σὲ κάνω, ρούσα μ',
Μηνά εἶσαι μῆλο κόκκινο στὸ γ κόρφο νὰ σὲ θάλω,
Νέσύ 'σαι ἀκέριος ἄνθρωπος κι' ὁ κόρφος δὲ σὲ παίρνει
Γιὰ νὰ σὲ πάω σὲ χωριό, φοβᾶμ' ἀπὸ τοὺς Τούρκους,
Γιὰ νὰ σὲ πάω σεί βουνό, φοβᾶμ' ἀπὸ τοὺς κλέφτες....

Θαλά σέ πάω σέ χρυσκό, γιά νά σέ λαγαρίσω,
 Νά φειάκω μιὰ ᾠμόκουπα νά μέ κερνάς νά πίνω,
 Ἐγὼ νά πίνω τὸ κρασί κι' ἐσὺ νά λάμπης μέσα,
 Νά λάμπης σὰν ὁ Αὐγερινός, σὰν τᾶστρο τῆς ἡμέρας.

[Τὸ γύρισμα εἶναι : Ρούσα μ' καὶ Γαλανή]

3

Δὲ σ' τό εἶπα μιά, δὲ σ' τό εἶπα δυό, δὲ σ' τό εἶπα τρεῖς καὶ πέντε,
 Μὴν περβατᾶς καμαρωτὰ καὶ θειέσαι καὶ λυγιέσαι,
 Ἐζούρλανες τρίγια παιδιὰ καὶ τρίγια παλλήγκάρια,
 Νέζούρλανες κι' ἕναν παπαῖ ἀπὸ ἴνα μοναστηῖρι,
 Κλωτσοπατάει τὰ ράσα του, πετάει τὸ πατραχῆλι·
 «Σῦρτε, σταυροί μ', στοὺς Οὐρανοὺς, σῦρτε καὶ στοὺς ἀγγέλους
 Τ' ἐγὼ θὰ πάω στὸ μπαρμπεριὸ νά κόψω τὰ μαλλιά μου
 Κι' ἀπ' ὕστερα θὰ παντρευτῶ, θὰ πάρω τὴ Γιαννούλα».

[Τὸ γύρισμα εἶναι : «Κυρὰ Γιαννούλα μ'»]

4

Λάμπ' ὁ ἥλιος λάμπει, στὴν Ἀνατολή,
 Λάμπει καὶ μιὰ κόρη σὲ καινούργι' αὐλή·
 Μπαίν' ὁ ξένος, θγαίνει, δὲ μπόρ' νά τὴ ᾄῃ.
 «Σῦρε, ξένε μ', σῦρε, σῦρε στὸ καλό,
 Καὶ στὸ γύρισμά σου γύρνα κι' ἀπ' ἐδῶ,
 Ἐμπα στὸ μπαχτσιέ μου καὶ στὸν κῆπο μου,
 Μάσε τσιντζιφύλλι κι' ἀγιομάραντο
 Δῶσ' τα τῆς ἀγάπης νά μυρίζεται».

[Λέγεται στὶς ἀραβῶνες ἢ στὰ καλέσματα τῆς νύφης]

5

Ποιά εἶν' αὐτὴ μέσ' τὰ θαμπάκια, διαμαντόνυφη,
 Νῶπου πλέκει τὴν κλωστή, διαμαντόνυφη χρυσῆ.
 Μὲ τὸ μάστορα μαλώνει καὶ τοῦ λέει : «Δὲ μπᾶς καλά...,
 Μάστορα καλοτεχνίτη καὶ καλὲ μου κεντιστὴ
 Κέντησέ μου τὸ φουστάνι, κέντησέ μου το καλά,
 Βάλε πέτρες καὶ διαμάντια καὶ κλωστή μεταξωτὴ»
 - διαμαντόνυφη χρυσῆ.

[Λέγεται στὸ τραπέζι τοῦ γάμου]

6

Ένα παλλήγκάρι ροῦσο κι' ὁμορφο,
 Καβάλλα περβατάει κι' ὄλο τραγουδάει,
 Καί μέ τὸ νοῦ του λῆει, νάχα πρόβατα,
 Νάχα καί χίλια γίδια, νάμουν τσιέλεγκας,
 Νάχα κι' ἐν' ἀμπελάκι μέσ' τῆ Νιάουῤτα,
 Νά κἀν' ἄσπρα σταφύλια καί γλυκὸ κρασί,
 Νά πιοῦν τὰ παλλήγκάρια τὰ Ζαγοριανά.

[Τὸ γύρισμα εἶναι: «Βαγγελίτσα μ'»]

7

Δὲ σ' ἄρεζαν τὰ Γρεβενά, δὲ σ' ἄρεζαν τὰ Χάδια
 Μόν' γύρευες τὰ Γιάννενα, τὴν ἔρημη τὴν Κόντσα,
 Καί πῆρες δίπλα τάϊ βουνά, δίπλα τὰ βλαχοχώρια,
 Τὸ μονοπάτι σ' ἔβγαλε στὰ βλάχικα κονάκια,
 Κι' οἱ τσιελεγκᾶδες σοῦλεγαν κι' οἱ βλάχισσες σοῦ λένε,
 —Κατ' τῆ Βωβοῦσα νὰ μὴ μπᾶς, μαηδὲ κατ' τῆ Μπρυάζα,
 Τ' ἔχουν τὰ πόστα σφαλιστά, τὰ σῦρματα πιασμένα·
 Ἐκ' εἶν' ὁ Κοῦῤιος κι' ὁ Μακρῆς, ἐκ' εἶν' οἱ Νταβελαῖοι.
 Κι' ἐσὺ, Φεζό μ', δὲν ἀκούσες τί σοῦλεγαν οἱ βλάχοι
 Καί πῆγες καί ξημέρωσες στὰ κλέφτικα λημέρια.

[Τὸ γύρισμα εἶναι: «Φέζο Ντερβέναγα»]

8

Παπούλη δό μας τὴν εὐχή, κλιέφτες νὰ ὄηκωθοῦμε,
 Νὰ πᾶμε νὰ πατήσωμε ἕνα κεφαλοχωρι...
 Ὅσα βουνά κι' ἂν διάβετε, σ' ὄσα χωριά κι' ἂν πᾶτε,
 Πέρα στῆς Κόντσας τὰ χωριά, στῆ Βούρμπιανη μῆμ πᾶτε,
 Τ' ἔχουν τὰ σπίτια δυνατά, ρίχνουν καί σᾶς σκοτώνουν.
 Πῆγα κι' ἐγὼ τὴν Ἀνοιξη, τὸν περσινὸ τὸ Μάη,
 Γιὰ νὰ πατήσω τὸ χωριό, τὸ σπίτι τῶν Ντονταίων,
 Κι' ἕνας παπᾶς, ντελήπαπας, κι' ἕνας παπᾶς λεβέντης
 Μοῦ σκότωσε τὸν ψυχογιό, τὸ πρῶτο παλλήγκάρι...

[Τὸ γύρισμα τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι: «Φέζο Μαρίτσιανη»]

Πρόκειται περὶ τῆς ληστοσυμμορίας τοῦ ἐκ Πρεμετῆς Τουρκαλβανοῦ Φέζου Μαρίτσιανη, ἡ ὁποία κατὰ τὸ 1854 ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον νύκτα ἐπολέμησε στῆ Βούρμπιανη μὲ τοὺς Ντονταίους, χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐκπορθῆσῃ τὴν οἰκίαν των, ἣν γενναίως υπερέσπιζεν ὁ μακαρίτης Παπαζήσης Οἰκονόμος.

9

Κάτω σέ γιαλό, κάτω σέ περιγιάλι
 Κόρ' ἀγάπησα ξανθή και μαυρομάτα,
 Δέν ἠμπόρεσα νάν τή γλυκοφιλήσω.
 Και μ' ὠρμήνεψαν τὰ συνομόλικά μου :
 «Ἐβγα σέϊ βουνό, σ' ἓνα μαρμαροβοῦνι,
 Μάσ' ἀσπρόχωμα και κόκκινο λιθάρι,
 Φειάσε νέκκληθιά, καινούργιο μοναστήρι,
 Βάλε νιόν παπαῖ και παλλήγκάρι διάκο,
 Βάρ' τὰ σήμαντρα και τές χρυσές καμπάνες».

[Τὸ γύρισμα εἰς τὸ τέλος ἐκάστου στίχου εἶναι : «ματάκια μ'»]

10

Νέσεῖς παιδιὰ κλεφτόπουλα, παιδιὰ τῆς Σαμαρίνας,
 —Μωρὲ παιδιὰ καημένα κι' ἄς εἴστε λερωμένα—
 Κι' ἂν πατ' ἀπάνω στάϊ βουνά, κατὰ τῆ Σαμαρίνα,
 Ντουφέκια νὰ μὴ ρίξετε, τραγούδια νὰ μὴμ πῆτε,
 Κι' ἂν σᾶς ρωτήσ' ἡ μάνα μου, ἡ δόλια ἡ γιαδέρφή μου,
 Μὴμ πῆτε πὼς σκοτώθηκα, πὼς εἶμαι σκοτωμένος,
 Νὰ πῆτε πὼς παντρεύτηκα, πὼς εἶμαι παντρεμένος·
 Πῆρα τὴν πλάκα πεθερά, τὴ μαύρη γῆς γυναῖκα,
 Κι' αὐτὰ τὰ λιανολίθαρα ἀδέρφια και ξαδέρφια....

[Τὸ γύρισμα εἶναι : «Μωρὲ παιδιὰ καημένα κι' ἄς εἴστε λερωμένα»]

11

Μιὰ κόρη, μιὰ Κοντσιώτισσα και μιὰ Κοντσιωτοπούλα,
 Πῶχ' ἀσημένιον ἀργαλειὸ και φιλιθῆνιο χτένι,
 Σταυροπατάει τὸν ἀργαλειὸ και τρίζουν τὰ καρούλια.
 Πραματευτῆς ἐδιάβαινε στὸγ κάμπο καθαλλάρης.
 Κοντοκρατάει τὸ Μαῦρο του τῆγ κόρη κουβεντιάζει :
 «Κόρη μ' γιὰ δὲμ παντρεύεσαι, δὲμ παίρνεις παλλήγκάρι ;
 —Κάλλια νὰ σκάσ' ὁ Μαῦρος σου πέρι τὸ λόγο πού εἶπες
 Ἐγὼ ἔχω ἀντρά στὴν ξενιτειά, ἐδῶ και δέκα χρόνια,
 Κι' ἀκόμα τρεῖς τὸν καῖτερῶ, πέντε τὸν παντεχαίνω,
 Κι' ἀπὲ θὰ κόψω τὰ μαλλιά, καλόγριγια θὰ γένω,
 Θὰ πάω σ' ἔρημα βουνά νὰ φειάκω μοναστήρι,
 Κεῖνον νὰ τρώ' ἡ ξενιτειά, μένα τὰ μαῦρα ράσα.

- Κόρη μ' ἐγώ εἶμ' ὁ ἄντρας σου, ἐγώ εἶμαι κι' ὁ καλός σου...
 —Πές μου σημάδια τοῦ σπιτιοῦ καὶ τότες θὰ πιστέψω
 —Ἔχεις μηλιὰ στὴμ πόρτα σου καὶ κλῆμα στὴν αὐλή σου...»

[Τὸ γύρισμα εἶναι: «Ζηλεμένη μου»]

12

Μάννα μὲ κακοπάντρεφες καὶ μ' ἔδωκες στοὺς κάμπους,
 Κι' ἐγὼ τὸ κάμα δὲ βαστῶ, τὸ χλιὸ νερὸ δὲμ πίνω·
 Κ' ἐκεῖ τρυγὸνα δὲ λαλεῖ κι' ὁ κοῦκκος δὲν τὸ λέει,
 Οἱ κάμποι θρέφουν ἄλογα καὶ τὰ βουνὰ λεβέντες.

Τὸ λένε οἱ κοῦκκοι στάϊ βουνὰ κι' οἱ πέρδικες στὰ πλάγια,
 Τὸ λέν κι' οἱ Γιαγραφιώτισσες νοὶ Γιαγραφιωτοπούλες,
 Τὸ ποιά ἔχει ἄντρα στὴν ξενιτεῖα καὶ γυιὸν ξενιτεμένο,
 Πές της νὰ μὴ τοὺς καίτερῃ, νὰ μὴ τοὺς περιμένῃ,
 Ἐῆντα καράβια βούλιαξαν καὶ τοὺς ἐπῆρε μέσα,
 Γιόμισ' ἢ θάλασσα πανιὰ κι' οἱ γιάκρες παλληκάρια...

[Τὸ γύρισμα τοῦ τραγουδιοῦ, ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτον ὀκτασύλλαβον
 ἐκάστου στίχου, εἶναι: «Μαννάι - μαννούλα μου»]

13

Τρικκαλήνῃ μου πέρδικα, καὶ Λαρσινῃ τρυγὸνα,
 Δὲ θάλα ῥθῆ κι' ἕνας καιρὸς κι' ἕνας βαρὺς χειμῶνας
 Νὰ στῆσω ὄροχια στάϊ βουνὰ κι' ὀξόβεργα στοὺς κάμπους,
 Γιὰ νὰ σὲ πιάκω ζουντανή, πουλὶ καμαρωμένο,
 Καὶ νὰ σὲ δάλω στὸ κλωδί, στὸ χρυσοκεντισμένο,
 Γιὰ νὰ λαλῆς πᾶσα πρωὶ καὶ πᾶσα μεσημέρι,
 Καὶ νὰ ξυπνᾶς τὰ νιόγαμπρα τὰ πολυαγαπημένα.

[Λέγεται συνήθως στὶς ἀρραβῶνες καὶ στὸ γάμο]

14

Σὲ τούτῃ ἔν τάβλα πού εἴμεστε, σὲ τοῦτο τὸ τραπέζι
 Τρεῖς μαυρομάτες μᾶς κερνᾶν, τρεῖς ἀρραβωνισμένες.
 Ἡ μιὰ κερνάει μὲ τὸ γυαλί κι' ἡ γιάλλῃ μὲ τὴν κούπα,
 Κι' ἡ τρίτη νῆ μικρότερη μὲ μαστραπᾶ στὸ χέρι...
 Κι' ἀπ' τὸ πολὺ τὸ κέρασμα κι' ἀπ' τὰ φιλὰ τραγούδια
 Ἐξιάστηκε τὸ χέρι της κι' ἔπεσε τὸ κρουστάλλι,

Κι' οὐδὲ σὲ πέτρα νῆπεσε, οὐδὲ σ' ἄσπρο λιθάρι,
Μονὲ στ' ἀφέντη τῆμ ποδιά νῆπεσε κι' ἔρρατση.

15

Δὲ μοῦ βαροῦν τὰ ξένα καὶ τὰ μακρινά,
Μόν' μοῦ βαροῦν τ'ς κόρης τὰ μηνύματα,
Παίρνει χαρτί καὶ πέννα καὶ μοῦ προβοδάει:
«Νῆπου κι' ἂν εἶσαι, ξένε μ', γλήγορα νάρθης,
Τ' ἐμένα μὲ παντρεύουν καὶ μὲ προξενοῦν
Μοῦ δίνουν ἓνα γέρο, ἔξῆντα δυὸ χρονῶν,
Δὲν τὸ ἔχω πού εἶναι γέρος, εἶν' καὶ ράθυμος,
Τὸ βράδυ μὲ μαλώνει γιὰ τὰ στρώματα,
Κάθε πρωὶ μὲ στέλνει γιὰ κρύγιο νερό,
Μικρὸν διοῦκλον μοῦ δίνει κι' ἄλυσον κοντό,
Ἐννιά ὀργυιὲς μαλλάκια ἔκοψα τ'ς δυό,
Τὶς ἔσμιξα στὸ διοῦκλο κι' ἔβγαλα νερό»

16

Ποιὸς θέλ'ν' ἀκούσῃ κλιάματτα, γυναίκεια μοιριολόγια,
Περάστ' ἀπ' τὴν Ἀρβανιτιά, ἔπο μέσ' ἀπ' τὸ Μπουρντάνι,
Νὰ ἰδῆτε μιὰ χανούμισσα μὲ πέντε θυγατέρες,
Στὸ παραθύρι κάθουνταν, τὶς στράτες ἀγναντεύει·
Γλέπει τ' ἄσκέρια πῶρχουνται, τ' ἄσκέρια ποὺ διαβαίνουν,
Καὶ τὸν τσιαούση φώναξε καὶ τοῦ τσιαούση λέει:
«Τσιαούση ποῦεἰν' ἀφέντης σου, τσιαούση ποῦεἰν' ὁ Μπέης;
— Τὸ Μπέη τὸν ἐσκότῳσαν ὀχπάν' ἀπὸ τὴ Φούρκα....»

[Τὸ γύρισμα τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι: «Μπέη - Νετζίπη μου»]

Τὸ Μπουρντάνι εἶναι μικρὸ χωριὸ κοντὰ στὴν ἑλληνοαλβανικὴ μεθόριο ὄπισθεν τῶν Χιονάδων. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας μέχρι τοῦ 1890 οἱ Μπέηδες τοῦ Μπουρντανιοῦ ἦσαν διωρισμένοι ἀρχηγοὶ μεγάλων ἀποσπασμάτων (Ντερβεναγαῶδες), ὡς ὁ Ζαλιὸ - μπέης, ὁ Φεήμ - μπέης κ. ἄ., καὶ κατεδίωκον τοὺς ληστές.

17

Τὸ λέν οἱ κοῦχκοι στάϊ βουνά κι' οἱ πέρδικες στὰ πλάγια,
Τὸ λέει κι' ὁ πετροκόσσεβας στὰ κλέφτικα λημέρια.
Βῆκαν οἱ κλέφτες στάϊ βουνά, ψηλά στὰ κορφοβούνια·
Νταβέλης πάει στὸ Σμόλιγκα, Γιαννούλης στὴ Μπρυάζα.

Χορμόβας πήρε τὰ ριζά, τὴν ἄκρη τὴν Ἀρίνα,
 Καί πήγε καὶ λημέριασε στὴ Ζιάμπγιανν' ἀπ' ὀπάνω.
 Κι' ἐκεῖ πού τρώγαν κι' ἔπιναν καὶ φιλοτραγουδοῦσαν
 Τὸ καρραοῦλι φώναξε, τὸ καρραοῦλι λέει :

«Γλέπω ἀνθρώπους πῶρουνται, ἀνθρώπους λερωμένους,
 Μὴν' ὁ Νταβέλης ἔρχεται, μὴν' ὁ Γιαννούλη Ζέρμας ;
 — Οὐδ' ὁ Νταβέλης ἔρεται, οὐδ' ὁ Γιαννούλη Ζέρμας,
 Μόν' εἶναι ὁ Ζάλιος πῶρεται, ὁ Μπέης τοῦ Μπουρντάνι».

Χορμόβας σὰν τ' ἀπείκασε ἀρπάζει τ' ἄρματά του
 Καὶ τὸ Σουλιώτη φώναξε καὶ τοῦ Σουλιώτη λέει :

«Σουλιώτη, πάρε τὰ παιδιὰ, πιάσε τὸ πέρα μέρος,
 Καὶ σύ, Θανάσ' Καταραχιᾶ, πιάσε τὸ δῶθε μέρος,
 Κι' ἐγὼ θὰ πάρω τὸ κακό, τὰ πλάγια τῆς Ἀρίνας
 Γιὰ νὰ τοὺς πιάκω ζουντανοὺς τὸν Ἰσίμε καὶ τὸ Ζάλιο».

[Τὸ γύρισμα τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι : «Βασίλ' Χορμόβα μου»]

18

Μιά κόρ' ἀπὸ τὴν Ἐγριπο, μιὰ κόρ' ἀπὸ τὴν Πόλη
 Νὰ ταξιδέψῃ δὲ μπορεῖ, νὰ φύγῃ δὲ νογάει,
 Μόν' τὸ γιὰ τὸ τροῦριαζε, τὴν ἄκρη τοῦ πελάου,
 Νὰ βρῆ καρὰβι γιὰ νὰ μπῆ στὴν Ἐγριπο νὰ πάη.
 Κι' ὁ γεμετζῆς τῆς ἤλεγε, κι' ὁ γεμετζῆς τῆς λέει :

«Ἐγὼ εἶμαι γιὰ τὴν Ἐγριπο, ἐγὼ εἶμαι γιὰ τὴν Πόλη,
 Χίλια φλωριά τοῦ γεμετζῆ, χίλια τοῦ καπετάνου,
 Κι' ἄλλα χιλιά τοῦ καρὰβιοῦ γένουνται τρεῖς χιλιάδες
 Νὰ πάη ἡ κόρη ἀπείραχτη νὰ πάη μὲ τὴν τιμὴ της».

Μισοδρομῖς, μισοστρατίς, στὴ μέση τοῦ πελάου
 Ὁ γεμετζῆς τῆς ἤλεγε νό γεμετζῆς τῆς λέει :

«Κόρη μ' γιὰ δὸ μας φίλημα κι' αὐτὰ τὰ μαῦρα μάτια».

Ἡ κόρη ἀραθύμωσε καὶ βαρυαναστενάζει,
 «Νέγὼ φλωριά σᾶς ἔδωκα νὰ πάω μὲ τὴν τιμὴ μου.....»

19

Στῆς Ἀλεξάντρας τοῖ βουνὸ νάμάξι κατεβαίνει,
 Νάμάξι σιδεράμαξο στ' ἀσῆμι φορτωμένο,
 Στ' ἀσῆμι καὶ στὸ μάλαμα καὶ στὸ μαργαριτάρι.
 Τρεῖς ἀλαφτίνες τὸ τραβοῦν καὶ τρίγια παλλήχηχάρια :

«Τραβᾶτ', ἀλάφια μ', τράβατε, καὶ σεῖς μπρὲ παλλήγκάρια,
 Νὰ πᾶ' νὰ ξεπεζέψωμε στὰ πράσινα λιβάδια,
 Νὰ φᾶν' οἱ μοῦλες μας ταῖ καὶ τ' ἄλογα κριθάρι,
 Κι' ἐμεῖς νὰ ξαποστάσωμε, λίγο νὰ κοιμηθοῦμε».

20

Νερατζούλα φουντωμένη, ποῦ εἶναι τ' ἄνθια σου,
 Ποῦ εἶναι ἡ πρώτη λεβεντιά σου, ποῦν' τὰ νιάτα σου;
 —Φύσηξε βοριάς κι' ἀγέρας καὶ τὰ τίναξε.
 Σὲ παρακαλῶ, βοριά μου, φύσα ταπεινά
 Νὰ κινήσουν τὰ καράβια τὰ Ζαγοριανά,
 Νὰ μοῦ φέρουν τὸν καλό μου ἀπ' τὴν ξενιτειά.

21

Νέχω καιρὸ δέμ πῆγα κι' αἶ δὲν ἀπέρασα
 Ἐπὶ μέσ' ἀπὸ τὸ Μπλάτσι κι' ἀπὸ τὸγ κασαπᾶ,
 Νὰ ἰδῆτε τὰ κορίτσια, πῶς πανωζώνονται,
 Νὰ ἰδῆτε τὲς νυφάδες μὲ τέλια στὰ μαλλιά,
 Χαλάλι νὰ σοῦ γένῃ μῶρ Παπαγιάνναινα
 Μὲ τὸ χορὸ ποῦ κάνεις ζουρλαίνεις τὰ παιδιά.

22

Ἢ σόκανα τῆς ὀρφανῆς, τί σόκανα τῆς μαύρης,
 Ποῦ μ' ἀφηκες στὸ Ντέλβινο, στὰ ἔρημα σοκάκια,
 Κι' ἐγὼ νὰ σκάψω δὲ μπορῶ κι' οὐδὲ καὶ νὰ κλαδέψω·
 Παίρνω τ' ἀλεῦρι δανεικό, τ' ἀλάτι γυρεμένο.
 Χορτάριασαν οἱ πόρτες σου κι' οἱ κλειδαριές σκουριάσαν,
 Κλαίγουν τ' ἀχούρια γι' ἄλογα, οἱ ὄντᾶδες γι' ἀφεντᾶδες
 Σκούζουν καὶ τὰ λαγωνικὰ γιὰ τὰ ἴμορφά σ' κυνήγια.

[Τὸ γύρισμα τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι: «ἄιντε μωρὲ Μπέη, γυιέ μου Πασιόμπεη»]

23

Ποιὸς θέλ' ν' ἀκούση κλιάματα, γυναίχεια μοιριολόγια,
 Περᾶστ' ἀπὸ τὴ Βούρμπιανη, στὴν ἄκρη στὸν Ἄ-Γιάννη,
 Ν' ἀκούσετε δυὸ λιγερὲς καὶ δυὸ παπαδοποῦλες,

Πῶς σκούζουν καὶ πῶς φλίσθονται καὶ πῶς μοιριολογᾶνε :
 «Τ' εἶν' τὸ κακὸ ποὺ πάθαμαν ἐμεῖς οἱ Κωτσακᾶδες,
 Μᾶς χάλασ' ὁ Γραμματικός, μᾶς πῆρε στὸ λαιμό του,
 Ποὺ κρέμασε τοὺς ἄντρες μας στὴν Κόντσα στὸ Βαρόσι».

Σ η μ. Πρόκειται περὶ τοῦ ἐκ Βουρμπιάνης Τζιότζιου (Γεωργίου Παπαϊωάννου), τὸ γένος Κωτούλα, καὶ ἐνὸς ἀδελφοῦ του Κώστα—ἀμφότεροι τέκνα τοῦ ἱερέως Παπαγιάννη—τοὺς ὁποίους οἱ Τούρκοι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐπαναστάσεως 1821 ἐκρέμασαν στὴν πάνω Κόντσα, ἐμπρὸς τοῦ Γιαγιᾶ-Μπέη τὴν πόρτα, ἔνθα σήμερον τὸ Δημόσιον Ταμεῖον, ὡς δῆθεν ἐνεχομένους εἰς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν, καὶ κατὰ σύστασιν τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ, οὔτινος ἦσαν ἐχθροὶ καὶ ἀντίπαλοι.

24

Χαίρετ' ὁ πεῦκος χαίρεται, χαίρεται τὸν ἀγέρα
 Χαίρεται κι' ἕνας ἔλατος τὰ χιόνια καὶ τοὺς πάγους,
 Χαίρεται ὁ Τούρκος τ' ἄλογο κι' ὁ Φράγκος τὸ καράβι,
 Χαίρεται κι' ἕνας νιούτσικος τὴν κόρη τῆς καρδιάς του,
 Στὰ γόνατά του τὴν κρατεῖ, στὰ μάτια τὴ λογαζεῖ :
 «Κορὴ μ' εἰσαί πολ' ὀμορφη, κορὴ μ' εἰσαί πολ' ἄσπρη
 Ἄσπρη σὰν τὸ τραντάφυλλο, κόκκινη σὰν τὸ ρόιδο».

25

Νέψες εἶδα στὸν ὕπνο μου, στὸν ὕπνο ποὺ κοιμῶμουν,
 Πῶς εἶχ' ἀνάψει ὁ Τύρναβος καὶ καίγουνταν ἡ Λάρσα,
 Κι' οὐδὲ νῆ Λάρσα ἀναψε, κι' ὁ Τύρναβος δὲν καίει.
 Ἀνάθεμα τοὺς γέροντες καὶ τοὺς γκουτζιαμπαδῆδες,
 Ποὺ κέρανε τὸ χαλασμό καὶ τὴν ἀνταρτησίαν.

[Τὸ γύρισμα εἶναι : «Λάρσα καὶ Τύρναβος πάλαι Τύρναβος»]

26

Νέσεις πουλιὰ πετούμενα, ποὺ πᾶτε στὸν ἀγέρα,
 Νέσεις ταχιά παντρεύεστε καὶ γίνεστε ζευγάρι,
 Κι' ἐγὼ ἢ τρυγόνα ἢ γιόμορφη δὲν ξέρω τί νὰ κάνω.
 Τὸ ποῦ νὰ χτίσω τὴ φωλιά... Στοῦ πηγαδιοῦ τὰ χεῖλη
 Πᾶν τὰ κορίτσια γιὰ νερὸ κι' ἔρχονται φιλημένα·
 Πάνω κι' ἐγὼ τὸ γιορφανὸ τὸ Γρίβα νὰ ποτίσω,
 Βρίσκω τὴν κόρ' ὀπδπλενε ὠριόπλουμο μαντήλι,
 Καὶ μὲ τὸ μάτι τῆς πατῶ καὶ μὲ τὸ χεῖλ' τῆς λέω :

«Ποῦ ἦσουν ἐφές, ποῦ ἦσουν προφές, τὸ ποῦ θαλά εἶσαι βράδυ.
— Ἐφές ἦμουν στὴ μάμμα μου, προφές στὴν ἀδελφή μου.....
Κι' ἀπόψε θά εἴμεστε τὰ δυό, θά κοιμηθοῦμ' ἀντάμα».

27

Παιδιά μ', ποιὸς εἶν' ὁ πρῶτος σας, ποιὸς εἶν' ὁ καπετᾶνος,
Νὰ τοῦ φιλήσω τὴμ ποδιά καὶ τὸ δεξί του χέρι,
Νὰ μοῦ χαρίση τὴ ζωὴ καὶ χρόνια νὰ μοῦ δώση,
Τ' ἔχω γυναῖκα παρανια καὶ χήρα δὲν τῆς πρέπει,
Ἐχω παιδιά ἀνήλικα καὶ καλομαθημένα.

28

Ποιὸς εἶδε τὸν ἀμάραντο σὲ τί γκρεμὸ φυτρώνει,
Δίχως δροσιὰ δροσίζεται, δίχως ἀέρα σείεται.
Τὸν τρῶν' τ' ἀλάφια καὶ ψοφοῦν, τ' ἀρκούδια κι' ἡμερεύουν,
Τὸν τρῶν' τὰ λάγια πρόβατα καὶ λησμονοῦν τ' ἀρνιά τους.
Νὰν τό'χε φάη κι' ἡ μάμμα μου, θαρρῶ δὲ μ' ἔχε κάνει
Κι' ἂν μ' ἔκανε τί μ' ἤθελε, κι' ἂν μ' ἔχη τί μὲ θέλει,
Νὰ περπατῶ στὴν ξεγυμνασὶὰ στὰ ἔρημα στὰ ξένα.

29

Ὅλοι μ' ἐδιωχναν κι' ὄλοι φεύγα μοῦ λένε,
Ὅς κι' ἡ μάμμα μου, κι' αὐτὴ φεύγα μοῦ λέει,
Ὅς κι' ἀφέντης μου, κι' αὐτὸς φεύγα μοῦ λέει....
Φεύγω κλαίγουντας, φεύγω παραπονιοῦντας
Παίρν' ἕνα στρατί, στρατί καὶ μονοπάτι
Βρίσκω ἕνα δεντρί, ψηλὸ σὰν κυπαρίσσι.
— Δέξου με δεντρί, καλοκαϊτέρεσέ με,
Γιὰ νὰ ξαπλωθῶ λίγον ὑπνὸ νὰ πάρω....
Γιὰ οἱ κλώνοι μου, καὶ ρίξε τ' ἄρματά σου,
Γιὰ κι' οἱ ρίζες μου, νὰ δέσης τ' ἄλογό σου,
Γιὰ κι' ὁ ἦσκιος μου, νὰ στρώσης νὰ πλαγιάσης,
Καὶ σὰν σθηκωθῆς τὸ νοῖκι νὰ πλερώσης,
Μιὰ σταλιά νερὸ στὶς ρίζες μου νὰ ρίξης....

[Λέγεται ὑπὸ τῆς νύφης στὰ Πιστροφία]

30

Βλάχος ἀποκοιμήθηκε, στρουντζε τε, βλάχε μ', στρουντζε τε,
 Ψηλά σ' ἓνα λιθάρι, καπρέντζε, λέντζε, στρουντζε.
 Καί τὸ πρωὶ ὀγκιώνεται, στρουντζε τε, βλάχε μ', στρουντζε τε,
 Καί πρόβατα δὲ βρίζκει, καπρέντζε, λέντζε, στρουντζε.
 Ραβδί μου ποῦ εἶν' τὰ πρόβατα, στρουντζε τε, βλάχε μ', στρουντζε τε,
 Ραβδί μου ποῦ εἶν' τὰ γίδια, καπρέντζε, λέντζε, στρουντζε....
 Δεξιὰ μεριά εἶν' τὰ πρόβατα, ζερβιά μεριά εἶν' τὰ γίδια.

31

Τ' ἔχεις καρδούλα καὶ πονεῖς καὶ βαρυαναστενάξεις,
 Νέσὺ ἀνήφορο δὲ μπᾶς λιθάρια φορτωμένη....
 —Κάλλια τοῦ Χάρ' νὰ πήγαινα λιθάρια φορτωμένη,
 Παρὰ τὰ ντέρτια ποῦ τραβῶ τούτη τὴν ἑβδομάδα·
 Παντρεύετ' ἢ γιαγάπη μου καὶ παίρνει τὸν ὀχτρό μου,
 Δὲν τό 'χω πὼς παντρεύεται, πὼς παίρνει ἄλλον ἄντρα,
 Μόν' μὲ προσκάλεσε νουνό, νὰ πᾶ' νὰ στεφανώσω.
 Φειάνω τὰ στέφανα χρυσᾶ καὶ τὰ κέρια ἀσημένια,
 Καὶ τὰ κεφαλοδέσματα νὰπὸ μαργαριτάρι.

32

Δέντρα μου κι' ἂν ἀνθίσετε πάλι νὰ μαραθῆτε,
 Κι' ἐσεῖς κουμπάρες βλάχισσες στὰ μαῦρα νὰ ντυθῆτε,
 Τὸ Λεωνίδα σκότωσαν, τὸν πρῶτο καπετᾶνο,
 Πρὸ ἦταν καμᾶρι τῶν κλεφτῶν, μπαργιάκι στοὺς ἀντάρτες·
 Τὸν τρόμαξ' ἢ Ἀρβανιτιά, τὰ τρίγια πασαλίκια,
 Τὸν τρόμαξε κι' Ἀλάη Πασᾶς, τῆς Μεσαριάς ὁ μπέης.

33

Μαῦρα μου χελιδόνια, κι' ἄσπρα μου πουλιά,
 Κι' αἰ' τί μᾶς μολογαῖτε νὰπὸ τὴ Φραγκιά,
 Κινῆσαν τὰ καράβια τὰ Ζαγοριανά,
 Κίνησε κι' ὁ καλός μου καὶ πάει στὴν ξενιτειά,
 Κι' οὐδὲ χαρτί μου στέλλει κι' οὐδ' ἀντιλογιά,
 Μοῦ στέλλ' ἓνα μαντήλι μ' ἓκατὸ φλωριά

Στήν ἄκρη στοῦ μαντήλι ἔχ' ἀντιλογία :
 «Θέλεις, κορή μ', παντρέψου, θέλεις καλογριγιά,
 Σίντας κινῶ γιά νάρθω, χιόνια καί βροχές,
 Σίντας γυρίζω πίσω, ἥλιος ξεστεριά».

34

— Ποῦ ἦσουν τρανταφυλλένια μου τόσον καιρό χαμένη;
 «Ἦμουν στά πλάγια πῶθοσκα, στοὺς κάμπους ποὺ κοιμώμουν,
 Καί τώρα τὸ χινόπωρο, κοντά στὸν Ἄη - Δημήτρη
 Πῆγα νὰ μάσω κάστανα μὲ τ' ἄλλα τὰ κορίτσια,
 Κι' ὁ Λάπας μᾶς ἀγνάντεψε νὰπὸ ψηλὴ ραχούλα,
 — Κορίτσια Καστανιώτικα, ἐλάτε παραπάνω,
 Νέχω δυὸ λόγια νὰ σᾶς πῶ, καί δυὸ νὰ σᾶς ρωτήσω,
 Μὴν εἶναι Τούρκοι στοῦ χωριό, μὴν εἶναι κι' Ἀρβανίτες,
 — Νέμεϊς, Λαπά μ', δὲν ξέρομε, ἂν εἶναι κι' ἂν δὲν εἶναι».

35

Μωρὴ κοπέλλα τοῦ παπαῦ, μωρὴ παπαδοπούλα,
 Ἔδγα, κορή μ', στά κάγκελα, ἔδγα στοῦ παραθύρι,
 Νὰ ἰδῆς τί τρῶνε τὰ ὄσουλια, τί τρῶνε τὰ ζαγάρια,
 — Μάννα μου κλέφτες ἔρουνται, κλέφτες νὰ μᾶς πατήσουν.
 — Κόρη μ' κι' ἂν ἔρθουν, ἄς ἔρθουν, καλῶς νὰ μᾶς κοπιάσουν,
 Δῶσ' τους, κορή μ', νὰ φᾶν νὰ πιοῦν, κρασί γιά νὰ μεθύσουν.

36

Μωρὴ Γραμμοστιανίτισσα κι' ἀπὸ τὸ Λινοτόπι,
 Ἦν' εἰν' τὰ ντουφέκια πῶπεφταν πολὺ βαθειὰ βροντοῦσαν,
 Μήνα σὲ γάμο τᾶρριχναν, μήνα σὲ πανηγύρι ;
 — Οὔδε σὲ γάμο τᾶρριχναν κι' οὔδε σὲ πανηγύρι,
 Μᾶς πάτησαν τὴ Γράμμοστα κι' αὐτὸ τὸ Λινοτόπι,
 Πῆραν παιδιὰ ἀπ' τὸ δάσκαλο, κορίτσι ἀπ' τὸ γκεργκέφι,
 Πῆραν καί τ' ἀρχοντόϊπουλο τὸ γυιὸ τοῦ Πατσιαούρα.

37

Ὁ καπετᾶνος κίνησε νὰ πάη στοὺς κουμπάρους,
 Κουμπάρες τὸν καϊτέρεσαν μὲ τὰ παιδιὰ στά χέρια,
 Φλωριά κερνάει στά παιδιὰ καί γρόδια στίς κουμπάρες.

Ἡ μιὰ τοῦ παίρνει τ' ἄλογο κι' ἡ γιάλλη τὸ ντουφέκι,
 Ἡ τρίτη νή μικρότερη τὸν παίρν' ἀπὸ τὸ χέρι,
 «Κόπιασ' ὀχπάνω, κύρ νουνέ, κόπιασε στὸν ὄντᾶ μας,
 Ἔχομ' ἄρνια πὸ ψένομε, κριάρια σουβλισμένα,
 Ἔχομε καὶ γλυκὸ κρασί ἀπὸ ἴνα μοναστήρι».

38

Θανασοῦλα τρώει καὶ πίνει μὲ τὸ Σέλιχτάρ - Ἄγα,
 Τὸν κερνάει κρασί καὶ πίνει μ' ἀσημένιο μαστραπᾶ,
 Κι' ἔσχυψε νὰ τῆ φιλήσῃ καὶ τοῦ λέει : «Κάτσε καλά,
 Τ' ἔχω ἄντρα στὸ ταξίδι, πὸ δουλεύει στὴ Φραγκιά,
 Κ' ἔρχεται καὶ μὲ μαλώνει καὶ μ' ἀρπάζ' ἀπ' τὰ μαλλιά,
 Καὶ στὴ γῆ μὲ γονατίζει καὶ μὲ στέλλ' στὰ γονικά».

[Τὸ γύρισμα εἶναι : «Πασᾶ μ' κι' Ἄφέντη»]

39

— Βασιλικὸς μοῦ μύρισε, γιὰ ιδέστε ποῖός διαβαίνει;
 — Ὁ Γιώργη Μῆτσιος πέρασε στὰ Γιάννενα πηγαίνει,
 Στὰ Γιάννενα καὶ στὸμ Πασᾶ καὶ στὸ Βεζύρ' ἀφέντη.
 «Γιώργη μ', γιατί μᾶς ἄργησε ν' ἀρθῆς νὰ προσυνήσης ;
 Νὰ προσυνήσης στὸμ Πασᾶ καὶ στὸ Βεζύρ' ἀφέντη ;
 — Δὲ μᾶς ἀφίνουν τάϊ θουᾶ κι' οἱ κρύγιες οἱ βρυσούλες».

40

Ἄγᾶς ἦρθε καὶ κόνεψε στὴ μέσ' ἀπὸ τὴ χώρα,
 Κι' ἀκόμα δὲν καλόκατσε νὰ καλογοματίσῃ
 Καὶ τὴν τρυγόνα γύρεψε πεσκέσι νὰ τῆμ πᾶνε :
 « Ἄϊντε τρυγόνα στὸμ Πασᾶ καὶ στὸ Βεζύρη ἀφέντη».
 Κι' αὐτὴ στὴ βρύση ἔτρεξε, κρύγιο νερὸ νὰ φέρῃ,
 Κι' οὔτε νερὸ δὲν ἤφερε, κι' οὔτε στὴ χώρα φάν' κε.

41

Νὰ μὴ λυπᾶσαι ὀρφανή, νὰ μὴ λυπᾶσαι χήρα,
 Νὰ λυπηθῆς μιὰν ὁμορφῆ, μιὰ κακοπαντρεμένη,
 Ἄντρας της πίνει καὶ μεθάει κι' αὐτὴ κάνει χωράφι,
 Μὲ τὸ παιδί στὴν ἀγκαλιὰ τὰ βόδια της κεντοῦσε.

- «Κάνετε, θοΐδια μ', κάνετε, τ' άντρα μου τὸ χωράφι».
 Τὸ βράδυ πάνει σπίτι της, τὴ δέρνει, τὴ μαλώνει,
 —«Κόρη μ', τὸ ποῦ εἶναι ὁ δεῖπνος σου, δεῖπνος γιὰ νὰ δειπνήσω....
 —Μὴ μὲ μαλώνεις, άντρα μου, καὶ μὴ μὲ παραπαίρης
 Τὸ τί δεῖπνο νὰ φειάχ' ἐγὼ π' ὄλημερίς δουλεύω».

42

Ἐγέρασχ, μωρὲ παιδιά, δὲ μπόρ' νὰ περβατήσω,
 Τὰ ποδαράκια μὲ πονοῦν, τὰ γόνατα μὲ σφάζουν,
 Δὲ μπόρ' νὰ σύρω τ' ἄρματα, τὰ ἔρημα τσιαπράζια,
 Τίς πέντ' ἀράδες τὰ φλωριά, τίς τρεῖς τ' ἀσημοκούμπια,
 Καὶ μιὰ γιορτή, μιὰ Κυργιακή, μιὰ ἴπισημη νῆμέρα
 Παίρνω τὰ ζαγαράκια μου καὶ τὰ λαγωνικά μου
 Καὶ πῆγα καὶ τὰ ἔμπασα σ' ἓνα βαρὺ λογγάρι,
 Κι' ἀλάργα πῆγα κι' ἔκατσα σ' ἓνα ψηλὸ λιθάρι,
 Κι' ἀνάργια ἀνάργια σούριζα κι' ἀνάργι' ἀνάργια λέω :
 «Ὅμπρός τε ζαγαράκια μου, καὶ σεῖς λαγωνικά μου,
 Φέρτε τ' ἀλάφια ζουντανὰ τ' ἀρκούδια ἡμερωμένα».

43

Σ' ὄλον τὸν κόσμον ξεστεριά, σ' ὄλον τὸν κόσμον νῆλιος,
 Στὰ ἔρημα στὰ Γιάννενα νδλο καπνὸς κι' ἀντάρα,
 Ἄντάρα εἶν' τὰ κλιάματα καὶ κατακνιά εἶν' τὰ δάκρυγια.
 Ἄνάθεμά σας, μπρὲ Φραγκιά, καὶ σεῖς καὶ τὰ πρωτᾶτα,
 Ποῦ δάλλεταν τὸ σύνορο στῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι,
 Κι' ἀφήκεταν τὰ Γιάννενα καὶ πήρεταν τὴν Ἄρτα.
 Στὴν Ἄρτα ὑψώνουν τὸ σταυρό, στὸ Βόλο τὴ σημαία,
 Στὴ Λάρσα καὶ στὰ Τρίκκαλα ζητοῦν τὸ βασιλέα.

44

Ποῖδς ἔχει ἀχείλη νὰ τὸ εἰπῆ τοῦ Λάμπρου τὸ τραγοῦδι ;
 Ἐγὼ ἔχ' ἀχείλη νὰ τὸ εἰπῶ τοῦ Λάμπρου τὸ τραγοῦδι,
 Νὸ Λάμπρος δὲ μᾶς φάνηκε τοῦτο τὸ καλοκαῖρι,
 Μᾶς εἶπαν κάτι ψέματα, μᾶς εἶπαν κάτ' ἀλήθειες,
 Μᾶς εἶπαν πῶς τὸν θάρεσαν ἀπάνω στὸ Μαργγιόλι,
 Τρίγια ντουφέκια τῶρριξαν, τὰ τρίγι' ἀράδα, ἀράδα,
 Τὸ ἴνα τὸμ πήρε ξώδρομα καὶ τ' ἄλλο στὸ κεφάλι,

Τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ τὸμ πῆρε στὴν καρδούλα,
 Τὸ στόμα γαῖμα γιόμισε κι' ἡ γλῶσσα του φαρμάκι,
 Δὲν ἔχει κέναν νὰ τὸν κλάιῃ, νὰ τὸν μοιριολογάῃ,
 Οὔτε μαννούλα, οὔτ' ἀδερφή, οὔδὲ καλὴ γυναῖκα.

[Τὸ γύρισμα τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι : «Λαμπράκη μου—παιδάκι μου»]

45

Παλλήγκάρια σοῖμπετοῦσαν σὲ κρασοῖπουλειό,
 Τὲς γυναῖκες τους παινοῦσαν γιὰ τὴν ὀμορφιά,
 Σὰν τ' Ἀντώνη τὴ γυναῖκα δέ 'ναι στὸ ντουνια.
 «Ποῦ τὴν εἶδες καὶ τὴν ξέρεις καὶ τὴν μολογάς ;
 —Μέσ' τὸ γκιούλ - μπαχτσιὲ τὴν εἶδα ποῦ σεργιάνιζε
 Μὲ τὸ μαστραπᾶ στὸ χέρι καὶ μὲ χλιὸ νερό,
 Πότιζε τὸ καρυοφύλλι τ' ἀγιομάραντο».
 Ἦρθ' Ἀντώνης μεθυσμένος καὶ τὴν ἔσφαξε,
 Τὸ πρωὶ ξεμεθυσμένος πάει τὴν ἐκλαίγε :
 «Σήκου ρούσα μ', σήκου Τζήκω μ', σήκου νεραντζιά μ',
 Σήκου λούσου κι' ἀρματώσου κι' ἔβγα στὸ χορό,
 Νὰ σὲ ἰδοῦν τὰ παλλήγκάρια νὰ μαραίνονται,
 Νὰ σὲ ἰδῶ κ' ἐγὼ ὁ καημένος γιὰ νὰ χαίρωμαι».

46

Τ' ἔχεις καημένε κόρακα καὶ σκούζεις καὶ φωνάζεις ;
 Μήνα διψᾷς γιὰ γαίματα, γιὰ Τούρκικα κεφάλια ;
 Γιὰ παρακάλα τὸ Θεὸ νὰ γέν' ἕνα σεφέρι,
 Νὰ φᾶς κεφάλια Τούρκικα κεφάλι' ἀπ' Ἀρβανῖτες,
 Νὰ κάνῃς πῆχου τὸ φτερό καὶ πιθαμὴ τὸ νύχι.

47

Γιὰ δὲν τρῶτε φί, νῶ φίλοι, γιὰ δὲμ πίνετε,
 Μήνα τὰ φαγιά μας, φίλοι, δὲ σᾶς ἄρεσαν ;
 Ὅσον εἶν' καλὰ ὁ νοικοκύρης καὶ τ' ἀλλάζομε.
 Γιὰ δὲν τρῶτε φί, νῶ φίλοι, γιὰ δὲμ πίνετε,
 Μήνα τὸ κρασί μας, φίλοι, δὲ σᾶς ἄρεσε ;
 Νέχομε καλοὺς γειτόνους καὶ τ' ἀλλάζομε.

[Λέγεται εἰς τὸ τραπέζι τοῦ γάμου ἀπὸ τοὺς οἰκείους τοῦ γαμπροῦ πρὸς τοὺς συμπεθέρους, συγγενεῖς τῆς νύφης, οἱ ὅποιοι καὶ ἀπαντοῦν διὰ τοῦ ἐπομένου]

Δὲν ἦρθαμε γιὰ φαί γιὰ πχεῖ, Ροῖδακινιά,
 "Αἶ κι' οὐδὲ γιὰ τὸ κρασί σας, κάμποι μὲ τὰ λουλούδια.
 Μᾶς εἶπαν γάμος γένεται, Ροῖδακινιά,
 Κι' ἦρθάμαν νὰ εὐχηθοῦμε, κάμποι μὲ τὰ λουλούδια.
 Νὰ μᾶς προκόψουν τὰ παιδιά, Ροῖδακινιά,
 Καί σ' ἄλλα νὰ χαροῦμε, κάμποι μὲ τὰ λουλούδια,
 Καί σ' ἄλλα νὰ χαροῦμε μὲ τὰ ψιλὰ τραγούδια.

Ποιὸς θέλ' ν' ἀκούσετε βιολιά, τὰ ντέφια πῶς βαροῦνε,
 Περᾶστ' ἀπ' τὴν Καθολικὴ κι' ἀπ' τὴ Φανερωμένη,
 Ἐκεῖ θ' ἀκούσετε βιολιά, τὰ ντέφια πῶς βαροῦνε,
 Χορεύ' ἢ Γαλανὴ μπροστὰ κι' ὁ Δῆμος ἀπὸ πίσω,
 Κι' ἀπ' τὸ πολὺ ταρνάνισμα κι' ἀπ' τὸ πολὺ τὸ κάξι
 Τῆς κόπ' κε τ' ἀργυρὸ κουμπὶ καὶ ἴφάνη τα θυζὶ της.
 Κι' ὁ Δῆμος χαμογέλασε, τῆς κόρης κακοφάνη.
 «Γιατί, Δημό μ', χαμογελάς, τί θάγεις μὲ τὸ νοῦ σου;
 Σκῦψε, Δημό μ', καὶ πάρε το, οὐδ' το τῆς ἀδερφῆς μου,
 Πές της πῶς μ' ἀρραδῶμασε, σήμερα βράδυ, βράδυ».

Νόστα τὰ δέντρα τῆς αὐγῆς δροσιά εἶναι γιομισμένα,
 Κι' ἐμένα τὰ ματάκια μου δακρυγιὰ εἶναι τὰ καημένα,
 Ἐκασθεμα ποιὸς μὸρριξε τὰ μάγια στὸ πηγάδι,
 Νὰ μὲ χωρίσ' ὁ ἄντρας μου γυναῖκ' ἄλλη νὰ πάρη,
 Κι' ἂν μὲ χωρίσ' ὁ κερατᾶς πάλε θὰ μετανοιώσῃ.
 Στὲς δυὸ στὲς τρεῖς θὰ λούζωμαι, στὲς τέσσερις θ' ἀλλάζω
 Πάνω στὲς δεκατέσσερις ἄλλον ἄντρα θὰ πάρω....

Νίτσα, Νίτσα περγουλίτσα, κάνεις τὰ σταφύλια μαῦρα,
 Τὸ κρασί πικρὸ φαρμάκι νὰ τὸ πιοῦν τὰ παλλήγκάρια
 Νὰ σκανιάζουν τὰ κορίτσια...
 Ἀσημένια μ' ἀλυσίδα, ἔχω μέρες, Νίτσα μ', ποῦ δὲ σ' εἶδα,
 Ἐχω μέρες καὶ ὀδομάδες ποῦ δὲ σοῦ εἶδα νοστιμάδες.

Πέρασ' ένα καλοκαῖρι καὶ δὲ μῶστειλες χαμπέρι.

—Τί χαμπέρι νὰ σοῦ στείλω, πῶπχιασα καινούργιο φίλο.

[Λέγεται συνήθως στὰ ντολιὰ (προπόσεις)]

52

Ἄπο τὴμ Πόλη στὸ Σαλονίκη, Παῶας ἐβγήκε νὰ κυνηγήση,
Νὰ κυνηγήση λαγούς κι' ἀλάφια, δὲν κυνηγάει λαγούς κι' ἀλάφια
Μόν' κυνηγάει τὰ μαῦρα μάτια....

Μαῦρα μου μάτια καὶ πλανεμένα, τὸ πῶς κοιμᾶστε χωρὶς τ' ἐμένα.

Μαῦρα μου μάτια κόκκινα χεῖλη, ἔβγα κυρά μου στὸ παραθύρι,

Νὰ ἰδῆς τὸν ἥλιο καὶ τὸ φεγγάρι, νὰ ἰδῆς τὸ νέο ποῦ θὰ σὲ πάρη.

—Γαῖτάνι πλέκω κι' αἶ δὲν ἀδειάζω, σὰν τ' ἀποπλέξω σὲ κουβεντιάσω.

[Λέγεται στὰ ντολιὰ (προπόσεις)]

53

Πέρα σὲ κεῖ, μικρὴ βλάχα μου, πέρα σὲ κείνο τὸ βουνό,

Στὸ πέρα καὶ στὸ δῶθε, Σαρακατσιάνα μου,

Στὸ πέρα βόσκουν πρόβατα, στὸ δῶθε βόσκουν γίδια,

Κι' ἀνάμεσα στὰ δυὸ βουνά, δυὸ ἀδέρφια σκοτωμένα.

Τὸ ἴνα τὸ ἔνε Κωσταντᾶ καὶ τ' ἄλλο Νικολάκη,

Κι' ἀνάμεσα στὰ μνήματα κλημὰ ἦταν φυτρωμένο,

Κάνει σταφύλια κόκκινα καὶ τὸ κρασί μοσχᾶτο,

Τὸ πίνουν γιοὶ θεριεύουναι, γερόντοι ξαναγιώνουν.

54

Μιά βλάχα νέρροβόλαε νὰπὸ ψηλὴ ραχούλα

Μὲ τὴ ροκούλα γνέθουντας, τὸ δράχτι της γιομίζει,

Κι' ὁ βλάχος τὴν ἀγνάντεψε νὰπὸ ψηλὴ ραχούλα,

Καὶ πάει καὶ τὴν καϊτέρεσε σ' ἓνα στενὸ σοκάκι.

«Βλαχά μ' τὸ ποῦθε νέρχεσαι, τὸ ποῦθε κατεβαίνεις :

—Νὰπ' τὰ καλύβια ἔρχομαι στὰ πρόβατα πηγαίνω,

Πηγαίνω ἀλάτι καὶ ψωμί, τσαρούχια τοῦ τζιομπάνου,

—Βλαχά μ', γιὰ δῶσ' μας φίλημα κι' αὐτὰ τὰ μαῦρα μάτια.

—Πῶς νὰ σοῦ δώκω φίλημα κι' αὐτὰ τὰ μαῦρα μάτια

Ποῦ μ' ἔχ' ἢ μάννα μ' μοναχὴ... μικρ' ἀρραβωνιασμένη.

[Τὸ γύρισμα τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι: «Ἄιντε βλαχοπούλα μου»]

55

Κάτω στὰ δαῖσιὰ πλατόνια στὴν κρυγιόβρυση
 Κάθουνταν δυὸ παλλήγκάρια καὶ μιὰ λιγερή.
 Κάθουνταν καὶ τρῶν' καὶ πίνουν καὶ τὴν ἐρωτοῦν :
 «Διαμαντούλα μ', τ' εἶσαι τέτοια, τέτοια κίτρινη,
 Μήνα ὁ ἤσκιος σὲ μαραίνει μήνα φάντασμα ;
 —Κι' οὐδ' ὁ ἤσκιος μὲ μαραίνει κι' οὐδε φάντασμα,
 Μὲ πατάει 'να παλλήγκάρι τὰ μεσάνυχτα...»
 [Τὸ γύρισμα εἰς τὸ τέλος ἐκάστου στίχου εἶναι : «Διαμαντούλα μ'»]

56

Κύρ' Ἀναγνώσταινα δὲν τῶπραξες καλά,
 Τέτοια νύφη πού 'χες ὄκυλα καὶ τὴν ἔστελνες γιὰ ξύλα.
 —Δὲν τὴν ἔστειλα, μπῶ, μπῶ, μπῶ, μπῶ, κύρ' Ἀναγνώσταινα,
 Εἶδε τ'ς ἄλλες π' πᾶν γιὰ ξύλα, κίνησε κι' αὐτὴ ἡ ὄκυλα,
 Τὸ κοπέλι τῆς νό χασμοκιάρης τῆς.
 Τὸ κοπέλι κἀν' καϊτέρι καὶ τὴμ πιάνει ἀπὸ τὸ χέρι,
 «Γιὰ φεύγα χαραμῆ, σοῦ ζύμωνα φωμί.
 —Καὶ φωμί θὰ μοῦ ζυμώσης καὶ φιλι θαλά μου δώσης...»

57

Κάτω στὴν Ἁγιο - Μαρίνα καὶ στὴμ Παναγιά,
 Δώδεκα χρονῶν κορίτσι πάει καλογριγιά,
 Μὲ σταυρὸ μὲ κουμπολόι πάει στὴν ἐκκλησιά,
 Μάϊδε τὸ σταυρὸ τῆς κάνει, μάϊδε προσκυνᾷ...
 Κάθεται στὸ σταυροδρόμι καὶ πουλάει κρασί,
 Πέρασ' ἕνας πέρασ' ἄλλος πέρασα κι' ἐγώ.
 «Μπρὲ καλὸ μου παλλήγκάρι, γύρνα πιὲς κρασί,
 —Κι' ἂν γυρίσω κι' ἂν μεθύσω ποῦ θὰ κοιμηθῶ ;
 —Κι' ἂν γυρίσης κι' ἂν μεθύσης πᾶμε στὸ κελλί,
 "Ἐχω ροῦχα γιὰ ν' ἀλλάξης καὶ καλὸ φαῖ,
 "Ἐχω καὶ ζεστὸ κρεβδάτι γιὰ τὸν τσιελεπῆ».

58

Νέσεις πουλιά τοῦ κάμπου καὶ τῆς Ρουμενιάς,
 Ναῦτοῦ ψηλά πού πᾶτε, γιὰ χαμπηλώσετε,

Καὶ δόμτε μιὰ φτερούγα νὰ γράψω μιὰ γραφή,
 Νὰ στείλω τῆς καλῆς μου νὰ μὴ μὲ καίτερῃ,
 Τ' ἐδῶ στὰ ξένα πού εἰμαι νέγῳ παντρεύτηκα,
 Πῆρα γυναῖκα μαύρη, μάγισσας τσιουπί,
 Μαγεύει τὰ καράβια καὶ δὲν ξεκινοῦν,
 Μὲ μάγεψε κι' ἐμένα καὶ δὲν ἔρχομαι.
 Σελλώνω τ' ἄλογό μου, ξεσελλώνεται,
 Σίντας κινῶ γιὰ νὰ ῥθω, χιόνια καὶ βροχή,
 Κι' ὄντας γυρίζω πίσω, νῆλιος ξεστεριά.

59

Δὲν εἶναι κρῖμα κι' ἄδικο, δὲν εἶναι κι' ἄμαρτία
 Νὰ εἶν' ἡ Βασίλω σέϊ βουνά, σὲ κλέφτικα λημέρια,
 Νὰ στρώνη πεῦκα στρώματτα, κι' ὄξυές προσκεφαλάδια.
 Τὸ καρραῦλι φώναξε κι' ὁ Θύμιο - Γάκης λέει :
 «Σήκου, Βασίλω μ', τ' ἔφεξε κι' ὁ ἥλιος πάει γιόμα,
 Σήκου νὰ πάρης τὸ γλυκό, νὰ πιῆς καὶ τὸν καφέ σου,
 Κι' ἡ ξαγορὰ μᾶς ἔρχεται στὴ μούλα φορτωμένη».

[Τὸ γύρισμα εἶναι : «Βασίλ' ἀρχόντισσα»]

60

Στὸ Κάϊρο νὰ ρώστησα, στὰ Γιάννενα θὰ γιάνω,
 Στὴν ἄκρη στὸ Καπέσοβο θὰ πέσω νὰ πεθάνω,
 Νὰ πᾶτε νὰ μὲ θάψετε στῆς Ὀλγας μου τὸ σπίτι,
 Γιὰ νὰ περνᾶῃ ἡ Ὀλγα μου νὰ μὲ πατάῃ στὰ στήθη.
 — Μωρὴ Καπεσοβίτισσα τοῦ Λία θυγατέρα,
 Σὺ μ' ἔκανες κι' ἀρνῆθηκα καὶ μάννα καὶ πατέρα.
 Καπέσοβο, Καπέσοβο, ὄσο μικρὸ κι' ἂν εἶσαι,
 Ἔχεις κορίτσια ὀμορφα καθόλου μὴ φοβῆσαι.

61

Δὲν κλαῖτε μαῦρα δέντρα κι' ἐσεῖς μαῦρα κλαριά,
 Κι' ἐσὺ μπρὲ Χάτζη - Γάκη δὲν τῶπραξες καλά,
 Ἀπόλ' κες τ' ε Ἀρβανῖτες νὰ ὀρίζουν τὰ χωριά,
 Μᾶς πῆραν δυὸ γυναῖκες, μαννάδες μὲ παιδιά,
 Πῆραν καὶ δυὸ κορίτσια, κορίτσια ἀνύπαντρα,
 Τὰ πῆραν καὶ τὰ πῆγαν πεῖσκέσι στὸμ Παῶ,

Κι' Ἀλή Παῶς διατάζει σαράγια δίπατα.
Στό 'να νά κάτσο ἡ Λένη καὶ στ' ἄλλο ἡ Ἀθηναία.

62

Ἡ κόρη πάνει γιὰ νερὸ μὲ τὴ βαρελοπούλα,
Μὲ τὰ μαλλιά της ξέπλεγα στοὺς πλάτες γυρισμένα.
Λεβέντης τὴν ἀγνάντεψε 'πό λάργιο παραθύρι,
«Κοντοκαϊτέρει, κόρη μου, γιὰ νά σέ κουβεντιάσω.
—Δὲν ἔχ' ἄδεια, λεβέντη μου, νά κοντοκαϊτερέσω,
'Ἐχω τὴ μπόμπσα στὴ φωτιά καὶ τὸ ψωμί στὸ φούρνο,
'Ἐχω μαντήλι πού κεντῶ, νύφη γιὰ νά κινήσω».

63

Ὅλοι τὸν ἥλιο τὸν τηροῦν πού πάει νά βασιλέψη,
Κι' ἡ κόρη πῶχει τὸν καημὸ τὴ θάλασσα ἀγναντεύει.
«Μάννα μ', καράβια ἔρχονται, θαρκοῦλες ἀρμενίζουν,
Σῦρε, μαννά μ', καὶ ρώτατα, σῦρε καὶ ξέταξέ τα,
Μὴν εἶδαν τὸν ἀσθήκη μου, τὸν ἀντρα τὸ δικό μου,
Σὲ τί νταβέρνες κάθεται κι' ὁμορφοσομπετάει,
Τίνος ματάκια τὸν τηροῦν καὶ τὰ δικά μου κλαῖνε,
Τίνος ἀχείλη τὸν φιλοῦν καὶ τὸ δικό μου σκάζει,
Τίνος χεράκια τὸν κερνοῦν καὶ τὰ δικά μου τρέμουν».

64

Ἀφίνω γειὰ στὶς ὁμορφες, καὶ γειὰ στὶς μαυρομάτες,
Κι' ἐγὼ πανῶ στὰ Γιάννενα, στοῦ μπέη τὰ σαράγια,
Βρίσκω τὸ μπέη νόμπροστα καὶ τὸν καλῆσπερνάω.
«Καλὴ σπερά σου, μπέη μου» «Καλῶς τὴ βλάχα πού 'ρθε»
—Ἐγὼ εἶμαι ἡ βλάχα ἡ γιόμορφη, ἡ βλάχα ἡ παινεμένη,
Πῶχω τὰ χίλια πρόβατα, τὰ πεντακόσια γίδια.
—Λύκος νά φάη τὰ πρόβατα, λύκος νά φάη τὰ γίδια,
Καὶ μιὰ μεγάλη ἀρρωστία νά φάη τὸ τζιομπάνο,
Νά μείν' ἡ βλάχα μόναχη, γυναῖκα νά τὴμ πάρω.
—Κάλλια νά ἰδῶ τὸ γαῖμα μου στὴ γῆς νά κάνη βρύση,
Πέρι νά ἰδῶ τὰ χεῖλη μου, Τούρκος νά τὰ φιλήση».

Δώδεκα χρόνους πιστικός, και δεκαοχτώ τζιομπάνος,
 Κι' ακόμα δέν ἐπλάγιασα μ' ἐν' ὁμορφο κορίτσι,
 Και μιὰ βραδυά, κακιά βραδυά, νέπηγα νὰ πλαγιάσω,
 Τὸν ὕπνο δέν ἐχόρτασα, τὸν ὕπνο δέν ἐπῆρα
 Μὲ ξύπνησαν πολὺ πρῶι, τρεῖς ὥρες πρὶν νὰ φέξη,
 Τ' ἐπῆγαν κλέφτες στὸ μαντρί, στὴν ἔρημη τὴ στάνη.
 Παίρνω νερὸ και νίβομαι, ζώνω και τ' ἄρματά μου,
 Και παίρνω δίπλα τάι βουνά, δίπλα τὰ κορφοβούνια·
 Βρίσκω τὴ στάνη ἔρημη και τὰ ὄυλιά δεμένα,
 — ὄυλιά μου ποὺν' τὰ πρόβατα, ὄυλιά μου ποὺν' τὰ γίδια,
 — Για λῦσε μας ἀφέντη μας και δῶσε μας νὰ φᾶμε,
 Δεξιά μεριά εἶν' τὰ πρόβατα, ζερβιά μεριά εἶν' τὰ γίδια.

Κακὸ ζακόνι πῶχομε ἐμεῖς οἱ Ζαγορίστες,
 Τὸ βράδυ πᾶμε για νερὸ και τὸ πρῶι για ἔυλα,
 Κι' αὐτοῦ στὸ γύρμα τοῦ ἡλιοῦ, ποὺ βασιλεύει ὁ ἡλιος
 Ἡ μιὰ τὴν ἄλλη ἤλεγε, ἡ μιὰ τὴν ἄλλη λέει:
 «Πῶς τὰ περνᾶς, μῶρ' ἀδερφή, μ' αὐτὸν τὸν ἄντρα πῶχεις ;
 — Κακὰ ψυχρά, μῶρ' ἀδερφή, μ' αὐτὸν τὸν ἄντρα πῶχω,
 Δώδεκα χρόνους ξενιτετὰ καις τρεῖς βραδυές στὸ σπίτι,
 Και μιὰ βραδυά, κακὴ βραδυά, τρεῖς ὥρες πρὶν νὰ φέξη
 Βρίσκω τὰ πόρτες ἀνοιχτές και τ' ἄλογο παρμένο,
 Βρίσκω ὄσειανὰ τὰ στρώματα και τὰ προῶκεφαλάδια.
 Νίσις μῶρ' ἔρμα στρώματα και σεῖς προῶκεφαλάδια,
 Τὸ ποῦ εἶν' ὁ νιὸς νόπου ἔχατε ἐψές τὸ βράδυ βράδυ ;
 — Ἡ νύχτα μᾶς τὸν ἤφερε κι' ἡ χαραὴ τὸμ πῆρε».

Τὸ μάθεταιν τί γίνκε ἐτούτ' τὴν ἐβδομάδα ;
 Ἡ Ρηνοπούλα τούρκεψε, Τοῦρκον ἄντραν ἐπῆρε,
 Κι' ὁ ἄντρας της παντρεύτηκε κι' ἄλλη γυναῖκα πῆρε,
 Κι' ἡ Ρηνοπούλα ἀγνάντευε νὰπὸ τὸ παραθύρι.
 «Πάψτε μπρατίμοι τὰ βιολιά, τὰ ἔρημα τὰ ντέφια,
 Ἐρράϊσ' ἡ καρδούλα μου, σὰν τὸ γυαλί ἐθράψε».

Ἄφῆκ' ὁ Γιάννης τὴν κλεψιά κι' ἔπιασε τὸ ζευγάρι,
 Φειάνει τ' ἀλέτρι ἀπὸ μηλιά, καὶ τὸ ζυγὸ ἔπὸ δάφνη,
 Φειάνει καὶ τὸ βουκέντρι του, κλωνάρι κυπαρίσσι,
 Δυὸ ἔσπειρε, δυὸ θέρισε, τρίγια ταγάρια σπόρο,
 Τὸ ἄνα χρωστοῦσε τὸ ἄδωκε, τ' ἄλλο τὸ πῆρε ὁ Τοῦρκος,
 Ἐνα τοῦ μαύρ' ἀπόμεινε καὶ πάει νὰ τ' ἀλέση.
 Βρίσκει τὸ μύλο χάρβαλο, καὶ τὸ νερὸ κομμένο,
 Ὅσο νὰ δάλη τὸ νερὸ νὰ φειάκη καὶ τὸ μύλο
 Ὁ πόντικας ἀπὸ μεριά τρυπάει τὸ σακκοῦλι·
 Κι' ὅσο νὰ βρῆ τὰ ράμματα νὰ ράψη τὸ σακκοῦλι
 Ἦρθ' ἕνας λύκος τρέχοντας κι' ἄρπαξε τὴ γαϊδούρα.

—Τ' ἔχεις καημένε πλάτανε, καὶ στέκει μαραμένος
 Μὲ τίς ριζοῦλες στὸ νερὸ μὲ τὴ δροσιά στὰ φύλλα;
 Μὴ σ' ἔβλαψε κένας καιρὸς, κένας βαρὺς χειμῶνας;
 —Κι' οὐδὲ καιρὸς δὲ μ' ἔβλαψε κι' οὐδὲ βαρὺς χειμῶνας,
 Ἄλῃ Παῶς ἀπέρασε μὲ δεκαοχτὼ χιλιάδες
 Κι' ὄλοι στὸν ἡσυχία μ' ἔκατσαν κάτ' ἀπὸ τὴ δροσιά μου,
 Κι' ὄλοι νισάνι μ' ἔβαλαν, ὄλοι μὲ τὴν ἀράδα,
 Πικρὰ μολύβια μὸρριξαν, πικρὰ φαρμακωμένα,
 Κι' ἄλλα μὲ πῆραν ξώδρομα κι' ἄλλα μέσ' τὰ κλωνάρια,
 Καὶ μάρναν τούς κλώνους μου καὶ πέσανε τὰ φύλλα.

Ἄκει πέρα βγαίν' ἕνας καπνός, σὰν τί καπνὸς νὰ βγαίνη,
 Οἱ βλάχοι κάνουν μιὰ χαρὰ, παντρεύουνε τὴ Λάμπρω,
 Τῆς δίνουν ἄνα κλεφτόϊπουλο, παιδί τοῦ καπετάνου,
 Κι' οἱ βλάχοι τὸ μετάνοισαν, δὲ θέλουν νὰ τὴ δώσουν,
 Κι' ὁ καπετάνος θύμωσε, θάνει φωτιά τούς καίει.

Τώρα τὰ πουλιά τωρὰ τὰ χελιδόνια
 Τώρα οἱ πέρδικες γλυκολαλοῦν καὶ λένε:
 «Ἔυπν' ἀφέντη μου, ξύπνα καλὲ μ' ἀφέντη,
 Ἔυπνα ἀγκάλιασε κορμὶ κυπαρισσένιο

Κι' ἄσπρονε λαιμό, σὰν τὴ δροσὶὰ τοῦ Μάη·
 — Ἄφσε λίγερὴ λίγον ὑπνὸ νὰ πάρω,
 Γιατ' ἀφέντης μου στὴ βάρδια μ' ἔχ' ἀπόψε,
 Καὶ στὸμ πόλεμο πάντα μπροστὰ μὲ βάνει
 Γιὰ νὰ σκοτωθῶ, γιὰ σκλάβο νὰ μὲ πάρουν,
 Κι' ἔδωκ' ὁ Θεὸς κι' ἡ Παναγιὰ Παρθένα
 Καὶ ξεσπάθωσα μέσ' τῶν ὀχτρῶν τ' ἄσκέρι,
 Χίλιους ἔκοψα, στὸ ἔμπα καὶ στὸ ἔβγα,
 Κι' ἤρθα κι' ἔπεσα στὸ στρῶμα ποῦ κοιμᾶσαι,
 Νὰ ξεκουραστῶ, λιγὸν ὑπνὸ νὰ πάρω».

[Τραγουδιέται τὶς πρωινὲς ὥρες]

72

Μάννα μ' στὸ περιβόλι μας καὶ στὴν ἀμυγδαλιά μας
 Πῆγα νὰ μάσω μύγδαλα, πῆγα νὰ μάσω τ' ἄνθια,
 Κ' ἐκεῖ καθόνταν τρεῖς αἴτοὶ καὶ τρίγια παλλήγκάρια,
 Τὸ ἴνα μὲ μῆλο μὲ βαράει, τ' ἄλλο μὲ δαχτυλίδι,
 Τὸ τρίτο τὸ μικρότερο μὲ χρυσογαῖτανάκι,
 Κι' ἐγὼ τὸ μῆλο τῶφαγα, τὸ δαχτυλίδι τῶχω,
 Κι' αὐτὸ τὸ χρυσογαῖτανο τὸ ἔβαλα στὰ μαλλιά μου.

73

— Καρδιὰ καλή, καρδιὰ κακή, καρδιὰ βαλαντωμένη,
 Γιατί δὲμ παίζεις, δὲ γελάς πὼς σ' ἔχα μαθημένη ;
 — Καὶ τί καλό ἴχω νὰ χαρῶ νὰ παίξω νὰ γελάσω ;
 Τὰ χέρια ποῦ μὲ κλείδωναν, μακρυὰ εἶν' ταξιδεμένα,
 Τοῦ στέλνω χαιρετίσματα μὲ δυὸ χελιδονάκια,
 Μὲ τὸ ἴνα στέλνω τοὺς καημούς, μὲ τ' ἄλλο τὰ φαρμάκια.

74

Σὰμ παίρν' ἕναν ἀνήφορο κι' ἕναν ἀνηφοράκι
 Νὰ βρῶ μιὰ πέτρα ριζωτὴ, νὰ ριζωθῶ νὰ κάτσω
 Ν' ἀφηκραστῶ τὴμ πέρδικα τὴν ἀηδονολαλοῦσα,
 Πὼς καταριέται τὸν αἰτό, καὶ λέει στὸ σιαῖνι.
 «Μωρὲ πουλί ἀδίκευτο, μωρὲ κακὸ σιαῖνι
 Σὺ μῶφαγες τάι ταῖρι μου, θέλεις νὰ φᾶς καὶ μένα,

Κάλλια νὰ φᾶς τὰ νύχια σου, τὰ νυχοπόδαρά σου,
Παρά νὰ φᾶς τὴν πέρδικα τὴν ἀηδονολαλοῦσα».

75

Χρυσαιγενούλα ἢ ὁμορφη, Χρυσαιγενούλα ἢ ἄσπρη
Πῶχει τὰ σπίτια τὰ ψηλά, τὸν ἄντρα παλλήκαρι,
Τοῦ Χάρου ἐκαυχόντανε, τοῦ Χάρου νέκαυχιέται.
Κι' ὁ Χάρος κάπου τῷμαθε, κάποιον πουλὶ τοῦ τό εἶπε
Καὶ πάει καὶ τὴ σαῖτεψε στὴ μέσ' ἀπὸ τὸ σπίτι,
Χρυσαιγενούλ' ἀρρώστησε βαρειά γιὰ νὰ πεθάνη,
Μιὰ μπαινοβγαίνουν οἱ γιατροὶ δὲμ μπόρ' νὰ τὴν γιατρέψουν,
Μιὰ μπαινοβγαίν' ἢ μάννα τῆς τραβάει τὰ μάγουλά της,
«Χρυσαιγενούλα μ' μόναχη, νέμένα ποῦ μ' ἀφίνεις ;
—Μάννα μ', γι' ἀπλώσ' τὸ χέρι σου, στὴν ἀργυρῆ μου ζωστῆ,
Καὶ πάρ' τὰ πέντε τὰ κλειδιά τὰ πέντε ρημαγμένα,
Κι' ἂν ἔρθῃ, μάννα μ', ὁ ἄντρας μου, δῶσ' τὰ νὰ μὲ θυμιέται».

76

—Πέρασ' ἀπὸ τὴν πόρτα σου καὶ σέ εἶδα μαραμένη,
Καὶ στὸ δεξί σου μάγουλο ἔχουν ἀκουμπισμένη,
Κι' ἐγὼ ἢ καρδιά μου λάχτισε, ὅσο νὰ σέ ρωτήσω
Τί πίκρα νέχει κόρη μου νὰ σέ παρηγορήσω.
—Νέσὺ τὸ ξέρεις μπρ' ἄπιστε, νέσὺ ποῦ μ' ἀπαρνιέσαι.
—Ποιὸς σ' εἶπε περιστέρα μου, ποιὸς σ' εἶπε μαυρομάτα ;
"Αν σ' εἶπε ὁ ἥλιος νὰ χαθῆ καὶ τ' ἄστρα νὰ θαμπώσουν,
Κι' ἂν σ' εἶπε κόρη ἀνύπαντρη, ἄντρα νὰ μὴ ἀγκαλιάσῃ,
"Οντας νὰ στύψ' ἢ θάλασσα νὰ γένη περιγιάλι,
"Οντας ν' ἀσπρίσῃ ὁ κόρακας νὰ γένη περιστέρι,
Τότε κι' ἐγὼ θὰ σ' ἀρνηθῶ καὶ θὰ σέ παρατήσω».

77

Θέλω ν' ἀνθίσουν τὰ κλαριά κι' ὁ πάγος δὲν τ' ἀφίνει,
Θέλω κι' ἐγὼ νὰ σ' ἀρνηθῶ κι' ὁ πόνος δὲ μ' ἀφίνει,
Χαμπήλωσε τὸ φέσι σου καὶ ἔσκέπασε τὸ φρύδι,
Νὰ μὴ φανῆ τὸ φίλημα ποῦ σ' ἔχω φιλημένη,
Καὶ σέ γελάσουν τὰ πουλιά τῆς ἀνοιξῆς τ' ἀηδόνια·
Τὸ χέρι σου τὸ παχουλὸ, τὰ φρύδια τὰ γραμμένα

Νά τάβχνα προσκέφαλο, τρεῖς μέρες καί τρεῖς νύχτες,
Νά ἦταν οἱ μέρες τοῦ Μαγιοῦ κι' οἱ νύχτες τοῦ Γενάρη,
Νά τὰ χορτάσω φίλημα, νά τὰ χορτάσω μόσκο.

[Τὸ γύρισμα εἶναι : «βλάχα βλαχούλα μου»]

78

Τὸ τ' εἶν' ὁ ἀχὸς π' ἀκούγεται κ' ἡ ταραχὴ ἢ μεγάλη
Στὰ ρόγγια στὰ παλιόρογγα, ψηλά στὸν Ἄϊ-Θανάση;
Ὁ Χρῖστο Ρίζος πολεμάει μὲ χίλιους πεντακόσιους.
Τὸ Ρίζο, εἶπαν, ἔπιακαν καί πᾶν' νά τὸν κρεμάσουν,
Χίλοι τὸν πάνουν ὀμπροστά, καί δυὸ χιλιάδες πίσω,
Κι' ὁ Ρίζος πᾶν' ἀνάμεσα σὰ φύλλο μαραμένο,
Μιά μπεγιοπούλ' ἀγνάντεψε νάπὸ τὸ περιβόλι,
Ψιλή φωνίτσα ἔβγαλε καί λέει στοὺς Ἀρβανῖτες :
«Σταθῆτ' αὐτοῦ μπρὲ παγανιά καί σεῖς μπουλουκμπαῶδες,
Τί ξαγορὰ γυρεύετε νάπὸ τὸν καπετᾶνο;
Χίλια φλωριά σᾶς δίν' ἐγώ, γιὰ νά τὸν ξαγοράσω».

79

Ἄσπρος αἰτὸς καθόντανε στὸ Σμόλιγκα στὴ ράχη,
Βαστοῦσε καί στὰ νύχια τοῦ ἀνθρώπινο κεφάλι.
Βολές, βολές τὸ τσίμπαγε, βολές, βολές, τοῦ λέει :
«Κεφάλι κακοκέφαλο, μωρὲ κακὸ κεφάλι,
Σὰν τί κακὸ νόποκαμες κι' ἔπεσες στὰ φτερά μου,
Κι' ἔπεσες στὰ νυχάκια μου στὰ νυχοπόδαρά μου ;
—Σίντας ἡμῶν γκουτζιάμπαῶης καί προεστὼς τῆς χώρας
Στοὺς πλούσιους ἔβαζα ἕκατὸ καί στοὺς φτωχοὺς διακόσια,
Καί μιὰ χήρα, κακόχηρα, τὴν εἶχα πεντακόσια,
Ποῦ ἔχε τ' ἀμπέλι τὸ καλὸ καί τὸ πλατὺ χωράφι».

80

Ἐγὼ ἡμουν ἕνα μάλαμα, ἐγὼ ἡμουν ἕν' ἀσῆμι,
Τώρα τ' ἀσῆμι τῶχασα κι' ἀπόχτησα μπακίρι,
Καί πῆρα δίπλα τάϊ βουνά, δίπλα τὰ βλαχοχώρια
Γιὰ νάβρω ἄν πλεματικό, νά μὲ ξομολόγησῃ :
«Στάσου, παπᾶ πλεματικέ, νά μὲ ξομολόγησῃς.
—Πές μου κορὴ μ' τὰ κρίματα, νόποχρῆς καμωμένα.
—Δώδεκα χρόνους ἔκανα στοὺς Τούρκους νά δουλεύω

Κι' ἀπὸ τὰ δώδεκα κι' ὀμπρὸς με' κίνην Τουρκοπούλα.
 —Τὰ κρίματά σου, κόρη μου, ξαγορασμὸ δὲν ἔχουν,
 Μονὲ νὰ πᾶς καλογριγιά, σὲ νέο μοναστήρι
 Καὶ φύτευε βασιλικό, ἴγιομάραντο με' τ' ἄνθια,
 Μπορεῖ σωθοῦν τὰ κρίματα, σωθῆ κι' ἡ γιαμαρτία».

81

Γιὰ τὴν καλὴ μας συντροφιά θὰ πῶ ἴνα τραγουδάκι
 —ντουλμπέρι ντουλμπεράκι—

Εἶμαι καὶ λίγο ἄρρωστος καὶ λίγο λαθωμένος,
 Κι' οὔτε σπαθιά με' λάθωσε, κι' οὔδ' ἄρμα τοῦ πολέμου,
 Μὲ λάθωσε μιὰ ροῖδινη, μιανῆς χήρας κορίτσι,
 Πῶχει τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στῆθος
 Καὶ τοῦ κοράκου τὸ φτερό ἔχει καγκελοφρύδι.

[Τὸ γύρισμα τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι: «ντουλμπέρι ντουλμπεράκι»]

82

Τρίγι' ἀδερφάκια γυρτάσαν στὸν Ἅγιο Κωνσταντῖνο,
 Χρυσὲς ἦταν οἱ τάβλιες τους καὶ τὰ σινιά ἴσημένα,
 Καὶ τὰ ποτήρια ποῦ κερνοῦν κι' αὐτὰ μαλαματένια.
 Κι' ἐκεῖ ποῦ τρώγαν κα' ἤπιναν κι' ὁμορφοσομπετοῦσαν,
 Ἐνας παινάει τὸ Γρίθα του κι' ὁ ἄλλος τὸ σπαθί του,
 Κι' ὁ Μάργιαννος μικρότερος παινάει τὴν καλὴ του.
 Γυρίζ' ὁ πρῶτος καὶ τοῦ λέει, γυρίζει καὶ τοῦ κρένει:
 Γιὰ μὴν παινιέσαι, Μάργιαννε, με' τὴ γυναῖκα πῶχεις,
 Ὀμπρὸς σου παίζει καὶ γελάει καὶ πίσω σου δανείζει.
 —Ἄσπρά ἴχω κι' ἄς τὰ χαίρεται, φλωριά ἴχω κι' ἄς δανείζη.
 —Δὲ σοῦ δανείζει τὰ φλωριά, δὲ σοῦ δανείζει τ' ἄσπρα,
 Μὲν' σοῦ δανείζει τὸ φίλι καὶ σένα σὲ ντροπιάζει.
 —Γιὰ μπαρμπερίσου Διάπικα καὶ ντύσου χαρατσιάρης
 Καὶ πάρε δίπλα τάϊ βουνά, δίπλα τὰ βλαχοχώρια
 Καὶ πιάσε νιοὺς ἀπ' τὸν τσιαμπᾶ, γερόντους ἀπ' τὰ γένεια
 Καὶ πιάσε τὸν Πρωτόπαπα κι' αὐτὸν ἀπὸ τὰ γένεια,
 Παπᾶ ψωμί, παπᾶ τυρί, παπᾶ τὴν κόρη βράδυ».
 Καὶ κόρη πῆγαν κι' ἤφεραν τοῦ Μάργιανν' τὴ γυναῖκα,
 Στῆμ πόρτα νῶπου ἔμπαινε, στῆ σκάλα π' ἀνεβαίνει
 Ὁ Γρίθας ἐχλιμίτισε κι' ἡ κόρ' ἀναστενάζει.
 Γυρίζ' ὁ Μάργιαννος καὶ λέει, γυρίζει καὶ τῆς κρένει:

- Μωρή θύλα, μώρ' άνομη κι' Όθραιογεννημένη,
Τò Γρίβα τόν έγνώρισες, έμένα δè γνωρίζεις ;
Κι' έβγαλε τò σπαθάκι του, λιανά, λιανά τήν κάνει,
Στò μύλο τήν έπήγαινε άλεϋρι νά τήν κάνουν.
«Άλεθε μύλε μ', άλεθε, τής κούρβας τò κουφάρι.
Κάνε τ' άλεϋρι κόκκινο, τήν πάσπαλη μελάνη
Για νά περνοϋν οί γιόμορφες νά παίρνουν κοκκινάδι,
Για νά περνοϋν γραμματικοί νά παίρνουν τή μελάνη».

83

- Ξανθή κόρη καθόντανε στ' άντρός της τις άγκάλες,
Κι' δλο τ' άντρός της ήλεγε, κι' δλο τ' άντρός της λέει :
«Βαρειά κοιμάσαι, Κωσταντή, βαρειά κοιμάσ' άφέντη,
Ή συντροφιά σου κίνησε, πάει σαράντα μίλια...
—Πολύ με θγιάζεις λυγερή, πολύ με θγιάζεις κόρη,
Κάποιον άλλόν θαλ' άγαπᾶς και θέλεις για νά φύγω...
—Άν ίσως, Κώστα μ', κι' άγαπῶ άλλον άντρ' από σένα
Σπαθί φορᾶς στή μέση σου, κόψε μου τò κεφάλι.»
Κι' ó Κωσταντής έκίνησε πάει σαράντα μίλια.
Τò καλαμάρ' άστόγησε, γυρίζει νά τò πάρη.
Βρίσκει τήν κόρ' όπòπαιζε με ξένον άλλον άντρα
Και τò σπαθί του έβγαλε, λιανά, λιανά τήν κάνει.

84

- «Θά σε ρωτήσω πεθερά, θά σοϋ τò είπῶ μώρ' μάννα,
Τò τίνος είν' τὰ πρόβατα, πού βόσκουν στò λιβάδι;
—Δικά μας είναι, νύφη μου, δικά μας μαυρομάτα.
—Θά σε ρωτήσω πεθερά, θά σοϋ τò είπῶ μώρ' μάννα,
Τò τίνος είν' τò κούτσοуро, πού στέκεται στή θάτρα.... ;
—Νύφη μου, είν' ó γυιόκας μου κι' ó άντρας ó δικός σου....
—Λύκος νά φάη τὰ πρόβατα, φωτιά νά κάψη τᾶσπρα
Μπροστά στόν άντρα τόν καλό και στ' άξιο παλλήκαρι.

[Τò γύρισμα είναι : τάρι-νάνι-νάνι-νά].

85

Πέρα σ' έκειν' τόν έλατο και στò γεροέλατο
Βόσκ' ένας γεράλαφος κι' δλο κλαίν' τὰ μάτια του.
Χύνουν δάκρυγια κόκκινα κι' δλο κατακόκκινα....

Ζάρκαδος απέρασε και τόν καλημέρισε :
 «Τ' ἔχεις μπρέ γεράλαφε κι' δλο κλαῖν' τὰ μάτια σου ;
 Χύνουν δάκρυγια κόκκινα κι' δλο κατακόκκινα.... ;
 —Μπήκαν δύλοι στίϊ βουνό, και ζορμπάδες στο χωριό
 Σκότωσαν τάϊ ταῖρι μου και τήν ἀλαφῖνα μου.
 Σ η μ. Ἐντὶ «ζάρκαδος απέρασε» λέγεται και «κυνηγός απέρασε».

86

Τώρα τὸ βράδυ εἶμαι καλὰ νὰ τραγουδήσω θέλω
 Πὸν ροβολᾶν οἱ γέμορφες ἀπ' τὸῖ βουνὸ ἰδρωμένες.
 Κι' ἄλλες πεινοῦν, κι' ἄλλες διψοῦν, κι' ἄλλες ψωμί γυρεύουν,
 Καὶ μιά ἔχει πόνο στὴν καρδιά νὰ παντρευτῆ γυρεύει.
 Γυρεύει ἀμπέλια ἀτρύγητα, χωράφια μὲ τὰ στάχια,
 Γυρεύει και τὴ Βενετιά, μ' δλα τὰ βιλαέτια.

[Τὸ γύρισμα τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι : «μικρὴ δλαχούλα»]

87

Ἐφές εἶδα στὸν ὕπνο μου, εἶδα και στ' ὄνειρό μου
 Εἶδα τὸν ἥλιο κόκκινο και τὸ φεγγάρι μαῦρο.
 Εἶδα τὴ Μπάντρα κόκκινη, τὴμ ποταμιὰ γαλάζια,
 Εἶδα και τὸ λημέρι μου, μαῦρο κι' ἀνταριασμένο.
 Συμφώνησαν τρίγια χωριά, τρίγια κεφαλοχώρια,
 Σιουνιάδες και τὸ Τούρνοβο και τὸ ῥημο Λισκάτσι,
 Πικρὸ χαμπέρι ἔστειλαν στοὺς Τούρκους στὴν Κολώνια
 Γιὰ νὰ μὲ πιάκουν ζουντανὸ στο σπίτι τοῦ Χολέβα.
 Κι' ἦταν ἡ μέρα βροχερὴ κι' ἡ νύχτα χιονισμένη,
 Πῆγα νὰ μείνω μιὰ βραδυὰ στο ἔρημο Λισκάτσι,
 Κι' ὁ Λεωνίδας τὸ δυλί, δυλί παραδομένο,
 Μὲ μπαμπεδῖὰ και μ' ἀπιστιὰ μὲ πρόδωκε στοὺς Τούρκους.

[Τὸ γύρισμα τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι : «Λάζο μ' και παλαβέ»]

88

Μὲ τούτ' τὴν ἀσημόκουπα θέλω νὰ πιῶ πέντ' ἔξι,
 Κι' ἂν δὲ μεθύσω, κόρη μου, κέρνα μ' ὄσο νὰ φέξῃ,
 Νὰ πᾶν οἱ γιάσπρες γιὰ νερὸ κι' οἱ ρόϊδινες νὰ πλύνουν,
 Νὰ πάω κι' ἐγὼ τὸ γιορφανὸ τὸ Μαῦρο νὰ ποτίσω.
 Μικρὸ μικρὸ ὠρφάνεψα ἔπο μάννα ἔπο πατέρα

Καί πήγα καί ρογιάστηκα σέ μιὰ χήρα Βουργάρα.
 Δώδεκα χρόνους ἔκανα, σὰ μάτια δὲν τὴν εἶδα,
 Κι' ἀπὸ τοὺς δώδεκα κι' ὀμπρὸς τὴν εἶδα στολισμένη.
 «Κυρά μ', γιὰ δῶ' μ' τὴ ρόγα μου, δῶ' μου τὴ δούλεψή μου,
 Γιατί μοῦ γράφ' ἡ μάνα μου νὰ πάω νὰ με παντρέψῃ.
 —Τρίγια κοράσια ἔχ' ἐδῶ κι' ὅποιο σ' ἀρέζει πάρε,
 Θέλεις τὴ ρούσα, τὴν ξανθιά, θέλεις τὴ μυρομάτα,
 Θέλεις τὴν ἀσπρογάλανη, πού εἶναι φλωριά γιομάτη».

89

Τρίγια πουλάκια πᾶν ψηλά καί τό 'να χαμπηλώνει,
 Καί κεῖνο πού χαμπήλωνε τὸ Γιάννη παραγγέλλει :
 —Τίς μυρομάτες, μὴ κοιτᾶς, τίς ρούσες μὴ λογιάζῃς,
 Καί 'κεῖ πού πάνεις καί φιλνᾶς, πού πάνεις κι' ἀγκαλιάζεις
 'Ἐχε τὸ νοῦ σου δυνατά, Γιάννη καμαρωμένε,
 Μὴ μοῦ σὲ πιάκουν ζουντανὸ καί στὸ κλουβί σὲ βάλουν
 Κ' ἐγὼ δὲ θά 'χω πῶς νὰ 'ρθῶ γιὰ νὰ σὲ καμαρώσω.

90

Τοῦ Χατζῆ Γιώργ' ἡ ἀνιψιά, τοῦ Ρήγα ἡ θυγατέρα,
 Νὰ ἰδῆς καμάρ' ὀπῶσεργε, καμᾶρι νῶπου σέρνει.
 Νὰπ' τὸ φλωρί δὲ φαίνεται κι' ἀπ' τὸ μαργαριτάρι,
 Κι' οἱ χαραμῆδες τὸ 'μαθαν καί πήγαν νὰ τὴ κλέψουν.
 —Σταθῆτε, παλληκάρια μου, καί σεῖς μπρὲ λεβεντᾶδες,
 Νὰ λύσω, δέσω τὸ παιδί, νὰ τὸ χορτάσω γάλα,
 Νὰ τὸ χορτάσω φίλημα, νὰ τὸ χορτάσω μόσκο.

91

Τὸ τί κακὸ νόπου εἶδα ἐγὼ, στοῦ Χριστοῦ τὴ γυναῖκα,
 Δέκα Τούρκοι τὴν κυνηγοῦν καί δὲ μπόρ' νὰ τὴ φτάκουν.
 Κι' ὁ Χρῆστος τὴν ἀγνάντεψε νὰπὸ ψηλὴ ραχούλα.
 «Ποῦ πᾶς ψηλὴ, ποῦ πᾶς λιχνή, ποῦ πᾶς καμαρωμένη ;
 —Στὴ Λάρσα πάνω, Χρῆστο μου, Τούρκα γιὰ νὰ με κάνουν
 Κι' ἐγὼ Τούρκᾶ δὲ γένομαι τζιαμί δὲμ προσκυνάω.
 —Γιὰ γύρνα πίσω, Χρῆσταινα, καί σῦρε σὰ παιδιὰ μας,
 'Ακόμα τούτ' τὴν ἀνοιξη, τοῦτο τὸ καλοκαῖρι,
 Σὰν ἔρθῃ ὁ χινόπωρος πάλι θ' ἀνταμωθοῦμε».

Καλῶς τη τὴν καλοχρονιά καὶ νὰ καλοπεράσῃ,
 Καλῶς τον Ἄϊ - Βασίλη μας καὶ τὸν καινούργιο χρόνο,
 Κι' ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ χίλια χρόνια νὰ ζήσῃ,
 Γιὰ πάντα του νὰ δέχεται τοὺς φίλους κάθε χρόνο,
 Κι' οἱ φίλοι του νὰ χαίρωνται, τὸ βίός τους νὰ πλουταίνῃ.

Διψοῦν οἱ κάμποι γιὰ νερὸ καὶ τὰ βουνὰ γιὰ χιόνια,
 Διψάει κι' ἡ δόλια ἡ Ἄρετὴ γιὰ μιὰ σταλιά νεράκι·
 Πέντε μεροῦλες νησιτικὴ καὶ δέκα διψασμένη,
 Κι' ἡ μάγνα τῆς τῆς ἤλεγε κι' ἡ μάγνα τῆς λέει:
 «Δῶσ', Ἄρετὴ μ', τὸ λόγο σου, γιὰ νὰ σ' ἀρραβωνιάσω·
 —Δὲ σ' τό εἶπα, μάγνα μ', μιὰ καὶ δυό, δὲ σ' τό εἶπα τρεῖς καὶ πέντε
 Μάγνα μου, δὲμ παντρεύομαι, μάγνα μ', δὲ θέλω ἄντρα,
 Θέλω νὰ γίνω καλογριά, νὰ πάω σὲ μοναστήρι,
 Κερὶ ν' ἀνάβω τοῦ Χριστοῦ τ'ς Παναγιᾶς καντηλί.

Ἐφῆς εἶδα στὸν ὕπνο μου, εἶδα καὶ στ' ὄνειρό μου
 Εἶδα ἓνα φίδι μὲ φτερά, φίδι μὲ δυὸ κεφάλια.
 Κι' αὐτὸ γιουροῦσι νῆκανε, γιουροῦσι νὰ μὲ φάῃ.
 Καὶ θγάζω τὸ πιστόλι μου, τραβάω καὶ τὸ σπαθὶ μου,
 Κόβω τὸ φίδι σταυρωτά, τοῦ παίρνω τὸ κεφάλι.
 Ἐῆγα το, μάγνα μ', τὸνειρο, τὸνειρο πού εἶδ' ἀπόψε.

Μὲ δεῖραν καὶ μὲ μάλωσαν καὶ μ' ἔκαναν τεμπίχι
 Στὴν πέρα ρούγα μὴ διαβῶ, ὅσο νὰ γένω νύφη.
 —Κόρη μ', μὲ τὰ λιανὰ κουμπιὰ καὶ μὲ τὰ μαῦρα μάτια
 Στὴν πέρα ρούγα μὴ διαβῆς, στὴ δῶθε μὴν περάσῃς,
 Μὴ λάχ' ὁ γυιός μου ἀπὸ κρασί, μὴ λάχῃ μεθυσμένος
 Καὶ κόβει τὰ λιανὰ κουμπιὰ, φιλνάει τὰ μαῦρα μάτια.

Δυὸ ἀδερφάκια ἡγαρδιακά, δυὸ πολυαγαπημένα,
 Ἄντράδερφος μικρότερος τῆ νύφη τ' ἀγαπάει.
 Στέκετ' ἡ νύφη καὶ τοῦ λῆει, στέκεται καὶ τοῦ κρένει :
 « Ἄντράδερφε, σὰν μ' ἀγαπᾷς καὶ θέλεις νὰ μὲ πάρῃς,
 Τὸν ἀδερφό σου σκοτώσε κ' ὕστερα νὰ μὲ πάρῃς.
 — Καὶ τί ἀφορμὴ γιὰ νὰ τοῦ βρῶ, νύφη μ', νὰ τὸν σκοτώσω ;
 — Ἔσεῖς ἀμπέλια ἔχετε καὶ πατρικὰ χωράφια.
 Σῦρτε νὰ τὰ μοιράσετε, κι' ἐκεῖ νὰ τὸν σκοτώσης....
 Ὅπ' εἶναι τράφος καὶ καυκί πάρ' το ἡ ἀφεντιά σου,
 Κι' ὄπ' εἶναι ρέμα καὶ γκρεμὸς δῶσ' το τοῦ ἀδερφοῦ σου».
 Καβαλλίκεύουν τ' ἄλογα καὶ πᾶν νὰ τὰ μοιράσουν.
 Λαγὸς τοὺς ἐπερίκοψε στὴ μέσ' ἀπὸ τὸ δρόμο
 Καὶ βγάζει τὸ σπαθάκι του, λιανά, λιανά τὸν κάνει.
 Καβαλλίκεύει τ' ἄλογο στὸ σπῖτι του γυρίζει,
 Καὶ ἔκει πού κοντοζύγωσε τῆ νύφη του φωνάζει :
 « Νύφη μ', γιὰ βγάλε ψὰ νερὸ νὰ πλύνω τὸ σπαθί μου,
 Νὰ πλύνω τὸ σπαθάκι μου ἀπ' τ' αἷμα τ' ἀδερφοῦ μου».
 Κι' αὐτὴ ἔπ' τῆ γρηγοράδα τῆς κρασί πίνει καὶ φέρνει,
 Καὶ βγάζει τὸ σπαθάκι του, λιανά, λιανά τὴν κάνει.

— Μάννα, μὲ τοὺς πολλοὺς υἱοὺς, μὲ τοὺς πολλοὺς λεβέντες,
 Γιατί δὲμ παίξεις, δὲ γελάς, δὲ χαίρειτ' ἡ καρδιά σου ;
 — Καὶ τί καλὸ ἔχω νὰ χαρῶ νὰ παίξω νὰ γελάσω ;
 Τὰ δυὸ παιδιὰ στὴ φυλακὴ, τὰ τρίγια στὸ σεφέρι
 Κι' ὁ Γιάννος ὁ μικρότερος εἶναι μακρυγιά στὰ ξένα.
 Πιχιάνω τοῦ στέλνω γράμματα, ἀπάντηση δὲν ἔχω,
 Καὶ τώρα στὰ γεράματα ἀπάντηση μοῦ στέλνει :
 — Μάννα μ', γιὰ δῶ' μου τὴν εὐκὴ, γυναῖκα γιὰ νὰ πάρω.

— Τί χάλευες, τί γύρευες ἀπάνω στὴν Ἀρίνα ;
 « Πῆγα νὰ ἰδῶ τοὺς φίλους μου, τοὺς ἀδερφοποιτούς μου,
 Πῆγα νὰ κάτσω μιὰ βραδυά κι' ἓνα Σαβθάτο βράδυ,
 Κι' ἦταν ἡ μέρα βροχερὴ κι' ἡ νύχτα χιονισμένη,
 Κι' οἱ φίλοι μου γίνκαν ὀχτροὶ κι' οἱ γιεδικοὶ μου ξένοι

Κι' οί Βηθθαντσιῶτες τὰ θυλιά, θυλιά παραδομένα,
 Ἐπῆγαν καὶ μὲ πρόδωκαν μέσα στοὺς Ἀρβανῖτες
 Κακὸ καϊτέρι μδκαναν κάτω ἀπ' τὴν Ἀρίνα,
 Τρίγια ντουφέκια μδρριξαν, τὰ τρίγι' ἀράδα, ἀράδα.
 Τὸ 'να μὲ πῆρε ξώδρομα καὶ τ' ἄλλο στὸ κεφάλι
 Τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ μέσ' τῆς καρδιάς τὰ φύλλα.
 Τὸ στόμα γαῖμα γιόμισε, τὰ χεῖλια μου φαρμάκι.
 Δέν ἔχω κέναν νὰ μὲ κλαίῃ, νὰ μὲ μοιριολογάῃ,
 Οὔτε μαννούλ' οὔτ' ἀδερφή, οὔτε καλὴ γυναῖκα.

[Τὸ γύρισμα τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι: «Βασίλ' Χορμόδα μου»].

99

Μ' δλους τοὺς κλέφτες ἔκανα καὶ μ' δλα τὰ μπαλουκία
 Καὶ τώρα πῶς κατάντησα μὲ δυὸ μὲ τρεῖς νομάτους.
 Ὅσ' εἶστε φίλοι κλάψτε με, κι' ὅσ' εἶστ' ὀχτροὶ χαρῆτε,
 Καὶ σύ, κουμπάρα Γιώργαινα, τὰ μαῦρα νὰ φορέσης,
 Καὶ δάλλ' τὸ 'σημοζούναρο καὶ τὴ χρυσῆ τὴ ζάδα
 Κι' ἔλα νὰ κάτσης δίπλα μου, πάνω στὰ γόνατά μου,
 Νὰ σὲ φιλήσω σταυρωτὰ στὰ μάτια καὶ στὰ φρύδια.

100

Νέσεῖς κουμπάρες βλάχισσες, κουμπάρες βλαχοπούλες,
 Τὸ Μάη νὰ μὴν ἀλλάξετε, νὰ λεροφορεθῆτε,
 Φλωριά νὰ μὴ φορέσετε καὶ στὸ χορὸ μὴ μπῆτε.
 Τὸ Δεωκίδα σκότωσαν, τὸμ πρῶτο καπετᾶνο,
 Μοῦ ἦταν καμάρι τῶν κλεφτῶν, μπαργιάκι στοὺς ἀντάρτες,
 Καὶ τὸ Νταβέλη φώναξε καὶ τοῦ Νταβέλη λέει:
 «Ποῦ εἶσαι, Νταβέλη μ' ἀδερφέ, καὶ βλάμη στὸ Βαγγέλιο,
 Σοῦ παραδίνω τὰ παιδιὰ κι' δλα τὰ παλῆγκάρια».

101

Ἄνάργι' ἀνάργια τᾶρριχναν οἱ κλέφτες τὰ ντουφέκια,
 Τ' ἦταν οἱ μαῦροι λιγοςτοί, τ' ἦταν οἱ μαῦροι λίγοι.
 Κι' ὁ καπετᾶνος δέ 'ναι 'κεῖ, πῆγε στὸ μοναστήρι,
 Πάει νὰ βαφτίσ' ἓνα παιδί, κουμπάρος γιὰ νὰ γένῃ,
 Γιὰ νὰ 'χη ὁ μαῦρος γύρισμα κι' ἓνα κρυφὸ λημέρι.
 Κι' ἐκεῖ ποὺ τὸ βαφτίζανε καὶ θγάζαν τ' ὄνομά του

Ἄκούει ντουφέκια πῶπεφταν ἀπὸ τῆ συντροφιά του.
— Πάρε, κουμπάρα, τὸ παιδί καὶ νό μου τὸ ντουφέκι,
Τὶ τὰ παιδιὰ μου πολεμοῦν μὲ τοὺς Τουρκαρβανίτες.

102

Δὲν τὸ θαρροῦσα, Σμόλιγκα, τὸ Μάη νὰ συννεφιάσης,
Τὸ Μάη νὰ ρίξης τὴ βροχὴ καὶ τὸ Θερτὴ χαλάζι,
Νὰ βρέξ' ὁ Γιώργης τ' ἄρματα, τὰ ἔρημα τσιαπράζια.
Πέτρα σὲ πέτρα περβατάει, λιθάρι σὲ λιθάρι,
Νὰ βρῆ ἄν' ὄχτο ἀπάνεμον νὰ σταυρωθῆ νὰ κάτση,
Νὰ ρίξ' ὁ μαῦρος τὴ ἔβλογιά, τὴν ἔρημη ἀστράκα.

103

— Ποῦ πᾶς, Λενίτσα, μοναχή, τώρα τὸ βράδυ βράδυ;
« Πάνω στὴ θειά μου τὴ Λενιώ, πάνω νὰ ξενυχτίσω,
Νὰ πλέξω τὰ θαμπάκια μου, νὰ φειάκω τὰ προικιά μου,
Νὰ φειάκω ὀμπόλια τοῦ γαμπροῦ τ'ς πεθερᾶς παπάζι
Νὰ φειάκω καὶ τ' ἀντράδερφου μεταξωτὸ μαντήλι.
— Κόρη μ', νὰ σὲ προκόψη ὁ Θεὸς κι' ἡ Παναγιὰ ἡ Παρθένα,
Καλά σου στεφανώματα καὶ νὰ καλοκαρδίσης».

104

Σαράντα πέντε Κυριακὲς κι' ἐξήντα δυὸ Δευτέρες
Δὲν εἶδα τὴν ἀγάπη μου, τὴν κόρ' ὅπ' ἀγαποῦσα.
Μιὰ Κυριακίτσα τὸ πρωὶ τὴν εἶδα στολισμένη,
Καὶ στὸ χορὸ ποὺ χόρευε μὲ τ' ἄλλα τὰ κορίτσια
Μ' ἓνα μαντήλι στὸ λαιμό, μὲ τέσσερα στὰ χέρια.
Καὶ μὲ τὸ μάτι τῆς πατῶ καὶ μὲ τὰ χεῖλ' τ'ς λέω:
« Ποῦ ἦσουν ἐφές, ποῦ ἦσουν προψές, τὸ ποῦ θαλά εἶσαι βράδυ;
— Ἐφές ἦμουν στὴν μάννα μου, προψές στὴν ἀδερφή μου
Κι' ἀπόψε στάϊ ταιράκι μου, ὥσπου νὰ δώκ' ὁ ἥλιος».

105

Ὁ Ρεζούλης κι' ὁ Μπιρμπίλης κι' ὁ Μενούδ' - Ἄγᾶς
Μέσα στὸ κρασοῖπουλειό ἦταν κ' ἦπιναν κρασί.
Ἐκεῖ ποὺ τρώγαν, Ἐκεῖ ποὺ πίναν καὶ κουβέντιαζαν

- Κάτι πέσαν σὲ κουβέντα γιὰ τὶς ὁμορφες.
 «Ὁμορφη γυναῖκα πῶχεις, μπρὲ Μενούσ' - Ἄγᾱ...
 —Ποῦ τὴν εἶδες καὶ τὴν ξέρεις καὶ τὴ μολογᾶς ;
 —Ψὲς τὴν εἶδα στὸ πηγᾶδι πῶπαιρνε νερό.
 —Κι' ἂν τὴν εἶδες καὶ τὴν ξέρεις πὲς μας τί φορεῖ.
 —Ἄσημένιαν ἀλυσίδα καὶ χρυσὸ σταυρὸ
 Καὶ μεταξωτὸ μαντήλι γύρα στὸ λαιμό»...
 Ὁ Μενούσης μεθυσμένος πάει τὴν ἔσφαξε
 Τὸ πρωὶ ξεμεθυσμένος πάει τὴν ἐκλῆιγε.
 «Σήκου ρούσα μ', ὄγκου Τζήκω μ', ὄγκου νεραντζιά μ',
 Σήκου λούσου κι' ἀρματώσου κι' ἔβγα στὸ χορό,
 Νὰ σὲ ἰδοῦν τὰ παλλήγκάρια νὰ μαραίνουται,
 Νὰ σὲ ἰδῶ κι' ἐγὼ καημένος γιὰ νὰ χαίρωμαι».

106

Μᾶς ἦρθ' ἡ γιάνοιξη πικρή, τὸ καλακαῖρι μαῦρο
 Κι' ἀνθίσαν πάλε τὰ κλαδιὰ κι' ἠσιῶσαν τὰ λημέρια.
 Βῆκαν οἱ κλέφτες στάϊ βουνά, βῆκαν κι' οἱ Νταβελάτοι,
 Καὶ σύ, Λιάκο μ', δὲ φάνηκες, δὲ φάνηκες γιὰ νᾶρθης,
 Νὰ βγῆς ψηλά στὸ Σμόλιγκα, ψηλά στὸ караοῦλι
 Νὰ δάλης, Λιάκο μ', τὸ ντουλμπί, νὰ δάλης καὶ τὸ κιάλι
 Γιὰ ν' ἀγναντέψης τὰ βουνὰ καὶ τὰ κεφαλοχώρια.
 Νὰ ἰδῆς, Λιάκο μ', τὴ Βούρμπιανη, τὸ δόλιο τὸ χωριό σου,
 Νὰ ἰδῆς τὴν πικραμάννα σου καὶ τὲς πικραδερφές σου,
 Πῶς κλαίγουν, πῶς μοιριολογοῦν, πῶς χύνουν μαῦρο δάκρυ....

[Ὁ Νικόλα Λιάκος ἔδρασε εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κονίτσης κατὰ τὸ 1878-1882 κατ' ἀρχάς ὡς ἀρχηγὸς ἀνταρτικοῦ σώματος μετατραπέντος εἰς συμμορίαν ληστρικήν].

107

- Ἄπο μικρὸς στὰ γράμματα, μικρὸς στὰ πινακίδια,
 Καὶ τώρα στὰ γεράματα ἀρματολὸς καὶ κλέφτης.
 Ὅλα τὰ κάστρα πάτησες κι' ὄλα τὰ μοναστήρια,
 Τὸ μοναστήρι στοὺς Ἄγιοὺς δὲμ μπόρ' νὰ τὸ πατήσης.
 —Τροῦρω γύρω τό ἔφερνα κι' ὄλο γύρα τὸ φέρνω,
 Ἄνάθεμα ποιὸς τό ἔφεισκε καὶ πόρτα δὲν ἀφῆκε.
 Ρίχνω τὰ μάτια μου ψηλά, ψηλά στὰ παραθύρια
 Καὶ γλέπ' ἕναν ἠγούμενο μὲ τὸ χαρτί στὸ χέρι.
 —Κατέβα κάτω, ἠγούμενε, νὰ μᾶς ξεμολογήσης.

Ἔχομε κι' ἓναν ἄρρωστο νὰ μᾶς τὸν μεταλάβῃς...

Κι' ὁ ἑγούμενος γελάστηκε καὶ κατεβῆκε κάτω.

Πιάνω δένω τὸ ἑγούμενο, πιάνω τὸν πισταγκώνω.

[Τὸ γύρισμα τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι: «μπρὲ Παπαγιώργη μου»].

(Ἐντὶ «μοναστηρίου στοὺς Ἁγίους» μερικοὶ λέγουν «τὸ μοναστήρι τοῦ Βαρλαάμ»).

108

Ὁ Μῆχος ἐρροβόλαε νὰπὸ τῆ Σαμαρίνα

Μὲ τὸ ντουφέκι στὸ πλευρὸ μὲ τὸ σπαθὶ στὰ χέρια.

Πουλάκι πάει κι' ἔκατσε σ' ἓνα κοντοκλαράκι

Καὶ δὲ λαλοῦσε σὰ πουλί κι' οὔτε σὰ χελιδόνι.

Μόν' ἐλαλοῦσε κι' ἤλεγε ἀνθρώπινη κουβέντα :

«Πέρνα το, Μῆχο μ', πέρνα το, αὐτὸ τὸ μονοπάτι,

Κι' ἄλλῃ βολὰ δὲν τὸν περνᾷς αὐτὸν τὸν δόλιο τόπο.

—Ποῦ τᾶκουσες, πουλάκι μου, ποῦ τὸ ἑμάθεις πουλί μου ;

—Ἐφῆς προφῆς ἀπέρασα νὰπὸ τῆ Σαμαρίνα,

Κι' ἄκουσα ποῦ κουβέντιαζαν πέντ' ἕξι Σαμαριῶτες,

Κι' ἤλεγαν πὼς θὰ σκοτωθῆς, μέσ' τοῦ Ρωμιοῦ τῆ βρύση».

109

Λενίτσα μου, τὸν ἀντρα σου πάνουν νὰ τὸν κρεμάσουν.

«Στὴ μπίστι σου, Γιωργάκη μου, σῦρε νὰ τὸν γλυτώσης».

—Τὸ τί μοῦ τάξεις, Λέγκω μου, κι' ἂν πάω καὶ τὸν γλυτώσω ;

—Τὸ Μάη θὰ πᾶς γιὰ πέρδικες, θᾶρθω κι' ἐγὼ κοντά σου,

Θὰ σέρω τὸ ντουφέκι σου καὶ τὰ λαμπρά ἑρματά σου.

—Λέγκω μου, κι' ἂν πεινάσουμε, τὸ τί ψωμί θὰ φᾶμε ;

—Τὸ χνῶτο σου, τὸ χνῶτο μου, ζεστὸ ψωμί θὰ φᾶμε.

—Λέγκω μου, κι' ἂν διψάσουμε, τὸ τί νερὸ θὰ πιοῦμε ;

—Τὸ δάκρυ σου, τὸ δάκρυ μου, κρύγιο νερὸ θὰ πιοῦμε».

110

Ἄπερασμένοι μου καιροὶ κι' ἀπερασμένα χρόνια

Δὲ θάλα ἑρθῆ κένας καιρὸς νὰ ἑρθοῦν τὰ νιᾶτα πίσω,

Ἐὰ νιᾶτα καὶ ἡ ἑβεντιὰ κι' ἡ δόλια ἡ περηφάνεια,

Γιὰ νᾶβγω ἀπάνω στάϊ βουνά, ψηλά στὰ κορφοβούνια,

Γιὰ νὰ ἑουρίξω κλέφτικα, νὰ μαζωθοῦν οἱ κλέφτες,

Νὰ σμίξω τὰ συντρόφια μου καὶ τοὺς παλιούς μου φίλους

Λίγο νὰ κουβεντιάσωμε καὶ μυστικά νὰ εἰποῦμε.
 Ὅντας θ' ἀσπρίσ' ὁ κόρακας νὰ γένη περιστέρι,
 Κι' ὄντας θὰ στύψ' ἡ θάλασσα νὰ γένη περιγιάλι,
 Τότες θὰ ῥθῆ κι' ἡ λεβεντιά, τότες θὰ ῥθοῦν τὰ νιάτα.

111

Ἡ ξενιτεῖα κι' ὁ χωρισμός, ὁ πόνος κι' ἡ γιαγάπη
 Τὰ τέσσερα ζυγίζονταν σὲ μιὰ χρυσῆ παλάντζα,
 Ποιὸ εἶναι τὸ βαρύτερο νὰπ' ὄλα τὰ γκιντέρια·
 Βαρύτερ' εἶν' ἡ ξενιτεῖα, βαρύτερ' εἶν' τὰ ξένα,
 Τὶ ταξιδεύουν τὰ παιδιὰ κι' ἀλησμονοῦν τὶς μάννες.
 Χωρίζει καὶ τ' ἀντρόυνα, τὰ πολυαγαπημένα.
 Στὸν τόπο, ποὺ χωρίζονται, χορτάρει δὲ φυτρώνει,
 Κι' ἂν ξεφυτρώσῃ κι' ἂν θὰ βγῆ, καμένο, ζιουρισμένο.

112

Ὁ Κωσταντῆς κι' ὁ Κωσταντᾶς κι' ὁ μικρο Κωσταντούλας
 Τρεῖς χρόνους ἐπερβάταγε νὰ βρῆ καλὴ γυναῖκα,
 Νὰ βρῆ ψηλὴ, νὰ βρῆ λιγνὴ, νὰ βρῆ καγκελοφρύδα.
 Ἡῦρε ψηλὴ, ἠῦρε λιγνὴ, ἠῦρε τ' ἀρεθιάς του.
 Τρεῖς χρόνους κόβουν τὰ προικιά καὶ τρεῖς τὰ πανωπροίκια,
 Καὶ τὰ κρυφὰ τ' ἄμννας τῆς λογαριασμὸ δὲν ἔχουν.
 Ὅλον τὸν κόσμον κάλεσε κι' ὄλα τὰ βιλαέτια.
 Τὸ βασιλιά βάνει νουνὸ καὶ βλάμη τὸν υἱὸ του
 Καὶ τῆ βασιλίτσα νουνά, ν' ἀλλάξῃ τὰ στεφάνια.

113

Τρεῖς περδικούλες κάθουνταν στὴ ράχ' τ' Σαμαρίνας,
 Εἶχαν τὰ νύχια κόκκινα καὶ τὰ φτερὰ γραμμένα,
 Εἶχαν καὶ στὰ κεφάλια τους μαντήλια ἠερωμένα.
 Ἡ μιὰ κοιτάει τὰ Γρεβενὰ κι' ἡ γιὰ ἄλλη τὸ Ζαγόρι,
 Ἡ τρίτ' ἡ ὁμορφότερη μοιριολογᾷ καὶ λέει :
 «Τὸ Λεωνίδα σκότωσαν, τὸμ πρῶτο καπετᾶνο,
 «Ποὺ ἦταν καμάρει στάϊ βουνά, μπαργιάκι στοὺς ἀντάρτες».

114

- Τί στέκεις μαραμένη κι' ὄλο τῆ γῆς τηρᾶς ;
 Μὴν ἀπὸ τὸν ἀγέρα, μὴν ἀπὸ τὸν καιρό ;
 —Κι' οὐτ' ἀπὸ τὸν ἀγέρα κι' οὐτ' ἀπὸ τὸν καιρό,
 Ἐμαθα πὼς θὰ φύγῃς νὰ πᾶς στὰ μακρινά.
 —Τί θέλεις νὰ σοῦ στείλω νὰπὸ τὰ Φέρσαλα ;
 Θέλεις γυαλί καὶ χτένι, θέλεις χρυσὸ σταυρό.
 —Κι' οὔτε τὸ χτένι θέλω, κι' οὔτε χρυσὸ σταυρὸ
 Μόν' θέλω τὸν καλὸ μου γιὰ νὰ εἴμεστε τὰ δυό.

[Τὸ γύρισμα εἶναι : «μπρ' Ἀλεξάντρα»].

115

- Ἐνας ντερβίσης ξέβγαينه νὰ πάη στὸ παζάρι
 Κι' ὄλος ὁ τόπος ἔλαψε νὰπὸ τὴν ὀμορφιά του.
 Μπεῖσσοπούλ' ἀγνάντεψε ἔπο λάργιο παραθύρι,
 Ψιλὴ φωνίτσα ἔβγαλε καὶ ἴέει τοῦ ντερβίση :
 «Ὁρα καλὴ ντερβίση μου, καὶ νὰ καλοστρατίσης,
 Στὸ γύρισμα κόπιασ' ἀπ' ἐδῶ, πέρν' ἀπὸ τὸ σάραϊ.
 —Ποῦ νὰ βρω σκάλα ν' ἀνεβῶ νὰ φτάκω τὸ καφάσι ;
 —Τὸ κυπαρίσσι τῆς αὐλῆς κόψ' το καὶ φειάστ' το σκάλα,
 Σοῦ ρίχνω τὰ μαλλάκια μου νὰ φειάκῃς σκαλοπάτια».

116

- Ἀνταρριάσανε τάϊ βουνά, σκοτείνιασαν οἱ κάμποι,
 Πᾶν τὰ πουλάκια στὶς φωλιές κι' οἱ γιόμορφες στὴ βρύση,
 Πάνω κι' ἐγὼ τὸ γιορφανὸ τὰ πρόβατα ν' ἀρμέξω.
 Κι' ἐκεῖ νερὸ δὲν ἠῦρισκα νὰ πλύνω τὰ καρδάρια,
 Τὴν Ἀσημούλα φώναξα νερὸ νὰ πάη νὰ φέρη.
 «Γιὰ σῦρ', Ἀσήμω μ', γιὰ νερὸ νὰ πλύνω τὰ καρδάρια,
 Κι' ὕστερα νό μου φίλημα κι' αὐτὰ τὰ μαῦρα μάτια».

[Τὸ γύρισμα εἶναι : «μῶρ' Ἀσημούλα μου»].

117

- Μωρὴ λιχνή, μωρὴ ψηλή, μωρὴ καμαρωμένη,
 Ἀπὸ τὰ μάτια φαίνεσαι, πὼς εἶσαι φίλημένη,
 Κι' ἀπὸ τὴ μέση τὴν ψιλὴ, πὼς εἶσ' ἀγκαλιασμένη.

Τί τ' ἀψυχᾶς τὸ φίλημα κι' αὐτὰ τὰ μαῦρα μάτια ;
 Ταχιά γεράζεις... τί θὰ βρῆς καὶ τί θὰ καταλάβης ;
 —Ξένε μ', σὰν θέλῃς φίλημα, σὰν θέλῃς μαῦρα μάτια,
 Για κίνα κ' ἔλα ἕνα πρωὶ κι' ἕνα Σαβδάτο βράδυ,
 Ποῦν' ὁ ἀφέντ'ς στὴν ἐκκλησιὰ κι' ἡ μάγνα μου στὸ μύλο,
 Καὶ τὰ μικρὰ τ' ἀδέρφια μου, ποὺ πάνουν στὸ σχολεῖο.

[Τὸ γύρισμα εἶναι: «Κύρ' Ἀθαμούλαινα»].

118

Ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα, τρεῖς ὥρες πρὶν νὰ φέξῃ,
 Δακρύσαν τὰ ματάκια μου κ' ἐκλάψαν τὰ καημένα,
 Τὸ πῶς κοιμοῦνται μοναχὰ καὶ συντροφιά δὲν ἔχουν.
 Κυρατσοπούλα τᾶκουσε ἔπο λάργιο παραθύρι.
 «Τσώπα, τσώπα, λιβέντη μου, τσώπα, τσώπα, καλέ μου,
 Σοῦ δίνω ἐγὼ τὸν ὕπνο μου, τὸν ὕπνο τὸν δικό μου.
 —Δὲ θέλω ἐγὼ τὸν ὕπνο σου, τὸν τσαλαπατημένο,
 Μὲν' θέλω τάϊ ταιράκι μου, τὸ μοσκομυρισμένο».

119

Ὅλες οἱ καπετάνισσες νάπο τὸ Κακοδούλι,
 Σκλαβώθηκαν οἱ γιορφανές, σκλαβώθηκαν οἱ μαῦρες.
 Κι' ἡ Λένη δὲ σκλαβώθηκε, ἡ γιαδερφή τοῦ Νότη,
 Μὲν' πῆρε δίπλα τάϊ βουνά, δίπλα τὰ κορφοβούνια,
 Μὲ τὸ ντουφέκι στὸ πλευρό, μὲ τὸ σπαθὶ στὰ χέρια.
 Σέρνει φυδέκια στὴμ ποδιά, παλάσκες στὸ ζουνάρι.

[Τὸ γύρισμα εἶναι: «Λένη τοῦ Μπότσαρη»].

120

Κάτω στῆς Λάρσας τὸ τσιαρσί,
 Ὡχ, ὦχ, τζιάνω μ' Λένη, στῆς Λάρσας τ' ἀργαστήρια,
 Ἐξήντα ραφτάδες ἔρραφταν,
 Ὡχ, ὦχ, τζιάνω μ' Λένη, κι' ἐξήντα μαθητούρια.
 Κι' ἕνα μικρὸ ραφτόϊπουλο ράφτει καὶ τραγουδάει :
 «Φουστάνι χρυσοφούστανο καὶ χρυσοκεντισμένο,
 Νὰ σέχα βράδυ πάπλωμα καὶ τὴν κυρά σου στρώμα».

121

Στὴ ρίζα ἔπο'ναν ἔλατο τρακόσιοι κλέφτες κάθουνταν,
Κι' ὁ πρῶτος τους τοὺς ἤλιεγε :—«Σκωθῆτε, παλλήκάρια μου,
Νὰ πᾶμε νὰ πατήσωμε τὸν ἔρημο τὸν Θόδωρο.

- Ἄνοιξε Θεοδωρήγαινα καὶ σὺ γκουτζιαμπαδῆγαινα.
—Κι' αἶ τ' εἶστε σεῖς ν' ἀνοίξω ἐγώ ;
—Παιδιά τοῦ Βοΐβοντά εἴμεστε, κριθάρι ν' ἀγοράσωμε,
Τὶς μοῦλες νὰ ταῖσωμε κι' ἐμεῖς νὰ γιοματίσωμε».

122

Ἡ μάγνα πῶχ' ἐννια νύγιούς, καὶ τὶς ἐννια νυφάδες,
Ἔχει τὴν Εὐδω μόναχη, μονάχη θυγατέρα.

Προξενητᾶδες ἔρχονται ἔπο' μέσ' ἀπὸ τὴν Πόλη,
Τὴν Εὐδω μας ἐγύρευαν, τὴν Εὐδω μας γυρεύουν.

Κι' ἡ μάγνα τῆς δὲν ἤθελε καὶ τὰ ὀχτὼ τ' ἀδέρφια,

Κι' ὁ Κώστας ὁ μικρότερος γυρεύει νὰ τὴ δώκῃ,

Κι' ἡ μάγνα τοῦ τοῦ ἤλιεγε, κι' ἡ μάγνα τοῦ τοῦ λῆει :

«Καλὰ, Κωστά μ', τὴ δίνουμε, καλὰ τὴν προξενοῦμε,

Ποιὸς πάνει καὶ ποιὸς ἔρεται καὶ ποιὸς θὰ μᾶς τὴ φέρῃ ;

—Ἐγὼ πανὼ κι' ἐγὼ ἔρχομαι κι' ἐγὼ θὰ σᾶς τὴ φέρω,

Ἐπο' δυὸ βολῆς τὴν ἀνοιξῆ, ἔπο' τρεῖς τὸ καλοκαῖρι,

Καὶ τρεῖς ὡς τὸ χινόπωρο ποὺ πέφτουν τὰ λουλούδια».

(τοῦ χοροῦ)

123

Τὰ τέσσερα τὰ πέντε τὰ ἐννιαδέρφα,

Τὰ δώδεκα ξαδέρφια τὰ λιγόνμερα

Τοὺς ἤρθ' ἕνα φερμάν' ἀπὸ τὸ βασιλιᾶ,

Νὰ πᾶν νὰ πολεμήσουν, χρόνους δώδεκα.

Καὶ πόλεμο δὲν ἦσαν, πίσω γύρισαν.

Βρίσκουν ἕνα πηγᾶδι, σερτοπήγαδο,

Ἐννια ὀργυιῆς τοῦ πλάτου κι' ἕκατὸ βαθύ.

Λαχνίζουν, ξελαχνίζουν, τὸ ἔρημο λαχνό,

Πέφτει τοῦ κὺρ Δημήτρη τοῦ μικρότερου.

«Γιὰ ἔμπα κὺρ Δημήτρη, βγάλε μας νερό.

—Νέδῶ νερὸ δὲν εἶναι, ὄλο γαίματα,

Κι' ἀνθρώπινα κεφάλια κι' ὄλο κόκκαλα,
Τραβῆξτε με ἀδέρφια, γιατί χάνομαι» ...

(τοῦ χοροῦ)

124

Τὸ βράδυ θγαίν' Αὐγερινὸς καὶ τὸ πρωὶ νῆ Πούλια,
Τὸ μεσημέρ' ὁ βασιλιᾶς νὰ λαγοκυνηγῆση,
Μὲ τετρακόσους ἄρχοντες κι' ἐξῆντα τσιαουῖδες,
Καὶ μὲ τοῦ Ρῆγα τὸν ὕγιὸ καὶ μὲ τὸν Κωσταντούλα.

[Τὸ γύρισμα εἶναι: «Χατζήγαινα-Τρανταφυλλιά»]
(τοῦ χοροῦ)

125

Ὅλες οἱ γιέμορφες σέρνουν καμάρι,
Καὶ μιὰ μικρὴ μελαχροινὴ εἶχε τὴ χάρη,
Εἶχε τὴ χάρη στὰ μαλλιά, κι' ἄλλῃ στὰ φρόδια.
Μάννα μ', Τοῦρκος τὴν ἀγαπάει κι' αὐτὴ δὲν ξέρει.
Ἄφόντας καὶ τ' ἀπείκασε θάνει τὰ μαῦρα:
«Μάννα μ', περδίκα γένομαι, τὰ πλάγια παίρνω, Τοῦρκο δὲμ παίρω.
—Καὶ τὴν περδίκα τὴν καλὴ, Τοῦρκος τὴν τρώει, Τοῦρκος τὴν τρώει.
—Μάννα μ', μπουγάτσια γένομαι, στὸ φοῦρνο μπαίνω, Τοῦρκον δὲμ παίρω.
—Καὶ τὴ μπουγάτσια τὴν καλὴ, Τοῦρκος τὴν τρώει, Τοῦρκος τὴν τρώει».

(τοῦ χοροῦ)

126

Μοῦ ἔλεγε, μὴ μ' ἔλεγε, μοῦ ἔλεγε νῆ μάννα μου:
«Γυιέ μου, μάθε γράμματα, μάθε κοντυλίσματα».
Κι' ἐγὼ δὲν τὴν ἄκουσα, πιστικὸς ἐγίνηκα,
Χίλια πρόβατ' ἔβοσκα μ' ἑβδομῆντα δυὸ θυλιά.
Φλογερίτσα νέκοψα, βεργοκαλαμίτικη,
Βεργοκαλαμίτικη καὶ λεφτοκαρύτικη.

(τοῦ χοροῦ)

127

Γραμματικὸς ἐκάθονταν ψηλὰ σ' ἓνα σαράϊ,
Μιὰ νέγραφε, κοντύλιαζε, τρίγια χρονῶν μελάνη.
Σπαράχτηκε τὸ δάχτυλο κι' ἐχύθηκ' ἡ μελάνη,

Και βάφτηκαν τὰ ροῦχα του τ' ἄσπρα καὶ τὰ γαλάζια,
 Καὶ βῆκε καὶ τὸ λάλησε σὲ τρεῖς μεριές στὸ κάστρο :
 «Τὸ ποιά εἶν' ἀξιά καὶ γλήγορη τὰ ροῦχα μου νὰ πλένη».
 Κι' ἡ κόρ' ἀντιλοήθηκε νὰπὸ τὸ παραθύρι :
 «Ἐγὼ εἶμαι ἀξιά καὶ γλήγορη τὰ ροῦχα σου νὰ πλένω».
 Τὰ πλένει μιά, τὰ πλένει δυό, τὰ πλένει τρεῖς καὶ πέντε,
 Καὶ ἀπὸ τίς πέντε κι' ὕστερα τὰ ρίχνει στὸ ποτάμι.

[Τὸ γύρισμα εἶναι : «Κι' αἶ μωρὴ Ρωμιά»]
 (τοῦ χοροῦ)

128

Πέντε χιλιάδες ἀρχοντιά, μὲ μόσκο, μὲ μόσκο,
 Πάνουν νὰ πάρουν νύφη, μὲ μόσκο μὲ σταφύλι.
 Κι' οἱ κλέφτες τοὺς ἀγνάντεψαν, μὲ μόσκο, μὲ μόσκο,
 Ἐπὸ ψηλὴ ραχοῦλα μὲ φούντες καρυοφύλλι.
 Πῆγαν καὶ τοὺς καῖτέρεσαν σὲ πέτρινο γιοφύρι.
 Πιάνουν τὴ σέλλα τοῦ γαμπροῦ καὶ τ' ἄλογο τῆς νύφης.
 Χίλια γυρεύουν τοῦ γαμπροῦ καὶ χίλια δυὸ τῆς νύφης,
 Καὶ τοῦ γαμπροῦ δὲν ἔλαχαν, μόν' ἔλαχαν τῆς νύφης.

(τοῦ χοροῦ)

129

Πάρα μικρὴ σ' ἀγάπησα, μὴρ' βλαχοπούλα μου,
 Ν' ἀξήσης νὰ σὲ πάρω, βλαχά μου,
 Ν' ἀξήσης νὰ σὲ πάρω, Στασιά μου.
 Ἐσ' ἀξήσεις καὶ πλάτυνες, μὴρ' βλαχοπούλα μου,
 Κι' ἄλλον ἄντρα νέπηρες, βλαχά μου.
 Κι' ἐμένα νοῦνον μ' ἔβαλες, νοῦνον νὰ στεφανώσω.
 Βάνω λαμπάδ' ἀπὸ φλωρί καὶ τὰ κεριά ἴσημένα,
 Καὶ τὰ κεφαλοστέφανα κι' αὐτὰ μαλαματένια.

(τοῦ χοροῦ)

130

Στὸν ἀσημένιο μαχαλᾶ, μὴρ' Λαμπυρένια μου,
 Στὴ βαμπακένια ρούγα, γκιουζέλ παπαδοπούλα,
 Ποὺ πῆγαν καὶ τὸν πάτησαν, μὴρ' Λαμπυρένια μου,
 Οἱ θκύλ' οἱ Γιαρβανίτες, γκιουζέλ παπαδοπούλα.

Πῆραν ἀσπρά, πῆραν φλωριά, πῆραν μαργαριτάρια,
 Μόν' πῆραν καὶ μιὰ νιόνυφη, μιὰ πρώτ' ἀρχοντοπούλα,
 Ἄπ' τὰ φλωριά δὲ φαίνεται κι' ἀπ' τὸ μαργαριτάρι.
 Ὅμπρὸς τὴν θάνουν περβατεῖ καὶ πίσω κοντοστέχει.
 Γυρίζ' ὁ πρώτος καὶ τῆς ἴεει, γυρίζει καὶ τῆς κρένει :
 «Γιατί, νυφή μ', δὲν περβατᾶς καὶ πίσω κοντοστέχεις ;
 Μὴ σοῦ βαρῆ τὸ μάλαμκ, μὴ σοῦ βαρῆ τ' ἀσῆμι ;»

(τοῦ χοροῦ)

131

Τρίγρια καρυοφύλλια, τζιάνω μ', σ' ἓνα κλωνάρι,
 Σ' ἓνα κλωνάρι, ἴνα κλωναράκι.
 Νὰ κόψω τό ἴνα νὰ τὸ μυρίσω,
 Νὰ τὸ ρωτήσω γιὰ τὸν καημό μου,
 Γιὰ τὸν καημό μου, τὸν ἀδερφό μου.
 «Μήνα τὸν εἶδες νέψες τὸ βράδυ ;
 — Ἐψές τὸν εἶδα στὸ Μπάσ - παζάρι
 Πουλοῦσε μῆλα, μῆλα καὶ ρόιδα».

(τοῦ χοροῦ)

132

Μᾶς πῆρ' ἡ μέρα κι' ἡ αὐγή, γειά σου Νταβέλ' ἀρχιῆστη,
 Γυιέ μ', μᾶς πῆρε μεσημέρι, Λεωνίδα καὶ Νταβέλη.
 Τὸ ποῦ θὰ ἡμεριάτωμε, Νταβέλη θὰ μᾶς πιάσουνε,
 Ποῦ θὰ κάνωμε ἡμέρι, Λεωνίδα καὶ Νταβέλη.
 Σ' ἐκεῖν' τῆ ράχη τὴν ψηλῆ, γειά σου Νταβέλ' ἀρχιῆστη,
 Γυιέ μ', στὴν ἀλλῆ τῆμ παρέκει, Λεωνίδα καὶ Νταβέλη.
 Νὰ φέρ' ὁ βλάχος τὸ ψωμί, γειά σου Νταβέλ' ἀρχιῆστη,
 Κι' οἱ βλάχισσες τ' ἀλεῦρι, Λεωνίδα καὶ Νταβέλη.

(τοῦ χοροῦ)

133

Μάτια μου, ματάκια, κοντοχαϊδεμένα,
 Τί μοῦ ζηλεψέταν, τὸν κοντὸ ντὸν ἄντρα;
 Τὸν κοντὸ ντὸν ἄντρα καὶ τὸν ἀκαμάτη,
 Πῶσπερνε τὸ χρόνο τρίγρια στάχια σπόρο...
 Κλαίει ὁ μαῦρος, κλαίει, κλαίει καὶ θρηνιέται,

Ποιὸς νὰ τὰ θερίσῃ, νὰ τὰ βοτανίσῃ.
 Κι' ἡ καλὴ γυναῖκα τὸν παρηγοροῦσε :
 «Τσώπα, τσώπα, μπρ' ἄντρα, δίνουμε καμπόσα,
 Κι' ἄς μᾶς τὰ θερίσουν κι' ἄς τὰ βοτανίσουν».

(Τὸ χορεύουν τὰ νιόγαμπρα)

134

Μιὰ λιὸ λιανή, λιὸ λιανούτσιχη,
 Στὸ γιὸ - γιοφύρ', στὸ γιὸ - γιοφύρι κάθουνταν
 Καὶ λιὸ λιανοδροσίζουνταν.
 Κι' ὁ λιὸ λιανὸς ἀπέρασε,
 Καὶ γιὲ τὴν καλησπέρισε :
 «Καλὴ σπερά σου νιούτσιχη.
 —Καλῶς τον τὸν παλλήκαρο.
 —Κόρη μ', τί συλλοῖζεσαι;
 —Τὸ πῶς νὰ τὸ περάσ' ἐγὼ
 Ἔτοῦτο τὸ θολὸ νερό».

(τοῦ χοροῦ)

135

Ἐνα πουλί θαλάσσινο κι' ἄλλο πουλί βουνήσιο,
 Μαλώνει τὸ θαλάσσινο καὶ λέει στὸ βουνήσιο :
 —Μὴ μὲ μαλώνῃς, σταυραητέ, καὶ μὴ μὲ παραπαίρης,
 Κι' ἐγὼ, πουλί μ', δὲν κάθομαι στὸν τόπο σου νὰ ζήσω.
 Ἄν κάτω Μάη καὶ Θερτὴ κι' ὄλον τὸν ἄλλο μῆνα,
 Ἄν κάτω κι' ὡς τὸν Αὐγούστο, κἂν δύο, κἂν τρεῖς, ἡμέρες,
 Ὅσο ν' ἀξήσω τὰ πουλιὰ νὰ τὰ χλαπατουρίξω,
 Κι' ὕστερα πάω στὸν τόπο μου πάνω στοὺς ἐδικούς μου.
 Κι' ἂν θέλῃς ἔλα, μπρὲ πουλί, νὰ ἰδῆς τοὺς σπιτικούς μου,
 Πῶς χαίρουνται, πῶς καῖτεροῦν τὰ ξένα τὰ πουλάκια.

(τοῦ χοροῦ)

136

—Ποῦ πᾶς, μικρέ μου, δὲ μᾶς λές,
 Π' ἀναστενάξεις κι' ὄλο κλαῖς ;
 —Πάνω στὰ ὄρη στάϊ βουνά,
 Μωρὴ μικρὴ Κωσταντινιά,

Στὰ ὄρη καὶ στὰ δάδια,
 Πού εἶν' τὸμορφα κοράδια.
 Νὰ πιάκω φίλο τὸν αἰτό,
 Τὸ σταυραῖτὸ ἀδερφοποιτό,
 Νὰ μοῦ χάρισ' ἓνα φτερό
 Νὰ κυνηγῶ τὲς ὁμορφες
 Κι' ὄλες τὲς μυρομάτες.

[Τραγουδιέται στὰ ντολιὰ (προπόσεις)]

137

Παλληκάρια μου, Γρεβενιώτικα,
 Γρεβενιώτικα καὶ Ζαγοριανά.
 Σάν με γλέπετε καὶ μαραίνεστε,
 Μ' ἔχ' ἡ μάνα μου μόν' καὶ μόναχη,
 Καὶ με προξενάει πέρα στὴ Φραγκιά,
 Πέρα στὴ Φραγκιά καὶ στὴ Ρουμηνιά.
 Φράγκον μὸδωκε, Φράγκα πεθερά,
 Τ' ἀντραδέρφια μου, τὰ λιγοήμερα,
 Τὰ λιγοήμερα, τὰ λιγοσήματα,
 Πού με ὄγκωναν τὰ μεσάνυχτα :
 «Σήκου, νύφη μου, κι' ἀναψ' τὴ φωτιά,
 Καὶ πάρ' τὴ πόρτα σου κι' ἔβγα στὴμ πόρτα σου,
 Καὶ κρυβέντιασε με τὲς γειτόνισσες,
 Μὲ τὲς γειτόνισσες με τὲς συντρόφισσες».

(τοῦ χοροῦ)

138

Μέσ' τοῦ Γιωργάκη τὴν αὐλή πολλοὶ ἔταν μαζωμένοι.
 Λαβῶσαν τὴ Γιωργάκαινα στὸ χέρι καὶ στὸ γόνα,
 Καὶ στὸ μικρὸ τὸ δάχτυλο ποῦχε τὴν ἀρραβῶνα.
 Τρέχ' ὁ Γιωργάκης στοὺς γιατροὺς, γιατροὺς νὰ τὴν γιατρέψουν.
 «Γιωργάκη μ', μὴ ξεδεύεσαι, τ' ἐγὼ θελᾶ πεθάνω...
 Νὰ μὸχης τὰ παιδιὰ καλά, τὸν Πέτρο καὶ τὸν Παῦλο,
 Καὶ τὸ μικρὸ Χαράλαμπο πού εἶναι στὴ σαρμανίτσα».

[Τὸ γύρισμα εἶναι : «δάϊ, δάϊ, πουλί μου].

(τοῦ χοροῦ)

139

Τρεῖς καχές μου συννυφάδες,
 Περβατοῦν κι' ἐμένα κρένουν.
 Πέντε μῆνες ἔξι δράχτια
 Πότε τᾶγενεσε ἡ Πλατόνα;
 Κι' ἔβαλε νὰ τὰ ἰδιάση
 Στὸ πυρὶ ἀπ' τὸ θαένι
 Καὶ στοῦ ποντικιοῦ τὸ νύχι.

[Τὸ γύρισμα εἶναι: «Θανασοῦλα μου, Μαραντσούλα μου»]
 (τοῦ χοροῦ)

140

Τρίκκαλα καὶ Γρεβενά, ροβολάει ἕνας Παῖς,
 Ροβολάει ἕνας Παῖς μὲ σαράντα μπουγιουρντιά.
 Φέρει κι' ἕνα μπουγιουρντι νὰ παντρεύουντ' οἱ γριγιές,
 Καὶ νὰ παίρνουν ἀπὸ δύο, ἕνα γέρο κι' ἕνα νιό.
 Κι' οἱ γριγιές σὰν τᾶκουσαν, λούζουνταν, χτενίζουνταν,
 Λούζουνταν, χτενίζουνταν, σταχτομπαρμπαλίζουνταν.
 Μιὰ γριγιὰ μονοδοντού, ἄντρα γύρευε ἢ πορδού.

(τοῦ χοροῦ)

141

Τρεῖς ἀδερφοῦλες εἶμασταν, τ' ἀηδόνι, τ' ἀηδόνι,
 Τρεῖς ἀρραδωνιασμένες, τ' ἀηδόνι, τ' ἀηδονάκι.
 Ἡ μιὰ παίρνει τὸ βασιλιᾶ κι' ἡ γιᾶλλη τὸ θεζύρη,
 Κι' ἡ τρίτη νῆ μικρότερη παίρν' ἕνα παλιογέρο.
 Στοῦ βασιλιᾶ σφάζουν ἄρνιᾶ καὶ στοῦ θεζύρ' βουβάλια,
 Σ' αὐτὸν τὸν παλιογέροντα σφάζονται παλλήκαρια.

(τοῦ χοροῦ)

142

Γύρα - γύρα στὸ χορὸ ἔπεσα νὰ κοιμηθῶ,
 Κι' ὄσα δέντρα λόγιαζα κανκένα δὲ μ' ἄρεζε.
 Κι' ἕνας δέντρος ριζωτός, φουντωτός, κλωναρωτός,
 Κι' ἕνας δέντρος μ' ἄρεζε, μὲ τίς ρίζες στὸ νερό.
 Ρίζε τον, ποτίζε τον, καὶ λιανοσκαλίζε τον,

“Όσο νάρθ’ ἢ Κυριακή, γιά ν’ ἀρραβωνιάσωμε,
Γιά ν’ ἀρραβωνιάσωμε καί νά στεφανώσωμε.

(τοῦ χοροῦ)

143

Κάτω στὸν κάμπο τὸν πελάτι,
Γυιέ μ’, στὰ πράσινα λιβάδια, φάτε, πιέτε, παλληκάρια.
Τούρκα δέρνει τὴ σκλάβα της,
Γυιέ μ’, τὴ δέρνει, τὴ μαλώνει, καί βαρειὰ τὴ βαλαντώνει.
«Δεῖρες με, Τούρκα, δεῖρες με,
Δεῖρες με καί μάλωσέ με καί βαρειὰ βαλάντωσέ με.
Βράδυ ποὺ νάρθ’ ἀφέντης μου,
Νδλα θὰ τὰ μαρτυρήσω, Τούρκα σκλάβα νὰ μὴ ζήσω.
—Κι’ αἶ τ’ εἶδες σκλάβα καί θὰ πῆς;
”Αἶ καί τί θὰ μαρτυρήσης, Τούρκα σκλάβα νὰ μὴ ζήσης.
—“Ο, τ’ εἶδαν τὰ ματάκια μου,
Νδλα θὰ τὰ μαρτυρήσω, Τούρκα σκλάβα νὰ μὴ ζήσω».

(τοῦ χοροῦ)

144

—Δέ σοῦ τό εἶπα ἐγὼ μώρ’ Ρίνα,
Ρίνα, Ρίνα μου, καί Κατερίνα, Ρίνα μου,
Στὸ γιαλὸ μὴν κατεβῆς, Κατερίνα μου νὰ ζῆς.
Τι ὁ γιαλὸς σέρνει φουρτούνα,
Ρίνα, Ρίνα μου, καί Κατερίνα, Ρίνα μου,
Μὴ σὲ πάρῃ καί πνιγῆς, Κατερίνα μου νὰ ζῆς.
Κι’ ἂν μὲ πάρ’ ποῦ θὰ μὲ πάῃ;
Ρίνα, Ρίνα μου, καί Κατερίνα, Ρίνα μου,
—Κάτω στὰ θαθεῖα νερά, Ρίνα καί Κωσταντινιά.
—Τὸ κορμί μου κάνω βάρκα καί τὰ χέρια μου κουπιά,
Τὸ μαντήλι μου μπαντιέρα νὰ σὲ κλέψω μιὰ βραδυά.

(τοῦ χοροῦ)

145

Φύτεια μώρ’ φύτεια, φύτεια βασιλικό,
Στὸ περιβόλι μέ τὴν κουμπαροπούλα.
Μόρριξαν καί μιὰ ἴφορμὴ μέ τὴν ἀδερφοποιτή,
Μοῦ εἶπαν πῶς κάνω μάγια μέ τὴν κουμπαροπούλα...

Όσα μάγια ξέρω ἐγὼ μὲ τὴν ἀδερφοποιτὴ,
 Νὰ ποίσω καὶ νὰ ράνω μὲ τὴν κουμπανοπούλα.
 Νὰ ἔχα πλάτη ἀπ' ἀρνὶ μὲ τὴν ἀδερφοποιτὴ,
 Καὶ στῆθ' ἀπὸ βετούλα μὲ τὴν κουμπανοπούλα.

(τοῦ χοροῦ)

146

Σαράντα δυὸ κλέφτοῦπουλα μιὰ κόρη κυνηγοῦσαν,
 Κι' ἡ κόρ' ἀπὸ τὸ φόβο της κι' ἀπὸ τὴν ἐντροπὴ της
 Μέσ' τὸν Ἄϊ - Γιώργη πέρασε καὶ κάνει τὸ σταυρὸ της.
 «Ἄϊ - Γιώργη μου θαματουργέ, μεγάλ' εἶν' τὸνομά σου,
 Σοῦ τάζω λίτρες τὸ κερί καὶ δέκ' ὀκτάδες λάδι,
 Νὰ μὲ γλυτώσης σήμερα ἢ τὰ κλέφτικα τὰ χέρια».

(τοῦ χοροῦ)

147

Ἀνάμεσα τρεῖς θάλασσες, τρανταφυλλάκι μ' κόκκινο,
 Πύργος θεμελιωμένος, νεράντζι καὶ λειμόνι.
 Κι' ὀχπάνω κόρη κάθουνταν καὶ τὰ φλωριὰ ἀρμαθιάζει.
 Ἀρμάθιαζε, ξαρμάθιαζε ἐννιά ἄρμαθοῦλες φειάνει.
 Τὲς πέντε θάνει στὸ λαϊμό, τὲς τέσσερις στὰ χέρια,
 Τὸν ἥλιο ἐσυνόριζε τὸν ἥλιο συνορίζει :
 «Γιὰ ἔβγα, ἥλιε μ', γιὰ νὰ βγῶ, γιὰ λάμψε γιὰ νὰ λάμψω.
 —Ἐγὼ κι' ἂν λάμψω, κόρη μου, μαραίνω τὰ χορτάρια.
 —Κι' ἐγὼ ἂν λάμψω, ἥλιε μου, μαραίνω παλλήκηκάρια».

(τοῦ χοροῦ)

148

Μηλιέτσα, πού εἶσαι στὸ γκρεμὸ μὲ μῆλα φορτωμένη,
 Τὰ μῆλα σου λιμπίστηκα καὶ τὸ γκρεμὸ φοβοῦμαι.
 —Κι' ἂν τὸν φοβᾶσαι τὸ γκρεμὸ, ἔλα τὸ μονοπάτι.
 Τὸ μονοπάτι μ' ἔβγαλε σ' ἓνα ῥημοκκλησάκι.
 Κι' ἐκεῖ ἦταν ὄλο μνήματα, ὄλ' ἀπὸ παλλήκηκάρια.
 Δὲν τό εἶδα καὶ τὸ πάτησα ὀχπάνω στὸ κεφάλι,
 Κι' ἀκούω τὸ μνήμα νὰ βογγάη, νὰ βαρυαναστενάζη :
 «Ποιὸς εἶν' αὐτός, πού μὲ πατάει ἀνάμεσα στὰ μάτια :

“Αν είναι νιός νὰ χαίρεται κι’ ἄν είναι παλλήκαρι,
Κι’ ἄν είναι κένας γέροντας νάρθη κι’ αὐτὸς κοντά μου».

(τοῦ χοροῦ)

149

Γιὰ ἔβγα, ἔβγα, βλάχα μ’, σὲ χωριό,
Γιό, γιό, μώρ’ βλάχα, νὰ ἰδῆς τοὺς Ἄρβανῖτες.
Φέρνουν τὸ βλάχο, βλάχα μ’, ζουντανό,
Γιό, γιό, μώρ’ βλάχα, τὸν φέρουν καὶ δεμένον,
Μ’ ἐννιὰ ζιντζίργια, βλάχα μ’, στὸ λαιμό,
Γιό, γιό, μώρ’ βλάχα, μὲ μπράγγκες στὰ ποδάρια.
Παρακαλοῦσε κι’ ἤλεγε, παρακαλάει καὶ λέει :
«Γιὰ μὴ μὲ πᾶτε σὲ χωριὸ μαϊδὲ καὶ σὲ παζάρι,
Τ’ ἔχω νόχτροὺς καὶ χαίρουνται, δικούς μου καὶ λυπιοῦνται».

(τοῦ χοροῦ)

150

“Ἄσπρο τραντάφυλλο κρατῶ, μηλό μου, μηλό μου,
Βουλιούμαι νὰ τὸ βιάψω, μηλό μου μυρισμένο.
Κι’ ἄν τὸ πιτύχω στὴ βαφή, πολλές καρδιές θὰ κλάψω.
Θὰ κάνω νιοὺς νὰ ζουρλαθοῦν, γερόντους νὰ πεθάνουν,
Θὰ κάνω τὸ γκαουζάμπαση, νὰ χάσῃ τὰ δεφτέρια,
Θὰ κάνω τὸν πρωτόπαπα, νὰ χάσ’ τὸ πατραχήλι,
Θὰ κάνω καὶ τὸ δάσκαλο, νὰ χάσ’ τὰ μαθητούρια,
Θὰ κάνω καὶ τὸν ταθαντζῆ, νὰ χάσῃ τὸ σепάρι.

[Τὸ γύρισμα τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι : «Μηλό μου—μηλό μου—μηλό μου
μυρισμένο», ὡς ἐμφαίνεται εἰς τοὺς δύο πρώτους στίχους].

(τοῦ χοροῦ)

151

“Ἐνα κομματάκι σύννεφο κι’ ἕνα κομμάτ’ ἀντάρα,
Συμπεθέρα καὶ κουμπάρα.
Αὐτὸ δὲν εἶναι σύννεφο κι’ οὐδὲ κομμάτ’ ἀντάρα,
Μόν’ εἶναι ἡ κόρη τοῦ παπᾶ, πῶρχετ’ ἀπὸ τ’ ἀμπέλι,
Κόρη μ’ ἀρραβωνιασμένη.
Φέρνει τὰ μῆλα στὴμ ποδιά, τὰ χίτρα στὸ μαντήλι,
Κόρη μ’, κάνε ἐλεημοσύνη.

Δυὸ μῆλα τῆς ἐγύρεψα κι' αὐτὴ μου δίνει πέντε,
 Κόρη, μὴ γελαῖς με μένα.
 Δὲ θέλ' ἐγὼ τὰ μῆλα σου, μὴρ' παπαδοπούλα μου,
 Τὰ τσαλαπατημένα, κόρη, μὴ γελαῖς με μένα.

(τοῦ χοροῦ)

152

Γι' ἄκου τὸ πουλί, μπεγίνα μ', πῶς ἴμορφολαλεῖ,
 Πῶς ἴμορφολαλεῖ, μπεγίνα μ', σὰν τὴν ἄνοιξη,
 Σὰν τὴν ἄνοιξη, τὸ χινόπωρο.
 Τὸ χινόπωρο Τοῦρκοι διάβαιναν,
 Τοῦρκοι διάβαιναν καὶ κασκάντιζαν,
 Καὶ κασκάντιζαν γιὰ μιὰ παπαδιά.
 Γιὰ μιὰ παπαδιά, σέρνει τὸ χορό, καγκελιστικό,
 Καγκελιστικό, μπεγίνα μ', διπλογύριστο.

(τοῦ χοροῦ)

153

Δέντρον εἶ-, κι' αἶ μὴρ' Βεργινάδα μ',
 Δέντρον εἶχα στὴν αὐλή μου.
 Γιὰ παρή—κι' αἶ γραμμένα μάτια,
 Γιὰ παρηγοριὰ δική μου, δὲν τὸ ξέρω, τί δέντρο εἶναι.
 Πράσινα ἔχει τὰ φύλλα τὰ κλωνάρια του γαλάζια.
 Κόρη κάθουνταν στὸν ἡῶκιο κι' ἐπλέκε σγκουρὸ γαιῖτάνι.
 Πλέκε, κόρη μ', τὸ γαιῖτάνι, πλέκε το καὶ σγκούρενέ το,
 Καλλίουνοῦ νὰ μὴν τὸ δώσης, μόν' ἐμένα τοῦ λεβέντη».

[Τὸ γύρισμα εἶναι: «Κι' αἶ μὴρ' Βεργινάδα—κι' αἶ γραμμένα μάτια»].

154

Αὐτὰ τὰ μάτια, Δῆμο μ', τὰ ἴμορφα,
 Τὰ φρύδια τὰ γραμμένα, γειά σ' ἀγάπη μου,
 Τὰ φρύδια τὰ γραμμένα, σὲ κλαῖν' τὰ μάτια μου.
 Αὐτὰ σὲ κάνουν, Δῆμο μ', κι' ἀρρωστᾶς,
 Σὲ κάνουν καὶ πεθαίνεις, γειά σ' ἀγάπη μου.
 Γιὰ πάρε, Δῆμο μ', τὰ ἐννιά χωριά,
 Στὰ πέντε βιλαέτια, γειά σ' ἀγάπη μου.
 Κι' ἂν σὲ ρωτήσουν, Δῆμο μ', τ' ἔχ' εἰς αὐτοῦ,

Τὸ γαῖμα τῆς ἀγάπης, γειά σ' ἀγάπη μου,
Τὸ γαῖμα τῆς ἀγάπης, σὲ κλαῖν' τὰ μάτια μου.

155

—Θέλω νὰ στὸ εἰπῶ, κορὴ μ', κι' ἀντρέπομαι,
Τ' ἔχει τ' ἀχειλάκι σου καὶ σὲ πονεῖ;
Μὴν ἀρρώστησες, μήνα θερμάθηκες,
Μὴν ἀγούρου φίλημα ἐδέχτηκες;
—Κι' οὐδ' ἀρρώστησα κι' οὐδὲ θερμάθηκα
Κι' οὐδ' ἀγούρου φίλημα νεδέχτηκα.
Μ' ἔστειλ' ἡ μαννούλα μου στὸν κῆπο της,
Νὰ βλαστολογήσω τὸ βασιλικό,
Νὰ κορφολογήσω τὸν ἀμάραντο,
Κι' ἔπεσε νό κλώνος καὶ μὲ δάρεσε.
—Δεῖξες μου τὸμ πόνο, ποῦ σὲ δάρεσε,
Νὰ τὸν ἀσημῶσω μ' ἓνα φίλημα.

[Τραγουδιέται στὸ χορὸ καὶ καθιστά].

156

Κοράσιο νέτραγούδαγε ὄχπᾶνω σὲ γιοφύρι,
Καὶ τὸ γιοφύρι ἐρράϊσε κι' ὁ ποταμὸς ἐσύρθη,
Καὶ τὸ στοιχειὸ τοῦ ποταμιοῦ κι' αὐτὸ στὴν ἄκρη βῆκε.
Κι' ὁ βασιλιάς διαθαίνοντας ἄκουσε τὸ τραγοῦδι.
«Γιὰ πέστο, πέστο, κόρη μου, μεταδευτέρωσέ το.
—Δὲν ἔχω ἀδεια ἴφεντη μου νὰ μεταδευτερώσω,
Ἔχω τὸν ἄντρα μ' ἄρρωστο, χρόνον καὶ πέντε μῆνες,
Γυρεύ' ἀπὸ λαγὸ τυρὶ κι' ἀπ' ἀγριγιογίδι γάλα,
Κι' ὅσο ν' ἀνέβω στάϊ βουνά, νὰ κατεβῶ στοὺς κάμπους,
Νὰ φειάκω τσάρκον τοῦ λαγοῦ καὶ στρούγγα τ' ἀγριγιογίδι,
Ὁ ἄντρας μου ξαρρώστησε κι' ἄλλη γυναῖκα πῆρε.
Κι' οὐδὲ καλή, κι' οὐδ' ἀχαμνή, κι' οὐδὲ καλλιὰ ἴπο μένα,
Μόν' τὰ ξανθά της τὰ μαλλιὰ καλύτερ' ἀπὸ μένα».

(τοῦ χοροῦ)

157

Τὸ μαντηλάκι, Ροῖδω μου, τὸ μαντηλάκι ποῦ κεντᾶς,
Τὸ μαντηλάκι ποῦ κεντᾶς ἐμένα νὰ τὸ στείλῃς.
Νὰ μὴν τὸ στείλῃς μοναχό, παρὰ μὲ τὴν ἀγάπη.

Κι' ἢ Ροῖδω τό, Ροῖδω μου, κι' ἢ Ροῖδω τὸ παράκουσε,
Κι' ἢ Ροῖδω τὸ παράκουσε καὶ μοναχὸ τὸ στέλλει.

Στὰ γόνατά του τὸ κρατεῖ καὶ τὸ συχνορωτάει :

«Γιὰ πές μου μά ..., Ροῖδω μου, γιὰ πές μου μαντηλάκι μου,
Γιὰ πές μου μαντηλάκι μου, πῶς τὰ περνάει ἢ ἀγάπη μου,
Μὴν ἡῦρ' ἄλλοῦ κι' ἀγάπησε κι' ἐμένα μ' ἀπαράτησε ;»

158

Ἄγουρος πέτρα πελεκάει μὲ τὸ ἴνα του τὸ χέρι.

Ξανθὴ κόρη τὸν ρώτησε, Ξανθὴ κόρη τοῦ λέει :

«Ἄγουρε, ποῦ ἴν' τὸ χέρι σου ποῦ πελεκᾷς μὲ τὸ ἴνα ;

—Ξανθιά κόρη νέφιλησα καὶ μδοψαν τὸ χέρι,

Ἄς φίλναγα ἴκὸμ' μιὰ βολὰ κι' ἄς μδοβαν καὶ τ' ἄλλο».

159

Μικρὴ Βουργάρα θέριζε, Βουργάρα, Βουργάρα,

Στῆς Βουργαριάς τὸν κάμπο, μικρὴ Βουργαροπούλα.

Καὶ στὸ δεμάτ' ἀκούμπησε νὰ κἀνῆ τὸ παιδί της.

Τὸ γέννησε, τὸ φάσῃωσε, καὶ πάει νὰ τὸ σκοτώσῃ.

Πέρδικα τὴν ἀγνάντεψε ἀπὸ ψηλὴ ραχούλα.

Ψιλὴ φωνίτσα ἔβγαλε καὶ λέει στὴ Βουργάρα :

«Ποῦ πάνεις, ὄυλα, τὸ παιδί, ποῦ πάνεις τὸ κοπέλι ;

Ἔγὼ ἴχω δεκαοχτὼ παιδιὰ καὶ κένα δὲ σκοτώνω».

[Τὸ γύρισμα εἶναι : «Βουργάρα, Βουργάρα, μικρὴ Βουργαροπούλα»].

160

Ὅλες οἱ χῶρες καὶ χωριά, φοβερέ μ' Ἀλῆ Παῖῶ,

Σὲ προσκυνοῦνε, Βεζύρ' Ἀφέντη.

Κι' ἓνα χωριὸ τοῦ Πωγωνιοῦ, φοβερέ μ' Ἀλῆ Παῖῶ,

Τὸ Ντελιδινάκι, Βεζύρ' Ἀφέντη.

Αὐτὸ δὲ σὲ προσκύνησε, φοβερέ μ' Ἀλῆ Παῖῶ,

Δὲμ προσκυνάει, Βεζύρ' Ἀφέντη.

Σὲ πολεμάει μὲ τὰ φλωριά, φοβερέ μ' Ἀλῆ Παῖῶ,

Καὶ μὲ τὲς λίρες, Βεζύρ' Ἀφέντη.

161

Πήγαινα, μώρ' πήγαινα, πήγαινα τοῦ ποταμιοῦ,
 Πήγαινα τοῦ ποταμιοῦ καὶ τὴν ἄκρη τοῦ γιαλοῦ.
 Μανουσάκια μάζωνα, φοῦντες, φοῦντες τὰ ὕδρα.
 Φοῦντες, φοῦντες τὰ ὕδρα καὶ τοῦ Κώστα τὰ ὕδρα.
 «Κώστα μου, ματάκια μου, πάρ' τὰ μανουσάκια μου,
 Δῶσ' τα καὶ τῆς Κώσταινας νὰ τὰ θάλλῃ στὸ σεντοῦκι,
 Νὰ μυρίζουν τ' ἄρματά της καὶ τ' ἀσημοζούναρά της».

[Ἐντὶ «τοῦ Κώστα» λέγουν καὶ ἄλλο ὄνομα κατὰ τὰς περιστάσεις].
 (τοῦ χοροῦ)

162

Κίνησ' ὁ Ρό... νὸ Ρόδας κίνησε
 Καὶ στὴ βλαχιά νὰ πάη, γειά σου Ρόδα μου,
 Καὶ στὴ βλαχιά νὰ πάη, γειά σ' ἀσήκη μου.
 Σέρνει μπουλάρια σὰν πουλιά
 Καὶ μοῦλες σὰν τ' ἀηδόνια, γειά σου Ρόδα μου.
 Κι' οἱ βλάχοι τὸν ἐξέταζαν κ' οἱ βλάχισσες τοῦ λένε :
 «Ροδά μ', σὲ θέλ' ὁ βασιλιάς κατὰ νὰ σὲ ρωτήσῃ.
 —Κι' αἰ τί μὲ θέλ' ὁ βασιλιάς, τὸ τί θὰ μὲ ρωτήσῃ;
 —Ρόδα μ', τὸ τί μᾶς ἤφερες ἀπὸ τὰ Γιάννενά σου;
 —Σᾶς ἤφερα γλυκὸ κρασί κι' ὁμορφα παλληκάρια».

(τοῦ χοροῦ)

163

Τώρα πὸ μπῆ...., πάπια μου, τώρα πὸ μπῆκα στὸ χορὸ,
 Τώρα πὸ μπῆκα στὸ χορὸ θὰ πῶ κ' ἓνα τραγοῦδι.
 Νὰ νοστιμή.... πάπια μου, νὰ νοστιμήνη κι' ὁ χορὸς,
 Νὰ νοστιμήνη κι' ὁ χορὸς νὰ μπῆ κι' ὁ κόσμος ὅλος.
 Πῆγα κι' ἐγὼ, πάπια μου, πῆγα κι' ἐγὼ κι' ἐπιάστηκα,
 Πῆγα κι' ἐγὼ κι' ἐπιάστηκα κοντὰ στὴ Ζερβοπούλα.
 Πὸ λάμπουν τὰ..., πάπια μου, πὸ λάμπουν τὰ παπούτσια της,
 Πὸ λάμπουν τὰ παπούτσια της κι' ἀστράφτ' ἢ φορεῖδιά της,
 Κι' ἄσπρα λουλούδια φύτρωσαν μέσ' τὴν περδατησίά της.

(τοῦ χοροῦ)

164

Τοῦτον τό χειμῶ..., μῶρ' σταυρομάννα μου,
 Τοῦτον τό χειμῶνα θέλω γιά νά ῥθῶ,
 Καί τό καλοκαῖρι, μῶρ' σταυρομάννα μου,
 Καί τό καλοκαῖρι καλῶς νά διαβῶ.
 Νερατζιά μέ τ' ἄνθια καί μέ τόν καρπὸ
 Νά ῥστρονα στῆ ρίζα ν' ἀποκοιμηθῶ,
 Γιά νά σύρ' ἀγέρας ἀπὸ τόϊ βουνό,
 Γιά νά πέσουν τ' ἄνθια στὸ μαντήλι μου.
 Τὰ παίρνω καί πάνω στὴν ἀγάπη μου,
 Βρίσκω, ποῦ μοῦ στρώνουν καί μέ καῖτεροῦν,
 Πάπλωμα στρωμένο καί γλυκὸ κρασί
 Καί ψηλὸ κρεβάτι γιά τὸν τσιελεπῆ.

(τοῦ χοροῦ)

165

Βασί... μωρὲ βασί... βασιλικέ μου τρίκλωνε,
 Βασιλικέ μου τρίκλωνε μέ τὰ σαράντα φύλλα.
 Σαρά... μωρὲ σρά... σαράντα σ' ἀγαπήσανε,
 Σαράντα σ' ἀγαπήσανε καί πάλ' ἐγὼ σέ πῆρα.
 Θιαμαίνομαι, λοῖζομαι τό ποῦ νά σέ φυτέψω.
 Νά σέ φυτέψω σέ στρατὶ, φοβᾶμαι τοὺς διαδάτες,
 Νά σέ φυτέψω σέ γαλὸ, φοβᾶμαι μὴ κρυγιώσης
 Θ' ἀνοίξω τὴν καρδούλα μου καί μέσα θά σέ θάλω.

(τοῦ χοροῦ)

166

Στὸν ᾠδὴ λα..., γειά σας παιδιά, στὸν ᾠδὴ λαλοῦν τᾶργανα
 Γιώχ! μωρὲ γιώχ! στὸν ᾠδὴ κάνουν γάμο.
 Παντρεύεται .. γειά σας παιδιά, παντρεύεται Ρηγιόπουλο,
 Γιώχ! μωρὲ γιώχ! καί παίρν' ἀρχοντοπούλα.
 Κι' ὄλον τὸν κόσμον κάλεσε κι' ὄλα τὰ βιλαέτια,
 Τὸ Γιάννη δὲν τὸ κάλεσε ῥπὸ τὴν κακογνωμιά του,
 Κι' ὄλος ὁ κόσμος πάν' ἄρνια κι' ὄλοι πάνσιν κριάρια
 Κι' ὁ Γιάννης πάν' ἀκάλεστος μ' ἄλάφ' ἀρματωμένο.

(τοῦ χοροῦ)

167

Ὁ Γιάννης τὸ καλὸ παιδί, τ' ἄξιό τὸ παλλήκαρι,

—Λελέ κρῖμα ποῦ γένεται.—

Τῆς μάνας του τῆς ἤλεγε, τῆς μάνας του τῆς λέει,

—Λελέ κρῖμα ποῦ γένεται.—

«Μάνα μ', ἐγὼ θὰ παντρευτῶ θὰ πάρω τὴ Βουργάρα.

—Τὸ κρῖμα νά 'χῆς γυιόκα μου, κι' ἂν πάρῃς τὴ Βουργάρα».

Κι' ὁ Γιάννης τὰ παράκουσε τῆς μάνας του τὰ λόγια,

Καὶ πῆγε καὶ παντρεύτηκε καὶ πῆρε τὴ Βουργάρα.

Κι' ὁ πεθερὸς κι' ἡ πεθερὰ τὰ δέντρα ξερριζώνουν

Νὰ βροῦν φίδια, νὰ βροῦν ὀχιές, ὀχιές μὲ δυὸ κεφάλια,

Νὰ φά' ἡ νύφη κι' ὁ γαμπρός, τὰ δυὸ τὰ στειρεμένα.

Στὸ μάγερα τὰ πήγανε, στὸ μάγερα τὰ πᾶνε.

«Μάγερα, γιὰ μαγείρεψε τὸ δροσερὸ τὸ ψάρι».

Μ' ἐννιὰ νερὰ κι' ἂν τὸ πλυνε, τὸ γαῖμα δὲ σιγοῦσε

168

Πέρα σ' ἐκείνη τὴν καρρὰ, τὴν ἀστραποκαμένη,

Ὅπῳ στήν κορφὴ σταυρὸ, στή ρίζα τὸ πηγάδι,

Κι' ἐκ' ἔσχυσα νὰ πιῶ νερό, μὰ τὸν ἄσπρο τῆς λαιμό,

Νὰ πιῶ καὶ νὰ γισμίσω, τὴν καρδιά μου νὰ δροσίσω.

Κι' ἔπεσε τὸ πετῆλι μου, καημὸν ποῦχε τ' ἀχειλί μου,

Γυιέ μ', τὸ χρυσοκεντισμένο, μιὰ χαρὰ ἦταν τὸ καημένο.

Σίντας μου τὸ κεντούσανε, ὄλο τὸ τραγουδούσανε,

Τρίγ' ἀπάρθυνα κοράσια, σὰν τοῦ Μάη τὰ κεράσια.

Ἡ μιὰ κεντοῦσε τὸν αἰτό, μαῦρ' εἶν' τὰ μάτια π' ἀγαπῶ,

Γυιέ μ', κι' ἡ γιάλλη τὸμ πετρίτη, μιὰ Παρασκευὴ καὶ Τρίτη.

169

Στὴν κρανιά μέσ' τὸ μπουγάζι

Βῆκαν οἱ στυλοαμρήδες,

Πάτησαν ἓνα καρβάνι

Πὸρχουνταν ἀπ' τὸ παζάρι.

Πῆραν ἄσπρα, πῆραν γρόσια,

Πῆραν καὶ μιὰ βλαχοπούλα,

Ποῦ ἦταν ἄσπρη σὰν τὸ χιόνι,

Κόκκινη σὰν τὸ πιπέρι,

Καί τήμ πῆγαν στοῦ λημέρι.
 Ἐκεῖ ποῦ μέτραγαν τὰ γρόσια,
 Γιά, κι' ὁ Θεόδωρος ὁ Ζιάκας.
 Σκότωσε τὸν καπετᾶνο
 Γλύτωσε τὴ βλαχοπούλα.

170

Πέντε - δέκα παλλήκηκάρια, ἔτρωγαν καὶ σομπετοῦσαν.
 Στοίχημ' ἔβαλαν τὰ μαῦρα, ποιὸς νὰ πάη στὰ κορίτσια,
 Ποιὸς νὰ πάη στὰ κορίτσια, στὰ κορίτσια στὰ νυχτέρια.
 Λέει 'να ροῦσο παλλήκηκάρη :

«Ἐγὼ πάνω στὰ κορίτσια, στὰ κορίτσια στὰ νυχτέρια».
 Βάν' τὴ ρόκα στοῦ ζουνάρι, τὸ μαντήλι στοῦ κεφάλι,
 Κίνησε κι' αὐτὸ καὶ πάει.

— Καλὴ σπέρα σας κορίτσια. — Μπρὲ καλῶς τη τὴ Θεόδωρω,
 — Ἐένο εἶμαι τὸ καημένο... Ποῦ νὰ πάω νὰ ξενοχτήσω.
 — Κάτσ' ἐδῶ, μωρὴ Θεόδωρω, ξενοχτοῦμε δ'λοὶ ἀντάμα...
 Καὶ γελάστηκαν τὰ μαῦρα καὶ τὸν ἔβαλαν στὴ μέση.
 Τσίμπα τό 'να, φίλνα τ' ἄλλο... — Τί, ζουρλάθηκες, Θεόδωρω,
 Κι' αἶ κι' ὁ ὕπνος δὲ σὲ πιάνει ;

171

Βουργάρας κόρη κάθουνταν ψηλά σ' ἓνα γιατάκι.
 Ψιλὰ μαντήλια γύφαινε, ψιλὰ τραγούδια λέει.
 Κι' ἀπὸ τὸ βρόντο τὸμ πολὺ κι' ἀπ' τὸν ἀχμὸ τῆς κόρης
 Ὁ ἥλιος ἐμαράθηκε κι' ἀργάει νὰ βασιλέψη.
 Τὸν καταριέτ' ἢ ἀργατιά κι' οἱ ξενοδουλευτᾶδες,
 Τὸν καταριέται καὶ μιὰ νιά, ποῦ ξενολαναρίζει,
 Πῶχει τὸν ἀντρα τ'ς ἄρρωστο, χρόνο καὶ πέντε μῆνες.
 Γυρεύ' ἀπὸ λαγὸ τυρὶ κι' ἀπ' ἀγριγιογίδι γάλα.
 Κι' ὅσο ν' ἀνέβη στάϊ βουνά, νὰ κατεβῆ στοὺς κάμπους,
 Νὰ στήση τσάρκον τοῦ λαγοῦ καὶ στρούγγα τ' ἀγριγιογίδι
 Ὁ ἀντρας τῆς ξαρρώστησε κι' ἄλλη γυναῖκα πῆρε.

172

Μάννα, μὲ κακοπάντρεψες μ' αὐτὸν τὸν Ἀναστάση.
 Τοῦ μαγειρεύω δὲ δειπνάει, τοῦ στρώνω δὲν κοιμᾶται.
 «Σῆκου μαράζι πλάγιασε, ὄηκου μαράζι πέσε».

Καὶ τὸ μαράζι βόγγηξε κι' ἡ κόρ' ἀναστενάζει...
 Κι' ἡ πεθερά της τὴ ρωτάει κι' ἡ πεθερά τ'ς τῆς λῆει :
 «Τ' ἔχεις, νύφη μ', καὶ φλίβεσαι καὶ βαρυαναστενάζεις ;
 Δὲν ἔχεις ροῦχα νὰ φορᾷς, φλωριά νὰ καμαρώνης ;
 —Φωτιά νὰ κάψη τὰ φλωριά, φλόγα νὰ φάη τὰ ροῦχα
 Μπροστὰ στὸν ἄντρα τὸν καλὸ καὶ στ' ἄξιο παλλήκαρι.
 Ἄς ἔπαιρνα τ' αἰταῖρι μου, τ' αἰταῖρι νὰ ταιριάσω,
 Κι' ἄς ἔτρωγα ξερὸ ψωμί κι' ἄς ἦταν μουχλιασμένο...
 Ἄνάθεμα τοὺς γέροντες καὶ τοὺς προξενητᾶδες,
 Ποὺ δὲν ταιριάζουν τὰ παιδιὰ μὲ τᾶμορφα κορίτσια,
 Ποὺ ταίριασαν τὸν κόρακα μὲ τὴν περιστερούλα».

173

Ψὲς ἤμουν στὸ πηγάδι, ἀπόψε στὸ φεγγάρι
 Εἶχα μιὰ μαυρομάτα, ἦρθαν καὶ μοῦ τὴμ πήραν.
 Δὲν ξέρω ποιὸς τὴμ πήρε... Ὁ Γιῶργος μᾶς τὴμ πήρε.
 Καλότυχος ὁ Γιῶργος μὲ τὴν κόρη ποὺ πήρε.

174

Μὲ δάγκασε νένα παπί, μὲ τσίμπησε μιὰ χήνα,
 Μὲ φίλησε μιὰ νέφτωχὴ, μὲ δάγκασε μιὰ χήρα.
 Χήρας χεράκι παχουλὸ καὶ πρόσωπο σὰ χιόνι
 Φεύγατε μωρὲ δαιμόνοι.
 Γιὰ μὴ μὲ δαιμονίζετε καὶ μὲ δάλετε στὴ μέση
 Καὶ φιλήσ' ὅποια μ' ἀρέσει.
 Πρῶτα φιλῶ τ'ς κορασιὲς κι' ὕστερα τ'ς παντρεμένες
 Ποὺ εἶναι καλομαθημένες.
 Μέσ' τὴν ἐκκλησιὰ στὸν τσέρο χόρευαν οἱ παντρεμένες,
 Σὰν τὴν ἀγαπᾷς, λεβέντη, σῦρε πιάσ' τη ἀπ' τὸ χέρι.

175

Ἐγὼ τὸν ἥλιο ὠμοιαζα, ποτὲς δὲν τραγουδοῦσα,
 Καὶ τώρα μὲ τοὺς φίλους μου καὶ μὲ τοὺς ἐδικούς μου
 Θὰ πῶ τραγούδια φλιβερά καὶ παραπονεμένα.
 «Γιὰ φάτε πιέτε, φίλοι μου, τοῦτον καλὸ μας χρόνον,
 Τὶ ζοῦμε, τὶ πεθαίνομε, τὶ σ' ἄλλον τόπο πᾶμε».

176

Γιὰ ἰδέστε τὸ μαργιόλιχο, τ' ἀναθεματισμένο,
 Πῶς σέρνει τὸ φεσάκι του, σὰν νά εἶναι μεθυσμένο.
 Κι' αὐτὸ δὲν εἶν' ἀπὸ κρασί, δὲν εἶναι μεθυσμένο.
 Ἡ ἀγάπη τὸ θαλάντωσε κι' εἶναι θαλαντωμένο.
 Σαράντα κίτρινα φλωριά σὲ μιὰ κλωστή ραμμένα
 Γιὰ πάρ' τα κι' ἔλα μιὰ βραδυὰ κι' ἓνα Σαβδάτο βράδυ.
 —Τοῦτος ὁ ἄσπρος ὁ λαιμὸς καὶ τὰ γλαρά μου μάτια
 Γιὰ σένα καὶ τοὺς ὄμοιους σου δὲν γένονταιπραμάτεια...

[Μετὰ τὰς πρώτας τέσσαρας συλλαβὰς ἐκάστου στίχου, πλὴν τοῦ πρώτου, τὸ γύρισμα τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι : «ἄϊ, Μαρούσιω μ', ἄϊ»].
 (τοῦ χοροῦ)

177

Πραματευτῆς ἐδιάβαινε, σέρ', μαυρομάτα μ', τὸ χορό,
 Πραματευτῆς διαβαίνει, μωρὴ κοντοπλεγμένη.
 Σέρνει μπουλάρια σὰν πουλιά, σέρ', μαυρομάτα μ', τὸ χορό,
 Καὶ μοῦλες σὰν τ' ἀηδόνια, μωρὴ κοντοπλεγμένη.
 Τῆ μούλα τὴν καλύτερη αὐτὸς τὴν καθαλλχεύει.
 Στὸ δρόμο νόπου πήγαινε, στὸ δρόμο νόπου πάνει,
 Μιὰν τραγουδοῦσε κι' ἤλεγε, μιὰν τραγουδάει καὶ λέει :
 «Καλότυχα νέσεις θουνὰ κι' ἔσεις κοντορραχοῦλες,
 Ποὺ κλέφτες δὲν ἀκροῦνται κι' οὐδὲ καὶ χαραμῆδες».
 Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε, τὸ λόγο δὲν ἀπόειπε,
 Γιάτοι κι' οἱ κλέφτες ὀμπροστά, γιάτοι κι' οἱ χαραμῆδες.

178

—Μπαῖτε κορίτσια στὸ χορό, τώρα νόπδχετε καιρό,
 Γιατὶ ταχιά παντρεύεστε, σπιτονοικοκυρεύεστε.
 Λὲ σὰς ἀφίν' νοί ἄντρες σας, νὰ παῖτε στίς μαννάδες σας,
 Δὲ σὰς ἀφίνουν τὰ παιδιὰ, νὰ παῖτε σ' ἄλλη γειτονιά.
 Δὲ σὰς ἀφίν' νοί πεθεροὶ νὰ πατ' ἐκεῖ πού εἶναι χοροί...
 —Τοὺς ἄντρες τοὺς μεθύζομε, καὶ τοὺς ἀποκοιμίζομε,
 Καὶ τὰ παιδιὰ τὰ δέρομε, κοντά μας δὲν τὰ θέλομε,
 Καὶ τὴν κακὴ τὴν πεθερὰ τὴν κάνομε σὰ πυροστιὰ,
 Καὶ τὸν κακὸ τὸν πεθερὸ τὸν κάνω ὅπως θέλω ἐγώ.
 Τοῦ στρώνω ἐδῶ, τοῦ στρώνω ἐκεῖ, τοῦ στρώνω κι' ὄξω στὴν αὐλή,
 Τοῦ στρώνω γιὰ προσκέφαλο ἓνα γαῖδουροκέφαλο.

179

Τοῦ Μάη τὰ λουλούδια, τ' Ἀπρίλη ἢ δροσιά,
 Τῆς Θανασῶς οἱ πόνοι κι' οἱ γιαναστεναγμοί,
 Ἐπιάσαν τὴ Θανάσω στὰ κρύγια τὰ νερά.
 — Δὲν ἔσκουζες, Θανάσω, κι' αἶ δὲν ἐφώναζες...
 — Κι' αἶ τ' ἤθελα νὰ σκούξω, κι' αἶ τ' ἤθελα νὰ εἰπῶ ;
 Τὸ στόμα βουλωμένο, τὴμ πούλια στὸ λαιμό...
 Θανάσω γιὰ περδάτα, τί θὰ μᾶς πιάσουνε,
 Τ' ἀδέρφια τὰ δικά σου θὰ μᾶς χαλάσουνε.
 — Ἀγάλ' ἀγάλια, Κώστα, τ' εἶμαι ξυπόλυτη,
 Ὅσο ν' ἀνοίξ' ἡ μέρα, ν' ἀνοίξη κι' ἡ αὐγή,
 Ν' ἀνοίξουν τ' ἀργαστήρια νὰ πάρω ποδεμή.

180

Κάτω στὰ ἔξι μάρμαρα, στὰ ἔξι μαρμαρίτσια,
 Δὲ μπορῶ, μάννα μ', χάνομαι.
 Ἐκεῖ κοράδιο εἰν' ἄρρωστο, κοράδιο θερμασμένο,
 Δὲ μπορῶ, μάννα μ', χάνομαι.
 Μιὰ μπεινοβγαίνουν οἱ γιατροί, δὲ μπόρ' νὰ τὴ γιατρέψουν,
 Μιὰ μπεινοβγαίν' ἡ μάννα της, τραβάει τὰ μάγουλά της.
 «Γιὰ σῆκου ἀπαύτου, κόρη μου, καὶ κάτσε παρακάτω,
 Γιατ' ἦρθαν οἱ συμπέθεροι, ἦρθαν γιὰ νὰ σὲ πάρουν.
 — Κι' ἂν ἦρθαν καλῶς ὤρισαν, κι' ἂν ἦρθαν καλῶς ἦρθαν.
 Δῶσ' τους, μαννά μ', νὰ φᾶν νὰ πιοῦν κι' ἄς καλοσομπετίσουν».

(τοῦ χοροῦ)

181

Ὁ γυό.. μωρὲ νὸ γυόσμος κι' ὁ βασιλικός,
 Ὁ γυόσμος κι' ὁ βασιλικὸς καὶ τὸ μακεδονῆσι,
 Τὰ τρίγια τους ἐμάλωναν, τὰ τρίγια τους μαλώνουν.
 — Λουδούδια, βρωμολούλουδα, καὶ βρωμομυρισμένα,
 Ἐγὼ εἶμαι ἓνας βασιλικὸς καὶ πάλι δὲμ παινιοῦμαι.
 Ἀπ' ἐκκλησιᾶς δὲ λείπομαι, κι' οὐδ' ἀπὸ μοναστήρια.
 Σίντας κινοῦν τὰ νιόγαμπρα νύφη νὰ πᾶν' νὰ πάρουν
 Νέμένα θάνουν ὀμπροστὰ καὶ πάλι δὲμ παινιοῦμαι.

(τοῦ χοροῦ)

182

Φεγγάρι μου, λαμπρό, λαμπρό, ἴθια, μπρέ λεβέντη μ', σέρνε τὸ χορό.
 Αὐτοῦ ψηλά ποὺ περβατεῖς, ἴθια, μπρέ λεβέντη μ', σέρνε τὸ χορό,
 "Αἶ καὶ χά... καὶ χαμπηλά λογιαζεις, ζιμπιρλάκι μου γραμμένο.
 Μηνά εἶδες, μήνα λόγιαξες, ἴθια, μπρέ λεβέντη μ', σέρνε τὸ χορό,
 "Αἶ τὸν ἄ... τὸν ἄντρα τὸ δικό μου, ζιμπιρλάκι μου γραμμένο.
 Σὲ τί νταβέρνες κάθεται κι' ὁμορφοσομπετάει,
 Σὰν τί χεράκια τὸν κερνοῦν καὶ τὰ δικά μου τρέμουν,
 Σὰν τί ματάκια τὸν τηροῦν καὶ τὰ δικά μου κλαίγουν.

(τοῦ χοροῦ)

183

Μώρ' Δεροπολίτισσα, μώρ' καημένη,
 Μώρ' Δεροπολίτισσα, ζήλε... ζηλεμένη.
 Φόντας πᾶς στὴν ἐκκλησιά, μώρ' καημένη,
 Μὲ λαμπάδες μὲ κεριά, ζήλε... ζηλεμένη.
 Μὲ τὰ μοσκοθύμιατα, μώρ' καημένη,
 Μὲ τὰ μοσκοθύμιατα, ζήλε... ζηλεμένη.
 Γιὰ προσκύνα καὶ γιὰ μᾶς, μώρ' καημένη,
 Γιὰ τέμας τὰ γιορφανά, ζήλε... ζηλεμένη.
 Ποὺ μᾶς σφάζουν σὰν τ' ἄρνιά, μώρ' καημένη,
 Σὰν τ' ἄρνιὰ τὴμ Πασκαλιά, ζήλε... ζηλεμένη.

184

"Ολη, μωρὲ νδλη τὴ νύχτα περβατῶ,
 "Ολην τὴ νύχτα περβατῶ μ' ἐνά 'μορφο κορίτσι.
 Νὰ τό... μωρὲ νὰ τό, νὰ τὸ φιλήσω ντρέπομαι,
 Νὰ τὸ φιλήσω ντρέπομαι, νὰ τοῦ τὸ εἰπῶ φοβοῦμαι.
 Γιὰ νὰ τ' ἀφήκ' ἀφίλητο, ταχιά γελάει μὲ μένα.
 Θὰ πάω σὲ κρασοῖπουλειό, νὰ πιῶ καὶ νὰ μεθύσω,
 Γιὰ νὰ διαβῶ στὴν πόρτα τῆς νὰ τῆς τὸ μολοήσω...
 —Κόρ', ἂν κοιμᾶσαι ξύπνησε, κι' ἂν κάθεσ' ἀφηκράσου,
 Κι' ἂν εἶσαι μ' ἄλλον ἄγουρο, μὲ γειά σου μὲ χαρά σου.

185

Κάτω στὰ παλιοχώραφα, στὰ κάτω τὰ χωράφια,
 Θερίζ' ὁ Γιάννης μοναχὸς καὶ μόναχος τὰ δένει'

Κι' ὁ ἥλιος κατηφόρισε, πάνει καὶ τὸν ρωτᾷει :
 «Καλὴ σπερά σου, Γιάννη μου», — Καλῶς τὸν ἥλιο πού ἦρθε,
 — Γιάννη μ', ποῦ εἶν' ἡ γυναῖκα σου καὶ μόναχος θερίζεις ;
 — Μικρὸς Γιάννης παντρεύτηκα, μικρὴ γυναῖκα πῆρα.
 Τὴν ἄξηνα, τὴν πλάτυνα, τὴν ἔκανα μεγάλη,
 Καὶ τώρα μ' ἀπαράτησε καὶ μόναχος θερίζω».

186

Τὰ πή..., βλάχα μ', τὰ πήρανε τὰ πρόβατα,
 Ἐ' ἀσημοκουδουνᾶτα, βλάχα μου μαυρομάτα.
 Ἐ' ἀρμέ..., βλάχα μ', τ' ἀρμέξαν τὰ ξαρμέξανε
 Σὲ μιὰ στενὴ κλεισούρα, βλάχα τσιελεγκοπούλα.
 Τὸ πή..., βλάχα μ', τὸ πήξανε καὶ τὸ τυρὶ
 Σὲ μιὰ παλιοκαρδᾶρα, παλιά μου φιλινάδα.

187

Βαρεῖα συννέφιασ' οὐρανός, πάλι νὰ βρέξη θέλει,
 Κι' ἐμένα τ' αἰταιράκι μου νὰ ταξιδέψη θέλει.
 «Δὲ σέβεις, αἰταιράκι μου, καὶ μένα ποῦ μ' ἀφίνεις ;
 — Πρῶτα σ' ἀφίνω στὸ Θεό, καὶ δεύτερα στοὺς Ἅγιους,
 Καὶ τρίτο στὴ ραννούλα μου, ψωμί γιὰ νὰ σοῦ δίνῃ.
 — Δὲ θέλω ἐγὼ τὴ μάνα σου, οὐδὲ καὶ τὸ ψωμί της.
 Ἐκεῖ πού πᾶς, αἰταῖρι μου, θᾶρθω κι' ἐγὼ κοντά σου,
 Νὰ φειάνω δεῖπνο νὰ δειπνᾶς, γιόμα νὰ γιοματίζης.
 Ἐκεῖ πού πάνω, κόρη μου, κοράσια δὲμ περνοῦνε,
 Ἐκεῖ ἔναι Τοῦρκ' ἀνύπαντροι καὶ Φράγχοι παντρεμένοι,
 Σένα σὲ παίρνουν, κόρη μου, καὶ μένα μὲ σκοτώνουν».

188

Στῆς ἀκρί..., αἶντε μπρέ, στῆς ἀκρίβειας τὸν καιρό,
 Στῆς ἀκρίβειας τὸν καιρὸ ἐπαντρεύτηκα κι' ἐγὼ,
 Γυιέ μ', καὶ πῆρα μιὰ γυναῖκα, πῶτρωγε γιὰ πέντε-δέκα.
 Καὶ τὴμ πρῶ..., αἶντε μπρέ, καὶ τὴμ πρώτη τὴ βραδυά,
 Καὶ τὴμ πρώτη τὴ βραδυά, προβατίνα μὲ δυὸ ἀρνιά,
 Καὶ τὸ δεύτερο τὸ βράδυ ἓνα φοῦρνο παξιμάδι.

189

Θέλω νὰ πάω στὴν Ἀραπιά νὰ πιάσ' ἔν' Ἀραπάκι
 Βαῖ - τσι - κι - τσῶ, Κωσταντούλα μ', σ' ἀγαπῶ
 Καὶ γιὰ σένα τί τραβῶ.

Νὰ τὸ ρωτήσω νὰ τοῦ εἰπῶ, πῶς πιάνετ' ἡ ἀγάπη.

Ἀπὸ τὰ μάτια πιάνεται στὰ χεῖλη κατεβαίνει

Βαῖ - τσι - κι - τσῶ, Κωσταντούλα μ', σ' ἀγαπῶ

Καὶ γιὰ σένα τί τραβῶ.

Κι' ἀπὸ τὰ χεῖλη στὴν καρδιά ριζώνει καὶ δὲ βγαίνει.

(τοῦ χοροῦ)

190

Τὸ κλῆμα πῶχεις, Μάρω μ', στὴν αὐλή
 Τὸ κλῆμα θέλει, Μάρω μ', κλάδεμα.
 Τὸ κλῆμα θέλει κλάδεμα, ν' ἀνθίσῃ, νὰ καρπίσῃ.
 Κι' ἡ κόρη θέλει, Μάρω μ', φίλημα,
 Κι' ἡ κόρη θέλει φίλημα νὰ μὴ σ' ἀλησμονήσῃ.

191

Σιντάς μ' οὖν παλλήκαρι δεκαοχτῶ χρονῶν
 Στῆμ πέτρα ποὺ πατοῦσα ἔβγαζα νερό.
 Εἶχα καὶ τ' ἄλογό μου πενταῖτικο.
 Στὰ πέντ' ἀλώνια θῆγα καὶ σεργιάνισα,
 Κι' ἀγνάντεφα τὰ σπίτια, τὰ σαράγια μου,
 Ὅλο καπνὸς κι' ἀντάρα τὰ μυριόρημα.

192

Ἀπάνω στὴ, μῶρ' κι' αἶμάν - αἶμάν, ἀπάνω στὴν τρανταφυλλιά,
 Πῶφειασ' ἡ πέρδικα φωλιά, μὲ σύρματα καὶ μὲ φλωριά.
 Μὲ σύρματα καὶ μὲ φλωριά καὶ μὲ σαράντα πέντε αὐγά.
 Σίντας πετά' ἡ πέρδικα τινάζει τὰ τραντάφυλλα,
 Καὶ τὰ μαζώνουν ροῖδινες, οἱ ροῖδινες κι' οἱ λυγερές.

193

Αὐτοῦ ψηλὰ ποὺ περβατᾶς, τρυγόνα, τρυγόνα,
 Καὶ χαμπηλὰ λογιάζεις, τρυγόνα μου γραμμένη.

Μὴν εἶδες τὸν ἀθήκη μου, τρυγόνα, τρυγόνα,
 Μὴν εἶδες τὸν καλό μου, τρυγόνα μου γραμμένη.
 — Ἐψές προψές τὸν εἶδαμε στὸν κάμπο ξαπλωμένον·
 Μαῦρα πουλιά τὸν ἔτρωγαν κι' ἄσπρα τὸν τροῦρίζαν,
 Κι' ἓνα πουλί, κακὸ πουλί, τῶτρωγε τὸ κεφάλι.

194

— Μωρή κακιὰ γειτόνισσα, τ' ἔχεις καὶ μὲ μαλώνεις ;
 — Γιὰ μάσ' τὰ περιστέρια σου πῶρχονται στὴν αὐλή μου,
 Μοῦ τρῶν' καὶ τὸ ἄταράχι μου, πίνουν καὶ τὸ νερό μου,
 Παίρνουν καὶ μὲ τὰ νύχια τους τὸ χῶμα τῆς αὐλῆς μου·
 Κι' ἐγὼ τὸ χῶμα τῶθελα νὰ φειάκω μοναστήρι.

195

Ἄλλα τὰ κάστρα χαίρουνται, Μηλιῶ μου, Μηλιῶ μου,
 Κι' ὄλα χαροκοπιοῦνται, Μηλιῶ μου τμημένη.
 Ἡ ἔρημη ἢ Κόνιτσα, Μηλιῶ μου, Μηλιῶ μου,
 Ποτὲς χαρὰ δὲν ἔχει, Μηλιῶ μου τμημένη.
 Βαρὺς πασᾶς ἀπέρασε μὲ δώδεκα χιλιάδες,
 Τοὺς προύχοντες ἐδιάταξε καὶ τοὺς μουχταραζᾶδες,
 Γοργὰ ψωμί, γοργὰ φαί, γοργὰ ταῆ στίς μοῦλες,
 Γοργὰ μιὰ κόρη ὁμορφή νὰ κοιμηθῆ ὁ Ἄφέντης,
 Κι' ἡ κόρη νὰ εἶναι τῆς Μηλιῶς, ἢ ὁμορφή Κρυστάλλω.

196

Νά ἦταν οἱ κάμποι θάλασσα καὶ τὰ βουνὰ ποτάμια
 Νὰ πνίγουνταν ὁ Ἰάταρης ποὺ φέρνει τὰ φερμάνια,
 Ἄρβανῖτες παινεμένοι
 Ποῦ εἶναι Ἄλῃ Πασᾶς καημένοι.
 Κι' ἓνα φερμάνι ἤλεγε τὸ βέδαιο χαμπέρι
 Νὰ ἄηκωθῆ ὁ Ἄλῃ Πασᾶς νὰ πάη στὸ Γεπελένι,
 Τί μοῦ λέτε, τί μοῦ λέτε,
 Μὲ μπαροῦτι δὲν πουλιέται.
 Μένα μὲ λέν Ἄλῃ Πασᾶ, μὲ λέν κι' Ἄλῃ Μπαρούτη
 Ποῦ ἔκανα τὸν πόλεμο μὲ τὸ Σουλτάν Μαχμούτη,
 Ἄρβανῖτες παλλήκαρα
 Μὲ σπαθιά καὶ μὲ χαντζιάρια.

- Σήκου και φέγα Ἄλῃ Παῖα, σῦρε στοῦ Τεπελένι...
 —Δέ φέγ' ἀπό τὰ Γιάννενα, τὸ κιαμέτ' νὰ γένη,
 Τί μοῦ λέτε, τί μοῦ λέτε
 Μέ μπαροῦτι δὲν πουλιέται.
 Ἄρβανῖτες παλλήκάρια μέ σπαθιά και μέ χαντζιάρια.

197

- Κατηφένιο μου γελέκι, μέ φλωρένια τὰ κουμπιά,
 Χίλια γρόδια θὰ ξοδιάσω νὰ σέ πάρω μιὰ βραδυά,
 Κι' ἂν δὲ φτάνουν και τὰ χίλια, παίρνω κι ἄλλα δανεικά.
 —Ἐγὼ σοῦ λέω τὸ φουστάνι μὴ τὸ ζώνης χαμπηλά,
 Τὶ ζουρλαίνεις παλλήκάρια, τῶν μαννάδων τὰ παιδιά.
 Ἐγὼ σοῦ λέω κάνε σάμπρι νὰ φασιώσω τὸ παιδί,
 Κι' ὕστερα σέ κουβεντιάζω ἴσαμ' αὔριγιο πρωί.

198

- Κόρη μ', ποῦ εἶσαι στὸν ἀργαλειὸ
 Γυφαίνεις, ξεγυφαίνεις κι' ὄλο ἐμένα μέ μαραίνεις.
 Γυφαίνεις τὰ ψιλὰ πανιά,
 Γυφαίνεις τὰ λαχούρια,¹ γειά σ' ἀγάπη μου καινούρια.
 Κι' ἐγὼ σέ καταριάστηκα,
 Κόρη μ', νὰ τσακιστῇ τ' ἀντί,
 Νὰ ραῖστῇ τὸ χτένι, π' ὄλο ἐμένα μέ μαραίνει.
 Και νὰ κοποῦν πολλές κλωστές,
 Νὰ δένης, νὰ ξεδένης, π' ὄλο ἐμένα μέ μαραίνεις.

199

- ἌΟλα τὰ πουλάκια ζυγά-ζυγά
 Τὰ χελιδονάκια ζευγαρωτά.
 Τὸ ρημο τ' ἀηδόνι τὸ μοναχὸ
 Περβατεῖ στὸν κάμπο και κυρλαλεῖ.
 Κυρλαλεῖ και λέει: «Πραματευτή,
 Και Μεσολογγίτη ξενιτευτή,
 Ποῦ τὴν ἡῦρες, ξένε μ', αὐτὴν τὴ νιά
 Ἐτὴν καγκελοφρύδα τὴν ὁμορφή ;

1. Μάλλινα και μεταξωτὰ ἐκ τῆς πόλεως Λαχοῦρ τοῦ Ἰνδοσταν.

— Ἐπὶ τὴν Πόλιν ἐρχόμενοι κί' ἀπ' τὰ νηδία
 Κί' ἀπὸ τὸ χωριὸ τῆς ἀπέρασα.
 Τ' ἀγυμάραντό τῆς ἐπότιζε,
 Τὸ βασιλικὸ τῆς ἐδρόσιζε.
 Γρόδια καὶ φλωράκια τῆς ἔδωκα
 Στ' ἄλογο τὴ βάνω καὶ φύγαμε».

200

Κάτω σὲ γιαλό, κάτω σὲ περιγιαλί
 Κόρη κάθονταν, γυαλί κρατάει στὰ χέρια.
 Καὶ γυαλίζεται, τὰ κάλλη τῆς κοιτάζει :
 «Κάλλη μ' ἔμορφα, φρύδια ζωγραφισμένα,
 Τὸ ποιὸς θὰ σᾶς χαρῆ, ποιὸς θὰ σᾶς καμαρώση ;
 Ὁ ξένος δέ 'ναι 'δῶ, πάει μακρυγιά στὰ ξένα,
 Πάει στὰ μακρυνά, ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια,
 Κί' ἀκόμα καρτερῶ, 'κόμα τὸν παντεχαίνω»

201

Ψὲς βγήκα νὰ σεργιανίσω μέσ' τὸν κῆπο μου,
 Κί' ἠύρα κόρη ποὺ καιμούνταν στὸ βασιλικό.
 Θέλησα νὰ τῆς μιλήσω, δὲ μοῦ μίλησε,
 Θέλησα νὰ τὴ φιλήσω, δὲ μὲ δέχτηκε.
 Ἄνοιξε τὰ δύο τῆς μάτια καὶ μὲ κοίταξε,
 Καὶ τὸ διαμαντένιο στόμα καὶ μοῦ μίλησε :
 «Ἐέμε, ποῦ ἦσουν τόσα χρόνια καὶ ποῦ γύριζες ;
 Κί' ὅσα εἶχες καζαντίσει σὲ ποιὸν τᾶστελνες ;
 Ἐένος ἦμουν καὶ στὰ ξένα ὅλο γύριζα
 Κί' ὅσα ἔχω καζαντίσει ὄλα σ' τᾶφερα.
 — Ἐέμε, ποῦ ἦσουν τὸ χειμῶνα δπου κρύγιωνα
 Κί' ἦρθες μέσ' τὸ καλοκαῖρι ποὺ θερμαίνομαι ;».

202

Ἄποχτησα μιὰ πέρδικα καὶ μιὰ περιστερούλα.
 Τὴν ἄξιχα, τὴν πλάτυνα, τὴν ἔκανα μεγάλη
 Κί' ἦρθε ξένος κί' ἀλλόξενος, ἦρθε καὶ μοῦ τὴν πῆρε.
 — Δὲ στό εἶπα μιὰ, μαννούλα μου, δὲ στό εἶπα τρεῖς καὶ πέντε
 Ὁ ξένος θάλα μὲ χαρῆ καὶ θὰ μὲ καμαρώση.

Κι' ἐδῶ πονῶ κι' ἐκεῖ πονῶ, δὲν ξέρω τί νὰ κάνω...
 Ἐδῶ πονῶ τῆ μάγνα μου, κι' ἐκεῖ την πεθερά μου,
 Ἐκεῖ πονῶ τ' αἰταῖρι μου κι' ἐδῶ τοὺς ἀδερφοὺς μου.

203

Δὲν τὸ θαρροῦσα, ποταμιὰ, νερὸ νὰ κατεβάξης,
 Καὶ σήμερα κατέβασες νεροποντιὰ μεγάλη.
 Σέρνεις λιθάρια ριζωτά, πεῦκα ξερριζωμένα,
 Σέρνεις καὶ μιὰ γλυκομηλιὰ στὰ μῆλα φορτωμένη.
 Κι' ἀπάνω στὰ κλωνάρια τῆς δυὸ ἀνθρώπ' ἀγκαλιασμένοι.
 Κι' ἄλλοι τοὺς ἔν ἀντρόγυνο κι' ἄλλοι πρῶτα ξαδέρφια,
 Κι' αὐτὰ εἰν' ἀδέρφια ἔγκαρδιακά, ἔπο μάγνα ἔπο πατέρα.

204

Μωρὴ κοντούλα λειμονιὰ στὸν ἄμμο φυτρωμένη,
 Πότ' ἀξήγες καὶ πλάτυνες κι' ἀπόλυκες κλωνάρια,
 Κι' ὄλον τὸν κόσμο ἤσκιωσες, κι' ὄλα τὰ παλλήγκάρια.
 Μονάχ' ἐμένα μ' ἀφηκες νὰ καίγωμαι στὸ κάμα...
 —Δὲν τῶξερα, λιβέντη μου, πῶς εἶσ' ἡ ἀφέντιά σου,
 Νὰ γένω γῆς νὰ με πατᾶς, γιοφύρι νὰ περάσης,
 Νὰ γένω μιὰ ἔσημόκουπα, νὰ σὲ κερνῶ νὰ πίνης,
 Νέσου νὰ πίνης τὸ κρασί κι' ἐγὼ νὰ λάμπω μέσα.

205

Ξένος ἐδῶ, ξένος κι' ἐκεῖ, κι' ὅπου κι' ἂν πάω ξένος,
 Ἡ ξενιτειὰ με χαίρεται κι' ὁ τόπος μου με κράζει,
 Κι' ἡ μάγνα ποὺ με γέννησε, κλαίει κι' ἀναστενάζει...
 —Αφίνω γειὰ στὴ γειτονιὰ καὶ γειὰ στὰ παλλήγκάρια,
 Ἀφίνω καὶ στὴ μάγνα μου τρίγια γυαλιὰ φαρμάκι.
 Τὸ ἔνα νὰ πίνῃ τὸ πρῶι, τ' ἄλλο τὸ μεσημέρι,
 Τὸ τρίτο τὸ μικρότερο, νὰ πίν' ὅταν κοιμᾶται.

206

Ἐνα πουλάκι ξέβγαινε στὰ Γιάννενα στὸ κάστρο,
 Μοιριολογοῦσε κι' ἤλεγε καὶ θλιβερὰ λαλοῦσε.
 —Δὲ σ' τό εἶπα, Στούπα μ', μιὰ καὶ δυό, δὲ σ' τό εἶπα τρεῖς καὶ πέντε,
 Στὰ Γιάννενα νὰ μὴν ἐρθῆς, μαῖδὲ καὶ στὸ Ζαγόρι,

Τ' εἶναι προδότες περισσοί, πάνουν καὶ σὲ προδίνουν.
Ἐπῆγαν καὶ σὲ πρόδωκαν σ' ἐνοῦ παπαῦ τὸ σπίτι.
Βουνά μ', γιὰ χαμπηλώσετε, κάμποι γιὰ ὑψωθῆτε
Γιὰ νά ἴδω τὴν πατρίδα μου, τὴ δόλια τὴν Κατούνα.

207

Δὲν τῶξερα ἢ γιορφανή, δὲν τῶξερα ἢ μαύρη
Νὰ τοῦ ἴχα δώσει τὸ φιλί νὰ τὸ ἴχα χαλαλίσει,
Πέρι ποὺ τὸν ταξίδεψα μὲ φράγκικα καράβια.
Καράβια πᾶν στὴ θάλασσα κι' ἡ κόρη πάει στὸν ἄμμο,
Μὲ τὰ μαλλιά της ξέπλεγα, στοὺς ὤμους της ριγμένα,
Καραβοκύρη φώναζε, караβοκύρη λέει :
«Αὐτὸν τὸ νιὸ πού πήρεταν κι' αὐτὸ τὸ παλλῆκαρι,
Νὰ μὴ μοῦ τὸν κρατήσετε αὐτοῦ στὰ ἔρμα ξένα,
Γιατ' εἶμαι κόρη ὀρφανή, κόρ' ἀρραβωνιασμένη,
Κι' αὐτὸς εἶναι μονάκριβος κι' ἔχει μαννούλα χήρα».

208

Πέντε - δέκα βλαχοπούλες
Κάθονταν ψηλά στὸ κισόκι,
Κι' ἀγναντεύουν τὰ καράβια
Πῶρχουντ' ἀπὸ τὸ Μεσίρι,¹
Φορτωμένα στὸ φιασίδι.
«Μπρὲ καλὲ караβοκύρη,
Πόσο δίνεις τὸ φιασίδι ;
—Δέκα λίρες τὸ φιασίδι
Δεκαοχτὼ τὸ κοκκινάδι».

[Τὸ γύρισμα εἶναι : «Κυρά Γιάνναινα—κυρά Γιαννάκαινα»].

209

—Διαβάτες, ποὺ διαθαίνετε, περάτες, ποὺ περνᾶτε.
Μηνά εἶδεταν τὸν ἄντρα μου, τὸν ἄντρα τὸ δικό μου ;
—Κυρά μου, κι ἂν τὸν εἶδχμαν, κένας δὲν τὸν γρωνίζει...
—Ἦταν ψηλός, ἦταν λιγνός, ἦταν καμχωμένος,
Εἶχε τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στῆθι
Καὶ τοῦ κοράκου τὸ φτερὸ νεῖχε καγκελοφρύδι.

1. ἢ Αἴγυπτος

- Κυρά μ', έμεις τόν είδαμαν στο χῶμα ξαπλωμένον.
Μαύρα πουλιά τόν έτρωγαν, άσπρα τόν τροϋρίζαν,
Κ' ένα πουλί, καλά πουλί, καθόνταν στο κεφάλι.
- Φάτε, πουλιά μου, φάτε τον, φάτ' όλο τὸ κορμί του,
Κι άφήστε τή δεξιά μεριά και τὸ δεξί του χέρι
Νά γράψη μιὰ πικρή γραφή κ' ένα κομμάτι γράμμα
Νά στείλῃ στή γυναίκα του, στή δόλια του τή μάνα,
Και στα μικρά του τὰ παιδιά, τὰ παραπονεμένα.
- «Μάνα μ', καϊτέρει 'ξάμηνο, μάνα μ', καϊτέρει χρόνο,
Κι αν δέν έρθῶ στο 'ξάμηνο, κι αν δέν έρθῶ στο χρόνο,
Τότες ποτές μὴν καϊτερῆς, ποτές μὴν παντεχαίνης.
'Οντας νά στύψ' ἡ θάλασσα, νά γένῃ περιβόλι,
'Οντας ν' άσπρίσ' ὁ κόρακας, νά γένῃ περιστέρι,
Τότες κ' έγώ μάνα μ', θά 'ρθῶ, τότες νά περιμένῃς».

210

- Τοῦ ξένου δῶσ' του ξενιτειά κι άρρώστια μὴ τοῦ δίνῃς,
'Η άρρώστια θέλει στρώματα, θέλει προσηραλάδια,
Θέλει γυναίκα στο πλευρό, μαννούλα στο κεφάλι.
- Τ' έχεις, λεβέντη μ', και βογγᾶς και βαριαναστενάξεις ;
Μήνα κεφάλι σε πονεῖ, μήνα καρδιά σε σφάζει ;
- Κι οὐδὲ κεφάλι με πονεῖ κι οὐδὲ καρδιά με σφάζει,
Μόν' τό 'χω πὸ χωρίζομαι από τοὺς έδικούς μου.

211

Τώρα Μαγιά, τώρα δροσιά, άνοίγουν τὰ λουλούδια,
Τώρα φουντώνουν τὰ κλαριά και κλειοῦν τὰ μονοπάτια,
Τώρα κι ὁ ξένος βούλιεται νά πάῃ στήν καλή του.
Νύχτα σελλώνει τ' άλογο, μέρα τὸ καλλιγιώνει.
Βάνει τὰ πέταλα χρυσᾶ, και τὰ καρφιά 'σημένια,
Και τὰ καλλιγοσφύρια του, χρυσᾶ μαλαματένια.

212

- 'Κριβέ μ', σε κλαίγ' ἡ άνοιξη, σε κλαίει τὸ καλοκαῖρι,
Σε κλαῖν και τὰ 'μορφα πουλιά κ' οἱ δροσερές βρυσούλες.
- Γιατί με κλαίγ' ἡ άνοιξη, γιατί τὸ καλοκαῖρι,
Γιατί με κλαῖν' και τὰ πουλιά κ' οἱ δροσερές βρυσούλες ;
Μένα με κλαί' ἡ μάνα μου κ' ἡ δόλια μου ἡ γυναίκα

Μέ πόνο, μέ παράπονο καί μέ καημόν μεγάλο.
 Τάξτε τῆς γῆς μαλάματα, τάξτε τῆς γῆς ἀσῆμι
 Νά μῆ μοῦ φάῃ τὰ νιάτα μου καί τῆμ παλλῆκαριά μου.
 — Τῆς τάζω ἐγώ, καρδούλα μου, τῆς τάζω ἐγώ παιδί μου,
 Δέ θέλ' ἢ γῆς μαλάματα, δέ θέλ' ἢ γῆς ἀσῆμι,
 Μόν' θέλ' νά φάῃ τὰ νιάτα σου, νά φάῃ τῆ λεβεντιά σου.

213

Μῆ καμαρώνῃς, ἀνοιξη, μέ τὰ πολλὰ λουλούδια,
 Πίσ' ἔρετ' ὁ χινόπωρος καί σοῦ τὰ μαραγκιάζει.
 Πέφτουν τὰ φύλλ' ἀπ' τίς ὀξυές, τὰ φύλλ' ἀπό τὰ δέντρα,
 Πέφτει κ' ἓνα μικρὸ πουλί, μικρὸ ξενιτεμένο.
 — Μολόγα μας, πουλάκι μου, μολόγα μας, πουλί μου...
 — Ὅποιά ἔχει ἀντρά στήν ξενιτειά καί γυιὸν ξενιτεμένο,
 Πές τους νά μὴν τοὺς καίτερῃ, νά μὴ τοὺς περιμένῃ.
 Ἐῆντα καράβια βούλιαξαν καί τοὺς ἐπῆρε μέσα,
 Γιόμισ' ἢ θάλασσα πανιά κ' οἱ ἄκρες παλλῆκάρια.

214

— Λεβέντη μ', τὸ μαγνηλί σου, τί τό ἔχεις ἕρωμένο ;
 — Ἡ μαύρη γῆς τὸ ἕρωσε καί τό ἔχω ἕρωμένο.
 — Γιά στείλ' το ἐδῶ, λεβέντη μου, νά σοῦ τ' ὁμορφοπλύνω...
 — Ποῦ νά βρῆς κόρη μου, νερό, σαποῦνι νά τὸ πλύνῃς ;
 — Τὸ δάκρυ μου βάνω νερό, τὸ σάλιο μου σαποῦνι,
 Τάστηθι βάνω μάρμαρο, γιά νά τ' ὁμορφοπλύνω,
 Τὸ ζιοῦρο τῆς καρδούλας μου, ἦλιο νά τὸ στεγνώσῃ.

Β'

Νυφιάτικα και τοῦ Γάμου.

1

Τοῦ νιόγαμπρου ἢ μάννα, ψηλά ἄνασκουμπωμένη,
Φουρνίζει, ξεφουρνίζει, κουλλούρα γιὰ νὰ φειάκη,
Τὸν ἥλιο νὰ καλέση, νουνὸ νὰ στεφανώση
Κι' ὁ ἥλιος δὲν ἀδειάζει, μόν' στέλλει τὸ φεγγάρι,
Καὶ τὸ φεγγάρ' δὲ θέλει...
Τοῦ τάζουν δαχτυλίδι, δὲ θέλει νὰ κατέβῃ,
Τοῦ τάζουν καὶ τὴν κόρη, γελῶντας κατεβαίνει.

[Τραγουδιέται, ὅταν ζυμώνουν τὴν κουλλούρα τοῦ γάμου].

2

Μπρὸς ποῦ κίνησα τὸ δρόμο, τὸ στενὸ τὸ μονοπάτι,
Βρίσκω μιὰ μηλιά στὸ δρόμο μὲ τὰ μῆλα φορτωμένη,
Μὲ τὰ μῆλα φορτωμένη καὶ μὲ τ' ἀνθια στολισμένη.
Κι' ἀπλωσα νὰ πάρω μῆλο κ' ἢ μηλιά μ' ἀντιλοήθη :
«Μὴν τὸ πάρης, μὴν τ' ἀφήσης, μὴν τ' ἀγουροκαθαρίσης».

[Ὅταν παίρνουν νερὸ τὸ Σαββατόβραδο].

3

Θέλω ν' ἀνήθω σέϊ βουνό, νὰ πελεκήσω μάρμαρο,
Νὰ βγάλω βρυσικὸ νερό, νὰ κατεβῇ στὸν κῆπο μου.
Κι' ἂν πάη ἢ κόρη γιὰ νερό, νερὸ νὰ μὴ τῆς δώσετε,
Τὸν ξένο νὰ ρωτήσετε...

[Στὴ βρύση τὸ Σαββατόβραδο].

4

Μέσ' τὴν Ἀγιά Παρασκευή, κοιμᾶτ' ἡ κόρη μοναχή,
Κοιμᾶται κι' ὄνειρεύεται καὶ γλέπει πὼς παντρεύεται,
Καὶ πὼς ἀρραβωνίζεται.., καὶ τὸ πρωὶ ὄγκωνεται,
ΠΑίρνει νερὸ καὶ νίβεται, σαποῦνι σαπουνίζεται,
Καὶ τὸ γυαλί γυαλίζεται...

[Στὸ δρόμο πὺ πηγαίνουν στὴ βρύση].

5

Κάτω στὸ Δάφνο πόταμο, ἐκεῖ 'ν' οἱ δάφνες οἱ πολλές,
Οἱ δάφνες κ' οἱ γαρουφαλιές, κ' ἐκεῖ περνοῦν συμπέθεροι.
«Συμπέθεροι ποῦ πάνετε ;—Νύφη πᾶμε νὰ πάρωμε.
—Κι δσα χωριὰ κι ἂν διάθετε, κανένα μῆμ πατήσετε,
Μόνο τῆς νύφης τὸ χωριό, πατήστε το, κουρδέψτε το».

[Στὸ δρόμο πὺ πηγαίνουν στὴ βρύση].

6

Ἄϊτὸς τὴν κόρη ἀδραξε ἀπὸ τὸ παραθύρι,
—Γυιέ μ', Γιαννούλα μ', γυιέ μ'—
Νὰπὸ τὸ παραθύρι, βλαχοκόρη μου.
Σαράντα μέρες πᾶν' ν μακρυὰ, σαράντα μερονύχτια,
—Γυιέ μ', Γιαννούλα μ', γυιέ μ'—
Σαράντα μερονύχτια, βλαχοκόρη μου.
Καὶ πᾶσαν καὶ ξεπέζεψαν στὰ πράσινα λιβάδια,
—Γυιέ μ', Γιαννούλα μ', γυιέ μ'—
Στὰ πράσινα λιβάδια, βλαχοκόρη μου.
Καὶ βγάζ' ἀπὸ τὸν κόρφο τῆς ἀφράτο παξιμάδι.
—Γιὰ φάει, κορὴ μ', γιὰ πιές, κορὴ μ', καὶ πίσω μὴ θυμᾶσαι.
—Ἔρχομ' ἀπὸ τὴ μάνα μου κ' ἔρχομαι χορταμένη.
Θυμιοῦμαι τοὺς γονῆδες μου καὶ δὲν μπορῶ νὰ φάω...

[Στὸ δρόμο πὺ πηγαίνουν στὴ βρύση].

7

Ζύμωνε, μάικω μ', ζύμωνε τοῦ γυιοῦ μας τὸ κανίξι.
Μὲ γέλια θάνει τὸ θερμό, μὲ γέλια τὸ ζυμώνει,
Καὶ μὲ τὰ χαρχαλίσματα ζυμώνει, ξεζυμώνει.

[Ὅταν ζυμώνουν τὴν κουλλούρα τὸ Σαββατόβραδο].

8

Ἐφές προφές ἐδιάβαινα ἀπὸ τῆ γειτονιά σου,
 Κι ἄκουσα πὺ σὲ μάλωνε ὁ ἀφέντης σου κ' ἡ θειά σου.
 Κι ἂν μοῦ σὲ δείρουν δέξου το, κι ἂν σὲ μαλώσουν στρέξτο,
 Ὅσο νά ῥθῆ ἡ ἄνοιξη, νά ῥθῆ τὸ καλοκαῖρι,
 Νὰ γίνουν τὰ γλυκὰ κρασιά, νά ῥθοῦν τὰ παλλήκάρια,
 Τότες κ' ἐγὼ, κορή μ', θά ῥθῶ, τὸ γάμο γιὰ νὰ κάνω....

[Ὅταν ἡ νύφη ἀρματωμένη καμαρώνη τὴν Κυριακή].

9

Τρανταφυλλάκι μ' κόκκινο, καὶ ρόϊδο μου γραμμένο,
 Καὶ κοριτσάκι ἀνύπαντρο, μικρὸ ἀρραβωνιασμένο.
 Τ' ἔχεις, κορή μ', καὶ φλίβεσαι καὶ χύνεις μαῦρο δάκρυ ;
 Μήνα στανιὸ σ' ἀγάπησα, μήνα ζορμπᾶ σὲ πῆρα ;
 Μὲ θέλημα τῆς μάνας σου, μὲ θέλημα δικό σου.

[Ὅμοίως τὴν Κυριακὴ πρὸ τῆς στέψεως].

10

Πέρδικά μου, γκιρντανάτη, κι ὁμορφο πουλί,
 Ἐφτοῦ στὰ πλάγια, πὺ κοιμᾶσαι, μόν' καὶ μόναχη,
 Δὲ φοβᾶσαι τὰ ἄϊνια καὶ τοὺς σταυραετούς ;
 —Τὰ ἄϊνια τᾶχ' ἀδέρφια καὶ δὲ θιάζομαι,
 Καὶ τὰ σταυραῖτᾶ ξαδέρφια καὶ δὲ θιάζομαι.

[Τραγουδιέται, ὅταν ἡ νύφη στολισμένη καμαρώνη πρὸς τῆς στέψεως].

11

Στὴ μέσ' ἀπὸ τῆ θάλασσα μηλιά ἦταν φυτρωμένη,
 Κι ὁ σταυραῖτὸς τροῦργιαζε, μῆλο νὰ πάη νὰ πάρη.
 —Γιὰ φεύγα, φεύγα, σταυραῖτέ, καὶ μὴ παραζυγώνης,
 Τὶ θαλὰ εἶπῶ τ' ἀφέντη μου νά ῥθῆ νὰ σὲ μαλώση,
 Τὶ θαλὰ εἶπῶ τῆς μάνας μου νὰ σὲ πετροβολήση,

[Ὅμοίως ὡς τὸ προηγούμενον].

12

Πέρδικα πάει κ' ἔκατσε στ' ἀφέντη τῆς τὰ γόνατα,
 Στῆς μάνας τῆς τὴν ἀγκαλιά' κοντολαλοῦσε κ' ἤλεγε :

«Τὸ ποῦ εἶστε σεῖς ἀδέρφια μου, καὶ σεῖς πρωτοξαδέρφια μου,
 Νὰ μὲ ξεπροβοδήσετε καὶ νὰ μοῦ τραγουδήσετε.
 —Μὴ διάζεσαι, περδίκα μου, κι ὄλοι κοντὰ σ' ἐρχόμεστε,
 Κι' ὄλοι ντουφέκια ρίχνομε, νὰ σὲ ξεπροβοδήσωμε,
 Νὰ μὴ σ' ἀδράξ' ὁ σταυραῖτός, νὰ μὴ σὲ πάρῃ σπίτι του.

(ὁμοίως)

13

Κάτω σὲ γιαλὸ, κάτω σὲ περιγιάλι,
 Τοῦρκοι διάβαινανπραματευτᾶδες.
 Σέρνουν ἄλογα, σέρνουν μπουλάρια,
 Σέρνουν κ' ἓναν νιὸν ἄρματωμένον.
 —Ἔβγ', ἀφέντη μου, καὶ μπάσ' τον μέσα,
 Γρόσια καὶ φλωριὰ ξαγόρασέ τον.
 —Ἔβγα, μάννα μου, καὶ μπάσ' τον μέσα,
 Γρόσια καὶ φλωριὰ ξαγόρασέ τον.

(ὁμοίως)

14

Βαρέθηκα, μώρ' μάννα, μαντήλια νὰ κεντῶ,
 Θαλὰ τὰ παρατήσω νὰ πάω νὰ παντρευτῶ.
 —Βάστα, κορὴ μου, βάστα, κόμα τούτ' τῆ χρονιά,
 Τοῦ χρόνου σὲ παντρεύω στὸν πέρα μαχαλᾶ,
 Πού εἰν' τ' ἄξια παλλήγκάρια καὶ τὰ καλὰ παιδιὰ.

(ὁμοίως)

15

Διψοῦν οἱ κάμποι γιὰ νερὸ καὶ τὰ βουνὰ γιὰ χιόνια,
 Καὶ τὸ γεράκι γιὰ φωλιές, κ' ἐγώ, κόρη μ', γιὰ σένα.
 Τὰ μάτια σου τὰ γαλανὰ, τὰ φρύδια τὰ γραμμένα,
 Μήνα παπαῶδες τᾶγραψαν, μήνα καὶ καλοέροι ;
 Κι' οὐδὲ παπαῶδες τᾶγραψαν κι οὐδὲ καὶ καλοέροι,
 Μόν' τᾶγραψ' ὁ ἀφέντης μου μὲ τὴν καλή μου μάννα.

(ὁμοίως)

16

Μέσ' τὸν ἀπέρα μαχαλᾶ, π' εἰν' τὰ κορίτσια τᾶμορφα,
 Σταύραϊτος πῆγε κ' ἔκατσε στ' ἀφέντη μου τὸν ὄβορό.

Τὴν κόρην ἐκουθέντιαζε :

—Κόρη μ', γιὰ πὲς τ' ἀφέντη σου νὰ σοῦ 'τοιμάσῃ τὰ προικιά,
Νοὶ μέρες μᾶς ἀπέρασαν κ' ἡ Κυριακὴ μᾶς ἔφτασε.

(ὁμοίως)

17

Τρέχουν τὰ νερά, τρέχουν οἱ βρύσες,
Τρέχ' ἡ ἀρχοντιά νὰ ἰδῆ τὴ νύφη,
Κ' οἱ ἀρχόντισσες νὰ τὴν 'ξετάσουν.
«Κύρ' νυφούλα μου, καμαρωμένη,
Πῶμαθες καὶ σὺ καὶ καμαρώνεις ;
—Ἡῦρα πεθερὸν καμαρωμένο
Κ' ἔμαθα κ' ἐγὼ καὶ καμαρώνω.
Ἡῦρα πεθερὰ καμαρωμένη
Κ' ἔμαθα κ' ἐγὼ καὶ καμαρώνω.
—Κύρ' νυφούλα μου, καμαρωμένη,
Τί μᾶς ἤφερες 'πὸ τὰ προικιά σου ;
—Χίλια πρόβατα μὲ τὰ κουδούνια».

(ὁμοίως)

18

Ἄσπρη, κάτασπρη περδίκα, κάτασπρὴ μου περιστέρα,
Βουλιέτ' ἀπ' τοῦτο μαχαλᾶ, βουλιέται νὰ πετάξῃ,
Νὰ πάῃ σ' ἄλλο μαχαλᾶ, ν' ἀσπρίσῃ νὰ γεράσῃ.
Ἔχει τὴ μέση της λιχνή, σὰν τὸ καθάργιο τὸ βεργί,
Ἔχει καὶ τὸ κορμάκι της, χρυσὸ κυπαρισσάκι.

(ὁμοίως)

19

—Μῆλο μου κόκκινο, ἄσπρο καὶ ρόϊδινο,
Κι αἰ τί μαραίνεσαι νῶπου παντρεύεσαι ;
—Κι οὐδὲ μαραίνομαι γιὰτὶ παντρεύομαι,
Μόινε μαραίνομαι, γιὰτὶ χωρίζομαι
Νὰπ' τὸμ πατέρα μου κι ἀπὸ τὴ μάγνα μου.

(ὁμοίως)

20

Ὅσ' ἄστρα εἶναι στοὺς οὐρανοὺς καὶ φύλλ' ἀπὸ τὰ δέντρα,
 Τόσα φλωράκια ξόδιασα, κόρη μου, γιὰ τέσένα·
 Κι ἀκόμα δὲ σ' ἀντάμωσα, κ' ἔχω καρδιά καμένη.
 Ρίξε νερὸ στήμ πόρτα σου, νὰ ῥθῶ νὰ ξεγλιστρήσω,
 Νὰ βρῶ ῥορμὴ τῆς μάννας σου, νὰ μπῶ νὰ σὲ φιλήσω.

(ὁμοίως)

21

Τὸ κρῖμα νά..., μαυρομάτα μου, τὸ κρῖμα νᾶχη ἀφέντης μου,
 Πολὺ μακρυγιά..., μαυρομάτα μου, πολὺ μακρυγιά ποὺ μ' ἔδωκε.
 Ἐννιά ποτάμια πέρασα, κι ἀκόμ' ἐννιά ἔχω ἀπέραστα.
 Δὲν τό ἔχω πῶς, μαυρομάτα μου, δὲν τό ἔχω πῶς παντρεύομαι,
 Μόν' τό ἔχω πῶς χωρίζομαι νάπ' τοὺς καλοὺς γονεῖδες μου.

(ὁμοίως)

22

Ἐβγ', ἀφέντη μου, νὰ ἰδῆς τὸν ἥλιο.
 Ἄν δὲ νύχτωσε, νὰ κάτσω ἀκόμα,
 Ἦ ἔχω νὰ διαβῶ θουνὰ καὶ ράχες.
 Ἐβγα, μάννα μου, νὰ ἰδῆς τὸν ἥλιο.

(ἐπιαναλαμβάνονται τὰ ἀνωτέρω)

Κατὰ τὸ ξεκίνημα τῆς νύφης ἀπὸ τὸ πατρικὸ σπίτι.

(ὁμοίως)

23

Δείπν', ἀφέντη μ', δείπνα, ῥόμ' ἀπόψ' ἀντάμα,
 Κι αὔριγι' ὡς τὸ γιόμα κι ὡς τὸ μεσημέρι.
 Δείπνα, μάννα μ', δείπνα, ῥόμ' ἀπόψ' ἀντάμα,
 Κι αὔριγι' ὡς τὸ γιόμα κι ὡς τὸ μεσημέρι.
 Κάτσε στή μεριά μου, φάει καὶ τὸ φελί μου.
 Φάει καὶ τὸ φελί μου, πιὲς καὶ τὸ κρασί μου.

(ὁμοίως)

24

Λούζεται τ' ἀρχοντόπουλο σ' ἓνα χρυσὸ ληγένη.
 Ἡ πάπια φέρνει τὸ νερὸ κ' ἡ χήνα τὸ σαποῦνι,

Κ' ἢ γιαδερφή ἢ ἀγλήγορη φέρνει χρυσὸ μαντήλι.
 Ὁ μπράτιμος τὸν ἔλουζε, μπρατίμισσα τοῦ ρίχνει.
 «Γαμπρέ μ', τί μάννα σ' ἔκανε, πού εἰς' ἄσπρος σὰν τὸ γάλα ;
 — Ἡ μάννα μ' ἦταν πέρδικα, κι ἀφέντης περιστέρι,
 Κ' ἢ κούνια πού μὲ κούναγε, χρυσῆ μαλαματένια...»

[Ὅταν λούζουν καὶ στολίζουν τὸ γαμπρό].

25

Γαλάζιο μου ζουνάρι, πάρ' το, μπρ' ἀφέντη μ', πάρ' το,
 Γαμπρὸς θαλὰ κινήσω, νὰ σταυροπροῶ'νήσω.
 Νύφη θὰ πά' νὰ φέρω, νύφη νὰ μᾶς τιμήση,
 Νύφη νὰ μᾶς δωρήση, τοῦ πεθεροῦ 'ποκάμ'σο,
 Τῆς πεθερᾶς φουστάνι, τ' ἀντράδερφου πατουνες,
 Τοὺς φίλους μου τσιεράπια.

[Στὸ στόλισμα τοῦ γαμπροῦ].

26

Μέσα σὲ τούτη τὴν αὐλὴ σὲ πέτρα κάθεται ὁ γαμπρός,
 Κ' ἢ πέτρα ἔβγαλε νερό, νὰ μπαρμπερίσουν τὸ γαμπρό.
 Μπρ' ἀργυρὲ μπαρμπέρη, μ' ἀργυρὸ ξουράφι,
 Μ' ἀργυρὸ ξουράφι καὶ μαλαματένιο.
 Τράβα γάλι - ἀγάλι, σὲ γαμπροῦ κεφάλι.
 Τρίχα μὴν ἀφήσης καὶ τὸν ἀσχημίσης
 Στὰ πεθερικά του καὶ στὰ γονικά του.

[Στὸ ξύρισμα τοῦ γαμπροῦ].

27

Θάλασσά μου, βαθειά, βαθειά, μαννούλα μου, γλυκειά, γλυκειά,
 Πῶς νὰ σ' ἀφήκω τό 'χε γειά, πού δὲ μ' ἀφίνει ἢ καρδιά.
 Βάστα ψυχὴ, βάστα καρδιά, βαστοῦν τὰ χιόνια στάϊ βουνά.
 Βάστα καὶ σύ, μαννούλα μου, πού θὰ σ' ἀφήκω τό 'χε γειά.

[Στὸ ξεκίνημα τῆς νύφης].

28

— Τί στέχεις μῆλο κόκκινο, τί στέχεις καὶ μαρξίνεσαι
 Καὶ δὲ γκινᾶς σὰ νιόνυφη ;

—Π' ἀφίνω τοὺς γονῆδες μου, γιὰ νὰ κινήσω νιόνυφη.

(ὁμοίως)

29

—Τραντάφυλλο τῆς Βενετιᾶς, τί στέκεις μαραμένο ;

Μήνα μακρυγιά παντρεύεσαι, μήνα σὲ ξένη χώρα ;

—Κι οὐδὲ μακρυγιά παντρεύομαι κι οὐδὲ σὲ ξένη χώρα,

Μόν' τῶχω πῶς χωρίζομαι νάπ' τοὺς καλοὺς γονῆδες.

[Τραγουδιέται στὸ καμάρωμα τῆς νύφης].

30

Δὲν ἦρθε τ' ἀρχοντόϊπουλο στὴμ πόρτα σας νὰ στέκη,

Κι οὐδὲ νὰ φάη, κι οὐδὲ νὰ πιῆ, κι οὐδὲ νὰ σομπετίση,

Τὴν κόρη ποὺ τοῦ τάξεταν, ἦρθε γιὰ νὰ τὴμ πάρη.

—"Ἄς κάτσ' νὰ φάη, ἄς κάτσ' νὰ πιῆ, κι ἄς καλοσομπετίση,

Κ' ἡ κόρη εἶναι ἔτοιμη κι αὐτὴ καὶ τὰ προικιά της.

[Τραγουδιέται στὴ νύφη ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς τοῦ γαμπροῦ].

31

—Περδίκα περιστέρα μου, μὲ ποιὸν ἐμάλωνες ἐχτές ;

Μὲ ποιὸν ἐχτές, μὲ ποιὸν προχτές ;

—Μὲ τὸν ἀφέντη μ' ἐμάλωνα, μὲ τὴ μαννούλα μ' ἐμάλωνα,

Ποὺ μὲ παντρεύουν μακρυγιά, δξω νάπο τὴ χώρα μου.

[Ὅταν παντρεύεται σὲ ξένο χωριό].

32

Γιὰ ιδέστ' αὐτὸν τὸν δέντρο, τὸ πῶς τὸν κρούει ἀγέρας,

Καὶ πῶς τὸν κυματίζει, ἐδῶ καὶ δυὸ ἑβδομάδες,

Καὶ δεκαπέντε μέρες, κ' ἔχασα τὸ νοῦ μου

Καὶ δὲν ξέρω πού εἶμαι.

(Στὸ γαμπρό).

33

—Συμπέθεροι, τ' ἀργήσεται ;—Μᾶς ἄργησαν κι' ἀργήσαμεν.

Εἶχαν τὴ νύφ' ἀστόλιστη, τὰ σκουλαρίκια στὸ χρυθ' κὸ

Τὴν τσέργα στὴ νόροτροβιά...

[Λέγεται στοὺς συγγενεῖς τοῦ γαμπροῦ ποὺ ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὴ νύφη].

34

—Ἀφίνω γειὰ πατέρα μου...

—Τσιούπρα μου, σῦρε στὸ καλό, καὶ νὰ προκόψετε τὰ δυό.

—Ἀφίνω γειὰ μαννούλα μου...

—Τσιούπρα μου, σῦρε στὸ καλό, καὶ νὰ προκόψετε τὰ δυό.

—Ἀφίνω γειὰ γειτόνισσες κ' ἐσεῖς γειτονοπούλες μου.

Τώρα πὺ βγῆκα στὴν αὐλή, γονῆδες, δόμτε τὴν εὐχή·

Κ' ἐγὼ πάνω στὸ σπίτι μου, μαζί με τὰῖταιράκι μου.

—Τσιούπρα μου, σῦρε στὸ καλό, καὶ νὰ προκόψετε τὰ δυό.

[Στὸ ξεκίνημα τῆς νύφης].

35

Πέστε τ' ἀφέντη τοῦ γαμπροῦ νὰ εἰψὴ ψηλὰ στὰ κάγκελα,

Νὰ εἰψὴ ψηλὰ στὰ κάγκελα, ψηλὰ στὰ κορφοκάγκελα,

Νὰ ἰδῆ τὸ γυιὸ τ' ἀρματολό, πῶρχεται μετὴν πέρδικα,

Ἐβγα κυρὰ καὶ πεθερά, γιὰ νὰ δεχτῆς τὴν πέρδικα,

Πῶρχεται μετὸ σταυραῖτό..., πῶς ὀειέται, πῶς λυγίζεται,

Πῶς βεργογκαμαρώνεται..., πῶς πέφτουν τ' ἀνθία ἀπάνω τῆς

Τὰ δροσερὰ τραντάφυλλα.

Γιὰ ἰδέστε τη, γιὰ ἰδέστε την, ἥλιος φεγγάρι πέστε την,

Γιὰ ἰδέστε την, πῶς περβατεῖ, σὰν ἀγγελος μετὸ σπαθί.

—Νύφη μ', στήμ πόρτα πὺ νὰ μπῆς, ἥλιος φεγγάρι νὰ φανῆς.

[Ὅταν πλησιάζη τὸ συμπεθερὸ μετὴν νύφη στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ].

36

—Καλή σπέρα γειτόνισσες καὶ σεῖς γειτονοπούλες μου.

—Καλῶς τη νύφη πῶρχεται, πῶρχεται μετὸ σταυραῖτό,

Πῶς ὀειέται, πῶς λυγίζεται, πῶς βεργογκαμαρώνεται.

37

Σπέρν' ἡ νούνα τὸ κριθάρι καὶ φυτρώνει φοῦντες-φοῦντες,

Σὰν τοῦ νιόγαμπρου τὰ ροῦχα, σὰν τῆς νύφης τὸ φουστάνι.

38

Ἐρέμ' ὁ ἥλιος βασιλεύει, συμπεθεροὶ θέλουν νύφη,

Κι ὄλοι θέλουν νὰ τὴ δώκουν, μόν' ἡ μάννα τῆς δὲ θέλει.

Ἐρέμ' ὁ ἥλιος βασιλεύει, συμπεθεροὶ θέλουν νύφη...

39

Λάμπ' ὁ ἥλιος, λάμπουν τ' ἄστρα,
 Λάμπ' κι ὁ νοῦνος ὁ δικός μας.
 Στὸ καλὸ, καλέ μου νοῦνε,
 Στὸ καλὸ καὶ τιμημένε.
 Νὰ σοῦ ζοῦν τ' ἀναδεχτούρια,
 Νὰ σοῦ ζοῦν νὰ σοῦ προκόβουν,
 Καὶ μὲ λάδι νὰ χαροῦμε.
 Κάτσε, νοῦνε, καὶ μὴ φεύγῃς,
 Σῶχ'ω πέρδικα ψημένη
 Καὶ κριάρια σουβλισμένα.

[Ὅταν πηγαίνουν τὸν νοῦνον εἰς τὸ σπίτι του].

40

Σᾶς ἀφίν', ἀφέντη μ', καὶ χορτάσετε
 Σ'ς ἀφίνω καὶ χαρῆτε.
 Πάλ' ἔχετε γειά, πάλ' ἔχετε γειά.
 Σᾶς ἀφίνω, μάννα μ' καὶ χορτάσετε
 Σ'ς ἀφίνω καὶ χαρῆτε.
 Πάλ' ἔχετε γειά, πάλ' ἔχετε γειά....

[Κατὰ τὸ ξεκίνημα τῆς νύφης].

41

Δὲ σᾶς τῶλεγα, συντρόφισσές μου,
 Μὴ μαλώνομε, μὴ δερνομέστε,
 Τὸ χινόπωρο χωριζομέστε,
 Καὶ τὴν ἀνοιξὴ νταμωνομέστε
 Στὰ κρύγια νερά, στὶς κρύγιες τὶς βρύσες...

[Ὅταν καμαρώνῃ ἡ νύφη].

42

Κυρά μ', τὴ θυγατέρα σου γραμματικὸς τὴ θέλει,
 Κι ἄς εἶναι καὶ γραμματικὸς, πολὺ προικιδὸ γυρεύει.
 Γυρεύει τάβλες ἀργυρές, σινιά μαλαματένια,
 Γυρεύει τὸν οὐρανὸ χαρτί, τὴ θάλασσα μελάνη,
 Γυρεύει τὸν Αὐγερινὸ καθάριο δαχτυλίδι.

(ὁμοίως)

43

Κόρη μ', γιατί τὸν ἀγαπᾶς τὸν ξένο τὸ λεβέντη ;
 —Τὸν ἀγαπάει ἀφέντης μου, γαμπρὸ γιὰ νὰ τὸν κάνη.
 Τὸν ἀγαπάει ἡ μάνα μου, γαμπρὸ γιὰ νὰ τὸν κάνη.

44

Μπράτιμε, κύρ' μπράτιμε, τ' εἶν' τὰ παπούτσια ποῦφερες ;
 Τῆς νύφης δὲν τὴν ἄρεσαν...
 —Γιὰ πέστε της νὰ καίτερῃ ὅσο νὰ πάω κι' ὅσο νὰ ῥθῶ.
 [Ὅταν ὁ μπράτιμος δίδῃ τὰ παπούτσια τῆς νύφης].

45

Κυργιέ μ', κι αἰ ποῖος τὸν κάνει
 Τοῦ νιόγαμπρου τὸ γάμο ;
 Ἄφέντης του τὸν κάνει
 Μὲ μόσκο μὲ σταφύλι,
 Μὲ τῆς δροσιᾶς τάχειλι.
 Μαννίτσα του τὸν κάνει
 Μὲ μόσκο μὲ σταφύλι,
 Μὲ τῆς δροσιᾶς τάχειλι.
 [Τὸ Σαββατόβραδο στὸ χορό].

46

Αὐτὸ τὸ χέρι ποῦ κρατεῖς, ματάκια, ματάκια,
 Γιὰ μὴ τὸ παρασφίγγῃς, ματάκια μου γραμμένα.
 Τὶ τὸ πονοῦν τὰ δάχτυλα, ματάκια, ματάκια,
 Μὰπὸ τὰ δαχτυλίδια, ματάκια μου γραμμένα.

47

Κόκκινο γλυκό μου μῆλο
 Καὶ νεράντζι μου γραμμένο,
 Ποῖος σοῦ τό εἶπε δὲ σὲ θέλω ;
 Ἐγὼ σὲ θέλω παραθέλω.
 Θὰ σὲ κόψω κυπαρίσσι,
 Θὰ σὲ στήσω κρύα βρύση,
 Νᾶρχουνται ξανθὲς νὰ πλένουν,
 Μαυρομάτες νὰ λευκαίνουν.

Γ'

Λιανοτράγουδα.

1

Βάλε κρασί στο μαστραπά και δάλλ' το στον αγέρα,
Κι αν δὲ ντὸ πιῶ τὴν Κυριακή, τὸ πίνω τὴ Δευτέρα.

2

Μὲ τούτ' τὴν ἀσημόκουπα, θέλω νὰ πιῶ πέντ' ἔξι,
Κι αν δὲ μεθύσω, κόρη μου, κέρνα μ' ὅσο νὰ φέξῃ.

3

Τοῦτο κρασάκι τὸ γλυκὸ πού εἶναι μέσ' τὸ ποτῆρι,
Κορίτσια τὸ πατούσανε μέσα στὸ πατητῆρι.
Γιὰ πιές το, Στῶλα μ' νιούτσικε, μὲ τὸ στριφτὸ μουστάκι,
Νὰ σέ ἔχῃ στὲς ἀγκάλες μου μὲ τὸ πουκαμισάκι.
Δῶσ' του μιά νὰ πάῃ κάτω γιὰ νὰ βρῆ ἢ κορφὴ τὸμ πάτο.
[Λέγεται στὰ ντολιὰ].

4

Εύπνα, μπιρμπιλομάτα μου, τ' ἦρθα στὴ γειτονιά σου,
Χρυσὲς πλέξουδες σοῦφερα νὰ δάλλῃς στὰ μαλλιά σου.
—Κι αν ἦρθες καλῶς ὠρισεσ κι ἄς ἔκανες και κόπο,
Ἦρθες και μᾶς ὁμόρφυνες τὸν ἄσῃμο τὸν τόπο.

(Στὰ ντολιὰ)

5

Γιὰ φέξε, φεγγαράκι μου, νὰ πάνω στὴν ἀγάπη μου,
Φέξε ψηλά και χαμπηλά, γιὰτ' εἶναι λάσπες και νερά.

—Νέγώ φωτάω τήν αὐγή, ποιὸς ἔχ' ἀγάπ' ἄς βγῆ νὰ ἰδῆ.

[Τὴν νύκτα καθ' ὁδόν].

6

Σταθῆτε, παλλήγκάρια, σταματήσετε,
Ποῦ κρασί μῆμ πιῆτε καὶ μεθύσετε,
Τὶ τὸ κρασ' εἶναι πλάνος καὶ πλανεύεστε,
Κι ὄξω μὴν κοιμηθῆτε κι ἀρρωστήσετε.

(Καθ' ὁδόν)

7

Κάτω στὰ Τσαραπλανά, πού 'ν' τὰ κάστανα πολλά,
Κάστανα γιὰ βράσιμο καὶ κρασί γιὰ ζάψιμο.

8

Ἐμαθ' ὁ λαγὸς καὶ μπαίνει στῆς γειτόνισσας τὰμπέλι,
Καὶ φορεῖ ποδήματα καὶ τσακᾶει τὰ κλήματα.
Ποῦθε μπαίνει, ποῦθε θγαίνει, κένας δὲν καταλαβαίνει.

Ἀπὸ τὴν μηλιὰ κι ὡς τὴν κυδωνιά
Δὲν ἀλέθ' ὁ μύλος καμμιά φορά,
Μόν' ἀλέθ' ὁ λόγος τὰφέντη μας·
Πάνει καβαλλάρης, πάνει πεζιός,
Κι ἀπολνάει τὲς μοῦλες γιὰ κάστανα
Καὶ τὰ παλλήγκάρια γιὰ ὁμορφες.

10

Κάππα, λάμδα, γιώτα, «κλί», περδικά εἶχα στὸ κλωβί,
Καὶ τὴν εἶχα μαθημένη, ὄλο ζάχαρη θρεμμένη.
Σκανταλίθ' κε τὸ κλωβί, κάππα, λάμδα, γιώτα, «κλί»,
Κ' ἔφυγεν ἡ πέρδικά μου ἀπ' τὰ χέρια τὰ δικά μου.
Ψὲς τὴν εἶδαμαν στ' αὐλάκι, πῶπαιζε μὲ τὸ Γιωργάκη.
Ψὲς τὴν εἶδαμαν στ' ἀμπέλι, πῶπαιζε μὲ τὸ Βαγγέλη.

11

"Αἴντε νὰ πᾶμ' ἀπάνω, μώρ' Λένη,
 Κι αἶ τί νὰ κάνωμε ;
 Νὰ πέσωμε τὰ δυό μας, μώρ' Λένη,
 Καὶ νὰ πεθάνωμε.
 Μαχαιρωμένον μ' ἔχεις, μώρ' Λένη,
 Γιερᾶς δὲ φαίνεται.
 Κι ἄλλος ἀπὸ τέσένα, μώρ' Λένη,
 Γιατρὸς δὲ γένεται.

12

Κάτω σὲ γιαλό, κάτω σὲ περιγιάλι, κόρ' ἀγάπησα,
 Κόρ' ἀγάπησα κι ὁ ἥλιος δὲν τὴν ξέρει, μόν' ἢ μάννα τῆς
 Μόν' ἢ μάννα τῆς κανέλλα τὴ φωνάζει, κανελλόρριζα.
 Κανελλόρριζα καὶ ἄνθη τῆς κανέλλας, μῆλο τῆς μηλιάς.

13

Γιὰ πάρ' ἐσύ, μωρὴ Πανάγιω μου, γιὰ πάρ' ἐσύ τὴ ρόκα σου,
 Κ' ἐγὼ τὸν ταμπουρᾶ μου, δὲ σ' ἀρνιοῦμαι, Πατρινιά μου.
 Νὰ πᾶμε νά..., μωρὴ Πανάγιω μου, νὰ πᾶμε νὰ γλεντήσωμε,
 Κάτω στὴν πεθερά μου, δὲ σ' ἀρνιοῦμαι κρύγια βρύση.

14

Ποιὰ ἦταν αὐτὴ ποὺ πέρασε καὶ δὲ μᾶς καλῆσπέρισε ;
 Ἦταν ἢ κόρη τοῦ παπαῦ, πῶχει τὰ σπίτια τὰ ψηλά.
 Παπαῦς βαρεῖ τὰ σήμαντρα, δὲ σὲ εἶδα ἐχτὲς καὶ σήμερα.
 Γιὰ τὰ κόκκινα τὰ χεῖλη, ἔχασε τὸ πατραχήλι,
 Γιὰ τὸν ἄσπρο τὸ λαιμό, ἔχασε τὸν ἀγιασμό,
 Γιὰ τὲς κόκκινες ποδιές, ἔχασε τὲς λειτουργιές.

15

Πάρε, Μαργιώ μ', τὴ ρόκα σου κ' ἔλα τὴ φράχτη-φράχτη
 Βάρσανα πῶχ' ἢ ἀγάπη.
 Κι ἂν σὲ ρωτήσ' ἢ μάννα σου, τί τῶκανες τὸ δράχτι
 Βάρσανα πῶχ' ἢ ἀγάπη.

16

Σειοῦνται τὰ δέντρα, ὀσειοῦνται, ὀσειοῦνται καὶ τὰ κλαριά
 Σειέται κ' ἡ Πηνελόπη μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιά.
 —Τ' ἔχεις, μὴρ' Πηνελόπη, μέρα καὶ νύχτα κλαῖς,
 Κ' ἐμένα τῆς μαννούλας γιατί δὲ μοῦ τὸ λῆς ;

17

—Τί νὰ σοῦ εἰπῶ, μὴρ' μάνα, τί νὰ σοῦ διηγηθῶ
 Αὐτὸ τὸ ὄριουπασόπλο πολὺ ποῦ τ' ἀγαπῶ.
 Τῆς θάλασσας τὰ ψάρια, τῆς λίμνης τὰ νερά
 Τῆς Πηνελόπ'ς τὰ νάζια δὲν τὰ 'χ' ἄλλη καμμιά.

18

Καῖκι, καϊκάκι, ποῦ πᾶς γιαλό-γιαλό ;
 "Αν εἶσαι γιὰ τὴν Πόλη, πές μου νὰ ῥθῶ κ' ἐγώ.
 —Δὲν εἶμαι γιὰ τὴν Πόλη κι οὐδὲ γιὰ τὸ νησί,
 Μόν' εἶμαι γιὰ τὴ Σμύρνη, πού εἰν' τὸ γλυκὸ κρασί.
 Ἄνάθεμά σε, Σμύρνη, τὴ σκάλα π' ἀνοιξες,
 Ἦρθα νὰ καζαντίσω κ' ἐσὺ μ' ἀφάνισες.

19

Μιὰ ὄμορφη γειτόνισσα, μὲ ζούρλαν' ἡ δαιμόνισσα,
 Τρεῖς χρόνους ποῦ τὴν ἀγαπῶ καὶ ντρέπομαι νὰ τῆς τὸ εἰπῶ.
 «Σῦρε μαγνά μου, πές της το, κρυφὰ κουβέντιασέ της το».
 Παίρνει τὴ ρόκα της καὶ πάει, βρῖσκει τὴν κόρη ποῦ κεντάει.
 «Κόρη μ', ὁ γυιὸς μου σ' ἀγαπεῖ καὶ ντρέπεται νὰ σοῦ τὸ εἰπῇ.
 Ἄν μ' ἀγαπῇ ὡς μοῦ τὸ εἰπῇ, γι' ἀγάπη δὲν εἶναι ντροπή».

20

—Ἄπο τὰ γλαρά σου μάτια τρέχ' ἀθάνατο νερὸ
 Καὶ σοῦ ζήτησα λιγάκι καὶ δὲ μῶδωκες νὰ πιῶ.
 —Πάπλωμά μου χρυσαφένιο, στρῶμα μου μεταξωτὸ
 Ποῦ 'ν' τὰ μάτια ποῦ κοιμοῦνταν στὸ δεξί μου τὸ πλευρό ;
 —Τῆς τρανταφυλλιᾶς τὰ φύλλα θὰ τὰ φειάσω φορεῖδιὰ
 Νὰ περνῶ ἀπ' τὴ γειτονιά σου, νὰ σοῦ καίω τὴ καρδιά.
 —Σὰν τὰ μάρμαρα τῆς Πόλης, πού εἶναι στὴν Ἁγιά Σοφιά,

- Ἔτσι τᾶχεις μπερδεμένα, μάτια, φρύδια καὶ μαλλιά.
 — Ἄν ἐμένα δὲμ πιστεύῃς, τὰ λουδούδια μαρτυροῦν
 Σὲ μεγάλο νδρκο θάλ'τα, τὴν ἀλήθεια νὰ σοῦ εἰποῦν.
 — Ἄπὸ τὰ μπεντένια πέφτω, πέφτω γιὰ νὰ σκοτωθῶ
 Κ' ἡ ἀγάπη μου φωνάζει : « Πιάστε τον... γιὰ τὸ Θεό ».

21

(Δίστιχα)

Ὁ χωρισμὸς εἶναι κακός, καὶ τὸ ἔχε γειά εἶναι ζάλη,
 Καὶ τὸ καλῶς ὠρίσεται εἶναι χαρὰ μεγάλη.

22

Τὸ κέντισμ' εἶναι γλέντισμα, κ' ἡ ρόχα εἶναι σεργιάνι,
 Κι ὁ ἔρημος ὁ ἀργαλειὸς εἶναι σκαλδιὰ μεγάλη.

23

Ὁ πλάτανος θέλει νερὸ κι ὁ λεύκας θέλ' ἀγέρα,
 Καὶ τὸ κορίτσι φίλημα, ὥσπου νὰ δώκ' ἡ μέρα.

24

Γλυκοχαράζουν τάϊ βουνά, κ' οἱ ὁμορφες κοιμοῦνται,
 Καὶ τὰ κατημένα τὰ παιδιὰ στὰ ξένα τυραννιοῦνται.

25

Τί νὰ τὴν κάνω μιὰ καρδιά, ἤθελα νὰ ἔχω κι ἄλλη,
 Τὴ μιὰ νὰ ἔχω γιὰ σεβντᾶ, τὴν ἄλλη γιὰ τὸ χάλι.

26

Τὰ ντέρτια μου, τὰ πάθια μου, κανεὶς νὰ μὴ τὰ πάθη,
 Οὔτε καράβι στὸ γιαλό, οὔτε πουλί στ' ἀγκάθι.

27

Ἄνάθεμα τὴ μάνα σου καὶ τὴ δική μ' ἀντάμα,
 Που δὲ μᾶς ἀρραδώνισαν νὰ περδατοῦμ' ἀντάμα.

28

Τί νά τὸ κάνω τὸ βιολί, δὲν ἔπαιρνα μιὰ κάπα,
Ποῦ πάνου τὰ δοντάκια μου τὴν νύχτα τράκα-τράκα.

29

Ὅλα τὰ μάτια μάτια εἶναι, εἶναι καὶ κάτι μάτια,
Ποῦ σοῦ ραῖζουν τὴν καρδιά, στὴν κάνουνε κομμάτια.

30

Στὰ Γιάννενα στὸ Γκουραμπᾶ ἐχῶ ἴνα χελιδόνι,
Παρακαλῶ τὴ γειτονιά νὰ μὴ μοῦ τὸ μαλώνη.

31

Τράβα νησιώτη τὰ κουπιὰ καὶ μὴ τὰ φέρης γόρα,
Νὰ πᾶμε στὴ Ντραμπάτοβα καὶ στὴν Ἁγιά Σωτήρα.

32

Ἀνάθεμα τὰ Γιάννενα πόχουν πολλὰ σοκάκια,
Καὶ παραθύρια μὲ γυαλιὰ, ποῦ τρέχουν τὰ φαρμάκια.

33

Ἀναστενάζω καίγουνται χίλιες χιλιάδες δέντρα,
Τ' εἶναι τὸ κακὸ ποῦ μῶκανες, δὲν εἶσαι γιὰ κουβέντα.

34

Γιατί, φεγγάρι μου, γιατί, δὲ φέγγεις καὶ γιὰ ἐμένα,
Ποῦ βρίσκομαι στὴν ξενιτειὰ μὲ μάτια δακρυσμένα;

35

Γιατί, φεγγάρι μου, γιατί, τί πᾶς νὰ βασιλέψης;
Μένα μ' ἀφίνεις σκοτεινὰ καὶ πᾶς ἀλλοῦ νὰ φέξης;

36

Κρασί, σὲ πίνω γιὰ καλό, καὶ σὺ μὲ πᾶς στὸ τοῖχο,
Κινῶ νὰ πάω στὸ σπίτι μου, τὴμ πόρτα δὲν τὴ βρίσκω.

37

Ρίξε νερὸ στὴμ πόρτα σου, νὰ ῥθω νὰ ξεγλίστρήσω,
Νὰ βρω ἀφορμὴ τῆς μάννας σου, νὰ μπῶ νὰ σὲ φιλήσω.

38

Στὴ θάλασσα θὰ πέσω, μέσα στὰ κύματα,
Νὰ φτάσω τὴμ ποδιά σου μὲ τὰ κεντήματα.

[Ὡς γύρισμα σὲ διάφορα τραγούδια].

39

Ἄέρας τὰ τινάζει, τὰ κληματόφυλλα,
Θεὸς νὰ τὰ φυλάῃ τὰ μαστορόπουλα.

(ὁμοίως ὡς τὸ προηγούμενον)

40

Ὁ ἥλιος βασιλεύει πάνω στὸ φέσι σου,
Νὰ σκάσης θὰ τὴμ πάρω τὴν ἐξαδέρφη σου.

(ὁμοίως)

41

Ὁ ἥλιος βασιλεύει πάνω στὰ ρέματα,
Νὰ σκάσης θὰ σὲ πάρω μὲ χίλια ψέματα.

(ὁμοίως)

42

Ὁ ἥλιος βασιλεύει κ' ἡ μέρα σώνεται,
Κι ὁ νοῦς μ' ἀπὸ τέσένα δὲ συμμαζώνεται.

(ὁμοίως)

43

Σένα τὰ λέγω έτοῦτα, κι ἂν θέλῃς ἄκουστα,
Πάρε χαρτί και πέννα και κάτω γραφέτα.

(ὁμοίως)

44

Διαμάντι δαχτυλίδι φορεῖς στό χέρι σου,
Κ' ἡ πλάκα γράφ' ἄπάνω νά γίν' αἰταῖρι σου.

(ὁμοίως)

45

Τὰ ἔρημα τὰ ξένα ν' ἀνάψουν νά καοῦν,
Πάνουν τὰ παλλήγκάρια κι' ἀλῆσμονοῦν νά ῥθοῦν.

46

Τ' ἀναστενάγματά μου και τὰ γκιντέρια μου
Ἐλπίζω νά σέ φέρουν πίσω στό χέρι μου.

(ὁμοίως)

47

Τ' ἀναστενάγματά μου στό γῆς μήμ πέσουνε,
Στούς οὐρανοῦς νά φτάσουν νά σέ παιδέψουνε.

(ὁμοίως)

48

Στή σκάλα π' ἀνεβαίνεις και στό σκαλώματα,
Νόλο παιγνίδια κάνεις κι ὄλο καμώματα.

49

Στή σκάλα π' ἀνεβαίνεις, ν' ἀνήθαινα κ' ἐγώ,
Σέ κάθε σκαλοπάτι νά σέ γλυκοφιλώ.

50

Μαύρ' ἦταν ἡ καρότσα και ἄσπρα τ' ἀλόγατα,

Μᾶς κλέψαν τὴν Ἑλένη στὰ ξημερώματα.

[Ὡς γύρισμα ἢ ὡς ἐπῶδος εἰς τραγούδια].

51

Τσαρούχια τελιτίνι καὶ φούστα κόκκινη
Τὰ δάν' ἢ Πηνελόπη καὶ πάει στὴ Μητρόπολη.

52

Βῆκαν τὰ μπάμια βῆκαν, βῆκαν κ' οἱ πιπεριές,
Βῆκαν κ' οἱ γυφτοπούλες μὲ παρδαλιές ποδιές,

53

Αὐτὸ τὸ μπαλκονάκι, ν' ἀνάψη νὰ καῖ,
Νὰ γκρεμιστῇ νὰ πέση μὲ τὴν κυρὰ μαζί.

54

Γιοφύρι θαλὰ γένω σ' ἄλλα τὰ ρέματα
Νὰ διάβ' ὁ Μίκη-Ζέζας μὲ τὰ στρατέματα.

55

Πετᾶχ' κε ἢ φελεκούδα καὶ μοῦ σὲ θάρεσε
Τ' ἄσπρο σου ποδαράκι σοῦ τὸ μουντάρεψε.

56

Πέρδικά μ' ἀπὸ τὸ Ντρίσχο
Ὅπου πάω ἐσένα βρίσκω.

57

Ἔπεσε στὸν κάμπο κατακνιά πολλή
Τάχα νὰ εἶναι κλέφτες, τάχ' ἄρματολοί ;
[Ὡς ἐπῶδος εἰς διάφορα τραγούδια].

58

—Ζαλιάρικο, ζαλιάρικο, σὲ μένα ρίχνεις τ' ἄδικο.
—Σὲ μένα ρίχνεις τ' ἄδικο, μικρὸ καὶ σκανταλιάρικο.

- Ἐφτά καὶ πέντε δώδεκα μὲ χόρτιχες καμώματα.
 — Γιαλὸ - γιαλὸ πηγαίναμε κι ὄλο γιὰ σένα λέγαμε.
 — Γιαλὸ νὰ πᾶς, γιαλὸ νὰ ῥθῆς, τὰ λόγια μου νὰ θυμηθῆς.
 — Ἄς μ' ἀφίνανε νὰ στέκω, μέρα νύχτα νὰ σὲ γλέπω.
 — Ντερμπεντέρισσα Βασίλω, στρῶσ' τὸ μπράτσο σου νὰ γείρω.
 — Μάγια μῦχεις καμωμένα καὶ τρελλαίνομαι γιὰ σένα.
 — Νὰ καῆς νὰ γένῃς στάχτη, νὰ βγῆ τῆς καρδιᾶς μου τ' ἄχτι.
 — Τρεῖς ἐλιές καὶ μιὰ ντομάτα, ἀγαπῶ μιὰ μαυρομάτα.
 — Μαῦρα μάτια καὶ μεγάλα, ζυμωμένα μὲ τὸ γάλα.
 — Μαῦρα μάτια μὲ κοιτάζουν, γαλανὰ μὲ κουβεντιάζουν.
 — Μαῦρα μάτια, μαῦρα φρύδια, στὰ ψηλὰ τὰ παραθύρια.
 — Μῶρχεσαι ἀγάλλ' ἀγάλλι σὰν τὸ φίδι στὸ λιβάδι.
 — Ζαλίζομαι, ζαλίζομαι, ὄντας σὲ συλλοιζομαι.
 — Ἄλλα λῆς κι ἄλλα μοῦ κάνεις, δάλληκες νὰ μὲ ζουρλόνης.
 — Θάλασσα πλατειά, μαγκούφα ξενιτειά.
 — Τοῦτος ὁ ντουνιαῆς δὲν εἶναι γιὰ τέμας.
 — Δὲ ματᾶχα ἰδεῖ τέτοιο πατερντί.
- [Ἐκαστος στίχος λέγεται ὡς ἔπωδος εἰς διάφορα τραγούδια].

Δ'

Νανουρίσματα.

1

Νάνι-νάνι τὸ παιδί,
Ὅσο ν' ἀποκοιμηθῇ.
Ἔλα, ὕπνε, ὕπνωσέ το,
Καὶ γλυκά ἴποκοίμισέ το.
Σῦρ' τὸ πέρα στὰ χωράφια,
Νὰ ξυπνάη μετ' ἀλάφια.
Σῦρ' τὸ πέρα στὰ μαντράκια,
Νὰ κοιμᾶται μετ' ἄρνάκια.
Νὰ κοιμᾶται μετ' ἄρνάκια,
Νὰ ξυπνάη μετὰ πουλάκια.

2

Τὰ παιδιὰ τοῦ μαχαλαῖ,
Ὅλα κάλπικα φλωριά,
Τὸ δικό μας τὸ παιδί,
Σὰ βενέτικο φλωρί.
Ἔχομε νέμεις παιδί,
Ἔχ' ὁ βασιλιάς τσιουπί.
Μᾶς μηνάει, μᾶς ξεμηνάει,
Νὰ συμπεθεριάσωμε·
Νὰ συμπεθεριάσωμε
Καὶ νὰ κουμπαριάσωμε.

3

Τὸ παιδί μας τᾶσπρο, τᾶσπρο,
Θέλει νύφ' ἀπὸ τὸ κάστρο,

Μπράτιμον ἀπ' τὸ Ζαγόρι,
 Καὶ νουνὸν ἀπὸ τῆμ Πόλη.
 Ἔχω γυιόν, ἔχω χαρά,
 Καὶ θὰ γίνω πεθερά.
 Ἐαρνανὰ καὶ μπῶ, μπῶ, μπῶ,
 Παντρεμένον νὰ τόν ᾿δῶ.
 Παντρεμένον νὰ τόν ᾿δῶ
 Μὲ τῆ νύφη στὸ πλευρό.
 Ἔχω τσιουῦπες, ἔχω πίκρα
 Καὶ θὰ γνέθω μέρα νύχτα.

4

Παλαμάκια, μὴ βροντᾶτε,
 Τὸ παιδάκι μου ξυπνᾶτε.
 Τὸ παιδί μας κ' ἕνας κι' ἄλλος
 Κ' ἕνας ἄρχοντας μεγάλος.
 Τὸ παιδί μας κι' ἂν ἀργῆ,
 Μαυρομάτες καϊτερεῖ.

5

Τὸ παιδί μου τὸ καλὸ
 Ὅλ' τὸ λέν περὶ χλωρό.
 Μυγαλιά εἶν' ἡ μάνα του,
 Πεῦκος ὁ πατέρας του.
 Κυπαρίσσι φουντωτὸ
 Εἶναι τ' ἀδερφάκι του.
 Κι' ὅποιος δὲ μοῦ τ' ἀγαπεῖ,
 Πέντε μέρες ν' ἀρρωστῆ.
 Στὶς ἑπτὰ καὶ στὶς ὀχτῶ
 Καὶ στὶς δεκατέσσερις
 Νὰ τὸν πάνουν τέσσερις.

6

Τοῦ παιδάκι μου τὸ γάμο
 Καλόκαϊρι θὰ τὸν κάνω,
 Νὰ εἶναι τὰ νερὰ κρασιά,
 Τὰ μερμήγκια πρόβατα,

Καὶ τὰ χῶματα φωμιά,
 Νὰ καλέσω τὸ ντουνιαῖ,
 Τὰ μισὰ τὰ Γιάννενα.

7

Τὸ παιδί μας θέλ' χορό,
 Τὰ βιολιά δὲν εἶναι ᾄδῳ
 Ποιὸν νὰ στείλω νὰ τὰ φέρῃ,
 Ἐνα δίγροσο στὸ χέρι.
 Στέλνω τ' ἕνα, στέλνω τ' ἄλλο,
 Στέλνω τὸ χελιδονάκι,
 Πού εἶναι γρήγορο πουλάκι.
 Ἐαρνανὰ καὶ μπῶ, μπῶ, μπῶ,
 Μέσ' τὸν κόρφο του νὰ μπῶ,
 Σὰν ὁ φύλλος νὰ τσιμπῶ,
 Σὰν τ' αὐγὸ νὰ γκυλιστῶ.

8

Τὸ παιδί μου πάει στὴν Πόλη,
 Γιὰ νεράντζι, γιὰ λειμόνι.
 Τὸ παιδί μου πάει, πάει,
 Κι' ὁ Θεὸς νὰ τὸ φυλάῃ.
 Τὸ παιδί μου πάει στὴν Πάτρα
 Γιὰ τὰ δυὸ τὰ μαῦρα μάτια.
 Ἐαρνανὰ καὶ μπόχτα του,
 Ἐτινάχ' κ' ἡ κόττα του,
 Κ' ἔβγαλε χρυσὸ φτερό
 Καὶ τὸ πῆρε τὸ παιδί,
 Καὶ κατέβ' κε στὸ χορὸ
 Καὶ μαραίνει τρεῖς ἔννια·
 Τρεῖς ἔννια τρεῖς δώδεκα
 Καὶ τὴν κόρη τοῦ παπᾶ.

Ε'

Λαζαρικά Τραγούδια.

1

Καλήμέρα σας, καλή βραδυά σας,
Καλῶς ἦρθαμαν στὸ μαγαλαῖ σας.
Ἄν γκοιμαῖστε, νὰ ὄγκωθῆτε,
Κι' ἂν δὲ γκοιμαῖστε, ν' ἀφηκραστῆτε.
Ἦρθ' ὁ Λάζαρος, ἦρθαν τὰ θάγια,
Ἦρθ' ὁ μέρμηγκας, τὰ κορασίδια.
Κορασίδια μου, σταυροσταθῆτε,
Νὰ δοξάσωμε καλὸν ἀφέντη,
Νὰ τιμήσωμε καλήν κυρά μας.
Κυρά καλή, κυρά χρυσή, κυρά μαλαματένια,
Γιὰ πάρε τὰ κλειδάκια σου
Κι' ἀνέβα στὰ τσιαρδάκια σου
Κι' ἀνοίξε τὲς καρσέλλες σου τὲς ἀγιοκαρφωμένες,
Καὶ πάρε τὸ φακιόλι σου καὶ σταυροφακιόλισου.
Τροῦρω ντὸ φακιόλι σου, μέλ' εἶναι κολλῆμένο.
Γὸ μέλι τρῶν οἱ γιάρχοντες, καὶ τὸ κερὶ νοὶ ἄλλοι.
Καὶ τὸ μελίσοβοτάνο βαστοῦν τὰ παλλῆγκάρια.

[Τὸ πρῶτο τραγούδι μόλις μποῦν τὰ παιδιὰ στὸ σπῆτι].

2

Ἐδῶ ἔχουν τὸν ἀφέντη μας πολὺ μακρ'γιά στὰ ξένα.
Νὰ πάη καλά, νὰ ῥθῆ καλά, νὰ ῥθῆ διαφορεμένα·
Νὰ φέρη κόκκιν' ἄλογο μὲ τὴ χρυσὴ τὴ σέλλα·
Χίλια νὰ δώκη στ' ἄλογο καὶ δυὸ στὸ ὄελιθάρι
Καὶ στὰ καλλίγοσφύρια του, κἀν' δυό, κἀν' τρεῖς χιλιάδες.
Τὴν νύχτα νέκαλλίγωνε στ' ἄστρα καὶ στὸ φεγγάρι·

Βάνει τὰ πέταλα χρυσᾶ καὶ τὰ καρφιά ᾿σημένια
Καὶ τὰ καλλιγοσφύρια του κι' αὐτὰ μαλαματένια.

[᾿Όταν ὁ νοικοκύρης εἶναι στὰ ξένα].

3

᾿Αφέντη μ, ᾿αφεντάκη μου, πέντε βολές ἀφέντη,
Πέντε κρατοῦν τὸ μαῦρο σου, πέντε τὸ καλλιγώνουν,
Κι' ἄλλοι πέντε παρακαλοῦν, ἀφέντη καθαλλίκα·
Κι' ἀφέντης καθαλλίκειψε σὲ σέλλινο μπουλάρι,
Σὲ σέλλινο, προσέλλινο, σ' ἀργύρον καθαλλάρη.
Τρεῖς Φραγκοπούλες κάθουνταν ὀχπίσω στὰ καπούλια.
Ἡ μιὰ λαλάει τὸν τάμπουρα κ' ἡ γιάλλη τὸ μπουζοῦκι,
Κ' ἡ τρίτη νῆ μικρότερη παίζει μετὸν ἀφέντη,
Παίζουντας καὶ διαβαίνουντας καὶ γλυκοτραγουδιοῦντας.

(᾿Όταν ὁ νοικοκύρης εἶναι παρῶν)

4

᾿Αφέντη μου, στὴν τάβλα σου χρυσῆ καντήλα φέγγει.
Χωρὶς ἄλυσον κρέμεται, χωρὶς ἀέραν τρέμει.
Χωρὶς τὸ λάδι, τὸ κερί, φέγγει τῆς ἀφεντιᾶς σου,
Κι' ἀπὸ τῆς ἀφεντιᾶς σου φέγγει τοῦ μαχαλαῶ σου.
Καλότυχος ὁ μαχαλαῶς μετὸν ἀφέντη πῶχει!
Χωρὶς τὸ χρυσοχούλιαρο δὲν κάθεται νὰ φάη·
Χωρὶς τὸ χρυσομάχαιρο δὲν κάθεται νὰ κόψη.
Κέρν, ἀφέντη μ, κέρνα, κέρνα τὰ παλληκάρια.
Νὰ ζήσης χρόνους ἑκατὸ καὶ νὰ τοὺς ἀπεράσης,
Κι' ἄλλους διακόσιους ὀμπροστὰ ν' ἀσπρίσης νὰ γεράσης.

(Σὲ σεβάσμιον γέροντα)

5

᾿Εδῶ ᾿χουν τὸ μικρὸν ὕγιὸ τό... Γιῶργο κανακάρη.
Τὸν ἔλουζαν, τὸν χτένιζαν, καὶ στὸ σκολεῖδὸ τὸμ πάνουν.
Κι' ὁ δάσκαλος τὸν ἔδερνε μετὴ χρυσῆ τῆ βέργα.
«Γιῶργο μου, ποῦ εἶν' τὰ γράμματα, ποῦ εἶναι τὰ πινακίδια ;
—Τὰ γράμματ' εἶναι στὸ χαρτὶ κι' ὁ νοῦς μου πέρα - πέρα,
Κ' ἐκεῖ πέρα, ποῦ πέρασα, πέρα στὶς μαυρομάτες,

Πόχουν τὸ μάτι σὰν ἐλιά, τὸ φρύδι σὰ γαιτάνι,
Τὸ πάνω ματοτσίνоро σὰν τούρκικο δοξάρι.

(Σὲ μαθητὴν σχολείου)

6

Ἐδῶ ἔχουν κόρη νῶμορφη, θέλουν νὰ τὴν παντρέψουν.
Τῆς δίνουν γυιὸν τοῦ βασιλιᾶ, τῆς δίνουν γυιὸν τοῦ Ρήγα.
Δὲ θέλει γυιὸν τοῦ βασιλιᾶ, δὲ θέλει γυιὸν τοῦ Ρήγα,
Μόν' θέλει τ' ἀρχοντόϊπουλο μὲ τὲς πολλῆς χιλιάδες,
Ποῦ κοῦκινίζει τὸ φλωρὶ καὶ πέφτει τὸ λαγάρι,
Καὶ τ' ἀποκοῦκινίσματα τὰ δένει στὸ μαντήλι,
Καὶ τὸ μαντήλι στὸ σπαθὶ καὶ τὸ σπαθὶ στὴ ζώση,
Κ' ἡ ζώση ἀπάνω στ' ἄλογο καὶ τ' ἄλογο στοὺς κάμπους.
Διφοῦν οἱ κάμποι γιὰ νερὸ καὶ τὰ βουνὰ γιὰ χιόνια,
Διψᾷ καὶ τ' ἀγριομέλισσο γιὰ ἡμερο λουλουδι.

(Σὲ νεάνιδα)

7

Ἄγουρι μ', ἀγουρίτσι μου, καλὸ μου παλλήκαρι,
Σοῦ μύρισαν οἱ λυγερές, ἡ κόρη π' ἀγαποῦσες
Νὰ πᾶ' νὰ πάρης τὸ φιλί, νὰ πάρης τὴν ἀγάπη,
Τὶ κατεβαίν' ὁ Ντούναβος καὶ παίρνει τὰ γιοφύρια.
— Ἄς κατεβῆ κι' ὁ Ντούναβος κι' ἄς πάρη τὰ γιοφύρια.
Στὸ δαχτυλίδι μου πατῶ, στὴν τρίχα μου διαβαίνω
Κ' ἐκεῖ πέρα πού πέρασα, πέρα στὲς μαυρομάτες,
Πόχουν τὸ μάτι σὰν ἐλιά, τὸ φρύδι σὰ γαιτάνι,
Τὸ πάνω ματοτσίνоро σὰν τούρκικο δοξάρι.

(Σὲ ἔφηβον)

8

Ἐνα μικρό, μικρούτσικο, σπυρὶ μαργαριτάρι,
Παρασκευὴ γεννήθηκε, Σαβδάτο νέκαυχήθη,
Τὴν Κυριακὴ ἀπὸ ταχιά ἐβῆκε κ' ἐβαφτίστη.
Μάννα μ', γιὰ νό μ' τὴ σκούφια μου τὴν τραγιομασουρένια.
Λίτρα βαστάει ἡ μάννα του, λίτρα κ' ἡ γιαδερφή του,
Λίτρα κ' ἡ πρώτη ξάδερφη, ποῦ πλέκει τὸ γαιτάνι.
Στοὺς οὐρανοὺς τὸ ἰδιαζε, στοὺς κάμπους τὸ γυφαίνει.
Γυφαίνει τὰ ψιλὰ πανιά καὶ τὰ λιχνὰ μαντήλια.

(Σὲ βρέφος)

Ἐτοῦτ' τὰ δυὸ τὰ νιούτσικα, τὰ δυὸ στεφανωμένα,
 Ποὺ τὰ στεφάνωσ' ὁ Χριστὸς μὲ δώδεκα Βαγγέλια,
 Νὰ ζήσουν, νὰ προκόψουνε, πάντα εὐτυχισμένα.
 Βαστάει ὁ δέντρος τὴ δροσιά, βαστάει κι' ὁ νιὸς τὴν κόρη.
 Στὰ γόνατά του τὴν κρατεῖ, στὰ μάτια τὴ λογιάζει.
 «Κόρη μ', πολ' εἶσαι ὁμορφη, κόρη μ', πολ' εἶσαι ἄσπρη»
 Ἄσπρη σὰν τὸ τραντάφυλλο, κόκκινη σὰν τὸ ρόϊδο».

(Στὰ νιόγαμπρα)

—Γιὰ ὄγκου - ὄγκου, Δέσποτα, καὶ μὴ βαρεῖά κοιμάσαι,
 Οἱ ἐκκλησιῆς ἐσήμαναν τὰ μοναστήρια ψέλλουν
 Κ' ἢ γιεδικὴ σ' ἢ ἐκκλησιὰ δέμ ψέλλει, δὲ σημαίνει.
 Γιὰ στεῖλ' τὰ μαθητούρια σου, νὰ ψάλουν, νὰ σημάνουν
 Ν' ἀνάψουν κόκκινα κεριὰ καὶ πράσινες λαμπάδες.
 —Τὰ μαθητούρια εἶναι μικρά, δέμ ψέλλουν, δὲ σημαίνουν.
 —Γιὰ ὄγκ' ἢ Ἀγιωσύνη σου, νὰ ψάλῃς, νὰ σημάνης,
 Νὰ πῆς τὰ πάθια τοῦ Χριστοῦ, τὰ πάθια τ' Ἀλαζάρου,
 Ἄλαζαρος ἀπέθανε καὶ πάλι ἀναστήθη.

(Σὲ ἱερέα)

Γραμματικὲ καὶ πάνσοφε καὶ ψάλτη κι' ἀναγνώστη,
 Τὸν οὐρανὸ εἶχες χαρτί τὴ θάλασσα μελάνη,
 Καὶ τὸ μικρὸ τὸ δάχτυλο κοντύλι γιὰ νὰ γράφῃς.
 Σπαράχτηκε τὸ δάχτυλο καὶ χύθηκ' ἢ μελάνη,
 Καὶ βάφτηκαν τὰ ροῦχα σου, τ' ἄσπρα καὶ τὰ γαλάζια,
 Καὶ βῆκες καὶ τὸ λάλησες σὲ τρεῖς μεριές στὸ κάστρο.
 —Τὸ ποιά εἶναι ἄξιά καὶ γλήγορη τὰ ροῦχα μου νὰ πλένῃ.
 Κ' ἢ κόρη ἀντιλοήθηκε νὰπὸ τὸ παραθύρι :
 —Ἐγὼ εἶμαι ἄξιά κι' ἀγλήγορη τὰ ροῦχα σου νὰ πλένω.
 Τὰ πλένει μιά, τὰ πλένει δυό, τὰ πλένει τρεῖς καὶ πέντε
 Κι' ἀπὸ τίς πέντε κι' ὕστερα τὰ ρίχνει στὸ ποτάμι.

(Σὲ λόγιον)

12

Κυρά μ' ἠμορφοστολίζεσαι νά πᾶς σέ πανηγύρι,
 Βάνεις τόν ἥλιο πρόσωπο καί τὸ φεγγάρι στήθι
 Καί τοῦ κοράκου τὸ φτερό βάνεις καγκελοφρύδι.

(Στὴ νοικοκυρὰ τοῦ σπιτιοῦ)

13

Ἐδῶ ἔχουν κόρην ἔμορφη, κόρ' ἀρραβωνιασμένη,
 Στὰ σύννεφα τὴν ἔκρυβαν, στὰ σύννεφα τὴν κρύβουν.
 Σπαράχτηκαν τὰ σύννεφα καί φάνηκεν ἡ κόρη.
 Φανήκαν τὰ ξανθὰ μαλλιά καί οἱ χρυσὲς πλεξίδες.

(Σὲ ἀρραβωνιασμένη)

14

Ξενιτεμένο μου πουλί, καί παραπονεμένο,
 Ἡ ξενιτειά σέ χαίρεται κ' ἐγὼ πίνω φαρμάκι.
 Τί νά σοῦ στείλω, μάτια μου, τί νά σοῦ προσοδέσω ;
 Σοῦ στέλλω μήλο, σέπεται, κυδῶνι, μαρμαλάδα,
 Σοῦ στέλλω καί τὸ δάκρυ μου σ' ἕνα λευκὸ μαντήλι.
 Τὸ δάκρυ μου εἶναι καυτερό καί καίει τὸ μαντήλι.

(Σὲ παιδί πού εἶναι στὰ ξένα)

15

"Ὅσ' ἀστρα εἶναι στοὺς οὐρανοὺς καί φύλλ' ἀπὸ τὰ δένδρα
 Τόσα καλά νά δώκ' ὁ Θεὸς ἐδῶ πού τραγουδοῦμε·
 Κ' ἐκεῖ πού τραγουδήσαμε πέτρα νά μὴ ραῖση
 Κ' ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ χίλια χρόνια νά ζήσει.

("Ὅταν τὰ παιδιά φεύγουν ἀπὸ κάθε σπίτι)

Μοιρολόγια

και

Τραγούδια του Χάρου και του Κάτω κόσμου.

1

Ἐκεῖ πού θά πᾶς, καρδούλα μου, στή σκάλα πού θ' ἀνέβης
 Θά βγοῦν οἱ νιοί, θά βγοῦν οἱ νιές, θά βγοῦν τὰ παλληκάρια
 Νά σέ δεχτοῦν και νά σέ ἰδοῦν, νά πιάκουν τ' ἄλογό σου·
 Κι' ὁ μαῦρος καμαρώνοντας θά ὀνειρεύεται, θά λυγίζεται.
 Κι' ἂν σέ ρωτήσουν, γυιόκα μου, κι' ἂν θά σοῦ εἰποῦν, παιδί μου,
 «Σάν τί μαντάτα ἤφερες ἀπ' τόν Ἀπάνω κόσμο ;»
 Πές τους οἱ μάννες φλίσβονται γιά τὰ καψόπαιδά τους,
 Πού τάφαγεν ἡ μαύρη γῆς και τ' ἄραχνο τὸ χῶμα.

2

— Καλήμέρα, λεβέντη μου, καλήμέρα, ἄκριτέ μου·
 ἄκριτέ μου, τὸ πῶς ξημέρωσες αὐτοῦ στὸν Κάτω κόσμο ;
 Παιὸν εἶδες, ποιὸν ἀντάμωσες, ποιὸν εἶχες συντροφιά σου ;
 — Τί νά σοῦ εἰπῶ, μαννούλα μου, τί νά σοῦ μολοήσω ;
 Ἐδῶ συνδυὸ δέν κάθονται, συντρεῖς δὲ κουβεντιάζουν.
 Ἐδῶ χαρὲς δὲ γένονται κι' οὐδὲ και πανηγύρια.
 Ἐδῶ εἶναι Χάρος φοβερός, Χάρος φαρμακωμένος.
 Παίρνει τοὺς νιοὺς ἀπ' τὸ τσιαμπᾶ, γερόντ'ς ἀπὸ τὸ χέρι,
 Παίρνει τὲς νιές τὲς νιόνυμφες ἀπ' τὰ ξανθὰ μαλλιά τους,
 Παίρνει και τὰ μικρὰ παιδιὰ στή σέλλ' ἄραδιασμένα.

3

Μουστάκι μου καρμπογιά, και φρύδια μου γραμμένα,
 Δὲ σῶπρεπε στή μαύρη γῆς και στ' ἄραχνο τὸ χῶμα,
 Μόν' ἔπρεπε στα διάρραχα και στὲς κοντορραχοῦλες,

Καί νά λαλᾶς τὸν τάμπουρα, νά λῆς καί τὰ τραγούδια,
Γιὰ νά σ' ἀκού' ἡ μάγνα σου κ' ἡ δόλια σου ἡ γυναῖκα.

4

Πέρα σὲ κείνο τὸ βουνό, στὸ πέρα καί στὸ δῶθε,
Στὸ πέρα θάλα βραδυαστῶ, στὸ δῶθε θάλα μείνω.
Ἔλα καί σύ, μαννίτσα μου, νά βραδυαστοῦμ' ἀντάμα,
Νά κλάψωμε τὰ ντέρτια μας καί τὰ παράπονά μας,
Κι' ὁποῖος ἔχει τὰ πλείότερα γιὰ νά τὰ μοιραστοῦμε.

5

Ὡρα καλή, λεβέντη μου, ὦρα καλή, ἰκριδέ μου,
Αὐτοῦ στή στράτα πού περνᾶς, στὸ δρόμο νδπου πάνεις,
Σιάδια νά βρίζκης ὀμπροστά, ὄιαδάκια καί λιβάδια.
Χεριές - χεριές βασιλικὸ νά βρίζκης ὀμπροστά σου,
Νά κόφτης, νά μυρίζεσαι, νά στρώνης νά κοιμᾶσαι.
Κι' ἐκεῖ στήμ πόρτα πού θά μπῆς, στή σκάλα πού θ' ἀνέβης,
Πάρε κερὶ στὰ χέρια σου, φανάρι στήμ ποδιά σου,
Νά ἰδῆς τοὺς νιούς, νά ἰδῆς τὲς νιές, νά ἰδῆς τὰ παλλήγκάρια,
Νά ἰδῆς καί τὰ μικρὰ παιδιὰ, τὰ παραπρονεμένα,
Ποὺ παίζουν τὸ χρυσόμηλο κι' ἀλλησμονοῦν τὲς μάγνες.

6

Κρίμα στὸ νιὸ πού κοιτέται, κρίμα στὸ παλλήγκάρι,
Χωρὶς γυναῖκα στὸ πλευρό, μαννούλα στὸ κεφάλι...
—Γιὰ ὄγκ' ἀπάνω, νιούτσικε, γιὰ ὄγκου, παλλήγκάρι...
—Μὲ τὰ ποδάρια νά ὄκωθῶ καί χέρια ν' ἀκουμπήσω ;
Γιὰ πάρτε με καί σῦρτε με, πέρα σ' ἐκεῖν' τὴ ράχη,
Κόψτε κλαριά καί στρώστε μου, κλαριά προῶφαλάδια,
Καί φειάστε τὸ κιβοῦρι μου μακρ' ἴσια μὲ τέμένα,
Κι' ἀπ' τὴ δεξιὰ μου τὴ μεριά ἀφήστε παραθύρι,
Νά μπαίν' ὁ ἥλιος τὸ πρωί, τ' ἄστρο τὸ μεσονύχτι·
Βάλτε μου κι' ἕναν ταμπουρᾶ νά τὸν λαλῶ τὰ βράδυα.

7

Σαντουκάκι κλειδωμένο, ἀνοιξε νά σέβω μέσα,
Γιὰ νά ἰδῶ τὸ πῶς κοιμᾶται τὸ μονάκριβο παιδί μου,

Ποῦ μοῦ τό 'κλειψεν ὁ Χάρος καὶ τὸ πάει στὸν Κάτω κόσμο...
 Ἐαπλωμένο, τεντωμένο!! ὦχ! τὸ δόλιο, τὸ καημένο,
 Μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, μὲ τὰ μάτια του κλεισμένα.

8

- Κυρά μ', ποῦ κάθεσαι ψηλά, κατέβα παρακάτω,
 Καὶ κάτσε μὲ τὲς ἄμοιρες, καὶ κάτσε μὲ τὲς χῆρες,
 Καὶ τίναξ' τὸ κεφάλι σου νὰ πέση τὸ τσιεμπέρι·
 Τίναξε καὶ τὸ χέρι σου νὰ πέσ' τὸ δαχτυλίδι.
 —Ἐγὼ τώρα θὰ μπουλωθῶ καὶ μαῦρα θὰ φορέσω
 Τὶ τὸ καμάρι μᾶψεσε, τὸ δαχτυλίδι 'χάθη.

9

- 'Αφίνω γειὰ στὸ μαχαλᾶ καὶ γειὰ στὰ παλληκάρια,
 'Αφίνω στὴ μαννίτσα μου τρίγια λογιῶν φαρμάκι·
 Τὸ 'να νὰ πίνῃ τὸ πρωί, τ' ἄλλο τὸ μεσημέρι,
 Τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ τὸ βράδ' ὄντας πλαγιάζῃ.
 —Μάννα μου, τὴ γλυκομηλιά, καλὰ νὰ τὴμ ποτίζης,
 Τὸ βράδου-βράδου μὲ νερὸ καὶ τὸ πρωὶ μὲ δάκρυ.

10

Ποιὸς θελ' ν' ἀκούσῃ κλιάματα, δάκρυα καὶ μοιριολόγια
 Περάστε ἀπὸ τὸ σπίτι μου κι' ἀπὸ τὸν ὄθορό μου,
 Νὰ ἰδῆτε τὴ μαννίτσα μου τὴμ παραπονεμένη,
 Σὰν τὴμ περδίκια φλίβεται, σὰν τὸ παπὶ μαδιέται,
 Σὰν τοῦ κοράκου τὸ φτερὸ δάφει τὴ φορεσιά της.

11

Λεβέντη μου, τί ζήλεψες σ' αὐτὸν τὸν Κάτω κόσμο ;
 Αὐτοῦ δὲμ παίζουσι τὰ θισλιὰ καὶ δὲ βαροῦν λαοῦτα,
 Αὐτοῦ εἶναι οἱ νιοὶ ξαρμάτωτοι κι' οἱ νιὲς ξαρματωμένες,
 Καὶ τῶν μαννάδων τὰ παιδιὰ σὰ μῆλα ραβδισμένα.

12

Ποιὰ μάννα χάνει τὸ παιδί, χάνει καὶ τὴν καρδιά της,
 Ὅποια χάνει τὴν ἀδερφή, χάνει γλυκειὰ κουβέντα,
 Κι' ὅποια χάνει τὸν ἄντρας της, χάνει καὶ τὴν τιμὴ της.

Ἄν περβατήσῃ γλήγορα θὰ ποῦν πῶς θέλει ἄντρα,
 Κι' ἄν περβατήσῃ ἄναργα, θὰ ποῦν πῶς καμαρώνει.
 Ποιὰ χάνει τοὺς γονῆδες της, χάνει τὸ γύρισμά της,
 Κι' ὅποια χάνει τὸν ἀδερφό, χάνει ψηλὸ καμάρι.

13

—Λεβέντη, σ' ἀραθύμωσα, θέλω νὰ σ' ἀνταμώσω...
 —Κόρη μ', κι' ἄν μ' ἀραθύμωσες καὶ θέλ'ς νὰ μ' ἀνταμώσῃς,
 Γιὰ κίνα κι' ἔλα μιὰ βραδυὰ κι' ἓνα Σαβδάτο βράδυ,
 Νὰ κλάψωμε τὰ ντέρτια μας καὶ τὰ παράπονά μας,
 Ποιὸς ἔχομε τὰ πλείοτερα γιὰ νὰ τὰ μοιραστοῦμε.
 —Ἐγὼ ἔχω τὰ περισσότερα στ' ἀραχνιασμένο χῶμα·
 Μοῦ τρώ' ἡ γῆς τὰ νιάτα μου, τρώει τὴ λεβεντιά μου,
 Μοῦ τρώει τὸ λιχνὸ κορμί καὶ τὸ καμαρωμένο.

14

Ἐνούχτωσε καὶ βράδυασε, πάει καὶ τοῦτ' ἡ μέρα...
 Πᾶν τὰ πουλάκια στὲς φωλιές καὶ τὰ παιδιὰ στὲς μάννες,
 Κ' ἐγὼ τὸ μαῦρο, τ' ὄρφανό, ποῦ θαλὰ μείνω βράδυ ;
 —Μὴ βαργωμᾶς, καρδούλα μου, μὴ βαργωμᾶς, παιδί μου,
 Αὐτοῦ θὰ ἐγγῆ ὁ πατέρας σου γιὰ νὰ σὲ καίτερέσῃ·
 Θὰ σοῦ βαστάξῃ τ' ἄλογο καὶ θὰ σὲ ξεπεζέψῃ·
 Θαλὰ σοῦ στρώσῃ στρώματα, διπλᾶ προῶφαλάδια·
 Θαλὰ σοῦ πάρῃ τὸ γιατρὸ γιὰ νὰ σὲ ξεγιατρέψῃ.

15

Κίνησ' ὁ ξένος κίνησε νὰ πάῃ στὴν καλή του,
 Κι' ὁ Χάρος τὸν ἀγνάντεψε νὰπὸ ψηλὴ ραχούλα,
 Καὶ πάει καὶ τὸν διασταύρωσε σ' ἓνα στενὸ σοκάκι :
 «Καλῆμερά σου, νιούτσιε. — Καλῶς το Χάρο πού ἔρθε.
 Ἄφσε με, Χάρε, ἄφσε με, στὸ σπίτι μου νὰ πάω.
 —Γιὰ δὲ σ' ἀφίνω, νιούτσιε, στὸ σπίτι σου νὰ πάῃς,
 Ἐμένα μ' ἔστειλ' ὁ Θεός, ψυχὴ γιὰ νὰ σοῦ πάρω.
 —Χωρὶς ἀστένεια κι' ἀρρωστιὰ, ἐγὼ ψυχὴ δὲ δίνω».
 Οἱ δυὸ πῆγαν καὶ πάλεψαν σὲ μαρμαρένιο ἄλῶνι.
 Ἄκούω τὸ νιὸ γιὰ νὰ βογγάῃ, νὰ βαρειαναστενάξῃ,
 Κι' ὁ Χάρος ἐχαιρόντανε κι' ὁ Χάρος ἐγελοῦσε.
 «Ἄφσε με, Χάρε, ἄφσε με, στὸ σπίτι μου νὰ πάω,

Ἔχω γυναῖκα παρανιά καὶ χήρα δὲν τῆς πρέπει.
Ἔχω παιδιὰ ἀνήλικα π' ὀρφάνια δὲ γρωνίζου».

16

—Γιὰ κάτσε, Χάρε, σὲ χωριὸ σιμὰ σὲ κρύγια βρύση,
Ποῦ πᾶν οἱ γέροντες νὰ πιοῦν κι' οἱ νιοὶ νὰ σεργιανίσουν,
Ποῦ πάνουν τὰ μικρὰ παιδιὰ νὰ μάσουν τὰ λουδοῦδια.
—Δὲν κάθομ' ἐγὼ σὲ χωριὸ κι' οὐδὲ σὲ κρύγια βρύση.
Πάνουν οἱ μάννες γιὰ νερό, γρωνίζου τὰ παιδιὰ τους.
Πάνουν οἱ μαυρογύναικες, τοὺς ἄντρες τους γρωνίζου.
Κ' ἐκεῖ ποὺ ξεχωρίζονται χορτάρια δὲ φυτρώνει,
Κι' ἂν θὰ φυτρώση κι' ἂν θὰ βγῆ, καμένο, ζουρισμένο.

17

—Κάτσε, κάτσε, λεβέντη μου, καὶ μὴ μᾶς ἀπαρνιέσαι...
—Νέγῳ θὰ πάω στὴ λησμονιά ποὺ λησμονιοῦντ' ὁ κόσμος.
Χαλνιοῦνται οἱ νιοί, χαλνιοῦντ' οἱ νιές, χαλνοῦν τὰ παλλήγκάρια.
Ἐκ' εἶν' ὁ τόπος ἀκριβὸς κι' ἡ πλάκ' ἀγορασμένη,
Καὶ τό ῥημο τὸ σάβανο ξαγορασμὸ δὲν ἔχει.
Ἐκεῖ συνδυό' δὲν κάθονται, συντρεῖς δὲ κουβεντιάζου,
Δὲν κρούει ὁ ἥλιος τὸ πρωὶ κι' οὐδ' ὅλη τὴν ἡμέρα.

18

—Γιὰ δὲν ἀκοῦς, μαννίτσα μου, ποῦ σοῦ παραπονιοῦμαι ;
Σοῦ λέω τὰ παράπονα, σοῦ λέω τοὺς καημούς μου.
Θὰ σὲ ρωτήσω, μάννα μου, θαλὰ σοῦ εἰπῶ μὴ μάννα,
Ποιὸν εἶδες, ποιὸν ἀντάμωσες αὐτοῦ στὸν Κάτω κόσμος ;
Μάννα μ', πῶς σὲ καϊτέρεσε νὸ δόλιος ὁ πατέρας ;
—Γιὰ πιάστε με νὰ ὄγκωθῶ καὶ βάλτε με νὰ κάτσω
Καὶ δόμ' τε καὶ κρύγιο νερὸ νὰ βρέξω τὰ ματάκια
Νὰ λογιαχτῶ τροῦρω μου, ποιοὶ νεῖστε, ποιοὶ δὲν εἰστε.

19

Ἄντροῦνο ἐκάθονταν σ' ἓνα προῶφαλάδι,

Γλυκά-γλυκά κουβέντιαζε και χύνει μαύρο δάκρυ,
 Τὸ ποιὸς κατῆς,² τὸ ποιὸς κριτῆς, τὸ ποιὸς θὰ μᾶς χωρίση ;
 Χάρος ἀντιλοήθηκε νὰπὸ ψηλὴ ραχούλα :
 —Νέγῳ κατῆς, νέγῳ κριτῆς, νέγῳ θὰ σᾶς χωρίσω.
 Ἄν ἔχης ἄλογο καλὸ περβάτα στὰ σεργιάνια,
 Κι' ἂν ἔχης ροῦχα θάστα τα, φλωριά χαρτζίνεψέ τα,
 Κι' ἂν ἔχης κόρην ἔμορφη νέγῳ θὰ σοῦ τῆμ πάρω.

2. Ἱεροδίκης.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Π Ε Ζ Α

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Α'

Παραμύθια.

1. Ἡ ἀλούπα πού γίνκε καλόγριγια.

Ἄρχῃ τοῦ παραμυθιοῦ καὶ καλησπέρα τ'ς ἀφεντιᾶς σας. Ἦταν καὶ δὲν ἦταν. Μιὰ φορὰ κι' ἓναν καιρὸ ἦταν μιὰ ἀλούπα, πού δὲν εὔρισκε τίποτες νὰ φάῃ, οὔτε κόττες, οὔτε πέρδικες, οὔτε τίποτ' ἄλλο καὶ κόντευε νὰ πεθάν' ἢ χαντακωμέν' ἀπ' τὴν πείνα. Εἶχ' ἀχαμνὴν' ἢ δολεμέν' κι' εἶχε ἀπομείν' κόκκαλα ξερά. Τί νὰ κάν' τότες κι' αὐτή; Ἀποφασίζει νὰ γένῃ τάχα καλόγριγια, νὰ πάῃ σὲ κένα μαναστήρ' κι' ἐκεῖ πού θὰ πάνουν τὰ πουλιά, οἱ κόττες, τὰ περιστέρια, οἱ λαγοὶ καὶ τ' ἄλλα ζούντια γιὰ νὰ τὰ ξεμολογήῃ, νὰ τ' ἀρπάξ' καὶ νὰ τὰ τρώῃ. Κάπου βρῆκε κάτ' ράσα ἀπὸ παπᾶ, τὰ ντάῃ, παίρνει κι' ἓνα δακανίκ' καὶ κίν'σε νὰ πάῃ σ' ἓνα μαναστήρ', σὰ νὰ ποῦμε στὸ μαναστήρ' τ'ς Ζέρμας.

Στὸ δρόμο πού πήγαινε βρῖσκ' ἓνα μ' πέτ'νο

—«Καλὴμέρα πέτ'νε. Καλῶς τὴν κυρὰ Μάρω», (ἔτσι τ'ν ἤλεγαν τὴν ἀλούπα). «Γιὰ ποῦ πάν'ς ἔτσι κυρὰ Μάρω;», τ'ς λέει ὁ πέτ'νος.

«Δὲν τό'μαθες; Πάνω νὰ καλοερέψω, βαρέθ' κα τὴ ζωὴ μ'. Θὰ πάω στὸ μαναστήρ' νὰ σώσω τὴν ψυχὴ μ' ἀπὸ τὰ κρίματα, γιὰτὶ δὲν εἶχα ἀφήει κόττα γιὰ κόττα στὸ χωριό, εἶχα ξεπατώσει δλα τὰ κουμάδια, καὶ τώρα πού γίνκε καλόγριγια θὰ βαστάξω σαρακοστή, δὲ θὰ βάλω κριγιάσ' στὸ στόμα μου, λάχανα μοναχά, κι' αὐτὰ χωρὶς λάδι, καὶ ξερὸ ψωμί θὰ τρώω...». Τότες ὁ πέτ'νος τ'ς λέει: «Θέλ'ς νὰρθω κι' ἐγὼ μὲ τέσένα ἐκεῖ στὸ μαναστήρ' γιὰ νὰ μὲ ξεμολογήσης;—Ρωτᾶς κι' δλας;», τοῦ λέει ἡ ἀλούπα, «καὶ δὲν ἔρεσαι; ἐγὼ συντροφιά θέλω». Ἔτο' ἡ ἀλούπα κι' ὁ πέτ'νος κίν'σαν κι' οἱ δυὸ ἀντάμα γιὰ νὰ πάν' στὸ μαναστήρ'.

Ἄμα πήγαν ψίχαλα παραπέρα τοὺς γλέπ' ἓνα περιστέρ' καὶ τοὺς λέει: «Γιὰ ποῦ ὦρα καλὴ τέτοια ὦρα ἔτο' μὲ τὸν κατάψ'χο;—Πάνομε στὸ μαναστήρ' νὰ καλοερέψωμε», λέει ὁ πέτ'νος, «δὲ γλέπ'ς τὴν κυρὰ Μάρω, τὰβαλε κι' δλας τὰ ράσα». Τὸ περιστέρ' χαζὸ κι' αὐτὸ σὰν τὸ μ' πέτ'νο πίστεψε καὶ τοὺς ξαναρωτᾷ: «Μὲ παίρνετε κι' ἐμένα νὰρθω κι' ἐγὼ νὰ καλοερέψω;—Καὶ

δὲν ἔρεσαι, χρυσό μ'», τοῦ λέει ἡ ἀλούπα, «ἐμεῖς συντροφιά θέλομε, σάματις θὰ σὲ πάρουμε καλιμπότσ' ;». Ἔτσι τὸ περιστέρ' τοὺς πάει ἀπὸ κοντὰ κι' ἀπὸ δυὸ γίνκαν τρεῖς.

Τζίκαλα παραπέρα τ'ς ἀγναντεύει ἕνας τσαλαπέτ'νος, ὁμορφος - ὁμορφος μὲ τὰ πάρδαλα φτερά τ' καὶ μὲ μιὰ τζιούφκα στὸ κεφάλ', πάνει σ'μότερα καὶ τοὺς λέει : «Γιὰ ποῦ ὦρα καλὴ ἔτσ' κι' οἱ τρεῖς ; Ἄπὸ πότες τὸ θαλέταν ἔτσ' στὸ μπαρίθ' κι' ἀγαπηθ'κέταν καὶ δὲ διάζεστ' ἀπὸ τὴν κυρὰ Μάρω ;—Ἄ ! πάνομε νὰ καλοερέψωμε...», λέει ὁ πέτ'νος, «γιά, ἡ κυρὰ Μάρω τὰ ἔντυσε ἀπὸ τὴν τὰ ράσα. Πάησαν ἐκεῖνα ποὺ ἤξεράμαν. Ἡ κυρὰ Μάρω τὸ πῆρ' ἀπόφαση νὰ μὴ ξαναφάη κριγιάσ'». Πίστεψε ὁ τσαλαπέτ'νος κι' ἔτσ' πάει κι' αὐτὸς κοντὰ τους καὶ γίνκαν τέσσερις.

Νὰ μὴ τὰ πολυλογοῦμε, ἔτσ' περβατιοῦντας - περβατιοῦντας κι' οἱ τέσσερις ἔφτακαν στὸ ποτάμ' τ'ς Ζέρμας, ὁπκάτ' ἀπ' τὸ μοναστήρ' ἐκεῖ καὶ τὸ Καντσιώτ'κο τὸ γιοφύρ'. Ἐκατσαν ἐκεῖ στὴν ἄκρη στὸ ποτάμ' νὰ ξεδειλιάσουν ψίχαλα σὲ μιὰ σπηλιά, ποὺ ἦταν ἐκεῖ κοντὰ. Τὸ ποτάμ' εἶχε πολὺ νερό. Τὸ γιοφύρ' τότες δὲν εἶχε γένει καὶ συλλοῖζονταν, πῶς γὰρ τὸ περάσουν. Τότες ἡ ἀλούπα τ'ς λέει : «Γλέπετε, ὦρ' ἀδέρφια, ἔχομε νὰ περάσωμε μεγάλο ποτάμ' πῶχει πολὺ νερό καὶ ποιὸς ξέρ' ἂν μπορέσωμε νὰ τὸ περάσωμε, γιὰ ταῦτο καλύτερα νὰ ξεμολογηθοῦμε, νὰ εἴμεστε ξεμολογημένοι ἀπὸ καλὸ κι' ἀπὸ κακό, γιὰτὶ δὲν ξέρομε, ἂν θὰ ζήσωμε ἢ πῶχει.

—Στ' ἀλήθεια, στ' ἀλήθεια νὰ ξεμολογηθοῦμε», λέν οἱ γιάλλ' οἱ συντρόφ', «γιατὶ μπορεῖ νὰ πνιγοῦμε καὶ καλὰ εἶναι γιὰ τὴν ψυχὴ μας, νὰ εἴμεστε ξεμολογημένοι.

—Ἄ ! τότες ἔλα μέσα στὴ σπηλιά πρῶτα ἐσύ, ὦρ' ἀδερφέ», λέει ἡ ἀλούπα στὸν πέτ'νο... «Ἄ ! μπράβο... ἀκόμα λίγο... ἀκόμα λίγο παραμέσα, γιὰ νὰ μὴ μᾶς ἀκούσ'ν οἱ γιάλλοι τ'ς ἀμαρτίες μας... Ἄ ! γειά σου καὶ ψίχ' ἀκόμα. Ἄ ! ἔτσ' καλὰ», κι' ἔμπασε τὸν πέτ'νο μέσα βαθειὰ στὴ σπηλιά. «ἔλα πῆς μου τώρα τ'ς ἀμαρτίες σου, ὦρὲ πέτ'νε», τοῦ λέει ἡ ἀλούπα, «κι' ὕστερα θὰ σοῦ πῶ κι' ἐγὼ τὰ κρίματά μου.

—Ἐγὼ δὲ θυμιοῦμαι ποτές νᾶκανα κανένα κακό», λέει ὁ πέτ'νος, «δὲν ξέρω νᾶχω καμμιά ἀμαρτία· τί ἀμαρτίες μπορεῖ νᾶχ' ἕνας πέτ'νος ;

—Τί λές, μωρὲ μπερμπάτη ; Σὲ ποιὸν τὰ πουλάς αὐτά ; Ἄπὸ τέμμένα κρύβεσαι, σάμα νὰ μὴ σὲ ξέρω ; Ἐσὺ ὦρὲ δὲν ἔχ'ς ἀμαρτίες ; Ἐσὺ ὦρὲ ποὺ δὲν ἀφίν'ς τὸν κόσμον νὰ κοιμηθῆ τὴ νύχτα μὲ τ'ς φωνές σου, ἐσὺ ξεκουφαίν'ς τὸν κόσμον, ὦρὲ ψεύταρε, μὲ τὸ λάλημά σου κι' ὕστερα μοῦ λές δὲν ἔχεις ἀμαρτίες ; Κάποτες πάλι μάτα ἀρχινᾶς καὶ λαλᾶς ἀπὸ τὸ βράδυ, δὲν ἀφίν'ς τ'ς ἀνθρώπ'ς νὰ κλείσουν μάτι, ἄφσε ποὺ πολλῆς βολῆς γελιοῦνται ἀπ' τὸ λάλημά σ' καὶ ξυπνοῦν ἀπ' τὰ ἑφτὰ μεσάνυχτα, γιὰτὶ λέν πῶς ἔφεξε καὶ πάνουν στίς δουλειές τους μὲ τὸ σκοτάδ' σὰν τὰ κακὰ τ'ς νύχτας».

Ὁ πέτ'νος... κόκκαλο... δὲν ἤλεγε τίποτες... «Γιὰ ἀκουσε τώρα κι' ἐσὺ

καὶ τ'ς δικές μου τ'ς ἁμαρτίες», τοῦ λέει ἡ ἀλούπα. «Γιὰ, προχτές ξεπάτωσα ἓνα κουμάσ' ἐνοῦ παπαῦ.

—Μεγάλ' ἁμαρτία ἔκανες», τ'ς λέει ὁ πέτ'νος.

«Προφές πάλε μάτα ἔφαγα μιὰ κλωσσαριά με δέκα ῥνιθοπούλια.

—Μπώ!... μπώ!... μεγάλο κρίμα ἔκανες... Πῶς νὰ σέ ὄχωρέσ' ὁ Θεός..., στὰ καταβάθια τ'ς κόλασης θὰ πᾶς», τ'ς λέει ὁ πέτ'νος.

«Ἄμ... καὶ σήμερα ποῦ νὰ ξέρ'ς ;»

—Τί ἔκανες πάλε σήμερις;», τ'ς λέει ὁ πέτ'νος.

«Τί ἔκανα ; γιὰ τί ἔκανα... σήμερα θὰ φάω ἓνα χαζὸ πέτνο σὰν κι' ἐσένα»· καὶ ρίχνεται καὶ τὸν ἀρπάζει, τρώει τὸν μισὸ καὶ τὸν ἄλλο τὸν μισὸ τὸν κρύβει μέσα στὴ σπηλιά. Ἔτσι ἡ ἀλούπα με τὸ ξεμολόγημα ξεγέλασε καὶ τὸ περιστέρ' τό ἔμπασε μέσα στὴ σπηλιά, τό ἔπνιξε ἀπ' τὸ λαιμὸ κι' ὕστερα τό κρυψε κι' αὐτὸ ἀντάμα με τὸμ πέτ'νο.

Ἔστερ' ἡ ἀλούπα φωνάζ' καὶ τὸν τσαλαπετνὸ νὰ μπῆ μέσα στὰ σπηλιά γιὰ νὰ ξεμολογηθῆ κι' αὐτός.

Ὁ τσαλαπέτ'νος σιάχκε νὰ μπῆ μέσα στὴ σπηλιά, γιὰτὶ ἔποψιάστ'κε ἔπειδὴς δὲν εἶδε νὰ ξαναβγῆ ὄξω οὔτ' ὁ πέτ'νος οὔδε τὸ περιστέρ'. Ἐκατσε κι' αὐτὸς ὄξω στὴν τρύπα τ'ς σπηλιάς καὶ λέει στὴν ἀλούπα:

«Ἐγὼ, κυρὰ Μάρω, δὲν ἔκανα κανένα κρίμα σ' ὄλη μου τὴ ζωή... τί ἔξομολόγημα νὰ κάνω ;

—Ἄ ! ψέματα λές», τοῦ λέει ἡ ἀλούπα. «Πρῶτα-πρῶτα αὐτὴ τὴν ὁμορμη τζιούφκα πῶχ'ς στὸ κεφάλ' τὴν ἔχ'ς κλεμμένη... Αὐτὴ ἦταν ἡ κορώννα τοῦ βασιλιᾶ κι' ἐσὺ τὴν ἔκλεψες καὶ τὴν ἔβαλες στὸ κεφάλι σου, κι' ὕστερα λές δὲν ἔχ'ς ἁμαρτίες ; Ἐλα.... ἔλα μέσα νὰ σέ ἔξομολοήσω γιὰ νὰ ὄχωρεθοῦν εἰ γιὰμαρτίες σου.

—Ἄ ! ὄχι... ὄχι, κυρὰ Μάρω, νὰ με συμπαθᾶς δὲν τὴν ἔκλεψα τὴν κορώννα τοῦ βασιλιᾶ, δὲν εἶμαι κλέφτ'ς, ὅπως λές τοῦ λόγου σου, καὶ θὰ πάω νὰ σοῦ φέρω καὶ μάρτ'ρες, ἀφοῦ δὲ με πιστεύ'ς, γιὰ νὰ σ' ἀποδείξω, ὅτι δὲν εἶμαι κλέφτ'ς», καὶ μιὰ, καὶ φέγ' ἀπ' τὴ σπηλιά ὁ τσαλαπέτ'νος.

«Καλά... καλά..., ἔννοια σου, κυρὰ Μάρω», λέει με τὸ νοῦ τ' ὁ τσαλαπέτ'νος, «τώρα σοῦ δείχνω ἐγὼ», κι' ἔρεται σὲ μιὰ χωραφιὰ καὶ κάθεται ὄχπάνω σ' ἓναν ὄχτο κι' ἐκεῖ καίτεράει. Σὲ λίγο περνάει ἀπ' ἔκει ἓνας κυνηγὸς με τὸ δίκανο στὸ χέρ', γλέπ' τὸν τσαλαπέτ'νο, μόν' ὁ τσαλαπέτ'νος δὲν φέγ', κάθεται ἐκεῖ στὸν ὄχτο. Ὁ κυνηγὸς πᾶν' ὄμότερα, ὄκων' τὸ ντουφέκ', ματιάζ' γιὰ νὰ τοῦ ρίξῃ, μόν' τότες ὁ τσαλαπέτ'νος τοῦ λέει : «Μὴ με σκοτών'ς, μὴ με σκοτών'ς, κυνηγέ, κι' ἐγὼ θὰ σοῦ δείξω ἐν' ἄλλο κελεποῦρι καλύτερο ἔπο μένα, μόν' ἔλα κοντά μου καὶ θὰ ἰδῆς». Ὁ κυνηγὸς πίστεψε τὰ λόγια τοῦ τσαλαπέτ'νου, κατεβάξ' τὸ ντουφέκ' κι' ἀκολουθᾶει τὸν τσαλαπέτ'νο.

Ἄμα ἔφτακαν κοντὰ στὴ σπηλιά λέει ὁ τσαλαπέτ'νος τοῦ κυνηγοῦ : «Τοίμασε τὸ ντουφέκι σου κι' ἔχε τὸ νοῦ σ', γιὰτὶ σ' αὐτήγια τὴ σπηλιά εἶν'

Ένα καλὸ κυνηγι!», κι' ἀρχινάει ὕστερα νὰ φωνάζ' κακά.¹

«Κυρά Μάρω... κυρά Μάρω... κόπιασ' ὄξω, σοῦφερα τοὺς μάρτ'ρες ποὺ σοῦ εἶπα πολλαῖωρα».

Ἡ ἀλούπα ἄκουσε τ'ς φωνές τοῦ τσαλαπέτ'νου καὶ πετάχκε ὄξω ἀπ' τὴ σπηλιά, γιὰ νὰ ἰδῆ ποιά τρυφεράδια τ'ς ἤφερε πάλε ὁ τσαλαπέτ'νος, μόν' δὲν πρόφτακε καλὰ-καλὰ νὰ βγάλ' τὸ ζμοῦρο της ἀπὸ τὴ θύρα τ'ς σπηλιάς καὶ μιά, τῆς δίν' ὁ κυνηγὸς μὲ τὸ ντουφέκ' καὶ τὴν ἀφίν' στὸν τόπο...

Τὴν ἔσυρε ὕστερα καὶ τὴν τράβξε ὄξω ἀπ' τὴ σπηλιά κι' ἅμα τὴν ἔγδαρε τ'ς πούλησε τὸ τουμάρ' στὸν Τόλη Μπάρκη ἀπὸ τὴ Βούρμπιανη διακόσιες δέκα δραχμές, κι' ἔζησαν αὐτοὶ καλὰ κι' ἐμεῖς ἀκόμα καὶ καλύτερα.

2. Οἱ τρεῖς καλὲς ὀρμήνειες.

Μιά βολὰ κι' ἕναν καιρὸ ἦταν καὶ δὲν ἦταν, ἦταν ἕνας φτωχὸς ἀνθρώπος, ποὺ τὸν ἤλεγαν Γιάννη, εἶχε τὴ γυναῖκα του κι' ἕνα παιδί δώδεκα χρόνια, καὶ δούλευε πᾶσα μέρα ἔξω τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδ' μόν' δὲν ἔβγαζε τίποτε, μὲ τὰ ζῆ καὶ μὲ τὰ βιά πρόφτανε τὴ φαμπλιά τ' ἀπὸ ψωμί.

Μιά μέρα ὁ Γιάννης λέει στὴ γυναῖκα του: «Δὲμ' ποφέρεται αὐτ' ἡ ζωὴ, γυναῖκα· γλέπ'ς δουλεύω σὰ ὄλι' ἔξω τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ καὶ δὲ μοῦ μνήσκ' τίποτε ἀπὸ τὴ δουλειά. Θὰ πάρω τὰ μάτια μου καὶ θὰ ὄκωθῶ νὰ φύγω, θὰ πάω στὰ ξένα, νὰ βρῶ καλὴ δουλειά καὶ νὰ σᾶς στέλνω πολλὰ γρόσια νὰ πορεύετε καλὰ μὲ τὸ παιδί μας τὸ Δῆμο.

—Νὰ πᾶς στὸ καλὸ, ἀντρα μου», τοῦ λέει ἡ γυναῖκα του, «γιατ' ἐδῶ στὸν τόπο μας δὲν εἶναι προκοπή, μόν' νάχης τὴν ἔννοια γιὰ τὸ σπῖτ', νὰ μᾶς στέλνης νὰ κονομιούμαστε καὶ νὰ μὴμ πεθάνωμε τ'ς πείνας».

Φέγ' ὁ Γιάννης ἀπ' τὸ χωριὸ καὶ πάν' στὰ ξένα, μόν' δὲμ μπόρεσε νὰ βρῶ καμμιά δουλειά καλὴ, γιατ' ἦταν ἄτεχνος κι' ἀναγκάσκε καὶ μπήκε χουζμεκιάρης σ' ἕναν ἄρχοντα. Αὐτὸ τ' ἀφεντικὸ τ' ὄσα χρόνια κι' ἂν τοῦ δούλεψε ὁ Γιάννης δὲν τῷδωκε καμμιά πεντάρη, μοναχὰ ἡ γυναῖκα τ' ἄρχοντα τῷδινε ἀπὸ καμμιά βολὰ κένα μεντζήτ'² καὶ τῷστελνε στὸ χωριὸ στὴ φαμπίλια του.

Πέρασαν δέκα χρόνια κι' ὁ Γιάννης βαρέθηκε τὴν ξενιτειά καὶ θέλ'σε νὰ γυρίσῃ στὸ χωριὸ, στὴ γυναῖκα του, καὶ στὸ παιδί τ', τοῦ ἔχε πονέσ' γιὰ τὴν πατρίδα του, ἔτοιμάζ' τὰ πράματά του καὶ λέει στ' ἀφεντικὸ τ' νὰ τοῦ πλερώσ' τὴ δούλεψή του ποὺ τοῦ χρωστοῦσε. Τότες ὁ ἀφεντικὸς τ' βγάζ' καὶ τοῦ δίνει τρίγια φλωριά καὶ τοῦ λέει: «Πάρε, Γιάννη, αὐτάγια τὰ τρίγια φλω-

1. Δυνατά.

2. Τουρκικὸ νόμισμα.

ριά, τόσο κάν' ή δούλειψή σου για τὰ δέκα χρόνια που με δούλειψες και σύρε στο καλό».

Ὁ καημένος ὁ Γιάνν'ς πήρε τὰ τρίγια φλωριά, εἶδε πού ἦταν λίγα, μόν' δὲν εἶπε τίποτε, μοναχὰ ἠαστέναξε ἔπο μέσα του, χαιρέτ'σε τ' ἀφεντικά του και ξεκίνησε για νὰ πάη στο χωριό του. Ἄμα πήγε ψίχαλα παραπέρα, τὸν φωνάζ' πάλε ὁ ἀφεντικός τ' και τοῦ λέει: «Νό μου, Γιάννη, τό ἔνα τὸ φλωρι και θὰ σοῦ πῶ μιὰ καλή ὀρμήνεια που θὰ ἰδῆς μεγάλο καλό». Βγάζ' ὁ Γιάνν'ς και τοῦ δίνει τό ἔνα τὸ φλωρι κι' ὁ ἀφεντικός του τοῦ λέει: «Ἄκουσε, Γιάνν', ποτὲς νὰ μὴ ρωτᾶς για ἕνα πράμα που δὲ σὲ μέλ'». — Καλά», εἶπ' ὁ Γιάνν'ς και ξανάφυγε. Δὲν πρόφτακε ὁ χαντακωμένος νὰ βγῆ ὀξω στὴν ὀξώπορτα και τοῦ κρέν' πάλε μάτα ὁ ἀφεντικός του, τοῦ παίρνει κι' ἕν' ἄλλο φλωρι και τοῦ λέει αὐτήγια τὴν ὀρμήνεια: «Ποτὲς νὰ μὴ παραστρατήσης ἀπὸ τὸ δρόμο που πήρες». Ξεκινάει πάλε ὁ φουκαρᾶς ὁ Γιάνν'ς και συλλοτίζονται και ἤλεγε με τὸ νοῦ του: «Τί νὰ τὸ κάνω ὁ ἔρημος ἕνα φλωρι μονάχα; Πῶς νὰ πάω σπίτι μου μ' ἕνα φλωρι ὕστερ' ἀπὸ δέκα χρόνια πῶχω στὰ ξένα; Τὸμ πέτρωσε τὸν καημένο τότες μιὰ ραθυμιὰ κι' ἀρχίνησε νὰ κλαίη, μόν' δὲν ξεμάκρυνε καλά - καλά ἀπ' τὸ σπίτι κι' ἀφεντικός του γυρίζει πίσω και τοῦ παίρνει και τ' ἄλλο φλωρι και τοῦ εἶπε αὐτήγιαγια τὴν ὀρμήνεια: «Τὸ γινάτ' πῶχ'ς τὸ βράδυ νὰ τὸ φ'λᾶς για τὸ πουρνό».

Ἔτσι ἀπένταρος και θαλαντωμένος φέγγ' ὁ Γιάνν'ς για τὸ χωριό του και στο δρόμο που πήγαινε βρίζκ' ἕναν Ἄράπη, μαῦρον γκαραμπέτσι, ποῦηταν ὀχπάνω σ' ἕνα δέντρο κι' ἀκολλνοῦσε στὰ φύλλα τοῦ δέντρου φλωριά. Παραξενεύτ'κε για αὐτὸ ὁ Γιάνν'ς μόν' δὲν εἶπε τίποτε στον Ἄράπη, γιατί θυμήθηκε τὴν πρώτ' ὀρμήνεια που τοῦχε πεῖ ὁ ἀφεντικός του και τράβηξε ἴσια τὸ δρόμο του.

— «Στάσ' ὠρέ», τὸν κρέν' τότες ὁ Ἄράπης. Ὁ Γιάνν'ς σταμάτησε φοβισμένος κι' ὁ Ἄράπης τοῦ λέει:

«Ἐγὼ περὶ δέκα χρόνια, ὠρέ μπόρο, που κάθομαι ἐδῶγια σ' αὐτὸ τὸ δέντρο και κάνω αὐτὸ που με εἶδες. Πέρασαν λοῆς - λοῆς ἀνθρώποι, κι' ὄσοι πέρασαν ὄσοι ἀτῆθηκαν και με ρώτ'σαν, γιατί κολλνώ τὰ φλωριά στὰ φύλλα, κι' ὄλους τοὺς ἔφαγα. Ἄπ' ὄλους ὄσους πέρασαν μοναχὰ ἐσοῦ δὲ με ρώτησες τ' εἶναι αὐτὸ που κάνω, μόν' τράβηξες ἴσια στο δρόμο σου. Μπράβο μωρέ, πολὺ φρόνιμος και γνωστικός ἀνθρώπος εἶσαι. Μπράβο, σοῦ χαρίζω ὄλ' αὐτὰ τὰ φλωριά γιατί σοῦ ἀξίζουν. Νάτα, πάρ'τα... χαλάλι σου κι' εἶντε στο καλό».

Παίρ' ὁ Γιάνν'ς τὰ φλωριά, γιομίζ' τις τσέπες του, τοὺς κόρφους του και χαρούμενος τραβάει τὸ δρόμο του και συλλοτίζεται και λέει με τὸ νοῦ του. «Μώρ' στ' ἀλήθεια, ἀξίζε και παράξιζε για ἕνα φλωρι ἢ πρώτ' ὀρμήνεια που μῶδωκε ὁ ἀφεντικός μου».

Ἦστερις ἀπὸ τρεῖς μέρες δρόμο βρίζκ' κάτ' κερατζήδες με καμμιὰ τριανταριά μπουλάρια φορτωμένα, που τὰ πήγαιναν στὴν πόλη κι' ὁ Γιάνν'ς γρω-

νίστ'κε μ' αὐτουνοὺς καὶ τοὺς παρακάλεσε νὰ τὸν βάλουν ψίχαλα καβάλλα, γιὰτ' εἶχε δειλιάσ', κι' ἔτσι δῶλοι ἀντάμα τράβξαν τὸ δρόμο.

Σὲ λίγο ἔφτακαν σ' ἓνα χάνι κι' οἱ κερατζίδες μπῆκαν μέσα νὰ πιοῦν κένα ρακί, γιὰτ' ἦταν ἠποσταμένοι κι' εἶπαν καὶ τοῦ Γιάννη νὰ μπῆ νὰ πιῆ κι' αὐτὸς κένα ρακί, μόν' ὁ Γιάννης θυμήθηκε τὴ δεύτερη ὀρμήνεια πού τοῦχε πεῖ ὁ ἀφεντ'κός του καὶ δὲ θέλ'σε νὰ πάη κι' ἕκατο' ὄξω καὶ σταματοῦσε τὰ μπουλάρια νὰ μὴ φύγουν. Τότες ἐκεῖ πῶπιναν οἱ κερατζίδες μέσα στὸ χάνι, γίνκε ἓνα σειγισμός κι' ἔπεσε τὸ χάνι καὶ πέτρωσε ὄλουνοὺς ποῦηταν μέσα καὶ χαντζίη καὶ κερατζίδες. Ὁ Γιάννης ὀδιάχτικε ἠπὸ τὸ σειγισμό κι' ἀπὸ τὸ κρισαριό, μόν' δὲν ἔπαθε τίποτες, ἔκανε μοναχὰ τὸ σταυρό του κι' εἶπε μὲ τὸ νοῦ τ' : «'Αξιζ' ἓνα φλωρι κι' ἡ δεύτερη ὀρμήνεια πού μῶδωκε τ' ἀφεντ'κό μ'».

Ἄφου περβάτ' σε ἀκόμα κάμποσες μέρες ἔφτακε στὸ χωριό του, τραβάει ἴσια γραμμὴ γιὰ τὸ σπίτι του ἀντάμα μὲ τὰ μπουλάρια, βρῖσ' τὴ γυναῖκα του, μόν' αὐτὴ δὲν τὸν γρωνίζει, κι' αὐτὸς δὲν τ'ς δείχτ'κε ποῖος εἶναι, μοναχὰ τὴν παρακάλεσε νὰ τὸν ἀφήκ' νὰ ξενυχτήσ' ἐκεῖ στὸ ὄδορό τ'ς κι' αὐτὸς καὶ τὰ μπουλάρια του. Τότες κι' αὐτὴ τοῦ λέει : «'Αν μοῦ λέγεις γιὰ τὸ σπίτι δὲ θὰ σ' ἔμπαζα, μόν' αὐτοῦγια στὸν ὄδορό μπορεῖς νὰ ξενυχτήσης καὶ σὺ καὶ τὰ μπουλάρια σου· στρατοκόπος εἶσαι· ἔχει δῖπλα κι' αὐτόγια τὸ κατάχυτο, ἀν θέλ'ς στρῶσε νὰ κοιμηθῆς ὀπκάτ' ἀπὸ τὸ κατάχυτο.

Γινάτωσε ψίχαλα ὁ Γιάννης πού δὲν τὸν ἔμπασε μέσα, μόν' κρατήθ'κε, γιὰτ' θυμήθ'κε τὴν τρίτη ὀρμήνεια τ' ἀφεντικοῦ του κι' ἔτσι ἀποφάσισε νὰ κοιμηθῆ ἐκεῖ στὸν ὄδορό. Σὲ λίγο, τὴν ὥρα πού συγύριζε τὰ μπουλάρια γλέπ' ἓναν ἄντρα πού πέρασ' ἀπ' τὸν ὄδορό καὶ μπῆκε μέσα στὸ σπίτι.—«'Α! θὰ ξαναπατρεύτηκε ἡ γυναῖκα μου», λέει μὲ τὸ νοῦ τ', «καὶ ἠμένα μ' ἀστόησε». Γινάτωσε γι' αὐτὸ ὁ Γιάννης κι' ἀποφάσισε νὰ μπῆ μέσα στὸ σπίτι νὰ τοὺς σκοτώσ' κι' αὐτὸν κι' αὐτὴν, μόν' πάλε συγκρατήθηκε, γιὰτ' θυμήθ'κε τὴν τρίτ' ὀρμήνεια, πού τοῦ ἔχε πεῖ ὁ ἀφεντ'κός του, νὰ φ'λάη γιὰ τὸ πουρνὸ τὸ γινάτ' τὸ βραδ'νό, κι' ἔτσι συλλοῖσμένος καὶ χολιασμένος πλάγιασε νὰ κοιμηθῆ.

Τὸ πουρνὸ ἄμα ἔφεξε ὀκώθ'κε καὶ πῆγε νὰ βάλῃ κριθάρι στὰ πράματα ἐκεῖ στὸν ὄδορό, εἶχε ὀκωθῆ κι' ἡ φαμπίλια, πού ἦταν στὸ σπίτι κι' ἄκουσε ἐκεῖνον τὸν ἄντρα τὸμ ψεσνό, πού ἔχε μπῆ στὸ σπίτι, νὰ φωνάζ' τ'ς γυναῖκας του «μάννα».—«Μώρ' θὰ εἶναι ὁ γυιός μου ὁ Δῆμος», λέει μὲ τὸ νοῦ του, «κι' ἐγὼ τὸμ πέρασα γιὰ ξένον ἄντρα. Μώρ' τί κακὸ θᾶκανα ψὲς τὸ βραδ' ἂν τοὺς σκότωνα». Κοῖσιεύει τότες μπαίνει μέσα στὸ σπίτι καὶ φανερώνεται στὴ γυναῖκα του καὶ στὸ παιδί του, τοὺς δίνει τὰ φλωριά καὶ τὰ ψουνίδια πού ἔχε φορτωμένα στὰ μπουλάρια καὶ συλλογιέται τίς καλῆς ὀρμήνειες πού τοῦ ἔχε δώκ' ὁ ἀφεντ'κός του, κι' ἔζησαν αὐτοὶ καλὰ κι' ἐμεῖς ἀκόμα καὶ καλύτερα.

3. Ἡ βασιλοπούλα καὶ τ' ἀλάφι.

Μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρὸ ἦταν ἕνας βασιλιάς καὶ μιὰ βασίλισσα, μόν' δὲν εἶχαν παιδιὰ καὶ μέρα νύχτα χόλιαζαν κι' ἔτρωγαν τὴν καρδιά τ'ς, κι' ἡ βασίλισσα παρακαλοῦσε τὸν ἥλιο νὰ τ'ς δώκῃ ἕνα παιδί.

Μιὰ μέρα περνοῦσε ὄξω ἀπ' τὸ παλάτι ἕνα ἐλάφι, τὸ εἶδ' ἡ βασίλισσα καὶ τοῦ ἔειπε : «Ἐλάφι μου καὶ χρυσελάφι μου, μπορεῖς νὰ μ' ἀνεβάσῃς σ' ἐκεῖνογια τὸ ψηλὸ βουνό, πουρνὸ - πουρνὸ, πρὶν νὰ δώκ' ὁ ἥλιος ; καὶ θὰ σοῦ δίνω νὰ τρῶς χορτάρια ἀπ' τὸ περιβόλι τοῦ παλατιοῦ». «Ὅπου θέλ' ἡ βασίλισσα τὴν πάνω», ἔειπε τ' ἀλάφι, καὶ τὴν παίρνει στοὺς ὤμους τοῦ καὶ ρέντα-ρέντα τὴν ἤφερε στὴν κορφή τοῦ β'νοῦ καὶ ὄντας ἔφτασαν τότες ἔβγαιν' ὁ ἥλιος κι' ἡ βασίλισσα τοῦ ἔειπε : «Ἦλιε μου καὶ τρισήλιε μου, χάρ'σέ μου ἕνα τέκνο κι' ἄς εἶναι καὶ τσιουπί κι' ἄμα γέν' ὀχτῶ χρόνια σοῦ τὸ δίνω πίσω».

Ὁ ἥλιος ἄκουσε τὰ παρακάλια τ'ς βασίλισσας καὶ τ'ς χάρισε ἕνα τσιουπί. Χάρηκε ὁ βασιλιάς καὶ ἡ βασίλισσα π' ἀπόχτ'σαν κι' αὐτοὶ τέκνο, μόν' ὅσο μεγάλωνε τὸ τσιουπί, τόσο χόλιαζαν, γιατί λογάριαζαν πού θὰ τὸ δώκουν πίσω στὸν ἥλιο ἄμα μεγάλωνε τὸ τσιουπί καὶ γένουνταν ὀχτῶ χρόνια. Τὸ τσιουπί αὐτό, ἡ βασιλοπούλα νὰ ποῦμε, ἄμα γίνκε ὀχτῶ χρόνια, ἐκεῖ πού πήγαινε μιὰ μέρα στὸ σχολειό, βγαίν' ὁ ἥλιος μπροστὰ στὸ δρόμο καὶ τοῦ ἔειπε : «Τσιουπί μου καὶ τσιουπάκι μου, νὰ πῆς τ'ς μάννας σου τὰ ὀχτῶ χρόνια πέρασαν, τὸ τάμα πού μῶταξε νὰ μοῦ τὸ δώκ' — Καλὰ τ'ς ἔγω μπάρμπα», τοῦ εἶπε τὸ τσιουπί κι' ἄμα πάει τὸ γιόμα στὸ παλάτι ἔειπε τ'ς μάννας του. «Ὡρ' μάννα, μοῦ βῆκε σήμερα ὁ ἥλιος στὸ δρόμο καὶ μοῦ εἶπε νὰ σοῦ πῶ, τὰ ὀχτῶ χρόνια πέρασαν, ὄ,τ' τῶταξες, νὰ τοῦ τὸ δώκῃς. — Ἀμα τὸ βρῆ τὸ τάμα, πές του, ἄς τὸ πάρῃ», ἔειπε ἡ βασίλισσα κι' ἡ βασιλοπούλα τὴν ἄλλῃ τ'ν ἡμέρα πού πήγαινε στὸ σχολειό τὸ εἶπε στὸν ἥλιο πού τὴν καίτεροῦσε στὸ δρόμο καὶ τότες ὁ ἥλιος ἀπλών' τὰ χέρια του, ἀρπάξ' τὴ βασιλοπούλα καὶ τὴν ἤφερε ψηλά στὰ οὐράνια.

Ἐκεῖ στὰ οὐράνια περνοῦσε καλὰ ἡ βασιλοπούλα, γιατί ὁ ἥλιος τὴν ἀγαποῦσε πολὺ, κι' ὄ,τ' ἤθελε τῆς ἤφερνε, ὡς καὶ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα, πού ἔειπε ὁ λόγος, μόν' εἶχε καημόν' καὶ γκιντέρ' μεγάλο γιὰ τοὺς γονῆδες τῆς, τὸ βασιλιά καὶ τὴ βασίλισσα, πῶς νὰ ἦταν τρόπος νὰ τοὺς ἤγλεπε ἔπο καμμιά μεριά καὶ νὰ πήγαινε νὰ τοὺς ἀγκάλιαζε καὶ νὰ τοὺς φίλοῦσε... νὰ τοὺς φίλοῦσε...

Ἀμα πέρασαν κάμποσα χρόνια, ἤρθε ἡ γιῶρα νὰ πεθάν' ὁ βασιλιάς κι' ἡ βασίλισσα, κι' ἡ βασιλοπούλα πού ἦταν μὲ τὸν ἥλιο τῶμαθε καὶ χόλιαζε, χόλιαζε... κι' οὔτ' ἔτρωγε, οὔτ' ἔπινε, οὔδ' ὕπνος τὴν κολλοῦσε. Ὁ ἥλιος τὴν κατὰλαβε πού ἦταν γκιντεριασμέν' καὶ τ'ς εἶπε : «Κορίτσι μου, καλό μου κορίτσι,

γιατ' εἶσαι χολιασμένη καὶ βαλαντωμένη ; Πές μου τί παράπονο καὶ τί καημόν ἔχεις ;

—Κιντυνεύουν οἱ γονῆδες μου», τοῦ λέει ἡ βασιλοπούλα, «καὶ θέλω νὰ πάω νὰ τοὺς προφτάκω νὰ τοὺς δῶ, γιατί' αὐριγιο πεθαίνουν». —Καλά», τ'ς λέει ὁ ἥλιος, «θὰ σὲ στείλω τώρα εὐτὺς νὰ πᾶς νὰ τοὺς προφτάκῃς».

Ἐκείνη τῆ βραδυᾷ ὁ ἥλιος εἶχε προσκαλεσμένο τὸ φεγγάρι σὲ φιλιὰ κι' ἔτρωγαν ἀντάμα. Ἄμα δειπνησαν λέει ὁ ἥλιος στὸ φεγγάρ' : «Φεγγάρι μου καὶ φεγγαράκι μου, μιὰ χάρη θέλω ἀπὸ τέσένα... , μπορεῖς νὰ πᾶς τῆ βασιλοπούλα κάτω στὴ γῆς στοὺς γονῆδες τῆς γλήγορα - γλήγορα πρὶν νὰ βγῆ ὁ αὐγερινός ;

—Εἶμαι μισοφέγγαρο, τοῦ λέει τὸ φεγγάρ', καὶ δέμ μπορῶ νὰ κοσιέψω καὶ νὰ προφτάκω, μόν' στείλε κέναν ἄλλον». Τότες ὁ ἥλιος φωνάζει τῆ Λάμια¹ καὶ τ'ς λέει, ἂν μπορῆ νὰ πάῃ τῆ βασιλοπούλα στοὺς γονῆδες τῆς πρὶν νὰ βγῆ ὁ αὐγερινός. «Τῆμ πάνω καὶ τῆμ παραπάνω», λέει ἡ Λάμια, μόν' ἂν πεινάσω στὸ δρόμο θὰ φάω ἔπο τὸ κορμί τῆς, κι' ἂν διψάσω θὰ πιῶ ἔπο τὸ γαῖμα τῆς.

—Ἄ ! ὄχι... ὄχι... μὲ τέτοια συμφωνία δὲ στὴ δίνω... φέγ' ἀπ' ἐδῶ», τῆς λέει ὁ ἥλιος καὶ τὴν ἔδιωξε τῆ Λάμια καὶ φωνάζ' ὕστερ' τ' ἀλάφι καὶ τοῦ λέει : « Ἀλάφ' μου καὶ χρυσολάφ' μου, μπορεῖς νὰ πᾶς τῆ βασιλοπούλα στοὺς γονῆδες τῆς, πρὶν νὰ βγῆ ὁ αὐγερινός ;

—Δὲ μπορῶ νὰ κάνω κι' ἄλλοιῶτ'κα», λέει τ' ἀλάφι, «τὸ χατίρι σου, ἥλιε μου, εἶναι μεγάλο, πολὺ μεγάλο, κι' ἀφοῦ εἶναι καὶ τόση βγιά, μετὰ χαρᾶς τῆ νύχτα μέρα θὰ τὴν κάνω γιὰ νὰ πάω τῆ βασιλοπούλα μιὰ ὥρα τὸ γλήγορότερο, πρὶν νὰ βγῆ τᾶστρι τ'ς ἡμέρας». «Κι' ἂν πεινάσ'ς στὸ δρόμο τί θὰ φᾶς ;» τοῦ λέει ὁ ἥλιος. «Χλωρὸ χορτάρ' ἀπ' τὰ βουνά», λέει τ' ἀλάφι. «Ἄμ... κι' ἂν διψάσ'ς... τί θὰ πιῆς ;—Δροσερὸ νερό», τοῦ λέει τ' ἀλάφι.

—Ἄιντε, χρυσό μ' ἀλάφι, πάρ' τῆ βασιλοπούλα καὶ σῦρε στὸ καλὸ κι' ἔχε τὸ νοῦ σ' στὸ δρόμο μὴ μ' πάθ' τίποτες ἡ βασιλοπούλα». Τότες τ' ἀλάφι πῆρε τῆ βασιλοπούλα στὸν ὦμο τ' καὶ τ'ς εἶπε νὰ σφιχτῆ καλὰ καὶ νὰ πιάνεται ἔπο τὰ κέρατά τ' γιὰ νὰ μὴμ πέσ' δντας αὐτὸ θὰ κοσιεύῃ. Στὸ δρόμο ποὺ πήγαιναν πείνασε τ' ἀλάφ' κι' ἤθελε νὰ βοσῆσ' ψίχαλα καὶ γιὰ ταῦτο ἀνήβασε τῆ βασιλοπούλα σ' ἓνα δέντρο καὶ τ'ς εἶπε : «Κάτσ' αὐτοῦγια στὸ δέντρο, τ' ἐγὼ θὰ πάω νὰ φάω ψιὰ χορτάρ' καὶ σὲ λίγο πάλε θᾶρθω νὰ σὲ πάρω, μόν' ἔχε τὸ νοῦ σ' μ' ἔρθ' ἡ Λάμια καὶ σὲ ξεγελάσ' καὶ σὲ κατεβάσ' ἀπὸ τὸ δέντρο γιὰ νὰ σὲ φάῃ». Ἐφ' γε τ' ἀλάφι καὶ σὲ λίγο... γιάτ' κι' ἔρετ' ἡ Λάμια ἀπ' ὀπκάτ' ἀπὸ τὸ δέντρο κι' ἀρχίνισε νὰ λέῃ : «Τσιούπω μου, χρυσῆ μου τσιούπω, κατήδα ὀπκάτω νὰ σὲ φιλήσω». Ἡ βασιλοπούλα κατάλαβε πού ἔχε κακὸ σκοπὸ ἡ Λάμια καὶ δὲν κατέβηκε κι' ἡ Λάμια ἔφ' γε. Ἦστερ' ἀπὸ λίγο ἤρθε τ' ἀλάφι ἀπὸ τῆ βοσῆ, κατέβηκε τότες κι' ἡ βασιλοπούλα ἀπὸ τὸ δέντρο τῆμ πῆρε στὸν ὦμο

1. Μυθικὸν τέρας (δράκαινα).

του, και κόσ' - κόσ' έφτακε στο παλάτι τή νύχτα, βαθειά χαράη. Το όλι του παλατιού κατάλαβε πόρουνταν ή βασιλοπούλα κι' άρχίνησε νά γκαφαλνάη και νά λέη : «Γκάφ, γκάφ· όήκου βασίλισσα, γιατί ήρθε ή βασιλοπούλα». "Ακουσαν το γκαφάλισμα του όυλιού ό βασιλιάς κι' ή βασίλισσα κι' είπαν : «"Αν ήρθε ή τσιούπω μας, όυλί μ', θα σου δίνωμε νά τρώς από τά φαγια πού τρώμε κι' έμεις». Το όυλί όξω στον όβορό γκαφαλνούσε πάλε κι' ήλεγε : «Γκάφ, γκάφ· όκωθητε, βασιλιά και βασίλισσα, έβγατε δοϋλες και θάγιες κι' άνοιξτε τήν όξώπορτα νάμπ' ή βασιλοπούλα». Κόσεψαν οι δοϋλες, άνοιξαν τήν όξώπορτα, μπήκε ή βασιλοπούλα μέσα στο παλάτι, πάνει κι' άγκαλιάζει και φιλνάει - φιλνάει τόν πατέρα της και τή μάνα της πού ήταν κι' οι δυό άρρωστοι και χαροπάλευαν.

Ό βασιλιάς και ή βασίλισσα άμα είδαν τήν τσιούπω τους, πού 'χαν τόσα χρόνια νά τήν ίδοϋν, γέρεψαν ευτύς, τους έφ'γ' ή άρρώστια κι' έζησαν ευτυχισμένοι και καλά κι' έμεις άκόμα και καλύτερα.

4. Η τζιάνα.

Μιά φορά κι' έναν καιρό ήταν και δέν ήταν, ήταν δυό άδέρφια, τό 'να ήταν πλούσιο και τ' άλλο φτωχό και μία μέρα ό φτωχός ό άδερφός πήγε σ' ένα άλλο χωριό μεγάλο ποϋηταν εκεί σιμά για νά πουλήσ' χορτάρ'. "Αμα πούλ'σε το χορτάρ' εκεί πού γύρισε για νάρθ' στο χωριό του βρίσ' μέσα σ' έναν λόγγο μια σπηλιά πού τήν είχαν κρυψάνα οι κλέφτες κι' έκρυβαν μέσα τά γρόσια και τά φλωριά.

Ζύγωσ' ό φτωχός ό άδερφός στην σπηλιά, μόν' είδε τήν τρύπα τ'ς σπηλιάς κλεισμέν' με μία μεγάλη πέτρα, πού δέν μπορούσε νά τήν κουνήσ' άνθρωπος, γιατί ήταν βαρειά. Τότες κι' αυτός λέει : «"Αν'ξε τζιάνα», κι' ή σπηλιά άν'ξε, γιατί έποτραδήχτ'κε μοναχή τ'ς ή πέτρα ποϋηταν για πόρτα και μπήκε μέσα, κι' άμα μπήκε ευτύς ή πόρτα έκλεισε ματαπίσω. Γιόμισε τότες τ'ς τζιέπες του γρόσια και φλωριά, είπε πάλε τής πόρτας «άν'ξε τζιάνα», βήκε όξω κι' έφυγε και πάει στο σπίτι του. "Υστερα από κάμποσες μέρες λέει τ' άδερφού τ' του πλούσιου : «"Αδερφέ μ', ξέρω μια σπηλιά, πόχ' μέσα πολλά φλωριά· άϊντε νά πάμε νά πάρωμε... "Εγώ προχτές πήγα και πήρα, μόν' έλα νά πάμ' άντάμα νά πάρωμε κι' άλλα, νά πάρ'ς κι' έσύ»...

Κίνησαν τά δυό τ' άδέρφια πήγαν στη τζιάνα, τ'ς είπε ό φτωχός «άν'ξε τζιάνα» κι' άνοιξε· μπήκαν μέσα, πήραν γρόσια και φλωριά, γιόμ'σαν τ'ς τζιέπες τους και τ'ς κόρφους κι' έφυγαν. "Αμα πέρασε κάμποσος καιρός, λέει με το νοϋ τ' ό μεγαλύτερος άδερφός, ποϋηταν από μπροστύτερα πλούσιος : «Δέμ πάνω και μία φορά μοναχός μου στη τζιάνα, χωρίς νά πώ τίποτες τ' άδερφού μ' :

ἄς πάω νὰ πάρω ὄλα τὰ φλωριά καὶ τὰ γρόσια πού εἶναι μέσα γιὰ νὰ μὴ πάη καὶ τὰ πάρ' ὁ ἀδερφός μου...» Σκώθ'κε κι' αὐτὸς μιὰ μέρα κρυφὰ κι' ἀπόκρυφα ἔπο τὸν ἀδερφό τ' πού τοῦ ἔχε δείξ' τὴ τζιάννα, πάνει στὸ λόγγο, βρίσ' τὴ σπηλιά, λέει μιὰ βολὰ τ'ς πόρτας «ἄν'ξε τζιάννα», μπαίν' μέσα κι' ἀρχινάει νὰ μαζών' φλωριά καὶ γρόσια, μόν' ἢ τζιάννα ἄμα μπῆκε μέσα ἔκλεισε μάτα πίσω. Ἄμα πῆρε ὄλον τὸν χαζνέ ποῦηταν μέσα, θέλ'σε νὰ φύγ' γλήγορα μὴν ἔρθουν οἱ κλέφτες καὶ τὸν βροῦν μέσα, πάν' στὴν πόρτα τ'ς σπηλιάς, μόν' θέλ'ς ἀπ' τὴ χαρὰ τ' πού πῆρε πολλὰ φλωριά, θέλ'ς ἀπὸ τὸ φόβο του μὴν ἔρθουν οἱ κλέφτες καὶ τὸν βροῦν, διάστ'σε κι' ἀστόησε πῶς τὴν ἤλεγαν τὴ σπηλιά κι' ἤλεγε : «Ἄν'ξε... ἄν'ξε...», μόν' δὲν ἄνοιγε, γιὰτι δὲν τ'ς ἤλεγε «ἄν'ξε τζιάννα», τ'ς εἶχ' ἀστοχήσ' ντίπ τὸνομα, κι' ἔτσ' ἀπόμ'νε κλεισμένος μέσα στὴν σπηλιά ὡσπ' ἦρθαν σὲ λίγο οἱ κλέφτες, εἶπαν ἀπ' ὄξω «ἄν'ξε τζιάννα» κι' ἄν'ξε, μπῆκαν μέσα κι' ἤρξαν τὸν πλούσιο τὸν ἀδερφό μαζωμένον ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ σὲ μιὰ ἄκρη τ'ς σπηλιάς.—«Ἄ !!», τοῦ εἶπαν, «ἔσ' εἶσαι πού μᾶς παίρ'ς τὰ γρόσια καὶ ἐμεῖς λέμε ποιὸς μπαίν' καὶ μᾶς τὰ κλέφτ' ; στάσου νὰ σοῦ δείξωμε ἐμεῖς τώρα»· καὶ τὸμ πιάνουν καὶ τὸν κάνουν χίλια κομμάτια κι' ἔτσ' τὴν ἔπαθε αὐτὸς ὁ ἀδερφός ποῦηταν ἀχόρταγος κι' ἠθέλε νὰ πάρ' ὄλα τὰ γρόσια αὐτὸς κρυφὰ ἔπο τὸν ἀδερφό του πού τοῦ ἔχε δείξ' τὴ τζιάννα, κι' ὁ φτωχὸς ἀδερφός γίνκε πλούσιος ἔπο τὸ χαζνέ πού βρε στὴ τζιάννα, κι' ὁ φτωχὸς ὁ ἀδερφός ἔζησε καλὰ κι' ἐμεῖς ἀκόμα καὶ καλύτερα.

5. Ἡ Χηνοβοσκός.

Ἦταν κάποτες ἕνας βασιλιάς κι' εἶχε τρίγια τσιουπιά, μόν' τὸ βασίλειο ἦταν φτωχό, δὲν πρόκοβε καὶ γι' αὐτὸ ρώτ'σε μιὰ μάϊσσα νὰ τοῦ πῆ γιὰτι δὲν πρόκοβε μόν' ἦταν φτωχό, κι' ἢ μάϊσσα τοῦ εἶπε γιὰ νὰ προκόψ' τὸ βασίλειο πρέπει νὰ διώξ' ἀπ' τὸ παλάτι ἕνα ἀπὸ τὰ τσιουπιά τ' ποῦηταν ἄτυχο, δίχως τύχη, κι' ἀπὸ ταῦτο τὸ βασίλειο ἦταν φτωχό· κι' ὁ βασιλιάς γιὰ νὰ καταλάβ' ποιὸ ἀπὸ τὰ τρίγια τοῦ τσιουπιά δὲν εἶχε τύχ', τοῦ εἶπε ἢ μάϊσσα νὰ πάη τὴ νύχτα νὰ τὰ ἰδῆ πού κοιμοῦνται, κι' ὁποιο ἔχει τὰ χέρια διακάτω αὐτὸ εἶναι τ' ἄτυχο τσιουπί κ' αὐτὸ νὰ διώξ'. Πάνει τὴ νύχτα ὁ βασιλιάς στὸ χώρισμα πού κοιμοῦνταν τὰ τσιουπιά, οἱ θυγατέρες του, καὶ γλέπ' τὰ δυὸ τὰ μεγαλύτερα μὲ τὰ χέρια ἄπάνω κ' τὸ κεφάλ', γλέπ' καὶ τὸ μικρότερο πού ἦταν καὶ τ' ὀμορφότερο μὲ τὰ χέρια διακάτω, κατάλαβε, ὅτ' αὐτὸ εἶναι τ' ἄτυχο καὶ τὸ πουρνὸ ἄμα ἔκώθ'καν φωνάζ' ὁ βασιλιάς τὸ μικρότερο τὸ τσιουπί καὶ τοῦ λέει : «Ἄκουσε τσιουπί μ', ἐσύ ἔσαι ἢ αἰτίγια πού δὲμ προκόβ' τὸ βασίλειο κι' εἶναι φτωχὸς ὁ λαός μου, ἔτσ' μοῦ εἶπε ἢ μάϊσσα, μόν' πάρε ἕναν τροβᾶ φλωριά, βάλε καὶ τὴ χρυσῆ σ' τὴ φορεσιά, πάρε καὶ τὸ καλύτερο τ' ἄλογο τοῦ παλα-

τιοῦ καὶ φέγ' ἀπὸ τὸ παλάτι, σῦρε σ' ἄλλον τόπον μακρυγιά... τὸ ξέρω κακό εἶναι πού σέ διώχνω, μόν' ἀλλοιώτ'κα δὲ γένηται».

Τὸ τσιουπί ἔκανε ὅπως τὸ διάταξε ὁ πατέρας του, 'τοιμάστ'κε, χαιρέτ' σε τοὺς γονῆδες του καὶ τ'ς ἀδερφές τ', καθαλλίκεψε στ' ἄλογο κι' ἔφυγε, κι' ἐκεῖ πού περβατοῦσε, νύχτωσε σ' ἕναν πυκνὸ λόγγο κι' εἶδε στὸ σκοτάδ' μέσα στὸ λόγγο μιὰ φέξ' πῶρεγγε ἀπὸ 'να παραθύρ', πάν' σιμὰ καὶ γλέπ' ἕνα παλάτ' μεγάλο καὶ καλοφκειασμένο μὲ μαρμαρένια ὀξώπορτα καὶ μὲ σιδερένια κάγκελα γύρα - γύρα στὴν αὐλή. «Κάποιος τρανὸς θὰ κατοικήη ἐδῶ μέσα», λέει τὸ τσιουπί, «ἄς κρίνω νὰ μ' ἀνοίξουν γιὰ νὰ περάσω τὴ νύχτα μπορεῖ καὶ νὰ μὲ κρατήσ'ν κι' ὄλας σὲ τοῦτο τὸ παλάτ' γιὰ νὰ τ'ς κάνω καμμιά δουλειά». φωνάζ' στ'ν ὀξώπορτα καὶ θγαίν' μιὰ μπάμπω μ' ἄσπρα μαλλιά καὶ τσιεμπερωμέν', μπάζ' τὸ τσιουπί μέσα γιὰ νὰ ξενοχτήσ', κλείσει καὶ τ' ἄλογο στὸ κατώι τοῦ παλατιοῦ καὶ τ'ν ἄλλ' τ'ν ἡμέρα τὸ πουργὸ τὸ τσιουπί λέει τ'ς μπάμπω, ἂν τῷθελαν κι' αὐτὸ ἐκεῖ στὸ παλάτι νὰ τ'ς κάν' καμμιά δουλειά.

—«Στάκα», λέει ἡ μπάμπω, «νὰ ρωτήσω τὸ βασιλόπλο πού εἶναι ὀχπάνω στὸ παλάτ' κι' ἂν θελήσ' νὰ σὲ κρατήσ' γιὰ δούλα, κάθουσαι, ἀλλοιώως φέγεις». Ἀνεβαίνει ὀχπάνω ἡ μπάμπω καὶ λέει στὸ βασιλόπλο αὐτὸ κι' αὐτό, ἦρθε ἕνα τσιουπί καὶ θέλ' νὰ μπῆ δούλα κι' ἂν τὸ χρειγιάζουσαι νὰ τοῦ πῶ νὰ κάτσ'. —«'Ας κάτσ'», λέει τὸ βασιλόπλο, «ἐμεῖς χῆνες ἔχομε, ἄς πάη νὰ βοσκάη τ'ς χῆνες».

Ἔτσ' τὸ τσιουπί πού ἦταν κι' αὐτὸ βασιλοπούλα, γιὰτ' εἶχε πατέρα βασιλιά, γίνκε χηνοβοσκού κι' ἔβοσε τ'ς χῆνες, ἔδωκε τὴ χρυσὴ φορεσιά πού 'χε πάρ' ἀπὸ τὸ πατέρα της στὴ γριγιά γιὰ νὰ τὴ φ'λάη, τ'ς ἔδωκε καὶ τὰ φλωριά, ντύθ'κε ἄλλα σκουτιὰ κατώτερα καὶ πᾶσα μέρα ἔβγαζε τ'ς χῆνες στὰ χωράφια καὶ στὰ λιβάδια καὶ τ'ς ἔβοσκε. Ὑστερις ἀπὸ κάμποσο καιρὸ παντρεύουνταν σ' ἕν' ἄλλο βασιλῆιο ἕνα βασιλόπλο καὶ προσκάλεσε στὸ γάμο του καὶ τοῦτο τὸ βασιλόπλο πού 'χε τὸ παλάτι του στὸ λόγγο καὶ στὴν ἐρημιά. 'Τοιμάστ'κε κι' αὐτὸ γιὰ νὰ πάη εἶπε στοὺς δούλους καὶ στίς δούλες νὰ 'τοιμαστοῦν νὰ πᾶν' στὸ γάμο καὶ αὐτοὶ καὶ μοναχὰ στὴ χηνοβοσκού δὲν εἶπε τίποτε. Ποιὸς τὴ λογάριζε τὴ χηνοβοσκού!

Ἄμα ἔφ'γε τὸ βασιλόπλο ἀπ' τὸ παλάτ' μὲ τ'ς δούλ'ς καὶ μὲ τ'ς δούλες γιὰ νὰ πᾶν' στὴ χαρὰ στὴμ πόλη, πάν' ἡ χηνοβοσκού στὴ μπάμπω, βάν' τὴ χρυσὴ τ'ς τὴ φορεσιά, γιομίζ' καὶ τ'ς τζιέπες της φλωριά, καθαλλίκεύει τ' ἄλογο καὶ κινάει νὰ πάη κι' αὐτὴ στὴ χαρὰ, καὶ τὴν ὥρα πού χόρευε τὸ βασιλόπλο κι' ἔσερνε τὸ χορὸ πάν' κι' αὐτὴ καὶ πιάνεται στὸ χορὸ, σιμὰ στὸ βασιλόπλο, κι' ὁ κόσμος ὄλος θιάμαζε μὲ τὴν ὀμορφάδα της κι' ἀποροῦσε ποῦθε ἦταν αὐτὴ ἡ πεντάμορφη ἡ ξωτριά, θιάστ'σε καὶ τὸ βασιλόπλο, μόν' αὐτὴ ἐκεῖ πού χόρευε τὸ βασιλόπλο καὶ τοῦ κρατοῦσε τὸ χορὸ, 'πὸ 'γάλι' ἀγάλια τοῦ θγάζ' τὸ δαχτυλίδ' ἀπὸ τὸ χέρι, θγαίν' ἀπ' τὸ χορὸ, καθαλλίκεύει τ' ἄλογο καὶ φέγ'.

Τὸ βασιλόπλο ὕστερα ἀπὸ λίγο κατάλαβε πού τῷλειπε τὸ δαχτυλίδ' καὶ

διάταξε νὰ κυνηγήσουν καὶ νὰ πιάκουν ἐκεῖνο τὸ κορίτσι, ποὺ καθαλλίκεψε κι' ἔφυγε, γιὰτ' ὄλοι εἶπαν πῶς αὐτὸ ποὺ πιάστηκε στὸ χορὸ κοντὰ στὸ βασιλόπλο, αὐτὸ θὰ τὸ πῆρε τὸ μαλαματένιο τὸ δαχτυλίδ' ποὺ ἔχε τὴν ἀρραβῶνα καὶ χωρὶς αὐτὸ δὲν μποροῦσε νὰ κινήσ' γαμπρός.

Τὸ κορίτσι στὸ δρόμο, ποὺ περνοῦσε σκορποῦσε φλωριά κι' ἔτσ' αὐτοὶ ποὺ κυνηγοῦσαν γιὰ νὰ τὸ πιάκουν, χασομεροῦσαν καὶ μάζωναν τὰ φλωριά, ὡσπ' ἢ χηνοβοσκού πῆρε καιρὸ καὶ ξεμάκρυνε, ἦρθε κι' αὐτὴ στὸ παλάτ' ξεντύθηκε τὴ χρυσὴ τὴ φορεσιά καὶ τὴν ἔδωκε τ'ς μπάμπως, ντύθηκε ἄλλα σκουτιὰ κατώτερα καὶ πάει πάλε μὲ τ'ς χῆνες, μόν' ἐκεῖ στὸ γάμο ποὺ ἔχε πάει κανένας δὲν τ'ν εἶχε καταλάβ', ὅτ' ἦταν ἢ χηνοβοσκού.

Τὴν ἄλλ' τ'ν ἡμέρα γύρ'σαν ἀπὸ τὸ γάμο τὸ βασιλόπλο μὲ τ'ς ἄλλες τ'ς δούλες τοῦ κι' αὐτὲς ἠμολογοῦσαν στὴ χηνοβοσκού πῶς ὁ γάμος χάλασε, γιὰτ' ἔνα τσιουπί ὁμορφο καὶ πεντάμορφο πάει καὶ χόρεψε μὲ τὸ βασιλόπλο καὶ τὸβγάλε τὸ δαχτυλίδι ἀπὸ τὸ χέρ' κι' ἔφ'γε καβάλλα σ' ἔνα ἄλογο. Ἡ χηνοβοσκού τᾶκουγε, μόν' ἔκανε τὸν ἀδιάφορο καὶ τὸν ἀνήξερο κι' ἀπὸ μέσα τῆς ἀποροῦσε κι' αὐτὴ πῶς δὲν τὴν κατάλαβαν.

Ἦστερα ἀπὸ λίγες μέρες τὸ βασιλόπλο βγάλ' μιὰ διαταῆ καὶ διατάζ' νὰ φειάκουν ὄλα τὰ τσιουπιὰ ἔπο μιὰ κουλλούρα, κι' ὅποιο τσιουπί ἔχ' τὸ μαλαματένιο δαχτυλίδ' νὰ τὸ βάλ' μέσα στὴν κουλλούρα καὶ σ' ὅποιονοῦ τσιουπιουὶ τὴν κουλλούρα βρεθῆ τὸ δαχτυλίδ', αὐτὸ τὸ τσιουπί θὰ πάρ' γιὰ γυναῖκα τοῦ.

Ἔστειλαν κουλλοῦρες πολλὰ τσιουπιὰ καὶ τὸ καθένα ἔβανε μέσα στὴν κουλλούρα τ' κι' ἀπὸ ἕνα μαλαματένιο δαχτυλίδ', ἔφειακαν κουλλοῦρες κι' οἱ δούλες τοῦ βασιλόπλου ποὺ ἔχε τὸ παλάτ' στὸ λόγγο, ἔφειακε κουλλούρα κι' ἢ χηνοβοσκού, ἔβαλε μέσα καὶ τὸ μαλαματένιο δαχτυλίδ' ποὺ ἔχε βγάλ' ἀπ' τὸ δάχτυλο τοῦ βασιλόπλου καὶ τοῦ τὴν ἔστ'λε.

Τὸ βασιλόπλο ἔκοψε ὄλες τ'ς κουλλοῦρες καὶ σὲ κάθε μιὰ ἠῦρισκε κι' ἀπὸ ἕνα δαχτυλίδ' μαλαματένιο, μόν' κανένα δὲν τὸγντιζε, κένα δὲν ἦταν δικό τοῦ. Ἐκοψε καὶ τὴν κουλλούρα τῆς χηνοβοσκούς κι' ἠῦρε μέσα τὸ δικό τ' τὸ δαχτυλίδ' ποὺ ἔχε τὴν ἀρραβῶνα, τὸ γρών'σε κι' ἀποφάσ'σε νὰ πάρ' γυναῖκα τὴ χηνοβοσκού.

Κάλεσε στὸ γάμο τοῦ χῶρες καὶ χωριά κι' ὄλους τοὺς βασιλιᾶδες, κάλεσε καὶ τὸν πατέρα τ'ς χηνοβοσκούς κι' ἐκεῖ στὸ γάμο μαθεύτ'κε, ὅτ' ἢ χηνοβοσκού ἢ νύφ' ἦταν θυγατέρα ἑνοῦ μεγάλου βασιλιᾶ, καὶ διαλαλήθηκε, ὅτ' ἢ νύφ' ἦταν κι' αὐτὴ βασιλοπούλα, μόν' ὁ πατέρας τῆς ὁ βασιλιᾶς τὴν ἔδιωξε ἀπ' τὸ παλάτι, γιὰτὶ πίστεψε τὰ λόγια μιανῆς μαῖστρισσας. Ἦότες γρωνίστ'κε ὁ γαμπρός μὲ τὸν πεθερό τ' κι' ἢ νύφ' μὲ τὸμ πατέρα τῆς καὶ γίνκε τρικούβερος γάμος, ἔστειλαν κι' ἠφεραν κι' ἐκείνη τὴν καλὴ τὴ μπάμπω ποὺ ἔχε ἔλεημονηθῆ τὴ χηνοβοσκού κι' ἔζησαν αὐτοὶ καλὰ καὶ ἐμεῖς ἀκόμα καὶ καλύτερα.

6. 'Ο Γιάννης κι' ἡ Ζωΐτσα.

Μιά φορά κι' ἕναν καιρὸ ἦταν μιὰ φτωχὴ γυναῖκα κι' ἦταν γιομάτ' στοὺς ἑφτά μῆνες κι' ἐπειδὴς δὲν εἶχε ζωντόβολο, πήγαινε στὸ λόγγο καὶ φορτώνουνταν ζαλίκι ξύλα καὶ τᾶφερνε στὸ σπίτι γιὰ νὰ τᾶχ' γιὰ τὸ χειμῶνα. Μιά μέρα ἐκεῖ πού φορτώθ'κε, κἀν' νὰ ὄκωθῆ καὶ δὲν μποροῦσε, γιὰτὶ καὶ τὸ ζαλίκι ἦταν βαρὺ κι' ἦταν καὶ γιομάτ' κι' ἐκεῖ πού συλλοιζούνταν τί νὰ κἀν' νὰ καὶ τ'ς παρουσιάζεται μιὰ Λάμια ποῦηταν ἀπὸ τῆ μέσ' κι' ἀπάνω γυναῖκα μὲ μεγάλα δόντια καὶ μὲ μακρυγιὰ κι' ἀχτένιστα μαλλιά, κι' ἀπ' τῆ μέσ' καὶ κάτω ζῶο μὲ μιὰ μεγάλ' οὐρὰ σὰ φίδ' καὶ μὲ μεγάλα νύχια στὰ ποδάρια. Ἄμα ἡ γυναῖκα εἶδε τῆ Λάμια τ'ς λέει παρακαλεστικά : «Ἐλα, Λάμια μου, νὰ μὲ ὄκωσης κι' ὁ,τ' κἀνω δικό σ' νὰ εἶναι».

Ἡ Λάμια τῆ βοήθησε καὶ ὄκωθ'κε κι' ὕστερα ἡ γυναῖκα μὲ τὸ ζαλίκι στὸν ὦμο τράβξε κἀ' τὸ χωριὸ κι' ἡ Λάμια κρύφτ'κε στὸ λόγγο.

Ἄμα πέρασαν δυὸ μῆνες ἡ γυναῖκα ἀπόχτ'σε τσιουπί καὶ τδειπαν Ζωΐτσα. Ἡ Ζωΐτσα ἄμα τράνεψε, πήγαινε κι' αὐτὴ γιὰ ξύλα στὸ λόγγο καὶ μιὰ μέρα τ'ς βγαίν' ἡ Λάμια καὶ τῆς λέει : «Μωρή, νὰ πῆς τ'ς μάννας σου τὸ τάμα πού μδταξε, νὰ μοῦ τὸ δώκ'». Ἡ Ζωΐτσα ἄμα πῆγε στὸ σπίτι λέει τ'ς μάννας τῆς αὐτὸ κι' αὐτὸ μοῦ εἶπε ἡ Λάμια κι' ἡ μάννα τ'ς τ'ς εἶπε : «ἂν βγῆ πάλε αὔριγιο καὶ σὲ ρωτήσ' νὰ τ'ς πῆς «ἀστόησα». — Καλά», λέει ἡ Ζωΐτσα.

Τὴν ἄλλῃ τ'ν ἡμέρα, ἐκεῖ πὸκοθε ξύλα ἡ Ζωΐτσα στὸ λόγγο, τ'ς βγαίν' ἡ Λάμια καὶ τῆς λέει : «Τ'ς εἶπες, μώρ' Ζωΐτσα, τ'ς μάννας σου αὐτὸ πού σὲ παρήγγειλα ἐχτές ; — Ὅχι, δὲν τ'ς εἶπα... ἀστόησα» λέει, ἡ Ζωΐτσα.

— «Ἐλα ἐδῶ», τ'ς λέει ἡ Λάμια, «νὰ σοῦ δέσω ἕνα ὄνι στὸ χέρ' γιὰ νὰ θυμηθῆς νὰ τ'ς πῆς», καὶ τ'ς ἔδεσε στὸ μικρὸ τὸ δάχτ'λο μιὰ χρυσῆ μεταξωτὴ δτρά.

Ἄμα γύρ'σε ἡ Ζωΐτσα στὸ σπίτι εἶπε ματαπίσω τ'ς μάννας τῆς ὁ,τ' τὴν παράγγειλ' ἡ Λάμια κι' ἡ μάννα τῆς τ'ς λέει : «Ἄμα ματαβγῆ καὶ σὲ ρωτήσ' νὰ τῆς πῆς ὁπου τό βρη τὸ τάμα ἄς τὸ πάρῃ».

Τ' ἄλλο τὸ πουρνὸ ἐκεῖ πού ζύγωνε ἡ Ζωΐτσα γιὰ νὰ μπῆ στὸ λόγγο, γιάτ' καὶ βγαίν' ματαπάλε ἡ Λάμια καὶ τ'ς λέει : «Αἶ, μώρ' Ζωΐτσα, θυμήθ'κες νὰ τ'ς πῆς τ'ς μάννας σου ὁ,τι σὲ παράγγειλα ; — Τ'ς εἶπα», λέει ἡ Ζωΐτσα, «καὶ μοῦ εἶπε νὰ σοῦ πῶ, ὁπου τό βρης τὸ τάμα νὰ τὸ πάρῃς. — Ἄ... καλά... ἔτσι σοῦ εἶπε ;... Ἐλα τώρα ἐδῶ», λέει ἡ Λάμια καὶ τ'ν ἀρπάζ', τῆ ρίχν' στὸν ὦμο καὶ τὴν φέρν' σ' ἕνα σπίτι μακρυγιὰ σ' ἕναν τόπο ἔρμο, μέσα σ' ἕνα πυκνὸ λόγγο π' οὔτε πουλί δὲ λαλοῦσε, καὶ τ'ν ἐκλείσει μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι ποῦχε σιδερένιες θύρες καὶ σιδερένια παραθύρια. Αὐτὸ τὸ σπίτι ἦταν παστρικό, παστρικό πδλαμπ' ἀπὸ τῆμ πάστρα, μόν' στὰ κατώγια ἦταν σκορπισμένα ἀν-

θρώπ'να κόκκαλα ἔπο τ'ς ἀνθρώπους πῶτρωγ' ἢ Λάμια.

Ἐκεῖ μέσα εἶχε κλεισμένο ἢ Λάμια κι' ἓνα παιδί πού τῶλεγαν Γιάννη. Ἡ Λάμια τὰ καλοτάϊζε τὰ παιδιά, γιά νά παχύν'ν γλήγορα νά τὰ φάη, καί τὰ παιδιά, ὁ Γιάνν'ς κι' ἢ Ζωῖτσα, ἤγλεπαν στά κατώγια τὰ κόκκαλα καί κατάλαβαν ὅτ' ἢ Λάμια ἔχει κακὸ σκοπὸ καί θὰ τὰ φάη κι' αὐτὰ μιὰ μέρα.

Ἐνα πρωί, ἅμα ξύπνησαν τὰ παιδιά ἔπο τὸν ὕπνο, λέει ἢ Ζωῖτσα στὸ Γιάνν' : «Ἀδερφέ μ' Γιάννη, ἢ ζωὴ μας ἐδῶ μέσα εἶναι χαμέν', γιὰτ' ἢ Λάμια καίτεράει πότε νά παχύνωμε γιά νά μᾶς φάη, μόν' ν' ἀποφασίσωμε νά φύγωμ' ἀπὸ τοῦτον τὸν τόπο, ἀπ' αὐτὸ τὸ καταραμένο σπιτ' πού μᾶς ἔχ' κλεισμένους.—Καλὰ λές, μὴρ' Ζωῖτσα... μόν' πῶς νά φύγωμε ;... θιάζομαι μὴ μᾶς κυνηγήσ' ἢ Λάμια ἀπ' ὀχπίσω καί μᾶς φτάκη καί τότες... ἀλλοὶ σ' ἐμᾶς», λέει ὁ Γιάννης.

—«Ἐμεῖς χαμέν' καί χαμέν' εἶμεστε, ἂν κάτσωμ' ἐδῶ, μωρὲ Γιάνν', μόν' ἄκουσε τί θὰ σοῦ πῶ, κι' ὅπως σοῦ πῶ ἔτσ' νά κάνης, ἂν θέλ'ς νά γλυτώσωμ' ἀπὸ τὴ Λάμια», λέει ἢ Ζωῖτσα.—«Ἐγὼ, Γιάνν', τ' ἀπόγιομα θὰ βάλω νά λουστῶ κι' ἅμα λουστῶ, τὴν ὥρα πού θὰ χτενίζωμαι ἐσὺ νά μ' ἀρπάξ'ς τὴν κάνουρα καί τὸ χτέν', νά πάρης καί μιὰ χούφτα ἄλας στὸ χέρ' σου καί νά φύγης τότες ἐγὼ θᾶρθω ἔπο κοντὰ σ', τάχα νά σὲ πιάκω καί θὰ σοῦ λέω : «Νό μ', Γιάνν', τὴν κάνουρα, νό μου Γιάνν', τὴν κάνουρα», μόν' ἐσὺ δὲ θὰ σταματήσ'ς πουθενά, θὰ κοσέύ'ς ρέντα, κι' ἐγὼ θὰ σῶρωμ' ἔπο κοντὰ κοσέυοντας κι' ἔτσ' θὰ ξεφύγωμε καί θὰ γλυτώσωμε.

—Καλὰ, Ζωῖτσα», τ'ς λέει ὁ Γιάνν'ς, «θὰ κάνω ὅπως μοῦ λές». Ἦ ἀπόγιομα, ἅμα λούσκ' ἢ Ζωῖτσα, χτενίζονταν κι' ἐκεῖ πού ἤθελε νά βάλ' τὴν κάνουρα στά μαλλιά καί νά πλέξ' τ'ς κόσες, ὁ Γιάνν'ς τ'ς ἀρπάξ' τὴν κάνουρα καί τὸ χτέν', παίρ' καί μιὰ χούφτα ἄλας καί βγαίν' ὄξω ἀπ' τὸ σπιτ' τ'ς Λάμιας, κι' ἢ Ζωῖτσα μὲ τὰ μαλλιά τ'ς ξέπλεγα τὸν κυνηγάει ἀπὸ κοντὰ καί τοῦ φωνάζ' : «Νό μου, Γιάνν', τὴν κάνουρα, νό μου, Γιάνν', τὴν κάνουρα», μόν' ὁ Γιάνν'ς ρέντευε κι' ἀπὸ πίσω ἢ Ζωῖτσα τάχα τὸν κυνηγοῦσε κι' ὄλο κόσιευαν κι' ἔτσι ἀλάργιεψαν ψίχαλα ἔπο τὸ παλάτ' τ'ς Λάμιας.

Ἡ Λάμια πού κοιμοῦνταν στ' ἄλλο τὸ χώρισμα, ἅμα ξύπνησε, μυρίσκει μιὰ φορὰ καί κατάλαβε πῶφυγαν τὰ παιδιά, κι' ἀρχίν'σε νά τὰ κυνηγάη γιά νά τὰ φτάκ' κι' ὕστερα ἀπὸ ψίχα τὰ κοντοζύγωσε καί θὰ τᾶφτανε.

Τότες ἢ Ζωῖτσα λέει τοῦ Γιάννη : «Ἀδερφέ μ' Γιάνν', ρίξε τ'ς κάνουρες πίσω μας γιά νά γένουν δυὸ ψηλὰ βουνά γιά νά ἴμποδιστῇ ἢ Λάμια ὄσο νά τὰ περάσ' κι' ἔτσ' νά ξεμακρύνωμε».

Ἐρρ'ξ' ὁ Γιάννης τ'ς κάνουρες καί γίνκαν δυὸ ψηλὰ βουνά, μόν' ἢ Λάμια δῶσ' τ'πάρ' του, ζύγωνε τὰ παιδιά γιὰτὶ κόσιευε πλείότερο, κι' ἢ Ζωῖτσα

1 Ἐὰ σοῦ ἔρχωμαι.

ἄμα τὸν εἶδε πού ζύγωσε ἴεει τοῦ Γιάννῃ : «Ρίξε γλήγορα Γιάννῃ τὴν ἀλάτῃ πού κρατᾷς στὸ χέρι γιὰ νὰ γένῃ ὀχπίσω μας μιὰ θάλασσα μὴ λάχῃ καὶ πνιγῇ ἡ Λάμια κι' ἔτσι νὰ γλυτώσωμε».

Ρίχνῃ ὁ Γιάννῃς τὴν ἀλάτῃ ἀπὸ ὀχπίσω τους κι' εὐτὺς γίνκε μιὰ μεγάλη θάλασσα, μόνῃ ἡ Λάμια μὲ τῆς πλέγιες καὶ ρουφουντας νερὸ τὴν πέρασε καὶ πάλι κόντευε νὰ τὰ φτάκῃ. Τότες ἡ Ζωῖτσα ἴεει τοῦ Γιάννῃ νὰ ρίξῃ τὸ χτένῃ, κι' εὐτὺς γίνκε ἕνας πυκνὸς λόγγος καὶ μέσῃ σ' αὐτὸν τὸ λόγγο χάθῃκε ἡ Λάμια, παιδεύφκε... παιδεύφκε..., μόνῃ δὲ μπόρεσε νὰ θγῆ κι' ἔτσι τὰ παιδιὰ γλύτωσαν καὶ περβατιοῦντας-περβατιοῦντας ἔφτακαν σ' ἕνα μεγάλο λιβάδῃ πῶθγαινε στὸν ἄκρῃ ἕνα βρύσῃκὸ νερό.

— «Θὰ πιῶ, ἀδερφή Ζωῖτσα», ἴεει ὁ Γιάννῃς, «ἀπὸ τοῦτογια τὸ νερό», κι' ἔσῃφε κι' ἤπια κι' εὐτὺς γίνκε ἕνα ἄρνι μὲ χρυσὸ μαλλί καὶ πήγαινε ἀπὸ τὴν Ζωῖτσα σὰ μανᾶρι κι' ἡ Ζωῖτσα ἔκατσε ψίχαλα ἐκεῖ στὸ λιβάδῃ γιὰ νὰ βοῦθῃ τὸ ἄρνι κι' ἐκεῖ πού κάθουνταν πέρασῃ ἕνα βασιλόπλο, τὴν εἶδε καὶ τῆς ζήλεψε τὴν ὀμορφιὰ καὶ τὴν πῆρε γυναῖκα καὶ τὴν πάει στὸ παλάτῃ του κι' ἀπὸ κοντὰ πήγαινε καὶ τὸ ἄρνι καὶ τὸ ἔχαν κι' αὐτὸ ἐκεῖ στὸ περῃβόλῃ τοῦ παλατιοῦ. Ὅστερῃ ἀπὸ κάμποσον καιρὸ τὸ βασιλόπλο πάει στὸ σεφέρῃ, γιατί ἔταν πόλεμος κι' ἄφκε τὴν Ζωῖτσα στὸ παλάτῃ μόναχη μὲ τῆς δούλες.

Ἄμα μπίτῃσῃ ὁ πόλεμος, τὸ βασιλόπλο κίνησε γιὰ νᾶρθῃ, μόνῃ ὄντας ζύγωνε, μιὰ κακιὰ δούλα, παίρνῃ τὴν Ζωῖτσα τὴν βασίλισσα καὶ τὴν κατεβάζῃ στὸ κατώῃ τοῦ παλατιοῦ γιὰ νὰ τῆς δείξῃ ἕνα μεγάλο κιοῦπι μὲ λάδι, κι' ἐκεῖ πού τῆς τῶδειχνε, τῆς δίνῃ μιὰ καὶ τὴν ρίχνει μέσα στὸ κιοῦπι, κι' ὕστερα ντιγιέται τὰ σκουτιὰ τὰ χρυσᾶ τῆς βασίλισσας γιὰ νὰ ξεγελαστῇ τὸ βασιλόπλο καὶ νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα του.

Ἄμα γύρῃσε τὸ βασιλόπλο, θέλῃς ἀπὸ τὰ θάρσανα τοῦ πόλεμου, θέλῃς ἀπὸ τὰ πολλὰ χρόνια πῶθειπε στὸ σεφέρῃ, δὲν τὴν γρῶνῃσε τὴν βασίλισσα, θαρροῦσε πῶς ἦταν ἡ Ζωῖτσα, μόνῃ πάλι κάτῃ εἶχε μέσα του καὶ δὲν τῶλεγε, ὡσπῃ ἀπὸ τὰ πολλὰ ξάμωσε κι' εἶπε στὴ βασίλισσα : «Ποῦλύ ἀδύνατη κι' ἄσῃμη σὲ γλέπω βασίλῃσᾶ μου· ἐγὼ σ' ἄφῃκα γερῃ κι' ὀμορφῃ-ὀμορφη καὶ τώρα σ' ἡῦρα ἄχαμνή, δὲν ξέρω γιατί κατάντῃσες ἔτσι !

— Ἀπὸ τὰ γκιντέρια, πού τραβοῦσα γιὰ τέσένα, βασιλιᾶ μῃ, γίνκα ἔτσι ὁ καημὸς κι' ὁ πόνος ὁ δικὸς σου, ὅσο νᾶρθῃς ἔπὸ τὸν πόλεμο, μὲ κατάντησαν σ' αὐτὴν τὴν κατάσταση, μόνῃ τώρα πού ἔρθες μὲ τὸ καλό, θ' ἀνοίξῃ ἡ καρδιά μου καὶ θὰ γερέψω, θὰ σφάξωμε καὶ τὸ χρυσόμαλλο τὸ ἄρνι πού τὸ τάιζα καὶ τὸ φύλαγα γιὰ νὰ ἔρθῃς», ἴεει ἡ βασίλισσα.

Τὸ ἄρνι, ποῦηταν ὁ Γιάννῃς, ἄμῃ ἄκουσῃ αὐτὰ τὰ λόγια, σῃάχτῃκε τὸ καημένο καὶ κόσῃψε καὶ πάει στὸ κατώῃ ποῦηταν τὸ μεγάλο κιοῦπῃ μὲ τὸ λάδι,

βήλιαξε κάνα δυο βολές «μπέε... μπέε...» και π' ύστερα πήρ' ανθρώπινη λαλιά και φώναξε: «'Αδερφή μου Ζωίτσα· βράζουν-βράζουν τὰ καζάνια και τροχοῦν και τὰ μαχαίρια κότσει 'μένα τὸ κεφάλι!—'Εδῶ εἶμαι, ἐδῶ εἶμαι, ἀδερφέ μου Γιάννη, 'κόμα δὲμ πέθανα», φωνάζ' ἀπὸ μέσα 'πὸ τὸ κιοῦπ' ἢ Ζωίτσα. Ἄκουσε τὸ βασιλόπλο τῆ γκουβέντα αὐτῆ, κατεβαίν' ὀπκάτω, βγάζ' ἀπὸ τὸ κιοῦπ' τὴν ἀληθ'νὴ βασίλισσα, σκοτών' τὴν κακιά τῆ δούλα κι' ἔζησε μὲ τῆ Ζωίτσα καλὰ κι' ἐμεῖς ἀκόμα και καλύτερα. Μόν' γιὰ τὸ Γιάνν' δὲν ξέρομε τί ἀπόγινε· μπορεῖ και νὰ γίνκε και πάλε ἄνθρωπος και νὰ 'ζησε ἐκεῖ στὸ παλάτι... Ἐνας Θεὸς τὸ ξέρει...

7. Ὁ κὺρ Νικόλας κι' ἡ κυρὰ Μάρω.

Μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρὸ ζοῦσε σ' ἕναν λόγγο ἕνας λύκος και μιὰ ἀλούπα. Τὸ λύκο τὸν ἤλεγαν κὺρ Νικόλα και τὴν ἀλούπα κυρὰ Μάρω. Κατ'κοῦσαν στὸν ἴδιο λόγγο και δὲ γρών'ζε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Μιὰ νύχτα ἐκεῖ πού βῆκαν ἀπ' τὴν κοιτῆ τους και γκιζεροῦσαν νὰ βροῦν τίποτε νὰ φᾶν, ἔσμιξαν και χαιρετ'θήκαν.

«Καλῆσπέρα, κυρὰ Μάρω», λέει ὁ λύκος.

«'Ω! καλῶς τον κὺρ Νικόλα... τί γίνεσαι, κὺρ Νικόλα, πῶς τὰ περνᾶς, πῶς πᾶν' τὰ κελεπούρια;», τοῦ λέει πάλε μάτα ἢ κυρὰ Μάρω.

«'Οχι και τόσο καλὰ; δυσκολίες και κεσάτια... Ἄμ' ἐσὺ κυρὰ Μάρω, πῶς τὰ καταφέρεις;

—Κι' ἐγὼ κεσάτια ἔχω, μὲ τὰ ζῆ και μετὰ βιάς πορεύω.

—'Οπως βλέπω, κυρὰ Μάρω, και σὺ στενοχώριες ἔχεις κι' ἐγὼ τὸ ἴδιο· δὲ γινομέστε βλάμηδες, νὰ κυνηγοῦμ ἀντάμα κι' ὁ, τ' βρίσκουμε νὰ τὸ μοιραζομέστε; Σὰν καλύτερα θὰ πορέψωμ' ἔτσ' συντροφιά.

—Μώρ' αὐτὸ ποῦθελα νὰ στὸ πῶ ἐγὼ, μοῦ τὸ πρόφτακες και μοῦ τῶειπες, κὺρ Νικόλα», τοῦ λέει ἢ ἀλούπα. «'Ακοῦς ἐκεῖ!, γινομέστε και παραγινομέστε, συντροφιά και μοιραδιά στὴ μέση κι' ἔτσ' δὲ θὰ πεθάνωμε τ'ς πείνας· ἐσὺ 'σαι ἄξιος γιὰ τὰ χοντρικά, γίδια, πρόβατα, μουσκάρια, ζαρκάδια..., ἐγὼ πάλε μάτα γιὰ τ' ὀρεχτικά, τὰ τρυφεράδια, γιὰ τ'ς λαγούς, τ'ς πέρδικες, τ'ς κόττες κι' ἔτσ' τὸ τράπέζ' μας θ'ξείναι ὀλοένα γιομᾶτο. Μωρὲ... πῶδωκ' ὁ Θεὸς κι' ἀνταμωθ'κάμαν ἀπόψε σὰν καλοὶ γειτόνοι και συμφωνησάμαν...

—Δὲ σοῦ εἶπα κι' ἕνα ἄλλο, κὺρ Νικόλα, ἕνα χαῖρλί, πού θὰ 'φχαριστηθῆς πολὺ.

—Μώρ' ἔχομε και χαῖρλίτικα χαμπέρια και δὲν τῶξερα! Πές του μου κυρὰ Μάρω», τ'ς λέει ὁ λύκος.

«'Εδῶ και δυὸ-τρεις μέρες μοῦρθ' ἕνα φερμάνι 'πὸ τὸ βασιλιᾶ νὰ μὴ μὲ

κυνηγοῦν τὰ ὄγλια. Ἄμα βγάλω καὶ διαβάσω αὐτὸ τὸ φερμάν',... κόκκαλο, σταματοῦν στὸν τόπο ὅλα τὰ ὄγλια, δὲ μὲ κυνηγοῦν, γιὰ τ' ἔτσ' διατάζ' ὁ βασιλιᾶς», λέει ἡ ἀλούπα.

«Μώρ' νὰ μοῦ ζήσης, κυρὰ Μάρω, μὲ τὰ χαμπέρια σου. Τί ἀρχοντικὴ ζωὴ ἔχομε πού νὰ περάσωμε οἱ δύο μας, ἀφοῦ ἔχομε καὶ φερμάν'. Ἄϊντε τώρα νὰ φέρωμε καμμιά γύρα, γιὰ τὴν μ' ἔκοψε ἡ πείνα», λέει ὁ λύκος.

«Ἄϊντε», λέει ἡ ἀλούπα, «γιὰ τὴν κί' ἐγὼ ἔχω δύο μέρες νηστικὴ κί' ὅσο ζυγαριάζω στὰ ποδάρια μου, μοῦ κόπ'καν τὰ γόνατα ὑπὸ τὴν νηστικωσύνην.

Ἐκεῖ πού γκιζεροῦσαν κί' ὁμοῦσαν γιὰ νὰ βροῦν τίποτε νὰ φᾶν, ἡῦρ' ἡ ἀλούπα μιὰ κρήνα γιομάτη μέλι, κί' ἅμα τὴν ἡῦρε λέει τοῦ λύκου : «Γιὰ, ἐδῶγια, βλάμ', μιὰ κρήνα μὲ μέλ' γλυκό, γλυκό, μόν' ἄϊντε ἡ κεῖγια πέρα νὰ ξαποστάσωμε καὶ π' ὕστερ' ἐρχομέστε καὶ τὸ τρώμε μὲ τὴν ἡσυχία μας», καὶ πῆγαν κί' ἔκατσαν μέσα σ' ἓνα λογγάρ' παραπέρα ὑπὸ τὴν κρήνα, παράμερα.

Ἐκεῖ πού κάθονταν ἔτσ' καὶ μισονύσταζαν : «Ὅρσε... φωνάζ' ἡ ἀλούπα καὶ πετάζεται νὰ πάη νὰ ἴδῃ ποιὸς τ' εἶνε φώναξε, κί' ἅμα γύρ' σε τ' εἶνει ὁ λύκος : «Ἐγὼ δὲν ἄκ'σα καμμιά φωνή, ποιουνοῦ εἶπες «ὄρσε!»

«Ἄ! κοιμούνται», τοῦ λέει ἡ ἀλούπα, «μὲ φώναξε ὁ κουμπάρος μου, τὸ κουνάβ', νὰ πάω νὰ τοῦ βαπτίσ' ἓνα παιδί· δὲ θ' ἀργήσω καὶ πολὺ... ἐδῶγια νὰ σὲ βρῶ νὰ μὴ σαλέψῃς ἀπ' ἐδῶ», κί' ἔκανε πῶς φέγ' ὅσπερα, μόν' στρίβ' κρυφά-κρυφά, ἔρεται στὴν κρήνα καὶ τρώει μέλ', ὥσπου τὴν πᾶει στὴ μέση κί' ὕστερα ἦρθε στὸ λύκο. «Ἄϊ, τὸ βάπτισες τὸ παιδί; πῶς τῶειπες;», τ' εἶνει ὁ λύκος. «Ἄ, τὸ βάπτισα», λέει ἡ ἀλούπα, «καὶ τῶσγαλα δύο ὀνόματα : Ἀρχινιστὴ καὶ Μεσχοστή, ἓνα γιὰ τὴν ἡμέρα κί' ἓνα γιὰ τὴν νύχτα· ἔτσ' ἤθελαν οἱ γονῆδες του, μόν' ἄς νυστάξωμε ψίχαλα κί' ὕστερα πάνομε γιὰ τὸ μέλ', κί' ἔκανε πῶς τάχα ρουχάλιζε καὶ κοιμούνταν.

Ἐκεῖ πού ρουχάλιζε, μιὰ, καὶ πετάζ' ὀρθὴ καὶ κρέν' μάτα πίσω : «Ὅρσε, ποιὸς εἶναι;», καὶ ρέντεψε νὰ ἴδῃ τάχα ποιὸς τ' εἶνε κί' ἅμα γύρ' σε λέει στὸ λύκο ἔτσ' σὰ πειστωμένη : «Νὰ πάρ' ὁ διάολος, ὅλες οἱ κουμπάριες ἀπόψε ξέπεσαν :... μόν' δὲν μπορῶ νὰ χαλάσω τὸ χατίρ' τ' ἀγριγιόγατου, ἔχομε παλιὲς φιλίες... θὰ πάω ὅπως-ὅπως νὰ τοῦ βαπτίσω κί' αὐτουνοῦ τὸ παιδί... ἄς εἶμαι κί' ἄπνη... κί' αὐτὸς κάποτε μοῦ ἔχε βρεθῆ σὲ μιὰ στενοχώρια καὶ μὲ δάνεισε, ὄντας ἔκανα τὸ γάμο τοῦ παιδιοῦ μου... Γιὰ, ἦρθε καιρὸς νὰ τὸ ξαντιμέψω τὸ καλὸ πού μῶκανε..., τί νὰ κάνῃς; αὐτὸ θὰ πῆ νᾶχη κανέννας φίλου καὶ νὰ ἴναι γρωνισμένος μὲ κόσμο... μόν' κάτ' αὐτοῦγια κὺρ Νικόλα, κί' ἐγὼ δὲν ἀργάω· θᾶρθω γλήγορα, δὲ θὰ χασομερήσω.

Ἐφ'γε ἡ ἀλούπα κί' ἀπ' ἄλλῃ μεριά πάνει στὴν κρήνα, τρώει καὶ τ' ἄλλο τὸ μέλι, ἀναποδογυρίζ' τὴν κρήνα καὶ γυρίζ' πάλι στὸ λύκο.

«Ἄϊ, τὸ βάπτισες τὸ παιδί, κυρὰ Μάρω; πῶς τῶειπες;», τ' εἶνει ὁ λύκος. «Μώρ' τὸ βάπτισα, τὸ μύρωσα, ὅλα τὰ χρέα τῶκανα. Τῶειπα κί' Ἀναποδογυριστὴ, καὶ πῶς τ' εἶρεσε τῶνομα!... εἶχαν καὶ τραπέζ' μόν' δὲν ἔκατσα

νά φάω... Ἔχω τὸ βλάμη μου τὸν κύρ Νικόλα μόναχον, τ'ς εἶπα, βιάζομαι νὰ φύγω..., οὔτε χαψιά δὲν ἔβαλα στὸ στόμα μου. Σήκου τώρα νὰ πᾶμε νὰ φᾶμε τὸ μέλι, γιατί κοντεύω νὰ πεθάν' ἀπὸ τὴν πείνα». Κίν'σαν καὶ πῆγαν στὴν κρήνα, μόν' τὴν ἡῦραν ἀναποδογυρισμέν' κι' οὔτε σπυρὶ μέλι μέσα.

— «Ἄ! τί μᾶς ἔφειακαν», λέει ἡ ἀλούπα: «ἡ συμπεθερά μου ἡ ἀρκούδα θὰ πέρασ' ἀπ' ἔδω καὶ θὰ τῶραγε· αὐτὴ τὸ παρακυνηγάει τὸ μέλι μόν' ἄς εἶναι... ἔμεῖς θὰ βροῦμε ἄλλο κελεποῦρ' καλύτερο. Γιά, τώρα πού γύρ'ζ' ἀπὸ τὰ βαφτίσια ἄκουσα αὐτοῦγια παρακατίτσα κουδούνια ἔπο γιδοπρόβατα, εἶναι τὸ μαντρί τοῦ Γιώργ' Τσάτσα, ἐκεῖ νὰ πᾶμε νὰ ἰκονομηθοῦμε.

— Τὸ ξέρω, κι' ἐγὼ αὐτὸ τὸ μαντρί, πῆγα τ'ς προάλλες ἓνα βράδ', μόν' δὲν μπόρεσα νὰ κολλήσω τίποτε», λέει ὁ κύρ Νικόλας... «Ἔχει κάτι ἄλλο!

— Ἄμ, ἀστόησες πάλε ;», τοῦ λέει ἡ ἀλούπα, «δὲ σοῦεῖπα ποὺ ληῶρα, ὅτ' ἔχω τὸ φερμάν' τοῦ βασιλιᾶ καὶ δὲ μᾶς πειράζ'ν τὰ ἄλλια ;.

— Ἄ, κάλα λές... κάλα λές... ἀστόησα», λέει ὁ λύκος. «Τότες πάνομε, μόν' ποιὸς θὰ μπῆ μέσα στὸ γρέκι ;. — Ἐσύ, ποιὸς ἄλλος ; ἐγὼ θὰ φυλάω», λέει ἡ ἀλούπα, «κι' ἄμα σοῦ ριχτοῦν τὰ ἄλλια, θὰ διαβάσω τὸ φερμάν' κι' ἔτσ' γλυτώνομε».

Κίν'σαν ἰγάλια ἰγάλια καὶ πῆγαν κοντὰ στὸ γρέκι. Οὔτε ὁ τζιομπᾶνος τοὺς κατάλαβε, οὔτε τὰ ἄλλια.

Ἡ ἀλούπα ἔκατσε ψίχα μακρυγιά γιὰ νὰ φ'λάη, κι' ὁ λύκος ζύγωσε στὸ γρέκι, ρίχνεται μέσα στὸ κοπάδ' κι' ἀρπάζ' μιὰ λάγια προβατίνα, τετράπαχη, τ'ς θάν' δυὸ δοντιές καὶ τ'ν ἀφίν' κι' ἀρπάζ' ἓνα γκεσέμ' ὄιοῦτο, ποῦχ' ἓνα μεγάλο κυπρί, μόν' δὲν πρόφτακε καλὰ - καλὰ νὰ τὸ λαβῶσ' καὶ τὸ κοπάδι ἄχτηκε, ζαρλατίστηκε, ἀνακατεύκε μέσα στὸ γρέκ' παίρ' χαμπέρ' ὁ τζιομπᾶνος, πετάζει ὀρθός, «Ἔντερα... ὠμπούρα!», λέει στὰ ἄλλια, τὸν ὀσμιοῦνται τὰ ἄλλια, ρίχνονται καταπάνω στὸ λύκο τὴν ὥρα πῶθγαίν' ἀπὸ τὸ γρέκι μ' ἓνα μηλίόρ' στὸ στόμα, τὸν προφταίνουν καὶ γκάπ, ἀπέδω γκάπ, ἀπέκει, τῶθαλαν χαμπόσες δοντιές, τὸν πιάν' ἀπὸ τ' αὐτὶ μὲ τὰ δόντια μιὰ ὄυλα κολοβή, τοῦ κέφτ' ἀπὸ τὸ στόμα τὸ μηλιόρ', τοῦ ρίχνονται ἄλλα δυὸ ἄλλια καὶ τὸν δαγκάνουν γερὰ πού δὲ μπορεῖ νὰ σπαράξ' ἀπὸ τὸν τόπο καὶ νὰ ξεφύγ'. Τᾶχασε ὁ κύρ Νικόλας καὶ τότες ὁ χαντακωμένος θυμήθηκε τὰ φερμάνια καὶ φωνάζ' τ'ς ἀλούπας.

— «Τὸ φερμάν' κυρὰ Μάρω, τὸ φερμάν'... ἄμάν... διαβάσ' τὸ φερμάν' !!».

Ἡ ἀλούπα, ποῦχε φύγ' ὄικπέρα ἄμα ἄκουσε τὰ ἄλλια, τοῦ ἀπλογήθηκε ἀπὸ μακρυγιά καὶ τοῦ εἶπε : «Δὲ μοῦ φέγγ' νὰ τὰ διαβάσω... στὸ καρλίκι φερμάνια δὲ διαβάζονται, κύρ Νικόλα, δὲ διαβάζονται...», καὶ τρύπωσε κά' τὸ λόγγο. Σὲ λίγο πάει ὁ τζιομπᾶνος καὶ μ' ἓνα τσεκουροῦλ' τὸν σκότισε τὸ λύκο οὐδ' ἐκεῖ πού τὸν εἶχαν πιασμένον τὰ ἄλλια· κι' ἔζησε ἡ ἀλούπα καλὰ κι' ὁ Γιώργ' Τσάτσας ἄκόμα καὶ καλύτερα. Καὶ τὸ τουμάρ' του τὸ πούλησε ὁ γυιὸς

του ὁ Βαγγέλης πεχείθει στόμ Περδίκη τὸν τουμαρᾶ ἀπὸ τῆ Σιάλεση, τρίγρια μετζήτια καὶ κάρτο.

8. Ὁ λύκος κι' ὁ γύφτος.

(Κατὰ Τόλη Χαρίτον ἀπὸ Τούρνοβον)

Κοντὰ σ' ἓνα χωριὸ ἦταν ἓνα λογγάρ' πυκνὸ - πυκνὸ, ποὺ τῶλεγαν «Κουρί». Τὸ λογγάρ' αὐτὸ τ' ἀπαντοῦσαν οἱ χωριανοί, δὲν ἄφ'ναν νὰ κόψουν ἐκεῖ οὔτε ξύλα οὔτε κλαδιά, κι' οὔτε βοσκοῦσαν γίδια, γιὰτ' ἦταν ὀχπάνω 'πὸ τὸ χωριὸ καὶ τῶθελαν νὰ μεγαλώσῃ καὶ νὰ φουντώσῃ γιὰ νὰ βαστάῃ τὰ νερὰ 'πὸ τ'ς βροχὲς γιὰ νὰ μὴ πνιγῆ τὸ χωριό.

Μιὰ χρονιὰ εἶχ' ἔρθ' κι' εἶχε φωλιάσ' σ' αὐτὸ τὸ λογγάρ' ἕνας μαλαγάρης λύκος, ποῦχε κἀν' μεγάλες ζημιὲς στὰ ζουντανὰ τοῦ χωριοῦ τρίγρια - τέσσερα μουσκάρια, ἑπτὰ - ὀχτὼ γιδοπρόβατα εἶχε ξεπατώσ', χῶρια τὰ μανάρια τοῦ πάνω μαχαλαῖ, ποὺ δὲν ἦταν ὀδομάδα ποὺ νὰ μὴ ἀρπάξ' κι' ἀπὸ 'να ἀπ' ἐκεῖ ποὺ τᾶβοσκᾶν τὰ τσιουπιὰ στὴν ἄκρ' στὸ χωριό. Εἶχε γίνει χαβαλὲς στὸ χωριὸ αὐτὸς ὁ λύκος καὶ γιὰ ταῦτο ἀποφάσισαν νὰ ἔγουν μιὰ μέρα οἱ χωριανοὶ παγὰνα στὸ λογγάρ', μὴ λάχ' καὶ τὸν μπλάξουν καὶ τὸν σκοτώσουν ἢ νὰ τὸν ξεπροντίξουν νὰ φύγ' ἀπ' τὸ «Κουρί» σαράντα ράχες ποὺ λέει ὁ λόγος. Ἄμ' ἦρθε ἡ μέρα ποῦχαν πεῖ, βῆκαν καμμιά δεκαπενταριά ἄντρες, ὀλ' ἀρματωμένοι μὲ ντουφέκια καὶ μὲ κουμπούρια κι' ἄλλοι μὲ χαντζιάρια, ἔζωσαν γύρα - γύρα τὸ «Κουρί», ἔπιακαν καλὰ τὰ σύρματα καὶ τ'ς ροῦγες, μπῆκαν καὶ τρεῖς - τέσσερις ἄντρες μέσα στὸ λόγγο κι' ἀρχίν'σαν νὰ φωνάζουν καὶ νὰ χουγιαζοῦν καὶ νὰ ρίχνουν ἔτσ' ντουφέκια στὸ βρόντο γιὰ νὰ διαχτῆ ὁ λύκος καὶ νὰ προκίξ', νὰ πέσ' ὀχπάνω στὰ καϊτέρια.

Ἄντᾶμα μὲ τ'ς χωριανοὺς εἶχε βγῆ κι' ὁ Κῆτο Γύφτος πῶφειανε τὰ σιδερ'κὰ στὸ χωριό. Πῆρε κι' αὐτὸς στὰ χέρια ἓνα μεγάλο καὶ χοντρὸ ξύλο, ἔτσ' σὰ φορτωτούρα, ἔπιακε κι' αὐτὸς στὴν ἄκρ' στὸ Κουρί ἓνα καϊτέρ', δίπλα 'πὸ τ'ς ἄλλους τοὺς χωριανοὺς καὶ καϊτεροῦσε νὰ περάσ' ὁ λύκος καὶ νὰ τὸν σκοτώσ'.

Ὁ λύκος ποῦχε τὴν κοιτὴ του μέσα στὸ Κουρί, ἄμ' ἄκουσε τ'ς φωνὲς ἀπ' τ'ς χουγιαχταῖδες καὶ τὰ ντουφέκια πῶρριχναν διάχτικε καὶ μιά, πετάζετ' ἀπὸ τὴν κοιτὴ τ' καὶ κόβ' ὀαπάνω γιὰ νὰ φύγ', κι' ἐκεῖ ποὺ κόσβεβε κι' εἶχε φτάκ' στὴν ἄκρ' στὸ λόγγο, ἔπεσε ὀχπάνω στὸ γύφτο ποὺ φύλαγε μὲ τὴ φορτωτούρα στὸ χέρ'.

— «Ἄ !... ἄ !...», ἔκαν' ὁ γύφτος ἀπ' τὸ φόβο του ἄμα εἶδε τὸ λύκο.

«Ἄξου καὶ ξερός, παλιόγυφτε !», τοῦ λέει ὁ λύκος, κι' ἄμα πάει ψιὰ σιμότερα τοῦ ξανάειπε : «Καλά, ὦρὲ φαραγώνη, τί σῶκανα, μωρέ, καὶ μὲ κυνη-

γᾶς ; Ἐτοῦτ' οἱ γιάλλ' πού βῆκαν ἔχουν καὶ δίκιο, γιὰ τ' ὄλους τοὺς τζιερεμέ-
τησα, σ' ὄλουνοὺς ἔκανα ζημιὰ· Ἄμ' ἐσένα, ὦρὲ σκατόγυφτε, τί σδφαγα ; τῆ
βρεχτούρα ἢ τ' ἀμόν' ; Ἐσύ, μωρέ, οὔτε σ'λί, οὔτε γατὶ ἔχεις». Ὁ Κῆτο Γύ-
φτος ἀρχίν'σε νὰ τρέμ' ὀλόβολος ἀπ' τὸ φόβο του κι' ἔτσ' ἀραγμένος τοῦ εἶπε:
«Ὁ..ο..ο..χι δέ..ε φταί. αἰ..ω ἴγώ !... Μέ..ε πῆ..ηραν οἰ.. οἰ.. οἰ χω..ω..ρια-
νοί...—Ὡξινους καὶ πανταρόξους, ξέρω τί θέλεις, νὰ σὲ ξεσίσω, νὰ σὲ κάνω
κομμάτια... μόν' δὲ μαχαρίζω τὰ δόντια μου ἴπὸ τῆσένα, ἀνάθεμα τὸ γο-
νιὸ σ' ἀνάθεμα !! Ἄϊ σ'τὸ διάλο... λειψ' ἀπ' ἔδω... παλιόγυφτε !». Κι' ὁ λύκος
ξέφυγε χωρὶς νὰ τὸν πάρουν χαμπέρ' οἱ γιάλλ' οἱ χωριανοὶ πού ἦταν παρα-
τσέκει, κι' ἔτσ' γλύτωσε.

9. Ἡ ἀλούπα καὶ τὸ γαῖδοῦρι.

Μιά βολὰ κι' ἕναν καιρὸ ἦταν ἕνας ζευγίτης, ποῦχε μιὰ μεγάλ' χωρα-
φῖνα ὄξω μακρυγιά ἴπ' τὸ χωριὸ κι' εἶχε χτίσ' ἐκεῖ σὲ μι' ἄκρ' καὶ μιὰ μικρὴ
καλύβα γιὰ νὰ κάθεται μέσα σίντας τύχαινε νὰ τὸν πιάκ' ἢ βροχὴ καὶ γιὰ νὰ
κοιμᾶται τῆ νύχτα τὸ καλοκαῖρ' ὄντας ἦταν ὁ πότος κι' ὄντας φύλαγε τὸ καλα-
μπόκ' ἀπ' τ' ἀγριόσ'λα κι' ἀπ' τὰ γουρούνια. Μέσα σὲ ταύτ' τὴν καλύβα ἔβανε
πολλῆς βολῆς καὶ τὰ ὑπουργά τ' γιὰ νὰ μὴ τὰ κουβαλάη κάθε τόσο στὸ
χωριό.

Μιά ἀλούπα, ἢ κυρὰ Μαρούσιω, τὸν παραμόνεψε μιὰ βραδυὰ πδφυγε
γιὰ νὰ πάη στὸ χωριὸ κι' ἄμα νύχτωσε πάνει στὴν καλύβα, μπαίνει μέσα ἀπὸ
ἴνα μαζγκάλ' βρίσ' τὰ κλοψίνια καὶ τὰ λουριά πδδενε ὁ ζευγίτ'ς τὲς ζεῦλες, τὰ
παίρνει καὶ φέρει.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πουρνὸ - πουρνὸ ἦρθε' ὁ ζευγίτ'ς στὸ χωράφι, πάνει
στὴν καλύβα νὰ πάρ' τὰ σῦνεργα γιὰ νὰ ζέψ' τὰ θούδια, μόν' οὔτε γκλοψίνια
ἦρε, οὔτε λουριά καὶ ἀρχίν'σ' ὁ χαντακωμένος νὰ κλαίη καὶ νὰ θρηνιέται γιὰ
τὸ κακὸ πού τῶκαμαν. Τὸ ζωντόβολο πδδοσ'κ' ἐκεῖ ὄξω ἀπὸ τὴν καλύβα, ἄμ'
ἄκουσε τὰ κλιάματα, ζύγωσε στὴν καλύβα, ἔχωσε τὸ κεφάλ' μέσ' ἀπὸ τὴν
πορτοπούλα καὶ ρωτάει τ' ἀφεντ'κό του, γιὰτί κλαίει καὶ θρηνιέται τόσο
πολύ.

—«Εἶναι γιὰ νὰ μὴ κλάψω, γομαράκι μου ;», λέει τ' ἀφεντ'κό τ', «μδκλε-
ψαν τὰ κλοψίνια καὶ τὰ λουριά ἴπὸ τ' ἀλέτρ' καὶ δὲ μπορῶ νὰ πιαστῶ ἴπὸ
δουλειά.

—Χωρὶς ἄλλο, ἀφεντ'κό, ἢ ἀλούπα θὰ τὰ κλῆψε», λέει τὸ γομάρ'.
«Προφές τὸ βράδ' πού μ' ἔχεις ἀφήκει δεμένα ἐδῶγια ὄξω στὸ μπαῖρ' κι' ἔβο-
σ'κα τὴν εἶδα πδρουνταν ἐδῶ τροῦρω κι' ὄλο κάτ' γύρευε καὶ κοιτοῦσε τσέδω -
τσέκει, μόν' ἄφσε με λῆύτερο καὶ σὲ μιὰ - δυὸ μέρες θὰ σοῦ τὰ φέρω τὰ ὑπουρ-

γα πού σ'οκλήψαν.

—Κάμε δ, τ' θέλ'ς... είσαι λείυτερ' από μένα, έχεις τήν άδειγια νά πᾶς δπου θέλ'ς, μόν' δέμ πιστεύω νά 'τάβρης», λέει ό ζευγίτης. Χαιρέτ'σε τότες κι' αὐτό τ' άφεντ'κό τ' κι' έφυγε, πάει νά βρῆ τὰ ύπουργα.

Τήν άλλ' τήν ήμέρα τὸ πουρνὸ - πουρνὸ δέν εἶχε καλοσωθῆ ό ζευγίτης στὸ χωράφ' κι' άκούει τὸ γομάρ' ν' άγκαρίζ' και νά κατεβαίν' ρέντα 'πὸ μιὰ κοντορραχούλα. Κοιτάζ', γλέπ' καλά, μόν' τί νά ἰδῆ! 'Απ' όχπίσω τὸ γομάρ' έσερνε δεμέν' τήν αλόυπα με τὰ λουριά, τήν κυρὰ Μαρούσιω και πέντε μικρὰ αλουπούδια. Τὸ ζωντόβολο, άμ' εἶδε τὸν άφεντ'κό τ' άρχίν'σε ν' άγκαρίζ' πλείότερο «γκά...ά... γκά...ά» σὰ νά τοῦ 'λεγε :

«Γιάτ' άφεντ'κό τὰ ύπουργα, τάφερα, γιάτη και ή κλέφτρω πού τά 'χε κλέψ' τὸ τουμάρι της θὰ τ' άκριβοπλήρῳσ' ό τουμαρᾶς ό Θωμᾶ Ροῦτσος από τῆ Σιάλεση».

Γι' άκοῦστε τώρα νά μάθειτ' πῶς πιάστηκ' ή αλόυπα και τὰ μικρὰ της. 'Ο γαΐδαρος, άμ' έφυγε από τὸ χωράφι, γύρεψε τσέδω - τσέκει, σέ πέτρες, σέ λογγάρια κι' ηῦρε τήν τρύπα πούχε μέσα τήν φωλιά τ'ς ή αλόυπα, πάει κι' αὐτός και ξαπλώθ'κε ψίχα παρατσέδω 'πὸ τήν τρύπα κι' έκανε τὸν ψόφιο. Τὸ πουρνὸ, άμα ξύπνησε ή κυρὰ Μαρούσιω, ένιψε τὰ μικρὰ τ'ς κι' άφοῦ τὰ πρόγεψε, τὰ ρώτησε νά τ'ς πουν τί όνειρο εἶδαν στὸν ύπνο τους.

Τότες λέει τὸ μεγαλύτερο : «'Εγὼ άπόψε εἶδα πῶς τὰ τουμάρια μας ήταν κρεμασμένα στ' άργαστήρ' τοῦ Περδίκη στὸ Ρησέκ'1». 'Η αλόυπα έφτυσε τρεῖς βολές στὸν άγιέρα κι' εἶπε : «Ταράξ' από τὸν τόπο σου χουρσούζ'κο». 'Αμ' εἶπαν όλα με τήν άράδα τὰ εἰνόρατα πούχαν 'δει, λέει ύστερα και τὸ μικρότερο αλουπούδι : «'Εγὼ, μάννα, εἶδα ένα γαΐδοῦρ' ψόφιο, δξω άπ' τῆ φωλιά μας. —Μπα ! πού νά μοῦ ζήσης, χρυσό μ' ! μπα ! πού νά μοῦ γένης χιλιάχρονο ! Για παιδί μάλαμα... άς βγοῦμ δξω νά ἰδοῦμε μ' εἶναι και σωστά».

'Αμα έήκαν δξω κι' εἶδαν τὸ γαΐδαρο, ξαπλωμένον τέντα, «γλήγορα», λέει ή αλόυπα, «νά τὸν τραβήξωμε μέσα στὴν τρύπα μή μᾶς τὸν μυριστή ό κύρ Νικόλας ό λάλος μας και τὰ κοράκια και δέ μᾶς αφήκουν οὔτε για μεζέ!.. έκα... ντέ... τραβάτε, μωρέ, μ' όλη σας τῆ δύναμι, ά...ντέ...». Δοκιμάζουν δλ' άντάμα, μόν' δέν μποροῦν νά τὸν κουνήσουν, γιατ' ό γαΐδαρος ήταν βαρύς, κούτσουρο. «Ξέρετε τί νά κάνωμε ;», λέει τὸ μικρότερο τ' αλουπούδ' πούηταν έξυπνότερο άπ' τ' άλλα. «Νά δεθοῦμε δλοι με τὰ λουριά, νά βάλωμε και τὰ γκλοψίνια για νά μή μᾶς τριφτοῦν οί γιωμοι, νά δέσωμε και τὸ γαΐδαρο 'πὸ τὴν οὔρα κι' από τὰ πισινὰ ποδάρια κι' έτσ' νά τὸν ξεσύρωμε κά' τῆ φωλιά μας.

—Μώρ' καλά λές», εἶπε ή αλόυπα, «γλήγορα, δεθῆτε κι' δλας». Δέθηκε

1. 'Ερσέκα (κωμόπολις τῆς Κολώνιας).

πρῶτα - πρῶτα ἢ κυρὰ Μαρούσιω, δέθ'καν καὶ τ' ἀλουπούδια κι' ἀρχίν'σαν νὰ τραβοῦν τὸ γαίδαρο, μόν' τότες κι' αὐτὸς πετάζειτ' ὀρθὸς καὶ ζβαρνίζοντας - ζβαρνίζοντας τὴν ἀλούπα καὶ τ' ἀλουπούδια, ὅπως ἦταν δεμένοι μὲ τὰ λουριά καὶ δὲ μπορούσαν νὰ ξελυθοῦν εὐκολα, τὴν ἤφερε στ' ἀφεντ'κὸ τὸ πουρνὸ - πουρνὸ, ὅπως εἴπαμαν ὀμπροστύτερα.

Καταλαβαίνετε τώρα ὄλοι σας πῶς ὁ ζευγίτ'ς συγύρισε τὴν κλέφτρω τὴν ἀλούπα καὶ τὰ κουτάβια της.

Μαννάχ'α πού δὲν τ' ἄφχαν νὰ τὰ πάη τὰ τουμάρια τους 'πεκεῖθε στὸ Ρηδέκ', πούχαν τιμὴ καὶ τὰ πούλησε ὄσο - ὄσο στὸ παζαρόπλο στὴ Κόνιτσα' κι' ἔζησαν αὐτοὶ καλὰ κι' ἐμεῖς ἀκόμα καὶ καλύτερα.

10. Τὸ χαροπούλι κι' ἡ πεντάμορφη.

Μιά βολὰ κι' ἕναν καιρὸ ἦταν ἕνα ἀντρόυνο, ἕνας πατέρας καὶ μιὰ μάννα κι' εἶχαν ἕνα τσιουπί ὄμορφο - ὄμορφο, πεντάμορφο καὶ κοντυλογραμμένο, πού κάθονταν κάθ' ἀπόγεμα στὸ παραθύρι καὶ κεντοῦσε. Μιά μέρα ἐκεῖ πού κεντοῦσε τοῦ πάει ἕνα πουλί καὶ τοῦ εἶπε : «Κι' ἂν κεντᾶς κι' ἂν δὲ γκεντᾶς, πεθαμένον ἀντρα θὰ πάρης».

Ἰστερις ἀπὸ κάμποσες μέρες αὐτὸ τὸ τσιουπί μ' ἄλλες συντρόφ'σες κίνησαν καὶ πῆγαν στὸ λόγγο γιὰ νὰ μάσουν λάχανα, κι' ἐκεῖ πού γκιζεροῦσαν μέσα στὸ λόγγο, ἤυραν ἕνα σπιτ' μεγάλο καὶ καλοφειασμένο, μόν' μέσα δὲν ἀκούγονταν τίποτες, ψοχὴ δὲ λαλοῦσε.

Τὰ τσιουπιά ζούσαν σιμὰ στὴ σιδερένια πόρτα καὶ χτύπ'σαν μὲ τὴν ἀράδα γιὰ ν' ἀνοιξ', μόν' δὲν ἂν'ξε, χτύπ'σε κι' αὐτὸ τὸ τσιουπί ὄμορφο κι' εὐτύς ἢ πόρτα ἀνοιξε, κι' ἕνας ἀγέρας ἄρπαξε τὸ τσιουπί μέσα καὶ ματὰ πίσω ἢ πόρτα ἐκλείσε. Ἦ' ἄλλα τὰ τσιουπιά ἀπὸ τὸ φόβο τους ἔφ'γαν κι' αὐτὸ ἀπόμ'νε ἐκεῖ μέσα στὸ σπιτι.

Ἐκεῖ μέσα ἦταν ἀνθρώπ' νεκροὶ καὶ λοῆς-λοῆς ζούντια, ὄλα ψόφια κι' ἕνας ἀνθρώπος εἶχε μιὰ μαλαματένια βέργα στὸ χέρι κι' ἔγραφε : «Ὅποια θὰ κάτσ' σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες ἄυπνη, χωρὶς νὰ κλείσ' μάτι, θὰ ἰδῇ νὰ κινήσ' μιὰ βρύσ' μὲ νερό, θὰ πάρ' ἀπ' αὐτὴ τὸ νερὸ καὶ θὰ ρανίσ' ὄλους τ'ς ἀνθρώπους κι' εὐτύς θ' ἀναστηθοῦν κι' ἐγὼ αὐτὴ θὰ τὴμ πάρω γυναῖκα».

Αὐτὸ τὸ τσιουπί δὲν γκοιμοῦνταν μέρα νύχτα, μόν' κάθονταν στὸ παραθύρι καὶ λόγιαζε ὄξω, καὶ μιὰ μέρα, ἐκεῖ πού λόγιαζε, γλέπ' μιὰ κάκω του, πούχε πάει ἐκεῖ στὸ λόγγο γιὰ νὰ τὸ βρῇ, καὶ τ'ς φωνάζ' καὶ πάν' ὀπκάτω ἀπὸ τὸ παράθ'ρο καὶ τὴ μπάζ' μέσα καὶ τ'ς λέει : «Θειάκω μου, χρυσὴ μου θειάκω, ἔχω τριγιάντα ἔννια μέρες ἄυπνη καὶ ὕστερ' ἀπὸ 'να μερόν'χτο θὰ κινήσ' μιὰ βρύσ', θὰ πάρω νερὸ νὰ ρανίσω ὄλους τ'ς πεθαμένους γιὰ ν' ἀναστη-

θοῦν καὶ π' ὕστερα θὰ παντρευτῶ καὶ θὰ πάρω ἄντρα ἐκεῖνογια πῶχ' τῆ χρυσῆ τῆ βέργα στὸ χέρι».

—Κοιμήσ' καὶ σὲ ξεπνάω ἐγώ, ἅμα κινήσ' ἢ βρύσ'», τ'ς λέει ἡ κάκω της. Κοιμήθ'κε τὸ τσιουπί, μόν' ὄντας κίν'σε ἡ βρύσ' δὲν τὴν ξύπνησε ἡ θειά τ', μόν' ἔβρεξε αὐτὴ τ'ς ἀνθρώπους καὶ πῆρε αὐτὴ ἄντραν ἐκεῖνον ποῦχε τῆ χρυσῆ τῆ βέργα καὶ τὸ τσιουπί τῶθαλαν νὰ βόσ' τ'ς χῆνες !

Μιὰ μέρα αὐτὸς ὁ ἄντρας κίν'σε νὰ πάη στὸ παζάρ' γιὰ νὰ ψουνίσ' καὶ ρώτ'σε καὶ τῆ χηνοβοσκῆ, τί θέλ' νὰ τ'ς φέρ'. — «Ἐμένα νὰ μοῦ φέρ'ς ἓνα δευτέρ' κι' ἓνα μολύβ'» τοῦ λέει, «γιὰ νὰ γράψω μέσα τὸ τ' εἶδαν τὰ ματάκια μου». Ὄντας γύρ'σε τ'ς ἤφερε στ' ἀλήθεια ἓνα δευτέρ' κι' ἓνα μολύβ' καὶ τὸ τσιουπί ἔγραψε ὄλα ὄσα εἶχε ἰδεῖ, κι' ὄπου πήγαινε, τὰ μολογοῦσε ὄλα ὄπο μέσα ὄπο τὸ χαρτί ποῦ τὰ ἔχε γραμμένα κι' ὄλο ἔκλαιγε, ὡσπου ἀπὸ τὰ πολλὰ τὴν ἄκουσε πῶκλαιγε αὐτὸς ὁ ἄντρας καὶ τῆ ρώτησε νὰ τοῦ τὰ εἰπῆ ὄλα ὄσα εἶχε ἰδεῖ σ' ἐκεῖνο τὸ σπít' ποῦηταν ὁ Κάτω κόσμος, καὶ τὸ τσιουπί τοῦ τὰ εἶπε ὄλα μὲ τὸ νῦ καὶ μὲ τὸ σῖγμα, γιὰτὶ τὰ ἔχε γραμμένα κι' ἀπὸ τότες ἄφ'κε τῆ θειά τ'ς καὶ πῆρ' αὐτὸ γυναῖκα κι' ἔτσ' ἀλήθεψε ὄ,τι τοῦ ἔχε πει ἐκεῖνο τὸ ποῦλί ποῦηταν τὸ χαροποῦλι.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κομπόσας

Β'

Παραδόσεις.

1. Τὰ στοιχειὰ τοῦ Γράμμου.

(Κατὰ Κώστα Λόην ἀπὸ Πληκάτι)

Στὴν κορφή στὴ Σκάλα τὴμ Πληκαδίτ'κη, ἐκεῖ π' ἀγναντεύονται ἀπ' ὀχπίσω τὰ βουνὰ τ'ς Γράμμοστας, εἶναι μιὰ μικρὴ λίμν', ἔτσι σὰ λούτσα, πῶχει κάμποσο νερὸ ἀπ' τὰ χιόνια ποὺ λειών'ν καὶ κατασταλάζ'ν σ' αὐτὴ. Μέσα σ' αὐτὴ τὴ λίμν', ὅπως μοῦ μολογοῦσε ὁ Κώστα Λόης ἀπ' τ'ς Πληκάδες, ζάει ἕνα στοιχειό, κι' ὄντας πάν'ν τὰ πρόβατα κι' ἀργκελέδες, νὰ πλοῦν νερὸ τὸ βάχτ' τὸ γιόμα στὴν ἄκρ' στὴ λίμν', βγαίν' τὸ στοιχειό ἀρπάζ' ἀπὸ κένα καὶ τὸ τρώει.

Ἄπ' ὀχπέρ' ἀπὸ τὴ Σκάλα κατὰ τὸ Γραμμοσιάνκο εἶναι ἕν' ἄλλο στοιχειὸ μέσα σὲ μιὰ σπλιά. Αὐτὰ τὰ δυὸ στοιχειὰ ἔχ'ν ἔχτρα κι' ἀμάχ', δὲ θέλ' νὰ ἴδῃ τ' ἕνα τ' ἄλλο καὶ τρώγονται.

Στὰ χινοπώρια, ὄντας ἀρχινᾶν νὰ φέγ'ν οἱ βλάχ' ἀπ' τὰ βουνὰ καὶ ρημάζ' ὁ τόπος, τότες αὐτὰ τὰ δυὸ στοιχειὰ ἀρχινοῦν τὸμ πόλεμο ποὺ βουγγοῦν τὰ βουνὰ κι' οἱ ράγες.

Ἐτοῦτο ποὺ εἶναι στὴ Σκάλα πολεμάει καὶ ρίχνει κούτσουρα δαδί ἀπὸ τὸ λόγγο τὸ Νιεντσιώτ'κο, τ' ἄλλο πάλε μάτα τὸ Γραμμοσιάν'κο πολεμάει μὲ κεφάλια κεφαλοτύρια ἀπὸ τ'ς στρουγγες τ'ς Γράμμοστας καὶ τ'ς Νικολίτσας. Γιὰ!... ὁ Μίχα Μπέλλος ὁ ἀρβανιτόβλαχος, ποὺ ζάει ὡς τὰ σήμερα κι' ἔχ' ἑκατὸν πέντε χρόνια, τό εἶδε τόσες βολές τὸ στοιχειὸ τ'ς Σκάλας καὶ θέλ'σε νὰ τὸ σκοτώσ' γιὰ νὰ τοῦ πάρ' τὰ φλωριά πῶχ' μέσα στὴν κοιλιὰ τ', μόν' δὲ μποροῦσε νὰ τραβήξ' τὴ κουμπούρα ἀπ' τὸ σιλιάχι του, γιατί τῶτρεμαν τὰ χέρια. Κι' ὁ Χαλίμ'ς κι' ὁ Νότσκας ἀπὸ τ'ς Πληκάδες ἔχουν ἀκουστὰ ἄπο τ'ς παλιούς γι' αὐτὰ τὰ στοιχειὰ.

Τέτοια στοιχειὰ εἶναι καὶ στὴ λίμν' στὸ Σμόλιγκα, ὅπως μοῦ ἔλεγε ὁ Νικόλα Τέλ'ς ἀπ' τὸ Κεράσοβο ποὺ τὰ εἶδε κι' ὄλας μὲ τὰ μάτια του!...

1. Περί τῶν στοιχειῶν τῆς λίμνης τοῦ Σμόλιγκα καὶ τῆς Δρακόλιμνης τῆς Πίνδου, βλ. σχετικὴν παράδοσιν Γ. Ἀναγνωστοπούλου εἰς Δελτίον Λαογραφίας Ε' τόμος σελ. 48 (N.X.P.)

2. Ἡ Τσιούκα Πέτς.¹

(Κατὰ Κῶτσιο Παπαχρηστον ἀπὸ Τούρνοβον).

Ἄπ' ὀχπάν' ἀπ' τὸ Ροζντόλ' εἶναι μιὰ κορφὴ τ'ς Σκάλας πού τή λέν' Τσιούκα Πέτς, πού εἶναι ντίπ γκόλια, γιὰτ' εἶναι πολὺ ψηλὴ καὶ κάν' κρύγιο. Τὸ καλοκαῖρ' βόσκ'ν ἐκεῖ τὰ πρόβατα τὰ Πετουλαίικα πού θγαίν'ν ἀπ' ἐδῶ κι' ἄλλα βλάχ'κα πού θγαίν'ν ἀπὸ τὴν Κολώνια, γιὰτ' εἶναι στὸ σύνορο. Ἄπὸ τὴν Τσιούκα Πέτς ἀγναντεύονται πεκεῖθε ἡ Κολώνια, τὰ βουνὰ τοῦ Σκραπαριού καὶ τῆς Γχιόρτζιας κι' ὁ κάμπος τ'ς Μπίλιῖτας.

Μιὰ βολά, θὰ εἶναι καμμιά ἑκατοστὴ χρόνια, ἔσμιξαν ἐκεῖ στὴ κορφὴ καταρραχῆς τρεῖς - τέσσερ'ς τσιελεγκᾶδες καὶ ξέχαζαν καὶ κουβέντιαζαν γιὰ τὸ ἔνα καὶ γιὰ τ' ἄλλο. Ἐκεῖ πού μασ'λατοῦσαν ἔβαλαν στοίχημα σὲ χίλια πρόβατα καὶ σ' ἑκατὸ ἀργκελέδες γιὰ νὰ τὰ πάρ' ἐκεῖνος πού θ' ἀποφασίσ' νὰ κάτσ' ἓνα χειμῶνα σ' αὐτὴ τὴ κορφὴ μέσα σὲ μιὰ πετρένια καλύβα πού θὰ τὴν ἔφειναναν μέσα στῆς γῆς.

Ἄπ' τ'ς τέσσερ'ς τσιελεγκᾶδες μοναχὰ ἓνας, ὁ Πέτς,² δέχτ'κε νὰ κάτσ' ὄλον τὸ χειμῶνα, μόν' νὰ τᾶχ' ὄλα, νὰ μὴ τοῦ λείπ' τίποτες.

Τὸφειακαν μιὰ καλύβα καλὴ καὶ γερὴ, τὸβαλαν μέσα θροφή, νερό, ξύλα, ἔεπάσματα κι' ἄλλα χρειγιαζούμενα καὶ στὰ ἔγα τ' Ἄϊ Δημήτρ' πῶφ'γαν οἱ βλάχ' γιὰ τὰ χειμαδιά, ὁ Πέτς κλείδ'κε μέσα στὴν καλύβα.

Πέρασ' ὄπως - ὄπως ὁ δόλιος ὁ Πέτς τὸ Χαμένο,³ μόν' σὰ μπῆκ' ὁ Ἄντριγιὰς⁴ κι' ἀρχίν'σ' ὁ βαρὺς χειμῶνας κι' ἔπεσαν κἀνα δυὸ - τρίγια μέτρα χιόν' καὶ φ'σοῦσε τ' ἀγεμοσοῦρ', μετάνοιωσε ὁ καημένος, μόν' πῶς νὰ φύγ' ; δὲ μπορούσε !... Κακοπέρασ' ὁ μαῦρος καὶ τὸν Ἄντριγιὰ καὶ τὸ Γενάρ', μόν' στά ἔμπα τοῦ Φλέβάρ' ἀπελπίσ'κ' ὁ Πέτς καὶ γράφ' σ' ἓνα χαρτί :

Ὡς τὰ τῶρ', ἀδέρφια, βασιτάχ'κα, νταγιάντ'σα, μόν' ἀπέδω κι' ὄμπρὸς κιοτεύω, δὲ θὰ μπορέσω νὰ νταγιαντίσω... θὰ πεθάνω. Ὡς τώρα οὔτ' ἀπὸ κρύγιο ἔποφερα, οὔτε ἀπὸ τὸμ πάγο οὔτ' ἀπὸ θροφή. Τὸν ἀγέρ', ὠρ' ἀδέρφια, τὸν ἀγέρω δὲ μπορῶ νὰ ἔποφέρω, μὲ ξεκούφανε μέρα νύχτα τὸ βουγγητὸ τ' ἀγέρω, Κουνιέτ' ὁ τόπος ὠρ' ἀδέρφια, καὶ μοῦ φαντάζ' πῶς γκυλιούμαι ὄλοένα σιὰ κατάβαθα τ'ς γῆς. Ἄν πεθάνω, θὰ πεθάνω ἀπ' τὸ βουγγητὸ τ' ἀγέρω, ὄχ' ἀπὸ τίποτες ἄλλο. Ἄν θέλετε δίνετε τὸ μισὸ τὸ στοίχ'μα σιὰ παιδί μ' τὸν Πήλιο...

1. Ὑψόμετρον 2520 μ.
2. Πέτρος.
3. ὁ Νοέμβριος.
4. ὁ Δεκέμβριος.

Τό Μάη πού ἴρθαν οἱ βλάχοι ἀνέβκαν ἴσια στοῦ βουνό, ἠύραν τὴν καλύ-
βα καὶ μέσα τὸν τσιέλεγκκα τὸμ Πέτ'ς πεθαμένον σύξυλο !

Ἄπο τότες αὐτὴ τὴν κορφὴ τ'ν εἶπαν *Τσιούκα Πέτς*, κι' ὄντας οἱ πι-
στικοὶ βγαίνουν καμμιά βολὰ στοῦ σκάρ'σμα ἢ στοῦ σουρούπωμα ὡς ἐκεῖ, παίρ-
ν'ν μὲ τὴ φλοέρα τους τὸ μοιργιολόϊ τοῦ Πέτ'ς, ἔτσ' σὲ χαβᾶ ἀρβανιτο-
βλάχ'κο...

3. Ἡ τζαμάρρα τοῦ βλάχου.

(Κατὰ Σωτήρη Τάνε ἀπὸ τὴν Ἄρζα).

Μιὰ ὥρα πάν' ἀπ' τὸ Λισκάτσ' εἶναι ἓνα βουνό πού τὸ λέν' *Βαρτζιομ-
πάν*, 1640 μέτρα ψηλό, χαμπλότερο κι' ἀπὸ τὸ *Γκόλιο* κι' ἀπὸ τὴν *Μιάντρα*,
μόν' ἔχ' ἡμερο καὶ γλυκὸ χορτάρ' καὶ βγάζ' τὸ καλύτερο μαξουλ', ὅπως λέν'
οἱ βλάχ', καὶ τὸ βεβαιών' κι' ὁ Βχσιλάκ'ς ἀπ' τὸ Λισκάτσ', π' ὄλη του τὴ ζωὴ
δὲν ταξίδεψε καὶ ξέρ' πολλοὺς μουραμπᾶδες τοῦ τόπου.

Πίς' ἀπὸ τὸ «*Βαρτζιομπάν*» καρσί κι' ἀνάμεσα *Κολώνια - Λεσκοβίκο*
εἶν' ἓνα χωριό πού τὸ λέν' «*Πόδα*» πῶχ' καὶ *Τούρκς* καὶ *Χρισταινοὺς*. Μιὰ
βολὰ, ἐδῶ κι' ἑκατὸν εἰκοσι χρόνια, στὸν καιρὸ τοῦ *Σιλιχτάρ Πόδα*, ἐκεῖ στοῦ
Βαρτζιομπάν, ὅπως μοῦ ἔλεγε ὁ Σωτήρ' Τάνες ἀπὸ τὴν Ἄρζα πού εἶναι ἐν'ντα
πέντε χρόνια κι' ἔζησε χρόνια καὶ χρόνια μὲ τὴ βλαχουσιά, ἦταν ἓνα βλαχό-
πλο εἰκοσ' - εἰκοσι δυὸ χρονῶν, πῶδοσκ' ἓνα κοπάδι στείρα πρόβατα καὶ λα-
λοῦσε μιὰ φλοέρα, πού κάχες τέσσαρ' αὐτιά νὰ τ'ν ἀκοῦς. Ἐπαιρνε κάτι
μοιργιολόγια ἀρβανίτ'κα παραπονετ'κά, ... πῶκλαιγες, κάτ' χαβᾶδες πού σ' ἔκο-
βαν. Αὐτὸ τὸ βλαχόπλο εἶχε κἀν' πιστικὸς μὲ τὰ γαλάρια σ' ἓναν μπέη στὴν
Πόδα, μόν' τὸ σεδνταλίσ'κε ἢ μπεγιοπούλα, τὸ μεγαλύτερο τσιουπί τοῦ μπέη,
ἀληθ'νὴ ζωτικιά, καὶ τ' ἀγάπ'σε ἀπὸ τὴν ὀμορφιά ποῦχε κι' ἀπὸ τὸ λάλ'μα
πῶχανε τ'ς τζαμάρρας, κι' ὁ μπέης ὁ πατέρας τ'ς τὸ κατάλαβε καὶ τῶδιωξε τὸ
βλαχόπλο κι' ἔτσ' κι' αὐτὸ πῆγε καὶ ρογιασ'κε σ' ἓναν *Σιαλεσῶτ'* τσιέλεγκκα,
ποῦχε πολλὰ πρόβατα καὶ κάθε χρόνο ξεκαλοκαίριαζε στοῦ *Βαρτζιομπάν*.

Κάθε βράδ' τὸ βλαχόπλο, ὄντας γρέκιαζε τὸ κοπάδ' ἔπαιρνε τὴ τζαμά-
ρα του κι' ἀρχινοῦσε κάτ' νομπέτια πού δὲν τᾶσωνε. Πολλῆς βολῆς μὲ τὸ φεγ-
γάρ' καὶ στοῦ σκάρ'σμα ξημέρωνε μὲ τὴ φλοέρα στοῦ στόμα ἀπὸ τὸ μεράκι του.
Καὶ σήμερ'ς ἀκόμα τὸ μυθεύουν τὸ λάλ'μα αὐτουνοῦ τοῦ βλαχόπλου στὰ γύρω
χωριά. Ἡ *Τουρκοπούλ'* ἀπὸ τὴν *Πόδα* ἀκούγε κάθε βράδ' τὴ φλοέρα καὶ δὲ
τὴ γκολλοῦσε ὕπνος ! Ὁ νοῦς τ'ς στοῦ βλαχόπλο... Ὅλ' τὴ νύχτα στοῦ παραθύρ'
ἀφηκράζονταν τὸν ἠχὸ τ'ς φλοέρας, ὅπως τὸν ἠφερν' ὁ ἀγέρας ἀπὸ τὸ *Σιαλε-
σῶτ'κο*, κι' ὅσο περνοῦσε ὁ καιρὸς τόσο μαράζωνε ἢ καημένη ἀπὸ τὸ σεδντᾶ
κι' ἀπὸ τὸ χάλι της καὶ σώνουνταν - σώνουνταν σάν τὸ κερὶ πού λειών' ! Ὁ

μπέης ὁ πατέρας της ποῦχε καταλάβ᾽ τὸν καημὸ τ᾽ς θυγατέρας του στέλν᾽ μιὰ νύχτα δυὸ παλλήγκάρια του κι᾽ ἐκεῖ πού λαλοῦσε τὸ βλαχόπλο τῆ φλοέρα, δίπλα στὸ γρέκι καταρραχῆς στὸ β᾽νό, οὐδ᾽ ἐκεῖ τὸ σκότωσαν.

Γουριάχκε γι᾽ αὐτὸ τὸ βλαχόπλο ὄλ᾽ ἢ βλαχουνιά κι᾽ ὄλα τὰ χωριά καὶ τῶθαψαν ἐκεῖ στὴ ράχ᾽, τῶφειακαν ἕνα μνημῆμα μὲ πέτρες, πού φαίνονται ὡς τὰ σήμερα, τῶστησαν στὴν κορφὴ στὸ μνημῆμα καὶ τὴ τζαμάρα γιὰ μάρ᾽τρα καὶ ἀπὸ τότες τὸ β᾽νό τῶβγαλαν Βὰρ Τζιομπάν πού θὰ πῆ μνημῆμα τοῦ βλάχου. Ὁ Βασιλ᾽ Βλάχος ἀπὸ τὴ Βούρμπιανη, ποῦχε κἀν᾽ κι᾽ αὐτὸς στὰ νιάτα του μὲ τὰ πρόβατα τοῦ Γιαννούζ᾽ τοῦ τοιέλεγκα ἀπὸ τὸ Τσιάμκο καὶ ξέρ᾽ μὲ τὴν πιθαμὴ τὰ β᾽νά κι᾽ εἶναι κι᾽ αὐτὸς μερακλῆς στὸ λάλ᾽μα τ᾽ς φλοέρας, ξέρ᾽ κι᾽ ἕνα τραγοῦδ᾽ ἀρβανίτ᾽κο γι᾽ αὐτὸ τὸ βλαχόπλο πού σκότωσαν στὸ Βαρτζιομπάν, καὶ μοῦ ᾔλεγε ὅτι καὶ τὸ βλαχόπλο πάλαιψε καὶ πρόφτακε καὶ σκότωσε κι᾽ αὐτὸ ἕν᾽ ἀπὸ τὰ παλλήγκάρια τοῦ μπέη. Ὁ Σκούρτ᾽ς πάλῃε μάτα ὁ Χριστόδουλος μοῦ ᾔλεγε, ὅτ᾽ αὐτὴ ἢ Τουρκοπούλα ποῦχ᾽ ἀγαπήσ᾽ τὸ βλαχόπλο, ἦταν ἀπὸ τὸ Λέσνο, πού εἶναι καμμιά ὥρα ὀπκάτ᾽ ἀπὸ τὸ Βαρτζιομπάν κι᾽ ὄχι ἀπὸ τὴμ Πόδα. Δὲ μᾶς μέλ᾽ ἀπ᾽ ὀπουθε κι᾽ ἂν ἦταν᾽ φτάν᾽ πομαθάμαν γιὰτὶ αὐτὸ τὸ β᾽νό τοῦ Λεσκατσιοῦ τό εἶπαν Βαρτζιομπάν.

4. Τὰ στοιχειωμένα πετείνια.

(Κατὰ Λάμπην ἀπὸ Ἰζβορον)

— «Γιὰτὶ τὸ ἴετε στὸ Κακό ἐλεῖνον τὸν τόπον ἐκεῖγια πέρα σιμὰ στὸ Πριγιόν ;», εἶπα μιὰ βολὰ πρὸπερσι, πού ἤμουν στὰ μπάνια τοῦ Ἰζβὸρ᾽ στὸ μπανιὼτ᾽ τὸ Λάμπη, πού κάποτες κἀνει καὶ τὸ μπάτζιο στίς στρουγγες στὰ χωριά. «Καὶ δὲν ξέρ᾽ς» μοῦ ἴεει, ὁ Λάμπης, «γιὰτὶ τὸ ἴέν᾽ στὸ Κακό ;

— «Ἀμ᾽ ποῦθε νὰ ξέρω», τοῦ ἴέω, «ἐγὼ εἶμαι ἀπὸ ξένο χωριὸ καὶ πρώτ᾽ φορά προχτές πέρασα ᾽π᾽ ἐκεῖ...

— «Ἄ! γίνκε μεγάλο κακὸ σ᾽ αὐτὸν τὸν τόπο.. θάφ᾽κε χωριό», ἴεει ὁ Λάμπης, «γιὰτὶ ὀπκάτ᾽ ἀπ᾽ τὸ β᾽νό τ᾽ς Στρέγγλας, ὀπως τῶχ᾽ ἀκουστὰ ᾽πὸ τ᾽ς γερόντ᾽ς, ἦταν ἕνα μικρὸ χωριό, ἴσια μὲ καμμιά τριανταριά σπίτια, μόν᾽ μιὰ νύχτα κατάκατσ᾽ ὁ τόπος, ξεκόπ᾽κε τὸ σκέμπ᾽ τ᾽ς Στρέγγλας γκυλίσκαν κοτρώνια πέτρες μεγάλες καὶ πολλῆς καὶ ὀέπασαν ὄλο τὸ χωριό. Δὲν εἶδες τ᾽ς πεσμένες πέτρες πού δείχν᾽ν τὸ χαλασμὸ καὶ τὸ φον᾽κό πού γίν᾽κε ;

Μαναχὰ τὰ ᾽ρνίθια τοῦ χωριοῦ αὐτουνοῦ στοίχειωσαν καὶ τρῶν᾽ τὰ ὀτάρια καὶ τὰ καλαμπόκια ποῦχαν στ᾽ ἀμπάρια τους οἱ χωριανοὶ καὶ πολλῆς βολῆς τὰ μεσάν᾽χτα βγαίν᾽ν καὶ λαλοῦν καὶ νὰ ἴδῆς τί φόβια ποῦειν᾽ ἢ λαλιά τ᾽ς!

Τ᾽ ἄκουσα μὲ τ᾽ αὐτιά μ᾽ τόσες βολῆς π᾽ ἀράδιζα νύχτα γιὰ νὰ μάσω τὸ

νερό στ' αὐλάκι»...

—«Τ' ἄκ'σα κι' ἐγώ, γκουρμπάνια μ', τὰ πετείνια π' λαλοῦσαν σιὸ Κακὸ» μου λέει ἡ Γιώταινα ἢ κυρά, μιὰ ἑβδομηντάρια μπάμπω Ἰζβορίτ'σσα πῶκανε κι' αὐτὴ μπάνια κι' ἄκουσε τὴ γκουβέντα μας.

«Ἦμουν μικρὸ τσιουπί, γκουρμπάνια μ', καὶ πηγαινάμαν νύχτα γιὰ ξύλα μ'ἄλλες γ'ναῖκες κά' τὴ λακκιά τοῦ Κώστα κι' δὲ ζυγωσάμαν σιὸ Κακὸ σ'μὰ στὸ πετρένιο τὸ κόν'σμα, ἔκει πού πετρώθηκε τὸ χωριὸ καὶ γίνκ' ὁ χαλασμός, ἀκ'σάμαν τὰ πετείνια, πού λαλοῦσαν ἔτσ' φόβια καὶ σὰμ πήγαμαν ψίχα σ'μότερα εἴπαμαν τρεῖς βολές μὲ τὸ νοῦ μας τὸ Κύργι' ἀλέησον καὶ τσώπασαν! Τ' ἄκ'σε κι' ὁ Νάσιος ὁ Στυλιάρης κι' ὁ Βασίλ'ς ὁ αὐλακάς; κι' ἡ Χούγαινα κι' ἄλλ' χωριανοί... μοναχὰ πού δὲν τὰ εἶδαμαν, γιὰτ' ἄμα ζ'γώσ' ἄνθρωπος καὶ πιώωνται σὰν οἱ πειρασμοί... μακρυγιαπεδῶ... χώνουνται καὶ κρύβονται, γκουρμπάνια μ', μέσα στὶς ροῦπες σὰν οἱ δαιμονοπείραξες... Αἱ! γκουρμπάνια μ'...».

5. Τὸ στοιχεῖο τοῦ Κάστρου

(Κατὰ Μητρο Προφύρη ἀπὸ Σέλτο)

Ἄρχαν ἀπὸ τὸ μύλο τὸ βακούφ'κο τ'ς Βούρμπιανης, ὀχπέρ' ἀπὸ τὸ πέτρινο γιοφύρ', εἶναι μιὰ πέτρα μεγάλ' καὶ τσουρτσουλωτή, πού τὴν λέν Κάστρο. Αὐτὴ ἡ πέτρα ἀπλώνεται ἀπὸ τὴν ὀχπίσω τὴ μεριά κι' εἶν' ἀπάτ'τη, μόν' οἱ ντραγαταραῖοι τὸ καλοκαῖρ' γραπατσώνουνται κι' ἀνεβαίν'ν στὴν κορφὴ στὸν τσουρτσουλα καὶ φρεν'νουν μὲ κλαριά τὴ ντραγατησιὰ γιὰ νὰ κάθονται στὸν ἡῶσιο καὶ γὰ φ'λάν τ' ἀμπέλια πού εἶναι καρσί στὴ Μπιζιωνιά, στοῦ Τρόσ', στὶς Λόντσες καὶ στὸ Γιατίκ', γιὰτ' εἶναι καρπούλ' τὸ Κάστρο κι' ἀγνάντιο.

Στὴ ρίζα αὐτ'νῆς τ'ς πέτρας, ἐκεῖ πού περνάει ὁ δρόμος γιὰ τὸμ Πετοῖ καζο, βαθειὰ στὴ γῆς, ζοῦσ' ἐδῶ καὶ σαράντα - πενήντα χρόνια ἕνα στοιχεῖο καὶ φύλαε ἕνα κακαδοῦλ' γιομάτο φλωριά πού τάχαν θάψ' ἐκεῖ μέσα οἱ κλέφτες.

Αὐτὸ τὸ στοιχεῖο, ὅπως μοῦ μολογοῦσε ὁ Μητρο Προφύρ'ς ἀπὸ τὴ Σέλτο', πού ἔχει κάνει χρόνια ντραγάτ'ς στὴ Βούρμπιαν' καὶ τό ἔχει ἑδεῖ, ἦταν ἕνα μεγάλο φίδ' Ἰθία μὲ τρεῖς - τέσσερ'ς ὀργυιές καὶ χοντρὸ σὰ λουμάκ', εἶχε ἕνα κεφάλ' σὰν ἀπὸ μόσ' χρονιάρ'κο μὲ κάτ' μάτια σὰν πεντόλιρα καὶ κάθε νύχτα τὸ δάχτ' τὰ μεσάν'χτα ἔβγαίν' ἀπὸ τὴ σπλιά καὶ κατέβαινε παρακατίτσα στὸ ποτάμ' γιὰ νὰ πιῇ νερό, μόν' δὲμ πείραζε ἄνθρωπο, μοναχὰ μαυλοῦσε κάποτες καμμιά γίδα καὶ καμμιά προβατίνα καὶ τ'ν ἔτρωε.

Τόσες βολές οἱ μυλωνάδες ἀπ' τὸ μύλο τὸ βακούφ'κο, πού πήγαιναν νύχτα στὴ δέσ' γιὰ νὰ μάζ'ν τὸ νερό, τὸμπλαξαν πού ροβολοῦσε στὸ ποτάμ' νὰ πιῇ νερό, ἀκ'σχν τ'ς πέτρες καὶ τὰ χαλίγια, πού τὰ μάζωνε, ὅπως ἔρουνταν,

κι' είδαν τὰ μάτια του πού γκάλιζαν σάν άναμμένα κάρβουνα... γιά... έδω και κείγιαγια, γκουτζιάμ θερίο με κέρατα.

Ένα βράδ' ο Κώτα Μπουρέκας ο μυλωνάς παραμόνεψε όχπάν' από τ' αυλάκ' του μύλου με μιá τσιάγγρα, γιά να τó σκοτώσ' και να του πάρ' τó παντζέχρ' ποϋειν' ιλιάτς γιά πολλές άρρώστιες και τó θάνουν σε μαντζούνια, και τó λαμπυκαρισμένο χρυσαφ'κó πöχ' μέσα στ' άντερα, μόν' άμα τό είδε άρχίν'σε να τρέμ' και τ'επεσε τó ντουφέκ' από τὰ χέρια κι' απόμ'νε ο κάψο Κώτας έτσ' άραγμένος άπ' τó φόβο του, ώσπου πάει ο σύντροφός του ο Κήτο Παπαδημος και τόν άνέφερε...

Τώρα έχ' πολλά χρόνια πού δέν ματαφάν'κε αυτό τó στ'χειό. Τί γίνκε... κένας δέν ξέρ'. Ο μακαρίτς ο Λάμπρο Μπούσ'ς μου λεγε πώς έφ'γε 'πό τό Κάστρο και πάει φλότερα στη σπλιά τ'ς Μελισσόπετρας.

6. Τὰ ξωτ'κά τ'ς Μπούριας.

(Κατά τή μπάμπω Τζιαχάνω από Στράτσιανη).

Άγκάτ' από τόν "Αϊ Μ'νά τ'ς Στράτσιανης είναι μιá σπλιά μεγάλη και σκοταδερή, πöχ' δυó ρούπες ίσια πού να χωράη άνθρωπο να μπαίν' τ' άπίκουπα, να ζθαρνίζεταί μέσα και να θγαίν' άπ' τήν άλλ' ρούπα. Μέσα σ' αυτή τή σπλιά είναι μιá Χάρ' πού παίρν' τ'ς θερμες άπ' τ'ς θερμασμένους και γιατρεύονται τὰ μαραζιάρ'κα παιδιá πού δέν πιάνουντ' άπό κριγιάσ', δσ' έχουν κιτρινάδα και σπλήγη, όστουούς έπεσε τó χουλιάρáκι και δέ μπορούν να πάρουν δρόμο κι' άνήφορο, δσ' είναι βαρεμέν' άπ' δξω, δσες νυφάδες δέ ζυγώνουν τ'ς άντρες τους, κι' δσα παιδιá—με σ'χώρεση—κατουριοϋντ' όχπάνω τους.

Όλ' αυτοί γιά να ίδουν καλό μπαίνουν τρεις βολές σ' αυτή τή σπλιά, ρίχνουν μέσα δεκάρες, κοσάρες, ρούπια και μπεσλίκια 'σημένα κι' από 'να ζευγάρ' τσιεράπια, κι' οί νυφάδες άφίνουν κένα δαχτυλίδ' ή κένα σκουλαρίκ' και καμμιά ζάβα φλωροκαπνισμέν' κι' άμα θγοϋν πάν'ν στ'ν έκκλησιá του χωριοϋ κι' άνάθ'ν ένα κερι ίσια με τó μπόι τους!

—«Και γλέπ'ν στ' άλήθεια καλό δσοι πάν'ν σ' αυτή τή σπλιά ;», ρώτησα τ'ς προάλλες τή μπάμπω τή Τζιαχάνω πού πιστεύ', δτ' εκεί μέσα είναι ξωτικίες.

—«Ντάαα !...», μου λέει, «ένας και δυό είδε καλό ; δσοι πήγαν δλ' γιατρεύτκαν. Πάει ο Ζώης ποϋχ' έρθ' με θερμες 'πό μέσ' άπ' τó Ρωμαίικο κι' είχ' ένα χρόνο και δέν του κόδ'νταν, κι' ο Γιώρ'ς του Παπαζήσ' κι' ο Μητρος τ'ς Καλίνας, και τó Στάθ' αυτοϋγια τόν είχε πάει ή μάνα του, δντας ήταν μικρός, και ντάϊμα κουβαλιοϋνται άρρωστοι από Καστάνιαν' από Μόλιστες, από Πρυσόγιαν' κι' άπ' άλλα χωριά κι' δσ' ήρθαν, καμάρι μ', δλ' είδαν θεράπειο.

— Ἐγὼ δὲν πιστεύω νὰ εἶναι ζωτικές, θειάκω Τζιαχάνω», τ'ς λέω, «καμμιὰ Χάρ' μπορεῖ νὰ εἶναι...

— Ντάα! τί λές, καμάρ' μου ;... ἐγὼ ἔχω ἔκουστά ἀπὸ τ'ς παλιούς πού μου ἔλεγαν, δντας ἤμουν μικρή, πὼς μέσα σ' αὐτὴ τῆ σπλιά εἶναι ζωτικές, νύφες πεντάμορφες, πού βγαίν'ν τῆ νύχτα ἐκεῖ γύρα στῆ σπλιά καὶ κάπ' - κάπ' ζ'γώνουν ὡς τ' ἀλώνια καὶ παίζ'ν καὶ χαρχαλιοῦνται κι' αὐτὲς παίρν'ν τ'ς ἀρρώστιες καὶ τ'ς στέλν'ν κατ' ἀνέμ', μόν' θέλ'ν νὰ τ'ς πᾶς καλούδια, γιὰτ' ἀλλοιῶς δὲν κἀν'ν καλό. Δὲ ρωτᾶς καὶ τὸν Τάκη Πρωτόπαπα πού τ'ς ἐμπλαξε στὸ Ζάχοτο κοντὰ στὸ ποτάμ' ;... γιὰτὶ κατεβαίνουν πότε - πότε γιὰ νὰ λουτσιοῦν στὸ νερό... Ὅποιος ἀρρωστος πᾶν', καμάρι μ', σ' αὐτὴ τῆ σπλιά καὶ κἀν' νὰ δγιαταγμένα, γερεύ', γένεται γερός, μπούρας, καὶ γι' αὐτὸ τ'ν ἔβγαλαν καὶ Μπούρια.

7. Ἡ ἀρκούδα.

(Κατὰ Θῶμο Βλάχον ἀπὸ Τούρνοβον).

Γιὰ τ'ν ἀρκούδα μου ἔλεγε ὁ Θῶμο Βλάχος, πὼς ἦταν μιὰ βολὰ κι' ἕναν καιρὸ νύφ' καὶ τ'ν ἤλεγαν Μαρούσιω, μόν' ἢ πεθερά τ'ς ἦταν κακιά, τὴν τυραννοῦσε νύχτα μέρα καὶ δὲν τ'ν ἄφ'νε σὲ ἴσυχαση. Μιὰ μέρα ἢ πεθερά τ'ς τ'ς ἔδωκε ἕνα ποκάρ' μαλλί λάγιο καὶ τ'ς εἶπε νὰ πάη στὸ λάκκο νὰ τὸ πλύν'.. νὰ τὸ πλύν' ὅσο νὰ γέν' ἄσπρο.

— «Ἄμ... γένεται καμμιὰ βολὰ ἄσπρο τὸ λάγιο τὸ μαλλί, μώρ' καψομάννα ;

— Γένεται καὶ παραγένεται... φτάν' νὰ τὸ πλύν'ς καλά». Κίνσ' ἢ καημένη ἢ Μαρούσιω πᾶει στὸ λάκκο κι' ἀρχίσει νὰ πλύν' καὶ νὰ ματαπλύν' τὸ μαλλί σὲ μιὰ ὀδύρα νὰ τὸ ξεβγάζ' καὶ νὰ τὸ τζιουκαλνάη, μὲ τὸν κόπανο καὶ νὰ τὸ τρίβ' καλά γιὰ ν' ἄσπρισ', μόν' τίποτες. Τὸ μαλλί, ὅσο κι' ἂν τό ἔπλενε, δὲν ἄσπριζε.

Πῆρε νὰ βραδυάζ', ὁ ἥλιος εἶχε βαῖσ' κι' ἢ κάψο Μαρούσιω ἀπόστασε, δείλιασ' ἀπὸ τὸ πλύσιμο καὶ συλλοῖσμέν' ἀκούμπ'σε σὲ μιὰ κούφια ἐτιὰ πού ἦταν ἐκεῖ κοντὰ στ'ν ὀδύρα τοῦ λάκκου.

— «Ἄχ! τώρα τί νὰ κάνω ἢ δολεμέν' ;... Πὼς νὰ πάω πάλε λάγιο τὸ μαλλί ; Καὶ θὰ εἶναι γινατωμέν ἢ πεθερά μ' πού χάθ'κα δλ' τ'ν ἡμέρα... Μή-να π' ἄργησα... ἄμ δὲν τᾶσπρισα κιόλας... Ἄχ! Θέ' μ', καὶ Κύριέ μου, κάνε μ' ἕν' ἀγρίμ', ἕνα ζούντιο, νὰ ζῶ στὰ λόγγα καὶ στὰ δάσια νὰ μὴ βαρσανίζωμαι δλ'η μέρα μὲ τέτοια πεθερά». Δὲν ἀπόσωνε τὸ λόγο κι' εὐτὺς γίνκ' ἀρκούδα κι' ὕστερις μπῆκε στὸ κούφαλο τ'ς ἐτιᾶς ὅσο νὰ ἰδῆ καὶ ν' ἀπόϊδη ποιὸν δρόμο νὰ πάρη, κά' τὸ Σκοτάδ' νὰ ποῦμε, τὸ Πληκαδίτ'κο, ἢ κά' τὸ Τουρψί

τὸ Τουρνοβίτ'κο.

Ἡ ὄυλα ἢ πεθερά τ'ς ἄμ' εἶδε ποὺ νύχτωσε καὶ δὲ γύρισε στὸ σπίτι ἢ νύφη της, γιὰτ' κι' ἔρεται στὸ λάκκο μ' ἄγριγιες φωνές καὶ μὲ κακό, ἀνασκουμπωμέν' καὶ μ' ἓνα χοντρί στροτοῦρ' στὸ χέρ', πάει ἐκεῖ στὴν ὀβίρα, γλέπ' τὸ λάγιο τὸ μαλλί, μόν' σὰν δὲν εἶδε τὴ νύφ' τ'ς, ἀρχίν'σε νὰ τὴ γυρεύ' ἐκεῖ γύρα στίς ἐτιές καὶ στίς ἔλιθες, ἔτοιμη νὰ τὴ χτυπήσ' μὲ τὸ στροτοῦρ' καὶ νὰ τὴν ἀφήκ' στὸν τόπο.— «Ἄμ, ποῦ εἶσαι μῶρ' ἀδούρτη... ἔχ'ς ἀπὸ τὸ πρωὶ καὶ δὲ μπόρεσες νὰ πλύνῃς ἓνα ποκάρ' μαλλί... Ἄμ, ποῦ σὲ πῆρ' ὁ ὕπνος, μωρὲ πικραμα, καὶ κοιμᾶσαι ;...»

Ἔτσ' ἄγριγιεμέν' ἢ πεθερά τ'ς καὶ γυρεύοντας πάει κοντὰ στὸ κούφαλο τ'ς ἐτιᾶς ποῦηταν κρυμμέν' ἢ ἀρκούδα καὶ σὰν τ'ν εἶδε, πρόφτακε καὶ φώναξε ἔτσ' μὲ πκράπονο καὶ μὲ κλιάματα : «Ἄχ ! ἐτοῦτογια τ' ἀγρίμ' ἐδῶγια θὰ ξέρ' ποῦ πάει ἢ καημέν' ἢ νυφούλα μου»· κι' ἀρχίν'σε νὰ κλαίῃ καὶ νὰ θρηνηθεῖται καὶ νὰ φωνάζ' τὴ νύφη της καὶ νὰ λέῃ : «Νύφ' μου, ν'φούλα μου, ποῦ εἶσαι, τί μῶπαθες... ὦχ ! τί νὰ κάνω τώρα ἢ ἔρ'μη κι' ἢ ἄπορη ! !»

Ἡ ἀρκούδα π' ἄκουγε τὰ λόγια, πίστεψε πὼς τᾶλεγε στ' ἀλήθεια καὶ δὲ θέλ'σε νὰ τὴμ πειράξ', μόν' πῆρε τὰ βουνὰ καὶ τὰ λόγια κι' ἀπὸ τότες δὲ θέλ' νὰ ξαναγυρίσ' στὸ σπίτι της. Ἀπὸ τότες οἱ πιστικοὶ κι' οἱ λογγήσ' οἱ γιανθρῶπ' τὴ λέν' τ'ν ἀρκούδα καὶ *Κυρὰ Μάρα*.

8. Ἡ νυφίτσα.

(Κατὰ Στεφανίγαινα Λιόλη ἀπὸ Βούρμπιανη)

Αὐτὸ τὸ μικρὸ ζούντιο, ποὺ τρυπών' στοὺς τοίχους, στίς πέτρες, στὰ κούφια δέντρα, στίς καλύβες καὶ στὰ κελλάρια, μιὰ φορά κι' ἓναν καιρό, ὅπως μοῦ ἔλεγε ἢ κακῶ μου ἢ Στεφανίγαινα, ἦταν τσιουπί, καὶ τί τσιουπί ! χρυσοτσιουπί καὶ χρυσονοικοκυρά ! Ἦταν ἀρραβωνιασμένο καὶ τοίμαζε ὄλα τὰ προικιά τ', εἶχε λευκάν' τὸ πανὶ γιὰ νὰ φειάκ' τὰ ποκάμ'σα, εἶχε ράψ' τὰ φουστάνια του, εἶχε γυφάν' τ'ς ποδιές του, εἶχε πλέξ' τ'ς δῶρες του ποὺ θὰ ἔδ'νε στὸ σοῖ τοῦ γαμπροῦ κι' ὄλο τοίμαζε, κι' ὄλο γύφαινε τό ἄνα καὶ τ' ἄλλο γιὰ τὴ νυφιὰτ'κη τ'ν ἀρμάτα του.

Ὅταν ζύγων' ἢ μέρα γιὰ τὸ γάμο, ἢ γιαδερφή τ'ς ἢ μεγαλύτερη ποῦηταν ἀνύπαντρη ἀπ' τὴ ζήλεια κι' ἀπ' τὴν κακίγια της τ'ς ἐκλεψε ὄλ' τ'ν ἀρμάτα καὶ τὴν ἄφκε χωρὶς ράμμα στὸ βελόν', ποὺ λέει ὁ λόγος.

Τότες κι' αὐτὴ παρακάλεσε τὴμ Παναίγια καὶ τ'ν ἔκανε νυφίτσα καὶ γυρεύ' σ' ὄλες τ'ς μεριές καὶ στίς κλείδωσες, στὰ σπίτια, στὰ κελλάρια, στίς μπίμτσες, στίς μεσάντρες καὶ στὰ μαντζᾶτα γιὰ νὰ βρῇ τὰ προικιά τ'ς ποὺ τὰ ἔχε κλέψ' ἢ γιαδερφή τ'ς, κι' ἄμα βρῇ σκουτιὰ νυφιὰτ'κα ἀπὸ τὸ γινάτ' της τὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Κωλέτσαινα, ὁ Χαρίτος, ὁ Λίας καὶ πολλοὶ ἄλλ' πῆγαν... δὲ ρωτᾷς τὸν Κώστα Μπλεθουκιώτ' τὸν ἀσβεστᾶ νὰ σοῦ πῆ καλύτερα;».

Καὶ στ' ἀλήθεια, ὅπως μοῦ ἔλεγ' ὁ Μπλεθουκιώτ'ς καὶ τὸ βεβαίωνε κι' ὁ Τόλ' Ράπος, ἀπ' τὰ δῶθε τὰ χωριά δὲν παραπάν'ν κα! τόσο, μόν' ἀπὸ τὰ πέρα... Καστάνιανη, Ζέρμα, Λοῦψκο, Μπορμποτσκό, Κάντσικο, κάθε τόσο ξεπέφτ'ν ἄρρωστοι στὸ Γλυκονέρ'. Κι' ὅσοι πάν'ν δὲλ' ἀφίνουν ζαχαρ'κά, κουλλοῦρες μικρὲς καὶ κουκλῆς σὰν νυφάδες ἀπὸ λαντζιάδια κι' ὅποτε νὰ πάη κανένας θὰ ἰδῆ τέτοια πράματα σκορπισμένα τσέδω - τσέκει στῆ λακκιά, καὶ νὰ ἰδῆτε τί φόβιος πού φαίνεται ὁ τόπος ἀπ' αὐτὰ τὰ παλιοτσιόλια! Ἐκεῖ κοντὰ οἱ Μπλιζγιαννῖτες ἔφειακαν κ' ἓνα ἄκονσμα κι' ὅσοι πάν'ν στὸ Γλυκονέρ', δῆλοι ρίχνουν τὸ κατὰ δύναμι κι' ἀπὸ λίγες δραχμὲς γιὰ τὸ λάδ' πού καίει στὸ καντήλ' τ'ς Χάρ'ς.

10. Ἡ κατάρρα τοῦ καλόερου.

(Κατὰ Παπαθεμιστοκλῆν ἀπὸ Τούρνοβο).

Γιὰ τὸ Τούρνοβο μοῦ ἔλεγε τ'ς προάλλες ὁ Παπαμουστακλῆς, πὼς ἐδῶ κι' ἑξακόσια - ἑφτακόσια χρόνια ἦταν μεγάλο χωριὸ κι' ἔφτανε ὡς τὸ Τουρψί, ὀχπέρ' ἀπὸ τὸ ποτάμ', ποῦηταν ἐτότε ἓνα μικρὸ λακκοῦδ' μὲ λιγοστὸ νερὸ κι' εἶχε μοναστήρ' ἐκεῖ πού εἶναι σήμερις ἡ Παναγιοπούλα, μ' ἓνα μεγάλο μετόχ' στ'ς Πληκάδες.

Σ' αὐτὸ τὸ μοναστήρ' ἓνας καλόερος εἶχε κἀν' καὶ σχολειὸ καὶ πῆγαιναν τὰ τσιουπιά καὶ τὰ παιδιὰ καὶ μάθαιναν γράμματα. Δὲν ξέρω πὼς ἓν' ἀπὸ τὰ μεγάλα τσιουπιά ἐβρέθηκε γιομάτο κι' ἔρριξαν τὸ βάρος γι' αὐτὸ στὸν καλόερο κι' ἄδ'κα τὸν κατηγόρ'σαν δὲλ' οἱ χωριανοὶ καὶ δίχως νὰ καλοξετάσ'ν τὸμ πῆραν καὶ τὸν κρέμασαν πέρ' ἀπ' τὸ ποτάμ' στὸ λόγγο καὶ ἀπὸ τότες αὐτὸν τὸν τόπο τὸν ἔν' στοῦ Καλόερου.

Καλά... μόν' ὁ καλόερος ἦταν λαγαρὸς κ' ἐκεῖ πού τὸν πῆγαιναν νὰ τὸν κρέμασ'ν τοὺς εἶπε, ὅτι ἄδικα θὰ τὸν σκοτώσ'ν, μόν' οἱ χωριανοὶ τίποτες...

Τότες κι' αὐτὸς τοὺς καταριάστ'κε νὰ μὴ μαλλιᾶσ' τὸ χωριὸ καὶ ποτές νὰ μὴ φτάν' τὰ πενήντα σπίτια ὡς τὰ σαρνταεννιά μοναχά. Λίγον καιρὸ ὕστερ' ἀπὸ τὸ σκοτωμὸ τοῦ καλόερου κατὰκατ' ὁ τόπος ἐκεῖ ποῦηταν τὸ χωριὸ, ξεκόπ'κε τὸ βουνὸ ὀχπάν' ἀπὸ τὸ Τουρψί καὶ πετρώθ'κε ὅλο τὸ χωριὸ καὶ μοναχά ἓνα σπίτι γλύτωσε, αὐτὸ πού ἔπιστήριζε τὸν καλόερο κ' ἤλεγε, ὅτ' εἶναι λαγαρὸς, τὰλλα τὰ σπίτια, παραχώθ'καν κι' ὡς τὰ σήμερα αὐτὸν τὸν τόπο τὸν ἔν' στὰ Μνήματα.

Ὁ νοικοκύρ'ς πού γλύτωσε ἦρθε κι' ἔχτ'σε σπίτι ψίχα ψ'λότερα π' ἐκεῖ πού εἶναι σήμερα τὸ Τούρνοβο παρακατίσ' ἀπ' τὴν Παναγιοπούλα κι' αὐτὸν

τὸν τόπο τὸν ἔνεν καὶ σήμερις μέρα Σημάδ' γιὰτ' ἀπ' ὄλο τὸ χωριὸ ἓνα σπὶτ' μοναχὰ γλύτωσε, ἔτσι' γιὰ σημάδ', γιὰ νὰ φαίνεται πού ἦταν παλιὸ χωριὸ κι' ἀπ' τὴ φαμπλιά τοῦ «Σημάδ'» γίνκε τὸ σημερινὸ χωριὸ «Τούρνοβο», κι' ἔτσι' οἱ Τούρνοβίτες δὲν ἔχ'ν φόβο μὴ τοὺς πιάκ' ἢ κατάρρα τοῦ καλόερου γιὰ τὴν ἀδικιὰ πὸ τῶν τῶν οἱ πάπποι τους.

Ὁ Δημήτρ' Σκαλιστής μου ἔλεγε πὸς οἱ Τούρνοβίτες ἐδῶ καὶ διακόδια χρόνια μὲ τὴ βοήθεια τοῦ μπέη γκύλισαν καὶ κατ' ἄλλους καλόερους ἀπὸ τὸ Παλιομανάστ'ρο τ'ς Βούρμπιανης ποῦειναι καρδί στοὺς Μεγαλάκκο καὶ γι' αὐτὸ ὄλο καὶ σιάζονται μὴ τοὺς πιάκ' καμμιά κατάρρα ἔπὸ τὰ κρίματα πῶκαναν στοὺς καλόερους οἱ πάπποι κι' οἱ προσπάπ' τους, γιὰτ' γλέπουν καὶ τὸ διαολοπόταμο πὸ τοὺς γίνκε χαθαλὲς καὶ κατὰστρεψε παραπάν' ἀπ' τὸ μισὸ τὸν κάμπο, κι' ὄλοένα τ'ς φοβερὶζ' αὐτὸς ὁ κακὸς ὁ γείτονας, γιὰτ' ἂν κἀν' καὶ γυρίση τσέδω κατ' τὸ χωριὸ, θὰ τοὺς φάη ὄλα τὰ χωράφια πὸ εἶναι σὰ στοῦ λύκου τὸ στόμα. Ὁ Θεὸς νὰ τ'ς φ'λάξ', γιὰτ' κάπου θρίσκει κένας Χρισταίνος ἀπὸ τὰ γύρω χωριὰ κι' ἀγοράζ' ἀπὸ τὸ Τούρνοβο ψίχα καλαμπόκ' σὲ βαρυχειμῶνιά ἢ σὲ μεγάλ' ἀνάγκη.

11. Ὁ ἀφωρεσμένος καὶ τὸ λύκοφάγωμα.

(Κατὰ Κῆτο Τσιέλεγκαν ἀπὸ Βούρμπιανη).

Ὁ Κῆτο Τσιέλεγκας ἔζησε ἑνενηντα πέντε χρόνια καὶ πέθανε ἐδῶ καὶ ἕνα χρόνια στὴ Βούρμπιανη. Ὁλὴ του τὴ ζωὴ πιστικὸς καὶ τζιομπᾶνος. Πρόβατα πολλὰ δὲν εἶχε, μόν' ἔτσι' κάποιος παλιὸς γκουτζιάμπασης τὸν εἶπε μιὰ φορὰ «τσιέλεγκας» κι' ἔτσι' τὸ πῆρε κι' αὐτὸς καὶ τὰ παιδιὰ τ' καὶ τ' ἀγγόνια του γιὰ παραγκόμ' κι' ἀπόμεινε. Τὰ βουνὰ τάξερε μὲ τὴν πιθαμή, οἱ ρούγες, τὰ μονοπάτια, τὰ σύρματα, οἱ κλεφτόδρυσες ὄλες δικές του. Μαλιματιστής καὶ στοὺς κλέψιμο καὶ στοὺς κρύψιμο. Στὰ νιάτα του εἶχε ρημάξ' κοπάδια, μόν' φυλακὴ ποτέσ δὲμ μπῆκε· οἱ γκουτζιαμπασῆδες τὸν φύλαγαν.

— «Γιὰτ', ὦρὲ Κῆτο», τοῦ εἶπα μιὰ φορὰ πρόπερσι ἐκεῖ στοῦ Ντούρβαρη τὸ δέντρο πὸ στάλιζε τὰ πρόβατα, «γιὰτ' τὸ λύκο τὸν ἔτε ἀφωρεσμένο; ποῖος τὸν ἀφώρεσε;

— Τί τὰ θέλ'ς αὐτὰ ἐσύ, δάσκαλε, αὐτὰ εἶναι γιὰ τὴν τὴν τὸν βλάχ'ς».

Ἄμ σὰν εἶδε κι' ἐπίμενα ἀρχίν'σε νὰ μοῦ ἔλεγε :

«Ὦντας σκόλας ὁ Χριστὸς τὸν κόσμον εἶδε τὰ πρόβατα πῶδοσαν σὲ μιὰ πλαγιά, σὰν νὰ ποῦμε κείγια πέρα στὴν Κοκκινόπετρα κι' ἀπ' τὴ χαρά τ' ἔφει-
ακε μιὰ ξύλινη φλοέρα καὶ τὴ λαλοῦσε. Χαίρουνταν πὸ τὰ γλέπε νὰ βόσκ'ν ἔτσι' ὁμορφα - ὁμορφα καὶ π' ἄκουγε τὰ κουδούνια τους. Ὁ διάλογος — μακρυ-
γιαπεδῶ — ἄκουσε τὸ λάλ'μα καὶ κίν'σε καὶ πάει ἐκεῖ κοντά, εἶδε τὰ πρόβατα

καί τὰ φτόνησε πού ἦταν ἔργο τοῦ Χριστοῦ καί θέλ'σε νὰ τὰ καταστρέψ'. Τί νὰ κάν' κι' αὐτός! Πάν' στοὺς λόγγο, βρίσ' μιὰ ἄγριγογκορτσιά, κόβ' ἕνα κλωνάρ', τὸ πελέκῃ καί φειάν' τὸ λύκο, μόν' ὁ λύκος δὲν μπορούσε νὰ κάτσ' ὀρθός, ὄλο ἔπεφτε. Τότες ὁ διάολος μεταμορφώνεται σ' ἄνθρωπο, πάν' μπροστά στοὺς Χριστὸ καί τοῦ λέει :

«Χριστέ μ' καί Κύριέ μου, ἔφειακα κι' ἐγὼ ἵνα πρᾶμα μόν' δὲ λυγᾷ καί δὲ στέκ' ὀρθό. Πές μου τί νὰ τοῦ κάνω γιὰ νὰ σταθῆ σταὶ ποδάρια του ;». Τότες ὁ Χριστὸς τοῦ λέει : «Σῦρε καί πές σ' αὐτὸ τὸ πρᾶμα πῶφειακες νὰ ὄκωθῆ ὀρθὸ καί νὰ κάν' ὅ,τι τὸ διατάζ' ὁ Χριστὸς» (κι' ἀπὸ μέσα τοῦ ὁ Χριστὸς καταργιάσκει κι' ἀφώρεσ' αὐτὸ τὸ πρᾶμα τοῦ διαβόλ' τὸ λύκο).

Ὁ διάολος ὄλο καί ἵποπτέφ'κε τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν ἔξερση κι' ὄλας, ὅτι τὸ πρᾶμα πῶφειακ' ἦταν γιὰ κακὸ καί ὄιάχκε μὴ φάῃ αὐτὸν τὸν ἴδιο καί γιὰ ταῦτο πάν' κι' αὐτὸς καί σκάφτ' μιὰ γκούδα, χώνεται μέσα στὴ γκούδα κι' ἀφίν' μαναχὰ τὸ ἵνα ποδάρ' ἀπ' ὄξω καί ἵπ' ὄστερις λέει : «Σὶκ', ἔργο μου, στάσ' σταὶ ποδάρια σου καί κάνε ὅ,τ' διατάξε ὁ Χριστὸς». Μιὰ καί πετάζετ' ὀρθός ὁ λύκος, κοσέυ' κατὰ τὸ διάολο καί τ' ἀρπάζ' τὸ ποδάρ' πού δὲν πρόφτακε νὰ τὸ μπᾶσ' μέσα στὴ γκούδα καί τοῦ τὸ τρώει, κι' ἀπὸ τότες τὸ διάολο τὸν λέν' καί «λυκοφάγωμα» καί τὸν λύκο τὸν λέν' «ἀφωρεσμένο», γιὰ τὴν ἀφώρεση καί τὸν καταργιάστ'κ' ὁ Χριστὸς, γιὰ τὴν εἶναι ἔργο τοῦ Σατανᾶ καί τοῦ Σιαητάν'.... Ἰμα κάν' καί μπῆ μέσα στοὺς κοπάδ' κάν' καταστροφὴ σταὶ γιδοπρόδατα, δὲ χορταίν' μ' ἕνα, μόν' θέλ' νὰ τὰ λαβῶσ' ὄλα, εἶν' ἀχόρταγος καί μονάντερος, ζούντιο τοῦ ἀντίχριστου.

Ἰλλ' καμμιά βολᾶ, κύρ δάσκαλε, θὰ σοῦ πῶ καί γιὰ τῶρνιο, γιὰ τὸν ἀγριγοπέτ'νο πού φωνάζ' τὴν νύχτα σταὶ λόγγα τὸν ἀδερφό, καί γιὰ τὸν μποῦφο π' ἀναστενάζ' τὴν νύχτα καί βογγάει ὁ τόπος, καί γιὰ τὸ ζαρκάδ' πού τοῦ κινουῦν τὰ δάκρυα σάν τ' ἄνθρωπου... Ἰέρομε πολλὰ τέτοια ἐμεῖς οἱ ἔλάχ'».

Γ'

Εὐτράπελοι διηγήσεις.

1. Ρανίζω... Ρανίζω...

(Κατὰ Πέτρον Παγούνην ἐκ Πυρσογιάννης).

“Ὅλ’ οἱ παπαδες, ὄντας γκιζεροῦν τὰ σπίτια κάθε πρωτομηνιά με τὸ Σῶσον Κύριε ἔπαιρναν στὰ παλιότερα χρόνια κι’ ἓνα παιδί ἀπὸ κοντὰ γιὰ νὰ κρατᾶ τὸ κακαβοῦλ’ με τὸν ἁγιασμὸ πῶρριχναν μέσα οἱ Χριστιανοὶ τὰ ὄβολα καὶ τ’ς πεντάρες.

“Ἐνας παπᾶς σ’ ἓνα κεφαλοχώρ’ τ’ς Κόντσας ἔδινε στὸ παιδί κι’ ἓναν τροβᾶ γιὰ νὰ βάν’ μέσα τ’ς κάχτες καὶ τὰ ζαρβόμ’λα ποὺ θὰ τῷδιναν οἱ ν’κοκυρές.

“Ἄν ἤγλεπε ὁ παπᾶς μέσα στὸ σπίτι τέτοια καλούδια καὶ δὲν τῷδ’ναν οἱ ν’κοκυραῖοι, ἤλεγε ὁ ἴδιος στὸ παιδί νὰ πάρῃ καὶ νὰ βάλ’ καμπόσα στὸν τροβᾶ.

“Ἄμ’ ἔμπαινε στὸ σπίτι κ’ ἤλεγε τὸ Σῶσον Κύριε ἤφερνε γύρα ὄλα τὰ χωρίσματα τοῦ σπιτιοῦ καὶ ράνιζε κι’ ἔφελνε ἀντὶς γιὰ τὸ Σῶσον Κύριε αὐτά-γιαγια.

*Ρανίζω, ρανίζω, τσέργες καὶ βελέντζες
Μῆλα καὶ καρύδια καὶ καλὰ κρομμύδια...
— Δὲν τὰ γλέπ’ς, ὦρὲ γκαβέ ;...
Πάρε βάλε στὸν τροβᾶ....*

2. Τὸ σαμάρ’ τοῦ Πέτρου.

(Κατὰ Πέτρον Παγούνην ἐκ Πυρσογιάννης).

Μιά βολὰ κι’ ἓναν καιρὸ σ’ ἓνα χωριὸ τ’ς Κόντσας ἴποδῶθε ἀπ’ τὸ Σαραντάπορο ἓνας χωριανὸς ποὺ τὸν ἤλεγαν Πέτρο εἶχε χάσ’ ὄξω στὰ τρυγημένα

Γ'

Εὐτράπελοι διηγήσεις.

1. Ρανίζω... Ρανίζω...

(Κατὰ Πέτρον Παγούνην ἐκ Πυρσογιάννης).

“Ὅλ’ οἱ παπαδες, δοντας γκιζεροῦν τὰ σπίτια κάθε πρωτομηνιά με τὸ Σῶσον Κύριε ἔπαιρναν στὰ παλιότερα χρόνια κι’ ἕνα παιδί ἀπὸ κοντὰ γιὰ νὰ κρατᾶ τὸ κακαβοῦλ’ με τὸν ἀγιασμὸ πῶρριχταν μέσα οἱ Χριστιανοὶ τὰ ὄβολα καὶ τ’ς πεντάρες.

“Ἐνας παπᾶς σ’ ἕνα κεφαλοχώρ’ τ’ς Κόντσας ἔδινε στὸ παιδί κι’ ἕναν τροβᾶ γιὰ νὰ θάν’ μέσα τ’ς κάχτες καὶ τὰ ζαρβόμ’λα ποὺ θὰ τῶδιναν οἱ ν’κοκυρές.

“Ἄν ἤγλεπε ὁ παπᾶς μέσα στὸ σπίτι τέτοια καλούδια καὶ δὲν τῶδ’ναν οἱ ν’κοκυραῖοι, ἤλεγε ὁ ἴδιος στὸ παιδί νὰ πάρη καὶ νὰ θάλ’ καμπόσα στὸν τροβᾶ.

“Ἄμ’ ἔμπαινε στὸ σπίτι κ’ ἤλεγε τὸ Σῶσον Κύριε ἤφερνε γύρα ὄλα τὰ χωρίσματα τοῦ σπιτιοῦ καὶ ράνιζε κι’ ἔψελνε ἀντὶς γιὰ τὸ Σῶσον Κύριε αὐτά-γιαγια :

Ρανίζω, ρανίζω, τσέργες καὶ βελέντιζες

Μῆλα καὶ καρύδια καὶ καλὰ κρομμύδια...

— Δὲν τὰ γλέπ’ς, ὦρὲ γκαβέ ;...

Πάρε βάλε στὸν τροβᾶ....

2. Τὸ σαμάρ’ τοῦ Πέτρου.

(Κατὰ Πέτρον Παγούνην ἐκ Πυρσογιάννης).

Μιά βολὰ κι’ ἕναν καιρὸ σ’ ἕνα χωριό τ’ς Κόντσας ποδῶθε ἀπ’ τὸ Σα-ραντάπορο ἕνας χωριανὸς ποὺ τὸν ἤλεγαν Πέτρο εἶχε χάσ’ ὄξω στὰ τρυγημένα

ἀμπέλια τὸ σαμάρ' ἀπ' τὸ μπουλάρ' του καὶ παρακάλεσε τὸν Κονόμο νὰ κρίν' στ' ἐκκλησιά μὴ τῶρε καὶ τὸ πῆρε κένας.

Ἄμα σκόλασε τ'ν Κυργιακὴ ἢ ἐκκλησιά, βῆκ' ὁ παπᾶς στὴ μεσνὴ θύρα π' τὸ ἱερό καὶ λέει : « Ἀκοῦστε, χωριανοί, ὁ Πέτρο... ἔχασε τὸ σαμάρ' του στ' ἀμπέλια. Ὅποιος τὸ βρῆκε καὶ τὸ πῆρε νὰ τὸ μαρτυρήσ' καὶ νὰ τὸ δώκ', γιὰ τὸ τοῦ χρειάζεται τοῦ Πέτρου τὸ σαμάρ'. Θὰ κάνετε κι' ἓνα τρανὸ ὄχῳριο, γιὰτ' εἶναι φουκαρᾶς ἄνθρωπος !....

3. Ἡ βελέντζα τ'ς Κυρκοβιάς.

(Κατὰ Πέτρον Παγούνην).

Ὁ λάλος ὁ Ζήσ'ς ἦταν ράφτ'ς στὸ χωριὸ πῶρραφε τ'ς ἀρμάτες, τὰ τσιπούνια, τ'ς φλοκάτες, τὰ ταλαγάνια, τὰ κοντά, τὰ κοντούσια, τὰ σταυρογέλεκα, τ'ς παταντοῦκες, τ'ς γαμπριγιάτκες κάλτσες, τὰ τσιαπαρωτὰ καὶ τοὺς ντουλαμάδες κι' ὄλα τὰ σκουτκά, μόν' παράπινε ψίχα ρακὶ καὶ κάποτες πρῶι - πρῶι, πὺ γένουνταν ὄτουπί.

Μιὰ βολὰ ἔτσ' τσουγμένος πῆγε γιὰ νὰ ράψ' στὸ σπὶτ' τ'ς Κυρκοβιάς πὺ τὸν καίτεροῦσε.

Ἦταν σαραντάημερο, χειμῶνας καιρὸς κατὰ τὰ Νικολοδάρβαρα κι' ἡ Κυρκοβιά εἶχε τὴ φωτιά ἔτοιμη στὸ τζιάκι μὲ κάτι στεγνὰ κούτσουρα ἀπὸ τ'ς κουφάλες καὶ στὴ μιὰ κορφὴ στὸν ὄντᾶ πὺ θὰ κάθουνταν ὁ λάλος ὁ Ζήσ'ς εἶχε στρώσ' μιὰ Σαμαρνωτικὴ φλοκωτὴ βελέντζα πὺ τὴν εἶχ' ἀγοράσ' στὸ παζαρόπλο ἑφτὰ μεντζήτια καὶ κάρτο.

Ἄμα ἦρθε ὁ Ζήσ'ς ἔκατσε στὴν κορφὴ, ζεστάθ'κε ψίχα, ἤπινε καὶ τὸ πόντζι πὺ τὸ φειακε ἡ Κυρκοβιά μὲ μεταβγαλμένη ρακὴ καὶ π' ὕστερα πῆρε τὸ βιλάρ' τὸ δίμτο, τὸ ξεδίπλωσε ὀχπάνω στὴ φλοκωτὴ βελέντζα, ἔβγαλε τὸμ πῆχα, μέτρησε, σημάδεψε μὲ τὴ φλούδα τὸ σαποῦν' εἶπε στὴν Κυρκοβιά πὺ στέκουνταν ὀρθὴ « νὰ τὸ χαρῆς μὲ γειὰ τὸ τσιποῦν' » κι' ἀρχίν'σε νὰ κόβη τὸ βιλάρ' μάννες καὶ λαγγιόλια, ὅπως τοῦ χρειγιάζουνταν.

Ἐκεῖ πὺ τῶκοβε μὲ τὸ φαλίδ' φράστ-χράστ-χράστ... « Μῶρ' τί γερό δίμτο, Κυρκοβιά !... μῶρ' δὲ γκόβεται... Πρῶτ' βολὰ γλέπω τόσο γερό δίμτο...

— Ἄμ τὸ ἔχω φειαγμένο μὲ τὰ χέρια μ' ἀφέντ', τοῦ λέει ἡ Κυρκοβιά. « Μῶρ' γερό !! φαίνεται πὺ δὲν εἶναι παζαρήσιο ». Ἄμ' ἔκοψε π' τὸ βιλάρ' μιὰ μάννα ἀρχίν'σε νὰ κόβ' κι' ἄλλο δίμτο γιὰ νὰ χωρίσ' κι' ἄλλα λαγγιόλια, μόν' ἄκ'σε τὴ Κυρκοβιά νὰ σκούζ' γιὰτὶ ὁ λάλος ἀντάμα μὲ τὸ δίμτο τ'ς εἶχε κόψ' καὶ τὴ φλοκωτὴ βελέντζα ἄκρ' σ' ἄκρ' καὶ καταμεσῆς σὲ δυὸ μεριές.

4. 'Ο Σέχης τ'ς Φετόκος.

(Κατά Λεωνίδα Παπαδημητρίου ἐκ Βουρμπιάνης)

“Οἱ παλιότεροι θὰ θυμιῶνται καλὰ τὸ Σέχ' τ'ς Φετόκος μὲ τὸ ντερ-βίθικο ἄσπρο φέσι τοῦ πού 'χε τὸ σπít' τοῦ ὀπκάτω ἀπὸ τὸν κισλὰ τ'ς Κόν-τσας, δεξιά μεριά στὸ δρόμο ἐκεῖ πού εἶναι τὸ μεγάλο σκολεϊό. Ἔρουνταν πολλές βολές στὴ Φετόκο γιὰ τ' ἄλτισβερίσια τοῦ μὲ τὸ χωριό, γιὰτὶ τὸ 'χε ὁ μερχούμς τσιοφλίκι τοῦ καὶ περνοῦσε κάποτες κι' ἀπὸ τὰ γύρω χωριά καὶ μά-ζωνε μπεκαέδες, γιὰτὶ πολλοὶ νοικοκυραῖοι ἀπὸ Βούρμπιανη, Πρυσόγιαννη καὶ Καστάνιανη ἔβγαζαν ἀπὸ τὸ Σέχ' χρονικῆς τεσερὲ μὲ 15 γρόσια κι' ἔκοβαν καψόξ'λα δρένια στὸ Φετοκίτ'κο. Θυμιῶμαι σὰν τώραγια πού 'χ' ἔρθ' ἔνα 'πόγιομα στὸ χωριό, καβάλλα σὲ μιὰ μικρὴ κοκκινούλαβη φοράδα τοῦ Λάμ-πρου Ζιούν'. Ἄμα ζύγωσε στ' ἀργαστήρια ὄκώθ'καν ὄλ' οἱ χωριανὸι πού κά-θουνταν στὸ πεζούλ' καὶ τὸν χαιρέτ'σαν, κόσεψε κι' ἀργαστηριάρ'ς ὁ Λάμπρος καὶ τοῦ 'φερε σκαμνὶ νὰ κάτσ', κρύγιο νερὸ κι' ἕνα λουκοῦμ'. Σὲ λίγο ξημύτ'σε στ' ἀργαστήρια κι' ὁ μπάρμπα Ρίζος, ἕνας ἡσιωτικὸς γέροντας καὶ τρανὸς ἰράτ' σαῖμπῆς τοῦ χωριοῦ, γιὰτ' εἶχε σπίτια στὴν Ἀθήνα μέσα στὸ Ρωμαίικο κι' ἔπαιρνε νοίκια, τράβ'ξε κατὰ τὸ Σέχ' καὶ τοῦ εἶπε τὸ «καλῶς ὤρσες» μ' ἕνα μεγάλο τεμενᾶ.

‘Ο Σέχ'ς πού ἦταν χαλίζικος Κοντσιώτ'ς τὸν χαιρέτ'σε κι' αὐτὸς μὲ μιὰ φωνὴ ψιλὴ τσιακαλίστικη καὶ τοῦ εἶπε ; «Τί γένεσαι, μπάρμπα Ρίζο, κα-λά εἶσαι ; βαστιέσαι ψίχα, βαστιέσαι ;

—Σ' εὐχαριστῶ, μπέη μου, καλὰ εἶμαι... ἡ Ἀγιωσύνη σου πῶς εἶναι, καλὰ εἶναι», τοῦ λέει ὁ μπάρμπα Ρίζος.

Γέλασαν οἱ λογιωτάτ' πού κάθουνταν παραπέρα μακρυγιά στὸν ἀπλά-τονα, γέλασε κι' ὁ Γιώργο Σκούφιας πῶγδερνε ἕνα μηλιόρ' στὸ κατάχυτο τοῦ Λίπε, ξεκαρδίσκε κι' ὁ ἀργαστηριάρ'ς ὁ Λάμπρος πού σιδέρωνε τὰ φέδια στὴ μάκαινα γιὰτ' ἦταν Σαββάτο, σάμα νὰ ἦταν ὁ Σέχ'ς παπᾶς μας καὶ τοῦ εἶπε ὁ μπάρμπα Ρίζος «ἡ Ἀγιωσύνη σου», μόν' οὔτε ὁ Σέχ'ς τ'ς Φετόκος, οὔτε ὁ μπάρμπα Ρίζος κατάλαβαν τὰ γέλια. Εἶχαν πιάκ' τὸ μασ'λάτ' οἱ δύο τους καὶ κουβέντιαζαν.

5. Ἡ κατσιούλα τοῦ ταλαγανιοῦ.

(Κατὰ Γεώργ. Δ. Γκάσιον ἐκ Πυρσογιάννης)

‘Ο Κύρκας ὁ ράφτ'ς πού δὲμ παράξερε καὶ τόσο ἀπὸ τέχνη, εἶχε πάει μιὰ βολὰ στὸ σπít' τ'ς Ἀντώναινας τοῦ... γιὰ νὰ ράψ' ἕνα ταλαγάν' τ' Ἀντών'

τ' ἄντρα της, πού 'ταν πρωτομάστορας στά μπουλούκια κι' ἐκεῖνο τὸ χινόπωρο ἔφειαν' ἔνχ σπít' στά Ἰσαλαπρανὰ πού τό 'χε πάρ' κουτουροῦ τριγιάντα λίρες ξήψωμα. Ἡ Ἀντώναινα τοῦ 'φερε τὸ σκουτί, σωστά εἰκοσι κουτσοπήχια, καὶ τὸν παράγγ'λε νὰ τὸ φειάκ' ψιά καλὸ γιατί τῷθελε περήφανο ὁ Ἀντών'ς πού θά 'ρουνταν τοῦ Χριστοῦ στὸ χωριό.

— «Ἐννοια σου, μπρατίμ'σσα», τ'ς λέει ὁ Κύρκας, «θὰ τὸ φειάκω σεβνταλίτ'κο... γιατί τὸν ξέρω τὸ βλάμη μου τὸν Ἀντών' πού εἶναι μερακλήης.

Βγάζ' ὁ Κύρκας τὸμ πήχα του ἀπ' τῆ γάτα καὶ μετράει τὸ σκουτί, σημαδεύ' μὲ τὸ σαποῦν', ξεσημαδεύ', λογαριάζ' μὲ τὸ νοῦ τ' γιὰ νὰ τὸ ὀγντίσ' στὸ χωρίσμα, παίρν' ὕστερα τὸ φαλίδ' κι' ἀρχινάει νὰ κόβ' χράστ-φράστ! Ξαναμετράει ματαπίσω, κόβ' ἀπὸ 'δῶ, κόβ' ἀπ' ἐκεῖ, κομμάτια τσέδω, κομματσιούλια παρατσέκ', γιόμισε τὸ μπάσ' οὔδιες, κατακομμάτιασε ὄλο τὸ σκουτί, κι' ὕστερ'ς ἀπ' ὄλ' αὐτὸ τὸ πατερντί πού 'χε κán' στὸ βιλάρ' μογαχά, τὴν κατσιούλα τοῦ ταλαγανιοῦ κατάφερε νὰ χωρίσ'.

Ἡ καημέν' ἡ Ἀντώναινα πού 'ρθ' ἀπ' τ' ἄλλο χωρίσμα μὲ τὸ πρόγεμα στὸ τεψί γιὰ ν' ἀποθέκ' νὰ προγευτῆ ὁ ράφτ'ς, ὄντας εἶδε ὄλο αὐτὸ τὸ κακὸ πού 'χε κán' στὸ σκουτί διάστισ' ἡ μαύρ' κι' ἄραξε ὄρθῆ καὶ τοῦ λέει:

«Μπὼ μπὼ μπὼ μπράτ'με! (τὴν εἶχε τραδήξ' ὁ Κύρκας, ὄντας παντρεύτ'κε)... κάτ' πολλῆς οὔδιες... πάει ὄλο τὸ σκουτί!...

— Μάσ'τα, μάστα, μπρατίμ'σσα, ὄλα αὐτὰ τὰ κομματσιούλια», τ'ς λέει ὁ Κύρκας, «σοῦ χρειιάζονται γὰ γιομίσσης τὰ προσεφαλάδια καὶ φέρε μ' κι' ἄλλο σκουτί γιὰ νὰ χωρίσω καὶ τὸ κορμί τοῦ ταλαγανιοῦ».

6. Ὁ Ἀλέξ'ς ὁ Κερατζῆης.

(Κατὰ Δημήτρ. Ζοφώλην ἐκ Βουρμπιάνης).

Αὐστηρῆ διαταγή εἶχ' ἔρθ' μιὰ μέρα τὸ Μάρτ' στὸ 97 ἀπὸ τὸ Λεσχοβίκο στὸ μουχτάρ ἐβέλ τοῦ χωριοῦ, γιὰ νὰ πᾶν ἀγγάρεια ὄλα τὰ πράματα τοῦ χωριοῦ νὰ κουβαλήσουν τζιουπχανέ ἀπὸ τὸ Λεσχοβίκο στά Γιάννενα, γιατί εἶχε σφίξ' ὁ βασιλιᾶς πού 'τοιμάζονταν νὰ κán' πόλεμο μὲ τὸ Γκιουνᾶνο.

Οἱ κερατζῆδες πού 'χαν τὰ καλὰ μπουλάρια, ὄλα τῆς Γκιουμουρτζίνας καὶ κάτ' μπουλουκῆσ' μαστόρ' μὲ τὰ μικρά τ'ς μαστορομπούλαρα, ἤξεραν ἀπ' ἄλλες βολές τί θὰ πῆ τούρκικη ἀγγάρεια καὶ τὸ 'φεραν γύρα καμμιά μέρα-δύο, ὄσο νὰ ἴδοῦν καὶ ν' ἀποῖδοῦν μὴ λάχ' καὶ γλυτώσ'ν.

Ἰστερ'ς ἀπὸ τρεῖς τέσσερις μέρες, νά, κι' ἔρεται στὸ χωριὸ ἀπ' τὸ Λεσχοβίκο ἕνας Γκέγκας γιούζμπασῆς, φίδι κολοβό, μὲ δεκαπέντε νεφέρια, μαζών' τοὺς κερατζῆδες καὶ τοὺς μπουλουκῆσ'ιους ποῦχαν πράματα, χτυπάει κἀνα

δυὸ μὲ τὸ γκριμπάτς καὶ τ'ς διατάζ' νὰ εἶναι ἔτοιμοι τ'ν ἄλλ' μέρα χαραή-
χαραή νὰ πᾶν στὸ Λεσκόβιχο.

Ὁ Ἀλέξ'ς ὁ Κερατζῆς πού 'χε μαναχὰ μιὰ ράπα καὶ δὲμ παρασκο-
τίζονταν γιὰ τίποτες, ἄμα ξεχωρίσταν λίγο 'πὸ τὸ γιούζμπαση κι' ἦρθαν
παρατσέδω, λέει τοῦ κερατζήμπαση πού'χε τὰ περσότερα μπουλάρια: «Πάρε
καπάρο, μάστορα, ἀπ' τὸ γιούζμπαση, μὴ μετανοιώσ' καὶ δὲν κινήσ' αὔριγιο».
Γινάτωσε γι' αὐτὸ ὁ κερατζήμπασης, μόν' οἱ γιὰλλ' οἱ χωρικοὶ πού τᾶκουσαν
ξεκαρδίσκαν στὰ γέλια.

7. Τὸ ζωντόβολο τοῦ μάστρο Γληγόρη.

(Κατὰ Ἀντώνιον Δούμαν «Ξουρισμένον» ἐκ Πυρσογιάννης)

Τὸ μπουλοῦκι δούλευε κεῖν' τὸ καλοκαῖρι σ' ἓνα χωριὸ στὰ ριζὰ τοῦ
Πωγωνιοῦ καὶ κάθε βράδυ τὰ μαστορόπ'λα κοιμοῦνταν μὲ τὰ πράματα ὄξω,
παρατσέκ' ἀπ' τὸ μαντέν' κά' τὸ Φραστανίτκο κι' οἱ μαστορ' μὲ τὸν πρωτομά-
στορα τὸ Γιάνν' εἶχαν κονάκ' μέσα στὸ χωριὸ στ' ἀμπλιακό.

Ἐνα πρωὶ πού 'ρθαν τὰ παιδιὰ ἀπ' ὄξω δὲν ἤφεραν ὄλα τὰ πράματα,
ἔλειπε ὁ Γαλάν'ς τοῦ μάστρο Γληγόρ', ἓνα ζωντόβολο ἑφτά στὰ ὄχτώ, πού τό
'χε ἀγοράσ' τ' ἀφεντικό τ' ἐδῶ καὶ πέντε μῆνες στὴ Βοστίνα δυὸ λίρες ἀντάμα
μὲ τὴν ἀρμάτα του. Ὁ μάστρο Γληγόρ'ς πού ἦταν καὶ ψὰ ντεβεκιέλ'ς ἀνθρω-
πος ἄμ' εἶδε πού τὸ λειπ' ὁ γαῖδαρος, κοσιεύει ρέντα κά' τὰ χωράφια πού 'χαν
κοιμηθῆ τὰ μαστορόπ'λα τὴν περασμένη βραδυά, γυρεύ' τσέδω, τσέκει, μαυλάει
τὸ γαῖδοῦρ', μόν' τίποτες, δὲν τό βρε.

Τὸ ζωντόβολο, πού 'χε ξεφύγ' ἀποβραδὶς ἀπὸ τ' ἄλλα πράματα, γιὰτ'
εἶχε βρῆ μιὰ ἀμπαλαγιὰ σ' ἓνα βαρκὸ κοντὰ στὸ χωριό, ὕστερ'ς ἀπὸ λίγο τράβ'ξε
κι' ἦρθε μπροστὰ στὴ στέρνα τοῦ σκολειοῦ πού τὴν ἔφειανε τὸ μπουλοῦκι.

Ὁ πρωτομάστορας ὁ Γιάνν'ς ἔστ'λε δυὸ παιδιὰ νὰ κρίν'ν τοῦ Γληγόρ'
νάρθ' στὴ δουλειά, γιὰτ' ὁ γαῖδαρος τ' βρέθ'κε.

Τὰ παιδιὰ ρέντεψαν, βῆκαν ὄξω ἀπ' τὸ χωριὸ σὲ μιὰ ράχ' κι' ἀγνάντε-
ψαν πέρα μακρυγιὰ τὸ Γληγόρ' πού γύρευε τὸ γαῖδαρό τ' καὶ τὸν μαυλοῦσε,
καὶ τοῦ φώναξαν νάρθ' στὸ χωριό, γιὰτὶ ὁ Γαλάν'ς ἦρθε μοναχὸς τ' στὴ δου-
λειά.

Ὁ μάστρο Γληγόρ'ς ἄκουσε καλὰ τί τοῦ 'λεγαν τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς
ἀπλοήθηκε: «Αἶ ὠρέεεε... Δὲν ἔρομαι, ὠρέ, δὲν ἔρομαι... βῆκα ποὺ βῆκα
θὰ γυρέψω...» Κι' ἤφερνε γύρα στοὺς ὄχτους καὶ στὰ διάδια γυρεύοντας
τὸ γαῖδαρό τ'!!....

8. "Έμ κρύγιο.., έμ θολό... έμ τραβάει..,

(Κατά Δημ. Κατσαμάνην εκ Βουρμπιάνης)

Έδω κι' έξήντα χρόνια οί γκουτζιαμπαδήςδες του χωριού είχαν δάλ' ντραγάτ' απ' "Αη Γιώργ' σ' "Αη Δημήτρ' τὸ Γιάνν' Κεκέλ' για νὰ δάλ' ζάπ' στις ζημιές που γίνονταν στα χωράφια και στ' άμπέλια. "Αμα μπήκε ντραγάτ'ς ὁ Γιάνν' Κεκέλ'ς, οὔτε πουλί δέν κοιτούσε, που λέει ὁ λόγος, νὰ πάη στα χτήματα.

Ὁ Γιάνν'ς πού ήταν κακὸς ντραγάτ'ς και φουντουλῆς στο δίκιο του με μιὰ τσιάγκρα στον ώμο μέρα νύχτα φύλαε νὰ μὴ γέν' καμμιά ζημιά.

Μιὰ μέρα ηῦρε τὸ μπουλάρ' του Ζήσ' Νταβέλ' σ' έν' άμπέλ' κά' τ'ς Ὀροτροβιές κι' απ' τὸ γινάτι του τράβηξε και τὸ σκότωσε οὔδ' εκεί στ' άμπέλ'. Ὁ Ζήσης ὁ Νταβέλ'ς τὸκανε νταβᾶ στη Κόν'τσα με μάρτυρα τὸ Ζήσ' τὸ ράφτ' πού 'χε γυναίκα τὴ Γιόκω.

"Αμα ζύγωσε ἡ μέρα για τὴν κρίσ' κίν'σαν οί νταβατζήδες μ' άλλους χωριανούς για νὰ πᾶν στη Κόν'τσα στα ἔγκα τ' Ἀπρίλ', μόν' θὰ περνοῦσαν μέσα τὸ μεγάλο ποτάμ' ὀγκάτ' απ' τὴμ Πρυσόγιαννη, γιατί τότες δέν εἶχε γέν' ακόμα τὸ πετρένιο γιοφύρ' τ'ς Στράτσιανης.

Ὄντας ἔφτακαν στὴμ πατηνὴ ράχ' τ'ς Πρυσόγιαννης π' άγναντεύεται ὁ πόρος εκεί κά' τὴ Μελισσόπετρα ὁ Ζήσης ὁ ράφτ'ς, πού ήταν ἕνας γέροντας καλὸς και ντόμπρος άνθρωπος κόσεφε μπροστά 'πὸ τοὺς άλλους για νὰ ἰδῆ ἂν τὸ ποτάμ' ἔχη νερὸ πολὺ κι' ἂν ήταν καλὸς ὁ πόρος.

"Αμ' ἔφτακε στ'ν ἄκρ' στο ποτάμ' ξεπολύθηκε, ἔβγαλε τὰ τσιεράπια του κι' ἔχωνε τὸ ποδάρ' στο νερὸ για νὰ δοκιμάσ', ἂν εἶχε νερὸ και πάλε τὸβγαζε. Ξάμωσε νὰ μπῆ ψίχα παραμέσα, μόν' πάλε γύριζε πίσω, δέν κοιτούσε νὰ μπῆ πολὺ μέσα, γιατί ἤγλεπε πού 'χε νερὸ και ὀιάζονταν.

Σὲ λίγο κατέβ'κε κι' ἡ συντροφιά.

— «Αἱ... μπάρμα Ζήσ'», τοῦ λέν', «πῶς τὸ γλέπ'ς... περνάει... περνάει;...»

— "Έμ κρύγιο, ὠρὲ παιδιά, έμ θολό... έμ τραβάει», λέει ὁ Ζήσ'ς κι' ὀστερα κούν'σε τὸ κεφάλ' και λέει τοῦ ντραγάτ' τοῦ Γιάνν' Κεκέλ' :

«Γιάνν' Κεκέλ', Γιάνν' Κεκέλ'... Πλήρωσε τὸ μπουλάρ' τοῦ Ζήσ' Νταβέλ'... Δὲμ παίρ' ἐγὼ στο λαιμό μου τὴ Γιόκω μ' και τὰ παιδιά μ'....»

9. Ὁ τροβᾶς τοῦ μουσελίμη.

(Κατά Κύρκαν Σερίφην εκ Πυρσογιάννης)

Έδω κι' ἕκατὸ χρόνια στον καιρὸ τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ, στη Βούρμπιανη ήταν δυὸ μεγάλα ταράφια τῶν Κωτσακάδων και τῶν Ντουμαράδων πού

ἔχαν ἔχτριγια καὶ τρώγουνταν συνατοὶ τους σὰν τὰ θυλιά.

Ἐτότες ἕνας μουσελίμ'ς τῆς Κόν'τσας εἶχε βρῆ τὸ μπελιᾶ τ', εἶχε μπε-
ζερίσ' ἀπ' τ'ς ἀναφορὲς ποὺ τοῦ πήγαιναν πότ' ἀπὸ τὸ 'να καὶ πότ' ἀπὸ τ' ἄλ-
λο τὸ ταράφ'. Βαρέθ'κε κι' αὐτός, κι' ἅμα λάβαινε καμμιά 'ναφορὰ 'πὸ τὴ
Βούρμπιανη δὲν τ'ν ἀν'γε νὰ τὴ διαβάσ' μόν' τὴν ἔρριχνε μέσα σ' ἕναν τροβᾶ
πῶδανε μέσα ὄσα χαρτιά δὲν τοῦ ἦταν χρειάζουμένα κι' ἤλεγε :

«Βούρμπιανη καργιασί... μουζααθήρ... τορμπασή...».

10. Κ' ἐδῶ μακρὺς.... κι' ἐκεῖ μακρὺς....

(Κατὰ Πέτρον Παγούνην ἐκ Πυρσογιάννης)

Οἱ γκουτζιαμπασηδες τοῦ χωριοῦ, πῶτρεμ' ἀπ' αὐτουνοὺς τὸ φελεκοῦδ',
ποὺ λῆει ὁ λόγος, εἶχαν τὰ σπίτια τους σωστὰ σαράγια—δηλαδὴ μέγαρα κατὰ
τὸ γέρο Νικόλα τὸ δάσκαλο—στόμ πάνω μαχαλαᾶ στ'ν ἄκρ' στοῦ χωριό.

Οἱ γιὰλλ' οἱ πανωμαχαλιῖτες καμάρωναν κι' αὐτοὶ καὶ τὸ ἔχαν στὴν
ὀχπάνω σκάλα ποὺ ἦταν μαχαλιῶτες μὲ τοὺς γκουτζιαμπασηδες.

Μιά βολὰ εἶχε πεθάν' ἀπὸ τὸμ πάνω μαχαλαᾶ ἕνας χαλίζικος μάστορας,
καλὸς νοικοκύρ'ς ψηλὸς - ψηλὸς καὶ καμαρωμένος ἄνθρωπος.

Κατὰ τ' ἀντέτ' ποὺ εἶναι στὰ χωριά μαζώθ'καν ὅλες οἱ γειτόν'σες στο
σπίτ' ποὺ ἦταν τὸ λείψανο γιὰ νὰ παραγορήσ'ν τ'ς συγγενῆδες καὶ νὰ ποῦν καὶ
κένα νομπέτ' στοῦ νεκροῦ.

Τοῦ εἶπαν πὼς ἦταν κουδαλ'τῆς καὶ χρυσονοικοκύρ'ς, πὼς περβατοῦσε
ὄλο καδᾶλλᾶ, κι' ὅπου πήγαινε εἶχε τὴν κόφρα νόμπροστὰ καὶ τὸ παγοῦρ' ὀχ-
πίσω (ἀπὸ τὸ σαμᾶρ' τ' ἀλόγου) καὶ κοντὰ στ' ἄλλα τὰ μοιργιολόγια, τοῦ εἶπαν
κι' αὐτόγιαγια :

Κι' ἐδῶ μακρὺς κι' ἐκεῖ μακρὺς

Κι' ὅπου κι' ἂν πᾶς κ' ἐκεῖ μακρὺς,

Μόν' σὲ παραγγέλλομ' ἀφέντ'

Στὸν Κάτω κόσμον ποὺ θὰ πᾶς

Νὰ πῆς πὼς εἶσ' ἀπ' τὸμ πάνω μαχαλαᾶ ἀπ' τ'ς Σουρλαίους

Γιὰ νὰ σὲ βάλουν, ἀφέντη, σιτὴ γκοροφή !

Ἦσουν καὶ καβαλλάρης, Τόλη μου ...

—«Μωρ' αὐτὸς δὲν εἶχε οὔτε μπουλάρι οὔτ' ἄλογο», λῆει μιὰ γυναῖκα ἀπ'
ἐκεῖνες ποὺ μοιργιολογοῦσαν. «Καλά, μωρή, ξέρομε ποὺ δὲν εἶχε», λῆει ἡ
ἀδερφή τοῦ νεκροῦ, «ἀλλὰ σκόπευε ν' ἀγοράσ' ὁ μακαρίτ'ς ὁ ἀδερφός μου,
μόν' δὲν τὸν ἄφκε ὁ Χάρος !!....

11. Σὲ κλαῖν τὰ Προξενεῖα, Γιώργη μου!!....

(Κατὰ Δημήτρ. Ζοφώλην ἐκ Βουρμπιάνης)

Χρόνια πολλὰ ἦταν ταβαντζῆς στὰ Γιάννενα ὁ Γιώργ'ς εἶχε πάρ' ἐκεῖ καὶ τὴ Γιώργαινα μὲ τὰ παιδιὰ τ' καὶ πόρευε, σὰν θέλ' ὁ Θεός, σ' ἓνα σπίτ' πού τό 'χε χτήμα του ἐκεῖ κατὰ τὴν Καραβατιὰ κοντὰ στοῦ Πόλ'. Δουλευτῆς καὶ κουβαλήτης μάστορας, ὡς καὶ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα, πού λέει ὁ λόγος, ἤφερνε τ'ς Γιώργαινας.

Χωρὶς δουλειὰ δὲν ἔμνησκε ποτέ, γιὰτ' ἦταν γρωνισμένος στὰ Γιάννενα κι' εἶχ' ἀφεντικὰ τὰ καλῦτερα τζάκια τοῦ Γιαννίν'. Τὸν ἔπαιρναν πολλές βολές καὶ τὰ Προξενεῖα, ὁ Μόσκοβος, ὁ Ἰταλός, ὁ Λάπας νὰ βάλ' κανένα ζυμπερέκ' ἢ κένα ριζὲ σὲ καμμιά πόρτα καὶ νὰ περάσ' καμμιά λάστρα σὲ κένα παραθύρ' ἢ νὰ φειάκ' καμμιά καρδαρόσταση καὶ κένα μπαγναντὶ στὰ χώρισματὰ πού κάθουνταν οἱ καφάσηδες. Ὅλα τὰ μερεμέτια στὰ Προξενεῖα αὐτὸς τὰκανε· αὐτὸς κι' ὄχ' ἄλλος.

Ἐνα χειμῶνα 'κεῖ πού δούλευε στὸ σπίτ' τ'ς Διαμπήγαινας κρύγιωσ' ὁ χαντακωμένος κι' ἀρρώστ'σε 'πὸ πνεμονία. Φώναξαν τὸ Τζέτζικα τὸ γιατρό, τὸ Νούλ', μόν' τίποτε· ὁ Γιώργ'ς πέθανε.

Τὸν ἐκλαψε ἡ κάψο Γιώργαινα ἀντάμα μὲ τ'ς ἄλλες τ'ς πατριώτ'σες πού μαζώθ'καν στὸ σπίτ' τῆς καὶ τοῦ εἶπε ὄλα τὰ παράπονα πού τ'ς ἄφινε παιδιὰ ὄρφανά.

«Ἦσουν καλὸς χαλαστέ μ', ἦσουν καλὸς φουρτούνα μ'». Εἶχε πολλὰ χρόνια στὰ Γιάννενα ἢ Γιώργαινα κι' ἡ γλῶσσα τῆς τὸ γύριζε στὴ Γιαννιώτ'κη λαλιά. «Σὲ κλαῖν τὰ ἀρχοντικά, Γιώργη μου, πού σέ 'χαν δεξὶ χέρι... Ἄ μ σὲ κ λ α ἰ ν' καὶ τὰ Προξενεῖα, Γιώργη μου!!...». Ὄντας εἶπ' ἡ Γιώργαινα «σὲ κλαῖν' καὶ τὰ Προξενεῖα», οἱ μαστόρ' ποῦχαν πάει νὰ παρηγορησ'ν καὶ τ' ἄκουσαν, ὅσο κρατήθ'καν ἀπὸ τὰ γέλια, καὶ σήμερ' οἱ παλιότερ' ἀπ' αὐτουνούς τὸ μυθεύουν τὸ μοιργιολοῖ τ'ς Γιώργαινας.

12. Ὁ μάστρο Δημήτρ'ς καὶ τὸ γαῖδοῦρ' του.

(Κατὰ Δημήτρ. Ζοφώλην ἐκ Βουρμπιάνης)

Μιὰ ζωὴ δούλευε στὰ Γιάννενα ταβαντζῆς ὁ μάστρο Δημήτρ'ς καὶ κάποτε, ὄντας ἦταν κεσάτια, ἔβγαινε μ' ἄλλους μαστόρ'ς κι' ὄξω στὰ καμποχώρια κι' ἔφειαν' ἀπὸ κένα σπίτ' καινούργιο καὶ τίποτε μερεμέτια στ' ἀφεντικὰ τ' καὶ στοὺς κουμπάρους του. Ὄντας ἔβγαινε καμμιά βολὰ στὰ Γιάννενα γιὰ ν' ἀγο-

ράς' κερεστέ για τή δουλειά, χίλια δυο καλούδια έστειλε στη Δημήτραινα στο χωριό με τὸ Νιό τὸν κερατζή γιατ' ἦταν χρυσονοικοκύρ'ς. — Θεέ ὄχωρέσ' τον— κι' εἶχε σέδρα για τὸ σπίτ' του. Τοὺς εἶχε ψοφήσ' τὸ γομάρ' στο χωριό κι' ἡ Δημήτραινα ἔγραψε τοῦ Δημήτρ' στα Γιάννενα νὰ τ'ς στείλ' ἄλλο για νὰ μὴ παιδεύεται στ'ν ὀξωτέρα φορτωμέν' ζαλίκ', κι' ὁ Δημήτρ'ς, λαβαίν'οντας τὸ γράμμα, βγαίν' ἕνα Σαβδάτο στ' "Ατ-παζάρ' κι' ἀγοράζ' ἕνα τριγιώτ'κο γομάρ' ξεσαμάρωτο, τοῦ φειάν' τ'ν ἀρμάτα καὶ τὸ στέλν' στο χωριό με παραγγιλιές μεγάλες στη Δημήτραινα νὰ μὴ τὸ παραφορτών' καὶ τὸ σακατέψ'.

Τὸφερε ὁ Λιωνίδας τὸ γομάρ' ἀπὸ τὰ Γιάννενα, τὸ χάρ'κ' ἡ Δημήτραινα, ἔβαλε σίδερο καὶ ἀσημένιο δαχτυλίδ' στὸν κατώφλιο τ'ς ὀξώπορτας, ὄντας πρωτομπήκε τὸ γομάρ' στο σπίτ', για νὰ εἶναι γερό καὶ χαϊρλίτικο, τοῦ κρέμασε κλοῦφ' στο λαιμό για νὰ μὴ τ'ς τὸ ματιάξουν καὶ τὸ κοιτοῦσε σὰν τὰ μάτια της, πὸ λέει ὁ λόγος, μόν' πέρασαν τρεῖς - τέσσερις μῆνες καὶ δὲν τοῦχ' ἀκούσ' τὴ φωνή τ', δὲν ἀγκάριζε ντίπ τὸ γομάρ' κι' ἡ Δημήτραινα ἔτρωγε τὴν καρδιά τ'ς καὶ στεναχωριοῦνταν, μὴ δὲ βγῆ καλό, ἄφσε πὸ τὴν πείραζαν κι' οἱ γειτόν'σες για τὸ μοῦτο τὸ γομάρ' καὶ τ'ς ἤλεγαν τί γομάρ' εἶν' αὐτὸ πὸ τ'ς ἔστ'λε, πὸ δὲν τ' ἀκουσε τὴ λαλιά τ' κι' ὄλ' τ'ς ἤλεγαν, ὅτ' θὰ βγῆ ὄκνὸ καὶ χουρσοῦζ'κο, ἀφροῦ δὲν ἀγκαρίζ'.

Ὁ Δημήτρ'ς με κάνα δυο ἄλλους μαστόρ'ς ἐκεῖνες τ'ς μέρες ἔφειαναν τὴ ὄεπη σ' ἕνα καινούργιο σπίτ' ὄξω σ' ἕνα χωριό κοντὰ στο Λυκόστομο, εἶχαν ρίξ' καὶ τὰ μπαξίσια ποῦχαν φέρ' οἱ γεδικοί κι' οἱ φίλ' τοῦ νοικοκύρ' κι' εἶχαν πάρ' στο μοίρασμα οἱ μαστόρ' λοῆς - λοῆς μαντήλια καλημκεριά, ἔδγιέννες, κομμάτια ροῦχο, πέλλο, λαχούρια καὶ κουμασλίκια.

Λαβαίν'οντας τὸ γράμμα τ'ς Δημήτραινας καθὼς ἦταν ὁ Δημήτρ'ς καὶ ψὰ στο κέφ' καὶ νταβραντισμένος ἀπὸ τὸ Σαββατιάτ'κο τραπέζ' πὸ τ'ς εἶχε κάν' ὁ ν'κοκύρ'ς κι' ἀπ' τὰ πολλὰ καὶ παρδαλὰ μπαξίσια πὸ τῶπεσαν στη μοίραση, κάθεται καὶ γράφ' ἕνα γράμμα τ'ς Δημήτραινας, μιὰ κόλλα γιομάτ' κι' ἀπ' τ'ς τέσσερις μεριές καὶ δὲν ἀπόσωνε νὰ τ'ς γράφ' για τὸ 'να καὶ για τ' ἄλλο τ'ς δουλειὰς καὶ νὰ τὴμ παραγγέλλ' για τὸ καθετὶ τοῦ σπιτιοῦ.

Στὸμ πάτο τ'ς γράφ' καὶ για τὸ γομάρ'.

«Μὸγραφε, Δημήτραινα, πὼς τὸ γομάρ' πὸ ὄστ'λα δὲν ἀγκαρίζ'... μὴ χολιάζ'ς θ' ἀγκαρίζ' με τὸν καιρό, εἶν' ἀκόμα τσιοπλάκ', εἶναι καὶ καμπήσιο καὶ θ' ἀργήσ' ν' ἀγκαρίζ' ὄσο νὰ συνηθίσ' με τὸν τόπο αὐτοῦ, μόν' φέρτο καὶ τρεῖς φορὲς γύρα στὴν "Αἱ Σωτήρα, μὴ λάχ' κ' ἔχ' σὰν ἀπὸ χούϊ, θὰ βγῆ καλό γομάρ', Δημήτραινα, ζωὴ ν' ἄχωμε νὰ τὸ χαροῦμε, κι' ἄμ' ἀρχινίσ' ν' ἀγκαρίζ' νὰ μοῦ γράψ'ς νὰ μοῦ πάρ'ς τὰ ὄχαρίκια καὶ θὰ σοῦ στείλω ἕνα ζευγάρ' πόχες μεταπετωμένες ἀπὸ τὸν Κωτσιάναγα.

Θὰ ὄδγραφα κι' ἄλλα, Δημήτραινα, μόν' εἶμαι ψίχα βραχνιασμένος, γιατ' ὄλ' τ'ν ἔβδομάδα πὸ μᾶς πέρασε ἔρριχνάμαν τὰ μπαξίσια στο σπίτ' ποφειακάμαν κι' εἶχα φώνάξ' πολὺ!!».

13. Ἡ γαϊδούρα τ'ς Πικράμαινας.

(Κατὰ Νικόλαον Γ. Τράνταν ἐκ Βουρμπιάνης)

Εἶχε πολλὰ χρόνια ὁ λάλος ὁ Πικράμ'ς πού ἦταν πρωτόερος κι' αὐλακᾶς σ' ἓνα χωριὸ ἀπ' ὀχπέρ' ἀπ' τὸ ποτάμ' καὶ φύλαε τὸ ποτιστικὸ νερὸ πού ποτίζουνταν τὰ καλαμπόκια στὸν κάμπο γιὰ νὰ μὴ τὸ κόβ'ν στὴ δέσ', ἔδινε τ'ν ἀράδα σὲ κάθε νοικοκύρ' κι' ἔτσι ξεκαλοκαίριαζε καὶ ζοῦσε.

Εἶχ' ἀγοράσ' μιὰ βολὰ καὶ μιὰ γαϊδούρα στὸν Ἀχίλλ' στὰ Γρεβενὰ πούχε πάει μὲ κάτ' Φουρκιῶτες καὶ τ'ν εἶχε δεξι χέρ' γιὰ τ'ς δουλειές τοῦ σπιτιοῦ καὶ ξεδειλίαζε ψίχα κι' ἠ καημέν' ἠ Πικράμαινα, πού ἦταν παλιὸ κόκκαλο καὶ γερὴ γυναῖκα καὶ βοηθοῦσε, ὅσο μπορούσε, τὸν πάππο της, τὸσκαφτε τὰ χωράφια καὶ τὰ κηπάρια, κουβαλοῦσε ἀπὸ τὸ Ντέρτ' τὸ κλαδί γιὰ τὰ γίδια πού ξεχειμάζε, μάζωνε στάβες - στάβες τὰ καψόξ'λα πούφερν ἀπ' τὸ λόγγο μὲ τὴ γαϊδούρα καὶ λόγιαζε τὸ καλοκαῖρ' καὶ τ'ς κρῆνες πού τ'ς εἶχε στὸ μελ'σομάντρ' δίπλ' ἀπὸ τὸ σπít'.

Μιὰ βολὰ ἠ Πικράμαινα εἶχε πάει μ' ἄλλες γειτόν'σες γιὰ ξύλα ὄσπάνω κά' τὰ Κούτσουρα, μιὰ ὥρα μακρυγιά πρὸ τὸ χωριό. Ἀπόλκε τὴ γαϊδούρα νὰ τρώη μὲ τ' ἄλλα τὰ πράματα κι' αὐτὴ μὲ τ'ς ἄλλες γυναῖκες ἔσιζαν ἓνα τουρπί πρὸ μιὰ μεγάλ' ὄξυά, πούχε κέσ' ἀπ' ἀστραπή, κι' ὄντας ἠρθ' ἠ γιώρα νὰ φορτώσ'ν, πάει νὰ μαζώσ' τὴ γομάρα, μόν' δὲν τὴν ἠῦρε, εἶχε ξακρίσ' ψίχαλα καὶ τὴν εἶχε μπλάξ' ἓνας μαλαγάρ'ς λύκος ἴσια μ' ἓνα δαμάλ', τὴν ἔσ'δε καὶ τ'ν ἔτρωε σὲ μιὰ λακκιά. Τ'ς εἶχ' ἀνοιξ' τὴν κοιλιά καὶ θυμμένος ρουφοῦσε γαῖμα καὶ ξεσκούσε μὲ λύσσα τὴ μούρσια της !..

Ἡ βόλια ἠ Πικράμαινα ἀνέβ'κε σὲ μιὰ ράχ' κι' ἀγνάντεψε γύρα γιὰ νὰ ἰδῆ μὴ φαίνεται ἠ γαϊδούρα κι' ὀπκάτω ἀπὸ ἵναν ἀλίζδαν σιμὰ σὲ κάτ' παλιομπορίκια εἶδε τὸ λύκο πούχε ξαπλώσ' τὴ γαϊδούρα καὶ τ'ν ἔτρωε, μόν' ὅπως ἦταν ἔτσ' κάναβος τ'ς φάνκε πῶς ἦταν ὁ ὄσφρτζῆς ὁ Λιῶκοβικηνὸς πῶδγαζ' ἐκεῖ στὸ λόγγο κοπάνες, σκαφίδια, πέλλες καὶ φουρνόφουαρα. Βγάζ' τότες μιὰ φωνή καὶ τοῦ κρέν' κακὰ γιὰ ν' ἀκούσ' : « Ἄ ! Ἄ... Ἄ ! Ἄ... μ' εἶδες μιὰ γαϊδούρ' αὐτοῦ π'θενά α α α ; ».

Ὁ λύκος... τὴ δουλειά τ', τραβοῦσε καὶ ξεσκούσε κριγιάσια π' τὴ γαϊδούρα. — « Ἄ ! Ἄ... Ἐσὺ π' πελέκᾶς τὴ κόκκινη ὄσκαφίδα... Ἐσ'ένα κρένω... μ' εἶδες τὴ γαϊδούρα μουσου ; », φωνάζ' πάλε μάτα ἠ Πικράμαινα, μόν' ὁ λύκος τίποτας. Ἦταν θυμμένος ὀσπάνω στὴ γαϊδούρα κι' ὀπως κουνοῦσε τὸ κεφάλ' του καὶ ξεσκούσε τὸ ψοφίμ' φαίνονταν σὰν ἄνθρωπος σὰν ὁ Μιχάλ'ς ὁ Λιῶκοβικηνὸς.

Τότες ἠ δολεμέν' ἠ Πικράμαινα κίν'σε νὰ πάη σ'μότερα γιὰ νὰ ρωτήσ'

τὸ φαρτζή, μόν' ἅμα ζύγωσε ἀντίς γιά φαρτζή, γλέπ' τὸ μακρυνούρ' μ' ἓνα ποδάρ' τ'ς γαϊδούρας στὸ στόμα πού κέσβεθε κά' τὸ λόγγο !..

14. Τὸ γαϊτανάκι στὸ χωριό.

(Κατὰ Κώσταν Ρεμπέλην ἐκ Βουρμπιάνης)

Τρεῖς βδομάδες εἶχαν τὸ Φλέβάρ' στὰ 1896 πού 'τοιμάζονταν δώδεκα μεγάλα παιδιὰ κι' ἔπαιζαν τὸ γαϊτανάκ' κρυφὰ κι' ἀπόκρυφα στοὺς ὀντάδες καὶ στοὺς ὀδορούς γιά νὰ τὸ συνηθίσ' νὰ τὸ παίζ'ν καλὰ καὶ νὰ μὴ λαθέψ'ν τ'ς μεγάλες Ἀπόκριγιες πού θὰ τῷπαιζαν φόρα στὸν κόσμο καὶ νὰ, πού μὰ τὴν ἀλήθεια, τὸ 'χαν μάθ' καλὰ, μόν' ἀπὸ κείνο πού φ'λάγουνταν δὲ γλύτωσαν.

Τ' ἀπόγιομα τ'ς Τυρινῆς δώδεκα προσωπίδες, ἔξ γαμπροὶ κι' ἔξ νύφες, βῆκαν ἀπὸ τὸ σπít' τοῦ Μανέσ' μ' ἓνα ψηλὸ ἐλατήσιο σταλίκ' πρῶχαν δεμένες λοῆς - λοῆς κουρτέλες, ἤφεραν γύρα δ'ς τ'ς μαχαλαδες τοῦ χωριοῦ κι' ἔπαιζαν τὸ γαϊτανάκι καὶ σ' δ'λες τ'ς μεριές τὸ πέτ'χαν καὶ στὸμ πάτο ἀπὸ τὰ Μαυρολίθαρα κατέβαιναν στὸ διάδ' πού 'χε μαζωθῆ' ὄλο τὸ χωριό, μικροὶ καὶ μεγάλ' κι' ἦταν τρεῖς δίπλες ὁ χορός, ἄφσε πού ἦταν καὶ τὰ τσιουπιὰ ἐκεῖ κοντὰ στ' αὐλάκι καὶ στίς ἐτιές πῶκαναν σερχιάν' καὶ θὰ τ'ς λόγιαζαν. Ἄμα ἔφτακαν στὸ διάδ' καμαρωτοὶ - καμαρωτοί, «τὸ νοῦ σας παιδιά», τ'ς λέει ὁ Βασιλάκης ὁ Μανέσ'ς, πού ἦταν ὁ καπετάνος τ'ς παρέας καὶ ὄουρίζ' μιὰ μὲ τὴν ὄουρίχτρα καὶ δάνουν ντουζέν' οἱ γύφτοι στὰ βιολιά, παίρνουν τ'ς κουρτέλες οἱ προσωπίδες, μαζώνεται ὄλος ὁ κόσμος γύρ' ἀπὸ τὸ γαϊτανάκ' καὶ μὲ τὸ δεῦτερο ὄουρίγμα τοῦ καμαρωμένου καπετάνου ἀρχινᾶν χορεύουντας κι' ἀγκαλιάζοντας νὰ πλέκουν τὸ γαϊτανάκ' ὄμορφα - ὄμορφα κι' ὁ κόσμος ὄλος, πού πρῶτ' βολὰ ἤλεπε γαϊτανάκι, χάζευε καὶ τὰ παιδιὰ γελοῦσαν, — ὁ Λάμπρος Ρεμπέλης μὲ τὸν Τσιόλα Θᾶνο, μὲ τὸ Λάκ' Κατσιένη καὶ μὲ τὸ Βασίλ' Τζόγια κρατούσαν τὸ σταλίκ' τοῦ γαϊτανάκιοῦ — κι' ὁ Νικόλα Θεοδοσιάδης ὁ Λογιώτατος¹ ἀπ' τὴν χαρὰ του κολνάει ἓνα χρυσὸ κάρτο λίρας στὸν Κῆτο Γύφτο, ὄουρ'ζε κάπου - κάπου ὁ καπετάνος ὁ Βασιλάκ' Μανέσ'ς καὶ τὸ γαϊτανάκ' μὲ τ'ς παρδαλές κουρτέλες σὲ λίγη ὄρα πλέχ'τε.

Ὅλος ὁ κόσμος θιάμαξε πού τὸ κατᾶφεραν καὶ τῷπλεξαν ἔτσι μὲ χορὸ καὶ μ' ἀγκαλιάσματα καὶ τὰ τσιουπιὰ ὄλο καὶ κοντοζύγωναν γιά νὰ τὸ ἴδοῦν καλύτερα, κι' ὄλ' ἀπορούσαν !...

Παίρνουν μιὰ νᾶσῃ προσωπίδες καὶ βιολιτζήδες καὶ μὲ τὸ πρῶτο ὄου-

1. Ὀνομάζετο γενικῶς Λογιώτατος ὁ Νικόλαος Θεοδοσιάδης ἢ Γιόσης, λόγιος γέρον τῆς Βούρμπιανης.

ρ'γμα του Βασιλάκ' Μανέσ' ἀρχινοῦν μάτα πάλε νὰ χορεύουν καὶ νὰ ξεπλέκ'ν τὸ γαϊτανάκ', μόν' δὲν πρόφτακαν καλὰ - καλὰ νὰ φέρουν δυὸ γῦρες, καὶ θέλ'ς ἀπ' τὴν χαρὰ τ'ς, θέλ'ς ἀπ' τὰ πολλὰ τὰ μπράβο π' ἄκουσαν, θέλ'ς γιατί καμπόσα παιδιὰ π' αὐτὰ πῶπαιζαν τὸ γαϊτανάκ' ἦταν ἀρραβωνιασμένα κι' εἶχαν τὸ νοῦ τ'ς στὰ τσουπιὰ πού τοὺς λόγιαζαν, διασιζ' καὶ λαθὼν ἓνα ζευγάρ'—ὁ Τρισκάμπιλος σάμα ἦταν κι' ὁ Στέλιος Τζούκαλης—κι' ἀντίς νὰ ξεπλέξ'ν τὸ γαϊτανάκ', τὸ μπερδεύουν, κουλλουριάζονται δυὸ - τρεῖς κουρτέλες, μόν' ἢ παρέα κι' ὁ καπετᾶνος δὲν παίρ' χαμπέρ' φέρνουν γῦρες μὲ χορὸ μ' ἀγκαλιάσματα καὶ μὲ χαρχαλίσματα, κι' ὅσο χόρευαν τόσο χειρότερα μπερδεύονταν, ὁ καπετᾶνος σουρίζ' κάπου - κάπου, ἔτσι γιὰ κιᾶσο, μόν' δὲ ὄκων' καὶ καμμιά βολὰ τὰ μάτια νὰ ἰδῆ στὸ σταλίκ' τ'ς κόμπους καὶ τὰ κουλλουριάσματα !.. Ἀρχινᾶν τότες νὰ ξεκαρδίζεται στὰ γέλια ὁ κόσμος καὶ νὰ φωνάζουν ὦ !... ὦ !... τὰ παιδιὰ, κι' ὄλο ἀρχινοῦν νὰ καταλαβαίν'ν κι' οἱ προσωπίδες πού δὲν τῶπαιζαν καλὰ, μόν' φέρνουν γῦρες, τί νὰ κάνουν καὶ μοναχὰ ὁ καπετᾶνος ψηλὸς - ψηλὸς καὶ καμαρωμένος ὅπως ἦταν δὲν εἶχε πάρ' ἀκόμα χαμπέρ' μόν' σουρ'ζε... σουρ'ζε, καὶ τὸ γαϊτανάκ' ποῦ... νὰ ξεπλεχτῆ !...

Τότες ἓνας ἀπὸ τὴν παρέα, ὁ Κῶτσιος, πού τὸν ἤλεγε ὁ Λογιώτατος ποιητῆς, γιατί ἔβγαζε κάτ' ὁμορφα στιχοπλάκια καὶ λιανοτράγουδα ξεκαρδιστικὰ πού τὰ μυθεύουν καὶ τὰ μολογοῦν ἀκόμα καὶ σήμερα στὸ χωριό, πετάει ὁ Κῶτσιος τὴν προσωπίδα του ἀπὸ τὸ μούτσ'νο, διατάζει τ'ς γύφτους νὰ πάψουν τᾶργανα καὶ τὰ βιολιά, σταματοῦν καὶ τ' ἄλλα τὰ ζευγάρια, σταματάει ἔτσ' ἀραγμένος μὲ τὴν σουρίχτρα στὸ στόμα κι' ὁ οὐζοῦν - ἀχμάκης ὁ καπετᾶνος καὶ π' ὕστερα λέει ὁ Κῶτσιος ὁ ποιητῆς :

“Ὁλ' οἱ μποῦφοι κι' οἱ γεράκοι
Μαζώθ' καν στὸ γαϊτανάκι
Κι' ἔβαλαν καὶ κατ' ἐπάνω
Τὸ Μανέση καπετᾶνο...
Σουρίζει ὁ ἔρ'μος σουρίζει
Ἀλλὰ ντίπι δὲ γυαλίζει...”

Δὲν πρόφτακε νὰ σχολάσ' τὸ ποίμα ὁ Κῶτσιος κι' ἀρχίν'σε νὰ γελάη ὁ κόσμος, μικροὶ καὶ μεγάλ', ἀρσεν'κοὶ καὶ θηλ'κοὶ καὶ νὰ φωνάζουν τὰ παιδιὰ καὶ νὰ χτ'ποῦν τ'ς ἀπαλάμες προύχοντες καὶ ξεπρούχοντες, μουχταροκαψιμάληδες καὶ δημογερόντ' κι' ἀπ' ὄλους περσότερο ὁ Λογιώτατος, κι' ἄμα κατὰπαψαν ψίχαλα τὰ γέλια, πάλε ὁ Κῶτσιος τ'ς λέει :

Μὴ γελᾶτε Κύριοι ἔτσι...
“Ὁλ' θὰ φᾶτε ἀπ' αὐτὸ τὸ γκουγκουρέτσι !...”

καὶ τοὺς ἔδειξε τὸ γαϊτανάκι πού, μὰ τὴν ἀλήθεια, σὰ γκουγκουρέτσ' ἦταν πλεγμένο.

Κι' ὁ καπετᾶνος ; Ὁ καπετᾶνος μὲ τὴν ὄουρίχτρα στὸ στόμα, χωρὶς νὰ ὄουρίζῃ ἀργὰ καὶ πού πῆρε χαμπέρ' κι' ἄκουγε κι' αὐτὸς τὸν Κῶτσιο σὰν ἀραγμένος καὶ δὲν ἤξερε τί νὰ κάν', γιὰτὶ τὸ γαϊτανάκ' δὲν ξεπλέκουνταν, τὰ ζευγάρια χάζευαν κι' αὐτά, ὥσπ' ὁ Κῶτσιος πού 'ταν ντυμένος σὰν παλιάτσιος πετάει πέρα τὸ σταλίκ' μὲ τ'ς κουρτέλες, παίρνει τὴν παρέα καὶ πιά-νουνται ὅλ' στὸ χορὸ μὲ χαρὲς καὶ γέλια, σέρνει πρῶτα ὁ καπετᾶνος τὸν «Κα-ραμουρατάτ'κο» κι' ὁ Δημήτρ'ς ὁ Κατσένης, πῶγιν' ὕστερα ἀπὸ κάμποσους μῆ-νες παπᾶς, χόρειψε τὸν Κωσταντᾶ καὶ τὸν Ἰσοῦφ Ἀράπη πού τὸν ζάλιζε—Θέε ὄχωρέσ' τον—καὶ κατόπ' οἱ γιάλλ' μὲ τὴν ἀράδα ὡς τὸ βράδ' πού νύχτωσε. Μοναχὰ ὁ Κῶτσιος ὁ Ρεμπέλης δὲν τὸν ἔσυρε· αὐτὸς ἤφερνε γύρα κι' ἔμπαζε στὸ χορὸ ὄσουνοὺς δὲν ἤθελαν τάχα νὰ χορέψ'ν κι' ἔκαναν καμώματα κι' ἔβγα-ζε ποίματα γιὰ τοὺς γκουτζιαμπαῶνδες καὶ γιὰ τοὺς μπουλουκήσιους καὶ κυνη-γοῦσε τὰ παιδιὰ πού τὸν ξεθέωναν ἀπὸ κοντὰ γιὰ νὰ τοὺς πῆ κένα ποίμα!

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δ'

Παροιμιαί

καὶ

παροιμιώδεις φράσεις.

1. Ἀγάλι' ἀγάλια φύτευε ὁ φρόνιμος ἀμπέλι,
ἀγάλι' ἀγάλια γένηται ἢ ἀγουρίδα μέλι.
Ὅλα γίνονται καὶ κατορθώνονται διὰ τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῆς φρονήσεως.
2. Ἀπ' ἔξω ἀπ' τὸ χορὸ πολλὰ τραγούδια λές.
Εἶναι εὐκόλον νὰ ἐπικρίνη τις, ὅταν εὐρίσκεται ἐκτὸς τῶν ἐπικρινομένων πραγμάτων.
3. Ἀπ' τῆμ πίττα ποὺ δὲν τρώς τί σέ μέλει κι' ἂν καῆ;
Δὲν πρέπει νὰ ἀναμιγνύεται κανεὶς εἰς ὑποθέσεις, ἐξ ὧν οὐδεμίαν ἠθικὴν ἢ ὑλικὴν ὠφέλειαν ἀναμένει.
4. Ἀπ' τ' ὀλότελα καλ' εἶν' κι' ἡ Παναγιώταινα.
Τὸ ὀλίγον εἶναι πάντοτε προτιμότερον ἀπὸ τὸ μηδέν.
5. Ἀπ' ὀμπρὸς τὸ φίλο κι' ἀπὸ πίσω τὸ ἄκυλο.
Λέγεται ἐπὶ τῶν κολάκων, οἵτινες φαινομενικῶς εἶναι φίλοι, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν ἐχθροὶ ἐπικίνδυνοι.
6. Ἀνεμομαζώματα διαολοσκορπίσματα.
Τὰ ἄδικα κέρδη ἐξαφανίζονται πάντοτε.
7. Ἀλλοῦ ὁ παπαῆς κι' ἄλλοῦ τὰ ράσα τ'.
8. Ἀνάμεσα δυὸ Παναγιῆς μικρὸ καλοκαιράκι.
Εἰς τὰ ὄρεινά μέρη ὁ καύσων εἶναι ἐνίοτε ὑπερβολικὸς καὶ ἀπὸ 15 Αὐγούστου μέχρις 8 Σεπτεμβρίου.
9. Ἄν εἶσαι καὶ παπαῆς μὲ τὴν ἀράδα σου θὰ πᾶς.
Ἀπέναντι τῆς τάξεως ὅλα πρέπει νὰ ὑποχωροῦν.
10. Ἀπ' τὸ στόμα σου καὶ στοῦ Θεοῦ τ' αὐτί.
Εἶναι εὐχή, ἣτις ταχέως πρέπει νὰ ἐκπληρωθῇ, τοῦ εὐχομένου εἰσακουομένου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

11. Ἄνάργι' ἀνάργια τὸ φίλ! νᾶχη καὶ νοστιμάδα.

Ἡ συνεχῆς ἀπόλαυσις ἐπιφέρει τὴν ἀηδίαν.

12. Ἄπιαστα πουλιά, χίλια στὸμ παρᾶ.

Λέγεται περὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι προκαταβολικῶς ὄνειρεύονται ἀμύθητα καὶ εὐκολα κέρδη ἀπὸ ἐπιχείρησιν δυσκολωτάτην καὶ ἀμφιβόλου ἐκβάσεως.

13. Ἄς μὲ ἴενε Βοΐβοντῖνα κι' ἄς πεθαίν' ἀπὸ τὴμ πεῖνα.

Οἱ τιμητικοὶ τίτλοι καὶ τὰ ἐγκώμια δὲν ὠφελοῦν τὸν πτωχαλαζόνα ἄνθρωπον, τὸν μὴ ἔχοντα καὶ αὐτὸν τοῦτον τὸν ἐπιούσιον ἄρτον.

14. Ἄλλ' εἶναι τὰ μάτια τοῦ λαγοῦ κι' ἄλλα τῆς κουκουδάγιας.

Εἶναι εὐκόλον νὰ διακρίνη τις τὴν διαφορὰν δύο πραγμάτων, φαινομενικῶς μὲν ὁμοίων, ἀλλὰ διαφόρου ποιοτικῶς κατασκευῆς.

15. Ἄλλοι σκάφτουν καὶ κλαδεύουν, ἄλλοι πίνουν καὶ μεθοῦν.

Πολλάκις τοὺς ἠθικοὺς καὶ ὑλικοὺς καρποὺς τοὺς προερχομένους ἐκ τῆς ἐργασίας ἄλλων, ἀπολαμβάνουν δαψιλῶς οἱ οὐδόλως ἐργασθέντες.

16. Ἄμα σκοντάψη τ' ἄλογο, ἔλῃοι τύφλα τοῦ ἴεν.

Ὁ κόσμος δὲν δικαιολογεῖ, ἀλλὰ πικροχόλως ἐκφράζεται δι' ἀπῆχμα ἀνθρώπου ἰκανωτάτου, ἐπισυμβάν ἐξ ὑπαιτιότητός του.

17. Ἄπ' τὸ τάξιμο δὲ χαλνᾷει τὸ σπίτι.

Δὲν ζημιοῦται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ὑποσχέσεις πού δίδει χωρὶς νὰ τὰς ἐκτελῇ.

18. Ἄν δὲμ παινέσ' ὁ γύφτος τὸ καλύδι του, πέφτει καὶ τὸν πετρώνει.

Εἶναι ἴδιον τῶν ἀνθρώπων νὰ ἐπαινοῦν καὶ τὰ εὐτελέστερα κτήματά των, ἐφ' ὅσον εἶναι χρήσιμα εἰς αὐτούς.

19. Ἄσπρα γρόσια γιὰ μὲρες μέρες.

Ἡ ἀποταμίευσις εἶναι καλὴ διὰ τὰς ἀντιξόους περιστάσεις τῆς ζωῆς μας.

20. Ἄς εἶν' τὸ τζιάκι στραχὶ, μόν' ὁ καπνὸς νὰ πάνη ἴσια.

Τὰ ἐλαττωματικὰ μέσα δὲν βλάπτουν, ὅταν ἡ δι' αὐτῶν συντελουμένη ἐργασία εἶναι ἀποτελεσματικὴ καὶ καρποφόρος.

21. Ἄλλοῦ τὰ καρκαλίσματα κι' ἄλλοῦ γεννοῦν οἱ κόττες.

Αἱ ὑπόνοιαι μας πολλάκις δὲν εἶναι ἀληθεῖς, διότι ὁ ἔνοχος εἶναι ἐκεῖνος πού δὲν φανταζομεθα.

22. Ἄν δὲ φωνάξη τὸ παιδί δὲν τὸ βυζάν' ἢ μάννα.

Ἔχει σχέσιν μὲ τό: «τῷ αἰτοῦντι δοθήσεται».

23. Ἄπ' τὸ χατίρ' τοῦ σταυραετοῦ γαμάει κι' ἢ χελώνα.

Πολλάκις ὁ ἀνίκανος τιμᾶται καὶ ἀπολαμβάνει παρ' ἀξίαν του, διότι ἔτυχε νὰ ἔχη ἰσχυρότατον προστάτην.

24. Ἄπ' τὴν Τρίτ' ὦ; τὴν Τετράδ'.

Λέγεται ἐπὶ διαρκείας καὶ ἀντοχῆς βραχυτάτης.

25. Ἄλλοῦ μὲ τρίβεις γούμενε κι' ἄλλοῦ ἔχω τὸμ πόνο.

Ἐνῷ τις προσπαθεῖ νὰ ἀποκτήσῃ κάτι δὲν προχωρεῖ κατ' εὐθείαν πρὸς κατάκτησιν τούτου, ἀλλὰ περιελισσόμενος ἀναμένει τὴν ἀναπόδραστον κατάκτησιν τοῦ ποθομένου.

26. Ἐκ μολωχτὸ ποτάμῳ νὰ φοβᾶσαι.

Ὁ κρυφίνους ἄνθρωπος καὶ ὁ πονηρὸς εἶναι πολλάκις πολὺ ἐπίφοβος.

27. Ἐκ σπυρὶ σπυρὶ φασοῦλι γιομίζει τὸ σακκοῦλι.

Ἡ ἀποταμίευσις δὲν συντελεῖται διὰ μιᾶς, ἀλλὰ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον.

28. Ἐκ χίλιες καργές καρύδια.

Ἡ συνεννόησις εἶναι δύσκολος μεταξὺ ἀνθρώπων πολλῶν καὶ διαφόρου χαρακτῆρος.

29. Ἐκτ' ἔπρεπε δὲν ἔβρεχε καὶ τώρα χαλαζιώνει.

Λέγεται περὶ γεγονότων, τὰ ὅποια δὲν συμβαίνουν εἰς τὴν κατάλληλον ἐποχὴν, ἀλλὰ εἰς ἀκατάλληλον, ὅποτε ἡ ἐμφάνισις των δὲν σώζει τὴν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν.

30. Ἐκ τὰ δίκια παίρν' ὁ διάσλος τὰ μισά,

ἀπ' τ' ἄδικα κι' αὐτὸν κι' αὐτά.

Τὰ ἄδικα κέρδη δὲν παραμένουν ἐπὶ πολὺ, ἀλλὰ συμπαρασύρουν εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν ἀδίκως ἀποκτήσαντα ταῦτα.

31. Ἐκ ἄγνωστα κι' ἄγύφανα καὶ στὸμ πλακὸ ἀπλωμένα.

Σκέπτονται πολὺ ἐπιπόλαια ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι θεωροῦν τελειωμένην μίαν ἐργασίαν, ἐνῶ αὕτη εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπαιτεῖ μόχθους καὶ κόπους διὰ τὴν ἀποπεράτωσίν της, ὅπως ἀκριβῶς ἀπαιτεῖται μεγάλη προσεργασία καὶ ἐπεξεργασία τῶν ἐρίων διὰ νὰ μεταβληθῶσι ταῦτα εἰς ὑφάσματα.

32. Ἐκ ἄχαμνὸ τόπο φέγα, ἀπ' ἄχαμνὸ κόσμο μὴ φέγ'ε.

Ὅταν ἓνας τόπος εἶναι ἄγονος καὶ πτωχὸς μὴ μένης εἰς αὐτὸν δι' ἐργασίαν, διότι οὐδέποτε θὰ κερδίσης, ἐνῶ εἰς τόπον εὐφορον καὶ πλούσιον δύνασαι νὰ ἰκανοποιηθῆς ἐργαζόμενος, ἔστω καὶ ἂν οἱ ἐν αὐτῷ οἰκοῦντες εἶναι ἄθλιοι καὶ κσχοί, καθ' ὅσον τοὺς τοιοῦτους ἀνθρώπους διὰ τοῦ καλοῦ τρόπου καὶ τῆς ὑπομονῆς δύνασαι νὰ μαλάξης, ὥστε νὰ ζῆς ἐργαζόμενος ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν.

33. Ἐκ θασιλὶ καὶ θρύσ' νερὸ μὴ πίν'ε.

Οἱ ἰσχυροὶ τὴν παραμικρὰν ἀφορμὴν ζητοῦν διὰ νὰ εἴπουν ὅτι καταπατοῦνται τὰ δικαιώματά των καὶ ν' ἀρχίσουν νὰ καταδιώκουν τοὺς ἀδυνάτους. Ἰδίως δὲν πρέπει νὰ πειροάζωμεν δημόσια εἶδη, γιατί θὰ βροῦμε τὸν μπελιᾶ μας.

34. Ἐκ τὸν Πρόκο προκοπή κι' ἀπὸ τὸ Ρίζο ρίζα.

Μερικὰ τέκνα, ἐνῶ φαίνονται καλά, οὐδόλως ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς ὑποχρεώσεις των πρὸς τοὺς γονεῖς των.

35. Ἐκ ἄπομ'νε σὰν ἡ Σούλτω με τὴν ὀκνά¹.

Ἐνῶ κάποτε ὅλα εἶναι ἔτοιμα διὰ τι εὐχάριστον γεγονός, αἴφνης ὅλως ἀπροσδοκῆτως καὶ παρ' ἐλπίδα συμβαίνει κάτι καὶ ματαιώνει τὴν ὑπόθεσιν.

36. Ἐκ ὄξω κούκλα κι' ἀπὸ μέσα πανούκλα.

Δὲν εἶναι πάντοτε ἀληθὲς τὸ ρητὸν : «ὄλα ἡ μορφὴ τοιάδε καὶ ἡ ψυχὴ».

37. Ἐκ πορδὴ σ' ἄγγόνι, γειά σου ξάδερφε.

Μερικοὶ θεωροῦνται καὶ λέγονται συγγενεῖς, ἐνῶ ἡ συγγενικὴ των σχέσις εἶναι πο-

1. Βλ. τὴν λ. «ὀκνά» ἐν τῷ λεξιλογίῳ [N.X.P.]

λὺ ἀπομεμακρυσμένη.

38. Ἄκόμα δὲν τὸν εἶδαμαν, Γιάννη τὸν ἐβγάλαμαν.

Δὲν πρέπει νὰ σπεύδωμεν βεβιασμένα εἰς κρίσεις καὶ ἐπαίνους, ἀλλὰ νὰ ἀφίνωμεν νὰ μιλήσουν πρῶτα τὰ πράγματα.

39. Ἄϊ Βαρβάρα βαρβαρώνει, ἄϊ Σάββας σαβανώνει
κι' ἄϊ Νικόλας παραχώνει.

Λέγεται περὶ τοῦ ὄλοῦν ἐπερχομένου ψύχους κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Δεκεμβρίου.

40. Ἄλλοι στὸν παντεχούμενο στῆς γειτονιάς τὸ δεῖπνο.

Εἶναι πολὺ ἀνόητος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐπαναπαύεται μακαρίως, ἐλπίζων εἰς ξένην ἐνίσχυσιν.

41. Ἄντάμα κουδεντιάζομε κι' ἀχώργι' ἀκοῦμε.

Ὅταν κανεῖς, ἐνῶ φαίνεται ὅτι παρακολουθεῖ μίαν ὁμιλίαν, δὲν δίδῃ προσοχὴν καὶ δὲν ἀντιλαμβάνεται τὸ περιεχόμενον αὐτῆς, λέγομεν τὴν ἀνωτέρω φράσιν.

42. Ἄλλο εἶν' τὸ κάτσε - κάτσε κι' ἄλλο τὸ μανικοτράβα.

Αἱ φιλοφρονήσεις καὶ αἱ φιλικαὶ διαθέσεις πρὸς ἓνα τὸν ὁποῖον ἐπιθυμοῦμεν τάχα νὰ φιλοξενήσωμεν καὶ περιποιηθῶμεν εἶναι πολλάκις προσποιηταί· τότε λέγομεν τὴν παροιμίαν ταύτην.

43. Ἄφορμῇ τοῦ λύκου χαρὰ τοῦ πιστικοῦ.

Οἱ πονηροὶ ἐπωφελοῦνται μιᾶς συγχύσεως δικαιολογημένης διὰ νὰ σφετερισθοῦν δολίως ξένα πράγματα.

44. Βουνὸ μὲ βουνὸ δὲ σμίγει.

Γνωστοὶ ἄνθρωποι μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν συναντῶνται πολλάκις ὅλως παρ' ἐλπίδα καὶ ἀπροσδοκῆτως.

45. Βγάξ' ἀπὸ τὴ μύγα ξύγκι.

Ὁ φιλάργυρος καὶ ὁ δεινὸς κερδοσκόπος προσπορίζεται κέρδος καὶ ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἀσήμαντα πράγματα.

46. Βῆκε ἡ πομπὴ στὸ δρόμο καὶ γελάει τὸν κόσμον ὅλο.

Ὁ ἀξιοκατήκτως καὶ ὁ ἔνοχος δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ σατιρίζῃ καὶ νὰ κακολογῇ ἀνθρώπους ἠθικούς καὶ φρονίμους.

47. Βρέξε κῶλον νὰ φᾶς ψάρια.

Χωρὶς κόπους καὶ βάσανα δὲν ἐπιτυγχάνονται τὰ ἀγαθὰ.

48. Βάρεσε τὸ μαχαῖρ' στὸ κόκκαλο.

Ἔχει τὰ ὄριά της καὶ ἡ παθητικὴ ὑπομονή.

49. Βόηθα Παναγιᾶ!... Ταράξ' νὰ σὲ βοηθήσω.

Δὲν πρέπει νὰ ἀνοσμένωμεν τὰ πάντα ἀπὸ τὴν θεῖαν Πρόνοιαν· ἀνάγκη καὶ οἱ ἴδιοι νὰ προσπαθῶμεν.

50. Βούρμπιανη καριασί... μουζαβίρ τορμπαδῆ.

Εἶχαν καὶ οἱ μουσελίμηδες (ὑποδιοικηταὶ ἐπαρχιῶν) τὸν κάλαθον τῶν ἀχρήστων διὰ τὰς ἐνοχλητικὰς ἀναφορὰς τῶν Κοινοτήτων.

51. Βαφτίζω καὶ μυρώνω· θέλει ζήση, θέλ' μὴ ζήσ'.

Λέγεται ὅταν τις ἐκτελῇ μίαν ἐργασίαν κατὰ καθῆκον μὲν ἀλλὰ ἀδιαφόρως, διότι ἡ

ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος αὐτῆς ὠφέλεια εἶναι ἀμφίβολος.

52. Βλάβος καὶ φιλοτιμία δύο πράγματ' ἐναντία.

Αὐστηρὰ κάπως ἢ κρίσις τοῦ λαοῦ πάντως ἐξακολουθεῖ νὰ λέγεται ἢ παροιμιώδης αὐτῇ φράσις.

53. Γαῖδοῦρ' χαρισμένο τὸ κοιτᾶν καὶ στὰ μάτια.

Ἐνα πράγμα πού μᾶς τὸ χαρίζουν ὡς δῶρον δὲν πρέπει προκαταβολικῶς νὰ ἐξετάζωμεν τὴν ποιότητά του.

54. Γιὰ σένα τὰ λέν' πεθερὰ γιὰ νὰ τ' ἀκούσ' ἢ νύφ'.

Αἱ συμβουλαὶ καὶ αἱ συστάσεις πολλάκις ἀπευθύνονται πλαγίως καὶ τεχνηέντως, ἵνα μὴ θίγεται ἡ φιλοτιμία ἐκείνου, τὸν ὁποῖον θέλομεν νὰ συμβουλευσῶμεν.

55. Γιατ' εἶσαι μύξαρης γαμπρέ;—Ἀπ' τὸ χειμῶνα...—Σὲ ξέρω κι' ἀπ' τὸ καλοκαῖρ'.

Τὰ ψυχικὰ ἐλαττώματα τοῦ ἀνθρώπου δὲν ὑφίστανται οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἀπὸ τῶν χρονικῶν περιόδους τοῦ ἐνιαυτοῦ.

56. Γαῖδαρος δεμένος, νοικοκύρ' σιγουρεμένος.

Τὰ προφυλακτικὰ μέτρα εἶναι πάντοτε καλὰ.

57. Γρόσια στὸ πουγγί, ψάρια στὸ θουλί.

Ἡ δύναμις τῶν χρημάτων εἶναι ἀκατανίκητος, διότι κατορθώνει καὶ τὰ ὡς ἀδύνατα θεωρούμενα.

58. Γιατί μὲ λέν Ρίζο... ὅπως θέλω τὸ γιοῦρα.

Ἡ φράσις ἀναφέρεται εἰς ἐκείνους, οἵτινες, ἕνεκα τοῦ ἀστάτου χαρακτῆρος των, μεταβάλλουν εὐκόλως ἀποφάσεις καὶ καταπετοῦν συμφωνίας σεβαστὰς καὶ ἀπὸ κοινοῦ ληφθείσας.

59. Γάμος χωρὶς κριάρια δὲ λένεται.

Λέγεται ἐπὶ ὑποθέσεως, ἣτις ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς, ἔχει ἀναποδράστους ὑλικὰς θυσίας.

60. Γιαλὶ στὸ γρέσι.

Λέγεται ἐπὶ ἀπροόπτου καὶ συνολικῆς ἐξαφανίσεως ἐμφύχων πραγμάτων.

61. Γλῆκος ὁ ὕπνος τὸ πρωί... γυμνὸς ὁ κῶλος τῆ Λαμπρῆ.

Ὁ ὄκητος, ὁ παραμελῶν τὴν ἐργασίαν του δὲν ἔχει παντελῶς τὰ μέσα τῆς εὐζωίας οὐδὲ κατ' αὐτὰς τὰς ἐπισήμους ἐορτὰς, ὅποτε τοῦλάχιστον εἶναι ἀπαραίτητος καὶ ἐνδεξιμένη.

62. Γίνκαν οἱ οὐρὲς κεφάλια.

Λέγεται περὶ ἐκείνων, οἵτινες ἔχουν τὴν ἀξίωσιν νὰ διευθύνουν τὰ κοινὰ, ἐνῶ οὔτε ἱκανότητα, οὔτε πείραν ἔχουν.

63. Γίδ' ἀπορριγμέν', οὐρὰ ὄκωμέν'.

Οἱ πτωχαλαζόνες ὑπερηφανεύονται πολλάκις, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι μετριοπαθεῖς.

64. Δάσκαλε πού δίδασκες καὶ νόμο δὲν κρατοῦσες.

Δὲν πρέπει μόνον διὰ λόγων, ἀλλὰ πρὸ πάντων δι' ἔργων καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος νὰ ἐφαρμόζωμεν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια συνιστῶμεν εἰς ἄλλους.

65. Δανεικὰ κι' ἀγύριστα.

Εἶναι μερικαὶ περιπτώσεις πού δίδομεν χρήματα, δῆθεν ὡς δάνειον, ἐνῶ γνωρίζομεν

ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι τὰ δανειζόμενα οὐδέποτε θὰ μᾶς ἐπιστραφοῦν.

66. Δὲν εἶν' ὅλη μέρα τ' Ἀἰ Γιωργιοῦ.

Αἱ πολυδάπανοι εὐωχίαι καὶ αἱ διασκεδάσεις δὲν πρέπει νὰ εἶναι συχναί, ἀλλ' εἰς ἐξαιρετικὰς ἡμέρας τοῦ ἔτους. Λέγεται καὶ ἐπὶ τῶν μέχρι φορτικότητος καὶ ἐπανεπιλημμένως ἀπαιτούντων τι.

67. Δό μου κυρὰ τὸν ἄντρα σου καὶ σὺ θάστα τὸν κόπανο.

Δὲν πρέπει νὰ δίδωμεν ἢ νὰ δανείζωμεν ἀντικείμενα, ἅτινα μᾶς εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἀνά πᾶσαν στιγμὴν.

68. Δουλεμένο ζηλεμένο.

Ζηλεύεται, ἀλήθεια, ἡ καλοδουλεμένη ἐργασία, ιδίως τὰ καλοδουλεμένα καὶ τακτοποιημένα ἀγροκτῆματα.

69. Δούλεψε νὰ φᾶς καὶ κρύψε νᾶχ'ς.

Ἡ φιλοπονία καὶ ἡ ἀποταμίευσις εἶναι μεγάλαι ἀρεταὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον.

70. Δὲν εἶναι βλάχος ὁ Θεός.

Ὁ Θεὸς τὰ πάντα βλέπει, καὶ ὅπως βοηθεῖ τὸν καλὸν ἄνθρωπον, ἔτσι τιμωρεῖ τὸν κακὸν καὶ δὲν λησμονεῖ τίποτε.

71. Δὲν εἶμαι παραφαγάρ'ς, μόν' εἶμαι παραπονιάρ'ς.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι παραγκωνίζονται, ἐνῶ ἔχουν ἀξίαν καὶ θέσιν.

72. Δόσιμο τοῦ χεριοῦ σώσιμο τῆς ψυχῆς.

Τί σπουδαῖα ἀποτελέσματα φέρει ἡ δωροδοκία! Καὶ τὴν θύραν τοῦ παραδείσου δύναται αὕτη ἐνίστε νὰ ἐξαγοράσῃ ἀπὸ τὸν φύλακα αὐτῆς. Λέγεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἀδιεξόδου, εἰς ὃ περιέρχονται πολλάκις οἱ ἀπερίσκεπτοι ἄνθρωποι.

73. Δώδεκα γκουτζιαμπαῶνδες, δεκαπέντε καλαμάρια.

Λέγεται ἐπὶ πολυαρχίας, ὅταν πολλοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ φιλόδοξοι, παρουσιάζωνται ὡς ἔχοντες ἔγκυρον καὶ αὐθεντικὴν γνώμην διὰ τὰ κοινά.

74. Δυὸ τὸ λάδι, τρεῖς τὸ ξίδι, πέντε τὸ λαδόξιδο.

Εἶναι μερικοὶ ποὺ εἰς τοὺς λογισμοὺς τοῦ ἀφελοῦς πελάτου τῶν ἀναγράφουν τὸ αὐτὸ κονδύλιον δύο φορές, ἀλλὰ κατὰ διάφορον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ πελάτου ἢ ἄδικος ἐνέργειά των.

75. Ἐνὶ χεὶ ὁ μῆνας.

Ἡ πόρομα λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἵτινες παντελῶς ἀδιαφοροῦν διὰ ζωτικὰ συμφέροντά των.

76. Ἐκλασ' ἡ νύφ'... σκόλασ' ὁ γάμος.

Ἐνίστε μία ἀσήμαντος ἀφορμὴ συντελεῖ εἰς τὴν ἀδικαιολόγητον λήξιν μιᾶς διασκεδάσεως.

77. Ἐχ' ἀνάγκη ὁ Σμόλιγκας ἀπὸ χιόνια!

Ὁ γενναῖος καὶ καρτερόψυχος ἄνθρωπος δὲν καταβάλλεται ἀπὸ δυστυχήματα.

78. Ἐμπᾶτε ὄυλιά ἀλέστε κι' ἀλεστικά μὴ δίν'τε.

Λέγεται ἐπὶ μεγάλης ἀκαταστασίας πραγμάτων.

79. Εἶπ' ὁ γαῖδαρος τοῦ πετ'νοῦ κεφάλια.

Εἶναι πολὺ ἀνόητος ἐκεῖνος ποὺ σατυρίζει ἄλλον δι' ἐλάττωμα, ὅπερ δὲν ἔχει μὲν ὁ

σατυριζόμενος, κέκτηται ὁμως καὶ εἰς μεγάλην μάλιστα δόσιν ὁ σατυρίζων.

80. Εἶναι νερὸ γιὰ λειτουργιά.

Λέγεται εἰρωνικῶς ἐπ' ἐκείνων πού θέλουν νὰ φαίνωνται ἀθῶοι, ἐνῶ γέμουσιν ἀνομημάτων.

81. Ἐκεῖ πού μᾶς χρωστοῦσαν μᾶς πῆραν καὶ τὸ βόϊδ'.

Ἐνῶ ἀναμένει τις ὠφέλειαν ἀπὸ εὐεργετηθέντα, ὑφίσταται ἐν τέλει ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐμφανῆ ζημίαν.

82. Ἐμ γαλαῖτα, ἔμ μαλλαῖτα, ἔμ τ' ἄρνιᾶ θηλ'κά.

Περίεργος, ἀλήθεια, ἀπαίτησις! Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἵτινες ἔχουν ἀξιώσεις καὶ ἀπαιτήσεις ἀδυνάτους καὶ οἶονεὶ παραλόγους.

83. Ἐχ' τὸ ὄυλί Τετράδη!

Λέγεται περὶ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος διὰ τὸ ὑλικὸν κέρδος οὐδένα ἠθικὸν νόμον λαμβάνει ὑπ' ὄψιν.

84. Ἐμεῖς σὲ γιορτάζομε τοὺς Τουρνοβίτες βοηθᾶς!

Διὰ τῆς παροιμιώδους ταύτης φράσεως παρεπονοῦντό ποτε οἱ Λισκατῆται πρὸς τοὺς Ταξιάρχας, διότι εἰς μίαν ἐπέτειον, καθ' ἣν ἐπανηγύριζε τὸ Λισκάτσι, ἔβρεχε συνεχῶς, ὥστε ὁ κάτωθι αὐτοῦ ποταμὸς ἦτο ἐπὶ ἡμέρας ἀδιάβατος, ἐπειδὴ δὲ ἦτο καὶ ἀγεφύρωτος, οἱ ἐκ Τουρνοβίου πανηγυρισταὶ παρέτεινον τὴν εἰς Λισκάτσι παραμονὴν των λόγῳ τῆς κακοκαιρίας· μτφρ. λέγεται ἢ ὡς ἄνω φράσις καὶ εἰς ἄλλας παρεμφερεῖς περιστάσεις.

85. Ἐσκοτῶσαν ἓνα βλάχο... μέσ' τὸν κῶλο μου τὸ γράφω.

Οἱ βλάχοι, ἰδίως οἱ σκηνῖται, ἐπὶ τουρκοκρατίας συνειργάζοντο μὲ τὰ κακοποιὰ στοιχεῖα καὶ ἦσαν οἱ ὀδηγοὶ τῶν ληστοσυμμοριῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ λαὸς μετ' ἀνακουφίσεως καὶ ἀδιαφορίας ἤκουε τὰ ἀτυχήματά των καὶ ἰδίᾳ τὸν φόνον των. Ἡ παροιμιώδης αὕτη φράσις λέγεται μόνον διὰ τοὺς σκηνίτας ἀρβανιτοβλάχους.

86. Ἐγὼ γελάω τοὺς δώδεκα καὶ χίλιοι γελοῦν μὲ μένα.

Κακόγλωσσοι καὶ χλευασταὶ εἶναι συνήθως ἐκεῖνοι πού ἔχουν τὰς περισσοτέρας κακίας καὶ τὰ περισσώτερα ἐλαττώματα.

87. Εἶπε τῆμ ψαῖρα μπούμπα.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων πού ζοῦν πτωχικὴν ζωὴν.

88. Ἐο' εἰς' ὠρὲ Ζῆχο ;... — Ἐγὼ εἰμ' ὠρὲ Τζιάμπο.

Ὁ χρόνος μεταβάλλει τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ ἀνθρώπου τόσον, ὥστε μετὰ μακρὰν ἀποδημίαν καὶ αὐτοὶ οἱ ἀδελφοὶ δὲν γνωρίζονται, ὅταν συναντηθοῦν.

89. Ἐννιᾶ βολῆς μέτρα καὶ μιᾶ κόβε.

Αἱ σοβαραὶ ἀποφάσεις δὲν πρέπει νὰ λαμβάνωνται βεβιασμένα, ἀλλ' ἀφοῦ ἐκ τῶν προτέρων ὑπολογίζονται καὶ σταθμίζονται ὅλαι αἱ συνέπειαι αὐτῆς.

90. Εἶναι μακρυὰ τὸ σκοτάδι ;... κλείσ' τὰ μάτια νὰ τὸ ἰδῆς.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἵτινες ἰσχυρίζονται ἄγνοϊαν καὶ ἀμφιβάλλουν διὰ τινὰ πράξιν, ἐνῶ αὕτη εἶναι ὀφθαλμοφανῆς, σαφῆς καὶ εὐεξηγήητος.

91. Ἐμεῖς ψωμί δὲν ἔχομε, ρεπανάκια γιὰ τὴν ὄρεξη.

Πρῶτα νὰ ἐξοικονομοῦμε τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα καὶ κατόπιν τὰ ἄλλα.

92. Ἐχεις γρέσια, ἔχεις γλῶσσα.

Μεγάλη είναι ἡ δύναμις τῶν χρημάτων. Ἐνας πτωχὸς δὲν ἔχει τὸ θάρρος νὰ λέγῃ ἐλεύθερα τὴν γνώμην του.

93. Εἶδ' ὁ Θεὸς τ' ἄδικο.

Ἡ ἀδικία τιμωρεῖται πάντοτε ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

94. Ἐμ κρύγιον, ἔμ θολόν, ἔμ τραβάει¹.

Ὁ δειλὸς καὶ ὁ ἀναποφάσιτος πάντοτε δυσκολίες βλέπει μπροστά του.

95. Εἶδες Τοῦρκον, γρόσια θέλει· εἶδες κι' ἄλλον κι' ἄλλα θέλει.

Ἐκ πολυχρονίου παρατηρήσεως καὶ ἔξεως ἔχει σχηματισθῆ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἡ ἀλάνθαστος γνώμη, καθ' ἣν ἡ ἐκάστοτε ἐμφάνισις προσώπου τινὸς συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πάντοτε δυσαρέστου ἐπακολουθήματος.

96. Ζῆσε, μαῦρε μου, νὰ φᾶς χλωρὸ τριφύλλι.

Μία κατάστασις σφύζεται μόνον εἰς τὴν κατάλληλον ἐποχὴν, ἐνῶ ἡ ἄσκοπος παράτασις ἔχει ὡς συνέπειαν τὸν βέβαιον ὀλεθρον.

97. Ἡ φτήνεια τρώει τὸμ παρᾶ.

Μεγαλύτερα κινήσις εἰς τὸ ἐμπόριον γίνεται, ὅταν αἱ τιμαὶ ἐλάττωθῶσιν ἀποτόμως.

98. Ἡῦρες φαῖ κάτσε φάει, γῦρες ξύλο σήκου φέγα.

Πρέπει πάντοτε ὁ ἄνθρωπος νὰ συμμορφώνεται ἐκάστοτε σύμφωνα με τὰς περιστάσεις καὶ τὸ περιβάλλον.

99. Ἡ σφίξη θγάζει λάδι.

Ἡ πίεσις καὶ τὰ ἐξαναγκαστικὰ μέσα ἐπιφέρουσι πολλάκις καλὰ ἀποτελέσματα.

100. Ἡῦρ' ἀπὸ γόνους γόνατα.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἵτινες κληρονομοῦν ἐκ συγγενῶν των μεγάλην περιουσίαν.

101. Ἡ καλὴ μέρα φαίνεται ἀπ' τὰ πρῶτα.

Συνήθως εὐθύς ἐξ ἀρχῆς φαίνεται τοῖσιν ἐκβασιν θὰ ἔχη ἓν ἔργον ἢ μία ὑπόθεσις.

102. Ἡ ποταμιὰ δὲν κατεδάξ' κάθε μέρα κούτσουρα.

Αἱ κατάλληλοι εὐκαιρίαι πρὸς ἀπόκτησιν πράγματός τινος δὲν παρουσιάζονται πάντοτε.

103. Ἡ μικρὸς-μικρὸς παντρέψου, ἢ μικρὸς καλοερέψου.

Γίνεται διὰ τῆς παρουσίας σύστασις εἰς τοὺς νέους νὰ νυμφεύωνται μικροί, διότι, ἅμα παρέλθον τὰ ἔτη τῆς νεότητος δύσκολα ἀποφασίζουσι διὰ γάμον.

104. Ἡ γειά μὲ κάνει καὶ γελῶ, ἢ γειά καὶ καμαρώνω.

Τὸ πολυτιμότερον ἀγαθὸν, εἶναι ἡ ὑγεία. Ἄνευ ὑγείας τὰ πλούτη οὐδὲν ὠφελοῦν. Λέγεται ἐπὶ πλουσίων, οἵτινες, λόγῳ χρονίου νοσήματος, εἶναι πάντοτε μελαγχολικοί.

105. Ἡρῆ' ὁ κόμπος στὸ χτέν'.

Ὅταν κανεὶς ἔχη μπροστά του ἀνυπέρβλητον πρόσκομμα καὶ εὐρίσκεται πρὸ ἀδιεξόδου, πρέπει νὰ λάβῃ γενναίαν ἀπόφασιν διὰ νὰ τὸ ὑπερνικήσῃ.

106. Ἡρθαν τ' ἄγριγια νὰ διώξουν τ' ἡμερα.

Δὲν πρέπει νὰ ὑποχωροῦν οἱ συνετοὶ καὶ τίμιοι ἄνθρωποι πρὸ τῶν ὑπερφιάλων ἀπαιτήσεων τῶν φαύλων.

1. Βλ. τὴν ὑπ' ἀρ. 8 εὐτράπελον διήγησιν.

107. Ἦρθ' ὁ βλάχος με τὸ μέλ'.

Μερικὰ πράγματα εἰς τὴν μεγάλην ἔλλειψιν εἶναι περιζήτητα καὶ φαίνονται νοστιμώτατα ἂν τύχη νὰ εἶναι ταῦτα φαγώσιμα.

108. Ἡ γλῶσσα κόκκαλα δὲν ἔχει καὶ κόκκαλα τσακίζει.

Ἡ ἀκράτεια τῆς γλώσσης πολλοὺς πολλάκις ἐζημίωσεν.

109. Ἡὺραμαν παπαῖ, ἄς θάψουμε καμπόσ'ς.

Λέγεται περὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι, ἐνῶ τὸν ἄλλον καιρὸν ἀδρανοῦν καὶ δὲν φροντίζουν διὰ τὰς ἐργασίας των, παρουσιασθείσης εὐκαιρίας, τότε ἐπιζητοῦν διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου νὰ θεραπεύσουν ὅλας τὰς ἀνάγκας των.

110. Ἡ χαρὰ κι' ἡ λύπη ἀντάμα περβατοῦν.

Λέγεται περὶ ἐκείνων, οἵτινες εἰς χαρμοσύνους στιγμὰς δοκιμάζουν συγχρόνως πικρίας καὶ ἀτυχήματα.

111. Ἡ ὄυλ' ἀπὸ τῆς διὰ τῆς, γκαθὰ κ'άν' τὰ παιδιὰ τῆς.

Ἡ βεβιασμένη ἐργασία δὲν εἶναι καλή, διότι παρουσιάζει ἀτελείας ἐμφανεῖς.

112. Ἡ δάρ'το τ' ἀρχοντόϊπουλο, ἢ μὴ τὸ μαγαρίζης.

Εἰς σπουδαίας περιστάσεις τοῦ βίου του ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ συμμορφώνεται ἀναλόγως μετὰ τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν, ὥστε ἡ ἐμφάνισις του νὰ εἶναι κατ' ὅλα ἀξιοπρεπής. Τὰ ἡμίμετρα καὶ ἡ ἐπιφυλακτικότης πρέπει νὰ ἀποκλείωνται.

113. Ἰσίοζύγιαζε κι' ἀκριβοπούλα.

Γίνεται σύστασις εἰς τοὺς ἐμπορευομένους, ὅτι δύνανται μὲν νὰ εἶναι ἀπαιτητικοὶ εἰς τὰς τιμὰς των, ἀλλ' εἰς τὸ ζύγισμα καὶ τὸ μέτρομα τῶν ἐμπορευμάτων πρέπει νὰ εἶναι δίκαιοι καὶ ἀκριβεῖς.

114. Κάθε χώρα καὶ ζακόνι κάθε μαχαλᾶς καὶ τάξη.

Κάθε τόπος καὶ κάθε χωριὸ κοινὰ εἰς τὰ γενικώτερα καὶ κοινὰ ἔθιμα ἔχει καὶ τὰς ἰδιαιτέρας συνηθείας του.

115. Κάλλια λόγια στὸ χωράφι, πέρι μάγγανα στ' ἄλῳνι.

Πρέπει νὰ συμβιβάζεται ἐγκαίρως μία διαφορὰ καὶ νὰ δίδονται ἀμοιβαίως αἱ δέουσαι ἐξηγήσεις πρὸς ἀποφυγὴν ἐντονωτέρων προστριβῶν καὶ διενέξεων.

116. Κάθε πέρ'σι καὶ καλύτερα, κάθε φέτο καὶ χειρότερα.

Ὁ ἄνθρωπος μεγαλοποιεῖ πάντοτε τὸ παρελθόν' ἀπὸ τὸ παρὸν δὲν μένει συνήθως εὐχαριστημένος.

117. Καλ' εἶν' ἡ νύφη μας, μόνο στραθὰ λογιάζει.

Πολλάκις ἀπὸ ὑπερβολικὴν ἐπιείκειαν θεωροῦμέν τινὰ καλόν, ἐνῶ ἔχει σοβαρώτατον ἐλάττωμα.

118. Κάλλια γιάτο παρὰ ποῦντο.

Καλύτερα νὰ ἔχῃς τὰ πράγματά σου παρόντα, παρὰ νὰ εἶναι ἀπόντα καὶ νὰ ψάχῃς νὰ τὰ βρῆς.

119. Κακὸ χωριὸ τὰ λίγα σπίτια.

Ὅσο περισσότεροι ἄνθρωποι ἀποτελοῦν μίαν κοινότητα καὶ συνεργάζονται, τόσο καλύτερα ἐξυπηρετοῦνται τὰ συμφέροντά των.

120. Κάηκ' ἡ μπάμπω στὸ κουρκοῦτι... φυσάει καὶ τὸ γιαοῦρτι.

Ἐνίοτε ὁ ἄνθρωπος παίρνει τέτοιον φόβον, ὥστε λαμβάνει τὰ μέτρα του καὶ ἐκεῖ ὅπου

οὐδεμία ἀπολύτως ἀνάγκη φόβου παρίσταται.

121. Καίρὸς πανιά, καιρὸς παιδιά.

Κάθε ἐργασία εἰς τὴν κατάλληλον ἐποχὴν καὶ τὴν ἀνάλογον περίστασιν.

122. Καινούργιο κόσκινο ποῦ νὰ σὲ πρωτοκρεμάσω.

Ἔχομεν πράγματι μέγα διαφέρον διὰ κάθε νέον καὶ πρωτοφανὲς πρᾶγμα, ὅπερ εἶναι κτῆμα μας, ἐξατιμίζεται ὅμως τοῦτο πολὺ γρήγορα.

123. Κάλλια νὰ κλάψῃ τὸ παιδί, τὶ πέρ' ἢ μάννα.

Εἶναι προτιμότερον νὰ περιορίζωμεν τὸ κακόν, ἔστω καὶ δι' ὀδυνηρῶν μέσων παρὰ νὰ ἀφίνωμεν νὰ ἐπέρχεται μὲ ἀληθεῖς καταστροφάς.

124. Κάλλια νὰ σοῦ θῆῃ τὸ μάτι, τὶ πέρι τῶνομα.

Ἡ παροιμία αὕτη, αὐστηρά πως ἐν τῇ διατυπώσει της, συνιστᾷ εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ προσέχη πολὺ εἰς τὴν διατήρησιν ἀσπίλου τιμῆς καὶ ὑπολήψεως.

125. Καλὸ τυρὶ σὲ ὄυλινο τομάρι.

Ἐνίοτε μεγάλοι ψυχικοὶ ἀρεταὶ καὶ πνευματικὰ προτερήματα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι συνυφασμένα μὲ τὰ ὀλεθριώτερα ἀποτελέσματα.

126. Κυλίστικ' ὁ τέντζερης καὶ θρῆκε τὸ καπάκι.

Οἱ κατὰ τὰς ιδέας καὶ τοὺς τρόπους ὅμοιοι ἄνθρωποι συχνὰ συναντῶνται καὶ συναναστρέφονται ἀλλήλους.

127. Κάθε πόρτα τὸ καρφί της.

Κάθε ἄνθρωπος ἔχει βάσανα ἰδιαίτερα καὶ πικρίας, ὅς οἱ ἄλλοι δὲν γνωρίζουν οὐδὲ τὰς βλέπουν.

128. Κατὰ μάννα κατὰ τάτα κατὰ γιὸς καὶ θυγατέρα.

Πολλάκις τὰ ἐλαττώματα καὶ αἱ κακαὶ ἰδιότητες τῶν γονέων μεταβιβάζονται κληρονομικῶς καὶ εἰς τὰ τέκνα των.

129. Κάλλια γαῖδουρόδενη πέρι γαῖδουρογύρευε.

Πρέπει νὰ λαμβάνη τις ἐκ προνοίας προφυλακτικὰ μέτρα διὰ τὴν περιφρούρησιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν κτημάτων του.

130. Καλύτερα νὰ μὲ φάῃ ἕνα λιοντάρ', τὶ πέρ' ἕνα ζαγάρ'.

Εἰς ἀναπόδοστον ἀνάγκην εἶναι προτιμότερον νὰ ὑποχωρήσῃ ὁ ἄνθρωπος πρὸ ἑνὸς ἰσχυροτάτου καὶ ἰκανωτάτου προσώπου, παρὰ πρὸ ἑνὸς εὐτελοῦς καὶ ἀσημοτάτου ἀτόμου ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει δικαιολογεῖται.

131. Κάλλια στὸν Τοῦρκο παρὰ στὸ Γκρέκο.

Εἰς οὐδεμίαν ἐπιγαμίαν ἤρχοντο οἱ σκηνῆται ἀρβανιτόβλαχοι μὲ τοὺς ἑλληνοφώνους χριστιανούς.

132. Κάμε τὸ καλὸ καὶ ρίξ' το στὸ γιאלό.

Εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ κάμνη καλωσύνην, χωρὶς νὰ λαμβάνη ὑπ' ὄψιν, ποῦ αὕτη ἀπευθύνεται.

133. Κά... κά... κά... ἢ κόττα, θὰ γεννήσ' τ' αὐγό.

Ἐνα μυστικὸν ποῦ ἤρχισε νὰ ψιθυρίζεται, ἐξάπαντος μετ' ὀλίγον θὰ φανερωθῇ.

134. Κουτσοί στραβοί στὸν Ἅϊ Παντελέημονα.

Λέγεται, ὅταν πολλοὶ ἀδιακρίτως ἔχουν ἀπαιτήσεις νὰ καρπωθοῦν τὰ αὐτὰ ὀφέλη ἐκ τινος πρὸς τὸν ὁποῖον σωρηδὸν προστρέχουν παρακαλοῦντες.¹

135. Κί' ἢ κοῤκινουὸ τὸν ἄντρα της μὲ τοὺςπραματευτᾶδες.

Λέγεται, ὅταν μερικοὶ μεγαλοποιοῦν εἰς ὑπερβολικὸν βαθμὸν τὴν ἀξίαν τῶν εὐτελῶν πραγμάτων καὶ παραλληλίζουν ἢ συγκρίνουν ταῦτα πρὸς ἄλλα ἀσυγκρίτως ἀνώτερα.

136. Κάνε καλὸ στοῦ διαόλου τὸ χωριό.

Λέγεται, ὅταν τις διὰ μίαν καλὴν πρᾶξιν τοῦ πληρώνεται ὡς ἀντάλλαγμα μὲ ἀχαριστίαν.

137. Καλά εἶν' τὰ φαρδυμάνικα, μόν' τὰ φοροῦν οἱ Δεσποτᾶδες.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἵτινες, ἐνῶ εἶναι παντελῶς πτωχοὶ καὶ ὀπωσθήποτε ἀνίκανοι, ἐπιζητοῦν δόξας, τιμὰς καὶ ὑλικὰς ἀπολαύσεις, ἢ πραγματοποιήσεις τῶν ὁποίων καθίσταται ἀδύνατος.

138. Κόρακας κοράκου μάτι δὲ θγάζ'.

Βοηθοῦνται καὶ ὑποστηρίζονται πολὺ οἱ ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους ἐνώνει τὸ κοινὸν συμφέρον, ἢ ἡ αὐτὴ καταγωγὴ καὶ ὁμογνωμοσύνη.

139. Κάλλια πέντε καὶ στὸ χέρι, πέρυ δέκα καὶ καϊτέρει.

Εἶναι προτιμότερον τὸ ὀλίγον μὲν, ἀλλὰ βέβαιον κέρδος, παρὰ τὸ πολὺ καὶ ἀβέβαιον.

140. Κί' ὁ λύκος χορταμένος καὶ τὰ πρόβατα σωστά.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἶναι τόσο ἐπιτήδριοι, ὥστε, ἐνῶ πράγματι ἀδικοῦν, ὅμως οὐδεὶς ἐναντίον των παραπονεῖται.

141. Καλὴμέρα χώρια του.

Λέγεται ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν εὐποληπτῶν, τῶν ἀξιοπρεπῶν, τῶν ἀδιαβλήτων, τοὺς ὁποίους καὶ ἰδιαιτέρως πρέπει κανεὶς νὰ χαιρετᾶ, ὅταν εὐρίσκωνται ὁμοῦ μετ' ἄλλων, διὰ νὰ φαίνεται οὕτω ἡ τιμητικὴ διάκρισις.

142. Κατὰ τὸν Ἄγα καὶ τὸ πεσκέσ'.

143. Κατὰ τὸ μάγουλο καὶ τὸ μπάτσο

Ὅλα πρέπει νὰ ἐκτελοῦνται μὲ ἀναλογίαν καὶ σχετικότητα καὶ συμφώνως πρὸς τὰς περιστάσεις, ν' ἀποφεύγεται δὲ ἡ ὑπερβολή, εἴτε ἐπὶ ἔλαττον, εἴτε ἐπὶ μείζον.

144. Κάλλια πέντε κάρβουνα, πέρυ χίλια πρόβατα.

Καίτοι ἡ παροιμία φαίνεται, ὅτι εἶναι ὑπερβολικὴ, ἐν τούτοις εἰς ἐξαιρετικὰς τινὰς στιγμὰς ἡ θέρμανσις προφυλάσσει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ βεβαίου θανάτου.

145. — Καὶ παπᾶς γίνκες Κώστα; — Ἔτσι τῶφερ' ἢ κατάρα.

Πολὺ εὐμετάβλητος εἶναι ἡ τύχη· ἐνίοτε ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀδυσωπήτου ἀνάγκης μετέρχεται ἐν ἐπάγγελμα, εἰς τὸ ὁποῖον οὐδεμίαν διάθεσιν ἢ κλίσιν αἰσθάνεται, οὐδὲ τὸ εἶχε ποτε σκεφθῆ.

146. Κάθε τσαπὶ πρὸς λόγου του.

Κάθε ἄνθρωπος πρῶτα θὰ κοιτάξῃ τὸ ἰδικόν του συμφέρον.

1. Γνωστὸν εἶναι, ὅτι ὁ Ἅγιος Παντελεῆμων ἦτο καὶ ἰατρός, θεραπεύσας πολλοὺς ἀσθενεῖς [N.X.P.].

147. Κόντσα κασπαῖς, Γιάννενα χωριό.

Λέγεται, ὅταν θέλουν νὰ δείξουν τὴν παλαιὰν εὐκλειαν καὶ ἀνθηρὰν κατάστασιν τῆς πόλεως Κονίτσης. Λέγεται καὶ εἰς παρεμφερεῖς περιστάσεις.

148. Κουκιά ἔφαγες, κουκιά μολογᾶς.

Λέγεται περὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν νὰ ἀναφέρουν σπουδαίας πράξεις των, μεγαλοποιοῦν τὰς πλέον ἀσημάντους.

149. Καλαμπάλικι στὸ χάνι... νερὸ μέσ' τὰ φασούλια.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀραιώνουν τὸ κρασί δι' ὕδατος, ἢ καὶ τὰ φαγητά, ὅταν ὄλως ἀπροόπτως συγκεντρωθοῦν πολλοὶ φιλοξενούμενοι.

150. Καὶ τὰ φτωχὰ τρανεύουνε καὶ τ' ἀρφανά βαστιοῦνται,

καὶ τᾶρημα παντρεύονται κι' οἱ χῆρες ἰκονομιοῦνται.

Φρασιολογία παρηγορητικὴ — λεγομένη πολλάκις καὶ ὡς μοιρολόγι — καταδεικνύουσα τὴν πρόνοιαν τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ πρὸς τὰ πλάσματά του, καὶ ἰδίᾳ τοὺς ἀναξιοπαθοῦντας.

151. Κιστῆς πραμχτευτῆς οὔτε χάν' οὔτε κερδίζ'.

Ἡ δειλία καὶ ἡ ὑπερβολικὴ συντηρητικότης δὲν εἶναι προτέρημα τῶν ἐμπόρων, οἵτινες διὰ νὰ πλουτήσουν πρέπει νὰ ἔχουν δόσιν τόλμης καὶ ἀποφασιστικότητος.

152. Καλῆς ἀντάμωσες.

Ὅταν κανεὶς λέγη ὑπερβολὰς, ἢ ζητῆ ἀδύνατα καὶ ἀνύπαρκτα πράγματα, τοῦ λέγομεν τὴν ἀνωτέρω παροιμίαν, οἶονεὶ οἰκτίροντες αὐτόν.

153. Καίει τὴν κάπα γιὰ τὸμ φύλλο.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνου, ὁ ὅποιος ἐκουσίως ὑποβάλλεται εἰς μεγάλας θυσίας διὰ τὸ ἐλάχιστον κέρδος, ἢ ἀπλῶς δι' ἀσήμαντον ἱκανοποίησιν του.

154. Λάδι βρέχει κάστανα χιονίζε.

Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ τῶν ἄκηρῶν καὶ τῶν παντελῶς ἀδιαφορούντων διὰ τὰ ἑαυτῶν.

155. Λαγὸς τῆ φτέρη εἰρωγε, κακὸ τοῦ κεφαλιοῦ του.

Εἰς ἐκείνον ποὺ προσπαθεῖ νὰ βλάψῃ τὸν προστάτην καὶ εὐεργέτην του, λέγεται τὸ λαϊκὸν τοῦτο ἀποφθεγμα.

156. Λεῖπ' ὁ Μάρτ'ς ἀπ' τῆ σαρακοστή;

Λέγεται ἐπὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι, ὡς ἀπαραίτητοι, εἶναι πάντοτε παρόντες εἰς οἵανδήποτε κοσμικὴν συγκέντρωσιν ἢ διασκέδασιν.

157. Μπρὸς ὀπίσω τοῦ Χριστοῦ, καρδιὰ τοῦ χειμωνιοῦ.

Ὁ δριμύτερος χειμῶν εἰς τὰ βόρεια ταῦτα μέρη ἐπέρχεται συνήθως ἀπὸ 20 Δεκεμβρίου μέχρι 20 Ἰανουαρίου.

158. Μάρτης γδάρτης.

Καὶ τὸ ψῦχος τοῦ Μαρτίου εἶναι ἐνίοτε πολὺ διαπεραστικόν.

159. Μονὸ δὲ φτάν', διπλὸ φτάνει καὶ περ' σσεύει.

Ἀπὸ κακὴν ἐκτίμησιν τῶν πραγμάτων ὑποβαλλόμεθα πολλάκις εἰς διπλοῦν ἄσκοπον κόπον, ἢ εἰς περιττὰς δαπάνας.

160. Μὲ τὸν ἥλιο μπαίν'ν, μὲ τὸν ἥλιο εγαίν'ν,

τ' ἔχουν τὰ ἔρμα καὶ ψοφοῦν;

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἵτινες ἰσχυρίζονται, ὅτι λαμβάνουν ὅλα τὰ μέτρα πρὸς πρόληψιν μιᾶς καταστροφῆς, ἐνῶ αὐτὰ ταῦτα τὰ μέτρα ἐπιφέρουν ταύτην.

161. Μὲ τὸ στόμα μπάρα - μπάρα, μὲ τὰ χέρια κρατημάρα.

Λέγομεν τὴν παροιμίαν ταύτην, ὅταν θέλωμεν νὰ ὑποδείξωμεν εἰς ἄλλους, ὅτι δεχόμεθα μὲν πᾶσιν σκωπτικὴν φράσιν ἢ ἀστεϊσμόν, ἀλλὰ δὲν ἀνεχόμεθα οἰανδήποτε διὰ τῶν χειρῶν ἐνόχλησιν.

162. Μαύρους μύθους κι' ἄλαλους.

Ὅταν κανεὶς διηγῆται ἀπίστευτα πράγματα τοῦ λέγομεν τὴν παροιμίαν ταύτην, ἐκφράζοντες τὴν ἔκπληξίν μας καὶ διαψεύδοντες αὐτόν.

163. Μᾶς ξεφύτρωσαν σὰν τὰ μανιτάρια.

Λέγεται, ὅταν ὅλως ἀπροσδοκῆτως καὶ παρ' ἐλπίδα παρουσιάζωνται τινες ὡς ὑποστηρικταὶ ὑπόπτου τινὸς πράξεως.

164. Μπεκιαρλίκ' μασκαραλίκ'.

Ὁ ἄγαμος βίος παρουσιάζει πολλὰς ἀτελείας ἀξιοκατακρίτους.

165. Μαζώθ'καν τὰ κοράκια κι' ἔβαλαν τὸ μποῦφο πρῶτο.

Λέγεται, ὅταν ὑπὸ πολλῶν δίδεται ἐν ἀξίωμα καὶ ἡ ἀρχηγία εἰς ἕνα ἀνθρώπον ἀνίκανον καὶ ἀνάξιον.

166. Μαζώθ'καν οἱ ζουρλοὶ νὰ φᾶν τοῦ φρόνιμου τὸ εἶψ.

Λέγεται ἐπὶ σπατάλης γινομένης ἐπὶ τῆς περιουσίας ἐνὸς καλοῦ νοικοκύρη ὑπὸ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων του.

167. Μάτια πραμάτεια.

Ὅταν ἀγοράζης πρόσεχε· δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μετανοήσης ἀργότερα καὶ νὰ θέλῃς νὰ ἐπιστρέψῃς τὸ ἀγορασθέν.

168. Μᾶς γίν'κε τσιᾶμκος νταμπάκος.

Λέγεται ἐπὶ τῶν ὀχληρῶν, τῶν μερῶν φόρτου ἀπαιτούντων χάριν τινὰ ἢ ἐκδούλευσιν.

169. Νὰ σὲ φυλάῃ ὁ Θεὸς ἀπὸ καινούργιον ἄρχοντα κι' ἀπὸ παλιὸ διακονάρη.

Ὁ πρῶτος εἶναι θεράσης καὶ ὑπερήφανος, ὁ δεύτερος πονηρότατος καὶ κόλαξ, ἀμφότεροι δὲ ἐνίοτε κακοὶ καὶ ἐπικίνδυνοι.

170. Νοικοκύρ'ς ὁ Χότζιας· πότε θέλ' ἀνεβαίν', πότε θέλ' κατεβαίν'.

Ἐκαστος εἶναι ἐλεύθερος καὶ ἀνεξάρτητος, ὥστε νὰ διαρρυθμίξῃ τὰ τοῦ οἴκου του, ὡς θέλει.

171. Ντροπαλὸς καλόερος, ἄδεια τὰ σακκούλια του.

Δὲν πρέπει νὰ εἴμεθα διστακτικοὶ καὶ ἐπιφυλακτικοὶ, προκειμένου νὰ ζητήσωμεν δικαίας καὶ εὐλόγους ἀπαιτήσεις.

172. Νᾶχαναν δῆες οἱ μύγες μέλι, θᾶτρωγαν κι' οἱ γύφτ' μὲ τὰ χουλιάρια.

Δὲν εἶναι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐπιδέξιοι καὶ ἐπιτήδειοι, ὥστε νὰ ἀποδίδουν τὴν αὐτὴν ἐργασίαν μὲ τοὺς ἰκανοὺς εἰς ποσότητα ἢ εἰς ποιότητα.

173. Νύφ' ἀπὸ σόϊ καὶ ὄυλι ἀπὸ κοπάδι.

Ἀμφότερα ἔχουν προτερήματα λόγῳ τοῦ καλοῦ περιβάλλοντος εἰς τὸ ὁποῖον ἔζησαν καὶ δι' αὐτὸ πρέπει νὰ προτιμῶνται.

174. Νὰ κἀν' ἡ μάννα δώδεκα νὰ θάψῃ δεκαπέντε.

Λέγεται διὰ τὰ παντελῶς ἀνίκανα καὶ ἀδιάφορα τέκνα, τῶν ὁποίων ὁ θάνατος οὐδόλως θὰ συνεχίσει καὶ αὐτοὺς τοὺς γονεῖς.

175. Νὰ μοῦ ζήσ' ὁ Παντελέημονός μου.

Λέγεται εἰς τὴν Βούρμπιανην καὶ ἔχει τὴν ἀρχὴν εἰς ὀλόκληρον ἀνέκδοτον. Ἡ σημασία της εἶναι παρεμφερῆς πρὸς τὸ «τί χαλεῦ' ἡ ἀλούπα στὸ παζάρι».

176. Νὰ εἶναι κόττες στὸ χωριὸ κι' ἄς εἶναι καὶ ὄστια.

Οἱ κίνδυνοι εὐκολὰ παρακάμπτονται, ὅταν τις πρόκειται νὰ προσπορισθῇ ἀσφαλὲς κέρδος.

177. Νὰ ἦταν ἡ ζήλια ψώρα θὰ ψώριαζ' ὁ κόσμος ὅλος.

Ἡ ζηλοτυπία εἶναι ψυχικὸν ἐλάττωμα ἔμφυτον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

178. Ξένος πόνος ξώκαρδος.

Μόνον τὰ ἴδια ἐκάστου ἀτυχήματα ἐπιφέρουν πόνον διαπεραστικὸν μέχρι τῆς καρδίας.

179. Ξένο ψωμί δικὰ του δόντια.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ζοῦν εἰς βᾶρος ἄλλων, χωρὶς οἱ ἴδιοι νὰ κοπιᾶζουν.

180. Ὁ ἥλιος φέγγ' γιὰ ὅλον τὸν κόσμον.

Τὰ δῶρα τῆς φύσεως δὲν γνωρίζουν προτιμήσεις, ἀλλ' εἶναι ἀδιακρίτως δι' ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ.

181. Ὁλ' ἐκλαίγαν τὸ χάλι τους καὶ ὁ μύλωνας τ' αὐλάκι του.

Ὁ ἄνθρωπος ὁ μὴ ἔχων οὐδὲ ἴχνος φιλανθρωπίας καὶ ὁ σκληρόκαρδος οὐδόλως ἐνδιαφέρεται διὰ κοινὰ σοβαρὰ ἀτυχήματα, οὐδὲ συμπονεῖ, ἐνδιαφέρεται δὲ μόνον δι' ἀνάξια λόγου ἀτομικὰ συμφέροντα.

182. Ὁ κόσμος ἐθρηνίζονταν κι' οἱ κοῦρβες ἐστολίζονταν.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἵτινες οὐδὲν αἰσθημα φιλαλληλίας καὶ ἀλληλεγγύης δεικνύουσιν, ἀλλὰ τούναντίον ἐπιδεικνύουσιν ἀδιαφοροῦσιν καὶ εἰς τὰς μᾶλλον κρισίμους στιγμὰς τῶν ἄλλων.

183. Ὁ λύκος τὴν τρίχ' ἀν' ἀλλάξ', τὴ γνώμη δὲν τὴν ἀλλάξ'.

Ἡ ἔμφυτος κακία τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἐκρίζουται εὐκόλως. Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δὲν διορθοῦν τὰ ἐλαττώματά των.

184. Ὁχι δ' πω; ἡξερές νύφη, μόν' δ' πω; ἡῦρες.

Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν εὐρεθῇ πρὸ νέου περιβάλλοντος πρέπει νὰ ἀλλάξῃ τρόπους καὶ συμπεριφορὰν καὶ νὰ προσαρμόζεται μὲ τὰς νέας κοινωνικὰς ἀπαιτήσεις.

185. Ὁσ' ὁ νοῦς μου στὸ χωράφι τόσο νὰ βρεθοῦν τὰ βόϊδια.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἵτινες ἀπὸ ἀδιαφορίαν καὶ ὀκνηρίαν ἔχασαν παντελῶς τὸ διαφέρον ὑπὲρ τῶν συμφερόντων των.

186. Ὁ παπᾶς πρῶτα βλογάει τὰ γένεια του.

Ὁ ἄνθρωπος πρῶτον θὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἰδίων καὶ ἔπειτα τῶν ἀλλοτρίων συμφερόντων.

187. Ὅσα ξέρ' ὁ νοικοκύρ'ς δὲν τὰ ξέρ' ὁ κόσμος ὅλος.

Μόνον ὁ νοικοκύρης ἔχει πλήρη ἐνημερότητα περὶ τῶν ἐν τῷ αὐτοῦ οἴκῳ συμβαινόντων.

188. Ὅπ' ἀκοῦς πολλὰ κερᾶσια, πάρε μικρὸ καλάθ'.

Δὲν πρέπει νὰ δίδωμεν μεγάλην προσοχὴν εἰς ἐξωγκωμένας καὶ ὑπερβολικὰς πληροφορίας.

189. Οὐδε τὸ διάολό σ' νὰ θρῆς, οὔτε τὸ σταυρό σ' νὰ κάν'ς.

Νὰ μὴ βρεθῆ κανεὶς εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ λάβῃ ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ μέτρα καὶ τὰ μέσα πρὸς θεραπείαν ἐνὸς κακοῦ.

190. Ὅσο νὰ στῶλίσ'ν τὴν νύφη βγαίν'ν τὰ μάτια τοῦ γαμπροῦ.

Τότε μία ἐργασία καθίσταται ἐπωφελής, ὅταν ἐκτελεσθῆ καὶ ἀποπερατωθῆ ἐγκαίρως ἄνευ δηλ. χρονοτριβῆς καὶ ἀργοπορίας, καὶ μάλιστα ὅταν αὕτη ἔχῃ κακὰ ἐπακόλουθα.

191. Ὅσο παίρνει καὶ νυχτώνει ὁ Θεὸς νὰ σὲ γλυτώνῃ.

Πάντοτε κανεὶς τὸ βράδυ πρέπει νὰ συμμαζεύεται ἐνωρὶς εἰς τὸ σπίτι του, διότι ἡ νύξ φέρει πολλοὺς πειρασμοὺς καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐκτιθέμεθα ἄνευ λόγου εἰς τοὺς ἐκ τοῦ σκότους παντοίους κινδύνους.

192. Ὅσα φέρν' ἡ ὥρα δὲν τὰ φέρ' ὁ χρόνος.

Τὰ ἀτυχήματα ἐπέρχονται εἰς χρόνον καὶ τόπον ἀπροσδιόριστον.

193. Ὁ φόβος φ'λάει τὰ ἔρημα.

Ἡ ἰδέα τοῦ φόβου προλαμβάνει πολλάκις πολλὰς ζημίας καὶ μεγάλα κακά.

194. Ὁ Θεὸς ἀνεβάζ' καὶ κατεβάζ'.

Τὰ ἀνθρώπινα μεταβάλλονται, δὲν στέκονται πάντοτε στὸ ἴδιο μέρος.

195. Ὅποιος ἔχει τὰ γένεια ἔχει καὶ τὰ χτένια.

Ὁ καθένας ἔχει τὰ μέσα καὶ τοὺς τρόπους πρὸς περαιώσιν τῶν πράξεών του. Ἄς μὴ σκοτιζώμεθα λοιπόν, ἐφ' ὅσον μάλιστα οὐδόλως ἐνδιαφερόμεθα.

196. Ὅποιος ἀνακατεύει' μὲ τὰ πίτουρα τὸν τρῶν οἱ κόττες.

Πάντοτε ζημιωμένος βγαίνει κανεὶς, ὅταν ἔχῃ σχέσεις μετὰ φαύλου καὶ ὑπόπτου. Προσοχὴ λοιπὸν ἀπὸ σχέσεις ὑπόπτους.

197. Ὅλα τὰ γουρουνία ἔχ'ν τὴν ἴδια μύτ'.

Ἔχουν κοινὰ τινὰ γνωρίσματα οἱ φαῦλοι καὶ οἱ κακοί, δι' ὧν εὐκόλως ἀναμεταξύ των ἀναγνωρίζονται καὶ συνδέονται.

198. Ὅντας πουλοῦν ἀγόραζε.

Κάθε ἐργασία εἰς τὸν καιρὸν τῆς καὶ τὴν σειρὰν τῆς. Λέγεται ἐπ' ἐκείνου, ὅστις ζητεῖ ἐξηγήσεις καὶ πληροφορίας, ἐνῶ, ὅταν αὗται ἐδίδοντο, οὐδόλως οὗτος ἐπρόσεχε.

199. Ὅποιος ἀφίνει τὴν στεργιά καὶ θάλασσα γυρεύει,

ὁ διάολος τοῦ κώλου του κουκιὰ τοῦ μαγειρεύει.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀδικοιολογήτως ἐγκαταλείπουν ἀσφαλῆ ἐργασίαν καὶ ἀναλαμβάνουν ἐπιχειρήσεις ὑπόπτους καὶ ἐπικινδύνους, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ ζημία των εἶναι βεβαία.

200. Ὁ κόσμος τῶχει τούμπανο κι' ἐμεῖς κρυφὸ καμάρι.

Λέγεται, ὅταν κρατῆ τις κοινὸν μυστικόν, ὅπερ κοινολογεῖται ἤδη μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰς αὐτὰς ταύτας τὰς τριόδους.

201. Ὅλα τὰ παράξενα κι' ὁ γάμος τὴν Τετράδην.

Ἡ παροιμία λέγεται εἰς σπουδαίας πράξεις, γενομένας εἰς ἀκατάλληλον χρόνον.

202. Ὅλο ἐσὺ στὸ μύλο... καλὰ σόκανε κι' ὁ μυλωνᾶς.
Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι κατ' ἐπανάληψιν ἐκτίθενται εἰς προφανεῖς κινδύνους καὶ ἐπὶ τέλους ὑφίστανται σημαντικὴν ζημίαν.
203. Οἱ πολλοὶ θέλουν πολλὰ κι' ὁ μόναχος ἀπ' ὅλα.
Καὶ ὁ ἕνας ἀκόμη ἄνθρωπος ἔχει τὰς καθημερινὰς ἐνοχλήσεις διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ζωῆς.
204. Ὅπου νὰ πᾶς ἢ ὁκτὶ τετρακόσια ἔχει.
Αἱ αὐταὶ δυσκολίαι εἶναι παντοῦ· μόνον ἡ συνεχὴς καὶ κανονικὴ ἐργασία ἀπομακρύνει τὰς δυσκολίας τῆς ζωῆς.
205. Ὅμοιος στὸν ὄμοιο κ' ἡ κουπριγιὰ στὰ λάχανα.
(Πρόφ. Ὅμνιος... ὄμνιο κ.λ.)
Οἱ τοῦ αὐτοῦ χαρακτήρος ἄνθρωποι συνεννοοῦνται καὶ συνδέονται εὐκόλως.
206. Ὅπως ἔστρωσε θὰ κοιμηθῆς.
Ἐκαστος ἀπολαμβάνει τοὺς καρποὺς τῶν ἔργων του.
207. Ὁ καλὸς ὁ μύλος ἀλλ' ὅ,τι νὰ εἶναι.
Ὁ ὑγιὴς καὶ ρωμαλέος ἄνθρωπος δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ τηρῆ δίαιταν εἰς τὴν καθημερινὴν του ζωὴν.
208. Ὁ κάλπικος ὁ παρᾶς δὲ χάνεται.
Ὁ εὐτελής καὶ ἐλεεινὸς ἄνθρωπος δὲν ἐξαφανίζεται εὐκόλως.
209. Ὅσο θέλ'ς τρέχα κι' ἔσα θέλ' ὁ Θεὸς σοῦ δίν'.
Ἡ τύχη πάντοτε εὐνοεῖ ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος μὲ πρόνοιαν ἐπιδιώκει τὸ συμφέρον του.
210. Ὁ γαμπρὸς καὶ τὸ πεπόνι πολλοὺς ὄπου λαθώνει.
Ἀπατῶνται, ἀλήθεια, πολλοὶ καὶ ἀπὸ τὰ δύο.
211. Ὅποιος ἔχει μύγα μοχιάζεται.
Ὁ ἔνοχος δείχνει πάντοτε καταφανῆ σημεῖα τῆς ἐνοχῆς του, ὅταν κανεὶς τὸν παρατηρήσῃ μὲ προσοχὴν.
212. Ὅποιος μικρομάθη δὲν γερονταφίνει.
Αἱ ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας συνήθειαι δὲν ἐκρίζουνται εὐκόλως.
213. Ὅλα τὰχ' ἢ Μάρω... μόν' ὁ φερετζιὲς τῆς λείπει.
Λέγεται ἐπ' ἐκείνου, ὁ ὅποιος θέλει ν' ἀποκτήσῃ κάτι, ὄχι καὶ τόσον σπουδαῖον, ἐνῶ τοῦ λείπουν πολλὰ ἄλλα ἀπαραίτητα πράγματα.
214. Ὅσο νὰ ξεπέσ' τὸ ἄτι, ἄτι εἶναι.
Ὁ εὐγενὴς καὶ ἱκανὸς ἄνθρωπος καὶ ἐν τῇ παρακμῇ του διατηρεῖ καταφανῆ σημεῖα τῆς εὐγενείας καὶ τῆς ἱκανότητός του.
215. Ὁ κλέφτ'ς κι' ὁ ψεύτ'ς τὸμ πρῶτο χρόνο χαίρουνται, τὸ δεύτερο λυπιούνται.
Πολὺ ὀλίγον χρόνον διαρκεῖ ἡ χαρὰ εἰς τὸν κλέπτην καὶ τὸν ψεύστην. Ἡ Θεία Δίκη γρήγορα τοὺς τιμωρεῖ.
216. Ὅσ' ἀργιών'ν τὰ σκόρδα, ἄλλο τόσο μεγαλών'ν.
Πάντοτε ἡ ἀραιώσις καλὰ ἀποτελέσματα φέρει.

217. "Όλα τὰ δάχτυλα δὲν εἶν' ὅμοια.

Καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐκτὸς τῶν σωματικῶν διαφορῶν ἔχουν καὶ ψυχικὰς τοιαύτας.

218. "Ὅμπρὸς γκρεμὸς καὶ πίσω ρέμα.

Λέγεται, ὅταν δὲν βλέπωμεν οὐδεμίαν διέξοδον ἀπὸ μίαν δύσκολον θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα.

219. "Ὅπ' κρεμοῦσαν οἱ μπέηδες τ' ἄρματα, κρεμοῦν οἱ γύφτοι τᾶργανα.

"Ὅποια εἰρωνεῖα τύχης ! Συμβαίνει πολλάκις νὰ περιέλθωσιν εἰς χεῖρας ἀσέμων καὶ εὐτελῶν ἀνθρώπων πράγματα καὶ ἀκίνητα ἀντικείμενα, ἰδίως οἰκίαι, πλουσιωτάτων ἀρχόντων ἐκλιπόντων ἢ περιελθόντων εἰς παρακμήν.

220. "Ὁ καλὸς ὁ μάστορας δπου θέλ' ἐάν' τὸ χειλιούρ'.

"Ὁ ἐπιτήδειος εὐρίσκει πάντοτε τρόπον διὰ νὰ δικαιολογήσῃ μίαν κατάστασιν.

221. "Ὁλ' ὀρίζουν τὴν ἀλούπα κι' ἢ ἀλούπα τὴν οὐρά της.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι βαρύνονται νὰ μᾶς παράσχουν μίαν μικρὰν ἐκδούλευσιν καὶ προσπαθοῦν νὰ ἐπιφορτίσουν ἢ νὰ πείσουν ἄλλον νὰ τὴν ἐκτελέσῃ.

222. "Ὅπ' ὁ φτωχὸς κι' ἢ μοῖρα του.

"Ὅταν εἰς πτωχὸς ὑφίσταται ἓν ἀτύχημα λέγομεν τὴν παροιμίαν ταύτην.

223. Οὔτε δλα τοῦ γιατροῦ, οὔτε δλα τοῦ πλεματικοῦ.

"Ἄς μὴ ἐκτελῶμεν κατὰ γράμμα τὰς λεπτομερεῖς ὁδηγίας τοῦ ἱατροῦ καὶ τὰς παραινεντικάς συστάσεις τοῦ πνευματικοῦ. Ἀμφότεροι λέγουσιν ἐπιτοτε πολλὰ περιττά.

224. "Ὁ κρύγιος πάει κι' ἔκατσε κοντὰ στὸν παγωμένο.

"Ὁ ὅμοιος πηγαίνει πάντοτε εἰς τὸν ὅμοιον. Λέγεται, ὅταν τις, ἔχων ἀνάγκην βοηθείας, καταφεύγῃ καὶ ζητῇ τοιαύτην ἀπὸ ἄλλον εὐρισκόμενον εἰς τὴν ἰδίαν ἢ καὶ εἰς χειροτέραν κατάστασιν.

225. "Ὁ νοικοκύρ' ὅκων' τὸ γομάρ' ἀπὸ τὴ λάσπ'.

Αἱ ὑποθέσεις μας εὐοδοῦνται καλύτερον, ὅταν αὐτοπροσώπως ἐπιστατῶμεν καὶ παρακολουθῶμεν τὴν πρόοδον αὐτῶν.

226. "Ὁ λύκος ἔχ' τὸ λαιμό τ' χοντρό, γιατί κἀν' τὴ δουλειά μοναχὸς του.

Δὲν πρέπει νὰ ἐπαναπαύεται κανεὶς εἰς τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ φροντίδας τῶν ἄλλων. Ἀνάγκη καὶ ὁ ἴδιος νὰ κινηθῇ, ἐφ' ὅσον θέλει νὰ ὠφεληθῇ.

227. "Ὁλ' ὅσοι νίβουνται δὲν τρῶν μὲ τὸ Δεσπότη'.

Πολλοὶ προσπαθοῦν νὰ φαίνωνται σπουδαῖοι καὶ μεγάλοι, ἐνῶ δὲν ἔχουν οὐδεμίαν ἀξίαν· ἔρχεται πάντοτε ἡ περίστασις νὰ φανῇ ἡ διάκρισις μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν πραγμάτων σημαντικῶν προσώπων.

228. "Ὅποιος κρυφὰ παντρεύεται, φανερὰ πομπεύεται.

Λέγεται τότε, ὅταν τις κάμνῃ ἐν τῷ κρυπτῷ μίαν πράξιν, ἥτις, λόγῳ τῆς φύσεως αὐτῆς, πρόκειται νὰ γίνῃ γνωστὴ. Πολλάκις ἡ πράξις αὕτη ἔχει δυσμενῆ ἐπακόλουθα καὶ τότε λέγεται ἡ παροιμία.

229. "Ὅποιος μαγειρέψῃ ψέματα τὰ θρίσξ' στὸ πιάτο του.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ψεύδους ἔχουν ἀμέσως τὸν ἀντίκτυπον εἰς τὸν συνθέσαντα αὐτό.

230. "Ὅπου γάμος καὶ χαρὰ τρέξε Γιάννη λήξουρε.

Λέγεται εἰς τὸν λαίμαργον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὡς παράσιτον ἢ καὶ ἀπλῶς χάριν διασχεδάσεως ἐπιδιώκει εὐκαιρίας νὰ παρίσταται εἰς διάφορα συμπόσια.

231. Ὅποιος δὲ θέλει νὰ ζυμώνῃ δὴ ἡμέρα κοσινίζει.

Πολλάκις οἱ ἄνθρωποι, δεικνύοντες ἀπροθυμίαν διὰ τὴν ἀνάληψιν καὶ ἀποπεράτωσιν μιᾶς ἐργασίας, κατατρίβονται εἰς ἀσκόπους καὶ διαρκεῖς προετοιμασίας διὰ τὴν δῆθεν ἐκτέλεσίν της.

232. Ὄντας ἀνάφτ' ὁ πόλεμος πάν' ὁ μπέης νὰ χέσ'.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἵτινες εἰς κρισιμωτάτας στιγμὰς εὐρίσκουν ἀδικαιολόγητον αἰτίαν καὶ εὐσχημον τρόπον ὑποχωρήσεως ἐκ δειλίας πάντοτε ἢ ἐξ ἀτομικῶν, ὑπολογισμῶν.

233. Ὅ,τι κάμ'ς πάθ'ς, καρδιά μὴ σὲ πονέσ'.

Μὴ δυσανασχετῆς, ἂν ὑφίστασαι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἄλλοι πρότερον ἔπαθον ὑπὸ σοῦ.

234. Ὁ δαρμὸς εἶν' ἀγισμὸς.

Σωφρονίζει κάποτε τοὺς ἀνθρώπους ἡ σωματικὴ ποινή.

235. Ὅλ' οἱ γύφτοι μιὰ γενιά.

Ὅταν ποικίλαι συγγενικαὶ σχέσεις συνδέουν τὰ μέλη τριῶν - τεσσάρων οἰκογενειῶν, λέγομεν συχνὰ τὴν παροιμίαν ταύτην.

236. Περσμένα ξεχασμένα.

Πρέπει νὰ λησμονῶμεν τὰ ἐν τῷ παρελθόντι ἀτυχήματα, ἵνα μὴ ἡ ἀνάμνησις αὐτῶν καθιστᾷ τὸ παρὸν δυστυχέστερον.

237. Παπᾶ νὰ γελάσ'ς, παπᾶς δὲ γένεσαι.

Δὲν πρέπει νὰ ὄνειδίζωμέν τινα δι' ἀτύχημα ἢ ἐλάττωμα, διότι πολλάκις παθαίνομεν ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον ἐχλευάσαμεν ἄλλους.

238. Παλιὸς γαῖδαρος καινούργια περπατῶσα.

Δὲν ἀποβάλλει τις εὐκόλως παλαιὰς ἔξεις, οὐδὲ προσαρμόζεται ταχέως μὲ νέας συνηθείας.

239. Πέντε βόϊδα δυὸ ζευγάρια.

Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ τῶν παντελῶς ἀνοήτων, τῶν μὴ ἀντιλαμβανομένων οὐδὲ τὰ ἀπλούστερα φαινόμενα καὶ προβλήματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

240. Πολυτεχνίτ'ς ἢ ἐρημοσπίτ'ς.

Οὐδεμίαν προκοπὴν ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος δὲν ἀφοσιώνεται εἰς ἓν κύριον ἔργον, ἀλλὰ περισπᾶται εἰς πολλὰς τέχνας, ἃς ἐπιπολαίως γνωρίζει.

241. Πέσε πίττα νὰ σὲ φάω

λέγεται ἐπὶ τῶν ὀκνηρῶν, οἱ ὅποιοι τὰ θέλουν ὅλα ἔτοιμα.

242. Παπᾶ παιδί διαόλ' ἀγγόν'.

Ἡ λαϊκὴ γνώμη πολὺ αὐστηρὰ ἐπικρίνει τὰ ἐλαττώματα τῶν τέκνων τῶν ἱερέων, παρομοιάζουσα αὐτὰ ὡς ἀπογόνους τοῦ διαβόλου.

243. Πάει τὸ βόϊδι μας πάει κι' ἡ σεμπριά μας.

Διαλύεται κάθε συντροφιά καὶ λησμονεῖται πᾶσα συγγενικὴ ἢ φιλικὴ σχέσις, ὅταν ἐκλείψῃ ὁ κυριώτερος συνδετικὸς δεσμὸς.

244. Πότε μῆλα πότε φύλλα.

Αἱ ἐπιτυχίαι δὲν εἶναι πάντοτε ἐξησφαλισμένα.

245. Πάει ὁ μπέης νὰ πνιγῆ
γι' ἓνα κούτσουρο δαδί.

Ὅταν ἔχη κανεῖς τὰ μέσα τῆς εὐζωίας δὲν πρέπει νὰ ἐκτίθεται εἰς κινδύνους δι' εὐ-

τελές και ἀσήμαντον κέρδος.

246. Ποῖος σὸβγαλε τὸ μάτ' ;—Ὁ ἀδερφός.

Ἐπάρχουσι δυστυχῶς και πολλοὶ ἀδελφοί, οἱ ὁποῖοι οὐδὲν ἀπολύτως αἰσθημα φιλαδελφίας ἔχουσιν. Ἐπ' αὐτῶν λέγεται και ἡ παροιμία.

247. Πάει για μαλλί κι' ἦρθε κουρεμένος.

Λέγεται δι' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος βγαίνει ζημιωμένος ἀπὸ μίαν ἐπιχείρησιν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπερίμενε ἐξησφαλισμένον κέρδος.

248. Πέντε - δέκα στη σακκούλα
καλῶς σ' ἡῦρα γυναικούλα.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δὲν παρατείνουν τὸ ταξίδι των, ἀλλὰ τὸ συντομεύουν, μὴ ἀποβλέποντες εἰς πολλὰ πλούτη.

249. Ποῖος γκαβὸς δὲ θέλ' τὰ μάτια του.

Οὐδεὶς, βέβαια, ἀποκρούει, ἀλλὰ τὸναντίον ἐπιζητεῖ και ποθεῖ οἰανδήποτε καλωσύνην, ἐξ ἧς ἡ ὠφέλεια εἶναι καταφανής.

250. Ποῦ πᾶν'ς ἔρ'μο βιό ;—Πά' νὰ ρημάξω κι' ἄλλα.

Ἡ παροιμία λέγεται εἰς ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ ἀπληστίαν διαρπάζουν και σφετερίζονται ἀλλότρια κτήματα ἐγκατατελειφθέντα προσωρινῶς ὑπὸ τῶν κυρίων των ἐξ ἀνωτέρας βίας.

251. Πάει για μαμμή κι' ἔκατσε λεχώνα.

Πολλοὶ λησμονοῦν τὴν ὑπηρεσίαν των και τὸν σκοπόν, ὃν ἐπεφορτίσθησαν νὰ φέρουν εἰς πέρας· εἰς αὐτοὺς λέγεται ἡ ἀνωτέρω παροιμία.

252. Πάει ὁ καιρὸς πῶθεναν τὰ ἄλλα μὲ τὰ λοκάν'κα.

Στὴν ἔλλειψη και στὴν ἀκρίβεια λέγουν αὐτὴν τὴν παροιμίαν, ἐνθυμούμενοι μίαν παλιότερη ζωὴ πὸ ὅλα ἦσαν ἀφθονα και φθηνά.

253. Πῶς πᾶν τὰ παιδιὰ σ' κόρακα ; —Ὅσο πᾶν μαυρίζουν.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀντὶ νὰ διορθωθοῦν γίνονται χειρότεροι.

254. Πιάστηχ' ἀπὸ τὰ τέσσερα.

Λέγεται ἐπὶ τῶν πονηρῶν και ὑπούλων, οἱ ὁποῖοι ἀπ' ἐκεῖνο πὸ προφυλλάσσονται δὲν γλυτώνουν, ὅπως ἡ ἀλεπού πὸ συλλαμβάνεται ἐνίοτε εἰς τὴν παγίδα και ἀπὸ τὰ τέσσερα πόδια, παρὰ τὰς προφυλάξεις τὰς ὁποίας λαμβάνει.

255. Ποῦ εἶδες ἄσπρον κόρακα... συννυφάδ' ἀγαπημένη.

Δύσκολον εἶναι νὰ ἰδῆ κανεὶς συννυφάδες ἀγαπημένες, ἰδίως εἰς τὰ χωρία, ὅπου καθεμὶά συνερίζεται διὰ τὰς οἰκιακὰς ἀσχολίας.

256. Ποῖος εἶχε γνώμη κούρευε, δὲν κωλοκούρευε.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπωφελοῦνται μιᾶς εὐνοϊκῆς περιστάσεως ὅπως ὠφελῆθοῦν, ἀλλὰ κατατρίβονται εἰς μηδαμινὰ και εὐτελῆ.

257. Πρὸς ὥρας ἐπαντρεύτηκα και γέρασα μὲ ταύτη.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι προμηθεύονται ἐν εἶδος, δῆθεν ὡς προσωρινόν, και δὲν προσέχουν διὰ τὴν ποιότητά του, ἐνῶ πρόκειται νὰ ἔχουν τοῦτο διὰ πολὺν καιρόν.

258. Ποῦ πᾶς στὸ γάμο μὲ τρία και ροῦπ' ;

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ γνωρίζουν τὰς ὑποχρεώσεις των, ὅμως ὅλως ἀπα-

ράσκειοι παρουσιάζονται εις μίαν επίσημον τελετήν.

259. Ράβε ξήλωνε δουλειά νά μή σοῦ λείπη.

Ἐναφέρεται εις ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν τί νά κάμουν καὶ ἀσχολοῦνται νωχελῶς περί τι, τὸ ὅποιον δὲν κατορθώνουν νά τελειώσουν.

260. Ρίχνεται ἀπὸ ὄνι σὲ παλῶκι.

Διὰ νά ἀποφύγουν μερικοὶ τὸν ἔλεγχον δὲν ἀπαντοῦν εἰς τὰς ἐρωτήσεις μας, ἀλλὰ περιστρέφουν τὴν ἀπάντησιν εἰς ἄσχετα καὶ ἀσυνάρτητα πρὸς τὴν ἐρώτησιν.

261. Στόμ πάτο ξουρίζουν τὸ γαμπρό¹.

Δὲν πρέπει νά βιαζώμεθα εἰς τὰς κρίσεις μας, ἀλλὰ νά ἀναμένωμεν καὶ τὸ τέλος τῆς ἐκβάσεως.

262. Στοῦ κουφοῦ τὴμ πόρτα

δοσο θέλεις θρόντα.

Ματαίως προσπαθοῦμεν νά συμβουλευσώμεν τινα τελείως ἀδιόρθωτον καὶ ἀνεπίδεκτον νουθεσιῶν καὶ συμβουλῶν.

263. Στὴν ἀναβροχιά καλό εἶν' καὶ τὸ χαλάζι.

Ἐν καιρῷ ἐλλείψεως, καὶ τὸ ἐλάχιστον, κάτι μᾶς ὠφελεῖ.

264. Ρωμαίικος καυγᾶς, τούρκικος χαλβᾶς.

Οἱ Τοῦρκοι δικασταὶ πάντοτε ὠφελοῦντο μὲ δωροδοκίας, ὅταν διέλθουν τὰς μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἀναφυομένας διαφορὰς καὶ διενέξεις.

265. Σήκωσ' τὸν ἕνα καὶ θάρ' τὸν ἄλλο.

Ὅταν ἕνας εἶναι ἐξ ἴσου ἀνίκανος ἢ κακὸς μὲ ἕνα ἄλλον, ἀμφότεροι δὲ ἀκατάλληλοι γιὰ μιὰ δουλειά, λέγομεν ταύτην τὴν παροιμίαν.

266. Σπίτι μου, σπιτάκι μου, φτωχὸ καλὺβάκι μου.

Ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τὸ σπίτι του καὶ ὅταν τύχη νά εὐρεθῆ εἰς ἄλλο, ἔστω καλύτερον, δὲν εὐχαριστεῖται, ἀλλὰ μὲ πόνον νοσταλγεῖ τὸ ἰδικόν του.

267. Σκουρώνει ξεσκουρώνει.

Λέγεται περί ἐνὸς σπατάλου πού ζῆ πάντοτε μὲ χρέη, τὰ ὅποια δὲν προσπαθεῖ νά ἐξοφλήσῃ.

268. Σὴρε στο γάμο νά πῆς καὶ τοῦ χρόν'.

Λέγεται ἐπ' ἀνθρώπων ἀφελῶν καὶ ἠλιθίων, ἀγνοούντων καὶ αὐτὰς ταύτας τὰς στοιχειώδεις εὐχάς.

269. Στὴν καλὴ τῆ γίδα κρεμοῦν κουδοῦν'.

270. Στὴν καλὴ τῆ μηλιά ρίχν'ν τὸ λιθάρ'.

Οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ φθόνον καὶ κακεντρέχειαν εἶναι ἐπιρρεπεῖς εἰς τὸ νά συκοφαντοῦν πρόσωπα ἱκανὰ καὶ σημαίνοντα.

271. Σκαλίζοντας - σκαλίζοντας ἢ κόττα ἔβγαλε τὰ μάτια της.

Πᾶσα συστηματικὴ καὶ ἐπίμονος παρὰτασις ἢ ἐπανάληψις μιᾶς ὑπόπτου ἐργασίας θὰ φέρῃ ζημίαν εἰς τὸν ἐπιμένοντα, ἐκτὸς ἐὰν ἡ ἐργασία εἶναι καλή, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πε-

1. Λέγεται καὶ «στόμ πάτο λούζουν τὸ γαμπρό». Περβλ. τὴν γαλλ. «Rira mieux qui rira le dernier». [N.X.P.]

ριπτώσει ταύτη δέον νά ἔχη τὰ ὄριά της. Πᾶσα ὑπὲρ τὸ δέον παράτασις ἐξαντλεῖ τὸν ὀργανισμόν καὶ φέρει ζημίαν.

272. Σ' ἐγύρευα μὲ τὸ κερὶ καὶ σ' εὔρα μὲ τὸν ἥλιο.

Λέγεται τότε, ὅταν τυχαίως συναντῶμεν ἓνα ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον πρὸ πολλοῦ ἐζητοῦμεν.

273. Σὰν ὁ μπέης στ' ἄχυρο.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἐπαναπαύεται μακαρίως, ἐπειδὴ ἔχει ἀφθονα τὰ ἀγαθὰ.

274. Σ' ἓνα τηγάν' τηγανίζομέστε κι' ἓνας τὸν ἄλλο δὲμ πιστεύομε.

Λέγεται ἐπὶ ὁμοιοπαθῶν, οἵτινες δὲν ἀναγνωρίζουν τὰς δυστυχίας τῶν ὁμοίων των, καίτοι αὐταὶ εἶναι ὅμοιαι μὲ τὰς ἰδικὰς των.

275. Σὰν τὸ ψάρ' στὸ λίγο νερό.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι μὲ δυσκολίαν ἐξοικονομοῦν τὰ πρὸς τὸ ζῆν, καὶ ὡς ἐκ τούτου ζοῦν πτωχικά.

276. Σὰν ἡ κόττα στὸ μύλο.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ζῆ πλουσιοπαρόχως καὶ ἔχει ἐν ἀφθονίᾳ τὰ τρόφιμα.

277. Σοῦ πᾶν' πέντε - πέντε.

Ἡ παροιμιώδης φράσις ἀναφέρεται εἰς ἀτόλμους καὶ δειλοὺς ἀνθρώπους.

278. Στὸν τόπο, Ζηκούλαινα, τὸ χορό¹.

Λέγεται ἐν Βουρμπιάνη, ἰδίως εἰς τὸν σύροντα τὸν χορόν καὶ πηδῶντα, οἶονεὶ τροχάδην, χωρὶς νά λαμβάνη ὑπ' ὄψιν καὶ τοὺς ἄλλους χορευτάς, ὅταν μάλιστα μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλέγονται καὶ γυναῖκες.

279. Στὸ καρλίκι φερμάνια δὲ διαβάξονται.

Εἰς κρισιμωτάτας στιγμὰς καὶ ἐπικινδύνους περιστάσεις ὁ ἄνθρωπος, προκειμένου νά σώσῃ τὸν ἑαυτόν του ἢ ἄλλον τινα, δὲν πρέπει νά λαμβάνη ὑπ' ὄψιν τυπικοὺς περιορισμοὺς καὶ ἐπιφυλάξεις.

280. Στὸ λόγγο τρώ² ὁ λυκος τὸ γομάρι, στὸ σπίτι γένετ' ἡ ζημιά.

Δὲν ἔχει οὐδεμίαν σφραῖν ὁ τόπος εἰς τὸν ὁποῖον ἐγένετο μία ζημία εἰς βάρος μας. Καὶ ἂν ὁ τόπος εἶναι μακρὰν ἢ ζημία πάντοτε μᾶς φθάνει.

281. Σὰν δὲν θέλ'ς νά θερίσ'ς, μάσε ρόβι.³

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ ἔχουν μίαν καλὴν ἐργασίαν, τὴν ἀφίνουν διὰ νά εὔρουν ἄλλην εὐκολωτέραν, ἀλλ' ἀναγκάζονται, ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων, νά ἐργασθοῦν εἰς ἐργασίαν ἀσυγκρίτως δυσκολωτέραν τῆς πρώτης.

282. Σ' ἀγαπῶ κυρά μ' ποὺ κλάνεις, ἀλλὰ σὺ τὸ παρακάνεις.

ἔχει τὰ ὄριά της καὶ ἡ ὑπομονή. Λέγεται ἐπ' ἐκείνου, ὁ ὁποῖος παρ' ὅλας τὰς συστάσεις ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ἐνοχλητικός.

283. Σὲ χάρηκε τὸ χωριὸ καὶ τὸ σπίτ' σ' παραπάνω.

Λέγεται εἰρωνικῶς εἰς τὸν ἐπιστρέφοντα ἐκ τοῦ ταξιδίου ἄνευ προκοπῆς.

1. Φαίνεται, ὅτι τὰ χρόνια τὰ παλιὰ κάποια «Ζηκούλαινα», σύρουσα τὸν χορόν, θὰ ἔτρεχεν, ὑποβάλλουσα οὕτω εἰς κούρασιν καὶ τοὺς ἄλλους χορευτάς· τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν νά τῆς ἀποτείνουν τὴν ὡς ἄνω φράσιν, ἣτις καὶ κατέστη παροιμιώδης. [N.X.P.]

2. Τὸ μαζεῦειν διὰ τῶν χειρῶν ρόβι, ὡς ἐξαναγκάζον τὸν ἄνθρωπον νά κύπητῃ πολὺ, εἶναι δυσκολώτερον καὶ κουραστικώτερον τοῦ θερίζειν διὰ τοῦ δρεπάνου σίτον.

284. Ἐἴ Μηνᾶ σοῦ μήνυσσ καὶ τ' Ἀϊ Φιλίππου αὐτοῦ εἶμαι.

Λέγεται περὶ τῆς πρώτης χιόνος, ἣτις κατὰ τὸ β' δεκαήμερον τοῦ Νοεμβρίου ἐπισκέπτεται πολλάκις τὰ ὄρεινά χωρία τῆς ἐπαρχίας μας.

285. Τὸ Μάρτη ξύλα φύλαγε μὴν κάψης τὰ παλούκια.

Λέγεται, ὅταν τὸ ψῦχος τοῦ Μαρτίου εἶναι δριμύτατον.

286. Τὸχ' μοναστῆρ' τὸ σπὶτ' του.

Λέγεται δι' ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἀπὸ ἀβρότητα καὶ φιλανθρωπίαν περιποιοῦνται καὶ φιλοξενοῦν τόσον τοὺς ξένους, ὅσον καὶ τοὺς ἀναξιοπαθοῦντας.

287. Τὸ φτ'νὸ τὸ κριγιάσ' τὰ ὄλια τὸ τρῶν.

Πολλάκις τὰ εὐθηνὰ τροφίμα δίδονται ὡς τροφή τῶν σκύλων, διότι δὲν εἶναι καλῆς ποιότητος. Κάθε ἀκριβὸ εἶναι καὶ καλό.

288. Τρώει ἀπὸ βακοῦφ'.

Λέγεται ἐπὶ τῶν καχεκτικῶν καὶ ἐξηντλημένων, τῶν ἐχόντων ἀφθόνως τὰ πρὸς τὸ ζῆν.

289. Τί τρέμ'ς γύφτε; — Σὲ χαίρουμ' ἀφέντ'.

Οἱ γύφτοι κατὰ τὸν χειμῶνα, λόγῳ ἐλλειποῦς ἀμφιέσεως, κρυώνουν πολὺ καὶ ὅμως ἰσχυρίζονται, ὅτι οὐδόλως αἰσθάνονται τὸ ψῦχος. Τοὺς λέγομεν λοιπὸν τότε τὰ παραπάνω, εἰρωνευόμενοι αὐτούς.

290. Τὰ λόγια σου μὲ χόρτασαν καὶ τὸ ψωμί σου φάτα.

Κατὰ τὴν φιλοξενίαν δὲν πρέπει νὰ ἀποβλέπωμεν εἰς τὰ εἶδη καὶ τὴν ποιότητα τῶν φαγητῶν, ἀλλὰ νὰ δίδωμεν προσοχὴν εἰς τὴν φιλοφροσύνην καὶ εἰλικρινῆ διάθεσιν τοῦ φιλοξενουμένου.

291. Τὸ κοινὸ τὸ βόιδ' τὸ τρώ' ὁ λύκος.

Καταστρέφεται πολὺ εὐκόλα, ἢ καὶ χάνεται παντελῶς ἐν πρᾶγμα κοινόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔχουσι πολλοὶ δικαιώματα κοινοκτημοσύνης.

292. Τὸ στραβὸ τὸ ξύλο ἢ φωτιά τὸ σιάζ'.

Καὶ τοὺς μᾶλλον δυστροπὸν χαρακτηῖρας μαλάσσει ἢ ἀνωτέρα δύναμις καὶ βία.

293. Τὴ δουλειὰ τῆς νύχτας τὴ γλέπ' ἢ μέρα καὶ γελάει.

Γίνεται πάντοτε καλύτερα μία ἐργασία ἐν καιρῷ ἡμέρας, παρὰ ἐν καιρῷ νυκτός.

294. Τὰ παλαιὰ κονίσματα τὰ βάν'ν στὸ γυναικεῖο.

Πάντοτε περιφρονοῦμεν κάπως τὰ παλαιὰ ἀντικείμενα καὶ τοὺς μὴ συγχρονισμένους ἀνθρώπους.

295. Τὰ παιδιὰ τρῶν τὰ μῆλα, τοὺς γερόντ'ς μουδιάζ'ν τὰ δόντια.

Τιμωροῦμεθα συνήθως διὰ παραπτώματα ἄλλων ἀνηλίκων, μεθ' ὧν μᾶς συνδέουν στενοὶ συγγενικοὶ δεσμοί.

296. Τὸ μῆλο ἀπ' κάτ' ἀπ' τὴ μηλιά θὰ πέσ'.

Αἱ ἀρεταὶ καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν γονέων μεταβιβάζονται συνήθως καὶ εἰς τὰ τέκνα των.

297. Ἐἴ ἀγκάθι βγάζ' τραντάφυλλο.

Ἀπὸ κακοῦς γονεῖς γεννῶνται πολλάκις τέκνα σπουδαῖα καὶ χρησιμώτατα εἰς τὴν κοινωνίαν.

298. Τὸ γαῖμα νερὸ δὲ γένεται· κι' ἂν γένη δὲ θολώνει.

Ὅσο καὶ ἂν χαλαρωθοῦν οἱ συγγενικοὶ δεσμοί, ἔχουν πάντοτε μεγάλην ἀξίαν καὶ δύναμιν.

299. Τ' ἀψὺ τὸ ξίδ' τ' ἀγγειὸ τ' χαλνάει.

Ὁ θυμὸς βλάπτει πάντοτε ἐκεῖνον ποῦ θυμώνει, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ὁ θυμὸς του δικαιολογημένος.

300. Τί σοῦ λείπει κασιδιάρη;—Μαργαριταρένια σκούφια.

Λέγεται εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀξιώσεις καὶ ἀπαιτήσεις πρὸς ἀπόκτησιν σπουδαίων πραγμάτων, μὴ συμβιβαζομένων πρὸς τὴν ὅλην κατάστασίν των.

301. Τὸ πονηρὸ πουλί πιάνετ' ἀπ' τὴν μύτ'.

Ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος τιμωρεῖται πολλάκις περισσότερο τοῦ δέοντος.

302. Τὸ πολὺ τὸ Κύρι' ἀλέησον θαρεῖ καὶ τῶν Ἀγίων.

Δυσανασχετεῖ κανεὶς ἀπὸ τὰς κατὰ κόρον ἐπαναλαμβανομένας παρακλήσεις ἢ ἐπευφημίας.

303. Τὸ ἡμερο τ' ἀρνὶ δυζαίν' δυὸ μάννες.

Κερδίζει πάντοτε ὁ ἡσυχος καὶ φρόνιμος ἄνθρωπος.

304. Ἰσαροῦχ' ἀπὸ τὸν τόπο σου κι' ἄς εἶν' καὶ μπαλωμένο.

Διὰ τῆς παροιμίας συνιστᾶται νὰ προτιμῶνται τὰ ἐγγύγια πράγματα, ἰδίᾳ, ἐν τῇ ἐκλογῇ τῆς νύμφης, νὰ προτιμῶσι τὰς ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας πατρὶδος νεάνιδας.

305. Τ' ἔχεις Γιάννη;—Τ' εἶχα πάντα.

Ἡ παροιμία λέγεται εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι, παρ' ὅλας τὰς συστάσεις καὶ νοουθεσίας, ἐξακολουθοῦν τὸν ἴδιον ἄσχημον ρυθμὸν εἰς τὴν ἐν γένει ζωὴν των.

306. Τὰ γρόδια πρόδωκαν τὸ Χριστό.

Λέγεται ἐπ' ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι διὰ τὸ χρεῖμα εἶναι πρόθυμοι νὰ ἀλεμπολήσουν καὶ τὰ μᾶλλον ἱερώτερα πράγματα.

307. Τὸ στυλιάρ' ὀγαίν' ἀπ' τὸν λόγγο.

Πολλάκις ὁ κακοποιὸς καὶ ὁ συσκοφάντης εὐρίσκεται μεταξὺ προσφιλῶν συγγενῶν μας καὶ εὐεργετηθέντων φίλων μας.

308. Τ' ἀγῶϊ ζοπνάει τὸν ἀγωγιάτ'.

Εἶναι, τῇ ἀληθείᾳ, κινητήριος δύναμις τὸ ἐκ τῆς ἐργασίας προσδοκώμενον ἀσφαλὲς κέρδος.

309. Γό εἶπ' ὁ Τσιούν'ς.

Τοσὴν μεγάλην ἐκτίμησιν εἶχον οἱ κάτοικοι τῆς Πυρσόγιανης εἰς τὸν συνετὸν αὐτὸν πρόκριτον, ὥστε ἠσπάζοντο τὴν γνώμην του, ἀκόμη καὶ ὅταν αὕτη ἦτο ἐσφαλμένη. Σήμερον ἡ παροιμία λέγεται εἰρωνικῶς δι' ἐκείνους, οἵτινες νομίζουν, ὅτι εἶναι οἱ μόνοι ποῦ δύνανται νὰ ἔχουν ἔγκυρον γνώμην διὰ πᾶσαν κοινοτικὴν ὑπόθεσιν.

310. Τὸ καλὸ τ' ἄλογο ἀβγατάει τὴν ταῆ μοναχό τ'.

Ἡ ἀξία πάντοτε δὲν παραγνωρίζεται, ἀλλὰ ἀνταμείβεται μὲ τὸν καιρὸ, ἀναλόγως τῆς ποσότητος καὶ τῆς ποιότητος αὐτῆς.

311. Τὸν Τοῦρκο φίλευε καὶ τὸν κῶλο φύλαγε.

Πολλοὶ ἀποδίδουν τὴν εὐεργεσίαν μὲ ἀχαριστίαν.

312. Τὸ πολὺ ταμάχ' χαλνάει τὸ στομάχ'.

Ἡ πλεονεξία καὶ ἡ λαιμαργία βλάπτουν πάντοτε τὸν ἔχοντα αὐτάς.

313. Τί 'ν' ὁ κάβουρας, τί 'ν' τὸ ζουμί του.

Ἡ παροιμία αὐτὴ λέγεται τότε, ὅταν ἀπὸ ἓν ἐλάχιστον πρᾶγμα δὲν δυνάμεθα νὰ ἀφαιρέσωμεν ἀπολύτως τίποτε.

314. Τοῦ πεθαμένου τὸ πουγγὶ ἀνάποδα γυρίζει.

Ὄταν ἀποθάνῃ τις, οἱ παρευρισκόμενοι θὰ φροντίσουν πρῶτα - πρῶτα νὰ πάρουν καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν δι' ἑαυτούς, ὅσα τυχὸν χρήματα εἶχεν ὁ ἀποθανών.

315. Τοῦ λείπ' μάννα, δὲν τοῦ λείπ' λαγγιόλ'.¹

Λέγεται ἐπὶ τῶν ἡλιθίων καὶ ἀνισορρόπων, δι' οὓς οὐδεὶς τρόπος θεραπείας ὑπάρχει.

316. Τὰ λειβά... μωρὴ Γιαννούλα.

Ἐπὶ τῶν τελείως ἀδιαφορούντων καὶ μὴ διδόντων προσοχὴν εἰς τὰς συστάσεις μας, λέγομεν τὴν παροιμιώδη ταύτην φράσιν.

317. Τρεῖς περδικούλες πᾶν ψηλὰ καὶ μία χαμπηλώνει.

Εἰς τοὺς ἐπιπολαίους, ὅταν οὗτοι δὲν δίδουν οὐδεμίαν προσοχὴν εἰς τὰς σοφὰς συμβουλὰς τῶν ἄλλων, λέγεται τὸ ἄνω ἀπόφθεγμα.

318. Τρῶ' ἢ μύγα σίδερο.

Εἰς δυσκόλους ἐποχὰς καὶ περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ σπάνις καὶ ἡ ἔλλειψις τῶν ἀναγκαίων εἰδῶν εἶναι μεγάλη, λέγεται τὸ λαϊκὸν αὐτὸ ρητόν.

319. Τώρα σ' εὔρα, παπαῖ, τώρα κοινώνησέ με.

Ὅλα προάγονται καὶ εὐοδοῦνται εἰς τὸν κατάλληλον καιρὸν μετὰ τὴν φρόνησιν καὶ μετὰ τὴν σειρὰν, ἀρκεῖ νὰ μὴ ἀδιαφορῶμεν. Αἱ βεβιασμένα ἐγέργεαι καὶ αἱ ἄκαιροι κινήσεις οὐδόλως ὠφελοῦν.

320. Τὸ μάτ' εἶναι κιοτῆς κι' ὁ πλάτης εἶναι μπούρας.

Ἀποθαρρύνεται κανεὶς βλέπων ἐμπόδια, ἀλλ' ὅταν καταβάλλῃ σωματικὰς δυνάμεις, εὐκόλως ταῦτα αἴρονται.

321. Τὸ γύφτο ἤθελαν νὰ τὸν κἀν' ἂν βασιλιᾶ κι' αὐτὸς ζήλευε τὰ κάρβουνα.

Δύσκολα ὁ ἄνθρωπος λησμονεῖ παλαιὰς ἕξεις καὶ προσφιλεῖ ἀντικείμενα, μετ' ὧν ἔζησεν ὀλόκληρον ζωὴν, ἔτι καὶ ἂν ἡ νέα κατάστασίς του εἶναι ἀσυγκρίτως καλυτέρα τῆς παλαιᾶς.

322. Ἐρῶτο παῖ, εἰν' ἄλλο νὰ βαπτίσωμε ;

Ὄταν τις καλεῖται νὰ σώσῃ μίαν κατάστασιν, ἡ ὁποία δὲν θεραπεύεται πλέον, λέγει τὴν ἄνω φράσιν, οἶονεὶ εἰρωνικῶς, διότι δὲν ἐκλήθη ἐγκαίρως.

323. Τί νὰ σοῦ πρωτοθυμηθῶ κρομμυδάκι... κάθε χαψιά καὶ δάκρυ.

Λέγεται τότε, ὅταν δὲν θέλωμεν νὰ εὐεργετήσωμεν ἓνα ἄνθρωπον, ἐνθυμούμενοι τὰς πικρίας μετὰ τὰς ὁποίας κατὰ τὸ παρελθὸν μᾶς ἔχει ποτίσει.

324. Τοῦ διακονάρ' πόρτες μὴ τοῦ δείχν'ς.

Ἐὰν δὲν θέλωμεν νὰ κάμωμεν μίαν καλωσύνην, ἐνῶ δυνάμεθα νὰ κάμωμεν ταύτην, ἃς μὴ ὑποδεικνύωμεν ὁδηγίας καὶ τρόπους, δι' ὧν δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἡ ζητουμένη χάρις καὶ νὰ φαινώμεθα οὕτω, ὅτι τάχα ἐνδιαφερόμεθα.

1. Ἡ μεταφορὰ εἶναι ἐκ τοῦ ἐνδύματος, εἰς ὃ τὰ μεγαλύτερα τεμάχια λέγονται μάννες, εἰς ἃς προσράπτονται τὰ μικρότερα τεμάχια, ἅτινα λέγονται λαγγιόλια.

325. Ἐν ἄρνη πού ξεχωρίζετ' ἀπ' τῆ μάγνα του ὁ λύκος τὸ τρώει.

Πρέπει νὰ μὴ παρεκκλίνωμεν ἀπὸ τὰς συστάσεις καὶ τὰς ὁδηγίας τῶν πρεσβυτέρων μας, διότι ἐν ἐναντία περιπτώσει ὁ ὄλεθρός μας εἶναι βέβαιος.

326. Ἐδῶκαλε τὰ δυὸ ποδάρια σ' ἕνα παποῦτσ'.

Ὄταν ἐφαρμόζονται ἐναντίον τινὸς ἔκτακτα ἀναγκαστικά μέσα, λέγομεν τὴν παροιμίαν ταύτην.

327. Ἐὸ γκόρτσο πίσω ἔχ' τὴν οὐρά.

Πρέπει νὰ ἀναμένωμεν τὸ τέλος μιᾶς πράξεως διὰ νὰ δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ κρίνωμεν περὶ αὐτῆς. (Περβλ. «Στόμ πάτο ξουρίζουν τὸ γαμπρό»).

328. Ἐὸ καλὸ τὸ παλλήγκάρι ξέρει κι' ἄλλο μονοπάτι.

Ὁ ἱκανὸς ἄνθρωπος δὲν ἔχει μόνον ἕνα τρόπον διὰ νὰ ὑπερνικήσῃ μίαν δύσκολον περίστασιν· εἴαν δὲν ἔχη, θὰ προσπαθήσῃ καὶ θὰ εὕρῃ τὸ μέσον.

329. Ἐὸ μεγάλο ψάρ' τρώει τὸ μικρό.

Μὴ τὰ βάζης ποτὲ μὲ ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ὑπὸ πολλὰς ἀπόψεις εἶναι ἀνώτερος καὶ ἱκανώτερος ἀπὸ σένα.

330. Ἐὸ ψάρ' βρωμάει ἀπ' τὸ κεφάλ'.

Ἡ ἀποσύνθεσις εἰς μίαν ὑπηρεσίαν ἢ ἐργασίαν ἔρχεται, ὅταν οἱ ἀρχηγοὶ πρῶτα πρῶτα παύσουν νὰ ἐνδιαφέρωνται καὶ νὰ φροντίζουν δι' αὐτήν.

331. Ἐὸν λύκο τὸν γλέπομε τὴν ὀμπλή, γυρεύομε.

Λέγεται τότε, ὅταν τις προσπαθῇ νὰ ἀποκρύψῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ παραπλανήσῃ τὴν κοινήν γνώμην, ἐνῶ ὁ δράστης τῆς κακῆς πράξεως εἶναι σχεδὸν εἰς ὅλους γνωστός καὶ μόνον οὐχὶ δακτυλοδεικτούμενος.

332. Ἐὸ γουδι τὸ γουδοχέρ'.

Ὄταν τις παρ' ὅλας τὰς συστάσεις καὶ συμβουλὰς δὲν διορθώνεται, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ τὸν ἴδιον ἄσχημον τρόπον, λέγομεν τὴν παροιμιώδη ταύτην φράσιν.

333. Ἐὸ Πάσκα νάχα νά τρωγα κι' ἀπόπασκα φοροῦσα.

Ἡ τράπεζα πρὸ πάντων πρέπει νὰ εἶναι πλήρης φαγητῶν κατὰ τὰς ἐπισήμους ἑορτάς· αἱ τυχὸν ἄλλαι ἐλλείψεις δὲν εἶναι καὶ τόσον ἀπαραίτητοι.

334. Τοῦ φιλαργύρου τὸ διὸ σὲ χαρκόπου χέρια.

Συχνὰ βλέπομεν περιουσίας φιλαργύρων μετὰ τὸν θάνατόν των νὰ σπαταλῶνται ἀσώτως ὑπὸ τῶν κληρονόμων των· τότε λέγομεν καὶ τὴν παροιμίαν ταύτην. Ἐνίοτε μάλιστα τὴν λέγουσιν καὶ πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ φιλαργύρου.

335. Τοῦ γέρου τὰ παιχνίδια
σὰν νερόδραστα κρομμύδια.

Ἡ παροιμία αὕτη λέγεται εἰς μεστωμένους παρήλικας, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται εἰς γάμον μετὰ νεαρωτάτων νεανίδων.

336. Ἐὶ χαλεύ' ἢ ἀλούπα στὸ παζάρ' ;

Οἱ ὑποπτοὶ καὶ πονηροὶ ἄνθρωποι ἀποφεύγουν τὴν μετ' ἄλλων συναναστροφὴν διὰ νὰ μὴ ζημιωθοῦν, προτιμοῦν δὲ τὸν μονήρη βίον, ἵνα οὕτω κρυφίως ἐξακολουθῶσι τὰς ὑπόπτους ἐπιχειρήσεις των.

337. Ἐρεῖς λαλοῦν καὶ δυὸ χορεύουν καὶ ἄλλοι πέντε συγκαθίζουν.

Ὄταν οἱ ὀργανοπαῖχται εἶναι περισσότεροι ἀπὸ τὸν διασκεδάζοντα ὄμιλον, λέγομεν

τὴν παροιμίαν ταύτην.

338. Τὰ δευτέρια τοῦ Μουσσᾶ, πάλ' αὐτὰ καὶ πάλ' αὐτά.

Λέγεται ἐπὶ ἀνθρώπων, οἵτινες, ἐνῶ εἶναι καταχρασταὶ χρημάτων, παρουσιάζονται ὅμως ἄψογοι καὶ ἄμεμπτοι, λόγῳ καλῆς διαχειρίσεως τῶν βιβλίων των.

339. Φάει νύφ' ζουμί: — Καλά εἶν' καὶ τὰ κοψίδια.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι προσποιῶνται ἀφέλειαν καὶ παραγνωρίζουν τὸ ὀρθόν, δικαιολογούμενοι ὅλως ἀφελῶς.

340. Φάτε μάτια ψάρια καὶ κοιλιὰ περίδρομο.

Δέν χορταίνει κανεὶς μὲ τὴν ὄρασιν, ἐκτὸς ἐὰν ἱκανοποιητῆται μὲ τὸ τῆς ἀλεπούς: «ὄμφακὲς εἰσιν».

341. Φίλοι μου στὴ λύπη μου κι' ὀχτροί μου στὴ χαρὰ μου.

Εἰς τὰς εὐτυχίας τῶν φίλων μας, καὶ ἂν δέν παρευρεθῶμεν, οὐδόλως ζημιοῦνται, ἐνῶ εἰς τὰς ἀτυχίας πρέπει νὰ προστρέχωμεν, διότι ἡ παρουσία μας εἶναι ἀπαραίτητος καὶ ἀναγκαία.

342. Φέξε μου καὶ γλίστρησα.

Ἐπὶ τῶν διατελούντων ἐν κραιπάλῃ λέγεται ἢ ὡς ἄνω φράσις.

343. Φτωχὸ ἄρνι, πλατειὰ οὐρά.

Λέγεται ἐπ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐπιζητοῦν ἐπιδείξεις, μὴ συμβιβαστένας μὲ τὴν ὅλην πενιχρὰν κατάστασίν των.

344. Φύλαξ' τὰ ρούχα σου νὰ κερδαίσῃς τὰ μισά.

Γίνεται διὰ τῆς παροιμίας σύστασις, ὅπως μὴ ρυπαροποιεῖται, ἀλλὰ μετὰ περισκέψεως νὰ ἀντιμετωπίζωμεν τὰς ἀντιξόους περιστάσεις.

345. Χτύπα τὸ σίδερο ἔσ' εἶν' ζεστό.

Τότε ἐπιτυγχάνεται μία ὑπόθεσις, ὅταν λαμβάνωνται τὰ μέτρα ἐγκαίρως, ἄνευ χρονοτριβῆς, τότε πού συντρέχουν πολλοὶ ευνοϊκαὶ συνθῆκαι.

346. Χρωστάει καὶ τοῦ σκόλου' ἕναμ παρᾶ.

Λέγεται περὶ ἐκείνου, ὁ ὅποιος ζῆ πάντοτε μὲ δυσβάστακτα χρέη.

347. Χέσου κι' ἔρπια μέσα.

Λέγεται ἐπὶ ἐκείνων πού θέλουν νὰ κάνουν τὸν ἀνδρεῖον καὶ τολμηρόν, ἐνῶ εἶναι φοφοδεέστατοι, φοβούμενοι καὶ αὐτὸ τὸ σκότος τῆς νυκτός.

348. Χόρευε ξερὴ καρδιὰ στοῦ Μπαζούκα τὴν χαρὰ.

Ἐπὶ τῶν εἰς τοὺς γάμους δέν εἶναι ἄφθονα τὰ φαγητὰ καὶ παρατηρεῖται ἔλλειψις αὐτῶν, λέγουν εἰς τὴν Βούρμπιανην τὴν ἄνω φράσιν.

349. Χάθ'κ' ἡ Πόλη γιὰ θελόνια.

Λέγεται ἡ παροιμία, ὅταν διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐνὸς εὐτελεστάτου ἀντικειμένου προβάλλεται ὡς δικαιολογία τὸ δυσεῦρετον αὐτοῦ, γνωστοῦ ὄντος, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πρᾶγμα ὑπάρχει ἐν ἀφθονίᾳ ἐκεῖ, ἐνθα ἡ δῆθεν παρατηρουμένη ἔλλειψις.

350. Χωρὶδὸ πού φαίνεται κολαοῦζο δὲ θέλ'.

Εἶναι περιτταὶ αἱ περισσότεραι ὑποδείξεις καὶ μαρτυρίαι, ὅταν μία ἀλήθεια εἶναι ἀφ' ἑαυτῆς φανερὰ καὶ αὐταπόδεικτος.

351. Χίλιασαν καὶ μίλλιασαν.

Ἐπὶ τῶν ἐπὶ μιᾶς εἰδήσεως ἐξακολουθῆ νὰ γίνεται συνεχῶς λόγος, ὡς δῆθεν νέας, ἐνῶ

αὕτη κατὰ κόρον ἐκοινολογήθη, λέγουν τὸ ἄνω ἀπόφθεγμα.

352. Χτύπ'σε τ' ἀνώφλι κι' ἡῦρε τὸ κατώφλι.

Τὸ γνωμικὸν ἐφαρμόζεται εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀναγκάζονται ἐπὶ τέλος νὰ πάρουν τὸν καλὸν δρόμον, διότι ἕως τώρα ὅλο προσκόματα καὶ δυσκολίας εὔρισκον πρὸ αὐτῶν.

353. Ψάλλε παπαῖ... — Μὲ πονεῖ τὸ δάχτυλο.

Ἐπὶ τοῦ προβάλλοντος ὡς δικαιολογίαν ἀδυναμίας μίαν αἰτίαν παντελῶς ἄσχετον καὶ τελείως ἀσήμαντον.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ε'

Φράσεις ιδιωματικάί.

1. 'Αλωνίζ' δ'λες τ'ς δουλειές.

'Ετσι λέγουν τὰς νοικοκυράς πού εἶναι ἀκούρασται καί ἐργατικάί.

2. "Ας πιῆ ψιὰ ξίδ'.

"Όταν ἕνας εἶναι θυμωμένος καί δυσαρεστημένος ἄνευ λόγου, τοῦ λέγομεν τὴν ἀνωτέρω φράσιν, εἰρωνευόμενοι αὐτόν.

3. Αὐτὸ τούρκεψε.

Αὐτὸ ἐκυριεύθη καί κατεκτήθη ὑπ' ἄλλου. 'Αλλὰ ἡ φράσις: «αὐτὴ ἡ γυναῖκα τούρκεψε», σημαίνει, ὅτι ἠτιμάσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων.

4. Βάνω σὲ μπρεχοζοῦρ'.

Φέρω ἀνησυχίαν εἰς τινα.

5. Βάρεσα τὸ τέλ'.

'Ετηλεγράφησα.

6. Γάστρωσε σὰν ὁ "Αμπντος στὸ χανόπλο.

Κάθεται καί δὲν ἐννοεῖ νὰ φύγη, ὅπως κάποιος Τούρκος χωροφύλαξ εἶχε καθήσει πολλὰ χρόνια στὸ χανόπλο ('Αστυν. σταθμὸς πέραν τοῦ Βουργοποτάμου).

7. Γέλασαν οἱ ράχες.

Γλυκοχάραξε, σταν ἀρχίζη νὰ διαλύεται τὸ σκότος καί νὰ φαίνεται εἰς τὸν ὀρίζοντα ἕνα γλυκὸ ὑπόλευκον φῶς.

8. Γινκάμαν ἀπὸ δεκκοχτιῶ χωριά.

'Εμαλώσαμε πολὺ.

9. Δέν' τῆ γάτα καί τρώει.

'Ετσι λέγουν διὰ τὸν πολὺ φιλάργυρον.

10. Δέν ἔχω γαῖμα ὀχπάνω μου.

Φοβοῦμαι πολὺ.

11. Δέν κόβ' δρόμο.

Δέν ἔχει πρωτοβουλίαν. 'Αλλὰ «τὸ μπουλάρ' δέν κόβ' δρόμο» σημαίνει, δὲν προχωρεῖ στὸ δρόμο, ὅταν δὲν ἔχη ἄλλο ἐμπρός.

12. Δὲ γρωνίζ' τὸ ὄλι τὸν ἀγᾶ του.

'Επικρατεῖ μεγάλη σύγχυσις καί ἀνωμαλία.

13. Δέν ἔχ' καρτερεμό.
Δέν ἔχει ὑπομονήν.
14. Δέν ἔχ' μάτια γιά σπít'.
Δέν ἔχει ὄρεξιν καί διαφέρον οὐδέ προθυμίαν διά τὰ συμφέροντα τῆς οἰκογενείας.
15. Δειπνάει τὸ φεγγάρ'.
Ἄνατέλλει ἀργά μετὰ τὸ δεῖπνον, μίαν ὥραν περίπου μετὰ τὸ πρῶτον σκότος.
16. Δούλευε καί δουλειά νά μὴ σέ λείπ'.
Λέγεται, ὅταν τις ἐργάζεται, ἀλλὰ δέν ἀπολαμβάνει ἀμοιβήν ἀνάλογον πρὸς τοὺς κόπους του καί οὕτω ματαιοπονεῖ.
17. Δουλεύ' τὰ 'νενηντα ἔννια.
Ἄσχολεῖται εἰς παντὸς εἶδους θεμιτὰς καί ἀθεμίτους ἐπιχειρήσεις.
18. Ἐβαλε τὸ νερό στ' αὐλάκι.
ἤρχισε νά τακτοποιῇ τὴν ἐργασίαν του.
19. Ἐβαλε τὴ λάβα.
Φωνάζει δυνατά, ὡσάν νά πρόκειται περὶ κινδύνου.
20. Εἶναι κουνάβ'.
Εἶναι ἄνθρωπος πονηρὸς καί ἄρπαξ.
21. Εἶναι μποῦφος.
ἔχει σωματικὰ καί ψυχικὰ ἐλαττώματα.
22. Εἶν' ὄξω τοῦ νόμ'.
Εἶναι δύστροπος καί πολὺ παράξενος.
23. Εἶναι ντραγάτ'ς ἀπὸ δουλειά.
Δέν γνωρίζει καλά τὴν τέχνην του.
24. Εἶναι γιά χαγιατ'.
Ἄξίζει γιά πρόκριτος. Λέγεται εἰρωνικῶς δι' ἓνα πού δέν εἶναι ἱκανὸς διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ γκουτζιάμπαση.
25. Ἐφχε τὰ σίδερα.
Λέγεται περὶ ἐκείνου, ὅστις κατέβαλε μεγάλας προσπάθειας, ἀσχέτως ἐάν ἐπέτυχεν ἢ ὄχι τοῦ σκοποῦ του.
26. Εἶναι ἄεπασμένο κάρβουνο.
Εἶναι ὑπουλος καί κακεντρεχής.
27. Εἶναι λύκος ἄπιαστος.
Εἶναι ρωμαλέος καί ἰσχυρός.
28. Εἶναι φίδ' κολοσέ.
Εἶναι δραστήριος ἄνθρωπος.
29. Εἶν' ἀργύρ'ς ἄρρωστος.
Δέν ἔχω διόλου χρήματα.
30. Εἶναι γιά τὸ διάολο πεσκέσ'.
Εἶναι ἄσημος καί εὐτελής.
31. Εἶναι στὸ πλακοχώρ'.

Ἔχει ἀποθάνει πρὸ πολλοῦ.

32. Εἶναι κρήνα ἀτσάκ'γη.

Ἔχει σοβαρὰν οικονομικὴν βάσιν, τάξιν καὶ εὐτυχίαν.

33. Εἶναι θαρειὰ ἢ καλοερ'κή.

Ὄταν τις κουράζεται ἀπὸ τὴν ἐργασίαν καὶ ἀλλάσῃ ἐπάγγελμα συχνά, τοῦ λέγουν τὴν ἀνωτέρω φράσιν.

34. Ἔκαναν κεφάλ'.

Ὄταν τὰ διεσκορπισμένα αἰγοπρόβατα συγκεντρώνωνται ὑπὸ τοῦ ποιμένος καὶ ἀρχίζουσι νὰ βαδίζουσι μὲ τὰ γκεσέμια ἔμπρὸς, λέγουν τὴν ἀνωτέρω φράσιν.

35. Ἔκαναν τὸ πατερντί.

Προῦξένησαν μεγάλην ζημίαν.

36. Ἐπιακαν τ'ς μύτες.

Ἦρχισαν νὰ δυσαρεστῶνται.

37. Ἐπιακαν τὰ προζύμια.

Ἦρχισαν αἱ πρῶται ἔριδες.

38. Ἐπιακα ψάρια.

Ἐλεσα στὸ ποτάμι καὶ βράχηκα.

39. Ἐρριξαν τὸ ντραγατίκ'.

Ἐκαμαν τὸν φορολογικὸν κατάλογον διὰ τὸν μισθὸν τοῦ ἀγραφύλακος.

40. Ἐφαγα τὴ καρδιά μ'.

Στενοχωρήθηκα, λυπήθηκα πολὺ.

41. Ἐφαε σὰ Σπαῆς.

Ἐφαγε πολὺ καὶ μὲ μεγάλην ὄρεξιν.

42. Ἐχω σφίξ'.

Ἐχω ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην ἀπὸ χρήματα.

43. Ἐχ' τὸ κεφάλι στὸν ντροβᾶ.

Δὲν λογαριάζει τὴν ζωὴν του, δὲν λογαριάζει τὸν θάνατον.

44. Ἐχ' ἕνα κῶλο χιόν'.

Ἡ χιὼν ἔχει ὕψος ἕν περίπου μέτρον.

45. Ἐχ' τὰ χέρια κλοῦτσο.

Δὲν ἔχει ἐπιδεξιότητα, οὐδὲ γνωρίζει νὰ ἐκτελῇ καλὰ τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας.

46. Ἐχ' τὸ χέρι τρύπιο.

Εἶναι ἄσωτος, σπαταλᾶ ἀσκόπως.

47. Ἐχ' τὴ γκοιλιά πλατειά.

Θέλει πάντοτε νὰ τρώῃ πολλά καὶ καλὰ φαγητά, νὰ δαπανᾶ πολλά διὰ τροφήν.

48. Ἐχ' μὲ τὸν κατῆ γενιά.

Λέγεται εἰρωνικῶς δι' ἕνα, ὁ ὁποῖος ἐπαίρεται ἐπὶ τῇ ἀποκτήσει νέου καλοῦ συγγενοῦς.

49. Ἐχ' καὶ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα.

Λέγεται περὶ ἐμπόρου ἔχοντος εἰς τὸ κατάστημά του πολλὰ καὶ διάφορα εἶδη. Ὁ-

μοίως και δι' οικογένειαν ἔχουσιν ἀφθόνως ὅλα τὰ ἀγαθὰ.

50. Ζγκλόμπ'σαν τὰ γίδια.

Τὰ αἰγοπρόβατα ἀδυνάτισαν ἐξ ἀσθενείας ἢ ἐκ κακῆς διατροφῆς. Ἀλλά και «τὰ καλαμπόκια ζγκλόμπ'σαν», ὅταν ἐκ κακοκαιρίας φυτρώσουν ἰσχνὰ και ἀδύνατα.

51. Ἡ γίδα εἶναι ξυλοφάγης.

Ἡ γίδα συντηρεῖται εὐκολα, διότι και ξύλα ἀκόμη τρώγει, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ πρόβατον πὸ εἶναι «ἀφέντ'ς».

52. Ἦταν πολιτεία.

Ἦσαν πολλοὶ ἄνθρωποι.

53. Ἦταν τὰ σούτια και τὰ μούτια.

Ἦσαν ἄνθρωποι ἄσημοι και εὐτελοῦς κοινωνικῆς τάξεως.

54. Ἡ ὀργὴ θὰ ξημερώσ'.

Ὅταν ἀφ' ἑσπέρας τὸ ψῦχος εἶναι δριμύτατον, λέγουν τὴν ἄνω φράσιν.

55. Ἡ ὀξωτέρα τρώει ψωμί.

Οἱ ἐργαζόμενοι εἰς ὑπαιθρίους ἀγροτικὰς ἀσχολίας καταναλίσκουν πολλὸν ἄρτον κατὰ τὸ φαγητόν των.

56. Ἡ φωτιά πάει γιὰ νερό.

Δὲν ἔχει ξύλα οὔτε κάρβουνα, ἔσβησε.

57. Θὰ μᾶς κόψ' τὰ πράσα.

Ὅταν τις μᾶς ἀπειλῇ, τοῦ λέγομεν εἰρωνικῶς τὴν φράσιν ταύτην.

58. Θὰ σὲ θγάλω στὸ φόρο.

Θὰ σὲ μαρτυρήσω.

59. Θὰ τὸν φάγῃ τὸ σκοτάδ'.

Θὰ τιμωρηθῇ παραδειγματικῶς.

60. Θὰ πάω πρὸς νεροῦς μου.

Θὰ πάω νὰ οὐρήσω.

61. Θὰ γιομίσ' τὸ ποτῆρ'.

Θὰ ἔλθῃ καιρὸς πὸ θὰ τιμωρηθῇ.

62. Θὰ τοῦ πλέξουν τὸ γαῖτάν'.

Θὰ τὸν συκοφαντήσουν διὰ ραδιουργιῶν.

63. Θέρος - τρύγος - πόλεμος.

Ὅταν παρατηρηται μεγάλη και ἐξαιρετικὴ κίνησις τῶν κατοίκων εἰς τὰς ἀγροτικὰς ἀσχολίας.

64. Κάνω κριγιάσ'.

Ἔτσι λέγουν οἱ κυνηγοί, ὅταν φονεύουν θηράματα.

65. Κάηκε τὸ Κεράσοβο.

Μὲ αὐτὴν τὴν φράσιν ὑπενθυμίζουν τὸν κορυφαῖον τῆς τραπέζης νὰ πάρῃ τὴν λάγηνον μὲ τὸ κρασί και ἀφοῦ πῖῃ νὰ τὴν δώσῃ και εἰς τοὺς ἄλλους.

66. Καρχάλωσ' ἡ βρύσ'.

Στείρεψε τὸ νερὸ τῆς βρύσης. Ἀλλά «τὸ βαέν' καρχάλωσε», τὸ οἰνοβά-

ρελο δὲν ἔχει κρασί. «Τὸ παιδί καρκάλωσε», ἀδυνατεῖ νὰ ἀναπνεύσῃ, ὡς ἐκ τῶν πολλῶν κλαυθμῶν.

67. Κάποιος λύκος τράκ'σε τὸ ποδάρ'.

Αὐτὴν τὴν φράσιν λέγομεν εἰς ἐκεῖνον ποὺ μᾶς ἐπεσκέφθη ὕστερα ἀπὸ πολὺν καιρὸν.

68. Κόβω καρφιά¹.

Κρουώνω· ἐκοψάμαν καρφιά, ἐκρυσάμε.

69. Κολοχύθια στὸ πατερό.

Αὐτὴν τὴν φράσιν λέγουν εἰς ἓνα ποὺ λέγει ἀσυνάρτητα καὶ ψευδῆ πράγματα.

70. Κρούει ὁ ἥλιος².

Ἄνατέλλει ὁ ἥλιος. «Ἄμα κρούξ' ὁ ἥλιος», συγχρόνως μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου. «Κρούξε κατὰ τὸ βράδ'», ἔλα κατὰ τὸ ἑσπέρας. «Μοῦ κρούει τὸ μάτ'», ὅταν τὸ βλέφαρον κινῆται βιαίως, ὁπότε λέγομεν, ὅτι κάποιαν εὐχάριστον εἶδησιν θὰ ἔχωμεν. «Τ' ἀμπέλια ἔκρουξαν», τὰ κλήματα τῶν ἀμπέλων ἔβγαλαν μπουμπούκια.

71. Κάνω κούκου³.

Μετὰ μακροχρόνιον ἀσθένειαν ἐγείρομαι τῆς κλίνης καὶ βγαίνω ἔξω τῆς οἰκίας «Ἐκανα κούκου», ἐβγήκα ἔξω ὕστερα ἀπὸ ἀσθένειαν.

72. Λογγήσιος κόσμος.

Ἔτσι λέγονται οἱ ἄνθρωποι οἱ ἀσχολούμενοι εἰς ἀγροτικὰς ἀσχολίας (ύλοτόμοι, ποιμένες, βουκόλοι κ.λ.), ὡς καὶ οἱ ἄξεστοι καὶ ἀπολίτιστοι χωρικοί.

73. Μαζών' γράμματα.⁴

Εἶναι ἐτοιμοθάνατος.

74. Μᾶς γίνκε τσιμποῦρ'.

Μᾶς ἔγινεν ἐνοχλητικός, ζῶν ὡς παρασίτον εἰς βάρος ἄλλων.

75. Μᾶς γίνκε χαβαλές.

Μᾶς ἐνοχλεῖ πολὺ.

1. Κατὰ μεταφορὰν ἐκ τῆς κατασκευῆς καὶ κοπῆς τῶν ἡλων (καρφίων), ὁπότε ἀκούεται ἐπανειλημμένως μικρὸς κτύπος διὰ τῆς σφύρας ἐπὶ τοῦ σιδήρου, παραβαλλόμενος πρὸς τὸν ἐν καιρῷ ψύχους ἀκουόμενον κτύπον (τριγμὸν) τῶν συγκρουομένων ὀδόντων. (Whitney—Χατζιδάκη «Ἀναγνώσματα περὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς Συγκριτικῆς Γλωσσικῆς» σελ. 188.) [N.X.P.]

2. Κατὰ μεταφορὰν ἐκ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, αἵτινες πίπτουν (οἶονεὶ κρούου=κτυποῦν) τὴν αὐγὴν ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὄρέων. Πρβλ. καὶ τὴν φράσιν: Ὁ ἥλιος μὲ χτύπ'σε στὸν Ἄϊ Κωσταντῖνο. Λέγομεν ἐπίσης: Τὸ φαί ἔκρουξε, ἤτοι ἤρχισε νὰ βράζῃ, ἐπῆρε τὸν πρῶτον κοχλασμόν (χοῦχλον), ὁπότε ἀκούεται κτύπος τις, τοῦ νεροῦ προστριβομένου ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων τοῦ ἀγγείου. [N.X.P.]

3. Κατὰ μεταφορὰν ἐκ τῆς λέξεως «κούλες», δηλοῦσης τὰ πρῶτα ἀβέβαια βήματα τῶν βρεφῶν, καὶ προφερομένης εἰς δύο χρόνους, ἤτοι παρατεταμένως πῶς «κοῦου—κες», δι' ἧς παρορροῦν τὰ βρέφη νὰ κάμουν τὰ πρῶτα βήματα. [N.X.P.]

4. Λέγεται καὶ «μαζών' ὑπογράφες». [N.X.P.]

76. Μ' ἀντερόκοψε.
Μοῦ προῦξένησε μεγάλην θλίψιν.
77. Μᾶ; παράχωσε τῆ στάχτ'.
Ἄνεχώρησεν αἰφνιδίως.
78. Μᾶς μπῆκε στ'ς μύτες.
Μᾶς ἐνοχλεῖ καὶ μᾶς ἐρεθίζει.
79. Μᾶς βάρεσαν τὰ σλιά.
Οἱ κύνες μᾶς ἀντελήφθησαν διὰ τῆς ὀσφρήσεως. «Γὰ σλιά βάρεσαν σὲ ζουλάπ», τὰ σκυλιὰ ἀντελήφθησαν διὰ τῆς ὀσφρήσεως ἄγριον ζῶον (λύκον κ.λ.)
80. Μαυλάει τόν καυγᾶ.
Εἶναι φίλερις, δίδει ἀφορμὰς εἰς ἔριδας καὶ φιλονικίας.
81. Μ' ἔχ' καρφί.
Μὲ θεωρεῖ ἐχθρὸν ἐπικίνδυνον.
82. Μ' ἔχ' στὸ γλοῦπο.
Μὲ καταδιώκει ὡς ἐθχρὸν τοῦ θανάσιμον.
83. Μ' ἔχ' ἀγκάθ'.
Μὲ θεωρεῖ ἐχθρὸν.
84. Μὲ τὸ γκῶλο δουλειά.
Ἐκτελεῖ τὴν ἐργασίαν τοῦ μὲ ἀπροθυμίαν καὶ ὀκνησίαν.
85. Μὴ γκουμνίζ'ς.
Μὴ προμελετᾷς κακὸν ὡς ἐκ προαισθήσεως.
86. Μοῦ ξυλάβιασαν τὰ χέρια.
Αἱ χεῖρες μου, λόγῳ τοῦ ψύχους, ἔμιναν ψυχραὶ καὶ ἄκαμπτοι, ὡς τὸ ξύλον.
87. Μοῦ πά' ἡ ψυχὴ μου.
Ἐπεθύμησα πολὺ νὰ γενθῶ ἐδέσματός τινος. «Μοῦ πά' ἡ ψυχὴ μ' γιὰ ψιὰ ψάρ'», ἐπεθύμησα νὰ φάγω λίγο ψάρι.
88. Μοῦ μπῆκαν φύλλ' στ' αὐτιά.
Κατατρώχομαι ὑπὸ δυσαρέστων ὑπονοιῶν, φροντίδων καὶ ἐνοχλήσεων.
89. Μυθεύ' ἡ γειτονιά.
Διηγούνται οἱ γείτονες. «Τὸν μυθεύ'ν γιὰ τὰ τραγούδια ποῦξερε».
90. Νὰ πάρω κακά.
Φράσις θωπευτικὴ, ἣν πολλάκις ἐκστομίζουσι αἱ μητέρες πρὸς τὰ χαϊδεμένα παιδιά των.
91. Νὰ τὸ κρίνωμε χωριάν' κα.
Νὰ συζητήσωμεν ὡς συγχωριανοὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Κοινότητος.
92. Νὰ πάρω τὰ ὄντρια.
Ἀπὸ τοὺς δριμυτάτους πόνους δὲν ἠδυνάμην νὰ ἡσυχάσω καὶ νὰ μείνω κλινήρης, ἀλλ' ἐπεζήτησαν δι' ἀπαλλαγὴν τῶν πόνων τὴν εἰς τὰ βουνὰ ἄγουςαν.
93. Νὰ ἰδοῦμε τί πουλιὰ θὰ βγάλ'.
Ἔτσι λέγουν δι' ἓνα πρωτόπειρον ποῦ ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτέλεσιν μιᾶς σοβαρᾶς,

όπωςδήποτε, εργασίας.

94. Ξεπερδίκωτε.

Διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν τέκνων τοῦ ἀπηλλάγη τῶν καθημερινῶν φροντίδων καὶ ἀγώνων διὰ τὴν διατροφήν των.

95. Οἱ λάκκ' εἰν' ὀρθοί.

Οἱ χεῖμαρροι ἔχουν πολὺ νερό.

96. Ὅπθε νὰ τὸν πιάκ'ς ἱερώνεσαι.

Τὴν φράσιν αὐτὴν λέγουν δι' ἓνα ποῦ γέμει ἀνομημάτων καὶ κακιῶν.

97. Οὔτε πῆρα οὔτ' ἄφ'κα.

Ἐπέπληξά τινα δριμέως, διότι ἦτο ἀδικαιολόγητος.

98. Πάω νὰ ἴφχαριστήσω.

Πηγαίνω νὰ εὐχηθῶ δι' εὐχάριστον γεγονὸς (γάμον, ἀρραβῶνα κ.λ.).

99. Παίρν' καὶ τὸ χοτζιέτ' ἀπ' τὸ σπίτ'.

Εἶναι ἄδικος, διότι διὰ τὴν παραμικρὰν ἐκδούλευσιν ἢ ὑπηρεσίαν ἐννοεῖ νὰ ἀνταμειφθῇ μὲ ὑπερβολικὴν καὶ δυσανάλογον ἀμοιβήν, ὥστε, εἴαν εἶναι τρόπος, νὰ σφετερισθῇ καὶ αὐτὸν τὸν τίτλον τῆς κυριότητος τῆς οἰκίας.

100. Παίρ' καὶ δίν'.

Εὐρίσκεται εἰς τὸν τελευταῖον ἐπιθανάτιον ρόγγον.

101. Παίζ' τὸ μαντῆλ'.

Διασκεδάζει ζῶν βίον ἀνεξάρτητον καὶ ἄσωτον. Ἡεβλ. τὴν φρ. «Τ ὀ π α ι ξ ε τ ὸ μ α ν τ ῆ λ' τ ο υ».

102. Παίρ' καὶ μουργκίζ'.

Ἀρχίζει νὰ ἐπέρχεται τὸ σκότος, μ ο ρ γ κ ι σ μ α = τὸ βράδυ, ὅταν ἀρχίζη νὰ σκοτεινιάζη. Λέγεται καὶ σ ο υ ρ ο ὔ π ω μ α, σ ο υ ρ ο ὔ π ω σ ε = νύχτωσε.

103. Πέρα ντὶς πέρας.

Λέγεται περὶ τοῦ ποταμοῦ, ὅταν ἡ κοίτη τοῦ ἔχει καταλάβει, ὡς ἐκ τῶν πολλῶν ὑδάτων, ὀλόκληρον τὴν ἐκατέρωθεν αὐτῆς ποταμίαν ἔκτασιν.

104. Πῆρα ἴμπρέτ'.

Ἐλαβα μικρὰν πείραν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπαραδειγματίσθην.

105. Πῆρε τὸ χουλιάρ' του νερό.

Ὅταν τις, ἀφανῆς καὶ ἀνίκανος νὰ ἀποκτήσῃ ἀξίωμα ἢ ὑλικὴν ἐνίσχυσιν, ἀρχίσῃ νὰ ἐπιδεικνύεται καὶ νὰ ὑπερηφανεύεται, τοῦ λέγουν τὴν ἄνω φράσιν.

106. Πῆρα ἴνα νομπέτ'.

Κοιμήθηκα λιγάκι. Ἀλλὰ «οἱ γύφτοι πῆραν ἓνα νομπέτ'» σημαίνει ἔπαιξαν μὲ τὰ ὄργανα ἓνα κομμάτι.

107. Σιάζ' τ'ς μύγες.

Παραμένει ἄεργος, ἔνεκα τῆς ὀκνηρίας του, ἢ καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐργασίας.

108. Σκάζ' σουδάλια.

Εἶναι πολὺ ἐπίμονος καὶ ἰσχυρογνώμων εἰς τὰς ἰδέας του, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ ἀτάραχοι καὶ ὑπομονητικοὶ βούβαβοι δύνανται νὰ σκάσουν ἀπὸ τὴν ἀκαμπτὸν ἐπιμονὴν του.

109. Σκών' νερό αὐτή ἢ δουλειά.

Εἶναι σοβαρὰ αὐτή ἢ ὑπόθεσις.

110. Σοῦ κρεμασάμαν τὸ χουλιάρ'.

Ὅταν τις προσκεκλημένος εἰς ἓν γεῦμα ἢ δεῖπνον μεταβῆ βραδύτερον τῆς ὀρισθείσης ὥρας, οἱ ἄλλοι συνδαιτυμόνες, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀρχίσει πρὸ πολλοῦ νὰ τρώγουν, λέγουν εἰς τὸν οὕτως βραδύναντα τὴν ἀνωτέρω φράσιν, εἰρωνευόμενοι αὐτόν.

111. Στούρεψ' τὸ σπít'.

Ἡ οἰκία παρουσιάζει λυπηρὰν ὄψιν, διότι ἓν μέλος αὐτῆς ἀπέθανεν ἢ ἐταξίδευσεν. Πρβλ. «σ τ ο ὕ ρ ε ψ ε τ ὸ χ ω ρ ι ὸ», τὸ χωρίον φαίνεται περίλυπον, διότι ἓν σπουδαῖον ἄτομον τῆς Κοινότητος ἐξέλιπεν.

112. Στήμ πιάσ' καὶ στή χάσ'. (ἐνν. τοῦ φεγγαριοῦ).

Σημαίνει κατὰ πολὺ ἀραιὰ χρονικὰ διαστήματα. Πρβλ. «Τ ὸ ν γ λ έ π ω σ τ ῆ χ ά σ' κ α ἰ σ τ ῆ μ π ι ά σ'», τὸν βλέπω σπανιώτατα.

113. Στὸ γιόμ'σμα τοῦ φεγγαριοῦ.

Ὅταν γίνῃ πανσέληνος.

114. Τάκανε γυαλιὰ καρφιά.

Κατεσπατάλησε τὴν περιουσίαν του.

115. Τ' ἄλογο εἶναι μπέης.

Ὁ ἵππος θέλει καλὴν τροφήν καὶ περιποίησιν ἐν γενεῖ μεγάλῃν.

116. Τὰ χέρια μοῦ γίνκαν γυνί.

Ἐπάγωσαν ὡς τὸ σιδηροῦν ὑνίον.

117. Τὰ γίδια πάρθηκαν.

Δὲν ἔχουν γάλα, προσβληθέντα ἐκ μιᾶς ἀσθενείας (παρμάρας), ἐξ ἧς χάνουν τὸ γάλα των.

118. Τίναξε τὰ πέταλα.

Ἀπέθανε (ἐπὶ ἀνθρώπων καὶ ἰδίως ἐπὶ ζώων).

1. Εἶναι δύσκολον καὶ πολλάκις ἀδύνατον νὰ εὑρωμεν πόθεν ἔχουν τὴν ἀρχὴν των πολλά ἐκ τῶν ἰδιωματικῶν φράσεων. Διὰ τινος ἐκ τούτων ἡ ἀρχὴ χρήσεως χάνεται εἰς τὸ ἀπομεμακρυσμένον παρελθὸν καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν τὸν δρόμον τῆς ἱστορικῆς διαδρομῆς των ἄλλων, ἢ σημασία διὰ τῆς χρήσεως κατέστη μεταφορικὴ ἢ ἀλληγορικὴ.

Ὡς πρὸς τὴν ἀνωτέρω φράσιν ὁ Χατζιδάκης εἰς τὰ Ἀκαδημεικὰ Ἀναγνώσματα τ. 3 σ. 252 ἐρωτᾷ : «Πῶς νοητέον τὸ ἐ τ ῖ ν α ξ ε τ ἄ π έ τ α λ α ἐ π ἰ ζ ῶ ο ν φ ε ρ ὶ ν τ ῶ ν πέταλα, ἀφοῦ ταῦτα ἀποθνήσκοντα δὲν ἐκτινάσσουν τὰ πέταλα;».

Ἡ φράσις αὕτη δὲν φαίνεται νὰ κεῖται ἐν τῇ κυρίᾳ σημασίᾳ της, ἀλλὰ ἐν μεταφορικῇ τοιαύτῃ, ἥτοι ἐνταῦθα δὲν ὑπονοεῖται «ἐκτίναξις πετάλων» τῶν μελλοθανάτων ζώων. Εἶναι γνωστόν, ὅτι οἱ ἡμίονοι, ἵπποι, κ.λ. βαδίζουν καλύτερον καὶ ἐπὶ τοῦ ἀσφαλοῦς, ὅταν φέρουν πέταλα· ὅταν ὅμως τὰ ζῶα ταῦτα γηράσουν καὶ πρόκειται νὰ ἀποθάνουν, οἱ ἄνθρωποι δὲν πολυφροντίζουν νὰ τὰ καλιγώσουν, ὅταν χάσουν (τινάξουν) τὰ πέταλά των. Ἴσως λοιπὸν ἡ φρ. «τίναξε τὰ πέταλα» (=ξεκαλιγώθηκε), ἐπὶ θανάτου πεταλοφόρων ζώων λεγομένη καὶ μτφρ. ἐπὶ ἀνθρώπων, ἐντεῦθεν νὰ ἔχη τὴν ἀρχὴν της, ἐν συσχετίσει πάντοτε μὲ τὴν κατὰ τὸ γῆρας ἀνικανότητα τῶν ἐν λόγῳ

119. Τοῦ χῶθ'κε μετέμενα.

ἔχει μίαν ἀνεξήγητον ἔχθραν ἐναντίον μου.

120. Τ'ν ἔδεσε τῆ γάτα τ'.

Ἐξησφάλισε τὰ συμφέροντά του ἢ καὶ αὐτὸ τὸ μέλλον του διὰ τῆς ἀποκτήσεως ἰκανῆς περιουσίας.

121. Τῆμ πατωσάμαν.

Φάγαμε πολὺ.

122. Τ'ν ἔχουν ψηλὴ κανακαριά.

Τὴν ἔχουν (νύμφην ἢ κόρην) καλοχαιδεμένην καὶ τὴν καμαρώνουν πολὺ.

123. Τ'ν ἔχουν μὴ στάξ' καὶ μὴ βρέξ'.

Τὴν περιποιοῦνται πολὺ.

124. Τοῦ γίνκα γκουρμπάν'.

Ἐθυσιάσθη δι' αὐτόν. Πρβλ. Νὰ σοῦ γένω γκουρμπάν', φράσις θαυματοποιτικῆ καὶ συμπαθείας σημαντικῆ γκουρμπάν'—τὸ μικρὸν ζῶον (ἐρίφιον, ἀρνίον, κριὸς κ.λ.) τὸ σφαζόμενον ὑπὸ τῆς οἰκογενείας κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πολιούχου ἢ τοῦ ἑφεστίου Ἀγίου.

125. Τ' αὐλάξ' ἔχει ντούναβο νερό.

Ὁ αὐλαξ ἔχει πολὺ νερό. Πρβλ. ντούναβος νερό, πολὺ νερό.

126. Τὸ γύφτ' σε.

Τὸ ἐξηυτέλισε.

127. Τὸμ πῆρα καλμπότσ'.

Τὸν ἐπῆρα ἐπὶ τῶν νώτων.

128. Τὸμ πῆρε ἀλά κάπα.

Τὸν κατετρόπωσε διὰ τῶν λόγων.

129. Τὸ πῆρε τοῦ χορδῶ.

Ἐσυνήθισε, τοῦ ἐγένετο ἕξις ἀπὸ τὴν πολλὴν χρῆσιν.

130. Τὸ θέλ' ἀπέχο.

Τὸ θέλει δωρεάν ἢ μὲ ὀλίγα χρήματα.

131. Τὸ πῆρ' ἀπάνω τ'.

Ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀνέστη πολὺ.

132. Τὸν τρυγάει.

Τοῦ ἀπομυζάει συχνὰ χρήματα.

133. Τὸν βάρωσε γερκό.

Προσεβλήθη ἀπὸ ἀγερικὸ (ἀνεμοπύρωμα).

ζῶων διὰ πᾶσαν ἐργασίαν, τὸ «ὀριστικὸν ξεπετάλωμά των», καὶ τὸν μετ' οὐ πολὺ ἐπερχόμενον θάνατόν των. Πρβλ. ἔτι τὰς μετρ. φρ. «ξεκαλιγώθ'κα», ἐκουράσθη πολὺ ἐκ πορείας μακροῦ ἢ δυσβάτου δρόμου, ἐπιπόνου ἐργασίας κ.λ. (κυρίως, ἔχασα, τίναξα, τὰ πέταλα), «ξεκαλιγώμα», ἢ κούρασις (κυρ. τὸ ξεπετάλωμα), κατὰ μεταφορὰν προφανῶς ἐκ τῶν ἄνευ πετάλων (ξεκαλιγωμένων) ζῶων, ἅτινα, ὡς γνωστόν, δυσκολεύονται καὶ κουράζονται πολὺ κατὰ τὸ βάδιμά των [N.X.P.].

134. Τὸν εἶδαμαν σὰν τὸν ἥλιο.

Ὄταν μᾶς ἔρχεται ἐν προσφιλῆς ἄτομον, τὸ ὁποῖον περιεμένομεν μὲ μεγάλην χαρὰν, λέγομεν τὴν ἄνω φράσιν.

135. Τὸ πέρασ' τὸ ποτάμ'.

Ἀπηλλάγη ἀλγεινῶν φροντίδων, ὑπὸ τῶν ὁποίων κατετρύχετο.

136. Τούρκικη φωτιά.

Μεγάλη πυρά, ἣν συνήθως ἤναπτον εἰς τοὺς Ἀστυνομικοὺς σταθμοὺς (καρακόλια) τῆς ὑπαίθρου οἱ Τοῦρκοι χωροφύλακες μὲ ξύλα, τὰ ὁποῖα δι' ἀγγαρειῶν μετέφερον οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων.

137. Τοῦ κουτουρλιουῦ ὁ γάμος.

Ὄταν ἐπικρατῆ ἀταξία, ἀναρχία καὶ σύγχυσις, λέγεται ἡ ἄνω φράσις. Λέγεται καὶ τοῦ κουτουρλιουῦ τὸ πανηγύρι'.

138. Τῶκανε ρόϊδο.

Λέγεται εἰρωνικῶς περὶ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἀπέτυχε παταγωδῶς εἰς μίαν ἐργασίαν ἢ ὑπηρεσίαν.

139. Τῶκανε κούτσοуро.

Λέγεται εἰς περίστασιν ἀνάλογον τῆς προηγουμένης.

140. Τὸν ἔχ' καθάλλα.

Ἐπὶ τῶν διατελούντων ἐν προφανεῖ ὀργῇ καὶ τῶν δυστροπούντων.

141. Τοῦ γίνκαν τὰ μούτσνα κριγιάσ'.

Δὲν ἐντρέπεται, εἶναι ἀναιδέστατος.

142. Τὸ ποτάμ' εἶναι Σχλαμπριγιά.

Τὸ ποτάμι ἔχει πολὺ νερό, ὡς ὁ Σαλαμβριᾶς (Πηνειός). Λέγεται καὶ «τὸ ποτάμ' εἶναι πέλαγος».

143. Τοῦ γιόμ'σαν τὴ στρωματιά.

Τὸν ἔδειραν, ἢ καὶ τὸν ἐσχότωσαν.

144. Τοῦ τάξ' ν' φούρν'ς μὲ καρβέλια.

Ἐπὶ ὑποσχέσεων διδομένων ψευδῶς πρὸς ἐπιτυχίαν σκοποῦ τινος. Λέγεται καὶ «τὸ ὑτάξ' ν' λαγοὺς μὲ πατραχήλια».

145. Τρώει καὶ τὸν τρώει.

Ὄταν τις ἰσχυαίνει, ἐνῶ διαιτᾶται καλῶς, τοῦ λέγουν τὴν ἄνω φράσιν.

146. Τρώει ἴναν περιδρομο.

Τρώγει πολὺ. Λέγεται καὶ «τρώει ἴναν κόρακα». τρώγει, καταβροχθίζει πολλὴν τροφήν, ὡς ὁ κόραξ.

147. Τσάκ'σ' ἡ μέρα.

Ἡ ἡμέρα κλίνει πρὸς τὴν δειλὴν.

148. Τσάκ'σε τὸ νερό.

Τὸ νερὸν ἔγινε χλιαρόν.

149. Τσάκ'σα λιανώματα.

Ἔδωκα χαρτονόμισμα καὶ πῆρα ψιλὰ λεπτά.

150. Μὲ τσάκ'σ' ὁ κοῦκκος.

*Ηκουσα κατὰ τὴν ἀνοιξιν πρωί - πρωί διὰ πρώτην φορὰν τὴν φωνὴν τοῦ κούκκου, χωρὶς νὰ φάγω πρωτύτερα. Σημειωτέον, ὅτι καθ' ἐκάστην πρωίαν οἱ κάτοικοι, πρὶν ἐξέλθουν ἀπὸ τὰς οἰκίας των, τρώγουν ὀλίγον ἄρτον, διότι θεωροῦν ὡς κακὸν οἰωνὸν ν' ἀκούσουν τὴν φωνὴν τοῦ κούκκου, τρυγόνος (τουρτούρας), χωρὶς νὰ ἔχουν βάλει τίποτε στὸ στόμα των.

151. Τῶχ' στὴν ἀπάνω σκάλα.

*Απὸ τὴν ἑπαρσιν καὶ τὴν ἀλαζονείαν του εἶναι φιλόνικος καὶ φίλερις.

152. Τῶβαλα τὴ φλόγα.

Τὸ παρημέλησα τελείως. Λέγεται καὶ «τῶβαλα τ'ς ἀστραπῆς».

153. Τῶκανα γάλα¹.

Τὸ ἐκαθάρισα πολὺ καλά.

154. Τῶχ' μὲ τὸ ντάλε.

Κάνει τὸν παλληκαρᾶν καὶ ἀπειλεῖ πάντοτε.

155. Τῶχ'ν κάμωμα.

Τὸν ἔχουν μαγέψει ἢ ἀποδέσει

156. Τῶχ'ν τ' ἕνα τ'ς.

Εἶναι καθ' ὅλα σύμφωνοι.

157. Τὸν ἔχω τοῦ χεριοῦ μ'.

*Υποτάσσεται τυφλὰ εἰς ὅ,τι τοῦ λέγω.

158. Φοῦρνος μὴν καπνίσ'.

*Ἄς καταστραφοῦν τὰ πάντα. *Ἡ φράσις λέγεται μᾶλλον ὡς κατάρα.

159. Χορεύ' κοκοτάντσ'κον.

Χορεύει μὲ πηδήματα καὶ κινήσεις τῶν ποδῶν, ὡς ὁ ἀλέκτωρ (κόκοττας).

160. Χουγιάχκε τὸ γάλα.

*Ἐχει βασκαθῆ τὸ γάλα ὥστε ἢ ἐξ αὐτοῦ ἐξαγωγή τοῦ βουτύρου εἶναι ἀδύνατος.

161. Ψεῖρα ψόφια. «Εἶναι ψεῖρα ψόφια».

Τὴν φράσιν ταύτην λέγουν εἰς ἕνα πτωχὸν μὲν, ἀλλὰ ἐπιδεικτικὸν καὶ ἀλαζόνα, ὁ ὁποῖος προσποιεῖται, ὅτι ἔχει χρήματα.

162. Ὠτέρα - Ὠμπούρα.

Διὰ τῆς φράσεως ταύτης οἱ ποιμένες ἐξωθοῦν καὶ ἐνθαρρύνουν τοὺς κύνας των, ἵνα ἐπιτεθοῦν ἐναντίων ἀγρίων ζώων, ἢ ὑπόπτων ἀνθρώπων.

1. Λέγεται καὶ «τῶκανα λαμπίκος» [N.X.P.]

Αινίγματα.

1. "Ασπρο είναι σαν τερὶ καὶ τερὶ δὲν εἶναι, ἔχει φύλλα σὰ δεντρὶ καὶ δὲν τερὶ δὲν εἶναι, ἔχει ποντικιοῦ οὐρά, ποντικὸς δὲν εἶναι· τί εἶναι;
(τὸ ρεπάνι)
2. "Ασπρος κάμπος μαῦρα φύτρα.
(τὰ γράμματα)
3. "Ανοίγ' ὁ μάλλιαρος καὶ μπαίν' ὁ κορδωμένος.
(τὸ τσιεράπι)
4. "Ασπρα λάγια πρόβατα καὶ ξύλινος τζιομπάνος.
(τὸ κλῆμα μὲ τὰ σταφύλια)
5. "Απ' ὀχπίσ' ἀπὸ τῆμ πόρτα, μαῦρος δούλος κάθεται.
(ἡ κλειδαριά)
6. "Αψυχὸς ψυχὴ δὲν ἔχει καὶ ψυχὴ παίρνει καὶ φέγει.
(τὸ ντουφέκι)
7. Γύρω - γύρω θάλασσα, στὴ μέση μιὰ φωτούλα.
(τὸ καντήλι)
8. Γεννιοῦμαι πεθαμένο, μὲ τρῶν πεθαμένο, γεννῶ παιδιὰ ζουντανὰ κι' εἶμ' ὀλοένα πεθαμένο.
(τὸ αὐγὸ)
9. Γιάτο, γιάτο, καὶ δὲ φαίνεται.
(τὸ γυνὶ ὅταν ὀργώνη)
10. Γυναῖκα εἶμαι, γένεια ἔχω, ἂν ἤμουν περβολάρ'ς δὲ θάφινά λάχανο.
(ἡ γίδα)
11. Γύρα - γύρα σπίτι μου τρανὸς χορὸς ποὺ γέγεται.
(οἱ σταλαγματιῆς)
12. Δυὸ παπαδὲς μάλωναν καὶ τραβγιοῦνταν ἀπ' τὰ γένεια.
(τὸ λανάρι)
13. Δὲμ πίνεται, δὲν τρώγεται, δὲμ πιάνεται, γλυκὸ - γλυκὸ σὰ ζάχαρη.
(ὁ ὕπνος)

14. Δυὸ στοιχειὰ ἀπάλευαν κι' ἄσπρο χῶμα ἔβγαζαν.
(οἱ μυλόπετρες)
15. Ἐνας ψηλὸς καλὸερος μὲ πολλὰ ζουνάρια ζωμένος.
(ὁ κάδος)
16. Ἐνας πέτνος μ' ἓνα ποδάρ'.
- (τὸ λάχανο)
17. Εἶμ' ἄντρας, ὄχ' ἄνθρωπος, φοράω παλτὸ ἀπ' ἄχερα. Ἀπ' τὸ παλτὸ μ' διαβαίνουν ἀνέμ', ἀπ' τὴ λαλιά μ' ὄκνῶνται πεθαμέν', κι' ἅμα πεθάνω βαφτίζομαι.
(ὁ πετεινὸς)
18. Ἐχω τέσσερα ποδάρια, πατάω καὶ δέμ περδατῶ.
(τὸ τραπέζι)
19. Ἐνα μικρὸ μικρούτσικο π' ὁμορφαιν' τὸν κόσμον ὄλο.
(τὸ βελόνι)
20. Εἶναι μιὰ νύφ' ὄλη μέρ' ὄρθή.
(ἡ πόρτα)
21. Ἐνα μικρὸ μικρούτσικο, στὸ λόγγο γεννήθ'κε, στὸ λόγγο πελεκῆθ'κε, ἔρχεται στὸ σπίτ' καὶ γένετα: χρυσῆ νοικοκυρά.
(ὁ πιτόξυλος)
22. Ἐχω μιὰ κόκκινη γελάδα δεμέν' στὸ παχνί.
(ἡ γλῶσσα)
23. Ἐχω μιὰ κλεισμέν' καρσέλλα μὲ δώδεκ' ἀδέρφια μέσα.
(τὸ πορτοκάλι)
24. Ἐνα λιβάδ' γιοματ' αὐγά, περνάει τ' ἄλογο δὲν τὰ τσακίζ'.
(ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα - φεγγάρι)
25. Ἐνα κολοχύθ' μ' ἑφτά ροῦπες.
(τὸ κεφάλι)
26. Ἐχω ἓνα κουτάκι γιοματὸ ὄεπαράκια.
(τὰ δόντια)
27. Ἐνα μικρὸ μικρούτσικο ποῦ γκυλιέται στ' ἄχυρο.
(τὸ αὐγὸ)
28. Ἐνας κοντὸς καλὸερος μὲ τὸ τσάκνο στὸν κῶλο.
(ἡ ἐλιά)
29. Ἐνας κοντὸς καλὸερος μὲ τὰ γένεια κάτω.
(τὸ πράσο)
30. Ἐνας ψηλὸς καλὸερος, ὄλου τοῦ κόσμου φέγγει καὶ τοῦ λόγου του μαυ-
ρίζ'
(ὁ φεγγίτης)
31. Ἐχω ἓνα κουτί, κι' ἔχει μέσα κάτι τι,

- Κι' ἂν τὸ χάσ' αὐτὸ τὸ τί, τί τὸ θέλω τὸ κουτί ;
(τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ)
32. Ζῶο πεντακέφαλο, τεσσαραπνοῖτικο,
Χειροπόδαρ' εἴκοσι, δαχτυλόνοχ' ἑκατό.
(νεκρὸς μεταφερόμενος εἰς τὸν τάφον ἐπὶ φερέτρου.)
33. Κούφιος δέντρος δράκος μέσα.
(τὸ τζιάκι)
34. Κλειδώνω μανταλώνω... τὸν κλέφτη βρίσκω μέσα.
(ὁ ἥλιος)
35. Μιὰ ῥκούδα κόκκινη.
(ἡ φωτιὰ)
36. Μιὰ γελάδα κοκκαλιάρα πῶχ' τρύπα μέσ' τῆ ράχη.
(τὸ βαρέλι τοῦ νεροῦ)
37. Μπούμπουλας ἀνέβαινε,
Μπούμπουλας κατέβαινε,
Κοιλιά δὲν ἔχ' καὶ κοιλιά ῥποχτάει.
(τὸ δράχι)
38. Μιὰ μπάμπω ζαρωμέν' τρυπάει τῆ γῆ καὶ ὄχαιν'
(τὸ μανιτάρι, μαρτάρια)
39. Νό μ' τὸ τσίντζιλο τὸ μίντζιλο,
Νὰ τσιντζιλίσι' ἡ μάννα μου,
Καὶ πάλε νὰ στὸ φέρω.
(τὸ καντάρι, στατήρ)
40. Νό μ' τὸ φούσκουλο τὸ μούσκουλο,
Νὰ φουσκουλίσι' ἡ μάννα μου,
Καὶ πάλε νὰ στὸ φέρω.
(τὸ προζύμι)
41. Οὐῶ - οὐῶ τετρακούῶ, τετρακούῶ ἀπὸ γομάρι,
Ὀλοένα μὲ σαμάρι, μέρα νύχτα περβατάει.
(τὸ σαλιαγκάρι)
42. Ὅντας εἶναι καινούρια δὲ γλέπ'ν, ἄμα παλιώσουν γλέπ'ν.
(τὰ τσαρούχια)
43. Πόντικας ἀνέβαινε,
Πόντικας κατέβαινε,
Σ' ἐν' ὀρθόκλωστο κλωνάρ'
Κι' ὄσο νὰ ὀρθανεβῆ,
Ὅρθοκλώστ'κε ἡ οὐρά τ'.
44. Πέντ' ἀδερφοῦλες εἴμαστε,
(ἡ φασουλιὰ)

Όλο κυνηγιούμαστε,
Κι' ή μιὰ τήν ἄλλ' δὲ φτάνομε.

(οἱ βελόνες πού πλέκουν, κλέτσες)

45. Πέτ'νος πανωδραχᾶτος καὶ σιδερομουστακᾶτος,
Παίρνει λόγγους, παίρνει ράχες κι' ἄμα βρῆ νερό ψοφάει.
(ἡ φωτιά)
46. Περάσχν ἓνα ποτάμι τρεῖς ἀνθρῶπ' ἀντάμα·
Ὁ ἓνας εἶδε μὲ τὰ μάτια, καὶ πάτ'σε μὲ τὰ ποδάρια·
Ὁ ἄλλος εἶδε καὶ πέρασε, μόν' δὲμ πάτ'σε·
Κι' ὁ ἄλλος οὔτε εἶδε, οὔτε πάτ'σε, μονάχα πέρασε.
(γυνὴ ἔγκυος κρατοῦσα τέκνον εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς)
47. Ράχ' ἀπέδω, ράχ' ἀπέκει, καὶ στή μέση μότσια ἄλη.
(ἡ πίττα)
48. Ράχ' ἀπέδω, ράχ' ἀπέκει, καὶ στή μέση βλιάζει τσάπος.
(ἡ καμπάνα)
49. Σίζω ρόζο ἔπο δαδί, βρίσκω νύφη καὶ γαμπρό,
Πεθερὰ καὶ πεθερὸ καὶ δυὸ καλὰ σκαφίδια.
(τὸ καρῦδι)
50. Τὴν ἡμέρα πάτα - πάτα καὶ τὸ βράδυ κρεμαντζούλα.
(τὰ τσαρούχια)
51. Τὴν ἡμέρα σὲ μιὰ ρούπα καὶ τὸ βράδυ σὲ δυὸ ροῦπες.
(ὁ περάτης τῆς θύρας)
52. Τὸ τίμι - τίμι κρέμεται, τὸ τίμι τυραννιέται
Νὰ τῶφτανα, νὰ τῶτρωγα, νὰ μῶδγαιν' ἡ ψυχούλα.
(τὸ κεράσι)
53. Τὸ λάκκο - λάκκο πήγαινα,
Περδικούλες μάζωνα,
Τὰ φτερά τους τᾶτρωγα,
Τὸ κορμί τους τὸ ῥιχνα.
(τὰ σταφύλια)
54. Τὴν ἡμέρα τρώει κριγιάσι καὶ τὴ νύχτα γλέπει τ' ἄστρα.
(τὸ βουκέντρι)
55. Τὰ λιανὰ λιανίζομε
Κ' ἡ τσάγκω φρουκαλνάει.
(τὰ δόντια καὶ ἡ γλώσσα)
56. Τ' ἄρνι μας τὸ μπίρμπιλο στή μπιρμπιλιά ἔπο κάτω
Τρώει ξύλα θρέφεται, πίνει νερό ψοφάει.
(ἡ φωτιά)
57. Τὰ βουνὰ χιονίστ'καν, τὰ ποτάμια κίν'σαν,

Τὰ μπατάνια τώπασαν, τὰ μακρυγιά κόντ'ναν
Καὶ τὰ δυὸ γίν'καν τρίγια.

(τὰ γεράματα)

58. Φοῦρνος ἀδίπατος κι' ἀδιπατένιος,
Κι' ἀρκουδοκέφαλος κοιμᾶται μέσα.

(ἡ χελώνα)

59. Χίλοι μίλοι καλοέροι,
Σ' ἓνα ράσο τυλιγμένοι.

(τὸ ροῖδο)

60. Χτυπάω μὲ τάκ - τάκ· καίτεράω μὲ τάκ - τάκ·
Τέσσερα ποδάρια ἔχω καὶ ψυχὴ δὲν ἔχω.

(ὁ ἀργαλειὸς)

61. Χές - φᾶς - φῶς.

(τὸ μελίσι)

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ζ'

Εὐχ α ί.

1. Νὰ ζήσ' νά εἶναι μπαχτιλίτ'κο, νὰ φυλαχτῆ μὲ γονέους.
Αὐτὴν τὴν εὐχὴν λέγουν εἰς τοὺς οἰκείους καὶ τοὺς γονεῖς διὰ τὸ νεογέννητον βρέφος.
2. Χρόν'ς πολλοὺς καὶ καλοὺς.
Εὐχὴ λεγομένη συνήθως εἰς ὀνομαστικὴν ἢ ἄλλην ἑορτὴν.
3. Νὰ τ' ἀξαίν' τ' ὄνομα.
Εἰς ἑορτὴν ὀνομαστικὴν μικροῦ ἰδίως παιδίου λέγεται ἡ εὐχὴ αὕτη.
4. Νὰ προκόψετε στερεωμέν', μὲ καλοὺς κληρονόμ'ς.
Ἔτσι συνήθως εὐχονται εἰς τοὺς νεονύμφους.
5. Καὶ μὲ λάδ' πάντα νουνὸς καὶ τιμημένους.
Ἡ εὐχὴ αὕτη ἀπευθύνεται εἰς τὸν κουμπάρον μετὰ τὴν στέψιν τῶν νεονύμφων.
6. Νὰ σὲ προκόψ' ὁ Θεός.
Ἔτσι συνήθως αἱ γυναῖκες εὐχονται εἰς νέας ἀγάμους, ἢ νεωστὶ νυμφευθείσας.
7. Χίλια καλὰ νὰ σοῦ δώκ' ὁ Θεός.
Ὁ εὐεργετηθεὶς ἀντενυμφιστῶν λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην εἰς τὸν εὐεργέτην του.
8. Χιρλίτ'κα καὶ σὰ στεφανώματα μὲ γειά.
Οὕτω συνήθως εὐχονται κατὰ τοὺς ἀρραβῶνας.
9. Νὰ χαίρῃς τὸ στεφάν' σου.
Εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἡ εὐχὴ αὕτη ἀπευθύνεται εἰς νέον ἢ νέαν ἑγγαμον, ὡς ἀντα-
παιτήσις εἰς εὐχὴν.
10. Ὅσα μαλλιά ἔχω στὸ κεφάλ' μου τόσα καλὰ νὰ σοῦ δώκ' ὁ Θεός.
Ἔτσι συνήθως εὐχεται ἡ μάνα εἰς τὸν υἱὸν της, ἢ τὴν θυγατέρα της, ὅταν τὰ δεί-
γματα τῆς πρὸς αὐτὴν ἀγάπης καὶ στοργῆς τῶν τέκνων εἶναι ἐξαιρετικῶς ἐμφανῆ.
11. Καλὰ γεράματα.
Λέγεται εἰς παρήλικας ἄνδρας ἢ γυναῖκας.
12. Νὰ σοῦ χιλιάσ'ν.
Εἰς τὸν κάτοχον αἰγοπροβάτων αὐτὴν τὴν εὐχὴν λέγουν, ὅταν φιλοξενοῦνται ὑπ' αὐ-
τοῦ, ἢ ὅταν ἀγοράζῃ τις καὶ ἄλλα τοιαῦτα.
13. Καλὰ ὄχαρίκια ν' ἀκουσ'ς.
Εὐχὴ γυναικὸς εἰς γυναῖκα ἔχουσαν σύζυγον ἢ τέκνα εἰς τὸ ταξίδι.

14. *Στὸ καλὸ καὶ στὸ καίτερεμα μὲ γειά.*
Εἰς τοὺς οἰκείους τοῦ ταξιδεύοντος ἔτσι συνήθως εὐχονται μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ συγγενοῦς των.
15. *Ἡ γιώρα ἢ καλή.*
Οἱ γεροντότεροι, καὶ πρὸ πάντων αἱ γυναῖκες, ἔτσι εὐχονται εἰς τὸν ἀναχωροῦντα ἐκ τοῦ χωρίου.
16. *Καλῶς τὰ δέχτ'κες.*
Εἰς τοὺς οἰκείους τοῦ ἐκ τῆς ξένης ἐπανακάμπτοντος λέγεται ἡ ἀνωτέρω εὐχή, ἢ εἰς τοὺς λαμβάνοντας διάφορα πράγματα (προβοδήματα) ἐκ τῶν ἐκ τῆ ξένη συγγενῶν των. Ὑπὸ τῶν παλαιότερων γυναικῶν ἐκφωνεῖται καὶ «καλῶς ὁ δέχ'κες».
17. *Μὲ γειά σ' μὲ χαρά σ'.*
Εἰς τὸν ἀγοράζοντα πρᾶγμα τι καινουργῆς ἄψυχον ἢ ἔμψυχον, λέγεται ἡ εὐχή αὕτη.
18. *Ἄσπροπρόσωπος.*
Εἰς τὸν ἀναλαμβάνοντα μίαν ὑπηρεσίαν ἄμισθον ἢ ἔμισθον, λέγουν συνήθως τὴν εὐχὴν αὕτην. Περὶ τὴν ἀλβ. φρ. «φάκε-μπάρδε», εὐχρηστον παρὰ τοῖς γεροντοτέροις.
19. *Πολλὰ τ' ἔτ' τ'ς ἀφεντιᾶς σ'.*
Αἱ παλαιότεραι γυναῖκες, ὡς ἀντιχαιρετισμόν, λέγουν τὴν ὡς ἄνω φράσιν, ἥτις ὡς εὐχή μᾶλλον, ἢ ὡς χαιρετισμὸς δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ.
20. *Μὲ τ'ς υἰείας σ'.*
Εἰς τὸν εὐχηθέντα μετὰ τὴν πρόποσιν λέγουν οἱ παριστάμενοι τὴν εὐχὴν ταύτην.
21. *Μὲ γειά καὶ γαμπρὸς μεταξωτά.*
Εἰς ἕνα ἄγαμον νέον, ὅταν διὰ πρώτην φορὰν φορῇ καινούργια φορέματα, λέγεται συνήθως ἡ εὐχή αὕτη.
22. *Νὰ τὸ χαρῆτε μὲ γειά.*
Εἰς τὸν ἀγοράζοντα κινητὸν ἢ ἀκίνητον κτῆμα, λέγουν ὡς εὐχὴν τὴν ἀνωτέρω φράσιν.
23. *Καὶ τοῦ χρόν' τριδιπλα.*
Λέγεται ἡ εὐχή αὕτη κατὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν.
24. *Νὰ φαγωθοῦν μὲ γειά.*
Ὁμοίως, ὅταν γίνεται ἡ συγκομιδὴ τῶν καρπῶν.
25. *Καλῶς κάμετε. (Πρόφ. Καλωσκάμετε).*
Εἰς τοὺς ὁμαδικῶς ἐργαζομένους ἀντὶ χαιρετισμοῦ λέγεται ἡ εὐχή αὕτη¹. Ὅταν ὁ ἐργαζόμενος εἶναι εἰς, λέγεται «καλῶς κάμ'ς».
26. *Ὡρα καλή καὶ πάππος νὰ ξεπροβοδᾶς τὰ παιδιὰ σ'.*
Εἰς τὸν διὰ πρώτην φορὰν ταξιδεύοντα λέγουν οἱ παλαιότεροι τὴν ὡς ἄνω εὐχὴν.
27. *Χαῖρ' νὰ ἰδῆς.*
Ὁ πωλητὴς εἰς τὸν ἀγοράζοντα λέγει συνήθως τὴν εὐχὴν ταύτην, εὐχόμενος, ἵνα τὸ ἀγοραζόμενον πρᾶγμα ἀποφέρῃ κέρδος καὶ ὠφέλειαν εἰς τὸν νέον ἰδιοκτήτην του.

1. Οἱ ἐργαζόμενοι ἀπαντοῦν «πολλατέτ'» Βλ. τὴν λέξιν ἐν τῷ λεξιλογίῳ [N.X.P.].

28. Καλόκαρδοί και χαρούμενοι.

Οι παλαιότεροι κατά τὰς ἐορτάς πρὸ πάσης εὐχῆς προτάσσουν τὴν φράσιν ταύτην.

29. Καὶ τοῦ χρόνῳ. ἢ Κι' ἀπὸ χρόνῳ.

Ὁ λέγων τὴν εὐχὴν ταύτην εὐχεται, ἵνα ἡ παροῦσα εὐχάριστος στιγμή ἐπαναληφθῆ καὶ πάλιν τὴν ἰδίαν ἡμέραν τοῦ προσεχοῦς ἔτους. Οὐδέποτε ὅμως εἰς γάμον, οὐδὲ εἰς ἀρραβῶνα.

30. Χρόνῳ πολλοὺς καὶ καλοὺς. ἢ Χρόνια πολλά.

Ἡ εὐχὴ αὕτη λέγεται κατὰ τὰς ἐορτάς.

31. Νὰ χαίρεσθ, τ' ἀγαπᾶτε.

Εἰς πολλὰς περιστάσεις λέγεται ἡ εὐχὴ αὕτη.

32. Χαῖρλίτ'κα καὶ καλὰ σχολάσματα.

Κατὰ τὴν ἑναρξιν μιᾶς σπουδαίας ἐργασίας λέγουν συνήθως τὴν εὐχὴν αὕτην.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Η'

Κατάραι

καὶ φράσεις λεγόμεναι ἐν θυμῷ.

1. Κουκουδάγριες νὰ λαλήσ'ν.

Νὰ πεθάνουν ὅλοι οἱ ιδιοκτῆται καὶ νὰ ἐρημωθῇ ἡ οἰκία, ὥστε νὰ γίνῃ αὕτη κατοικία τῶν γλαυκῶν, αἴτινες, ὡς γνωστόν, ἐκλέγουν ὡς κατοικίαν τῶν τὰ ἀκατοίκητα κτίρια¹.

2. Στοὺς γιατροὺς! στοὺς γιατροὺς!

Νὰ πέσῃ θανατηφόρος ἀσθένεια εἰς τὴν οἰκογένειαν, ὥστε τὰ ἄδικα κέρδη νὰ διατεθοῦν εἰς φάρμακα καὶ ἰατρικὰς ἐπισκέψεις.

3. Σπόρος νὰ μ' ἀπομείν'.

Νὰ πεθάνουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς οἰκογενείας.

4. Μαῦρο μαντῆλ' νὰ βάλ'.

Νὰ χηρέψῃς διὰ τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου σου.

5. Νὰ τοῦ σβῆσ' τὸνομα.

Νὰ ἀποθάνῃ, ὥστε νὰ διαγραφῇ τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὰ Κοινοτικά βιβλία, ὅπου, ὡς γνωστόν, εἶναι ἐγγεγραμμένοι ὅλοι οἱ ζῶντες κάτοικοι.

6. Νὰ σβῆσ'ν κακὰ μαντᾶτα.

7. Νὰ σβῆσ'ν τὰ σιντόργια

Νὰ ἐλθουν κακαὶ καὶ θλιβεραὶ εἰδήσεις ἐκ πλησιεστάτων συγγενῶν ἐν τῇ ξένη εὐρισκομένων.

8. Νὰ μὴ βγῇ τοῦ χρόν'.

Νὰ ἀποθάνῃ, ὥστε κατὰ τὸ προσεχές ἔτος νὰ μὴ εὐρίσκεται ἐν τῇ ζωῇ.

9. Νὰ μὴ σὲ ἰδῇ ἡλιος καὶ μέρα.

Νὰ ἀποθάνῃς καὶ νὰ ἐκλείψῃς ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

1. Ἡ κατάρα πιθανὸν νὰ ὑπονοῇ καὶ τὸν θάνατον μέλους τινὸς τῆς οἰκογενείας, διὰ τὸ δυσοίωνον τῆς γλαυκός, ἣτις, ὡς γνωστόν, συνηθίζει τὴν νύκτα νὰ κάθεται καὶ νὰ λαλῇ εἰς οἰκίας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν φῶς, ὅπερ, συνήθως, προϋποθέτει διανυκτέρευσιν ἀσθενῶν. [N.X.P.].

10. **Νὰ σοῦ γέν'ν φαρμάκ'.**

Νὰ σοῦ γέν'ν ὄστρουγκάν' τὰ καλά μ'.

Νὰ μεταβληθοῦν εἰς πικρίας αἱ εὐεργεσίαι καὶ καλωσύναι, τὰς ὁποίας ἔκαμέ τις εἰς ἀγνώμονα. (Τὸ **στρουγκάν'** εἶναι φυτόν, οὔτινος τὰ πλατέα φύλλα εἶναι πικρότατα εἰς γεῦσιν).

11. **Νὰ σὲ φέρ'ν κέρμα.**

Νὰ γίνης κομμάτια, νὰ συντριβῆς ἐκ πτώσεως καὶ νὰ γίνῃ διακομιδὴ τῶν συντριμμάτων σου ἐκ τοῦ τόπου ἐν τῷ ὁποίῳ κατέπεσες.

12. **Κατάρραγο νὰ σὲ βαρέσ'.**

Νὰ πάθῃς ἐξ ἀνιάτου ἡμιπληγίας.

13. **Πίκα νὰ σὲ βαρέσ'.**

14. **'Αστραπή νὰ σὲ βαρέσ'.**

Νὰ χτυπηθῆς ὑπὸ κεραυνοῦ.

15. **Κακὸς Χάρος νὰ σὲ μάσ'.**

Νὰ ἔχῃς κακὸν θάνατον, νὰ ἀποθάνῃς ἀπὸ ἀποτρόπαιον ἀσθένειαν.

16. **Κακιὰ πανούκλα νὰ πέσ'.**

Νὰ προσβληθῆ ἡ οἰκογένεια ὑπὸ κακοήθους καὶ ἀνιάτου χολέρας.

17. **Νὰ σὲ βροῦν κόκκαλο στὸ στῶμα.**

Νὰ ἀποθάνῃς καθ' ὕπνον δι' αἰφνιδίου θανάτου.

18. **Νὰ σκάσ'ς, νὰ πλαντάξ'ς'.**

Νὰ ἀποθάνῃς διὰ τῆς διαρρήξεως τῶν ἐσωτερικῶν ἀγγείων τοῦ σώματος.

19. **Θὰ σοῦ φάω τὸ ὄτάρ'.**

Θὰ γευθῶ τῶν ἐπὶ τῷ θανάτῳ σου κολλύβων.

20. **Νὰ μὴ μαλλιάσ'ς.**

Νὰ μὴ κατορθώσῃς νὰ ἀποκτήσῃς περιουσίαν, ὥστε νὰ περιφέρῃσαι πάντοτε ἀκτῆμων καὶ ἐνδεής. (μάλ=λ. τουρκ. σημαίνουσα ὕφασμα, περιουσίαν, κτῆμα).

21. **Νὰ ὄσ' νὰ σὲ πιῆ καὶ νὰ σὲ καταρρουφήσ'.**

Νὰ διαρραγῆ ἡ γῆ εἰς ἓν σημεῖον καὶ νὰ καταβαραθρωθῆς ἐντὸς τοῦ διανοιχθέντος χάσματος.

22. **Στὸ χαρτί νὰ τὸν φέρ'ν.**

Νὰ ἀποθάνῃ ἐν τῇ ξένη, ὥστε δι' ἐπιστολῆς νὰ καταφθάσῃ εἰς τοὺς οἰκείους ἢ θλιβερά εἶδησις.

23. **Μὲ τὸ τσαπὶ νὰ στὸ βγάλ'ν.**

Νὰ εἶναι ὁ τοκετὸς δύσκολος καὶ ἐπικίνδυνος, ὥστε τὸ θνησιγενὲς βρέφος νὰ ἐξαχθῆ διὰ μαιευτικῶν ἐπεμβάσεων.

24. **Φωτιά κι' ἀβεσταργιὰ νὰ γέν'.**

Νὰ καταστραφῆ τὸ σπίτι ἐκ πυρκαϊᾶς.

25. **Νὰ σοῦ καῖ ἡ καρδιά.**

Νὰ ὑποστῆς θλίψεις καὶ πικρίας ἐκ θανάτου προσφιλεστάτου συγγενοῦς.

26. **Νὰ τοῦ πέσ' τὸ κοντύλ'.**

Νὰ πληγῆ ἀπὸ κεραυνοβόλον ἀσθένειαν, ὥστε νὰ πέσῃ ἀποτόμως ἐκ τῆς χειρὸς του

ἡ πέννα ἢ γράφουσα τὰς ἀδίκους κοινοτικάς φορολογίας.

27. **Νὰ μὴ ὄκώσ' κεφάλ'.**

Νὰ εἶναι πάντοτε ἀσθενής καὶ κλινήρης.

28. **Νὰ σοῦ γέν'ν δγιάργυρο.**

Νὰ σοῦ διασκορπισθῇ ἡ περιουσία καὶ νὰ ἐκφύγη τῶν χειρῶν ὡς ὑδράργυρος.

29. **Μὲ τὴν γκλίτσα ν' ἀπομείν'.**

Κατάρρα ἀπευθυνομένη εἰς κτηνοτρόφον, καὶ σημαίνουσα τὴν παντελῆ ἐξόντωσιν τῶν ποιμνίων του ἐξ ἀσθενείας ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς αἰτίας.

30. **Βακούφ'κο καὶ μοναστήργιακο νὰ γέν'.**

Νὰ περιέλθῃ ἐν κτῆμα εἰς τὴν κυριότητα ναοῦ τινος ἢ μοναστηρίου διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἰδιοκτῆτου αὐτοῦ.

31. **Κόψ' τὸ λαιμό σ' ἀπ' ἔδω.**

32. **Βγάλ' τὸ ζβέρκο σ'.**

33. **Τσακίς' ἀπ' ἔδω.**

34. **Λείψ' ἀπ' ἔδω.**

35. **Νὰ μοῦ γέν'ς ξίκ'.**

Αἱ ἀνωτέρω φράσεις ἐκστομίζονται ὑπὸ τινος, ἐν ὀργῇ εὐρισκομένου καὶ προτρέπον-
τός τινα λίαν ἀνεπιθύμητον νὰ φύγῃ ἀπὸ πλησίον του.

36. **Γιαζίκ' νὰ σοῦ γέν'.**

Νὰ ὑποστῆς κακόν τι διὰ τὸ κρῖμα, ὅπερ διέπραξες.

37. **Νὰ μοῦ γένῃς ντέφ'.**

Νὰ φύγῃς ἀπὸ ἐμπρὸς μου. (ντέφ' ὁ λ. = φύγε' φρ. τουρκ.)

38. **Θὰ φάω τὰ κόκκαλα τοῦ πατέρα μ'.**

Θὰ ἐκδικηθῶ κατὰ τὸν πλέον κληροδοτικὸν τρόπον.

39. **Νὰ πᾶς π'σὼ τὸν ἥλιο.**

Νὰ χαθῆς, νὰ ἐξαφανισθῆς, εἰς τὸ πέραν τοῦ ἡλίου χαῶδες σκότος.

40. **Νὰ μὴ τομπίσ' ἡ γῆς ἀπὸ ταῦτον.**

Φρικτὴ κατάρρα εἰς νεκρόν, οὕτινος τὸ ἀποτρόπαιον πτώμα νὰ μὴ ἐγγίσουν καὶ αὐτοὶ οἱ ἀκόλλητες τοῦ τάφου ἀπὸ ἀπέχθειαν, ὡς ἐκ τῶν κακῶν, ἅτινα ζῶν διέπραξε.

41. **Σκατὰ στὸ λάκκο τ'.**

Φρικτὴ κατάρρα εἰς νεκρόν, ὅστις ζῶν εἶχε διαπράξει ἔργα ἀδίκαια καὶ ἀθέμι-
τα, ὥστε καὶ μετὰ θάνατον νὰ εἶναι ἀσυγχώρητος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, μέχρι τοῦ ση-
μείου, ὥστε νὰ ἀποπατήσῃ τις καὶ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ τάφου του.

42. **Μωρὲ πίσσωμα ! μωρὲ κατράνωμα !**

Κατάρραι γυναικῶν σημαίνουσαι νὰ λάβῃ τις ὄψιν πένθιμον, μαύρην ὡς ἡ πίσσα καὶ τὸ κατράμι, ἐκ θανάτου προσφιλεστάτου συγγενοῦς.

43. **Νὰ πάῃ καὶ νὰ μὴ γυρίσ'.**

Νὰ ἀποθάνῃ ἐν τῇ ξένῃ, νὰ μὴ ἀξιωθῇ νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὴν γενέτειραν.

44. **Μωρὲ κοψόχρονο ! μωρὲ κοψοζώητο !**

Διὰ τῆς ἀρεᾶς ταύτης καταρᾶται τις νὰ κοπῇ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς καὶ νὰ ἐπέλθῃ ὁ θά-
νατος εἰς τὸν πρὸς ὃν ἀπευθύνεται ἢ κατάρρα.

45. Τὴν κακὴν σ' τ'ν ἀπαλλαγὴν.

Λέγεται ὡς κατάρα καὶ ἐν θυμῷ εἰς ἓνα, ὁ ὁποῖος ἀστόχως ἐνήργησε.

46. Ἄπ' ἀβανιὰ νὰ μὴ γλυτώσ'.

Νὰ συκοφαντηθῆ καὶ νὰ διαρπαγῆ ἡ περιουσία του καὶ νὰ κακοποιηθῆ ἐν γένει ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἡ λέξις ἀβανιὰ εἶναι ἰταλική καὶ σημαίνει τὴν συκοφαντίαν διὰ χρηματολογίαν καὶ δι' ἐκδίκησιν. Ἦτο συνηθεστάτη κατάρα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας, ὅτε μία ψευδὴς συκοφαντία ἢ προδοσία ἤρκει διὰ νὰ ριφθῆ τις εἰς τὴν φυλακὴν, ἢ νὰ πληρώσῃ μεγάλα χρηματικὰ ποσὰ διὰ νὰ σωθῆ. Πᾶσα ἄδικος συκοφαντία ἢ κακοποίησις ἐλέγετο ἀβανιὰ.

47. Ν' ἀλυχτήσ' καὶ νὰ πεθάν'.

Νὰ ἐκβάλῃ γοερὰς φωνὰς κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του.

48. Στὸ κουτί ! στὸ κουτί !

Διὰ τῆς ἀρᾶς ταύτης αἱ γυναῖκες καταρῶνται, ὅπως οἱ ὑπὸ κλεπτῶν κλαπέντες καρποί (σταφύλια, μήλα κ.λ.) τεθοῦν εἰς τὸ νεκρικὸν φέρετρόν των.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Θ'

Ἀντιλαβαί.

1. — Δὲ θέλω.... — Νὰ μὴ θελήσῃς τὰ σκουτιά σ'.
2. — Δὲν ξέρω.... — Νὰ ξεραθῆς.
3. — Ὅχι.... — Ὅχιὰ νὰ σὲ φάῃ, ἤ — Ὅξι σου καὶ ξερός.
4. — Ἐ.... — Ἐξ' σου καὶ ξερός. ἤ — Νὰ φᾶς ἓνα χαλιέ.
5. — Θὰ τὸ πῶ.... — Νὰ πῆ τ' ἀπίλογο νὰ σὲ φάῃ.
6. — Δὲ μπορῶ.... — Ποτὲ νὰ μὴ μπορέσῃς.
7. — Τί μῶ.... — Μῶρα καὶ κασσίδα.
8. — Δὲν ξέρω.... — Νὰ ξεράσῃς κόκκαλο κι' οὐρά πὸ γάτα.
9. — Το πῆραν.... — Νὰ παρθοῦν ἴπὸ χέρια κι' ἀπὸ ποδάρια.
10. — Ἄ!... — Ἄξυλιά καὶ κόψ'μος.
11. — ὦ! ὦ!... — Ὀξου καὶ ξερός. ἤ — Οὔξ'νος καὶ πανταρόξους.
12. — Καλά, Καλά.... — Καλάθια καὶ κοφίνια νὰ σὲ μάσ'ν.
13. — Μπᾶ! Μπᾶ!... — Μπάκαλα καὶ πρόβατα.
14. — Τί.... — Νὰ τυχτῆς.
15. — Ἐφαγα.... — Νὰ φᾶς καὶ τὰ ποδάρια σ'.
16. — Χόρτασα.... — Νὰ χορτάσ'ν καὶ τὰ ὄλια ἴπὸ τέσένα.
17. — Ἐπέσε.... — Νὰ πέσ' καὶ νὰ μὴ ὄκωθῆ.
18. — Ἐκάτσε.... — Νὰ κάτσ' ἢ φούρκα στὸ λαιμό σ' καὶ σταλίκ' στὸ σβέρκο σ'.
19. — Δὲν εἶδα.... — Νὰ μὴ σὲ ἰδῆ ἡλῖος καὶ μέρα.
20. — Τί.... — Νὰ φᾶς ἓνα γατί.
21. — Τ'ῶφαγε.... — Νὰ τὸν φάῃ βρώμα καὶ κοίταση.
22. — Τ'ῶκοψε.... — Νὰ τοῦ κοποῦν οἱ μέρες.
23. — Δὲν ἔρομαι.... — Ποτὲ νὰ μ' ἔρθ'ς.
24. — Τώρα, τώρα.... — Τώρα ξοῦ κι' ἀνάγκη.
25. — Ὅχι, ὄχι.... — Ὅξου καὶ δυὸ σ' ὄχτώ.
26. — Μάννα.... — Μάλλιαχος.
27. — Τ'ῶκανα.... — Νὰ σοῦ καμωθῆ νὰ σκάσ'ς.

Γ'

Γλωσσοδέται

καὶ φράσεις ρυθμικαί.

1

Μιά γίδα δίμαρρη,
Διμιργοπυργοκέρατη,
Κάνει κατοίκια δίμαρρα,
Διμιργοπυργοκέρατα.

(Τὸν ἀνωτέρω γλωσσοδέτην εἰς τὴν αὐτὴν χωρίαν ἐξηγοῦν καὶ ὡς αἰνίγμα σημαῖνον τὴν κληματαριάν.

2

Ἄσπρη πέτρα ξεξασπρη
Πέρι κι' ἀπὸ τὸν ἥλιο
Ἄκόμα ξεξασπρότερη.

3

Μιά ἐκκλησιὰ μολυβδοῦτη,
Μολυβοκαγκελοπελέκητη.
Ποιὸς τὴν μολυβοκαγκελοπελέκησε ;
Ὁ γιοῦς τοῦ μολυβοκαγκελοπελέκητη.
Νάχα κι' ἐγὼ τὰ σύνεργα, τὰ μίνεργα
Τοῦ γιοῦ τοῦ μολυβοκαγκελοπελέκητη
Θὰ τὴν μολυβοκαγκελοπελέκουσα
Καλύτερα κι' ἀπὸ τὸ γιοῦ τοῦ μολυβο-
καγκελοπελέκητη.

4

Πόντικας ανέβαινε,
 Πόντικας κατέβαινε
 Σ' ἔν' ὀρθόκλωστο κλωνάρι·
 Κι' ὄσο νὰ ὀρθοκλωστανεβῆ
 Κι' ὄσο νὰ ὀρθοκλωστοκατεβῆ
 Ὅρθοκλώστ'κε ἡ οὐρά του.

(Ὁ ἄνωτέρω γλωσσοδέτης ὡς αἰνιγμα σημαίνει τὴν φασουλιάν.

5

Βαρέλα λουκοβάρελα
 Ποιὸς σὲ λουκοβαρελόδεσε ;
 Ὁ γυιὸς τοῦ λουκοβαρελοδετῆ.
 Νᾶχα κι' ἐγὼ τὰ σύνεργα, τὰ μίνεργα
 Τοῦ γυιοῦ τοῦ λουκοβαρελοδετῆ
 Θὰ σὲ λουκοβαρελόδενα
 Καλύτερα κι' ἀπὸ τὸ γυιὸ
 Τοῦ λουκοβαρελοδετῆ.

6

Τὸ κλειδάκι τὸ πινάκι τὸ κλειδοπινα-
 κοσφηνακάκι,
 Ποιὸς τὸ κλειδοπινακοσφηνάκωσε ;
 Ὁ γυιὸς τοῦ κλειδοπινακοσφηνακᾶ.
 Νᾶχα κι' ἐγὼ τὰ σύνεργα... κ.λ. κ.λ.

7

Ἐνας κόσσεβας δίκωλος, ζντρίκωλος,
 Ζντρικωλοκοκκινόκωλος·
 Κάν' αὐγὰ δίκωλα, ζντρίκωλα,
 Ζντρικωλοκοκκινόκωλα.

8

Γιὰ πέσε κούπα ἴπικουπα
 Καὶ ὄγκου πινακόκουπα.

9

Μιά λούρα μιὰ κρανόλουρα
Κι' ἀπὸ κρανιά 'ν' ἡ λούρα.

10

Ζιάρ' αὐγά, ζιάρρα πουλιά
Ζιάρρα κόττα στὴ φωλιά·
Θηλ'κὰ κατσίκια, σερκὰ παιδιὰ
Θερμασίὰ στοὺς Τούρκους
Γειὰ καὶ καλωσύνη
Στοὺς νοικοκυραίους.

(Κατὰ τὴν πρωίαν τῆς 1ης Μαρτίου ἡ οἰκοδέσποινα ἔχουσα ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς προηγούμενης ἡμέρας ἀνθισμένον κλάδον κρανέας, σύρει τοῦτον ἐπὶ τῶν ἀνημμένων ἀνθρώπων τῆς ἐστίας λέγουσα συγχρόνως ρυθμικῶς καὶ τὴν ἀνωτέρω εὐχήν. (Ζγιάρ=πυρά, φωτιά· λέξ. ἄλβαν.).

11

Κόλεντρα, μέλεντρα
Τρεῖς χιλιάδες πρόβατα
Καὶ δύο χιλιάδες γίδια.
Νό μ' μπάμπω κουλλούρα
Νό μου κολεντρίτσα
Νὰ σ' βόσκω τὰ κατσίκια
Στοῦ Μέγα τὸ χωράφι
Χειμῶνα καλοκαῖρι.

(Κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων (τὰ Κόλεντρα) τὰ παιδιὰ περιέρχονται καθ' ὁμίλους τὰς γειτονικὰς καὶ συγγενικὰς οἰκίας, λέγοντα ρυθμικῶς τοὺς ἀνωτέρω στίχους, λαμβάνουσι δὲ ὡς δῶρον ἐκτὸς τῶν γλυκισμάτων καὶ ἀπὸ μίαν μικρὰν κουλλούραν, φέρουσαν εἰς τὸ μέσον ὀπήν. Τὰς κουλλούρας αὐτὰς (κολεντρίτσες) ἀπὸ τῆς πρωίας τῆς 24ης Δεκεμβρίου ἐτοιμάζουσιν αἱ οἰκοδέσποιναί, ἐκτὸς ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἔχουσι πένθος).

12

“Οἶ” ὀλ’ ἀντάμα
Κι’ ὁ ψώριαρης ἀχώρια,
Περβατάει στὴ χώρα

Καὶ μαζώνει ψώρα,
 Ψώρα καὶ κασσίδα
 Καὶ μιὰ χούφτα φεῖρα.

(Ὅταν ἓν παιδίον δὲν θέλῃ νὰ παίξῃ μὲ τ' ἄλλα παιδιά, ἢ ἀπεκλείσθῃ τῆς παιδιᾶς διὰ τὸν δύστροπον χαρακτήρα του καὶ ἀποσύρεται ἀπομεμονωμένον, τότε τὰ ἄλλα παιδιά ὁμαδικῶς τὸ ἐμπαίζουσι, λέγοντα ἐν ρυθμῷ τὸ ἀνωτέρω ἐξάστιχον).

13

Τὸ δαχτυλίδι πέρασε
 Πάει πέρα, πάει πέρα·
 Πέρα στ' μαυρομάτες
 Κοντοῦλες καὶ γιομαῖτες.

(Τὸ ἀνωτέρω τετράστιχον ᾄδεται ἐν χορῷ καὶ ρυθμικῶς ὑπὸ παιδαρίων ἢ κορασίδων, ἰσταμένων κύκλῳ καὶ κρατούντων σχοινίον διὰ τοῦ ὁποίου διολισθαίνει δαχτυλίδιον, ὠθούμενον ὑπὸ τῶν χειρῶν τῶν παικτῶν, ἐνῶ εἰς συμπαικτικῆς προσπάθει νὰ συλλάβῃ αὐτό).

14

Κάκιωσ' ὁ νοῦνος
 Καὶ δὲν τρώει πατσιάδια,
 Κόψτε μιὰ λουρίτσα
 Καὶ εἰρτε μιὰ γατίτσα
 Νὰ κἀνῃ κουκουμάρια,
 Γιὰ νὰ φάῃ ὁ νοῦνος
 Καὶ νὰ ξεκακιώσῃ.

(Ὅταν ἓν παιδίον δυσαραεστηθὲν ἀποσύρεται τῆς παιδιᾶς, ἐξακολουθεῖ δὲ νὰ εἶναι δυσαραεστημένον, τὰ ἄλλα παιδιά λέγουσι ἐν χορῷ καὶ ρυθμῷ τὴν ἀνωτέρω στροφὴν, ἐρσθίζοντα τὸν οὕτως ἀποσυρθέντα τοῦ παιγνιδίου καὶ προκαλοῦντα περισσοτέραν τὴν μῆνιν καὶ ἀγανάκτησιν αὐτοῦ).

15

—Σᾶς πήραμαν τὴν θάγια σας
 Καὶ πάει καλῶς καὶ πάει.
 —Μᾶς πήρεταν τὴν τσιόλω μας
 Καὶ πάει καλῶς καὶ πάει.
 —Αὐτὴ ἔταν ἡ καλύτερη
 Καὶ πάει καλῶς καὶ πάει.

- Αὐτή ἴταν ἡ χειρότερη
Καὶ πάει καλῶς καὶ πάει.
—Ἔλα, θάγια μ', ἔλα,
Ἔλα στὰ σαράγια
Νὰ φορᾶς φουστάνια.
—Σῦρε, θάγια μ', σῦρε,
Σῦρε στὰ κοσόρια
Νὰ φορᾶς τὰ τσιόλια.

(Τὸ ἄνωτέρω δεκατετράστιχον λέγεται ἐν χορῷ καὶ ρυθμικῶς ὑπὸ δύο ομάδων κορασίδων εἰς σχετικὸν παιχνίδι.

16

Τσιάμ, τσιάμ, τὰ σταφύλια
Κι' ὁ ντραγάτ'ς δὲν εἶναι ἴδῳ,
Πάει στὴ βρύση γιὰ νερὸ
Κι' ἔβγαλε καὶ τὸ λαιμό.

(Διὰ τοῦ ὧς ἄνω τετραστίχου τὰ παιδιά περιπαίξουν ἓνα συμπαίκτην των, ὅστις εἰς τὴν παιδιὰν γίνεται ἀγροφύλαξ «ντραγάτ'ς»).

17

Τσίμ - τσίμ τὸν αἰτό
Τὸν αἰτό τὸ σιγαλό,
Κρού' ἢ μπάμπω τὸν κοντό
Καὶ θαρνάει τὸν οὐρανό·
Οὐρανέ, κουτσοουρανέ,
Ἔβγα κουτσοπετεινέ.

18

Κούνα, κουναρίζομαι
Πέφτω καὶ τροντίζομαι
Καὶ θαρνώ τὴ μύτη μου
Καὶ μὲ παίρ' ἢ νύφη μου
Καὶ μοῦ δίνει βούτυρο
Μ' ἓνα κουτσοχούλιαρο.

(Τὸ ἄνωτέρω λέγεται ὑπὸ τῶν παιδίων κατὰ τὴν αἰώρησιν αὐτῶν ἐπὶ τῆς αἰώρας «κουναριᾶς».)

1

- Τσιάκ' - τσιάκ' τῆ θύρα
 Καί τῆμ παραθύρα'
 — Ποιὸς εἶναι ὄξω
 Στῆν ὄξωπόρτα...;
 — Νέγώ εἰμ' ὁ Γιάννης κι' ὁ Καραγιάννης.
 — Κι' αἶ τί γυρεύεις τώρα τὸ βράδυ;
 — Κόρη γυρεύω γιὰ νὰ περάσω...
 — Κι' αἶ τί μᾶς τάζεις;
 — Μιὰ λίτρ' ἀσῆμι κι' ἓνα δαχτυλίδι.

20

Σάλιαρε, μάλλιαρε,
 Βγάλ' τὰ κέρατά σου,
 Σοῦ πέθαν' ἡ γυναῖκα σου,
 Σοῦ κλαῖν' καί τὰ παιδιὰ σου.

(Τὸ τετράστιχον αὐτὸ λέγεται ρυθμικῶς ὑπὸ τῶν μικρῶν παι-
 δίων εἰς τὸν κοχλίαν).

21

Γαῖγκρι - μίγκρι τὰ κλειδιά,
 Σκότωσαν τὸ βασιλιᾶ,
 Κι' ἐκλαίγ' ἡ βασίλισσα
 Καί τὰ βασιλόπουλα,
 Ὕπλα! Ὕπλα!

22

Σῦρε, μούδιακα, στὸ μύλο,
 Πάρ' ἀλεῦρι κι' ἔλα πάλε,
 Ἔλα στὲς ἀγκαστρωμένες.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ - ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΑ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Φθογγολογικαὶ καὶ γραμματικαὶ παρατηρήσεις

ἐπὶ τοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος τῶν Μαστοροχωρίων Κονίτσης.¹

Πάντα τὰ ιδιώματα τῆς Νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι διάφορος κατὰ τόπους ἐξέλιξις τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου², ἥτις ἀπὸ πολλῶν ἐπιπέσθη εἰς διάφορα ἄλλα ιδιώματα, ἅτινα γενικώτερον χωρίζονται εἰς δύο μεγάλας ὑποδιαίρέσεις:

- 1) Εἰς τὰ ιδιώματα τὰ ὁμιλούμενα εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Ἑλλάδος, καὶ
- 2) Εἰς τὰ ιδιώματα τῆς νοτίου Ἑλλάδος.³

1. Τὸ παρὸν κεφάλαιον ὑπὸ τὸν τίτλον «Περὶ τοῦ ιδιώματος τῆς ἐν Ἠπείρῳ Βουρμπιάνης καὶ τῶν περὶ αὐτὴν κρημῶν», καθὼς καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 παραμῦθι «ἡ ἀλούπα ποῦ γίνκε καλόγριγια», ἐδημοσίευσεν ὁ ἐκ Παπίγκου τῆς Ἠπείρου Γ. Ἀναγνωστόπουλος, ἄλλοτε καθηγητὴς τῆς Γλωσσολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, ἐν «Byzantinisch - Neugriechische Jahrbücher» 7 (1930) σελ. 448-461 [N.X.P.].

2. Ἐξαίρεσιν ποτελεῖ ἡ Τσακωνικὴ διάλεκτος, ἥτις ἀνάγεται εἰς τὴν ἀρχαίαν Λακωνικὴν, καὶ εἶχε εἰς τὴν Ἀττικὴν Κοινὴν, ἐξ ἧς προῆλθον ὅλα τὰ ἄλλα ιδιώματα τῆς Νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης. Αἱ ἀρχαῖαι δηλ. ἑλληνικαὶ διαλέκτοι ἤρχισαν νὰ περιορίζονται καὶ νὰ ἐκβάλλονται ὑπὸ τῆς Ἀττικῆς Κοινῆς, ἥτις εἶχεν ἀποβῆ ἢ κυρία μορφή τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης κατὰ τοὺς μετὰ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον χρόνους. Ἀποβῆ ἢ ἡ Ἀττικὴ Κοινὴ ἤρχισε νὰ διασπᾶται εἰς νέας διαλέκτους. Ἡ διάσπασις αὐτῆς τῆς γλώσσης εἰς νέα ιδιώματα ἐπεταχύνθη μετὰ τὸ 1204, ὅποτε, διὰ τῆς ὑπὸ τῶν Φράγκων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἤρχισεν ὁ πρῶτος διαμελισμὸς τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Προσέτι τὰ παντοῖα κακὰ ἐπακόλουθα τῆς ἐποχῆς τῆς τουρκοκρατίας (μαρασμὸς γραμμάτων, ἀπομονώσεις περιοχῶν καὶ δυσχέρειαι ὡς πρὸς τὴν ἐπικοινωνίαν τῶν κατοίκων τῆς μιᾶς περιοχῆς μετὰ τῆς ἄλλης κ.λ.) ἐβοήθησάν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν διαφόρων κατὰ τόπους νεοελληνικῶν ιδιωμάτων. [N.X.P.].

3. Οὕτω διέκρινε τὰ νεοελληνικά ιδιώματα ὁ ἐμβριθῆς γλωσσολόγος Χατζιδάκης. Ὡς βάσις τῆς διακρίσεως αὐτῆς (βόρειων καὶ νοτίων) θεωρεῖται ἡ διάφορος διάθεσις τῶν ἀτόνων φωνηέντων καὶ διφθόγγων ε (αι), ι (η, η, ει, οι, υ, υι), ο (ω), ου, ἀποβαλλομένων μὲν ἢ ἐξασθενουμένων εἰς τὰ βόρεια ιδιώματα, διατηρουμένων δὲ ἀπαθῶν εἰς τὰ νότια τοιαῦτα. Οὕτω εἰς τὰ βόρεια ιδιώματα τὰ ἄτονα ε, αι, ο, ω, ἐξασθενοῦνται εἰς ι καὶ ου⁴ π. χ. πιδί (παιδί), ἤλεγα (ἔλεγα), πάνου (πάνω) κ.λ. Ἐπί-

Τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῶν Μαστοροχωρίων Κονίτισης κατέχει μίαν διάμεσον θέσιν⁴ μετὰ τῶν βορείων ἰδιωμάτων, εἶναι δὲ κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν ἀμιγέστερον ἐν σχέσει καὶ συγκρίσει πρὸς τὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα ἄλλων περιφερειῶν τῆς βορείου Ἑλλάδος, διότι, ἂν καὶ διάφοροι ξενικαὶ ἐπιδρομαὶ ἔλαβον χώραν εἰς τὸ τμήμα τοῦτο τῆς Ἠπείρου, τὸ κείμενον εἰς τὸ μεταίχμιον Ἠπείρου - Μακεδονίας καὶ τῆς ἀλβανοκρατουμένης Βορείου Ἠπείρου μας, ἐν τούτοις ὀλίγαι ξενικαὶ λέξεις παρέμειναν ἐν τῇ κοινῇ ὁμιλίᾳ, ἐν σχέσει μὲ τὸν ποικίλον γλωσσικὸν θησαυρὸν τὸν ὁποῖον περικλείει, καὶ ἐκ τῶν ξενικῶν λέξεων αἱ πλεῖσται ὀσημέραι ἐκβάλλονται, ἐλάχισται δὲ παραμένουν, ἐπιβληθεῖσαι διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ὥστε νὰ φαίνωνται ἑλληνικαί.

Τὸ παρατιθέμενον κατωτέρω διάγραμμα Γραμματικῆς ἐμφανίζεται εἰς τὴν λαλιὰν τῶν κατοίκων τοῦ ὡς ἄνω τμήματος ὡς κοινὸν γνώρισμα τῆς

σης τὰ ἄτονα ι (η, η, ει, οι, υ, υι) καὶ ἡ διφθογγος ου ἀποβάλλονται καὶ δὲν ἀκούονται κατὰ τὴν προφορὰν, ἢ ἀκούονται μόνον ὀλίγον π. χ. στάρ', γιοφύρ', τραπέζ', νὰ δώσ', πίν', ἀνθρῶπ', σ'λί, χτ'πῶ, παῖς'ν κ.λ. Πρέπει ὅμως νὰ σημειωθῇ, ὅτι, ὅταν πρὸ τοῦ ἀποβαλλομένου ἀτόνου ι (η, ει, οι κ.λ.) ἢ τῆς διφθ. ου, ὑπάρχη ἐν τῶν οὐρανικῶν συμφώνων κ, γ, χ, ἢ τὸ συμφωνικὸν σύμπλεγμα γκ, γγ, τότε τὸ ἀποβαλλόμενον φωνῆν θὰ προφερθῇ, ἂν ὄχι ἐξ ὀλοκλήρου, τοῦλάχιστον κατὰ τὸ ἡμισυ' π. χ. κρασάκ', σπιτάκ', καλαμπόκ', σταλίκ', γρέκ', ἀνοιγ' φέγ' (φεύγει), ράχ', βλάχ', ἔχ', νάχ', μετόχ', ἔχ'ν, τρώγ'ν, ἀνάγκ', ξύγκ', φέγγ', κ.λ. Εἰς τὰ δημοτικὰ ὅμως τραγούδια τὰ ἄτονα ι (η, ει, οι κ.λ.) καὶ ου δὲν ἀποβάλλονται, κατ' ἀπαίτησιν τοῦ μέτρου' π. χ. «Ἐχω μαντήλι πού κεντῶ νύφη γιὰ νὰ κινήσω». Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ εἰς τινὰ αἰνίγματα καὶ παροιμίας, προφερομένας ἐμμέτρως πως' π. χ. «τὸ καλὸ τὸ παλληκάρι ξέρει κι ἄλλο μονοπάτι» κ.λ. Οὕτω εἰς τὰ βόρεια ἰδιώματα (ἐκτὸς τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης) παρατηρεῖται ἀποβολὴ ἡμῶν καὶ ἐξασθένωσις τῶν ἀτόνων φωνηέντων' π. χ. π'στεύου (ἀποβολὴ τοῦ ι καὶ ἐξασθένωσις τοῦ ω εἰς ου) ὁμοίως π'δάου, δ'λεύου, σ'κώνομι, π'λάου, παράθ'ρο κ.λ., ἐνῶ εἰς τὸ Κονιτσιώτικον ἰδίωμα λέγομεν: π'στεύω (μόνον ἀποβολὴ τοῦ ι), π'δάω, δ'λεύω, σ'κώνομαι, π'λάω, παράθ'ρο κ.λ. [N.X.P.]

4. Ο. Γ. Ἀναγνωστόπουλος εἰς ἄρθρον του «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης» ἐν τῇ Μ.Ε.Ε. τ. 10 σ. 702, λόγον ποιούμενος περὶ βορείων ἰδιωμάτων, καὶ ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν παροῦσαν λαογραφικὴν καὶ γλωσσικὴν πραγματείαν, παρατηρεῖ: «Πρέπει νὰ προστεθῇ ὅτι διάφορα ἰδιώματα — ὅπως λ. χ. τὸ τῆς βορείως τῆς Κονίτισης (τῆς Ἠπείρου) κειμένης κωμοπόλεως Βουρμπιάνης καὶ τῶν περιχώρων — ἀποτελοῦν διάμεσον βαθμίδα μετὰ τῶν ρηθέντων μεγάλων διαλεκτικῶν ομάδων, καθ' ὅσον παρουσιάζουν μόνον τὸ ἐν ἐκ τῶν μνημονευθέντων δύο κυριωτάτων χαρακτηριστικῶν τῶν βορείων ἰδιωμάτων, τουτέστιν, ἢ μόνον τὴν ἐξασθένωσιν τῶν ἀτόνων ο καὶ ε εἰς ου καὶ ι, ἢ μόνον τὴν ἀποβολὴν τῶν ὡσαύτως ἀτόνων ι καὶ ου. Ταῦτα ἐκλήθησαν ἡμιβόρεια».

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω λοιπὸν ἡμεῖς λέγομεν: πιττόξ'λος (μόνον ἀποβολὴ τοῦ υ καὶ ὄχι πιττόξ'λους (ἀποβολὴ τοῦ υ καὶ συγχρόνως ἐξασθένωσις τοῦ ο εἰς ου), ὡς οὕτω λέγεται ἀλλαχοῦ τῆς Ἠπείρου' ἐπίσης λέγομεν: ἔφ'γε (ὄχι ἔφ'γι), χτύπ'σε (ὄχι χτύπ'σι), τράβ'ξε (ὄχι τράβ'ξι), σ'κώνομαι (ὄχι σ'κώνομι, ὡς εἰς ἄλλα βόρεια ἰδιώματα) κ.λ. κ.λ. [N.X.P.]

ὁμιλίας αὐτῶν, διότι, αἱ μεταξὺ αὐτῶν τούτων τῶν κατοίκων τῶν διαφόρων χωρίων παρουσιαζόμεναι διαφοραὶ ἐν τῷ προφορικῷ λόγῳ, εἶναι ἐλάχισται καὶ ἀσήμαντοι, ἐν συγκρίσει μὲ τὰ κοινὰ οὐσιώδη γνωρίσματα τῆς ὁμιλίας αὐτῶν.

Π ε ρ ῖ φ ω ν η ἔ ν τ ω ν .

Τὸ ἄτονον **α** ἐνίοτε ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως ἀποβάλλεται· π.χ. εἰς τὴν φράσιν: «ποῦ πάν'ς ἄκριβέ μου», φυλάσσεται ὅμως, ὅταν δηλοῦται ἔμφασις ἢ ἀντιδιαστολή. Οὕτω λέγεται: Τὸ ἄτάρ' εἶν' ἀκριβό, εἰς' ἀκριβὸς στὸ πούλημα, κάτ' ἀκριβὸς (δὲν σὲ βλέπομε συχνά), καὶ τοῦτο ἴσως, ἐπειδὴ πρὸ τοῦ **α** ἀπεβλήθη φωνῆεν ἢ δίφθογγος.

Λέγεται ὡσαύτως: ἄτὰρ γάλια γάλια, ἄτὰρ ψίχα, ἄτὰρ μυγδαλία, ἄτὰρ μυγδαλο κ.λ. Εἰς τὰ σύνθετα ὅμως ῥήματα, εἰς τὰ ὅποια ὡς πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ἢ πρόθεσις **ἀπὸ**, τὸ **α** τῆς προθέσεως συνήθως φυλάσσεται. Οὕτω λέγεται: ἀποβάλλθηκε, ἀποθένω ἄορ. ἀπόθεκα (ἔθεσα ἐπὶ τῆς τραπέζης τὰ φαγητὰ διὰ τὸ γεῦμα), ἀπόστασα κ.λ.

Ἀποβάλλονται συνήθως τὰ ἄτονα **η, ι, υ**, καὶ αἱ δίφθογγοι **ει, οι, ου** π.χ. ἄκωνομαι (σηκώνομαι), ἄτάρ' (πατρί), χειμων'κό χτεσ'νό, βούτ'ρο, δάχτ'λο, παράθ'ρο, πιττόξ'λος, ἄτ'λι, ἔστ'λα (ἔστειλα), στ'χειὸ (στοιχειό), ἄκ'σα (ἄκουσα), σκάφτ'ν (σκάφτιον) κ.λ.

Τὸ φωνῆεν **ε** ἐκ τῶν **ει, αι, υα** ληγόντων ὀνομάτων φυτῶν τρέπεται πάντοτε εἰς **ι** καὶ προφέρεται κατὰ συνίζησιν, οἶον: ἐτιά, κερασιά, μηλιά κ.λ. Κατ' ἀναλογίαν ἐσχηματίσθησαν καὶ τὰ κάτωθι: ἀρμεξιά, ἀσβεσταριά, ζεψιά, ζυγαριά, μεριά, ἀπόριά κ.λ. κ.λ. Ἐνίοτε τὸ **ε** τρέπεται εἰς **ο** π.χ. ὄρμηνεύω (ἔρμηνεύω) — συμβουλεύω, ὄμπρός, ὄχτρός, ὄξον κ.λ. κατ' ἀφομοίωσιν τοῦ **ε** πρὸς τὸ **ο**.

Τὰ ἄτονα **ε, αι, και ο** φυλάσσονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπαθῆ, ὡσαύτως καὶ τὸ **ω** εἰς τὸ τέλος τῶν ῥημάτων. Οὕτω λέγεται: ἄλέθω, κερασιά, κεφάλ', ἀπλογοῦμαι, ἄκωνομαι, παίζομε, ἄχώριο, ἄπαπάνω (ἴσια ἐπάνω), ἄκακάτω (ἴσια κάτω) κ.λ. Εἰς τινὰς ὅμως λέξεις τὰ φωνήεντα **ο** καὶ **ω** τρέπονται εἰς **ου**, οἶον: ἀλούπα, βουή (βουή) ζουμί, ζουντανός, κουδοῦν', λουρί, μουσκάρ' κ.λ. Λέγεται ὅμως παίζομε καὶ ὄχι παίζουμε, πίνομε καὶ ὄχι πίνουμε κ.λ. Ἐνίοτε ἐν ἀρχῇ λέξεων τινῶν προστίθεται ἐν **α** π.χ. ἀμασκάλη, ἀμάχη, ἀστῆθι (στῆθος) ἄχειλί (χειλός). «Ποιὸς ἔχ' ἄχειλί νὰ τὸ εἶπῃ τοῦ Λάμπρου τὸ τραγοῦδι» (δημ. τρα.) κ.λ.

Τὸ ἄτονον **η** συνήθως ἀποβάλλεται π.χ. κουδαλ'τής, θὰ κόψ', θὰ ξημερώσ', π'γάδ' (πηγάδι), χρυσοχέρ'ς κ.λ. Ὅταν ὅμως πρὸ τοῦ **η** ὑπάρχη φω-

νῆεν, τότε τὸ **η** δὲν ἀποβάλλεται, ἀλλὰ προφέρεται κατὰ τὸ ἥμισυ, ὡς ἡμίφωνον, οἶον : θὰ κερνάη, θὰ περδατάη, νὰ τρώη κ.λ.

Τὸ ἄτονον **ι** εἰς τὸ τέλος τῶν οὐδειτέρων ὀνομάτων δὲν ἀκούεται κατὰ τὴν προφορὰν, ἢ ἀκούεται ὀλίγον μόνον· π.χ. τὸ γιοφύρ', τὸ κουδοῦν', τὸ σαποῦν', τὸ φεγγάρ', τὸ χωράφ' ¹ κ.λ.

Σπουδαῖον ὡσαύτως φωνητικὸν φαινόμενον εἰς τὸ ἰδίωμα τῶν Μαστοροχωρίων εἶναι ἡ συχνὴ ἀνάπτυξις ἑνὸς **γιόντ** (j) μεταξὺ φωνηέντων, εἴτε ἐντὸς μιᾶς λέξεως, εἴτε εἰς συνεκφορὰν· π.χ. ἡ γιαγάπη· «Παντρεύετ' ἡ γιαγάπη μου καὶ παίρνει τὸν ὀχτρό μου» (δημ. τρ.) ἢ γιαδερφή, αὔριγιο, δάκρυγια, τὸ κριγιάρ', τὸ κρύγιο, ἡ γιόμορφη· «Ὅλες οἱ γιόμορφες σέρνουν καμάρι» (δημ. τρ.), γιορφανός. «Πάνω κ' ἐγὼ τὸ γιορφανὸ τὸ Γρίδα νὰ ποτίσω» (δημ. τρ.), ἡ Παναῖγια, τρίγια, τὸ γυφάδι, χρειγιάζομαι, ἡ γιώρα ἢ καλ' ἢ κ.λ. Ὡς πρὸς τὴν συναλοιφὴν δύο φωνηέντων, ἢ δύο διφθόγγων, ἢ ἑνὸς φωνηέντος καὶ μιᾶς διφθόγγου παρατηροῦνται αἱ ἑξῆς μεταβολαί : μου εἶπε (ὁ τόνος πίπτει ἐπὶ τοῦ **μου**, τὸ δὲ **ι** τοῦ «εἶπε» προφέρεται ἀσθενῶς, χωρὶς τόνον. Ὁμοίως σοῦ εἶπα (σοῦεἶπα), μου ἔφερε, μὲδωκε (μου ἔδωκε), τῶραγα (τὸ ἔφαγα), μου ἔχε (μου εἶχε), τῶχα (τὸ εἶχα), σοῦ ἔθε, μὲρχεται καὶ μδρεται, τῶπαθα, τῶλαθα, τό εἶδα κ. λ.

Π ε ρ ῖ σ υ μ φ ῶ ν ω ν .

Τὰ συμφωνικὰ συμπλέγματα **κτ** καὶ **χθ**, εἴτε ἐν ἀρχῇ, εἴτε ἐν τῷ μέσῳ τῆς λέξεως, προφέρονται πάντοτε ὡς **κτ** π.χ. ἄταχτος (ἄτακτος) ἄχτι (ἄχθος), ὄχτος (ὄχθη), σφιχτός (σφικτός), χτῆς (χθῆς), χτίστης (κτίστης) κ.λ.

Εἰς τὸ συμφωνικὸν συμπλέγμα **σκ** καὶ **σχ** τὸ **κ** καὶ **χ** ἀποβάλλεται, τὸ δὲ **σ** ἔχει βαρεῖαν προφορὰν ὡς **σ̄** (γαλλ. ch) π.χ. ἄσσημος (ἄσσημος), σκεπαίνω (σκεπαίνω), σκεπή (σκεπή), σέπι (σκεπί, κάλυμμα τῆς νύφης), σίζω (σχίζω), σιζάρα (σχιζάρα), σ'λί (σκυλί), σ'νί (σχοινί), φασιὰ (φασκιά) κ.λ. Ἐπίστε τὸ **χ** τοῦ συμπλέγματος **σχ** προφέρεται ὡς **κ**· π.χ. μοσκοθύμαμα (μοσκοθύμαμα), Πασκαλιὰ (Πασχαλιὰ) κ.λ.

Ἡ λέξις τροφή λέγεται θροφή (τὸ τ ἐτρόπη εἰς δασὺ θ κατ' ἀφομοίωσιν τοῦ δασέος φ)· ἐπίσης θρέφω καὶ ὄχι τρέφω, φηκάρ' καὶ ὄχι θηκάρ', αἰστημα (αἰσθημα), ἀστένεια (ἀσθένεια), καντηλ' (κανδηλί), κίντυνος, φταίω (πταίω), φτάω (πτύω), φλιβερὸς (θλιβερὸς) κ.λ. Λέγεται ὅμως χινόπωρο καὶ ὄχι φτινόπωρο (φθινόπωρον).

Τὸ ὑγρὸν **λ** τρέπεται εἰς ἑτερόρροπον **ḷ** (ἰταλ. gli) πρὸ τῶν λεπτοτέ-

1. Βλ. τὴν ὑπ. ἀρ. 3 ὑπόσημ. σελ. 238 [N.X.P.]

ρων φωνηέντων **ε, η, ι, υ** καὶ τῶν διφθόγγων **αι, ει, οι** π.χ. δουλεύω, λέω (πρόφ. gleo), ληγέν', λίμνη (πρόφ. gliμν'), λύκος (πρόφ. gliκος) κλάίω, κλειδί, κ.λ.

Τὸ **σ** τρέπεται εἰς **š** (γαλλ. ch), ἐπίσης καὶ τὰ **ξ, ξ, ψ** εἰς **ξ, ξ, ψ** (ji, kchi, rchi), ὅταν κατόπιν τούτων ἀπεβλήθῃ ἄτονον **ι** (ι, η, υ, ει, οι) καὶ ἀκολουθῇ ἔν ἀπὸ τὰ οὐρανισκόφωνα **κ, γ, χ**. Ἡ τροπὴ αὕτη εἶναι συνηθεστέρα εἰς Καστάνιανην, Σταρίτσανην, Μόλιστιαν καὶ Κόνιτσαν, ἰδίως εἰς τὴν Κάτω Κόνιτσαν. Εἰς τὰ χωρία αὐτὰ τὸ **σ** ἐτράπη κανονικὰ εἰς **š** πρὸ τῶν λεπτοτέρων φωνηέντων **ε** καὶ **ι** (ι, η, υ, ει, οι) π.χ. šεπή (πρόφ. cheπή), šήμερα, ξ'γώνω, ξένο (πρόφ. kchένο), ψέματα, ψεύτ'ς, ψίχα κ.λ. Ὑφ' ὅλων ὅμως τῶν κατοίκων τῶν Μαστοροχωρίων τὸ **σ** προφέρεται ὡς **š** (ch), ὅταν μετ' αὐτὸ ἀπεβλήθῃ ἄτονον **ι** ἢ οὐρανικὸν σύμφωνον. Οὕτω λέγεται : δόšκω, δρίšκω, δρίš'ς (εὐρίσκεις), ἡšιος (ἡσκιος), πρσšέφαλο (προσκέφαλο), šεπάρ' (σκεπάρνι), š'κώνομαι, š'τάρ', š'ταρένιο, š'χωρνῶ, š'χωρεμένος κ.λ.

Ἐν τῷ μέσῳ λέξεων τινῶν ἀναπτύσσεται ἔν **γ**, ὅπερ δὲν ἔχει σχέσιν μὲ το «j» περὶ οὗ ἄνωτέρω ἐγένετο λόγος. Οὕτω λέγεται : κρούγω (κρούω), καίγω, καίγομαι, λέγεται ὅμως καὶ κρούω, καίω. Λέγεται ἐπίσης καλῶ (καλῶ), στέλνω (στέλλω) φέρνω (φέρω), φιλῶ (φιλῶ) κ.λ. Εἰς τὴν Σταρίτσανην καὶ Μόλιστιαν μίνια=μία.

Τὸ σύμφωνον **τ** τοῦ συμπλέγματος **φτ** ἐνίοτε ἀποβάλλεται καὶ προφέρεται κατὰ συνίζησιν π.χ. ἄφειαστο (ἄφτειαστο), φειάνω (φτειαάνω), φυάρ' (φτυάρι) κ.λ.

Τὸ ἔνρινον **ν** τῶν ἄρθρων **τὸν** καὶ **τὴν**, ὅταν μετὰ τὸ **ν** ἀκολουθῇ **κ**, ἀκούεται μᾶλλον ὡς **γκ**, ὅταν δὲ ἀκολουθῇ **π**, ἀκούεται ὡς **μ** π.χ. τὴ γκαλῆ (τὴν καλή), τὸ γκῆπο (τὸν κῆπο), τὴ γκόττα (τὴν κόττα),—τὸμ παπᾶ (τὸν παπᾶ), τὴμ πέτρα, τὴμ πίττα, τὸμ πόνο κ.λ.

Ὅταν ἢ ἐπομένη λέξις ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος ἢ ἀπὸ συμφώνου, πλὴν τοῦ **κ, ξ, π, τ, ψ**, τὸ **ν** τῶν ἄρθρων φυλάσσεται μὲν πρὸ φωνήεντος, ἀποβάλλεται δὲ πρὸ τῶν ἄλλων συμφώνων π.χ. τὸν ἀντάμωσα, τὴν ἄσπρη, τὸν εἶδα, τὸ γείτονα, τὴ δική μου, τὴ λύπη, τὴ νύφη κ.λ.

Πρὸ τῶν συμφώνων ὅμως **κ, ξ, π, τ, ψ**, ἀκούεται ὡς **γκ, γκξ, μπ, ντ, μπσ**. π.χ. τὸ γκαιρὸ (τὸν καιρό), τὸ γκξέρω (τὸν ξέρω), τὴμ πέτρα (τὴν πέτρα), τὸ ντόπο (τὸν τόπο), τὴμ ψυχῆ κ.λ. Εἰς τινὰς λέξεις παρατηρεῖται ἀφομοιώσεις γραμμάτων καὶ ἀντιμετάθεσις αὐτῶν π.χ. δακανίκι (δεκανίκι), μαναστῆρ' (μοναστῆρ'), μαναχά (μοναχά), πατραχῆλι (πετραχῆλι, περιτραχῆλιον), «Θὰ κάνω τὸμ πρωτόπαπα νὰ χάσ' τὸ πατραχῆλι» (δημ. τρ.), Βουργοπόταμο (Γοργοπόταμο), δρόκινο (ροδάκινο), λισοθαρειᾶ (λιθοσωρειᾶ), πελγαύρι (περιαύλιον) κ.λ.

Τὸ **ν** εἰς τὸ τέλος τῆς αἰτιατικῆς τῶν ὀνομάτων ἀποβάλλεται π.χ. τὴν κακὴ τύχη, τὸν κοντὸ τὸν ἄντρα κ.λ.

Ἄρθρα καὶ ὀνόματα.

Τὰ ἄρθρα εἶναι τὰ γνωστὰ **δ, ἦ, τδ**. Γεν. **τοῦ, τῆς¹, τοῦ**. Αἰτ. **τόν, τήν, τό**. Κλητ. **ὦ, ἔ, ὠρέ, μωρέ καὶ μπρέ**. Εἰς τὸν πληθ. ἀριθ. Ὄνομ. **οἱ** διὰ τε τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν γένος καὶ **τὰ** διὰ τὸ οὐδέτερον. Ἡ γεν. πληθ. δὲν ἔχει ἄρθρον, ἀντ' αὐτοῦ δὲ λαμβάνεται τὸ ἄρθρον τῆς αἰτιατικῆς. Αἰτ. **τούς** (πρόφ. τ'ς) διὰ τε τὸ ἀρσενικὸν καὶ τὸ θηλυκὸν γένος καὶ **τὰ** διὰ τὸ οὐδέτερον. Κλ. (ἢ τοῦ ἐνικοῦ). Ἐν τῇ κλίσει τῶν ὀνομάτων ἰδιόρρυθμον φαινόμενον εἶναι ἡ ἀνάπτυξις καὶ δευτέρας αἰτιατικῆς πληθυντικῆς πολλῶν θηλυκῶν καὶ οὐδετέρων ὀνομάτων· π.χ.

ἡ γίδα	αἰτ. πλ.	τ'ς γίδες	καὶ	τ'ς γιδιούς	
				(πρόφ. γιδγιούς)	
ἡ γυναῖκα	» »	τ'ς γυναῖκες	»	τ'ς γυναικιούς	
ἡ κόττα	» »	τ'ς κόττες	»	τ'ς κοττιούς	
τὸ παιδί	» »	τὰ παιδιὰ	»	τ'ς παιδιοῦς	
τὸ πουλί	» »	τὰ πουλιὰ	»	τ'ς πουλιοῦς κ.λ. κ.λ.	

Πρόκειν νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ δευτέρα αὐτῆ αἰτιατικῆ τοῦ πληθ. χρησιμοποιεῖται εἰς δήλωσιν καὶ ἀναπλήρωσιν τῆς γενικῆς τοῦ πληθ., ἣτις παντελῶς ἐλλεῖπει κατὰ τὴν κλίσει τῶν ὀνομάτων· π.χ. τὰ χαρτιά εἶναι τ'ς παιδιοῦς (τὰ βιβλία εἶναι τῶν παιδιῶν), τὰ μαντήλια εἶναι τ'ς γυναικιούς (...τῶν γυναικῶν), τὰ σαμάρια εἶναι τ'ς μπουλαριοῦς, τὰ πρόβατ' εἶναι τ'ς βλάχ'ς κ.λ.

Ἡ ὀνομαστικὴ πληθυντικὴ πολλῶν ὀνομάτων ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ἐσχηματίσθη διὰ τῆς καταλήξεως—**δες, —ᾶδες, —ηδες** καὶ —**αῖοι**· π.χ.

δ ἀστενής	ὄνομ.	πλ.	οἱ ἀστενῆδες		
δ ἀργαστηριάρ'ς	»	»	οἱ ἀργαστηριάρηδες	καὶ οἱ ἀργαστηριαραῖοι	
δ Βενέτης	»	»	οἱ Βενεταῖοι	» οἱ Βενετᾶδες	
ἡ βροχή	»	»	οἱ βροχῆς	» οἱ βροχάδες	
δ Γίωσης	»	»	οἱ Γιοσαῖοι	» οἱ Γίωσηδες	
				(πρόφ. Γιοσ'δες)	
δ Λάμπρος	»	»	οἱ Λαμπραῖοι		
δ νοικοκύρ'ς	»	»	οἱ νοικοκυραῖοι		
δ ντραγάτ'ς	»	»	οἱ ντραγαταραῖοι		
ἡ νύφη	»	»	οἱ νύφες	» οἱ νυφάδες	
δ πατέρας	»	»	οἱ πατερᾶδες		

1. Πρόφ. τ'ς (τὸ «η» κατὰ τὴν προφορὰν δὲν ἀκούεται).

ὁ σαμαρᾶς	»	»	οἱ σαμαρᾶδες
ὁ Σούρλας	»	»	οἱ Σουρλαῖοι κ.λ. κ.λ.

Πολλὰ ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως μετεσχηματίσθησαν κατὰ τὰ πρωτόκλιτα καὶ δευτερόκλιτα καὶ τ'ἀνάπαλιν· π.χ.

ὁ ἀλεύκας	ὄνομ.	πλ.	τὰ λευκάδια
ὁ ἄρχοντας	»	»	οἱ γιάρχοντοι (πρόφ. γιάρχοντ')
ὁ γέροντας	»	»	οἱ γέρόντοι (πρόφ. γερόντ')
ὁ ἴδρωτας καὶ τὸ ἴδρωτο	»	»	τὰ ἴδρωτα
ὁ κόρακας	»	»	οἱ κοράκοι καὶ τὰ κοράκια
ὁ μῆνας	»	»	οἱ μῆνες
ὁ πλάτονας	»	»	τὰ πλατόνια κ.λ. κ.λ.

Παραθετικοὶ βαθμοὶ ἐπιθέτων

Ὁ συγκριτικὸς βαθμὸς τῶν ἐπιθέτων σχηματίζεται εἰς ἄλλα μὲν κανονικῶς εἰς ἄλλα δὲ διὰ μετασχηματισμοῦ κατὰ τὰ εἰς **ὑτερος**· π.χ.

ἄξιος	συγκρ.	ἄξιώτερος	μακρὸς	συγκρ.	μακρύτερος
γερός	»	γερώτερος	τρανός	»	τρανύτερος
γιομάτος	»	γιοματύτερος	χοντρός	»	χοντρώτερος κ.λ.

Ὁ συγκριτικὸς βαθμὸς σχηματίζεται πάντοτε μονελεκτικῶς, ἐνῶ ὁ ὑπερθετικὸς βαθμὸς σχηματίζεται περιφραστικῶς, ἢ καὶ διὰ διαφόρων συνθέτων· καὶ δὴ

1) Διὰ τοῦ **ἀκόμα** καὶ σὺν τῷ συγκριτικῷ· π.χ. ἀκόμα καὶ καλύτερος, ἀκόμα καὶ μεγαλύτερος, ἢ διὰ τοῦ **ἀκόμα** σὺν τῷ συγκριτικῷ· π.χ. ἀκόμα φτωχότερος, ἀκόμα χοντρώτερο (καὶ χοντρότερο) κ.λ.

2) Διὰ τοῦ **πολύ** σὺν τῷ συγκριτικῷ· π.χ. πολὺ παχύτερος, πολὺ στενώτερος κ.λ.

3) Διὰ συνθέτων· π.χ. κάτασπρος, κατάμαυρος, κατάχλωρος κ.λ., δλάκαιρος (ὄλος ἀκέραιος), δλόμαυρος, δλόρθος, δλοστρόγγυλος κ.λ., τρισκατάρατος, τρισχειρότερος κ.λ., τετράπαχος, τετραπέρατος, τετραπλούσιος κ.λ., πεντάμορφος, πεντάφτωχος κ.λ., παντάξενος (ἐντελῶς ξένος), παντέρημος κ.λ., χιλιόρημος, μυριόρημος κ.λ. Μονολεκτικὸν τύπον ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ σχηματίζει μόνον τὸ καλὸς - καλώτατος (καλώτατος ἄνθρωπος), εὐχρηστον δὲ εἶναι καὶ τὸ λογιώτατος, πληθ. οἱ λογιωτάτ' (οὕτω λέγονται οἱ νεαροὶ ἐγγράμματοι). Ὑπό τινων εἶναι ἐν χρήσει καὶ τὸ ὑπερθετικὸν παγκάκιστος.

4) Διὰ τοῦ **εἰλίκα**, **εἰλίκαλα**, **ψά**, **ψίχα**, **ψίχαλα** καὶ τοῦ συγκριτικοῦ·

π.χ. τζίκα καλύτερο, τζίκαλα μικρότερο, ψά περισσότερο, ψίχα μεγαλύτερο, ψίχαλα ζεστότερο κ.λ.

Ἐπιρρήματα.

Ἐν τῷ λεξιλογίῳ τῆς λαογραφικῆς καὶ γλωσσικῆς ἡμῶν πραγματείας ἔχομεν ἀναγράψει πολλὰ ἐπιρρήματα, σημειοῦμεν ὅμως καὶ ἐνταῦθα μερικὰ ἐκ τῶν μᾶλλον ἰδιορρυθμῶν.

1) Τοπικά : τσέδω (πρὸς τὰ ἐδῶ), κατσέδω (κατὰ - τσέδω), παρατσέδω (ὀλίγον πρὸς τὰ ἐδῶ), τσέκει (πρὸς τὰ ἐκεῖ), κατσέκει, παρατσέκει (ὀλίγον παραπέρα)· «κάνε παρατσέκει», πήγαινε ὀλίγον παραπέρα, τσαύτου (πρὸς τὰ αὐτοῦ, πρὸς τὸ μέρος ὅπου εἶσαι), κατσαύτου, παρατσαύτου ἐκεῖγια, ἐκεῖγιαγια, ἐδῶγια, ἐδῶγιαγια, κατσέδωγια, τροῦρω (πέριξ), ὄιαπέρα (ἴσια πέρα,) ὄιακάτω (πρὸς τὰ κάτω), ὄιαπάνω· πρβλ. «τὰ γελάδια θὰ πᾶν ὄιαπάνω», παραπάνω, παραπανίτσα, δεξιά (πρὸς τὰ δεξιά), ζερφιά, τσάπικουπα (πρηνηδόν), τανάσλα (ἐκτιάδην, μὲ τὰ νῶτα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους), τὰψήλου (ὑψηλὰ πρὸς τὸν οὐρανόν), ὀλοῦθε (εἰς ὅλα τὰ μέρη), ἴπεδῶθε (ἀπ' ἐδῶ), ἴπεκεῖθε (πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος), ὄχπέρα (ἀπὸ πέρα) «ὄχπέρ' ἀπ' τὸ ποτάμ'», σ'μά (πλησίον), καταῆς (κατὰ γῆς), καταηλιού (κατὰ τὸν ἥλιον), καταρραχῆς (ἀκριβῶς ἐπάνω εἰς τὴν ράχην) κ.λ.

2) Χρονικά: ἀποῖτώρ' (πρὸς ὀλίγου), ἀφόντας (ἀπὸ τότε, ἀφ' ὅτου), «ἀφόντας καὶ τ' ἀπέικασε δάνει τὰ μαῦρα» (δημ. τρ.), καταλαχοῦ (τυχαίως), ντάϊμα (συχνά), ὄμπρός (εἰς τὸ ἐξῆς) «ἀπ' ἐδῶ κι' ὄμπρός», εἰς τὸ ἐξῆς, ὄμπροστύτερα (προτύτερα), πανωτιῶ (ἐνῶ συγχρόνως, τὴν ὥρα πού...) «πανωτιῶ στὸν ὕπνο» τὴν ὥρα πού κοιμούμαστε, προσωράς (προσωρινά)· «προσωράς ἐπαγτρεύτηκα καὶ γέρασα μὲ ταύτη» (παροιμ.), τώραγια (αὐτὴ τὴ στιγμή) κ.λ.

3) Τροπικά: ἀραδαριά (μὲ τὴν ἀράδα), ἀχαμνά (λυπητερά), διαστικῶς (μὲ βίαν), καλῶς (μὲ τὸ καλό), «καλῶς κάμ'ς—καλῶς τὰ δέχτ'κες», κακῶς, «κακῶς τῶκανε», καναρὰ (ἀδιακρίτως, μὲ τὴν αὐτὴν ἀξίαν), κανταρίκα (κατὰ σειράν, ὃ εἰς ὀπισθεν τοῦ ἄλλου), λοκάνα (διαβρόχως) «γίνκα λοκάνα», βράχηκα πολὺ, μιντζίλ (τροχάδην) «τῶμασε μιντζίλ», ἔφυγε δρομαίως, ξώκαρδα (χωρὶς διαφέρον), ρέντζα (τροχάδην), ροσφάϊ (διαβρόχως), στοματικῶς (διὰ τοῦ προφορικοῦ λόγου) κ.λ.

4) Ποσοτικά : δράμ' (διόλου) «δὲν ἔχ' δράμ' ψωμί», ἴτς (διόλου),

1. Τὸ ἐπίθημα «για» ἐπιτείνει τὴν σημασίαν τοῦ ἐπιρρήματος. Πολλάκις ἐπαλαμβάνεται δῖς.

μπόλ'κο (πολύ, ἐν ἀφθονίᾳ), πλείότερο, σπυρί (διόλου) «δὲν ἔχω σπυρί», δὲν ἔχω διόλου (οὔτε κόκκον), τζίκα (ὀλίγον) τζίκαλα, ψά, ψίχα, ψίχαλα (ὀλίγον).

Ἄ ρ ι θ μ η τ ι κ ᾶ.

Τὰ διανεμητικὰ ἀριθμητικὰ σχηματίζονται διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἀπολύτων ἀριθμητικῶν· π.χ. ἕνας - ἕνας, μιὰ - μιὰ, δυὸ - δυὸ κ.λ., ἢ προτασσομένης τῆς προθέσεως ἀπό· π.χ. ἀπὸ τρεῖς - τρεῖς, ἀπὸ πέντε - πέντε. Παράβ. τὸ μοιρολ. «ἐκεῖ (δηλ. στὸν Ἄδη) συνδυὸ δὲν κάθονται, συντρεῖς δὲ γκουβεντιάζουν».

Πολλαπλασιαστικὰ μᾶλλον εὐχρηστα εἶναι τὰ ἑξῆς: μονός, ἦ, ὁ, διπλός, ἦ, ὁ, τρίδιπλος, ἦ, ο, τετράδιπλος, ἦ, ο, πεντάδιπλος, ἦ, ο. Προβλ. τὴν εὐχὴν κατὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν «καὶ τοῦ χρόν' τρίδιπλα».

Ἄριθμητικὰ τινὰ ὡς πρῶτα συνθετικὰ ἐπιτείνουν τὴν σημασίαν τῆς λέξεως· π.χ. τετράπαχος, τετραπλούσιος, πεντάμορφος, πεντάρφανος, πεντάφτωχος, ἑφτακαθαρισμένος (ἔξυπνος), ἑφτάμπαστός (τὸ ἕκ κλεψιγαμίας νόθον τέκνον), ἑφταπλούσιος, ἑφτάψυχος, ἑκατόχρονος, χιλιόχρονος, χιλιόρημος, μυριόρημος, ἀντ' αὐτοῦ λέγεται καὶ παντέρημος, σαραντοθύρα (λέγεται χλευαστικῶς εἰς κόρην, ἢ ὁποῖα δὲν ἐπιμελεῖται τὸ τοῦ οἴκου της, ἀλλὰ γυρίζει, ὡς ἐκ τῆς ὀκνηρίας της, ἄεργος εἰς γειτονικῆς οἰκίας), σαραντάημερο (ἢ πρὸ τῶν Χριστουγέννων τεσσαρακοστή) τετραδάγγελο (τέσσαρα Εὐαγγέλια), σαρανταλείτουργο, διπλοπρόσωπος, ἀπλογύριστος (χορός), διπλοτσιάγουνος (ὁ ἔχων οἶνον διπλὴν σιαγῆν, λόγῳ τοῦ πάχους του), ἑφταμηνίτ'κο (ὁ γεννηθεὶς κατὰ τὸν 7ον μῆνα τῆς ἐγκυμοσύνης), τρισκατάρατος, ἑφταπάρθενος (χορὸς) (ἀστερισμὸς ἑξ ἑπτὰ ἀστέρων, κύκλῳ διατεταγμένων), ἑφταθέρι (εἶδος σταφυλῆς), πενταγνώμος (ὁ ἀλλάσσει γνώμην ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, ὁ ἔχων πολλὰ γνώμας περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος).

Ἐξ ἀριθμητικῶν ἐσχηματίσθησαν πρωτόκλιτα καὶ δευτερόκλιτα ὀνόματα εἰς δήλωσιν διαφόρων ἐννοιῶν· π.χ. δυάρης (δύο καρύδια ἐκφυόμενα ἐκ τοῦ αὐτοῦ μίσχου), τριγιάρης, τεσσεράρης, ἑξάρης, τὸ δεκάρ' (δέκα ὅμοια πράγματα μαζί), ἢ τρίτσα, τεσσαρώτσα, ἐννιάρα, δεκαξάρα, (ἅπαντα παίγνια, παιζόμενα διὰ τῆς μετακινήσεως τῶν πεσσῶν ἐπὶ πλακός, ἐφ' ἧς εἶναι χαρᾶ γμένα τὰ ἀνάλογα σχήματα), τὸ πενηντάρ' (βαρέλιον χωρητικότητος 50 ὀκάδων), ἑκατοστάρ', σαραντάρ' πληθ. σαραντάρια τὸ 40θήμερον μνημόσυνον), εἰκοσάρα (κόρη ἄγαμος εἴκοσιν ἐτῶν), τριγιαντάρα, τριαντάρ'ς (ὁ τριακονταετής), σαραντάρ'ς (ὁ τεσσαρακονταετής), πενηντάρης, ἑξηντάρης (ὁ ἔχων ἡλικίαν 60 ἐτῶν), ὀγδοντάρ'κο, ἐνηντάρ'κο (βαρέα φορτία 80, 90 ὀκάδων). Λέγεται ἐπίσης: καμμιά δεκαριά (δέκα περίπου), καμμιά σαρανταριά, ἀλλὰ καμ-

μιά εκατοστή. Αἱ ἕξ ἀριθμητικῶν λέξεις τριώτ'κο, τεσσαρώτ'κο, πενταῖτ'κο, λέγονται ἐπὶ ἡλικίας ζώων. Προβλ. «Σιντάξ ἴμουν παλλήγκάρι δεκαοχτῶ χρόνων, στήμ πέτρα πού πατουῖσα ἔβγαζα νερό, εἶχα καὶ τ' ἄλογό μου πενταῖτικο» (δημοι. τραγ.)

Ἄ ν τ ω ν υ μ ί α ι.

Εἰς τὰς προσωπικὰς καὶ δεικτικὰς ἀντωνυμίας συχνοτάτη εἶναι ἡ ἐπέκτασις αὐτῶν διὰ τῆς ἐπιθήκης τοῦ μορίου **για**, ὅπερ ἐνίοτε ἐπαναλαμβάνεται δις πρὸς ἐπίτασιν τῆς σημασίας αὐτῶν· π.χ. ἐγώγια, ἐσεῖςγια, αὐτόςγιαγια, αὐτέςγια, αὐτουνοῦγιαγια, ἐκεῖνοςγια, ἐτοῦτογια αὐτουνοῦγιαγια, αὐτηνῆςγια καὶ αὐτηνῆςγιαγια, ἐτουτ'νοῦγια, ἐσέναγια κ.λ.

Ἡ γεν. τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ τῆς ἀντων. αὐτός, ἡ, ὁ, εἶναι αὐτουνοῦ, αὐτηνῆς, αὐτουνοῦ καὶ αἰτιατ. τοῦ πληθ. αὐτουνοῦς, αὐτές, αὐτά.

Αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι μονολεκτικαὶ δὲν εἶναι ἐν χρήσει. Ἄντ' αὐτῶν λέγονται συνήθως τοῦ λόγου μου (ὁ ἑαυτός μου, ἐγώ ὁ ἴδιος), τοῦ λόγου σου, τοῦ λόγου του, τοῦ λόγου μας (ἔμεῖς οἱ ἴδιοι). Προβλ. «τοῦ λόγου σου ποιὸς εἶσαι;», (ἐσὺ ποιὸς εἶσαι;): «κάθε τσαπί πρὸς λόγου του», (κάθε ἄνθρωπος κλίνει πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον) (παροιμ.): «ζωὴ σὲ λόγου σας», συνήθης συλλυπητήριος φράσις: «τοῦ λόγου σου εἶσ' ὁ δάσκαλος;», ἐσὺ εἶσαι ὁ δάσκαλος; Εἰς τὴν κτητικὴν ἀντωνυμίαν ὁ δικός μου, ἡ δική μου κ.λ. τὸ εὐλίγον ἀκούεται.

Ποικίλη εἶναι ἡ ἀλληλεπίδρασις κατὰ τὴν κλίσιν τῶν ἄλλων ἀντωνυμιῶν.

ἐτοῦτος	Γεν.	Ἐν.	ἐτουτ'νοῦ	Αἰτ.	ἐτοῦτον
ἐτούτοι	»	Πλ.	ἐτουτ'νοῦς	»	ἐτουτ'νοῦς
ἐτούτη	»	Ἐν.	ἐτούτης	καὶ	ἐτουτ'νῆς
ἐτούτες	»	Πλ.	ἐτουτ'νοῦς	Αἰτ.	ἐτουτ'νοῦς
ἐτοῦτο	»	Ἐν.	ἐτούτου	καὶ	ἐτουτ'νοῦ
ἐτούτα	καὶ	τούτα			

Ἡ φρ. γιὰ τοῦτο λέγεται καὶ γιὰ ταῦτο.

ἐκεῖνος	Γεν.	Ἐν.	ἐκεινοῦ	καὶ	ἐκείν'νοῦ	Αἰτ.	Πλ.	ἐκείν'νοῦς
ἐκείνη	»	»	ἐκείνης	»	ἐκείν'νῆς	»	»	ἐκείν'νοῦς
ἐκεῖνο	»	»	ἐκείνου	»	ἐκεινοῦ	καὶ		ἐκείν'νοῦ
ποιός-ά-ό	»	»	ποιανοῦ		ποιανῆς,			ποιανοῦ

Αἰτ. Πληθ. ποιανούς, θηλ. ποιές

κάμποςος Γεν. κάμποςου καὶ καμπος'νοῦ Αἰτ. Πλ. καμπος'νοῦς

τέτοιος	Γεν. τέτοιου	καὶ τετοιουνοῦ,	Αἰτ. Πλ.	τετοιουνοῦς
δσος	» δσουνοῦ		» »	δσουνοῦς
πόσος			» »	ποσουνοῦς

Ἐντὶ τῆς ἀντων. καθένας λέγεται ἐνίοτε καὶ πασένας (ὁ πασένας, τοῦ πασένα, τὸμ πασένα), ὅχι ὅμως πασαμιὰ ἀλλὰ καθεμιὰ.

Κένας, κανένας καὶ κανκένας (οὐδεῖς). Γεν. κανενοῦ. Προβλ. «κανενοῦ νὰ μὴ τὸ δώκης, μόν' ἐμένα τοῦ λεβέντη» (δημ. τραγ.). «Δὲ θάλα ῥθῆ κένας καιρός, κένας βαρὺς χειμῶνας» (δημ. τραγ.). «Γύρα - γύρα στὸ χορὸ ἔστρωσα νὰ κοιμηθῶ, κι' ὄσα δέντρα λόγιαζα κανκένα δὲ μ' ἄρεζε» (δημ. τραγ.).

Π ρ ο θ έ σ ε ι ς .

Ἡ πρόθεσις **ἀπὸ** πρὸ χρονικῶν ἐπιρρημάτων ἐπεκτείνεται συνηθῶς διὰ τοῦ ἐπιθήματος **τά'** π.χ. ἀπ' τὰ σήμερα, ἀπ' τὰ πέρσι, ἀπ' τὰ ψές κ.λ. Ὅταν ἡ πρόθεσις **ἀπὸ** εὐρίσκεται πρὸ τῶν τοπικῶν ἐπιρρημάτων **ἐδῶ, ἐκεῖ, αὐτοῦ,** τὰ ἐπιρρήματα ταῦτα ἀναβιβάζουσι τὸν τόνον εἰς τὴν παραλήγουσαν π.χ. ἀπέδω, ἀπέχει, ἀπαύτου κ.λ. Ἐνίοτε ἀποβάλλεται τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν **α'** π.χ. ἴπο πέρα, ἴπο δῶθε, ἴπ' ὄλοῦθε, ἴπο τὸ Γούρνοβο, ἴπο τ'ς Πλήγκάδες, ἴπο ἴαπέρα, ἴπο ταῦτο (ἀπὸ τοῦτο).

Ἡ πρόθεσις **κατὰ** πρὸ τῶν τοπικῶν ἐπιρρημάτων τσέδω, τσέκει, τσαύτου, πάσχει συγκοπὴν π.χ. κατσέδω (κατὰ - τσέδω), κατσέκει (πρὸς ἐκεῖ), κατσαύτου (πρὸς αὐτοῦ). Παρομοίαν συγκοπὴν ἡ πρόθεσις **κατὰ** πάσχει, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ διεύθυνσις εἰς τόπον· οὕτω λέγεται: **κά'** τὸ μύλο (κατὰ τὸ μύλο), **κά'** τὸν Ἅγιον Μηνᾶ (πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ), **κά'** τὸ ποτάμ' (πρὸς τὸ μέρος τοῦ ποταμιοῦ), **κά'** τὸ χωριὸ (πρὸς τὸ μέρος τοῦ χωριοῦ), ἐπὶ ἄλλης δὲ σημεῖοις φυλάσσεται π.χ. κατὰ τὸ βράδυ, κατὰ τὰ μεσάν'χτα, κατὰ τὸ πρῶν, κατὰ τὸ μπουλάρ' ποῦ ἡ ἀγοράς'ς, κατὰ τὰ γρέσια ποῦ θὰ δώκ'ς, «κατὰ τὸ μάγουλο καὶ τὸ μπάτσος» (παροιμ.), «κατὰ τὸν Ἁγᾶ καὶ τὸ πεῖκέσ'» (παροιμ.).

Ἡ πρόθεσις **μετὰ** συνηθέστατα τρέπεται εἰς **ματά'** π.χ. ματατρώγω (τρώγω ἐκ νέου), ματαπαίρνω, ματαστέλλω, ματαδίνω, ματὰ τοῦ εἶπα (τοῦ εἶπα καὶ πάλιν), τοῦ ματάγραψα (τοῦ ἔγραψα καὶ πάλιν), πάλτε μάτα (πάλιν ἐκ νέου).

Αἱ προθέσεις **ἐκ** καὶ **ἐξ** δὲν εἶναι εὐχρηστοί, ἀντ' αὐτῶν εὔρηται ἐν συνθέσει ἡ **ξε'** π.χ. ξεπλέρώνω (πληρώνω ἐντελῶς, ἐκπληρῶ), ξεπλένω (πλύνω ἐντελῶς), ξεπλέκω, ξεκρεμῶ, ξεσαμάρωτο (τὸ μὴ ἔχων σάγμα), ξεκόδω, ξεθάπτω (βγάζω ἐκ τοῦ τάφου ἔξω), ξερματώνομι (βγάζω τὰ ὠραῖα φορέματα), ξεκλειδώνω (ἀνοίγω τὴν θύραν διὰ κλειθροῦ) κ.λ.

Ἐπιπρόθετοι ὡσαύτως καὶ ἐμπρόθετοι φράσεις μὲ ἐπιρρηματικὴν ση-

μασίαν· π.χ. πρὸς ὥρας (προσωρινά), ἀπὸ σκοποῦ (ἐπίτηδες), ἀποκαταῆς (ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴ γῆ), ἀποβραδύς (ἀπὸ τὸ βράδυ), ἀπὸ κεφαλιοῦ μου, σου, του (μὲ τὴ δική μου γνώμη, μόνος μου), παρὰ τιμῆς (παρὰ τὴν ἀξίαν του, πολὺ εὐθηνά), κατὰ ὥρας (πρὸς τὸ παρόν), ἐπὶ ζωῆς (καθ' ὅλην τὴν ζωὴν), μετὰ χαρᾶς (εὐχαρίστως), μὲ τὰ ζῆ και μὲ τὰ βιά (μετὰ δυσκολίας), προσαπόχο (περίπου, ὡς ἔγγιστα)· π.χ. «ὁ τοῖχος εἶναι προσαπόχο δέκα μέτρα», μὲ τὰ στανιά (μετὰ δυσκολίας) κ.λ.

Ρήματα.

Ὁ ἐνεστώς τῶν ἐνεργητικῶν βαρυτόνων ρημάτων κλίνεται κανονικῶς ὡς καὶ εἰς τὴν Νέαν Ἑλληνικὴν, ὡσαύτως καὶ οἱ δύο μέλλοντες οὐδεμίαν παρουσιάζουσιν ἀνωμαλίαν, καθ' ὅσον οὔτε ἡ κατάληξις **-ω** τοῦ α' ἐνικοῦ προσώπου τρέπεται εἰς **-ου**, οὔτε τὸ **ο** καὶ **ω** τοῦ α' πληθυντικοῦ προσώπου **-ομε**, **-ωμε**, μεταβάλλεται. Οὕτω λέγεται γράφω καὶ ὄχι γράφου, ἔχομε καὶ ὄχι ἔχουμε, κόβομε καὶ ὄχι κόβουμε, θὰ ποτίσωμε καὶ ὄχι θὰ ποτίσουμε, χτενίζομαι καὶ ὄχι χτενίζουμαι κ.λ.

Ἄνωμαλίαν ἀξίαν λόγου παρουσιάζουσιν οἱ παρωχημένοι χρόνοι εἰς τὸ α' καὶ β' πρόσωπον τοῦ πληθυντικοῦ με κατάληξις **-μαν (-ταν) -ταν**, καὶ μὲ καταβιβασμὸν τοῦ τόνου ἐπὶ τῆς παραληγοῦσης· π.χ.

α' πληθ. πρόσωπον	β' πληθ. πρόσωπον	γ' πληθ. πρόσωπον
βρεχουμάσταν	βρέχουσταν	βρέχουνταν
γελαστ'κάμαν	γελαστ'κέταν	γελάστ'καν
ἐπαιζάμαν	ἐπαιζέταν	ἐπαιζαν
ἐρραφτάμαν	ἐρραφτέταν	ἐρραφταν
ἐτρωγάμαν	ἐτρωγέταν	ἐτρωγαν
ἐφαγάμαν	ἐφαγέταν	ἐφαγαν
καρτερεσάμαν	καρτερεσέταν	καρτέρεσαν
κοιμηθ'κάμαν	κοιμηθ'κέταν	κοιμήθ'καν
νιφτ'κάμαν	νιφτ'κέταν	νίφτ'καν
παιδευουμάσταν	παιδεύουσταν	παιδεύουνταν
ποτ'ζάμαν	ποτ'ζέταν	πότ'ζαν
χαρ'κάμαν	χαρ'κέταν	χάρ'καν

κ.λ. κ.λ.

Παρὰ τοὺς ἀνωτέρω ὅμως ἰδιορρυθμοὺς σχηματισμοὺς λέγονται καί τινες μὲ κανονικὴν κατάληξιν **-με**, **-τε**, ἀλλὰ μὲ καταβιβασμὸν τοῦ τόνου (ὡς προηγουμένως)· π.χ.

έκοβάμε	έκοβέτε	έκοβαν
έτρωγάμε	έτρωγέτε	έτρωγαν
έφαγάμε	έφαγέτε	έφαγαν
θεριζάμε	θεριζέτε	θέριζαν
ίδρωσάμε	ίδρωσέτε	ίδρωσαν

Ἰδιορρυθμίαν ὡσαύτως παρουσιάζουσι καὶ τὰ τρία ἐνικά πρόσωπα τοῦ παρατατικοῦ τῆς μέσης φωνῆς· π. χ.

(ἐγὼ) βρέχουμουν	(ἐσὺ) βρέχουσουν	(αὐτός) βρέχουνταν
» ἔρ(χ)ουμουν	» ἔρ(χ)ουσουν	» ἔρουνταν
» κόβουμουν	» κόβουσουν	» κόβουνταν
» λούζουμουν	» λούζουσουν	» λούζουνταν
» παιδεύουμουν	» παιδεύουσουν	» παιδεύουνταν
» χτενίζουμουν	» χτενίζουσουν	» χτενίζουνταν

κ.λ. κ.λ.

Τὸ α' πληθ. πρόσωπον τῆς ὀριστικῆς τοῦ ἐνεστώτος τῶν περισπωμένων ρημάτων διαφορεῖται· π. χ. ἀγαποῦμε καὶ ἀγαπᾶμε, πεινοῦμε καὶ πεινᾶμε, περνοῦμε καὶ περνᾶμε, φιλοῦμε καὶ φιλᾶμε κ. λ.

Ὁ παθητ. παρακείμενος καὶ ὑπερσεντέλικος σχηματίζονται ὡς καὶ ἐν τῇ Νεοελληνικῇ περιφραστικῶς διὰ τοῦ ρήματος **εἶμαι, ἦμουν** καὶ τῆς μετοχῆς εἰς **-μένος**.

Ἡ μετοχή τοῦ ἐνεργ. ἐνεστ. λήγει εἰς **-ουντας** (τῶν βαρυτόνων) καὶ εἰς **-οῦντας** (τῶν περισπωμένων ρημάτων)· π. χ. δίνουντας, παίζουντας, τρώγουντας, ρωτιοῦντας, τραγουδοῦντας κ.λ. Πρβλ. «Παίζουντας καὶ διαβαίνουντας καὶ γλυκοτραγουδοῦντας» (Λαζαρο τραγ.).

Ἀπαντῶσιν ὅμως καὶ μετοχαὶ εἰς **-οῦμενος**· π. χ. γελούμενος, ἠ, ο, ἐχοῦμενος, ἠ, ο (ὁ πλούσιος), καθοῦμενος, ἠ, ο (ὁ μὴ ἐργαζόμενος), λαλούμενα (τὰ ἐγκώρια ὄργανα), μελλοῦμενο (ἐκεῖνο ὅπερ προαισθάνεται τις ὅτι θὰ συμβῇ) «μδρουνταν μελλοῦμενο» (τὸ προησθιανόμην), πετούμενο. «Ἐσεῖς πουλᾶτε πετούμενα» (δημ. τραγ.), στεκούμενος (στεκούμενα νερά), τρεχοῦμενος, ἠ, ο (τρεχοῦμενο νερό), χρειγιάζομενος, ἠ, ο (ὁ χρήσιμος) «χρειγιάζομενος ἄνθρωπος» κ.λ.

Ἄοριστοὶ τινες λήγοντες εἰς **-σα** μετεσχηματίσθησαν εἰς **-κα**· π. χ. ἀπόθεκα (ἔβαλα τραπέζι διὰ φαγητὸν) ἀντὶ ἀπόθεσα ἐκ τοῦ ρ. ἀποθένω, ἀπόλ'κα (ἀπέλυσα), ἄφ'κα (ἄφησα), ἔφειακα καὶ ἔφειασα, ἔφτακα (ἔφθασα) κ. λ.

Ὁ παρατατικός τοῦ ρήματος ἔχω εἶναι ἔχα εἰς τὰ δημοτ. τραγούδια. «Νὰ σ' ἔχα βράδυ πάπλωμα καὶ τὴν κυρά σου στρώμα»· «γιατὶ δὲμ παίζεις δὲ γελάς πῶς σ' ἔχα μαθημένη» (δημ. τραγ.). Εἶναι ὅμως εὐχρηστος καὶ ὁ τύπος εἶχα· «τ' εἶχα τ' ἔχασα» κ.λ.

Διάφοροι προστακτικάί α' και β' ενεργ. ἄορίστου ἔλαβον εἰς τὸ τέλος ἔν σ' π. χ. δεῖρες (δεῖρε). «Δεῖρες με Τούρκα δεῖρες με» (δημ. τρ.), δεῖξες (δεῖξε) «Δεῖξες μου τὸμ πόνο ποῦ σέ θάρεσε» (δημ. τρ.), ἰδές (ἰδὲ) «Γιὰ ἰδές λιβέντη πῶχομε ποῦ σέρνει τὸ χορό μας» (δημ. τρ.), πές (εἶπέ), πιές (πιέ), «Γιὰ πιές το Σιούλα μ' νιούτσικε» (λιανοτρ.) κ λ.

Ὑποκοριστικά.

Αἱ σπουδαιότεραι καταλήξεις τῶν ὑποκοριστικῶν εἶναι αἱ ἑξῆς :

-**άκι**· κρασάκι, παιδάκι, σπιτάκι, τσιουπάκι κ.λ.

-**άρι**· ζουνάρι, κελλάρι, κηπάρι, κριγιάρι, λογγάρι, πετσ'νάρι (μικρὸς πετεινός), πιττάρι, τσακ'στάρι (μικρὸς λαγός) κ.λ.

-**ίδι**· ἄγρίδι (μικρὸν ἄγριον δένδρον), γλωσσίδι, κοπίδι, κοψίδι (μικρὸν τεμάχιον κρέατος), λουμακίδι (εὐθυτενὲς καὶ ὑψηλὸν δένδρον), σκαφίδι (μικρὸ σκάφη), σπουρίδι (μικρὸς σπουργίτης), χλαπατουρίδι (νεοσσὸς πτηνῶν ἔτοιμος πρὸς πτήσιν) κ.λ.

-**ίτσα**· καρδίτσα, κοπανίτσα, μαννίτσα κ.λ. Πρὸβλ. τὰ ἔπιρρ. παρακατίτσα (λίγο παρακάτω), παραπανίτσα κ.λ.

-**ίτσι**· δοντίτσι (μικρὸ δόντι), καλυδίτσι, μολλίτσι (ὁ σκόρος) κ.λ.

-**όπλο**· ἐκ τῆς καταλήξεως -**όπουλο**· τὸ βλαχόπλο, τὸ γυφτόπλο, τὸ κοττόπλο, τὸ λυκόπλο κ.λ., ἔτι δὲ τὸ Γκασιόπλο (τὸ παιδί τοῦ Γκάσιου), τὸ Γιοσόπλο, τὸ Ρεμπελόπλο κ.λ.

-**οπούλα**· βλαχοπούλα, θυροπούλα, τσιελεγκοπούλα κ.λ.

-**οῦδι**· καρβελοῦδι, λαγοῦδι, λακκοῦδι, φτεροῦδι (μικρὸ σταφύλι) κ.λ., ἔτι δὲ Παπαβασιλοῦδι, Ρεμπελοῦδι κ.λ.

-**ούλα**· βρυσούλα, γελαδούλα, νυφούλα, φοραδούλα κ.λ.

-**ούλης**· ἀδερφοῦλης, κηπούλης, πατερούλης, Γιωργούλης, Ζησοῦλης κ.λ.

-**οῦλι**· γυφτοῦλι, κακκαβοῦλι, κουταβοῦλι, περδικοῦλι, πηγαδοῦλι, φιδουῦλι, χωραφοῦλι κ.λ., ἔτι δὲ Γιαντσιοῦλι (Γιάντσιος), Κισκοῦλι (Κίσκας), Τσιουνοῦλι (Τσιούνης) κ.λ.

-**ούδα**· βελετζούδα, μαντζαλούδα (μικρὸν παράθυρον) φελεκούδα καὶ φελε-

1. Μερικοί, ἀκολουθοῦντες τὴν ἐκ τοῦ Λατ. pullus (ὁ νεοσσὸς) προέλευσιν τῆς ὑποκοριστικῆς καταλήξεως, γράφουν διὰ διπλοῦ λ, οἶον: ἀρχοντόπουλλο, Ἀναγνωστόπουλλος κ.λ. Ἡ Ἀκαδημία ὅμως Ἀθηνῶν δι' ἀποφάσεώς της (Ἰούνιος 1933) προέτεινε τὴν ἀπλοποίησιν (ὡς πρὸς τὴν ὀρθογραφίαν) λέξεων καὶ ὑποκοριστικῶν καταλήξεων προερχομένων ἐκ νεοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν. Οὕτω γραπτέον: βλαχόπουλο, θυροπούλα, βρυσούλα, πατερούλης, φιδουῦλι κ.λ. [N.X.P.]

κοῦδι (σχισμένον ξύλον κατάλληλον πρὸς καῦσιν) κ.λ.

-**ούλαβος**· άσπρούλαβος (ὀλίγον άσπρος), κοκκινούλαβος, μαυρούλαβος, ξινούλαβο, πικρούλαβος (ὑπόπικρος) κ.λ.

-**ούτσ'κος**· καλούτσ'κος, μεγαλούτσ'κος, μικρούτσ'κος, παχούτσ'κος κ.λ.

Μεγεθυντικά.

Αἱ μᾶλλον εὐχρηστοὶ κατάληξις τῶν μεγεθυντικῶν εἶναι αἱ ἑξῆς :

-**ακας**· γκαβούλιακας (ὁ πολὺ τυφλός), κουτσούλιακας, μεθύστακας, στραβούλιακας, φτιάκας (ὁ ἔχων μεγάλα αὐτιά) κ.λ.

-**αρος**· βλάχαρος, γόμαρος, λάγαρος (μεγάλος λαγός), πόδαρος, ὄυλαρος κ.λ.

-**ώνα**· άμπελαρώνα (τὸ μεγάλο άμπέλι), γιδαρώνα, μαντηλαρώνα, σπιταρώνα, τραπεζαρώνα χωραφώνα καὶ χωραφίνα κ.λ.

* *

Ἡ συνηθεστέρα κατάληξις τῶν ἀνδρωνυμικῶν εἶται ἡ **-αίνα**· π.χ. Κώτσαίνα, Μάρκαινα, Νικόλαινα, Χρήσταινα κ.λ., ἀλλὰ λέγεται Γιαννοβιά, καὶ Γιαννάκαινα, Κυρκοβιά καὶ Κυρκούλαινα.

Ἄλλη συνήθης κατάληξις εἶναι ἡ **-ω**, ἀλλ' αὕτη προστίθεται εἰς τὸ ἐπώνυμον τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὄχι εἰς τὸ ὄνομα· π.χ. ἡ Καραλέσσω, ἡ Κεχαγιέσσω, ἡ Ντουρβάρω (ἡ σύζυγος τοῦ Ντούρβαρη), ἡ Παγούνω, ἡ Τζιαχάνω, ἡ Τζιουκάλω κ.λ.

Πολλάκις εἰς τὸ ἐπώνυμον τοῦ ἀνδρὸς προστίθεται καὶ ἡ κατάληξις **-αίνα**· π.χ. ἡ Γκάσαινα (ἡ σύζυγος τοῦ Γκάσιου), ἡ Καζαμίαινα, ἡ Μπούραινα, ἡ Σέμπαινα, ἡ Τσίπαινα κ.λ., προσέτι δὲ ἡ Δασκάλαινα (ἡ σύζυγος τοῦ δασκάλου), ἡ Κονόμαινα (ἡ πρεσβυτέρα τοῦ Οἰκονόμου), ἡ Λογιώταινα (ἡ σύζυγος τοῦ Λογιώτατου—N. Θεοδοσιάδου ἢ Γιόση), ἡ Ντραγάταινα κ.λ.

Ἀνδρωνυμικὰ σχηματίζονται καὶ ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ ἀνδρὸς· π.χ. ἡ γιατρέσσω (ἡ σύζυγος τοῦ ἱατροῦ), ἡ γελαδαρέσσω καὶ ἡ γελαδαρού, ἡ κοσκινού, ἡ μυλωνέσσω καὶ ἡ μυλωνού, προσέτι δὲ ἡ μπακάλ'σσα, ἡ νεροκράτ'σσα, ἡ πιτρόπ'σσα (ἡ ὑπηρέτρια τοῦ ναοῦ), ἡ τσιελέγκω, ἡ γκουτζιαμπασίνα κ.λ.

Ἐκ τοῦ ἐπωνύμου Σαμραῶς γίνεται τὸ ἀνδρωνυμικὸν Σαμαρέσσω καὶ ἐν Κερασόβω ἢ Σαμρούλω, ἐν Βουρμπιάνη δὲ λέγεται λοχαγιέσσω ἢ σύζυ-

1. Κατ' ἀναλογίαν πρὸς τά : λέων - λέαινα, λύκος - λύκαινα κ.λ. [N.X.P.].

γος τοῦ λογαγοῦ ἢ ὑπολοχαγοῦ.

Αἱ συνήθεις καταλήξεις διὰ τῶν ὁποίων σχηματίζονται ἐπίθετα σημαίνοντα τὴν ἐκ τινος χωρίου καταγωγὴν εἶναι αἱ ἑξῆς :

-*ίτης, -ίτ'σσα, -ώτης, -ώτ'σσα* καὶ -*ινός, -ινή, -ινό'* π.χ. Ἴζβορίτης - Ἴζβορίτ'σσα, Τουρνοβίτης - Τουρνοβίτ'σσα, Ντεντσιώτης - Ντεντσιώτ'σσα, Φουρκιώτης - Φουρκιώτ'σσα, Βρανιστ'νός - Βρανιστ'νή, Ζερματ'νός - Ζερματ'νή, Μολιστ'νός - Μολιστ'νή κ.λ.

Καταλήξεις ὅμως ἐπιθέτων σημαίνοντων τὸν ἀνήκοντα εἰς ἓν χωρίον εἶναι αἱ ἑξῆς :

-*ίtkos, η, ο* π.χ. Βουρμπιανίτ'κος, η, ο, Πρυσογιαννίτ'κος, η, ο κ.λ.

-*ώτ'κος, η, ο'* π.χ. Λουψιώτ'κος, η, ο «στὸ Λουψιώτ'κο», εἰς τὸν τόπον (περιοχὴν) τοῦ Λουψίκου, Καντσιώτ'κος, Σελτσιώτ'κος κ.λ.

-*νός, ή, ό'* π.χ. Ζερματ'νός, ή, ό (ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Ζέρμας καταγόμενος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀνήκων εἰς τὴν Ζέρμαν), «ποτάμ' Ζερματ'νό», Μολιστ'νός, «καλύδες Μολιστ'νές», «μύλος Μολιστ'νός» κ.λ. (Βλ. καὶ προηγουμένως καταλήξεις). Πρβλ. προσέτι καὶ τὴν κατάληξιν -*αίtkos, η, ο*, σημαίνουσαν τὴν κτῆσιν καὶ τῆς ὁποίας εὐχρηστον συνήθως τὸ οὐδέτερον· π.χ. Ντονταίtko, Σουρλαίtko «στὸ λιβάδ' τὸ Σουρλαίtko», Τρανταίtko «στὸ Τρανταίtko τὸ μπαῖρ'», Πετουλαίtko «Πετουλαίtkα πρόβατα» κ.λ.

Αἱ κυριώτεραι ἀλλοιώσεις τῶν κυρίων ὀνομάτων, εὐχρηστοὶ εἰς τὴν ὁμιλίαν τῶν κατοίκων, εἶναι αἱ ἑξῆς :

Ἄγορῆ· Γορρούσιω, Γόρω.

Ἀθανάσιος· Νάσιος, Σιούλας.

Ἀθηνᾶ· Ἀνθηλιά.

Αἰκατερίνα· Κατίγκω, Ρίγκω, Ρίνα.

Ἀλεξάνδρα· Τσιάντα, Τσιαντούλα.

Ἀλέξιος· Λιέτσιος.

Ἀμαλία· Μάλιω.

Ἀναστασιος· Τάσιος, Τασιούλας, Τασιούλ'ς.

Ἀναστασία· Στασ'νή, Τασιά, Τάσω.

Ἄννα· Γιάννω, Γιαννούλα.

Ἀντώνιος· Ντώνης.

Ἀπόστολος· Τόλης Τολούδης.

Ἀριστείδης· Ἀρίστος, Τεΐδης.

Ἀριστοτέλης· Τέλ'ς.

Ἀσπασία· Πασία.

Ἀφροδίτη· Δίτη, Φριδούλα (ἐν Βουρμπιάνη).

Βασίλειος· Βασίλ'ς, Λάκης, Τσίλ'ς.

Βασιλική· Βασίλω, Κούλα, Τσίλω.

Βικτωρία· Βίτω, Τώρα.

Γεώργιος· Γάκης, Γκόγκος, Γούλας, Γούσιας.

Δέσποινα· Γιέπω, Δέσπω, Πούλα.

Δημήτριος· Μητρος, Μήτσης, Μητσιος, Τάκης, Τακούλ'ς.

Δήμητρα· Δημητρούλα, Τουλιέτσα.

Δημοσθένης· Δημος, Τέν'ς.

Διονύσιος· Νιόνιος, Νύσ'ς, Νύσιας.

Διομήδης· Μήδης.

Ἑλένη· Λενίτσα, Λένη, Νίτσα.	Ντούλας.
Ἐλευθερία· Λευτέρω, Τέρω.	Λεωνίδας· Νίδας.
Ἐπαμεινώνδας· Νώντας.	Μαγδαληνή· Μυδαλ'νή, Μυδαάλω.
Ἐρμιόνη· Νόνη.	Μαρία· Μαρούσιω, Ρούσιω.
Εὐάγγελος· Βάκης, Γκέλιος.	Μιλτιάδης· Κιάδ'ς.
Εὐγενία· Ἀθγένω, Βγενή, Βγένω.	Μιχαήλ· Μιχάλ'ς, Μίχος, Χάλ'ς.
Εὐδοκία· Εὐδω, Κιά.	Νικόλαος· Κολιός, Κολιέτσος, Κολού-
Εὐθυμία· Θυμία (Κεράσοβον - Καστά- νιανη).	σ'ς, Κόλας, Λούσιας, Νίκος, Νικο- λῆς, Τσιόλας.
Εὐριπίδης· Πίδης.	Ξενοφῶν· Φών'ς.
Εὐθύμιος· Θύμιος.	Παναγιώτης· Γιώτ'ς.
Εὐστάθιος· Στάθης.	Παντελῆς· Λέμονας, Πάντος.
Εὐστράτιος· Ἀντιστράτης	Παρασκευή· Τσιέβω, Τσιοδῆ.
Εὐφημία· Μήγια.	Περσεφόνη· Φόνω.
Εὐφροσύνη· Τσίνη, Φρόσω.	Πηνελόπη· Λόπ'.
Ἡλίας· Διάκος, Λίας, Ἡλκας.	Πολύκαρπος· Πρύλας.
Θεμιστοκλῆς· Κλῆς, Μουστόκλῆς.	Πολυξένη· Τσέν.
Θεοδόσιος· Δόσης, Δέσιας.	Σπυρίδων· Πήλιος, Πίπ'ς Σπύρος,
Θεόδωρος· Σιῶζος.	Σταμάτω, Μάτω, Ματούλω, Στα-
Θεοφάνης· Φάν'ς, Φανίκος.	ματούλα, Τούλω.
Θωμᾶς· Τσιῶμος.	Σταυρούλα· Βούλη (ἐν Κερασόβω).
Ἰωάννης· Γιάνν'ς, Γιάνκος, Γιαννάκος, λῆς, Νάκος.	Σωτήριος· Σῶτος.
Κωνσταντῖνος· Κώστας, Κωσῆς, Κώ- τας, Κῶτσιος, Κωτούλας, Ντίνος,	Χρυσόστομος· Τσότσομος.
Χριστόδουλος· Τόδολος.	Χρῆστος· Κῆτος, Κήτας.

**

Τὰς κατωτέρω πληροφορίας ἀπεστείλαμεν κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1929 εἰς τὸν κ. Μαν. Τριανταφυλλίδην, Καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἀπαντήσαντες εἰς σχετικὰ αὐτοῦ ἐρωτήματα. (Διαλεκτολογικὴ ἔρευνα Β'). (Ἀπεστάλη διὰ τοῦ καθηγητοῦ Χρ. Σούλη).

1. ἐκάθητο=κάθουνταν.	6. ἀγαπώμεθα=ἀγαπιούμεστε.
2. ἐκάθηντο=κάθουνταν.	7. ἠγαπώμην=ἀγαπιούμεν.
3. ὀμιλοῦν=κουβεντιάζουν, κρέ-
νουν.	8. ἠγαπᾶτο=ἀγαπιοῦνταν.
4. ὀμίλουν (αὐτοὶ)=κουβέντιζαν,
ἔκρεναν.	9. φοβοῦμαι=ᾄζομαι, φοβάμαι.
5. ἀγαπῶμαι=ἀγαπιοῦμαι.	10. ἐφάγαμε=ἐφαγάμαν, ἐφαγάμε.
12. τοῦ φερσίματος=τοῦ φέρσιμου.	11. οἱ πραγματευταὶ=οἱ πραγματευ-
τᾶδες.

* *

Πῶς λέγονται στὸν τόπο σας οἱ ἀκόλουθες φράσεις :

1. Δέν τὸν βλέπω νᾶρχεται=Δέν τὸν γλέπω νᾶρεται.
2. Μαζεύτηκαν τὰ σύννεφα=Μαζώθ'καν τὰ σύννεφα, συννέφιασε.
3. Δὲ μοῦ ἄρέσει αὐτὴ ἢ μπογιὰ=Δὲ μ' ἄρέζ' αὐτ' ἢ μπογιὰ.
4. Ἐποπάνω ἀπ' τὸ γκρεμὸ=Ἐχπάν' ἀπὸ τὸ ἄκέμπ' (γκρεμὸ).
5. Ἐφυγε τραγουδῶντας=Ἐφ'γε τραγουδιοῦντας.
6. Μοῦστειλε ἢ γιαγιὰ ἓνα πανεράκι μὲ σῦκα καὶ ἀπίδια=Μδστειλ' ἢ μπάμπω (μάννα τρανή, μαννανή) μιὰ κανιστρούλα μὲ σῦκα καὶ γκόρτσα.

* *

Μὲ ποιῆς λέξεις ἐκφράζονται στὸν τόπο σας οἱ ἀκόλουθες ἔννοιες.

1. τζίτζικας=κερασάρ'ς.
2. βάτραχος=ζιάμπα, μπάκακας, μπακάκι, μπακακάκι.
3. σάλιαγκος=σάλιαρος, σαλιαγκάρ'.
4. σάλιαγκος μὲ σπίτι=σάλιαρος μὲ σαμάρ'.
5. σάλιαγκος χωρὶς σπίτι=σάλιαρος γκόλιος.
6. σαύρα=γκουστάρίτσα.
7. ἴστὸς ἀράχνης=σφαλαγκοφωλιά.
8. κυψέλη μελισσῶν=κρήνα.
9. χαίτη ἀλόγου=τσιμπᾶς.
10. γαῖδοῦρι=γομάρ', ζωντόβολο.
11. τραχεῖα ἀρτηρία=λάουγγας, γκίρλος, γκιργκιλιάγκος.
12. οἰσοφάγος=κόκκινος γκίρλος.
13. κόρη τοῦ ματιοῦ=τὸ μαυράδ' τοῦ ματιοῦ.
14. ἴρις=ἢ λαμπηρήθρα.
15. κανθὸς τοῦ ματιοῦ=ἢ βρύσ' τοῦ ματιοῦ.
16. ἀντίχειρ=μεγάλο δάχτ'λο.
17. τὸ τραγανὸ κάτω μέρος τ'αὐτιοῦ=ἢ κυρτσανήθρα.
18. τα λακκάκια στὸ πρόσωπο ἅμα γελοῦμε=οἱ σοῦφρες, οἱ ζαρωματιές.
19. ἢ ἀσπράδα τῆς γλώσσας ἅμα χαλάση τὸ στομάχι=πάργα (μαρτάριασ' ἢ γλῶσσα).
20. ἢ γεύση ποὺ ἔχομε τότε στὸ στόμα=ἢ πικράδα.
21. ὁ λόξυγκας=λύγκιασμα, λύγκιαγμα.
22. χασμουριοῦμαι=χαζμιοῦμαι.
23. γρατσουνίζω=γαρτσουνῶ, τζαργουνῶ, τζαργουνίζω.
24. στραμπουλίζω=στραγκουλίζω καὶ στραγκουλνάω.
25. ριγηλὸς (ὅποιος κρουώνει εὐκόλα)=σταχτομπαρμπαλιάρ'ς.
26. βρέφος=φίτζιος θηλ. φιτζιούλω (ὅταν εἶναι ἀβάπτιστο).

27. γιαγιά=μπάμπω μαννατρανή, μαννανή, μαννίτσα, κυραμάννα.
28. δίδυμα=ντουντουμάρια.
29. σύγαμπροι=μπάτζηδες, μπατζιανάκηδες.
30. συννυφάδες=συνν'φάδες.
31. τζάκι (έστία)=τζάκι (τὸ κάτω μέρος τοῦ τζακιοῦ ποὺ ἀνάβομε τὴ φωτιά λέγεται δάτρα. Τὸ ἐπάνω στρογγυλὸ μέρος τοῦ τζακιοῦ ποὺ παίρνει τὸν καπνόν, τὸ ἐντὸς τοῦ τοίχου, λέγεται μπουχαρί, τὸ ὑπεράνω τῆς στέγης μίλι).
32. οἱ στρόφιγγες στὴν πόρτα, στὰ παράθυρα=ριζέδες.
33. ὁ μεγάλος ἐσωτερικὸς σύρτης ποὺ κλίνομε τὴ θύρα=ζιαπί (ὅταν εἶναι ξύλινος μοχλὸς λέγεται περάτ'ς). Παράβ. τὸ καταπίδ' καὶ τὸ κολντεμίρ'.
34. ἡ λαβὴ τῆς πόρτας=τὸ ζιμπρέκι, τὸ πόμπολο.
35. τὰ σανίδια τῆς στέγης=πέταυρα, πέλλες, στάβρα.
36. ἡ ὑδρορροή τῆς στέγης=ἡ δαστρέχα (Πρὸβλ. τὸ λοῦκ', ἡ κάνναλ').
37. τὸ πήλινο δοχεῖο ποὺ κρυώνομε τὸ νερὸ=τὸ μπότη.
38. ἡ πυράγρα=ὁ μαδιᾶς, ὁ μάδιος (σπανίως ἢ ταυτιδᾶ).
39. καθαρίζω τὴ φωτιά μὲ τὴ μασιά=ξεζιαρίζω.
40. κοτέτσι (ὄρνιθῶνας)=τὸ κουμάσ'.
41. τὸ προσκυνητάρι (εἰκόνημα ἀγίου καὶ δρόμο)=κόνσμα.
42. ὁ διάττων ἀσιτήρ=χύθηκ' ἐν' ἄστρ'.
43. σκιάχτρο (σὲ ἀμπέλι, σὲ χωμιάρι)=διάχτρο, πάππος μὲ τσιόλια, διάγμα.
44. ἀμάδα (παιδιά)=ἡ λεγαριά.
45. τὸ ξύλο ποὺ στήσανε γιὰ σημάδι, ἅμα παίζουν ἀμάδα ἢ ἄλλα παιγνίδια =τὸ σημάρι', ὁ μουτσιος, ὁ μούκας.
46. ἀναρριχῶμαι=γραπατσώνομαι.
47. μηρυνῶμαι=μαρκιοῦμαι.
48. χτυπιέζω=χλίμιτάω.
49. ἡ φωνὴ τοῦ λαγοῦ=τὸ βλιάξιμο τοῦ λαγοῦ.
50. ἡ φωνὴ τοῦ γουρουνιοῦ=τὸ σκούξ'μο τοῦ γουρουνιοῦ.
51. οἱ διάφορες φωνές τοῦ σκύλου 1) γκρίνιασμα=ἡ σιγανὴ φωνὴ ὅταν ἀπειλῇ. 2) ἀλόχτημα=ὅταν γαυγίζη τὸν ἐχθρόν. 3) γκαφάλισμα=ὅταν γαυγίζη στὰ χαμένα. 4) γούργισμα=ὅταν τὸ χτυπήσουν καὶ πονέσῃ, ἢ ὅταν προαγγέλλῃ θάνατον (δεισιδ.).
52. κατεβάζω τ' αὐτιά=χαμπλώνω τ' αὐτιά καὶ τσιουλώνω τ' αὐτιά.
53. σηκώνω τίς τρίχες=ἀναμαλλιάζω.
54. ὁ δρόμος ποὺ ἀκολουθοῦν τὰ μυρμηγκία=;
55. ρίχνω τὸ ροῦχο στὸν ἄμο χωρὶς νὰ περῶ τὰ μανίκια=ρίχνω τὸ παλ-τὸ ὄχπάνω μου (τὸ ἀντίθ. ντάω τὸ παλτό).
56. τὰ ξύλα ποὺ χτυποῦν τὴ μυλόπετρα=τὰ παρδάρια.

57. ὁ ξύλινος σωλήνας πὺν κατεβάζει τὸ νερὸ στὸ μύλο=ἡ κἀναλ'.
58. τὸ στενὸ τοῦ τέλους=τὸ σφροῦνι (ἐκ τοῦ σίφων).
59. οἱ ἀκτῖνες τοῦ τροχοῦ=παρμάκια (σπανίως λέγονται).
60. ὁ στύλος στὴ μέση τοῦ ἄλωνιοῦ=ὁ στίζιαρος.
61. τὸ ἀνάβαθρο γιὰ τὸν ἄλωνιστὴ=;
62. τὸ ἀσθενικὸ σιτάρι πὺν μένει μετὰ τὸ λίχνισμα=τὸ ζόφιο, τὰ κάθαρα.
63. τὸ ἐπένδυμα τοῦ σιταριοῦ=τὸ ντύμα, τὰ ἄγανα.
64. τὸ περικάλυμμα τοῦ καλαμποκιοῦ=τὰ φώκια.
65. τὸ μουστάκι, τὸ μετὰξι τοῦ καλαμποκιοῦ=ἡ φούντα.
66. ὅ,τι ἀπομένει ἀπὸ τὸ καλαμπόκι ἀφοῦ τὸ φάγωμε=τὸ γκιρτσίνι.
67. τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ καρυδιοῦ=τὸ ψωμί.
68. τὸ χαλασμένο καρύδι=ἡ ὄρυσια, ἡ κούφια καὶ ἡ φούφια κάχτα.
69. οἱ πρασιῆς (βραγιῆς) τὸ περιβολιοῦ=αὐλάκια, (βραγιά λέμε τὸ φυτώριο).
70. τὸ πρόχωμα πὺν ἀνορύσσομε στ' αὐλάκι γιὰ νὰ μετοχειτεύσωμε τὸ νερὸ τοῦ=ὄχτος.
71. τὸ χῶμα μετὰξὺ τῶν αὐλακιῶν=καπάκι.
72. τὰ παράσιτα τῶν δένδρων πὺν πρασινίζουσι στὸν κορμὸ τους=ἡ μούσουλῃ.
73. ἡ στάνη=ἡ στρούγγα (οἱ ἀρβανιτόβλαχοι τὴ λένε συνήθως στάνη).
74. τὸ ποιμενικὸ ραβδί=ἡ κλίτσα.
75. ἡ ὁμίχλη=ἡ ἀντάρα (Προβλ. κατακνιά).
76. ἡ λάσπη πὺν κατεβάζει τὸ ποτάμι=ἡ λούν'.
77. ἡ σιγανὴ βροχὴ=ἡ ψιχάλα, ἡ ρανίδα, ἡ σιγαλ'νὴ βροχὴ.
78. ἡ ραγδαία βροχὴ=τὸ γαζέπ', τὸ συντέλειο, τὸ θεοπόντ'.
79. τόπος μὲ νερὰ πὺν φυτρώνουσι ἐλώδη φυτὰ=λίμνη (Προβλ. μότσιαλῃ, ἔαρκό).
80. χωράφι ἀποψιλωμένο χωρὶς φυτεία=τὸ μπαῖρ'.
81. βαθούλωμα στὴν κοίτη πὺν μαζεύεται πολὺ νερὸ=χούχλακας, ὀδίρα.
82. μέρος στὸ ποτάμι ὅπου πλένουσι οἱ γυναῖκες=ὀδίρα.
83. οἱ κορδέλες (ζικ-ζάκ) τοῦ δρόμου στὸ βουνὸ=τὰ καγκέλια, οἱ σκάλες, τὰ σκαμνάκια.
84. μικρὸ ἀνοιχτὸ μέρος χωρὶς δέντρα στὸ δάσος=ξούσιο καὶ γκρόπα (ξούσιο λέγεται ἓνα μικρὸ μέρος τοῦ δάσους φωτεινὸ καὶ μὲ μικρὸν ὀρίζοντα, ἐν σχέσει μὲ τὴν σκοτεινότητα καὶ τὸν περιορισμένον ὀρίζοντα πὺν ἔχει τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ δάσους· γκρόπα λέγεται ἓνα μέρος τοῦ δάσους ἄδενδρον, ἀλλ' ὁμαλόν, ἔχον μικρὰν κοιλότητα καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου δύνανται νὰ βοσκήσωσιν, ἢ καὶ νὰ διανυκτερεύσωσιν αἰγοπρόβατα).

Β'

Τοπωνύμια.*

Ἄγκάθ', τό βουνὸν πέραν τῆς Κονίτσης ἄνωθι τῶν ὀλίγων ποιμενικῶν οἰκίσκων τοῦ «Ἀμάρι», εἰς 20' ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς λιθοκτίστου τοξοειδοῦς γεφύρας τῆς Κονίτσης. «Ἄγκάθι» λέγεται καὶ τοπωνυμία κάτωθι τοῦ ὄρους Ἀμαράντου (Καμνίκου) ἐπὶ τοῦ ἀλβανικοῦ ἐδάφους. Προβλ. τὴν τοπωνυμίαν τῶν Χιονιάδων στὰ Γομαράγκαθα.

Ἀγριγιοβανίδα, ἢ στ'ν Ἀγριγιοβανίδα· τόπος νοτιοδυτικῶς τοῦ Ἀσημοχωρίου (Λισκατσίου), ἀπέχων τοῦ χωρίου μίαν ὥραν. Ὄνομάσθη οὕτω ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ δρυῶν (βελανιδιῶν), ἀντὶ Ἀγριοβαλανίδα.

Ἀϊ Βασίλ'ς, ὁ στὸν Ἀϊ Βασίλ'· ἀμπελώνες τῆς Στρατίσανης πλησίον ὁμωνύμου ναοῦ.

Ἀϊ Δημήτρηδες, οἱ στ'ς Ἀϊ Δημήτρ'δες· ἀγροὶ τῆς Βούρμπιανης πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου «Ἐφέτος οἱ Ἀϊ Δημήτρ'δες εἶναι ἄτάρια». Εἰς ὅλα τὰ χωρία ὑπάρχουν πολλαὶ ἀγιώνυμοι τοπωνυμῖαι (Ἀϊ Θανάσ'δες, Ἀϊ Κωσταντίν'δες κ.λ.).

Ἀϊ - Ποστόλ'ς, στοὺς Ἀϊ - Ποστόλ'ς· βρύση τῆς Καστάνιανης ἀναβλύζουσα ἐκ τῶν θεμελίων τοῦ ὁμωνύμου ναοῦ.

Ἀλεξατιά, ἢ συνοικία τῆς Κονίτσης κειμένη πλησίον τοῦ νέου διδακτηρίου τῆς Κάτω Κονίτσης.

Ἀλῆ Τσιέλιου τὸ π'γάδι· στ' Ἀλῆ Τσιέλ' τὸ π'γάδ'· βρύση Ἄνω Κονίτσης καὶ Πεκλαρίου.

Ἀλπότρυπα, ἢ στ'ν Ἀλπότρυπα· τόπος νοτίως τοῦ Κερασόβου βραχώδης καὶ σπηλαιώδης, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐμφωλεύουν ἀλώπεκες.

Ἀλποχώρ', τό συνοικισμὸς ἐκλιπὼν πρὸ ἐτῶν, κείμενος πλησίον τοῦ χωρίου Γορίτσας καὶ εἰς 30' ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Κάτω Κονίτσης.

Ἀλωνάκι, τό στ' Ἀλωνάκ'· περιοχὴ εἰς 10' ἀπὸ τῶν Χιονιάδων ἀπόστασιν. «Ἀλωνάκι» εὔρηται καὶ ἐν Λισκατσίῳ. Ἡ τοπωνυμία στ' Ἀλώνια

* Βλ. καὶ Κ. Στεργιοπούλου «Τοπωνυμικὸν τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης» ἐν Ἑπειρ. Χρον. τ. Θ σ. 204-244, τ. ΙΒ σ. 205-251 καὶ τ. ΙΓ σ. 151-190. [N.X.P.].

εὔρηται γενικῶς εἰς ὅλα τὰ χωρία.

Ἐλώνια, τά· στ' Ἐλώνια· θέσις εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου Τουρνόβου καὶ ἐν τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ, ἔνθα συγκεντρώνονται οἱ ἄνδρες τοῦ χωρίου, γίνεται δὲ ὁ μέγας χορὸς κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς καὶ τοὺς γάμους.

Ἄμμος, δ'· στὸν Ἄμμο· 1) ἀμπελῶνες τῆς Πυρσόγιαννης πλησίον τοῦ Σαρανταπόρου. 2) ἀμμώδης τόπος βορειοανατολικῶς τοῦ Λισκατσίου, ἔνθα ἡ ἀνωφερὴς πρὸς τὸ Τούρνοβον ὁδός.

Ἀνήλιο, τό· Πάν' Ἀνήλιο, Κάτ' Ἀνήλιο· τόποι τοῦ Κερασόβου. Καὶ ΒΑ τῆς Βούρμπιανης καὶ εἰς ἀπόστασιν 30' εὔρηται τοπων. «Ἀνήλιο», διότι, λόγῳ τῆς ὑπερκειμένης λοφοσειρᾶς, βραδύνει ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου εἰς τὸ μέρος αὐτό. Ἡ τοπων. εὔρηται καὶ ἐν Πυρσογιάννῃ.

Ἀραδιά, ἡ· στ' Ἀραδγιά· τόπος κατωφερὴς βορείως τῆς Καστάγιαννης διασχιζόμενος ὑπὸ ρυάκων.

Ἀρκουδάλωνο, τό· στ' Ἀρκουδάλωνο· δάσος τοῦ Κερασόβου κάτωθι τοῦ ὄρους Σμόλιγκα.

Ἀρκουδόπετρες, αἰ· στ' Ἀρκουδόπετρες· τοπων. Ἰζβόρου κάτωθι τοῦ βουνοῦ Μαριᾶ. Πρβλ. στ' Ἀρκουδόπετρα, ἐν Λουψίκῳ.

Ἀσβεσταριά, ἡ· στ' Ἀσβεσταργιά· τόπος Λισκατσίου, διότι ἄλλοτε εἶχε γίνει ἐκεῖ ἐκκαμίνευσις ἀσβέστου. Εἰς πολλὰ χωρία εἶναι συνήθης ἡ τοπωνυμία αὕτη. Πρβλ. τὴν τοπων. τῆς Βούρμπιανης στὴν παλιὰ τ' Ἀσβεσταργιά, εἰς θέσεις Κρούσια καὶ Γκιών τὴν μ'λια.

Ἀσημόλακκος, δ'· ξηρόλακκος τοῦ χωρίου Πλάβαλης. Πρβλ. τὴν τοπων. τοῦ χωρίου Θεοτόκου (Φετόκου) στ' Ἀσ'μοπήγαδο, δασικὴ ἔκτασις πλησίον τῆς ὁποίας ὑπάρχει κρήνη.

Ἀσπρόλακκος, δ'· λάκκος ἀνωθι τῆς Κονίτισης πρὸς τὸν δρομον τοῦ Πεκλαρίου. Ὀλόκληρος δὲ ἡ πέριξ αὐτοῦ περιοχὴ καλεῖται οὕτω, λόγῳ τοῦ λευκοῦ χώματος.

Ἀσπρολίθι, τό· στ' Ἀσπρολίθ'· λευκοὶ βράχοι τοῦ Κερασόβου.

Ἀσπροχόρτι, τό· στ' Ἀσπροχόρτ'· βοσκοτόπος νοτίως τοῦ χωρίου «Μπλιθούκι», ἔνθα φύεται λευκὸν χόρτον.

Ἀχεριῶνες, αἰ· στ' Ἀχεργιῶνες· δάσος ΒΑ τῆς Βούρμπιανης καὶ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ἀπ' αὐτῆς. Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν, καθ' ἃ λέγεται, ὑπῆρχον καλύβαι ἐξ ἀχύρου, οὐχὶ διὰ τοὺς ποιμένας, ἀλλὰ διὰ τὴν διαμονὴν 3 - 4 οἰκογενειῶν, αἵτινες εἶχον προσβληθῆ ἔκ ψώρας καὶ εἶχον ἀπομονωθῆ ἐκεῖ διὰ τὴν μὴ μεταδοθῆ ἡ ἀσθένεια αὕτη, ἥτις θὰ ἦτο βαρείας μορφῆς, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους κατοίκους τοῦ χωρίου. Λέγεται πρὸς τούτους, ὅτι, μετὰ τὴν θεραπείαν τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, συνεπήχθη ἐξ αὐτῶν ὁ συνοικισμὸς τῆς Σέλτισης.

Βαθύλακκος, δ'· στὸ Βαθύλακκο· βαθεῖα χαράδρα πρὸς τὸν Σμόλιγκαν

εἰς δίωρον ἀπὸ τοῦ Κερασόβου ἀπόστασιν. «Βαθύλακκος» λέγεται καὶ εἰς ὄρμητικὸς χεῖμαρρος ἐκβάλλον εἰς τὸν Σαραντιάπορον νοτίως τῆς Πυρσόγιαννης. Ὁ ἐν λόγῳ Βαθύλακκος καλεῖται καὶ Μαῦρος· στὸ Μαῦρο. Ἡ τοπωνυμία εὔρηται καὶ ἐν Λισκασιῶ.

Βάρ·μπάτζ', τό· (λεξ. ἄλβαν.=μνημα τοῦ τυροκόμου). Ἡ τοπωνυμία εὔρηται ἐν Ἰζβόρω (Ἀμαράντῳ) καὶ κεῖται κάτωθι τοῦ ὄρους Ἀμαράντου, περιλαμβάνουσα δασικὴν καὶ βοσκήσιμον ἔκτασιν.

Βαρόσ', τό. Ἡ Πάνω Κόνιτσα λέγεται Βαρόσ'. Κυρίως ἡ λέξις Βαρόσ' σημαίνει τὸ φρούριον μετὰ τῆς πέριξ περιοχῆς, εὐρισκόμενον ἐπὶ θέσεως ὑψηλοτέρας καὶ δεσποζούσης. Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν εἰς Ἀνω Κόνιτσαν ἦσαν τουρκικὰ σπίτια μεγάλα καὶ ἰσχυρά, οἷονεὶ φρούρια, τὰ ὅποια ἐδέσποζον τῆς Κάτω Κονίτισης, ἡ ὅποια καὶ Κόνιτσα ὠνομάζετο κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ Βαρόσ'. Καὶ σήμερον ἀκόμη οἱ γεροντότεροι τῆς Ἀνω Κονίτισης τὴν Κάτω Κόνιτσαν ὠνομάζουν ἀπλῶς Κόνιτσαν. Εἰς πολλὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης, αἱ ὑψηλότερόν πως τοῦ χωρίου κείμεναι συνοικίαι, λέγονται Βαρόσ' Μαχαλαῖδες. Ἐν Κερασόβῳ μία συνοικία λέγεται Βαρόζ'.

Βάρ·Τζιομπάν', τό· στὸ Βαρτζιομπάν' βουνὸν Λισκασιῶ καὶ Χιονιάδων παρὰ τὴν ἑλληνοαλβανικὴν μεθόριον, ὕψους 1640 μ. Ἡ λέξις «βάρ» εἶναι ἄλβανικὴ καὶ σημαίνει τὸν τάφον, ὑπάρχει δ' ἐκεῖ πλησίον τοῦ μεθωριακοῦ ὄροσῆμου μνημα βλάχου (τζιομπάνου), περὶ οὗ ὁμιλεῖ καὶ παράδοσις (ἦν ἰδὲ εἰς τὸ οἰκεῖον μέρος).

Βατσουσιά, ἡ· στ' Βατσ'ιά παραποτάμιος περιοχὴ νοτίως τῆς Ὀξυᾶς καὶ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ἀπ' αὐτῆς. ὠνομάσθη οὕτω, ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ φυομένων βάτων, οἷτινες «βατσουσιές» ὑπὸ τῶν κατοίκων λέγονται.

Βῆκος, ὁ· μεγάλη χαράδρα καὶ περιοχὴ ἀνατολ. τοῦ Ἰζβόρου.

Βούζες, οἱ· στ'ς Βούζ'ες· τοπωνυμία τοῦ χωρίου Τουρνόβου, λόγῳ τῶν ἐν αὐτῇ φυομένων δένδρων ἀκτέας.

Βουργοπόταμο, τό· στὸ Βουργοπόταμο· τὸ γνωστὸ ὄρμητικὸ ποτάμι τοῦ Κερασόβου, τὸ ἐκβάλλον εἰς Σαραντιάπορον πέραν τῆς γεφύρας Σιράτσανης. Τὸ ποτάμι αὐτό, ὡς ἐκ τῆς κατωφερείας καὶ τῆς κλίσεως τοῦ ἐδάφους, κατέρχεται ταχέως καὶ μεθ' ὄρμῆς (γοργῶς). Ἡ ὠνομασία «Βουργοπόταμο» προῆλθεν ἐκ τοῦ «Γοργοπόταμο». Ὁ Πελλερὲν ὑπεστήριζεν, ὅτι ὠνομάσθη «Βουργοπόταμο» ἐκ τοῦ «Βοῦρκο-πόταμο», λόγῳ τῆς θολότητος τῶν ὑδάτων του.

Βούρμπιανη, ἡ· χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης. Ἡ λέξις εἶναι σλαβικὴ· βέρμπα=ἡ ἰτέα (ἔτια). Ὑπάρχουν τῷ ὄντι καὶ σήμερον εἰς τὰ παρόχθια μέρη τῶν τεσσάρων χειμάρρων (Γκίνη, Μεσίνταλο, Ρεμπέλη, Ψεματάρη) πολλαὶ ἰτέαι. Ἐκ τῆς λέξεως βέρμπα μετωνομάσθη ἀργότερον «Βούρμπιανη»,

ἐνῶ οἱ γείτονες Ἀλβανοὶ καλοῦσι τὸ χωρίον Βέρμπανη¹. Πλησίον τῆς Φλώρινης ὑπάρχουσι ὁμώνυμα χωρία². Ὑψος Βούρμπιανης ἀπὸ θαλάσσης 950 μ.

Βριζαμιές, οἱ στ'ς Βριζαμιές· ἀγροὶ κάτωθι τοῦ χωρίου Φετόκου παρὰ τὸν Σαραντάπορον, λόγῳ τῶν καλλιεργουμένων ἐκεῖ δημητριακῶν καὶ ἰδίως βρίζης, ἐξ ἧς καὶ ἡ τοπωνυμία.

Βρωμονέρ', τό· τὰ θειοῦχα λουτρὰ Καβασίλων καὶ Μπελθουκίου, ὡς καὶ τὰ «Κάτω» ἄτινα πρὸ δεκαετίας περίπου περιῆλθον εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Ἄπαντα κεῖνται πλησίον τοῦ Σαραντάπορου. Ἡ τοπωνυμία «Βρωμονέρ'» εὔρηται καὶ εἰς Καστάνιανην, Πυρσόγιαννην, Βούρμπιανην, Σέλτσην. Ὄνομάσθη οὕτω ἐκ τῆς ὀσμῆς ἀναβλύζοντος ὕδατος. Ἀνωθεν ὁμως τῆς Σέλτσης ἡ ποσότης τοῦ ὕδατος εἶναι μεγαλυτέρα μὲ ἀρκετὰ ἰδιάζουσαν ὀσμὴν καὶ μείζονα θεραπευτικὴν ἰδιότητα διὰ στομαχικούς. «Στὰ Βρωμονέρια» τὰ θειοῦχα Μπελθουκίου.

Γαλαζιόχωμα,³ τό· περιοχὴ ἀνατ. τῆς Βούρμπιανης, ἐνθα τὸ χῶμα εἰς μεγάλην ἔκτασιν εἶναι γαλάζιο (μπλέ).

Γερακοφωλιά, ἡ· πηγὴ ΒΑ τοῦ Τουρνόβου μὲ διαυγὲς καὶ δροσερὸν ὕδωρ.

Γιοφύρ' τ' χειμῶνα, τό· οὕτω λέγεται μίᾳ περιοχῇ κάτωθι τοῦ χωρίου Φούρκας, πλησίον γεφύρας, δι' ἧς οἱ Φουρκιῶται περνοῦν μόνον τὸν χειμῶνα. Πρβλ. Γιοφύρ' τ' Φλάχτ', γέφυρα φύλακος μεταξὺ Φούρκας καὶ Ζούζουλης.

Γιοφύρια, τά· τοπων. Καστάνιανης πλησίον τοῦ παρὰ τὸν Σαραντάπορον μύλου αὐτῆς, κληθεῖσα οὕτω, ἐκ τῶν σώζομένων εἰς τινα σημεῖα βάρθρων παλαιῶν γεφυρῶν.

Γιωργάγ' τῆς βρύσ', (στοῦ)· βρύση τῆς Σέλτσης ἔξω τοῦ χωρίου.

Γκάλινα, ἡ· 1) τόπος βορ. τῆς Καστάνιανης καὶ συνοικία αὐτῆς. 2) περιοχὴ Πυρσόγιαννης ἀποτελουμένη ἐξ ἀγρῶν καὶ κλημάτων ΝΔ τοῦ χωρίου.

Γκαλντερίμ', τό· τοπων. Καστάνιανης παρὰ τὸν Σαραντάπορον, ἐνθα

1. Πρβλ. ἀλβ. Γκὰ γιέ τί ; (Ἄπὸ ποῦ εἶσαι ;)—Γκὰ Βέρμπανη. [N.X.P.].

2. Τὸ ἱστορικογεωγραφικὸν λεξ. τοῦ Bouillet (ἐξελληνισθὲν ὑπὸ Ἡλ. Οἰκονομοπούλου) ἀναγράφει τέσσαρα βουλγαρόφωνα χωρία ὀνόματι «Βέρμπανη» περὶ τὴν Καστοριὰν καὶ Φλώριναν. Περὶ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ποιεῖται λόγον ὁ Γ. Καψάλης εἰς Δελτίον Λαογραφίας τ. 4 σ. 403-413, ἐνθα παράγει τὸ ὄνομα ἐκ τῆς λέξεως βέρμπα = ἰτέα καὶ Βέρμπανη = ἰτεῶν, τόπος σύνδενδρος. Βλ. καὶ Κ. Στεργιοπούλου ἐν «Ἡπειρ. Χρον.» τ. Θ σ. 223 [N.X.P.].

3. Ἐσχάτως, ἐπιτόπιοι ἐξετάσεις τῆς περιοχῆς ὑπὸ ὀρυκτολόγων, ἀπέδειξαν, ὅτι αὕτη περιέχει ὀρυκτὸν χρώμιον. [N.X.P.].

φαίνονται λείψανα λιθοστρώτου ὁδοῦ. Ὀλίγον κατωτέρω εὔρηται ἄλλη τοπων. στοῦ Μπαλντᾶ τὸ γκαλντερίμ, ἣτις εἶναι τμῆμα λιθοστρώτου δρόμου σχηματισθέντος διὰ βαθείας ἐκχωματώσεως τοῦ ἐδάφους, οἷονεὶ διόδου.

Γκαμήλα, ἢ ἀλόκρημον καὶ δύσβατον ὄρος νοτίως τῆς Κονίτισης, ὀνομασθὲν οὕτω ἐκ τῆς πρὸς κάμηλον ὁμοιότητος τῶν βραχωδῶν κορυφῶν του.

Γκιρντίνια, τᾶ στᾶ Γκιρντίνια· περιοχή παραποτάμιος τοῦ Τουρνόβου. (Πιθανῶς ἐκ τοῦ ἰταλ. giardino=κῆπος).

Γκιών τ' μ'λιά, (στοῦ)· τοπων. δυτ. τῆς Βούρμπιανης ἀποτελουμένη ἀπὸ βοσκήσιμον ἔκτασιν, ἐν ἧ ὑπάρχουν καὶ ἄγριαι μηλέαι.

Γκόλιο, τό (λέξ. σλαβ. σημαίνουσα «γυμνόν»). Οὕτω ὀνομάζεται ὄρος ὑψηλόν, παραφυᾶς τοῦ Γράμμου, ὕψους 1940 μ. παρὰ τὴν ἑλληνοαλβανικὴν μεθόριον, δυτικῶς τῆς Βούρμπιανης. Ἡ γυμνὴ κορυφογραμμὴ ἀνήκει εἰς Βούρμπιανην, Πυρσόγιαννην καὶ Λισκάτσι. Τμῆμα αὐτῆς ἐλάχιστον περιῆλθεν εἰς Ἀλβανίαν.

Γκορτσιές αὶ σ' Γκορτσιές· περιοχή εἰς 10' ἀπόστασιν νοτίως τοῦ χωρίου Τουρνόβου παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Λισκατσίου καὶ Τουρνόβου. Ἡ περιοχή ἐκλήθη οὕτω, λόγῳ τῶν φουμένων ἐκεῖ ὁμωνύμων ἀγρίων δένδρων. (Γκορτσιᾶ=ἀγριαχλαδιά, λέξ. ἄλβαν.).

Γκουλιούμ' πάτ', τό (λέξ. σλαβ. σημαίνουσα «μεγάλος δρόμος»). Περιοχὴ ἀνανολικῶς τοῦ Τουρνόβου, ἐξ ἧς διέρχεται ὁδὸς πρὸς Δέντσικον.

Γκουρχωτό, τό· περιοχή βορείως τοῦ Ἴζβόρου.

Γκουστεριτσα, ἢ δημοσῆς περιοχή τοῦ Λουψίκου, πλησίον τῆς Πιστίλιαπης.

Γκουτζιᾶ τὸ θιάδ', στοῦ Γκουτζιᾶ τὸ θιάδ'· τοπων. Στρατίσανης βορείως τοῦ χωρίου καὶ κάτωθι τῆς τοπων. «Πύργος».

Γκρίκα· (λέξ. ἄλβαν. = λαιμός, χαράδρα). Τοπων. Πληκατίου καὶ βορείως αὐτοῦ μεταξὺ τῶν ὑπωρειῶν Ροζντολίου καὶ Σκάλας.

Γλυκονέρ', τό· μικρὰ πηγὴ πίπτουσα κατὰ σταγόνας ἐκ τινος παρὰ τὴν Μπλίζγιαννην (Λαγκάδαν) βράχου. Προστρέχουσιν εἰς αὐτὴν ἀσθενεῖς ζητοῦντες ἴασιν σώματος καὶ ψυχῆς. Ὑπάρχει περὶ αὐτῆς καὶ παράδοσις, ἣν ἀναγράφομεν εἰς τὸ οἰκεῖον μέρος.

Γόργιανη, ἢ στ' Γόργιαν· ἀγροὶ Καστάνιανης ΝΔ τοῦ χωρίου.

Γοργολό, τό· περιοχή πέραν τῆς Κονίτισης πρὸς τὸ Ἀμάρι, ἐνθα διέρχεται χεῖμαρρος ὀρμητικὸς, ἔνεκα τοῦ ἐπικλινούσ καὶ κατωφεροῦς ἐδάφους.

Γραβίτσιο, τό· περιοχή Κονίτισης εἰς 10' ἀπόστασιν ΒΔ αὐτῆς. Φαίνεται, ὅτι πρὶν καλλιεργηθῆ τὸ μέρος αὐτὸ θὰ εἶχε μικροὺς γράβους (γαύρους) ἅτινα καὶ γραβιᾶ λέγονται. Ἡ κατάλ. ἴτιο μαλλον ὑποκοριστικὴ.

Προβλ. Καμπίτσιο, μικρὰ κοιλὰς ἄνωθι τοῦ Λουψίκου παρὰ τὴν Ἀρίναν.

Γραμματ'κοῦ (στοῦ)· τοπωνυμία βορ. τῆς Βούρμπιανης καὶ πέραν τοῦ Μεγαλάκκου, ἔνθα ἦτο ἀγρὸς ἀνήκων εἰς τὸν Κώστα Βουρμπιανίτη, γραμματικὸν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. «Στὴ βρύσ' τοῦ Γραμματ'κοῦ».

Γύφτ' τὸ π'γάδ' (στοῦ)· κρήνη ἐντὸς τοῦ χωρίου Πληκατίου. Προβλ. στὰ Γυφτοκάλλ'δα, τοπων. Βούρμπιανης, Πυρσόγιαννης· στὴ Γύφτ'σα, βουνὸν Καστάνιανης.

Δαιμον'κή, ἢ· στ' Δαιμον'κή· κορυφογραμμὴ νοτίως τῆς συνοικίας Μοναστηρίου (Μποτσιφάρ) τῆς Μολίστης πρὸς τὸν Ἅγιον Νικάνορα τοῦ χωρίου Κορτίνιστας. Ὀνομάσθη οὕτω, διότι εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν εἶδον οἱ κάτοικοι εἰς τὴν κορυφὴν ταύτην σκιάς δαιμόνων!! φευγούσας ἀστραπιαίως μέσῳ τῶν ἀνταυγειῶν τοῦ ἡλίου.

Δέντσικο, τό· στὸ Ντέντσ'κο· χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης ἐντὸν Ἀετομηλίτσα.

Ἐλατο· στὸν Ἐλατο· τοπων. Σέλτσης ἀνατολ. αὐτῆς. Ἐἶναι περιοχὴ βοσκήσιμος ἔνθα ὑπάρχουν μεμονωμένα ἔλατα.

Ζιαρνοβότα, ἢ· στὴ Ζιαρνοβότα· (λέξ. σλαβ' ζιᾶ = γιά, ἄρνο = καλό, βόντα = νερό, ἦτοι : γιά καλὸ νερό). Πηγὴ βορ. τῆς Πυρσόγιαννης καὶ ἐγγὺς τῆς πρὸς Βούρμπιανὴν ὁδοῦ.

Θυμιάμα, τό· στὸ Θυμιάμα· διαπύλης περιοχὴ νοτίως τῆς Καστάνιανης. Φαίνεται ὅτι ἔκαιόν ποτε ἐκεῖ θυμιάμα διὰ νὰ φύγουν οἱ ξωτ'κές, αἱ ὁποῖαι συχνὰ παρουσιάζοντο εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, κατὰ τὰς ὁμολογίας πάντοτε ἀφελῶν τινων κατοίκων τοῦ χωρίου.

Καγκέλια, τά· στὰ Καγκέλια· ἑλικοειδῆς δρόμος ἄνωθι τῆς Φούρκας εἰς τὴν πρὸς Κεράσορον ὁδόν. Ἡ τοπωνυμία εὔρηται καὶ εἰς Στράτσανην.

Καζάν' τὸ στὸ Καζάν'· οὕτω καλεῖται μία κορυφὴ τοῦ Γράμμου μεταξὺ Δεγδαίικου καὶ Γράμμοστας ἔνεκα τοῦ λεβητοειδοῦς σχήματος αὐτῆς.

Καίσαρ'ς, δ'· στὸ Γκαίσαρ· βουνὸν Φούρκας. Ἐν Ἰζβόρω περιοχὴ τις καλλιεργήσιμος καλεῖται στοῦ Καίσαρ'.

Κακό, τό· στὸ Κακό· τόπος βορείως τοῦ Ἰζβόρου καὶ εἰς ἀπόστασιν 15' ἀπὸ τῶν ἀτμούχων λουτρῶν, κεκαλυμμένος εἰς ἀρκετὴν ἔκτασιν ὑπὸ πολλῶν λίθων καταπεσόντων ἐκ τοῦ ὑπερκειμένου βουνοῦ τῆς Στρέγκλας. Λέγεται, ὅτι ὀλόκληρον χωρίον ἐτάφη ὑπὸ τοὺς λίθους, καὶ ἐκ τῆς γενομένης καταστροφῆς ἐκλήθη τὸ μέρος λίαν προσφυῶς στὸ Κακό. (Ὅρα σχετικὴν παράδοσιν εἰς τὸ οἰκεῖον μέρος τῆς λαογραφικῆς ἡμῶν συλλογῆς).

Καλάμ', τό· στὸ Καλάμ'· τόπος Βούρμπιανης ἀνατολ. τοῦ χωρίου κληθεὶς οὕτω ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ φυομένου χονδροῦ καὶ μεγάλου χόρτου. Ἡ τοπων. εὔρηται καὶ ἐν Μπελθουκίῳ (Πυξαριᾶ) πρὸς τὴν ἀλβανικὴν μεθόριον.

Καλοερ'κό, τό· τόπος Μολίστης πρὸς τὴν «Μπολιάνα» τοῦ χωρίου Καστάνιανης.

Καλόερου· στοῦ Καλόερου· ἀγροὶ Κερασόβου. Ἡ τοπων. εὔρηται καὶ ἐν Τουρνόβω, ὑπάρχει δὲ καὶ σχετικὴ περὶ αὐτῆς παράδοσις.

Καμ'νίκος, δ' ὄρος τοῦ Ἴζβόρου παρὰ τὴν ἑλληνοαλβανικὴν μεθόριον ὕψους 2.042 μ., ὅπερ καὶ Ἀμάραντος καὶ Μαραντοβοῦν' καλεῖται, ἐπειδὴ φύεται ἐκεῖ τὸ φυτὸν «ἀμάραντος». Ὑπὸ τινων τὸ ὄρος λέγεται καὶ «Μάραντος». Ἡ λέξις «Κάμνικ» εἶναι σλαβ. καὶ σημαίνει τὸ λιθάρι. Πράγματι αἱ κλιτύες τοῦ ὄρους αὐτοῦ εἶναι δύσβατοι καὶ ἀπόκρημνοι.

Καμπάκης, δ' στὸν Γκαμπάκ'· τοπων. Στρατίσανης. Ἡ κατάληξις -άκης εἶναι ὑποκοριστικὴ. Πρβλ. Κάμπος, τοπων. Καστάνιανης καὶ Πλάβαλης καὶ Καμπίτσιος, τοπων. Λυκόρραχης (Λουψίκου).

Κανάλια, τά· Πάνω Κανάλια, Κάτω Κανάλια· περιοχὴ τοῦ χωρίου Ἴζβόρου εἰς τὰς κλιτύς τοῦ ὄρους Ἀμαράντου. Ἡ τοπων. ἐκλήθη οὕτω ἐκ τῶν μεγάλων κορυφῶν πύκων, οἵτινες ηὐλακώθησαν, ὥστε νὰ διοχετεύεται τὸ ὕδωρ παρακειμένης πηγῆς διὰ νὰ καθίσταται εὐκολώτερον τὸ πότισμα τῶν αἰγοπροβάτων. Καὶ εἰς τὸ βουνὸν Σέλτσης ὑπάρχει τοπωνυμία Κανάλια, λόγῳ τῆς ὑπάρξεως τοιούτων κορυφῶν ἐκτάδην κειμένων. Ἡ τοπωνυμία εὔρηται καὶ εἰς Καστάνιανην.

Κανναβοκήπια, τά· στὰ Κανναβοκήπια· ἀγροὶ Βουρμπιάνης εἰς τὸ ΒΔ ἄκρον τοῦ χωρίου, διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς καλλιέργειαν καννάβεως εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν. Τοιαύτη τοπωνυμία εὔρηται καὶ ἐν Κερασόβω.

Καπελειό, τό· στὸ Καπελειό· τόπος Μολίστης ἐγγὺς τοῦ Σαρανταπόρου, κληθεῖς οὕτω, διότι εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν θὰ ὑπῆρχεν ἐκεῖ πανδοχεῖον (καπηλεῖον), δεδομένου, ὅτι διερχεται ἐκεῖθεν ἡ πρὸς Κόνιτσαν ὁδός.

Καπνίστα, ἡ· τόπος ἀνατολ. τοῦ Κερασόβου, ἐνθα καλλιεργεῖται ἀραβόσιτος.

Καρβασαράς, δ' στὸ Γκαρβασαρά· τόπος τῆς Καστάνιανης δυτ. τοῦ χωρίου, εἰς ὃν σπείρουσι δημητριακὰ καὶ τριφύλλια. Τὸ ὄνομα πιθανῶς ἐκ τοῦ «Καρβαν-σαράϊ», σημαίνοντος ξενῶνα, σταθμὸν διὰ διανυκτέρευσιν καρβανίων.

Καρβοῦν', τό· δάσος τῆς Κονίτσης πρὸς τὸ Στόμιον, ὀνομασθὲν οὕτω ἐκ τῆς ἐκκαμινεύσεως εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ἀνθράκων. Ἐν Ἀμαράντῳ (Ἴζβόρῳ) εὔρηται τοπωνυμία Καρβ'νίτσα.

Καρδάρ', τό· 1) τοποθεσία Πληκατίου· 2) κορυφὴ τοῦ Γκόλιου κωνοειδῆς, ὄριον τῶν Κοινοτικῶν βοσκῶν Βουρμπιάνης - Λισκατσίου - Πυρσογιάννης.

Καροπούλια, τά· στὰ Καροπούλια· τοπων. Βουρμπιάνης ἐγγὺς τοῦ χωρίου παρὰ τὸν Ἅγιον Χαράλαμπον, κληθεῖσα οὕτω ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ μικρῶν καρυῶν, αἵτινες λέγονται καροποῦλες.

Καρυά, ἡ, περιοχὴ Στρατίσανης πρὸς τὸ μέρος τῆς Πλάβαλης. Πρβλ. στοῦ Στράτ' τ'ς Καργές, στοῦ Πετσέλ' τ'ς Καργές· τοπωνυμίαι Βουρμπιάνης.

Καστέλλ', τό· θέσις δεσπόζουσα τοῦ χωρίου Ἀμαράντου (Ἰζβόρου), κειμένη ἄνωθεν αὐτοῦ καὶ εἰς 5' ἀπόστασιν.

Καστρί, τό· τόπος πλησίον τοῦ μοναστηρίου Φούρκας, κληθεὶς οὕτω ἐκ τῶν ἐρειπίων παλαιοῦ κάστρου.

Κάστρο, τό· στὸ Κάστρο· ἀπόκρημνος καὶ ὄχυρὸς βράχος ΒΑ τῆς Βούρμπιανης, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὅλη πέριξ περιοχή καλεῖται «στὸ Κάστρο». (Ὅρα σχετικὴν παράδοσιν εἰς τὸ οἰκεῖον μέρος).

Κάστρο, τό· ἐρείπια ΝΑ τῆς Κονίτισης καὶ πέραν τῆς συνοικίας Ἀλεξαιᾶς, εἰς 10' ἀπόστασιν. Ἐκ τοῦ παρακειμένου βράχου, ἔνθα πάλαι ποτὲ ἦτο τὸ Κάστρον, ἤρχιζεν ὑπόνομος, ὅστις ἔφθανε μέχρι τοῦ Ἀφίου παρὰ τὴν μεγάλην λιθόκτιστον γέφυραν.

Κατελάν' τῆ βρύσ', στοῦ Κατελάν' τῆ βρύσ'· πηγὴ εἰς τὸ βουνὸν τῆς Φούρκας. Πρβλ. στοῦ Γελαδάρ' τῆ βρύσ', δυτικῶς τῆς Βούρμπιανης, στοῦ Καλιόμπεη τῆ βρύσ', βορρ. τῶν Χιονιάδων καὶ κάτωθι τῆς διόδου Μπάντρας.

Κέδρος, δ'· στὸν Γκέδρο· δάσος ἐκ πεύκων ἀνατολ. τῆς Κονίτισης. Πρβλ. στὸν Γκέδρο τοῦ Μακρυγιάνν'.

Κεραμχεϊό, τό· τόπος δυτ. τῆς Κονίτισης καὶ εἰς 30' ἀπόστασιν ἐγγὺς τῆς Τοπόλιτσας. Συνίσταται ἐκ κοκκινωποῦ χώματος, φαίνεται δέ, ὅτι εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ἦτο ἐκεῖ κεραμοποιεῖον.

Κεχαγιάδ'κα, τά· ἀγροὶ τοῦ Κεχαγιά ἐν Καστάνιανη ἐν τῇ περιοχῇ «Ἐλια».

Κηπάρια, τά· στὰ Κηπάρια· 1) τόπος πλησίον τῆς Καστάνιανης. Πρβλ. στ'ς Κήπ'ς. 2) δάσος Δισκατισίου δυτ. τοῦ χωρίου καὶ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ἀπ' αὐτοῦ. Ἐκλήθη οὕτω, διότι εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν θὰ ἦσαν κῆποι, καίτοι ἀπίθανον τὸ τοιοῦτον, διότι τὸ ὑψόμετρον τῆς θέσεως εἶναι 1.350 μέτρα. Πρβλ. στὰ Πρασοκήπια (Βούρμπιανης).

Κλειδί, τό· τόπος παραποτάμιος μεταξὺ Πυρσογιάννης καὶ Μπλίζγιαννης, ἔνθα ἡ συμβολὴ τῶν ποταμῶν «Βουρμπιανίτικου» — ὃν ὁ τοπογράφος Μεσσηνόπουλος Μυλοπότχμον ἀνέγραψε — καὶ τοῦ «Ζερματ'νοῦ». Ὁνομάσθη οὕτω, διότι ἦτο ἡ κλεις ὁδῶν καὶ ἀτραπῶν, ὧν ἵχνη καὶ ἐρείπια φαίνονται εἰς τὰ παρόχθια μέρη τοῦ ποταμοῦ, ὅστις ἀπὸ τῆς θέσεως «Κλειδί» εὐρύνεται καὶ λέγεται κατωτέρω Σαραντάπορος, λόγῳ τῶν πολλῶν πόρων τοὺς ὁποίους σχηματίζει ἡ κοίτη του.

Κλειςούρα, ἡ· στενὴ καὶ ἀπόκρημνος χαράδρα βορρ. τῆς Κονίτισης καὶ εἰς 30' ἀπόστασιν, δι' ἧς διέρχεται ὁ ἐκ Πεκλαρίου πηγάζων χείμαρρος Τοπόλτζα. Παρόμοιαι χαράδραι μὲ τὸ τοπωνύμιον Κλειςούρα ἀπαντῶσι καὶ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σαραντάπορου ΒΔ τῆς Κονίτισης, ἐξ ὧν ἡ μία παρὰ τὴν λιθόκτιστον γέφυραν «Ντερβέν'», ἡ δὲ ἄλλη κάτωθι τοῦ χωρίου Ἐξοχῆς (Ζέλιστας).

Κλειστή Πέτρα, ἡ· στὴ Γκλειστή τῆμ Πέτρα· τοπων. τοῦ χωρίου Χιο-

νιάδων, ὀνομασθεῖσα οὕτω ἐκ δύο μεγάλων βράχων κειμένων ἑγγὺς ἀλλήλων δυτικῶς τοῦ χωρίου.

Κλέφτοβρύση, ἢ δασική ἔκτασις Φούρκας πρὸς τοῦ Ρωμιοῦ τῆ βρύσ', ἦν καὶ Γκρέκο (στοῦ Γκρέκ') ἀποκαλοῦσι. Ἡ τοπων. θὰ προῆλθε, διότι ἐκ ταύτης θὰ ὑδρεύοντο οἱ λησταιί, ἢ θὰ διημέρευον πλησίον ταύτης. Ἐν Λουψίκῳ εὑρηται τοπων. Κλέφτοπήγαδο.

Κλέφτ'ς, ὁ στὸν Γκλέφτ' 1) τοποθεσία Καντσίκου ΒΔ τοῦ χωρίου· 2) τοποθεσία νοτίως τῆς Πουρνιάς.

Κόκκινες Πέτρες, σ' Κόκκ'νες τ'ς Πέτρες· τόπος εἰς 10' ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Κερασόβου, κληθεῖς οὕτω ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ λίθων κοκκίνου χρώματος.

Κοκκινόπετρα, ἢ περιοχὴ ΒΑ τῆς Βούρμπιανης, κληθεῖσα οὕτω ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ μεγάλου καὶ μεμονωμένου βράχου, ἐρυθροῦ χρώματος, εὐδιακρίτου ἀπὸ ἀρκετὰ μεγάλην ἀπόστασιν. Τοπων. «Κοκκινόπετρα» εὑρηται καὶ ἀνατολ. τοῦ Τουρνόβου.

Κόκκινου, στοῦ Κόκκ'νου· μικρὰ περιοχὴ Στράτσανης παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Σαρανταπόρου καὶ ἐπὶ τῆς ἀπὸ Πυρσογιάννης εἰς Στράτσανην ὁδοῦ, ἐνθα τὸ ἔδαφος ἔχει χῶμα ἐρυθρόν. Ὁ παρακείμενος χεῖμαρρος μετὰ τῆς πέριξ περιοχῆς λέγεται στοῦ Κόκκ'νου. Πρβλ. καὶ Κοκκ'νόϊ τοπων. ΝΑ τοῦ χωρίου Σέλτσης, ἐνθα τὸ χῶμα εἶναι ἐρυθρόν. Ἐν Βουρμπιάνῃ ὑπάρχει περιοχὴ στὸ Κοκκ'νόχωμα.

Κομματσιούλια, τά· καλλιεργήσιμος περιοχὴ τοῦ Λισκατσίου, ἐν τῇ ὁποίᾳ οἱ ἀγροί, λόγῳ τῶν πολλῶν ἰσοκτιτῶν, ἔχουσι κατατμηθῆ σὺν τῷ χρόνῳ εἰς πολλὰ μικρὰ τεμάχια (κομματια, κομματσιούλια). Ἡ τοπων. εὑρηται καὶ ἐν Τουρνόβῳ.

Κόνισμα, τό· σ'σ' Κόνζμα· τοπωνυμία Σέλτσης, Πυρσογιάννης κ.λ. κληθεῖσα οὕτω ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ ὑπάρξεως εἰκονισμάτων.

Κόρακα τῆ φωλιά· στοῦ Κόρακα τῆ φωλιά· ἀπόκρημνος βράχος βορ. τῆς Βούρμπιανης καὶ εἰς ἡμίωρον ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν, ἑγγὺς τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Σαρανταπόρου.

Κορφ'νός, ὁ συνοικία Στράτσανης ὑψηλότερον τῶν ἄλλων εὐρισκομένη (ἐκ τοῦ κορυφή). (Κορφ'νός, ἐνν. ἢ λ. μαχαλᾶς).

Κοΰκᾶς, ὁ στὸ Γκοΰκᾶ· δασική ἔκτασις ΒΔ τῆς Βούρμπιανης.

Κόΰΰεβα τῆ βρύσ'· στοῦ Κόΰΰεβα τῆ βρύσ'· δασική περιοχὴ δυτ. τῆς Βούρμπιανης καὶ ἐπὶ τῆς ἑλληνοαλβανικῆς μεθορίου. Ἐκλήθη οὕτω ἐκ πηγῆς, ἧς τὸ ὕδωρ εἶναι ψυχρότατον εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ὄχι μόνον πτηνὰ ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι, (ἔξ στρατιῶται τουρκικοῦ ἀποσπάσματος) ἀπέθανον μόλις ἐπιον ἀπὸ τὴν πηγὴν ταύτην, κειμένην ἐπὶ τοῦ ἀλβανικοῦ ἔδαφους εἰς 5' ἀπὸ τῆς μεθορίου ἀπόστασιν. Ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν καλεῖται Κρούϊ τε κόφκα, ἢτοι βρύση τοῦ κέΰΰεβα. Ἡ τοπων. λέγεται καὶ ἀπλῶς στοῦ Κόΰΰεβα, κατὰ παράλειψιν τῆς λέξεως «βρύση».

Κοττάρ', τό στό Κοττάρ' καί στά Κοττάργια· βοσκήσιμος καί δασική περιοχή τοῦ χωρίου Δεντσίκου. Ἡ λέξι. εἶναι σλαβ. καί σημαίνει τὸ μέρος, ἔνθα βόσκουν πρόβατα ἢ βοῖδογέλαδα.

Κουλοῦρι, τό στό Κουλοῦρ'· περιοχή Μολίστης ἄνωθεν τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Βουργοποτάμου. Ὠνομάσθη οὕτω, ἢ διότι τὰ εἰς τὴν περιοχήν ταύτην ἀγροκτῆματα ἦσαν περιφραγμένα διὰ τοίχων, ἢ ἐπειδὴ ὑπῆρχεν ἐκεῖ παλαιὸν νεκροταφεῖον, ὅπερ λέγεται Κουλοῦρι, καθ' ὅσον τὰ νεκροταφεῖα εἶναι φραγμένα διὰ μανδροτοίχου, ὄχι βεβαίως ἀπολύτως κυκλικοῦ, καὶ καλοῦνται Κουλοῦρ'.

Κούμπλα ἢ στήν Γκρούμπλα· βοσκότοπος Λυκορράχης, 45' ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου.

Κούσ' τὸ μαντρὶ (στοῦ)· δασώδης περιοχή ΝΔ τοῦ Λουψίκου.

Κούτσουρα τά· δασώδης περιοχή ἀνατολ. τοῦ χωρίου Καστανιανῆς. Τοιαύτη τοπωνυμία ἀπαντᾷ καὶ ἐν Κερασόβω.

Κουφάλιες· σ' Κουφάλιες· δασική περιοχή δυτικῶς τῆς Πυρσόγιαννης καὶ εἰς τρίωρον ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν· Ἐκλήθη οὕτω ἐκ τῶν παλαιῶν καὶ γεγηρακότων δένδρων ὄξυᾶς.

Κρασιά, ἢ στ' Γκρασιά· τοπωνυμία Κερασόβου, Πυρσογιάννης, Ἀσημοχωρίου, Γοργοποτάμου, κληθεῖσα οὕτω ἐκ τῆς ὑπάρξεως κρασιάς (δένδρον). Πρὸβλ. στ' Μυλών' τ' Γκρασιά (πρόφ. στ' Μυλωνγκρασιά), βοσκότοπος Βουρμπιανῆς.

Κρεβδάτια, τά· στά Κρεβδάτγια· ἀγροὶ βορ. τῆς Βούρμπιανῆς, ἔνθα τὸ ἔδαφος παρουσιάζει μίαν ἐπιπεδὸν ὁμαλότητα, ἐν συγκρίσει μὲ τὴν ὅλην κατωφέρειαν τῆς πέριξ περιοχῆς.

Κρυοπήγαδο, τό· τοπων. Λισκατσίου, Τουρνόβου, Χιονιάδων, Πυρσόγιαννης, κληθεῖσα ἐκ πηγῆς, ἧς τὸ ὕδωρ εἶναι ψυχρότατον. (Πρόφ. στό Κρυοπήγαδο). Πρὸβλ. στήν Κρυγιόβρυση, τοπων. Πυρσόγιαννης· σ' Κρυγιόβρυσες, τοπων. Βούρμπιανῆς. Κρυγιονέρ', κάτωθι τοῦ χωρίου Βράνιστας καὶ παραποταμίας πηγῆ Λυκορράχης.

Κυρτασιάδια, τά· στά Κυρτασιάδγια· ἀμπελῶνες τῆς Βούρμπιανῆς εἰς ἡμίωρον ἀπόστασιν ἀνατολ. αὐτῆς. Ἡ τοπων. αὕτη εἶναι κυριώνυμος καὶ ἄλλοτε θὰ ἐλέγετο στοῦ Κύρ' τὰ σιάδια. Καίτοι τὸ ἔδαφος σχηματίζει μικρὸν λεκανοπέδιον, ἐν τούτοις ἀπίθανος ἢ ἐκδοχὴ, ὅτι ὠνομάσθη ἀπὸ τὰ «κυρτὰ σιάδια».

Λακκιά τ' Κώστα, ἢ τόπος βορείως τοῦ χωρίου Ἰζβόρου καὶ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ἀπ' αὐτοῦ.

Λάμπρ' τ' στάν', στοῦ Λάμπρ' τῆ στάν'· βοσκήσιμος ἔκτασις πλησίον τοῦ χωρίου Δεντσίκου. Πρὸβλ. στοῦ Μουχτάρ' Ἀγᾶ τῆ στάν', τόπος Λισκατσίου ἐπὶ τοῦ ὄρους «Γκόλιο».

Λεύκα, ἡ· περιοχὴ βοσκήσιμος τοῦ χωρίου Ἀμαράντου (Ἰζβόρου) πρὸς τὴν ἄλβαν. μεθόριον. Λέγεται σ' μπάνω Λεύκα, σ' γκάτω Λεύκα. Ἡ τοπων. εὔρηται καὶ εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Κονίτσης «στὴ Λεύκα», εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ἀπὸ τῆς πόλεως. Εἰς Βούρμπιανην εὔρηται τοπων. στὰ Πλέπλια, δυτ. τοῦ χωρίου ἔνεκα τῆς ὑπάρξεως μιᾶς μεγάλης καὶ παχυσκίου λεύκης, τῆς ὁποίας τὰ φύλλα πάντοτε κινουῦνται, οἶονεὶ τρέμουσι. Τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς λεύκης καλεῖται πλέπλιο. Πρβλ. στὸν Ἀλεύκα τοῦ Τράντα, τοπων. Βουρμπιάνης.

Λητόπια, τὰ· στὰ Λητόπχια· ἀγροὶ ἄνωθεν τῆς Σέλτσης. Πρβλ. στὸ Ληνοτόπ', δυτικῶς τῆς Βούρμπιανης.

Λιανούρα, ἡ καὶ Λιανοῦρι, τό· δασύλλιον ἐκ νεαρῶν ἀλλὰ πυκνῶν δενδρουλλίων. Ἡ τοπων. εὔρηται ἐν Βουρμπιάνη, Λισκασιῶ, Χιονιάδες κ.λ.

Λιβιάδια, τὰ· εἰς πολλὰ χωρία ὑπάρχει ἡ τοπων. αὕτη. Πρβλ. στὸ Σουρλαίικο τὸ Λιβιάδ', τοπων. Πυρσόγιαννης· στοῦ Τζιότζιου τὸ Λιβιάδ', τοπων. Βουρμπιάνης κάτωθι τοῦ ὄρους Γκόλιου. «Στὰ Λιβιάδια τὰ Σελτσιώτ'κα», «Λιβιάδ' μικρό», περιοχὴ Φούρκας.

Λίμνες, οἱ, στ'ς Λίμνες· τόπος Ἰζβόρου ἐν τῷ ὁποίῳ τὰ κατασταλάζοντα ὕδατα σχηματίζουν μικρὰ τέλματα. Πρβλ. στ' τρεῖς Λίμνες, εἰς δίωρον ἀπὸ τῆς Βούρμπιανης ἀπόστασιν καὶ δυτικῶς αὐτῆς.

Λισκάτσ', τό· τὸ χωρίον Ἀσημοχώρι. Ἡ πρώτη ὀνομασία θὰ προῆλθεν ἐκ τῆς σλαβ. λέξεως λέσκα, ἣτις σημαίνει λεπτοκαρυάν.

Λόζγια· λέξ. σλαβ σημαίνουσα ἀμπέλια. Ἡ τοπων. εὔρηται ἐν Τουρνόβω.

Λόντσα, ἡ· στ'ς Λόντσες· περιοχὴ ἀμπελώνων Βουρμπιάνης βορείως καὶ εἰς 15' ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ χωρίου. Ἡ ἐτυμολογία πιθανὸν ἐκ τοῦ σλαβ. λόζγια, ὃ ἰδέ.

Λουλάκ', τό· στὸ Λουλάκ'· τόπος κάτωθι τοῦ χωρίου Σέλτσης, οὔτινος τὸ χῶμα κλίνει πρὸς τὸ κυανοῦν.

Λουριά, τὰ· στὰ Λουριά· ἀμπελώνες κάτωθι τοῦ χωρίου Βουρμπιάνης, εἰς τοὺς ὁποίους, λόγῳ τῶν πολλῶν ἰδιοκτητῶν, τὰ κτήματα εἶναι στενά (λουρίδες). Ἡ τοπων. εὔρηται καὶ ἐν Πυρσογιάννη.

Λυκόγραβος, ὁ· δασύλλιον πλησίον τῆς Σέλτσης ἐκ μικρῶν γράβων. Φαίνεται, ὅτι θὰ ἐνεφώλευον ἐκεῖ λύκοι, λόγῳ τῆς πυκνότητος τοῦ δάσους. Πρβλ. στὸ Λυκοκρέμασμα, βουνὸν πέραν τοῦ Μπορμποτσικοῦ τῆς δυτ. Μακεδονίας.

Μακρύκαμπος, ὁ· στὸ Μακρύκαμπο· βοσκήσιμος ἔκτασις τοῦ χωρίου Ἰζβόρου εἰς τὰς κλιτῦς τοῦ ὄρους Ἀμαράντου καὶ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τοῦ χωρίου. Ἐν τμῆμα τῆς ἐκτάσεως ταύτης λεκανοειδὲς παρουσιάζει ὁμαλότητα χαρακτηριστικὴν, καίτοι εὔρισκεται εἰς τὰς κλιτῦς

όρους. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ τοπωνυμία τῆς ὅλης περιοχῆς, καθ' ὅσον τὸ τιμῆμα τοῦτο, ἐκτὸς τῆς ὀμαλότητος, ἔχει καὶ ἄρκετὸν μῆκος.

Μακρὸ Σιάδ', τό· στὸ Μακρὸ Σιάδ'· περιοχὴ Χιονιάδων δυτικῶς τοῦ χωρίου. Προβλ. στὸ τραγὸ τὸ Σιάδ', ἄνωθεν Πυρσογιάννης· στοῦ Παπα τὸ Σιάδ', ἐν Βουρμπιάνη.

Μαραντάκια, τά· στὰ Μαραντάκια· ἀγροὶ νοτίως τῆς Βούρμπιανης.

Μαραντοβοῦνι, τό· στὸ Μαραντοβοῦν'· βουνὸν Ἀμαράντου. Λέγεται καὶ Μάραντος καὶ Ἀμάραντος καὶ Καμ'νίκος· Προβλ. στὸ Μαράντο, δάσος Καστάνιανης καὶ περιοχὴ βορείως τῆς Σέλτσης.

Μαρτίν', τό· στὸ Μαρτίν'· πηγὴ πλησίον τοῦ χωρίου Φετόκου, ἐκ τῆς ὁποίας ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ ὅλη ἡ πέριξ αὐτῆς περιοχὴ.

Μαύρα· βουνὸν Πληκατίου ΒΔ τοῦ χωρίου, κληθὲν οὕτω ἐκ τῶν σκιερῶν καὶ οἶνει μαύρων ἀποτόμων πλευρῶν αὐτοῦ.

Μαύρη Πέτρα, ἡ· βοσκήσιμος ἔκτασις βορείως τοῦ Δεντσίκου.

Μαυρολίθαρα, τά· τοπωνυμία ἐντὸς τῆς Βούρμπιανης κληθεῖσα οὕτω, λόγῳ τοῦ ἐν αὐτῇ ὑπάρχοντος μαύρου λίθου.

Μαυρομπεῖνα, ἡ· στὴ Μεγάλ' τῆ Μαυρομπεῖνα, στὴ Μικρὴ τῆ Μαυρομπεῖνα καὶ στ'ς Μαυρομπεῖνες· περιοχὴ βοσκήσιμος ΝΔ τῆς Βούρμπιανης καὶ εἰς ἡμίωρον ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν, ἐνθα ὑπάρχουν πηγαὶ μὲ διαυγὲς ὕδωρ, ὅπερ συντελεῖ εἰς τὴν ταχεῖαν πέψιν, ὥστε ἡ πεῖνα (ἡ μαύρη πεῖνα) δὲν κορέννυται ἀμέσως.

Μαυρορρούμανο, τό· δάσος δυτ. τῆς Βούρμπιανης.

Μαῦρος, στὸ Μαῦρο· χεῖμαρρος νοτίως τῆς Πυρσόγιαννης, χρησιμεύων ὡς ὄριον αὐτῆς καὶ τῆς Στράτσανης. Ὀνομάσθη οὕτω, ἢ ἐκ τοῦ πολὺ θολοῦ ὕδατος, ὅπερ ἐν καιρῷ βροχῆς κυλᾷ, ἢ ἐκ τῶν περιπετειῶν, ἃς κατὰ τὴν διάβασιν αὐτοῦ ὑφίστανται οἱ ἀγωγιᾶται, δεδομένου ὅτι μόλις πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ἐγεφρωθή διὰ ξυλίνης γεφύρας. Λέγεται καὶ Βαθύλακκος.

Μεγαλάκκος, ὁ· στὸ Μεγαλάκκο· περιοχὴ βορείως τῆς Βούρμπιανης καὶ εἰς 20' ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῆς. Ἐκλήθη οὕτω ἐκ τοῦ χεῖμαρρου, ὅστις διερχεται διὰ ταύτης. Σημειωτέον ὅτι ὁ χεῖμαρρος οὗτος τὸ μὲν καλοκαῖρι σχεδὸν ξηραίνεται, τὸ φθινόπωρον ὅμως, λόγῳ τῶν βροχῶν, καθίσταται ἀδιάβατος.

Μεγάλ' ράχη, ἡ· λόφος εἰς 10' ἀπόστασιν βορείως τῆς Κονίτσης, ἐγγὺς τῆς Τοπόλιτσας. Προβλ. Ἔρημη Ράχ', βοσκοτόπος τοῦ χωρίου Πλάβαλης (Ἁγίας Βαυβάρης)

Μέγα πηγὰδ', τό· στὸ Μέγα π'γάδ'· κρήνη τῆς Στράτσανης. Προβλ. στὴ Ράχ' τὸ π'γάδ'· κρήνη τῆς ἰδίας Κοινότητος ἐντὸς τοῦ χωρίου καὶ πλησίον τῆς Ράχ'ς, ὡς καλεῖται τὸ κεντρικώτερον μέρος τοῦ χωρίου.

Μεῖντάνια, τά· ἀγροὶ Κάτω Κονίτσης εἰς 10' ἀπόστασιν ἐπὶ ἀνοικτοῦ

ἔδάφους (μεϊντάν=λέξ. τουρκ. καὶ σημαίνει τὴν πλατεῖαν, τὸ ἀνοιχτὸν μέρος).

Μελίσσ', τό· στὸ Μελίσσ'· δασώδης περιοχὴ κάτωθι τοῦ χωρίου Λισκατσίου καὶ εἰς ἀπόστασιν 10' ἀπ' αὐτοῦ. Πρὸβλ. στὴ Μελ'σόπετρα, τοπωνυμία Καστάνιανης, Πυρσόγιαννης, Βούρμπιανης.

Μέρκου τὴ ράχη· στοῦ Μέρκου τὴ ράχ'· μικρὸν ὕψωμα ἐντὸς τοῦ χωρίου Ἰζβόρου.

Μεσολάκκια, τά· στὰ Μεσολάκκια· περιοχὴ Βουρμπιάνης ΒΑ τοῦ χωρίου, κληθεῖσα οὕτω ἐκ τῶν μικρῶν χειμάρρων, οἵτινες διέρχονται διὰ τοῦ μέρους τούτου. Πρὸβλ. Μεσολοῦρ', τοπων. Χιονιάδων.

Μεσοχωρίτ'κο, τό· στὸ Μεσοχωρίτ'κο· οὕτω καλεῖται ἡ μεσαία συνοικία τῆς Στράτσανης. Πρὸβλ. Μεσαριά, ὁ μεσαῖος συνοικισμὸς τῆς Μολίστης.

Μετόχι, τό· στὸ Μετόχ'· περιοχὴ τῆς Μολίστης, ἐνθα καὶ ἡ μονὴ Μολίστης, ἣτις ἔχει πολλὰ ἀγροκτῆματα.

Μηλιά, ἡ· στ' Μ'λιά· τοπων. Κερασόβου, Τουρνόβου, Δεντοίκου. Ἐν Λισκατσίῳ εὔρηται «στ'ς Μ'λίές».

Μνημα τοῦ βλάχου, τό· στὸ Μνημα τ' βλάχ'· τοπων. Χιονιάδων. Πρὸβλ. στοῦ Τούρκ' τὸ μνημα, τοπων. Λυκορράχης πρὸς νότον αὐτῆς καὶ εἰς ἀπόστασιν 15'. Στοῦ Ντράτσ' τὸ μνημα, στοῦ Μπέκ' τὸ μνημα, τοπωνυμιαὶ Βουρμπιάνης.

Μολιστ'νές Καλύβες· στ'ς Μολιστ'νές Καλύβες· περιοχὴ κάτωθι τῆς Μολίστης καὶ παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ἐκ Κρουονερίου κατερχομένου χειμάρρου.

Μόναχο τὸ Ἡπωρὸ, τό· στὸ Μόναχο τὸ Ἡπωρὸ· περιοχὴ βορ. τῆς Βούρμπιανης καὶ εἰς ἄνωρον ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν. Ὠνομάσθη οὕτω, διότι ἐν τῷ ἀδένδρῳ αὐτῷ τόπῳ ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἐν μεμονωμένον δένδρον.

Μούκα τὴ βρύσ' (στοῦ)· τοπωνυμία Φούρκας εἰς δεκάλεπτον ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν. Πρὸβλ. στοῦ Μούκα Σιέφ τὴ βρύσ'.

Μπαλαστάνα, ἡ· μαῦρος, ὑψηλὸς καὶ κάθετος βράχος ἀνατολικῶς τῆς Βούρμπιανης παρὰ τὰ Κυρτασιάδια.

Μπιστεριά, ἡ· τοπων. Φούρκας ΒΑ τοῦ χωρίου, λόγῳ τῶν ἐν αὐτῇ βραχωδῶν σπηλαίων. Ἡ τοπωνυμία ἀπαντᾷ καὶ ἐν Κερασόβῳ.

Μπλίτζγιαννη, ἡ· χωρίον τῆς Κονίτσης μετονομασθὲν «Λαγκάδα». (Ἡ

1. Σημειωτέον ὅτι εἰς τὸν σκοτεινὸν κάθετον βράχον εἶναι φυτρωμένος ἓνας θάμνος, λεγόμενος σκαρπί, καὶ ὅταν ὁ ἥλιος ρίψη ἐπ'αὐτοῦ τὰς ἀκτῖνας, ἡ ὥρα εἶναι περίπου 10 π.μ. Ἐντεῦθεν ἡ φρ. (ἐν Βουρμπιάνῃ) «τὸ πιασε τὸ σκαρπί (τ'ς Μπαλαστάνας)» (ἐνν. ὁ ἥλιος). Ὅταν ὁ ἥλιος φωτίσῃ ὅλην τὴν κάθετον ἐπιφάνειαν τοῦ βράχου, εἶναι μεσημέρι. [N.X.P.]

λέξις ἴσως σλαβική ἐκ τοῦ μπλίτζγια=δίδυμα).

Μπλιθοῦκι, τό· χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης μετονομασθὲν Πυξαριά. Κεῖται πλησίον πυκνοτάτου δάσους, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐμφωλεύουσι πολλοὶ λύκοι, ὁπόθεν καὶ ἡ ὀνομασία. Ἡ τοπωνυμία εἶναι ἀλβανική (μπλέθ=πλήρης, γεμάτος—οὔικ=ὁ λύκος).

Μπολιάνα ἢ· βουνὸν Καστάνιανης ΝΑ τοῦ χωρίου. Ἡ τοπων. εὔρηται καὶ ἐν Πυρσογιάννη.

Μπορίκια, τά· στά Μπορίκια· τοπωνυμία τῆς Στρατίσανης. Ἀνατολικῶς τοῦ Τουρνόβου ὑπάρχει τοπωνυμία στὴ Μπορίκια.

Μπουνάρ', τό· τοπωνυμία Τουρνόβου ἀνατολ. τοῦ χωρίου ἔθνα ὑπάρχει πηγὴ μὲ διαυγέστατον ὕδωρ. Ἡ λέξις εἶναι τουρκική καὶ σημαίνει πηγὴν. Ἡ τοπωνυμία ἀπαντιᾶ καὶ ἐν Λισκατσίῳ.

Νατζίπ', στοῦ Νατζίπ'· περιοχὴ ἄνωθεν τοῦ χωρίου Φούρκας, ἐνθα πρὸ 50 ἐτῶν ἐφονεύθη πολεμῶν μὲ ληστὰς ὁ ἐκ τοῦ χωρίου «Μακροντάνι» τῆς Κολώνιας ἀρχηγὸς τουρκικοῦ ἀποσπάσματος (ντερβεναγίτ) Νατζίπ-μπέης. Πρβλ. τὸ δημοτ. τραγ. «Ποιὸς θέλ' ν' ἀκούσῃ κλιάματα μπῆτ Νατζίπη μου».

Νεζερός¹, ὁ· στὸ Νεζερό· 1) δάσος δυτ. τοῦ Λισκατσίου. 2) δασικὴ περιοχὴ Βούρμπιανης ἐγγὺς τῆς ἑλληνοαλβανικῆς μεθορίου. Εἰς τὸ ἄκρον τοῦ δάσους ὑπάρχει ὀμαλὸν καὶ ἐπίπεδον μερὸς «τοῦ Τζιότζιου τὸ λιβάδ'», ἐξ οὗ ἀναβλύζει ἀφθονον ὕδωρ. Ἡ λέξις Νεζερός προῆλθεν ἐκ τῆς σλαβικῆς λέξεως «*Εζερο», ἣτις σημαίνει λίμνη.

Νταλιόπολη, ἢ· βουνὸν Στρατίσανης καὶ Μολίσιης παρὰ τὸν Σμόλιγκαν.

Νταμπόρ', τό· ἀξιοθέατος κορυφὴ βουνοῦ Πυρσογιάννης ἄνωθεν τῆς Λιανούρας τοῦ χωρίου Βουρμπιάνης. Εἰς τὸ μέρος αὐτό, εὑρισκόμενον εἰς ἐπικαιρὸν σημεῖον πρὸ πεντηκονταετίας οἱ Τούρκοι εἶχον φυλάκιον, ἐνθα κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον παρέμενον 4—5 χωροφύλακες. Ὅλοι οἱ ἐν ὑπαίθρῳ τουρκικοὶ σταθμοὶ ἐκαλοῦντο νταμπόρια. Πρβλ. τὸ Νταμπόρ' στὸ Χανόπλε, πέραν τοῦ Βουργοποτάμου. Ἐπίσης τὸ Νταμπόρ' στὸ Βοῖδομάτ'.

Νταμπούρ' τ' Καραγιώργ', τό· βουνὸν Φούρκας, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου σφάζονται ἐρείλια ὄχυροῦ τινος προμαχῶνος.

Ντεμίλογγος, ὁ· στὸ Ντεμίλογγο· δασικὴ ἔκτασις Βουρμπιάνης.

Ντέρτι, τό· στὸ Ντέρτ'· περιοχὴ Καστάνιανης παρὰ τὸν Σαραντάπο-

1. Ὁ κ. Ἀθ. Παπαχαρίσης ἀναφέρει τὴν τοπωνυμίαν Νινγκερό (λεγομένην καὶ νιονερό ἐξ ὑπαρχούσης βρύσης) ἐν Ἡπειρ. Χρ. τ. Η. σ. 145. Ὁ κ. Κ. Μέρτζιος (Συμβολὴ εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ξενικῶν Ἡπειρ. τοπωνυμιῶν—Ἡπ. Χρ. τ. Θ. σ. 201) πληροφορεῖ ὅτι ρουμανιστὶ ninge=χιόνι, καὶ ὑποθέτει ὅτι Νινγκερό (ningerò)=ninge—νερό, ἤτοι νερόν κρυθὸν ὡς τὸ χιόνι. Ἴσως λοιπὸν νὰ ἔχη σχέσιν πρὸς αὐτὸ καὶ ἡ ὡς ἄνω τοπωνυμία «Νεζερός». [N.X.P.]

ρον, εἰς τὸ μέρος ἔνθα ἡ κοίτη αὐτοῦ γίνεται στενωτάτη. Τὸ ὑπέδαφος τῆς περιοχῆς ταύτης εἶναι ὀλισθηρὸν καὶ χύνεται (ξεκόβεται) πάντοτε πρὸς τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ. Ἡ τοπωνυμία θὰ προῆλθεν, ἢ ἐκ τῆς ἀλβανικῆς λέξεως ντέρθ=χύθηκε, ἢ ἐκ τῆς τουρκικῆς λέξεως ντέρτ=λύπη, στενοχώρια, βάσανον.

Ντράγκος, ὁ· στὸ Ντράγκο· πηγὴ ἐντὸς τῆς Βούρμπιανης. Ἡ λέξις σλαβική. Βορ. τῆς Φλωρίνης εὔρηται σερβικὸν χωρίον Ντράγκος.

Ξεκόμματα, τά· δασώδης περιοχὴ Βουρμπιάνης ἐπὶ τῆς Λιανούρας, κληθεῖσα οὕτω, διότι τὸ ἔδαφος εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ξεκόβεται.

Ξερκά, τά· στὰ Ξερκά (ἐνν. χωράφια)· περιοχὴ τῆς Κονίτσης δυτικῶς αὐτῆς παρὰ τὴν Τοπόλιτσαν.

Ἐνομ'λιές, οἱ· στ'ς Ἐνομ'λιές· τόπος Πυρσογιάννης ἐξ ἀγρῶν ΒΔ τοῦ χωρίου καὶ εἰς ἀπόστασιν 30' ἀπ' αὐτοῦ.

Ὅφαλός, ὁ· δάσος Ἰζβόρου βορείως τοῦ χωρίου, ἐξ οὗ ἀναβλύζει ὕδωρ, σχηματίζον μικρὸν τέλμα.

Πάδι', (λέξις βλαχ. σημαίνουσα μέρος ἐπίπεδον καὶ ὀμαλόν). Ἡ τοπωνυμία εὔρηται ἐν Κερασόβω, εἰς δίωρον ἀπὸ τοῦ χωρίου ἀπόστασιν, Ζέρμα, Παλιοσελίω, ἔνθα τὸ ἔδαφος εἶναι πράγματι ὀμαλόν. Ὑπάρχει καὶ χωρίον Πάδες τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης.

Παζαρόπ'λο, τό· παραποτάμιος πεδινή ἔκτασις κάτωθι τοῦ χωρίου Φετόκου. Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ἐτελεῖτο ἐκεῖ ἐμπορικὴ πανήγυρις, μεταφερθεῖσα ἀργότερον εἰς Κόνιτσαν.

Παρπαδίτσα, ἡ· στὴν Παρπαδίτσα καὶ στ'ς Παρπαδίτσες· περιοχὴ ΝΔ τῆς Βούρμπιανης ἐξ ἀγρῶν. Ἐχει ἀρὰ γε σχέσιν τινὰ ἢ τοπωνυμία μὲ τὸ ὠδικὸν πτηνὸν «καρδερίνα», ὅπερ ἐν Βουρμπιάνῃ λέγεται παρπαδίτσα ;

Παλιόμ'λος, ὁ· τοπωνυμία ἀνατολικῶς τῶν Χιονιάδων.

Παλιοπρίονο, τό· τόπος δασώδης Κερασόβου κληθεῖς οὕτω ἐκ τῶν ἐρειπίων ὕδροπρίονος. Πρβλ. στὰ Παλιάμπελα, τοπων. διαφόρων χωρίων.

Παλιόσπ'τα, τά· περιοχὴ πλησίον τοῦ Τουρνόβου, ἔνθα σήμερον οἱ ἀχυρῶνες τοῦ χωρίου. Φαίνεται, ἢ μᾶλλον ἐκ παραδόσεως λέγεται, ὅτι τὸ χωρίον ἔκειτο πάλαι ποτὲ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἀλλὰ κατεστράφη, διασωθείσης μιᾶς μόνον οἰκογενείας, ὡς σημεῖον, ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ συνοικισμός. Ἡ οἰκογένεια αὕτη, ἧς σώζονται ἀπόγονοι, ἐκλήθη Σημάδι. Βλ. καὶ σχετικὴν παράδοσιν. Ἡ λέξις «Τούρνοβον» εἶναι σλαβική. Πρβλ. στὰ Παλιάλιενα, παλιὰ ἀλώνια παρὰ τῆς Γότσιως τὴν καλύβαν εἰς Βούρμπιανην.

1. Ὁ Κ. Μέρτζιος (Ἡπειρ. Χρον. τ. Θ. σ. 187) πληροφορεῖ ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Χ. Σούλη καὶ κ. Κ. Στεργιοπούλου ἀναγεγραφομένη τοπωνυμία «Πάδη» ἀνάγεται εἰς τὴν σλαβ. rad, σημαίνουσαν ἔδαφος κατιόν, κατωφέρειαν ἔδάφους. [N.X.P.]

Παλιόχιονο, τό· μεγάλη χαράδρα ΝΑ τῆς Κονίτισης καὶ εἰς ἀπόστα-
σιν 40' ἀπὸ τῆς μεγάλης τοξοειδοῦς γεφύρας. Ἡ τοπωνυμία ἐκλήθη ἐκ τῶν
χιόνων, αἵτινες εἰς τινα ἀνήλια σημεῖα τοῦ μέρους τούτου διατηροῦνται καθ'
ὄλον τὸ θέρος.

Παλιοχωρι' τό· στὸ Παλιοχωρ'· περιοχή Σιράτσανης ἀνωθεν τῆς πα-
ρὰ τὸν Σαραντιάπορον ὁμωνύμου γεφύρας, κληθεῖσα οὕτω ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ
σφζομένων ἐρειπίων παλαιοῦ συνοικισμοῦ.

Πεῖνα, ἡ· τόπος Κερασόβου, ἐξ οὗ ἀναβλύζει ψυχρὸν ὕδωρ. Πρβλ.
Μαυρομπεῖνα.

Πέντε θρύσες, οἱ· ἀγροὶ 15' μακρὰν τοῦ χωρίου Λυκορράχης.

Περ'βόλι, τό· πυκνότατον δάσος τῆς Μολίστισης ἀνωθεν τῆς δεξιᾶς
ὄχθης τοῦ Βουργοποτάμου πρὸς τὴ Μπολιάνα τῆς Καστάνιανης, ἐνθα φύε-
ται εὖοσμον τέιον.

Πέρα Λάκκο· στὸμ Πέρα Λάκκο· περιοχή κάτωθι Πυρσογιάννης με-
τὰ ὁμωνύμου ρύακος.

Πέρα Μαχαλαῶς· στὸμ Πέρα Μαχαλαῶ· περιοχή Κερασόβου, ἐνθα ἦτο
ἄλλοτε συνοικία. Πρβλ. στὸμ Πέρα Μαχαλαῶ, συνοικία Πυρσογιάννης. Ἡ το-
πων. εὔρηται καὶ ἐν Ἰζβόρω.

Πετ'νόκαστρο, τό· τόπος ἀργιλώδης ἀνατολ. τοῦ χωρίου Πλάβαλης.

Πέτρα' τ' Γερομίχα· τόπος Φυλόκας. Πρβλ. Πέτρα τ' Στράτ', δυτικῶς
τῆς Βούρμπιανης, ἐνθα πρὸ 50 ἐτῶν ἐπολέμησε μὲ τουρκικὸν ἀπόσπασμα ὃ
ἐκ Βουρμπιάνης ὀπλαρχηγὸς Στράτος. Πρβλ. στὴμ Πέτρα τοῦ Νταβέλ', ὅπι-
σθεν τοῦ πευκοφύτου βουνοῦ Κονίτισης.

Πέτρ' τ' ἀμπόλια· βοσκήσιμος ἔκτασις ΒΔ τῆς Βούρμπιανης.

Πέτρες, οἱ· Πέτρες· τόπος ἀνατολ. τοῦ Τουρνόβου. Ἡ τοπωνυμία
εὔρηται καὶ δυτικῶς τοῦ Κερασόβου.

Πετρίτ'ς, ὃ· στὸμ Πετρίτ'· μέγας βράχος δυτ. τῆς Πυρσογιάννης, καὶ
ἅπασα ἡ πέριξ αὐτοῦ περιοχή.

Πετρονέρι, τό· περιοχή τοῦ Ἰζβόρου παρὰ τὴν ἑλληνοαλβανικὴν με-
θόριον. Ἐκλήθη οὕτω ἐκ πηγῆς ἀναβλυζούσης ἐκ τινος περιέρογου σχισμῆς
βράχου.

1. Ὁ κ. Κ. Στεργιόπουλος (Ἠπειρ. Χρ. τ. ΙΓ. σ. 154 - 155), λαμβάνων ἀφορ-
μὴν ἐκ τῆς ὑπάρξεως ἐλαχίστων—δύο ἢ τριῶν—τοπωνυμιῶν «Παλιοχωρι» παρατηρεῖ:
«Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κονίτιση, ἀριθμούση τόσους συνοικισμούς, δὲν παρατηροῦμεν μεγάλ-
ον ἀριθμὸν Παλιοχωρίων, ὅστις θὰ ἐδήλου καταστροφὰς καὶ μετακινήσεις συνοικι-
σμῶν. Ἐπομένως οἱ συνοικισμοὶ τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης παρέμειναν ἀκλόνητοι, μὴ
ὑποστάντες ἐξαφανισμὸν ἢ ἀλλοίωσιν ἐθνολογικὴν... ὁ βίος τῶν πλείστων χωρίων
τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης, ἰδρυθέντων κατὰ τὸ πλεῖστον κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρό-
νους, ὑπῆρξε συνεχῆς καὶ ἀδιάκοπος ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως». [N.X.P.].

Πλαϊνή, ἡ· περιοχή κατωφερῆς ἀνατολ. τοῦ χωρίου Καστάνιανης.

Πλάκα, ἡ· στῆμ Πλάκα· τόπος βορ. τῆς Κονίτισης καὶ εἰς ἀπόστασιν 45' ἀπ' αὐτῆς, κληθεῖς οὕτω ἐκ τῶν μεγάλων πλακῶν, αἵτινες καλύπτουσι πολλὰ σημεῖα αὐτοῦ. Πρβλ. Πλάκα, περιοχή Πυρσόγιαννης, καὶ Πλακαριά, τοποθ. Καστάνιανης.

Πλάσ', περιοχή ἐκ καλλιεργουμένων ἀγρῶν δυτ. τῆς Καστάνιανης. Εἰς πολλὰ χωρία μία καλλιεργουμένη περιοχή λέγεται Πλασιά.

Πλατόνια, τά· στά Πλατόνια· δάσος ἐξ ὄξυων ἐν Κερασόβω καὶ Βουρμπιάνη ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπάρχουσι καὶ πλάτανοι.

Π'λόζ, ὁ· στόμ Π'λό· τόπος Λικατσίου, οὕτινος τὸ χῶμα εἶναι κατάλληλον διὰ τὴν κατασκευὴν πηλίνων γαστρῶν (τεψίων). (Ἐκ τοῦ πηλός). Ἡ τοπωνυμία εὑρηται καὶ ἄνωθεν τῆς Σέλτισης, λόγῳ τοῦ ἐκεῖ λιπώδους χῶματος.

Ποταμιές, οἱ· στ'ς Ποταμιές· περιοχή ἐξ ἀγρῶν καὶ κλημάτων κάτωθεν τοῦ χωρίου Ἀσημοχωρίου, παρὰ τὸν ποταμόν.

Πριγιόν' τ' Ζήκα, τό· δασώδης περιοχή νοτίως τοῦ Κερασόβου. Πρβλ. στὸ Πριγιόν' τ' Μούκα Πέτρα, δασικὴ ἔκτασις Δενδραίου.

Προσήλιο, τό· περιοχή Ἀμαράντου εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ Μαριά. Πρβλ. στά Προσήλια, δυτ. τῆς Πυρσόγιαννης.

Πυρσόγιαννη, ἡ· σ' Μπυρσόγιαννη· τὸ χωρίον Πυρσόγιαννη τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης. Ἡ λέξις εἶναι σλαβικὴ ἐκ τοῦ prisoja' (πρισόγια), καὶ σημαίνει μέρος εὐήλιον, προσήλιο. Ἡ ἔτυμολογία τοῦ ὀνόματος ἐκ τοῦ «Πυρ-

1. Παραδεχόμεθα τὴν ἐκ τοῦ σλαβ. prisoja παραγωγὴν τοῦ ὀνόματος, θὰ πρέπη νὰ γράφεται «Πρισόγιαννη» (δι' ἑνὸς «ν» κατὰ τὰ Βούρμπιανη Στράτσανη κ.λ., καὶ διὰ «ι» ἐπὶ τῷ «σ»). Ἡ γραφὴ «Πρισόγιαννη» εὑρηται εἰς παλαιὰ ἔγγραφα, δημοσιευθέντα ἐκ τοῦ κ. Εὐρ. Σούρλα ἐν Ἠπειρ. Χρονικοῖς. Ἡ παραγωγικὴ κατάληξις — νη ἀφ' ἑνὸς εἰς πολλὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης, εἶναι σλαβικὴ. Ὁ G. Stadtmüller (Ἠπειρ. Χρον. τ. Θ. σ. 160) παρατηρεῖ ὅτι τὰ σλαβικά τοπωνύμια — aní (ἀνή) καὶ — jani (ιάνη) εἶναι ὡς πρὸς τὸν τύπον πληθυντικοί, καὶ ἐμφαίνουσι ἔθνικα ὀνόματα καὶ ἐνδείξεις τάξεων, ἔτι δὲ καὶ ἀνθρώπους κατοικοῦντας ἐν τινι τόπῳ. Κατὰ ταῦτα «Πρισόγιαννη» δηλοῖ τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες κατοικοῦν εἰς τόπον εὐήλιον, δηλούμενον διὰ τοῦ πρώτου συνθετικοῦ τῆς λέξεως· ὡσαύτως «Βούρμπιανη» δηλοῖ τοὺς κατοικοῦντας εἰς τόπον σύνδενδρον, ἐνθα, μεταξὺ τῶν δένδρων, πρωτεύουσαν θέσιν κατέχει ἡ ἰτέα (βέρμπα) κ.λ. Σημειωτέον, ὅτι ἡ Πυρσόγιαννη εἶναι πράγματι «προσήλιο», ἔτι δὲ δυτ. τοῦ χωρίου ὑπάρχει τοποθεσία «στά Προσήλια» ἧτις ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ (Λαγκάδα, Ἐξοχή, Ἀμάραντος κ.λ.). «Προσήλιο» λέγεται καὶ τὸ Μέτσοβον (Γ. Ἀναγνωστ. Ἠπειρ. Χρ. τ. Ι. σ. 92). Ἀλλὰ ἡ λέξις «Πρισόγιαννη» ἠδύνατο εὐκόλως νὰ παρετυμολογηθῇ ἐκ τοῦ «Πῆρ» ἢ «Πυρσός» καὶ «Γιάννη», καὶ οὕτω νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν ἐπικρατήσασαν γραφὴν «Πυρσόγιαννη», ἧτις ὑπὸ πάντων υἰοθετήθη, ἐφ' ὅσον «usus nomina loquendi et scribendi», ἧτοι ἡ χρῆσις ἀποβαίνει κανὼν τοῦ ὁμιλεῖν καὶ γράφειν. [N.X.P.]

σός - Γιάννη» είναι ἐξεζητημένη, ἐπινόησις νεωτέρα πρὸς ἐξελληνισμόν τοῦ ὀνόματος. (Ύψος χωρίου ἀπὸ θαλάσσης 800 μ.).

Πύργος, ὁ βουνὸν δασῶδες τοῦ χωρίου Στρατίσιανης, δεσπόζον τούτου. Ἐν Χιονιάδες λέγεται «σ' Πύργ'ς» ἡ κορυφή τοῦ βουνοῦ μεταξὺ Βαρτζι-ομπάν' καὶ Μπάντρας, ἔχουσα ὕψος 1909 μ. ἐπὶ τῆς ἑλληνοαλβανικῆς μεθορίου, ἔνεκα τῶν ἐρειπίων πύργων ἢ φυλακίων, ἅτινα σώζονται ἐπὶ τῆς κορυφῆς ταύτης, ἣτις δεσπόζει, τῷ ὄντι, ὀλοκλήρου τῆς πεδιάδος τῆς Κολώνιας, οὐχὶ δὲ ἐκ τῶν μικρῶν πυργίσκων ἐκ σωροῦ λίθων, τοὺς ὁποίους ἀνεγείρουσιν ἢ οἱ νομάδες ἄρβανιτόβλαχοι, καλοῦντες αὐτοὺς Κύργορι, ἢ αἱ Κοινότητες, ὡς ὀρόσημα, καὶ λέγονται Κονίζματα.

Πωριά, τὰ στὰ Πωριά· περιοχὴ βοσκήσιμος δυτικῶς τοῦ χωρίου Βουρμπιάνης, ἐν τῇ ὁποία ὑπάρχει ἑλαφρὸς γυψοειδῆς λίθος, ὅστις καλεῖται πωρί.

Ράχ' τρανή, ἡ λόφος βορ. Κερασόβου. Πρβλ. Ράχ' τὸ π'γάδ', ἐν Στρατισιάνη· «σιτὴ Ράχ'», κεντρικὴ πλατεῖα Στρατίσιανης. Εἰς τὴν Καστάνιανην ὁ πέρα μαχαλᾶς λέγεται Ράχ'. Ἡ τοπωνυμία ἅπαντᾶ καὶ ἐν Ἰζβόρω, ἔνθα οἱ κάτοικοι τῆς συνοικίας Ράχ'ς λέγονται Ραχτιῶτες. Πρβλ. Ράχ' τοῦ Κατῆ, ἐν Ἰζβόρω.

Ριζό, τὸ περιοχὴ Κερασόβου εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Σμόλιγκα. Ἡ τοπων. εὔρηται καὶ ἐν Ἰζβόρω εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ βράχου (Μπάμπας) τῶν Λουτροῶν. Πρβλ. στὰ Ριζά, τὸ κάτω μέρος τοῦ δάσους Λιανούρας Βούρμπιανης.

Ρόγγι, στοῦ Ρεμπέλι, τὸ ρόγγ'· δασικὴ ἔκτασις δυτικῶς τῆς Βούρμ-

1. Ἡ λέξις «ρόγγι» εἶναι ἀγρὸς σπαρεῖς διὰ πυρπολήσεως τῶν ἐπ' αὐτοῦ θάμνων (X. Σαύλη Ἠπ. Χρ. τ. 7. σ. 239). Κατὰ Κ. Μέρτζιον ἡ λ. εἶναι ἢ ἡ ἄλβαν. «rogë», σημαίνουσα τὰ μεταξὺ πεύκων καὶ ἐλάτων διαστήματα ἀρκετὰ μεγάλα, ἢ ἡ λατ. rogus=πυρά. Ἀσχέτως ἂν ἡ λέξις προῆλθεν ἐκ τῆς ἄλβαν. ἢ τῆς λατιν., αὕτη ἅπαντᾶ εἰς πολλὰ χωρία, ὡς δηλωτικὴ ἀγροῦ, εἴτε καὶ ἐπιπέδου ἐπιφανείας, προελθούσης διὰ τῆς πυρᾶς καὶ ἀποκοπῆς τῶν ἐν αὐτῇ δένδρων. Μᾶλλον ἡ λ. φαίνεται ἄλβαν., ἀφοῦ τὰ μεταξὺ πεύκων διαστήματα δι' ἀποκοπῆς τῶν δένδρων θὰ ἐσχηματίσθησαν καὶ κακῶς ἐτυμολογήθη ἐκ τῆς λατιν. rogus. Σημειωτέον, ὅτι ἐν Βουρμπιάνη λέγεται ἢ φράσις «γίνκαν ρόγγι», «ἔπесαν ρόγγι» (τὰ στάρια, ἢ τὰ καλαμπόκια), ὅταν τὰ ὑπὸ ὠρίμανσιν στάρια καὶ καλαμπόκια λυγίσουν, θραυσθοῦν καὶ πέσουν κατὰ γῆς, συνεπεία σφοδροῦ ἀνέμου, βροχῆς κ.λ., ὅποτε ὁ ἀγρὸς οἶονεῖ ἰσοπεδοῦται, «γίνεται σιάδι». Λέγεται ἐπίσης «τὰ μῆλα, σταφύλια ἔπесαν ρόγγι» ὅταν ταῦτα τιναχθοῦν καὶ πέσουν ἐπὶ τῆς γῆς. Αἱ μεταφορικαὶ αὗται φράσεις, νομίζω, ὅτι ἐξηγοῦν ἀριδῆλως ὅτι ἡ λ. «ρόγγι» ἐσήμαινε περιοχὴν ἐν ὄσ δάσους ἄδενδρον, σχηματισθεῖσαν διὰ τῆς πυρᾶς καὶ ἀποκοπῆς τῶν ἐν αὐτῇ θάμνων καὶ δένδρων, ἵνα χρησιμεύσῃ πρὸς καλλιέργειαν. Σὺν τῷ χρόνῳ αἱ καλλιεργούμεναι αὗται γαῖαι (τὰ ρόγγια) ἐγκατελείφθησαν ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν καί, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ἀνεδασώθησαν ἐκ νέου, οὕτω δὲ σήμερον αἱ τοπωνυμιαὶ αὗται εἶναι δασώδεις. [N.X.P.]

πιανης. Εἰς παλαιότεραν ἔποχην ἦτο βοσκότοπος, ἀναδασωθεὶς σὺν τῷ χρόνῳ. Πρὸς τοῦ Μάν' τὸ ρόγγ', δυτ. τῆς Βούρμπιανης, τοῦ Γκίν' τὸ ρόγγ', δασώδης περιοχή Γοργοποτάμου.

Ροζντόλι, τό' στὸ Ροζντόλ' ὄρος βορείως τοῦ Πληκατίου καὶ ἐπὶ τῆς ἑλληνοαλβανικῆς μεθορίου.

Ρόκα, ἢ' στ' Ρόκα' (λ. ἰταλ. «rocca» σημαίνουσα φρούριον, ὄχυρόν). Λοφοσειρὰ βορείως τῆς Πυρσογιάννης.

Ρούπα, ἢ' περιοχή Χιονιάδων ἐν τῇ ὁποία ὑπάρχει βράχος σπηλαιώδης. Πρὸς τῆς Πίτσαινας τῆ Ρούπα (Βουρμπιάνης).

Ρουσίδα², ἢ' στ' Ρουσίδα' δασικὴ ἔκτασις τῆς Βούρμπιανης

Ρυάκι, τό' στ' Ἀρυάκ' χεῖμαρρος πλησίον τῶν Χιονιάδων, ἐξ οὗ καὶ ἡ περὶ αὐτὸν περιοχή καλεῖται οὕτω.

Σαρσαδες³ οἱ' στ' Σαρσαδες' συνοικία τῆς Βούρμπιανης.

Σελό, τό' περιοχή ἐξ ἀγρῶν δυτ. τῆς Πυρσόγιαννης. Ἡ λέξις εἶναι σλαβικὴ καὶ σημαίνει χωρίον. Ἡ τοπων. στὰ Σελιά εὑρηται εἰς πολλὰ χωρία, καὶ σημαίνει τοὺς πέριξ τῶν οἰκιῶν, ἢ πλησίον τοῦ χωρίου ἀγροῦς, Πρὸς τῆς Σελιά, τοπων. Βουρμπιάνης κατωτέρω τῆς κρήνης "Αἰ Βαρβά-

1. Ἡ τοποθεσία αὕτη, εὐρισκομένη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Βουρμπιάνης εἰς Πυρσόγιαννην, εἰς μέρος ὑψηλὸν καὶ δευπόσον τῆς πέριξ περιοχῆς, εὐλόγως δίδει λαβὴν νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι ὄντως παλαιότερον θὰ ὑπῆρχεν εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ὄχυρόν τι ἢ φρούριον ρωμαϊκῆς ἐποχῆς. [N.X.P.]

2. Ἡ τοπωνυμία μᾶλλον εἶναι ἢ αὕτη μὲ τὴν «Ὀρσύδα», ἀναγραφομένην ὑπὸ τῶν Χ. Σούλη (Ἠπ. Χρ. τ. Ζ) καὶ κ. Κ. Στεργιοπούλου (Ἠπ. Χρ. τ. Η), ἥτις εὐκόλως εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ δι' ἀντιμεταθέσεως τοῦ Ο - Ρ ἠδύνατο νὰ γίνῃ Ροσύδα καὶ εἶτα Ρουσύδα - Ρουσίδα. Κατὰ τοὺς ἀνωτέρω ἢ τοπων. Ὀρσύδα, εἶναι κατωφέρεια ἐδάφους, σχηματίζουσα κοίλωμα, ἐνθα κυλίσονται (ρέουν) πέτραι. Ὁ Κ. Μέρτζιος (Ἠπ. Χρ. τ. Θ. σ. 186) ἀναφέρει πρὸς ἑτυμολογίαν τῆς ἀνωτέρω τοπωνυμίας τὴν σλαβ. λ. *rosiŭta* = πρόχωμα, προπύργιον, τὴν ρουμαν. *urzica* = τσουκνίδα, καὶ τινὰς ἄλλας ἥτιον ἀξιολόγους. [N.X.P.]

3. Ὁ κ. Κ. Στεργιόπουλος (Ἠπ. Χρ. τ. Θ. σ. 217-218) γράφει τὴν συνοικίαν «Ἀρσαδες» καὶ ἑτυμολογεῖ ἐκ τῆς λατ. μετοχῆς *arsus* = καμένος τοῦ ρ. *ardeo* = καίομαι. Ἴσως ἀρχικῶς νὰ ἐλέγετο «Ἀρσαδες» καὶ ἐκ τῆς αἰτ. πληθ. «τοὺς Ἀρσαδες», («πᾶσ τοὺς Ἀρσαδες») νὰ ἔγινε «Σαρσαδες», μεταβιβασθέντος τοῦ «ς» τοῦ ἄρθρου εἰς τὴν τοπωνυμίαν ὡς ἀρχικὸν αὐτῆς. Πάντως σήμερον λέγεται «Σαρσαδες, στοὺς Σαρσαδες, οἱ Σαρσαδες». Ἡ ἑτυμολογία ἐκ τοῦ *arsus* δὲν μοῦ φαίνεται πιθανή, διότι ἢ κατάληξις «-δες» «Σαρσαδες», εἶναι κατάλ. πληθυντικῶν ἀρ. κυριώνυμος' πρὸς Βενέτης, Βενετᾶδες κ.λ. Πιθανωτέρα εἶναι ἢ ἐκδοχὴ, ὅτι ἐκ τινος Σάρσα ἢ Σάρση ἢ καὶ Ἀρσα (πληθ. Σαρσαδες) νὰ ἔλαβεν ἢ συνοικία τὴν ὀνομασίαν τῆς. Τὴν ἄποψιν ἡμῶν ταύτην ἐνισχύει ἢ ὑπαρξίς τῆς συνοικίας «Σιομπᾶδες», παρακειμένης τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος, καὶ «Μπαρκᾶδες» ("Ἄγιοι Ἀπόστολοι), παρακειμένης τῆς προαναφερθείσης, αἰτινες, προφανῶς, ἔλαβον τὰς ὀνομασίας ἀπὸ ἐπώνυμα «Σιόμπος» καὶ «Μπάρκης», ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα καὶ σήμερον ἀπαντοῦν ἀντιστοίχως εἰς τὰς δύο συνοικίας. Ἐπώνυμον ὁμῶς «Σάρσας» δὲν διεσώθη [N.X.P.]

ρας, ἔνθα ἔκειτο πάλαι ποτὲ τὸ χωρίον. Ἡ τοπων. Σελιὸ εὔρηται καὶ εἰς Στράτσιανην καὶ Ἀμάραντον.

Σέλτση, ἡ τὸ χωρίον Ὀξιά. Ἡ λέξις εἶναι σλαβικὴ καὶ σημαίνει τὸ ἀγρόκτημα, ἐν ᾧ ὑπάρχει καὶ οἰκία ποιμενικὴ πρὸς διανυκτέρευσιν τῶν ποιμένων καὶ τῶν καλλιεργητῶν τῆς περιοχῆς.

Σιάδια τ' Παλαμάν', τὰ στα Σιάδγια τ' Παλαμάν'· περιοχὴ τοῦ χωρίου Ἰζβόρου. Πρβλ. στα Σιάδγια, ἀγροὶ Πλάβαλης· στοῦ Παπα τὰ διάδγια, τοπων. Βούρμπιανης ΝΔ τοῦ χωρίου.

Σιέστουρη, ἡ (σέστουρι=ἴσιωμα, τόπος ἐπίπεδος· λ. ἄλβαν.). Ἡ τοπων. εὔρηται εἰς ἡμίωρον ἄνωθεν τοῦ χωρίου Ἰζβόρου. Λέγεται, ὅτι εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ἦτο ἐκεῖ χωρίον καλούμενον Σιέστουρη.

Σιουμάρα, ἡ ὁ μεταξὺ Πλάκας καὶ Κρουονερίου τόπος ἐκ χαμηλῶν δρυῶν. Ἡ λέξις Σιουμάρα εἶναι σλαβικὴ καὶ σημαίνει τὴν πλατύφυλλον δρῦν, ἐν ἀντιθεσει πρὸς τὴν στενόφυλλον, τὴν ἔχουσαν ἀκανθώδη φύλλα, ἣτις λέγεται τσέρο. Ἡ τοπων. Σιουμάρα εὔρηται καὶ ἐν Βουρμπιάνη εἰς ἡμίωρον ἀπόστασιν ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου.

Σκάλα, ἡ τμῆμα τοῦ ὄρους Γράμμου καὶ μίᾱ ἐκ τῶν κορυφῶν αὐτοῦ, ὕψους 2500 μ., δύσβατος καὶ ἀπόκρημνος ἀπέχουσα τρεῖς ὥρας ἀπὸ τοῦ Πληκατίου. Πρβλ. Σκάλα καὶ Σκαλοπούλα, δύσβατος καὶ στενὸς δρομίσκος πρὸς τὸ Στόμιον Κονίτσης. Πρβλ. Σκάλα, στενὸς ἐλικοειδῆς, οἶονεὶ κλιμακοειδῆς, δρομίσκος, κάτωθι τῆς Μεσαριᾶς Μολίστης. Ἡ τοπων. εὔρηται καὶ εἰς Καστάνιανην παρὰ τὸν Σαραντάπορον, στ' Σκάλες τ' Καστανιανίτ'κες, καὶ ἐν Σέλτση παρὰ τὸ «Κλειδί». Πρβλ. στ' Σκάλες τ' Στράτσιαν'ς, παραποτάμιος δρομίσκος ἔναντι τοῦ Ντέρτ' τῆς Καστάνιανης.

Σκαμνάκια, τὰ στα Σκαμνάκια· δύσβατος καὶ ἐλικοειδῆς δρομίσκος πλησίον τοῦ χωρίου Σέλτσης ὑποβασταζόμενος διὰ τοίχων.

Σκάπετο, τὸ βοσκήσιμος περιοχὴ μετὰ δάσους ἀνατολικῶς τῆς Σέλτσης.

Σκοτάδ', τὸ δασικὴ περιοχὴ τοῦ Πληκατίου βορρ. τοῦ χωρίου καὶ εἰς ἀπόστασιν 40' ἀπ' αὐτοῦ. Ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλων πεύκων καὶ ἐλάτων καὶ ἐκλήθη οὕτω ἐκ τοῦ σκότους, ὅπερ ἐν αὐτῷ ἐπικρατεῖ, λόγῳ τῆς πυκνότητος καὶ τοῦ μεγέθους τῶν δένδρων.

Σμίξη, ἡ στ' Ζμίξ'· τοπων. κάτωθι τοῦ χωρίου Πλάβαλης, ἔνθα ἐνοῦνται δύο χείμαρροι. Πρβλ. ἡ Σμίξη, βλαχόφωνον χωρίον πέραν τοῦ Σμόλιγκα παρὰ τὴν Πίνδον.

Σουρδιές, στ' Σουρβγιές· περιοχὴ τοῦ χωρίου Μπλίζγιαννης (Λαγκάδας) παρὰ τὸν ποταμόν. Ἡ τοπων. ἀπαντᾷ καὶ ἐν Πυρσογιάννη. Προῆλθεν ἐκ τοῦ γνωστοῦ καρποφόρου δένδρου.

Σουρλαίικο λιβάδ', τὸ περιοχὴ Πυρσόγιαννης δυτικῶς τοῦ χωρίου

καὶ εἰς ἀπόστασιν 1,45' ἀπ' αὐτοῦ. Πρὸς τὸ Σουρλαίικο τὸ μύλο, ὑπερθεν τῆς θέσεως «Κλειδί».

Στάλος, δ' στὸ Στάλο· περιοχὴ τοῦ χωρίου Λισκατίου, ἔνθα συνήθως κατὰ τὸ θέρος μεσημβριάζουν (σταλίζουν) τὰ αἰγοπρόβατα. (ὄρα λέξ. στάλος καὶ σταλίζω).

Σταυρός, δ' στὸ Σταυρό· βουνὸν εἰς τὰ ὄρια Τουρνόβου - Δεντσίκου καὶ Σέλτσης, κληθὲν οὕτω ἐκ τῆς σταυροειδοῦς διακλαδώσεως αὐτοῦ. Ἡ τοπων. στὸ Σταυρὸ εὔρηται καὶ πλησίον τῆς Βούρμπιανης, ἔνθα ὑπάρχει λίθινον εἰκόνισμα, ἔχον ἐπὶ πλακὸς κεχαραγμένον τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ.

Στενό, τό' στὸ Στενό· βουνὸν δυτικῶς τῆς Βούρμπιανης καὶ εἰς δίωρον ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν, ἔχον στενὴν βοσκήσιμον ἔκτασιν, ἔνεκα τῆς ἀναδασώσεως, ἣτις ὅλον ἐν ἑαυτῆς συντελεῖται εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο.

Στόμιον, τό' τοποθεσία νοτίως τῆς Κονίτσης, ἔνθα διὰ μέσου δύο βουνῶν ρεεὶ ὁ Ἄωος ποταμός.

Τζιούμα, ἡ· βραχώδης λόφος καὶ ἡ περὶ αὐτὸν ἔκτασις νοτίως τοῦ Λισκατίου καὶ ὑπερθεν τῆς ἀπὸ Βουρμπιανῆς εἰς Λισκάται ὁδοῦ. Ἐκ τῶν λίθων τοῦ βράχου κατασκευάζουσι λίθινα ἰγδία, ἅπαντα κοινῶς λέγονται τζιούμες.

Τοπόλιτσα, ἡ· σ' Ντοπόλ'τσα· ρυάξ ΒΔ τῆς Κονίτσης.

Τόση, στοῦ Τόσ'· ἀμπελῶνες ΒΑ τῆς Βούρμπιανης.

Τούρκου, στοῦ Τούρκου· ἀμπελῶνες τοῦ χωρίου Στρατίσιανης.

Τούρκου τὸ π'γάδ' (στοῦ) κρήνη τῆς Βούρμπιανης, ἐξ ἧς ὑδρεύονται οἱ Μπούκηδες (Κάτω μαχαλάς). Ἡ πέριξ τῆς κρήνης περιοχὴ λέγεται στοῦ Τούρκ' τὸ π'γάδ'.

Τουρψί, τό' στὸ Τουρψί· (λ. σλαβ. σημαίνουσα τὸν εὐφορον τόπον, τὸ ψωμοτόπι). Περιοχὴ ΒΑ τοῦ Τουρνόβου καὶ εἰς ἀπόστασιν 20' ἀπ' αὐτοῦ.

Τρικκαλ'νή, ἡ· στὴν Τρικκαλ'νή· κρήνη τοῦ χωρίου Λυκορράχης, ἐξ ἧς ὑδρεύεται τὸ χωρίον.

Τρύπιος τόπος, δ' στὸν Τρύπιος τόπος· περιοχὴ τοῦ χωρίου Φετόκου παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Σαρανταπόρου, ὅστις καὶ ποτάμ' Ζιερματ'νὸ μέχρι τὸ Κλειδί λέγεται, ὡς κατερχόμενος ἐκ Ζέρμας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ Βουρμπιανίτ'κο. Ἡ περιοχὴ ἐκλήθη οὕτω, διότι ὁ ροῦς τοῦ ποταμοῦ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἔχει σχηματίσει κοίτην διὰ μέσου τοῦ χέρσου αὐτοῦ τόπου, μέρος τοῦ ὁποίου διὰ τῆς σχηματισθείσης διώρυγος ἀπεκόπη ἐκ τῆς ἄλλης ξηρᾶς καὶ ἀπετέλεσε μεμονωμένην περιοχὴν, οἷον εἰς νησίδα, εἰς ἣν οἱ ποιμένες ὀδηγοῦν τὰ ποίμνια διὰ μικρᾶς γεφύρας, εὐρισκομένης ἄνωθεν τοῦ οὕτως σχηματισθέντος ποταμοῦ αὐλάκος.

Τσέροβο, τό' περιοχὴ ΝΔ τοῦ χωρίου Πλάβαλης, ἀπέχουσα τοῦ χωρίου μίαν ὥραν. Χρησιμοποιεῖται, ὡς βοϊδολίβαδο, ἔχει ὅμως καὶ μικρὰς

δρῦς (τσέρο=στενόφυλλος δρῦς, λ. σλαβ., ὀπόθεν καὶ ἡ ὀνομασία).

Τσεροπήγαδο, τό· στὸν Τσεροπήγαδο· περιοχὴ καλλιεργήσιμος βορ. τῆς Βούρμπιανης καὶ εἰς 10' ἀπόστασιν. Πολὺ ἀμφίβολον, ἂν τὸ πρῶτον συνθετικὸν τῆς τοπωνυμίας εἶναι ἢ λ. τσέρο=δρῦς, ἀλλὰ μάλλον τὸ ξερο—(ξεροπήγαδο), δεδομένου ὅτι ἢ εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ὑπάρχουσα κρήνη (πηγὴ) στερεύει κατὰ τὸ θέρος.

Τσιρόνια, τά· στὰ Τσιρόνια· περιοχὴ πρὸς νότον καὶ εἰς 15' ἀπὸ τοῦ Τουρνόβου ἀπόστασιν παρὰ τὸν ποταμόν, πλησίον τοῦ ὁποίου ἀλιεύουσιν ἐνίοτε ἰχθύδια (τσιρόνια) οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου.

Φανάρι, τό· στὸ Φανάρ'· βοσκήσιμος ἔκτασις ΒΔ τοῦ χωρίου Χιονιάδων καὶ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ἀπ' αὐτοῦ.

Φονικά, τά· στὰ Φον'κά· ἀγροὶ βορ. τοῦ Κερασόβου καὶ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ἀπὸ τοῦ χωρίου. Ἐκλήθη οὕτω ἐκ φόνων, οἵτινες εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν διεπράχθησαν ἐκεῖ.

Φραξιά, τά· στὰ Φραξιά· περιοχὴ ἐξ ἀγρῶν τοῦ χωρίου Λαγκάδας (Μπλίζγιαννης) εἰς 30' ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ χωρίου καὶ πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ. Ἐκλήθη οὕτω ἐκ τοῦ δένδρου φράξου, τοῦ ὁποίου τὰ φύλλα καὶ οἱ κλάδοι χρησιμοποιοῦνται πρὸς βαφήν. Ἡ τοπων. εὔρηται καὶ εἰς Λυκόρραχην.

Φτέρες, οἱ· στ'ς Φτέρες· βοσκοτόπος τοῦ χωρίου Λυκορράχης πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ.

Χαλασμένα, τά· δάσος ΝΑ τοῦ Κερασόβου, 1½ ὥρ. μακρὰν τοῦ χωρίου. Εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ἔχουν κατακρημνισθῆ λίθοι ἐκ τοῦ ὑπερθεν βουνοῦ, παρουσιάζοντες ὄψιν ἐρειπίων.

Χαλίκι· τό· κορυφογραμμὴ βορ. τοῦ Δεντσίκου, ἔχουσα εἰς πολλὰ σημεῖα σωροὺς μικρῶν λίθων (χαλίκια).

Χαλκιᾶδες, οἱ· σ' Χαλκιᾶδες· ἀμπελῶνες καὶ ἀγροὶ εἰς 15' ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ χωρίου Πυρσογιάννης. Εἰς τὸ μέρος αὐτὸ εὔρεθησαν ὑπὸ γεωργῶν σιδηρᾶ καὶ χάλκινα ὄπλα (λόγχαι, ξίφη, μάχαιραι).

Χανόπλο, τό· περιοχὴ κάτωθι τῆς Μολίστης πρὸς τὸν Σαραντιάπορον καὶ πλησίον τῆς πρὸς Κόνιτσαν ὁδοῦ. Ὑπῆρχεν ἐκεῖ εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν μικρὸν χάνι, οὔτινος σώζονται τὰ εῖρηπια. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ὑπῆρχεν εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν καὶ φυλάκιον, ἐν τῷ ὁποίῳ διέμενον 3 - 4 χωροφύλακες Τοῦρκοι (ζαπτιέδες), ὅπερ ἐλέγετο χανόπλο. Σήμερον λέγεται παλιοντάμπορο. Πλησίον τῆς περιοχῆς ταύτης παρὰ τὸ Βουργοπόταμο εὔρηται ἢ τοπων. Καπελειὸ (ἐκ τοῦ Καπηλεῖον).

Χειμαδιά, τά· στὰ Χ'μαδγιά· περιοχὴ δυτ. τῆς Καστάνιανης πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ Σαραντιαπόρου ὑδρόμυλον αὐτῆς. Ἐκλήθη οὕτω, διότι τὸ μέρος αὐτό, ὡς χαμηλότερον, εἶναι κατάλληλον διὰ τὴν διαχείμανσιν αἰγοπροβάτων.

Χοντροβοῦνι, τό· περιοχὴ καλλιεργουμένη καὶ εὔφορος ΝΔ τοῦ χωρίου Πλάβαλης ('Αγίας Βαρβάρας).

Χοροστάσι, τό· στὸ Χοροστάσ'· τοποθεσία δυτ. τῆς Βούρμπιανης καὶ εἰς 15' ἀπὸ τοῦ χωρίου ἀπόστασιν. Ἐκλήθη οὕτω, διότι εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν θὰ ἔστηνον χορὸν οἱ πανηγυρισταὶ οἱ ἐπιστρέφοντες εἰς τὸ χωρίον ἐκ τῶν ὑπερκειμένων ἐξωκκλησίων τῆς Ἀναλήψεως, πρόφ. Ἡλία (Ἄϊ Λια) καὶ Ἄϊ Τριάδας. Σημειωτέον, ὅτι τὸ ἔδαφος εἰς τὸ μέρος αὐτὸ παρουσιάζει σχετικὴν ὀμαλότητα κατάλληλον διὰ χορὸν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν καθόλου κατωφέρειαν τὴν διήκουσαν ἀπὸ τῶν ἐν λόγῳ παρεκκλησίων μέχρι τοῦ χωρίου. Σήμερον πολλάκις ὁ χορὸς αὐτὸς τῶν ἐπιστρεφόντων κατὰ τὸ ἔσπερας πανηγυριστῶν, γίνεται χαμηλότερα, εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἄϊ Γιώργη.

Χότζια Πέτρα, στοῦ Χότζια Ἰμ Πέτρα· τόπος Κονίτισης πέραν τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀφίου τοξοειδοῦς γεφύρας. Ἐκλήθη οὕτω, διότι ἐπὶ μιᾶς παρὰ τὴν ὁδὸν μεγάλης πέτρας εἶχεν ἀναβῆ ποτε εἰς Χότζιας καὶ ἐκεῖθεν μεγαλοφῶνως προσηύχετο.

Χτένι, τό· στὸ Χτέν'· κρημνὸς ἀπότομος νοτίως τῆς Σέλτισης παρὰ τὸ Κλειδί. Πολλοὶ ἀπότομοι, γυμνοὶ καὶ ὀλισθηροὶ βράχοι, ἐφ' ὧν εἶναι ἀδύνατον νὰ πατήσῃ ἄνθρωπος, ὀνομάζονται μὲ τὸ τοπωνύμιον Χτέν'. Πρὸβλ. στὸ Χτέν' τοῦ Νταμποριοῦ, βραχώδης κορυφογραμμὴ παρὰ τὸ Νταμπόρ' Πυρσογιάννης.

Ψαρί, τό· δάσος ἐκ πυκνοτάτων μικρῶν δένδρων ὄξυᾶς δυτ. τῆς Βούρμπιανης καὶ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ἀπ' αὐτῆς.

Ψεματάρης, ὁ· στὸμ Ψεματάρ'· περιοχὴ νοτίως καὶ πλησίον τῆς Βούρμπιανης, κληθεῖσα οὕτω ἐκ τοῦ ὀρηκτικοῦ χειμάρρου τοῦ διερχομένου ἐκεῖθεν, ὅστις καὶ Ψεματάρ'ς ἐπικαλεῖται.

Ψημένος, ὁ· στὸμ Ψημένος· περιοχὴ ΒΑ τοῦ Ἰζβόρου, ὅπου, κατὰ τὴν παράδοσιν, οἱ Τούρκοι ἔψησαν κάποιον Χριστιανόν.

Γ'

Γλωσσάριον.

Α

άθανιά (ή) [ιταλ.]· ή συκοφαντία, ή καταλαλιά.

άβγάτισμα (τό)· ή έπαύξησης, ή από τών δακτύλων άρχή του πλεξίματος της κάλτσας, έπειδή όσο προχωρούν στο πλέξιμο αυξάνουν οί θηλιές.

άγγειό (τό) πληθ. τ' άγγειά· δοχείον ιδίως εκ χαλκού. «θέλω να καλαίσω τ' άγγειά», να κασιτερώσω τὰ άγγειά.

άγγελοκρούομαι (ο)· χτυπιούμαι από τους πόνοους· άγγελοκρούεται σαν τ' όρνιθα που τὸ σφάζουν». Λέγεται και επί του έτοιμου θανάτου.

άγκαλιά (ή)· εκτός της συνήθους σημασίας εις τόν πληθ. «άγκαλιές» λέγονται αί δοκοί της στέγης, αί ψαλίδες, αί όποϊαι καρφώνονται ή μία επί της άλλης εις τὸ άκρον. «Μιά γκαλιά ξύλα, μια γκαλιά χοριάρι», όσο μπορεί να πάρη κανείς με τὰ δυὸ χέρια εις τήν άγκαλιάν του.

άγκαντιρευτιά (ή)· ή ιδιότης του άγκαντίρευτου, ή άνεπροκοπιά.

άγκαντίρευτος (ό)· ό μη έχων ούδε μίαν προκοπήν, λόγω σαματικής ή διανοητικής άγκανότητος.

άγκαστη (έπίρο.)· ελιτηδες, εκ προθέσεως γηθηθα άγκαστη να σε ιδω.

άγκίδα (ή)· τεμάχιον δαδίου (άκίς). Οί ύλοτόμοι όνομάζουν «άγκίδες» τὰ μικρά τεμάχια, τὰ όποϊα πετιοῦνται κατά τήν πελέκησιν τών κορμών οϊουδήποτε δένδρου. Άγκίδα, λέγεται και τὸ άγκάθι. «Μοῦ μπήκε μια γκίδα στο ποδάρ'.

άγκούσα (ή)· ή δύσπνοια, ή πνιγμονή.

άγκουσεύομαι (ο)· έχω δύσπνοϊαν, δυσκολεύομαι κατά τήν άναπνοήν, ιδίως εις τόν ύπνον, εκ τινος άσθενείας.

άγκωνάρι (τό). 1) ό γωνιαίος πελεκητός λίθος. 2) ή μεγάλη γωνιαία δοκός της στέγης.

άγλειψιές (οί)· λόγια κολακευτικά, χαϊδευτικά.

άγλύκατος (ό)· ό μη έχων γλύκαν, ό πικραμένος, ό δυστυχής. «'Ωρ' άγλύκατε κι' άδοῦρτε».

ἀγνάντια (ἐπίρρ.)· ἀπέναντι, ἀντίκρου·
«τὰ σπίτια μας εἶν' ἀγνάντια».

ἄδεια (ἦ)· ἡ εὐκαιρία· ἀδειάζω καὶ
ξαδειάζω=εὐκαιρῶ.

ἀδερφομοῖρι (τό)· τὸ ἐκ κληρονομίας
ἀδελφοῦ μερίδιον.

ἀδιάνοτος (ὁ)· ὁ κοιμώμενος βαθειὰ
ἐξ ἀσθενείας ἢ ἐκ κοπώσεως.

ἀδούλευτος (ὁ)· ὁ μὴ ἐργαζόμενος
κουραστικὰ καὶ ὡς ἐκ τούτου
ὁ μὴ ἐξηντλημένος σωματικῶς,
ὁ δυνατός· «ἀδούλευτος ἄν-
θρωπος».

ἀδοῦρτος (ὁ)· ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος, ὡς
ἐκ τῆς ἀδυναμίας του, δὲν δύ-
νεται νὰ βαστάξῃ, νὰ ἀνθέξῃ.
Ἡ λέξις συνήθως ὡς κατάρα.
«Ὡρ' ἀδοῦρτε», «ποῦ ἦσουν ὦρ'
ἀδοῦρτο».

ἀδράζω (ρ)· ζεσταίνομαι πολὺ ἀπὸ
τῆ φωτιὰ μέχρι καψίματος. Ὁ
ἀόρ. ἀδραξα, ἀδραξε σημαίνει
ἐπιασα, ἄρπαξα· «τὴν ἀδραξε»
τὴν ἐπῆρε, τὴν ἄρπαξε. «Αἰ-
τός τὴν κόρη γάδραξε ἀπὸ τὸ
παραθύρι». (δημ. τραγ.). Ἡ ἐ-
τυμολογία ἐκ τοῦ δράττομαι.

ἄζάτι (ἐπίρρ.)· χωρὶς περιορισμόν,
ἐλεύθερα, ἰδίως ἐπὶ ζώων, ὅ-
ταν βόσκουν εἰς μέρη ἀπηγο-
ρευμένα. «Ἀπόλ'χαν τὰ γίδια
ἄζάτ' στ' ἀμπέλια».

ἀήσωτος (ὁ)· ὁ μὴ ἔχων ὑπόληψιν
(σκιάν) μετὰ βαρὺ παράπτω-
μα.

ἄλαλα καὶ μπάλαλα (τά)· τὰ ἀνόητα
λόγια, τὰ παράλογα. «Μοῦ φώ-
ναξε τ' ἄλαλα καὶ μπάλαλα».

ἄλαταριά (ἦ)· τὸ ὁμαλὸν ὁπωσδήπο-
τε μέρος, ὅπου οἱ ποιμένες δί-

δουν ἄλας εἰς τὰ γιδοπρόβατα,
τοποθετοῦντες αὐτὸ σὲ ἴσια
λιθάρια.

ἄλέημονος (ὁ)· ὁ ἄσπλαγχνος, ὁ σκλη-
ρόκαρδος.

ἄλειτούργητος (ὁ)· ὁ ἐλεεινὸς καὶ κα-
κεντρεχῆς ἄνθρωπος. Λέγεται
καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξ ἀραβοσίτου ἄρ-
του.

ἄλέλεξη (ἦ)· ἡ βαρεῖα καὶ κακῆς
μορφῆς ἀσθένεια, ἰδίως ἡ φθί-
σις. «Τὸν ἔρρ'ξε σ' ἀλέλεξη»,
ἔγινε φθισικός.

ἄλευράμπαρο (τὸ) ἡ ξυλίνη ἀποθή-
κη, ἡ προωρισμένη διὰ τοπο-
θέτησιν ἀλεύρου.

ἄλικοτάω (ρ)· ἐμποδίζω τὴν ἀναχώ-
ρησιν ἐνός. «Τοὺς ἀλικότ'σαν
στὴν Κόντσα», τοὺς ἠμπόδι-
σαν, δὲν τοὺς ἀφῆκαν νὰ πε-
ράσουν. «Μᾶς ἀλικότ'σε ὁ και-
ρός», μᾶς ἠμπόδισεν ἡ κακο-
καιρία.

ἄλίσβας (ὁ)· μέρος ἐπικλινῆς χωμα-
τῶδες, ὅπου ἡ χιών, λόγω τῆς
κλίσεως τοῦ ἐδάφους, δὲν πα-
ραμένει πολὺ· «οἱ ἀλίσβηδες
εἶναι ξήχιονοι».

ἄλισβερίσ' (τὸ) [τουρκ.]· ἡ δοσολη-
ψία, τὸ δοῦναι - λαβεῖν· «ἔχει
καλὸ ἀλισβερίσ'», εἶναι τακτι-
κὸς καὶ συνεπῆς εἰς τὰς δοσο-
ληψίας του.

ἄλλόξενος (ὁ)· ὁ ἐντελῶς ξένος, ὁ
ἄγνωστος. «Κι' ἓνας ξένος κι'
ἄλλόξενος, ἦρθε καὶ μᾶς τὴμ
πῆρε» (δημ. τραγ.).

ἄλυχτάω (ρ)· γαυγίζω (ἰδίᾳ ἐπὶ
σκύλων). Λέγεται καὶ ἐπὶ ἀν-
θρώπων ἐριζόντων· «ἄφ'στον

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

- κι' ἄς ἀλυχτάη», ἄς φωνάζη ὅσο θέλει. «Ν' ἀλυχτήσ' καὶ νὰ πεθάν'», ὡς κατάρρα. (Ἡ ἔτυμολογία ἐκ τοῦ ὑλακτῶ).
- ἀμαλαγιά (ἦ): μέρος μὲ ἀφθονον τροφήν διὰ ζῶα.
- ἀμάχεμα (τό): τὰ σύλληπτρα, ἅτινα δέον νὰ λάβη ὁ ἀγροφύλαξ.
- ἀμαχεύω (ο): συλλαμβάνω εἰς ξένον κτήμα ἄνθρωπον κλέπτοντα ἢ ζῶον βόσκον. «Τὸν ἀμάχεψε ὁ ντραγάτ'ς», τὸν συνέλαβεν ὁ ἀγροφύλαξ προξενουῦντα ζημίαν εἰς ξένον κτήμα.
- ἀμιλιακὸ (τό): 1) ὁ ξενῶν, τὸν ὁποῖον ἔχουν εἰς τὰ χωριά διὰ τὴν διανυκτέρευσιν τῶν ξένων. 2) ὁ φόρος τὸν ὁποῖον ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐπλήρωνον οἱ κάτοικοι εἰς τὸν μουχτάρην διὰ τὰ ἔξοδα πρὸς φιλοξενίαν τῶν τουρκικῶν ἀποσπασμάτων.
- ἀμπαροκοίλης (ὁ): ὁ ἔχων μεγάλην κοιλίαν, ὁ τρώγων πάλυ, ὁ ἀχόρταγος.
- ἀμπουρας (ὁ): ὁ ἀεμὸς. Λέγεται καὶ «ἀμπούρα» (ἦ): «τὰ μπάνια τοῦ Ἰζδὲρ' βγάζουν ἀμπουρα».
- ἀναβλιάζω (ο): φωνάζω δυνατὰ καὶ μετὰ κλαυθμῶν (ἰδίως ἐπὶ τῶν νεογεννήτων βρεφῶν καὶ νεογνῶν). «Ἀνάβλιαξε τὸ παιδί». «Τ' ἔχ' κι ἀναβλιάζ' τ' ἀρνί;».
- ἀναβοδίζω (ο): περνῶ τὶς κλωστῆς (τὰ νήματα) στὰ μιτάρια καὶ στὸ ξυλόχτενο γιὰ νὰ γυφάνω στὸν ἀργαλειό.
- ἀναβόδισμα (τό): ἡ ἐργασία ποὺ κάμνει ἓνας γιὰ νὰ περάσῃ τὶς κλωστῆς εἰς τὰ μιτάρια καὶ τὸ χτένι.
- ἀναβροχιά (ἦ): ἡ ἀνομβρία. «Στὴν ἀναβροχιά καλὸ εἶν' καὶ τὸ χαλάζι» (παροιμ.).
- ἀναδεύομαι (ο): 1) ἀνακατώνομαι σὲ ξένες δουλειές, ἐπεμβαίνω. «Μὴν ἀναδεύεσαι» 2) στριφογυρίζω. «ἀναδεύονται σὰν τὰ σκουλήκια».
- ἀνάμερα (ἐπίορ): εἰς ἀπόκεντρον μέρος καὶ οἶονεὶ κρυφόν. «Μὲ πῆρ' ἀνάμερα καὶ τ'ἀπαμε».
- ἀναμερνάω (ο): παραμερίζω καὶ ἀφίνω τὸν δρόμον ἐλεύθερον, ἀποσύρομαι, κάμνω τόπον. «Ἀναμέρσε», κάμνε τόπο.
- ἀνάμι (τό): ἡ κακὴ φήμη, τὸ κακὸ ὄνομα.
- ἀναργός (ὁ): ὁ βραδέως ἐργαζόμενος. «ἀναργη γυναῖκα».
- ἀνάρτυγο (τό): τὸ νηστήσιμον φαγητόν.
- ἀνάσα (ἦ): ἡ ἀναπνοή. Λέγεται ἐπίσης, προκειμένου διὰ δοχεῖον ἐσφραγισμένον (βουλωμένον), ὅταν τοῦτο ἔχη κάποιαν ὀπλήν. «Ὁ ντενεκὲς κάπου παίρ' ἀνάσα».
- ἀνασάινομαι (ο): ἀηδιάζω, συχαίνομαι. «ἀνασάινομαι ποὺ τὸν βλέπω».
- ἀνασαίνω (ο): παίρνω ἀναπνοὴν ἐλαφρὰ καὶ ἀργά, (ἰδίως ἐπὶ ἐτοιμοθανάτου). «Ὅσ' ἀνασαίν'», μόλις ἀναπνέει.
- ἀνασασμὸς (ὁ): ἡ ἀναπνοή. «Τοῦ πχιάσκ' ὁ ἀνασασμὸς», δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀναπνεύσῃ.
- ἀνασερνάω (ο): καθαρίζω διὰ τοῦ σαρώθρου ἢ διὰ τῶν χειρῶν

- τὴν αὐλήν, τὸν δρόμον, ἢ τὸ χωράφι ἀπὸ τὰ ἐν αὐτοῖς ἄχρηστα.
- ἀνατοίρια (ἦ)· ἡ ἀηδία, ἡ ἀνατριχίλα. «Δὲν τρώω, μῶρετ' ἀνατοίρια».
- ἀνατσιριάζω (ρ)· [ἐκ τοῦ ἀνατριχιάζω]· ἀνατριχιάζω μέχρι φρίκης ἐπὶ τῇ θέᾳ ἀηδοῦς τινος, ἢ ἐπὶ τῇ γεύσει δυσαρέστου φαγητοῦ. «Μ' ἀνατσιριάσ' τό κορμί».
- ἀναχορταγιά (ἦ)· ἡ ἰδιότης τοῦ ἀναχόρταγου, ἡ λαιμαργία.
- ἀναχόρταγος (ὀ)· ὁ μὴ χορταίνων, ὁ λαίμαργος.
- ἀναφακᾶς (ὀ) [τουρκ.]· ἡ καθημερινή τροφή, ἡ δαπάνη διὰ τὴν καθημερινὴν τροφήν. Τὸ μπουλάρ' θέλ' τὸν ἀναφακᾶ του». «Ἀγόρασα ὄτάρ' γιὰ τὸν ἀναφακᾶ τοῦ σπιτιοῦ».
- ἀνεμόσκαλα (ἦ)· ἡ κινητὴ ξυλίνη κλίμαξ, διὰ τῆς ὁποίας ἀναβαίνουν εἰς τὰ δένδρα.
- ἀνεμοσοῦρι (τό)· ὁ μετὰ χιονος ὁρμητικὸς ἄνεμος, ἡ χιονοθύελλα.
- ἀνέμποδο (τό)· τὸ ἐμπόδιον.
- ἀνεπάντεχο (τό)· τὸ ἀπροσδόκητον, τὸ μὴ ἀναμενόμενον. «Αὐτό ἦταν ἀνεπάντεχο», δὲν τὸ περιμέναμε.
- ἀνεπρόκοπος (ὀ)· ὁ μὴ ἔχων οὐδεμίαν προκοπὴν, ὁ ἀνίκανος.
- ἀνερώτ'γα (ἐπίρρ.)· χωρὶς ἐρώτησιν. «Ἀνέβ'κε στὴ γκερασιά μ' ἀνερώτ'γα».
- ἀνέσωστο (τό)· λέγεται ἐπὶ τῶν βρεφῶν καὶ τῶν νεογνῶν τῶν ζώων, τὰ ὁποῖα εἶναι θνησιγενῆ, ἐπειδὴ δὲν γεννῶνται εἰς τὸν ὠρισμένον χρόνον. «Γίνκ' ἀνέσωστο, γιὰτὶ τὸ λ'παν οἱ μέρες».
- ἀνήγκαιρο (τό)· τὸ νωπὸ ψωμί, τὸ μόλις ἐκ τοῦ φούρνου ἐξαχθέν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ μπαγιάτικο.
- ἀνήμπορος (ὀ)· ὁ ἀδιάθετος, ὁ ὀλίγον ἀσθενής.
- ἀνθρώποκαλύβα (ἦ)· ἡ μικρὰ ἐκ κλάδων ἢ ξύλων καλύβη, πλησίον τῆς στάνης ἢ τῆς μάνδρας, προωρισμένη διὰ τὴν διανυκτέρευσιν τῶν ποιμένων.
- ἄντα (σύνηδ. χρόν.)· ὅταν· «ἄντά'πρεπε δὲν ἔβρεχε καὶ τώρα χαλαζιώνει» (παροιμ.)· «ἄντα σοῦλεγα δὲ μ' ἄκουγες»· λέγεται καὶ ὄντας, φόντας, σίντας, μετὴν σημασίαν τοῦ ὅταν.
- ἄνταμος (ὀ)· ὁ χονδροειδῆς καὶ ὡς ἐκ τούτου ἄσχημος.
- * ἄντάρα' (ἦ)· 1) ἡ ὁμίχλη· 2) ἡ

1. Αἱ διὰ τοῦ σημείου τούτου(*) σημειούμεναι λέξεις ἀπαντοῦν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ βιβλίον, προσετέθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ ὑποφαινομένου. Διὰ τὴν ἐξήγησιν τινῶν ἐκ τούτων, ἰδίᾳ τουρκικῶν, ἔλαβον πληροφορίας ἐκ τῶν ἐν Ἰωαννίνοις γερόντων Βουρμπιανιτῶν καὶ προθύμως πρὸς τοῦτο μὲ ἐξυπηρέτησεν ὁ κ. Σπ. Τσοῦνης· τοὺς ἐν λόγῳ συμπατριώτας καὶ ἐντεῦθεν εὐχαριστῶ. Ἐκτὸς τῶν λέξεων αὐτῶν καὶ ἄλλας τινὰς κατέγραψα, μὴ ἀπαντώσας εἰς τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου, ἔτι δὲ καὶ προσθήκας τινὰς, ὅπως ἀναγκαίας, παρενέβαλον εἰς ἐξηγήσεις λέξεων τοῦ Γλωσσαρίου. Γενικῶς ὁ ἀστερίσκος (*) ὑποδηλοῖ προσθήκην ἰδικήν μου [N.X.P.]

- ταραχή, ἢ ζάλη. «Μ' ἔπιασε ἀντάρα» 3) καθ' ὑπερβολήν, πολύ. «ἤπιαμε πού πῆγ' ἀντάρα».
- ἀντέτι (τό) [τουρκ.] ἢ συνήθεια, τὸ ἔθιμον «Τό ἔχει ἀντέτ'», συνηθίζει.
- ἀντζα (ἦ) τὸ παχύτερο, τὸ σαρκῶδες μέρος τῆς κνήμης, ἢ γάμπα.
- ἀντζιουρώνομαι (ο) ὑπερηφανεύομαι, παίρνω θάρρος. «Κάτ' πολὺ μᾶς ἀντζιουρώθ' κες».
- ἀντί (τό) πληθ. τ' ἀντιά· τὰ δύο κυλινδροειδῆ ξύλα τοῦ ἀργαλειοῦ, πού ἔχουν ἀπὸ τὴν μίαν ἄκρην κεφάλι τετραγώνο μὲ τέσσαρας τρύπας καὶ εἰς τὰ ὁποῖα τυλίσσουν τὸ ὑφαινόμενο (μπροστινὸ ἀντί) καὶ τὸ στημόνι (πιστινὸ ἀντί).
- ἀντράλα (ἦ) ἢ ζάλη, ἢ ταραχή, ὃ ἔκ τῆς σκοτοδίνης πονοκέφαλος. «Ἔχω μιὰ ἄντράλα στὸ κεφάλι».
- ἀντρομοῖρι (τό) τὸ ἔκ κληρονομίας τοῦ ἀνδρὸς μερίδιον.
- ἀντροχωρίστρα (ἦ) ἢ βδελυρὰ καὶ μαχηρὰ γυνή, ἢ ἐμβάλλουσα διχονοίας εἰς τὰ ἀνδρόγυνα.
- ἀξέβγαλτος (ὁ) ὁ ἀπειρος· «Ἔυλι ἀξέβγαλτο», σκύλος, ὁ ὁποῖος δὲν ἔμαθεν ἀκόμη νὰ κυνηγάη, λόγῳ τῆς μικρᾶς ἡλικίας του.
- ἀξημέρωτος (ὁ) ἐκεῖνος διὰ τὸν ὁποῖον δὲν θὰ ξημερώσῃ ἄλλη ἡμέρα. Ἡ λέξις συνήθως εἰς κατάρας. «Μώρ' ἀξημέρωτε», ἦτοι νὰ μὴ ἀξιωθῆς νὰ ἴδῃς ἄλλην ἡμέραν.
- ἀπαλλαγή (ἦ) ὡς κατάρα. «Τὴν κακὴ σ' τὴν ἀπαλλαγή», νὰ κακογλυτώσῃς.
- ἀπαντοχή (ἦ) ἢ εὐχάριστος προσδοκία, ἢ ἐλπίδα. «Ἔχει τὴν ἀπαντοχὴ στὸ γυιό τ'ς», στηρίζει τὰς ἐλπίδας τῆς εἰς τὸν υἱὸν νῆς.
- ἀπανωτιὸ (ἐπίρρ.) ἔπάνω στό... «Μᾶς ἤυρε ἀπανωτιὸ στὸ τραπέζι», ἐνῶ τρώγαμε. «Τὸν εἶδα ἀπανωτιὸ στὸ φυγιό» τῆ στιγμὴ πού ξεκινούσα.
- ἀπέ (ἐπίρρ.) ἔπειτα, μετὰ ταῦτα. Ἄπαντᾶ πάντοτε μετὰ τοῦ «καί». «Ἄϊντε κι' ἀπέ σοῦ δείχνω ἄγῳ», (ἐπὶ ἀπειλῆς).
- * ἀπεικάζω (ο) ἐννοῶ, καταλαβαίνω, ἀντιλαμβάνομαι, συμπεραίνω. «Ἀφόντις καὶ τ' ἀπείκασε δάνει τὰ μαῦρα» (δημ. τραγ.).
- ἀπίκραντος (ὁ) ὁ μὴ ἔχων πίκραν, ὁ ἀνοιχτόκαρδος, ὁ εὐθυμος.
- ἄπλα (ἦ) ἢ εὐρυχωρία καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἀνεσις. «Ἡῦρε τὴν ἄπλα τ'».
- ἀπλάδα (ἦ) 1) τὸ μεγάλο ἀβαθὲς πινάκιον. 2) ὁ δίσκος, τὸν ὁποῖον περιφέρει ὁ ἐπίτροπος τοῦ ναοῦ εἰς τοὺς ἐορτάζοντας, τοὺς ἐλιστρέφοντας ἀπὸ τὴν ξενιτειάν, τὰ νιόγαμπρα κ.λ. «Θὰ σοῦ φέρ' ν τὴν ἀπλάδα».
- ἀπλί (τό) ἀβαθὲς πικάκιον.
- ἀπλογιοῦμαι (ο) ἀποκρίνομαι, ἀπαντῶ διὰ δυνατῆς φωνῆς εἰς ἐρώτησιν. «Μὴν ἀπλογιέσαι».
- ἀποθένω (ο) παραθέτω τὸ τραπέζι μὲ φαγητά. «Μᾶς ἀπόθεκαν»,

μᾶς ἔστρωσαν τραπέζι διὰ νὰ φᾶμε. «Ἀπόθεσε», στρῶσε τραπέζι.

(ἀ)ποιτώρι (ἐπίρρ.) [ἀπό-τώρα]· πρὸ ὀλίγου, πρωτύτερα. «Ἀποιτῶρ τὸν εἶδα».

ἀποκόβω (ρ)· 1) ἀπογαλακτίζω τὸ βρέφος ἢ τὸ νεογνὸν (ἐπὶ ζώων) «Ἀπόκοψα τὸ παιδί», ἔπαυσα νὰ τὸ θηλάζω. 2) ἐκτιμῶ γενομένην ζημίαν, ὅποτε λέγεται καὶ ξεκόβω. «Ἀπόκοψαν τὴ ζημιά 100 δραχμές». 3) δι' εἰσηγήσεων καὶ ραδιουργιῶν γίνονται αἰτία νὰ ματαιωθῇ μελετώμενος ἄρραβὼν ἢ γάμος. «Θέλ'ν νὰ μ' ἀποκόψ'ν τὸ τσιουπί».

ἀποκοπάρης (ὄ)· ὁ ὑπὸ τῆς Κοινότητος διωρισμένος, ἵνα ἐκτιμᾶ γενομένης ζημίας, ὁ πραγματοποιώμων.

ἀποκοπή (ῆ)· ἡ ἄνευ ὠρισμένου ἡμερομισθίου γινομένη δουρασία, ἀλλὰ κατὰ συναλλαγὴν ἐκτίμησιν ἢ κατὰ μονάδα (κατὰ μέτρον, κατὰ τεμάχιον). «Οἱ μαστὸρ' ἔχ'ν τὴ δουλειὰ ἄποκοπή». Λέγεται καὶ «ἀποκοπῆς» (ἐπίρρ.)

ἀποκοῦμπι (τό)· τὸ ὑποστήριγμα, μεταφ. ὁ ἐν ταῖς δυστυχίαις βοηθὸς καὶ ὑποστηρικτής. «Δὲν ἔχει κέν' ἀποκοῦμπι», δὲν ἔχει κανένα ὑποστηρικτήν.

ἀποκουπίζω (ρ)· 1) γυρίζω ἐν δοχεῖον ἀνάποδα. 2) ἐξοδεύω ἀσώτως τὴν περιουσίαν.

ἀπόρριγμα (τό)· τὸ νεκρὸν νεογνόν, τὸ θνησιγενές. Περιφρονητι-

κῶς καὶ χλευαστικῶς λέγεται ἢ λέξις καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου καχεχτικοῦ καὶ μικροσώμου. «Τ' ἀπόρρ'γμα τοῦ κόσμου (τ'ς κοινωνίας)».

ἀπορρίχνω (ρ)· ἀποβάλλω τὸ νεογνὸν νεκρὸν (μόνον ἐπὶ ζώων). «Ἐφέτο τὰ γίδια ἀπόρρ'ξαν». «Γίδα ἄπορριγμέν', οὐρὰ ὄ'κωμέν'» (παροιμία).

ἀποχάω - ῶ (ρ)· λέγεται ἐπὶ τῶν μελισσῶν, ὅταν φεύγουν ἀπὸ τὴν κυψέλην διὰ νὰ σμηνοουργήσουν. «Τὸ μελίσσ' ἀπόχ'σε». *Ἡ ἐτυμολ. πιθανὸν ἐκ τοῦ «ἀποχτιῶ» μὲ τὴν σημασίαν τοῦ «γεννώ», καὶ μὲ ἐπίδρασιν τοῦ ἤχου (θορύβου) τοῦ βομβουνοῦτος σμήνους.

ἀποχτιπῶ (ρ)· προσβάλλω κάποιον ἐν θυμῶ καὶ κατὰ πρόσωπον. «Μ' ἀποχτιπ'σε σὲ τόσον κόσμο», μὲ προσέβαλεν ἐνώπιον πολλῶν ἀνθρώπων.

* ἀράδα (ῆ)· στοῖχος, στίχος, γραμμή, σειρά. «Πέντ' ἀράδες γραμμα», «μὲ τὴν ἀράδα σου». «φουστάν' τῆς ἀράδας», φουστάνι καθημερινῆς χρήσεως, «τὰ παπούτσια τὰ πῆρα μὲ τὴν ἀράδα», τὰ φορῶ καθημερινῶς.

ἀραδίζω (ρ)· διαβαίνω, περνῶ. Λέγεται καὶ ραδίζω. «Ἀκόμ' ἀραδίξ'ν στὸ Γαλαζιόχωμα».

ἀράδιση (ῆ)· ἡ θύρα δι' ἧς συγκοινωνοῦν δύο προσκείμεναι οἰκίαι, ἡ δίοδος.

* ἀραθυμάω - ῶ (ρ)· εὐρίσκομαι εἰς τοιαύτην ψυχικὴν κατάστασιν,

λόγῳ λύπης, πειράγματος, ὀργῆς κ.λ., ὥστε αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ κλαύσω. «Τὸ παιδί ἀραθύμῃσε πὺ τὸ μάλωσες».

* ἀραθυμώνω (ρ): ἐξοργίζομαι. «Ἡ κόρη ἀραθύμωσε καὶ βαρειαναστενάζει» (δημ. τραγ.).

ἀραλῆκι (τό): τὸ σωματικὸν ἐλάττωμα ἢ τὸ ψυχικὸν πάθος.

ἀρατίζω (ρ): ἀποπέμπω τινὰ μὲ κακὸν τρόπον. «Ἀράτισε τὸ γυιό μ'», ἔδιωξε τὸ παιδί μου μὲ κατάρες (ἀρές). Τὸ μέσον «ἀρατίζομαι» σημαίνει: γίνομαι ἄφαντος, φεύγω μακρὰν καὶ δὲν θέλω πλέον νὰ ἀκούω διὰ συγγενεῖς καὶ φίλους.

* ἀραχνος (ὀ): ὁ σκοτεινός, ὁ πένθιμος. «Μαῦρος κί' ἀραχνος».

ἀργανάκι (τό): τὸ μικρὸν τύμπανον τῶν ὀργανοπαικτῶν τὸ κοουμένον οὐχὶ διὰ τῶν δακτύλων, ἀλλὰ διὰ δύο μικρῶν ραβδίων.

* ἀργαστήρια (τά): τὰ καταστήματα, τὰ μαγαζιά, ἢ ἀγορά. «Θὰ κατεβῶ στ' ἀργαστήρια».

ἀργκελές (ὀ) πληθ. ἀργκελέδες: διετεῖς καὶ τριετεῖς ἵπποι καὶ ἡμίονοι ἐπὶ τῶν ὀποίων ἀκόμη δὲν ἐπέθεσαν σάγματα. Προσέτι καὶ αἱ φορβάδες, αἵτινες προορίζονται μόνον διὰ τὴν ἵπποπαραγωγήν, λέγονται ἀργκελέδες καὶ ἀργκελέδια.

ἀργκένσα (ἦ): ἡ γυνὴ ἢ μὴ ἔχουσα μικρὰ τέκνα, καὶ ἐπομένως ἔχουσα καιρὸν διὰ κοσμικὰς συγκεντρώσεις.

ἀρίδα (ἦ): 1) τὸ τρύπανον τῶν ξυ-

λουργῶν. 2) τὰ μεγάλα ὀστᾶ τῆς κνήμης, βραχιόνων. «Μάσε τ'ς ἀρίδες», συμμαζέψε τὰ πόδια σου.

ἀριδάει (ρ): μ' ἀριδάει=μὲ βασανίζει κάποια στενοχώρια, μὲ τύπτει ἢ συνείδησίς μου.

ἀρ'μνιά (ἦ): τὸ ἐντὸς τῆς ἄλμης (ἄρμης) κραμβολάχανον καὶ ἢ ἔξ αὐτοῦ σαλάτα.

* Ἀρίνα (ἦ): παραφυὰς τοῦ Γράμμου.

ἀρχᾶς (ὀ) [τουρκ.]: τὸ ὀπισθεν μέρος ἐνός τοίχου, ὅπερ χρησιμεύει ὡς ὑποστήριγμα αὐτοῦ, ἰδίως ἐπὶ θεμελίων.

ἀρμάτα (ἦ): 1) τὰ φορέματα τῆς μελλονυμφου, τὰ καλὰ ροῦχα: «ῥάφτω τὴν ἀρμάτα τῆς τσιούπως μου». «Ἡ ἀρμάτα θγάζει μάτια» (παροιμ.). 2) τὰ καινουργῆ ἔξαοτήματα τοῦ φορηγοῦ ζώου (σαμᾶρι, λουριά, τριχιές κ.λ.) «Δέκα λίρες τὸ μπουλάρ' καὶ μιὰ ἢ ἀρμάτα του ἔντεκα».

ἀρματώνω (ρ): στολίζω, ἰδίως τὴν νύφην, ἀλλὰ καὶ «ἀρματώνω τὸν ἐπιτάφιον», στολίζω τὸν ἐπιτάφιον μὲ λουλούδια. «Ἀκέμα δὲν ἀρμάτωσαν τὴ νύφη».

ἀρνιακὸ (τό): τὸ δέρμα τοῦ ἀρνίου, ἐνῶ τὸ δέρμα τῆς γίδας (κατσίκας) λέγεται κατσιδερό.

ἀρόγιστος (ὀ): ὁ μισθωτός, ὁ ὀποῖος διατελεῖ ἄνευ ἐργασίας (ποιμὴν, βουκόλος, ἀγροφύλαξ).

ἄρον-ἄρον (ἐπίρρ.): βιαστικά, σιὰ γρηγορά: «τὸ μ πῆραν ἄρον-

ἄρον». (*Ἐκ τῆς Εὐαγγελ. φρ. «ἄρον, ἄρον σταύρωσον αὐτόν».)

ἄρπαλῆκι (τό): τὸ δόντι τῶν φορτηγῶν ζώων, τὸ ἐκφυόμενον μετὰ τὸ ἕον ἔτος, ἔξ οὗ εὐρίσκουσι τὴν ἡλικίαν τοῦ ζώου. «Δὲν ἔβγαλε τ' ἄρπαλῆκ' ἀκόμα».

ἄρπ'δάω (ρ): πηδῶ, ρίχνομαι.

ἄρπηδόνια (τά): τὰ περισσεύοντα μικρὰ τεμάχια ἐκ τῆς κλωστῆς τοῦ στήμονος.

ἄρτς - βούρτς [ἐκ τοῦ ἄρτσιβούρτσι].

Παρ' Ἀρμενίοις ἡ λέξις σημαίνει ἑβδομάδα νηστείας, ἣτις συμπίπτει πρὸς τὴν παρ' ἡμῖν πρὸ τῶν Ἀπόκρεων ἑβδομάδα, καθ' ἣν ἡ κρεωφαγία ἐπιτρέπεται τὴν Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν. Ἐκ τούτου ἡ λέξις μετέπεσεν εἰς μεταφορικὴν σημασίαν καὶ δηλοῖ: χωρὶς οὐδένᾳ περιορισμόν, μετὰ τὴν ἑβδομάδα. «Γὰ παπούτσια τὰ πῆρες ἄρτς-βούρτς».

ἄρτυμῆ (ἡ): τὴ λίπη (βούτυρον, ἔλαιον) δι' ὧν ἀρτύνουν τὰ φαγητά. Ἡ περίοδος τῆς κρεωφαγίας.

*ἄρτύνω καὶ ἄρτίζω καὶ ἄρταίνω (ρ): κάμνω τινὰ νὰ φάγη κρέας, γάλα κ.λ., ἅτινα ἀπαγορεύονται κατὰ τὸν χρόνον τῆς νηστείας. «Μὲ ἄρτυσε». Τὸ μέσον «ἄρταίνομαι» = ἰρεοφαιγῶ. «Δὲν ἄρτύθ'κα τὴ Σαρακοστή», δὲν ἔφαγα κρέας, γάλα κ.λ. Ὅθεν «δὲν ἄρταίνομαι» = νηστεύω.

*ἀσθήκης (ὁ) [τουρκ.]: ὁ ἐρωμένος, ὁ ἔχων ὠραῖον παράστημα, ὁ λεβέντης, τὸ παλληκάρι, θηλ. «ἡ ἀσθήκισσα».

*ἀσίγητος (ὁ): ὁ διαρκῶς φωνάζων, ὁ μὴ σιγῶν (ιδίως ἐπὶ τῶν κλαιόντων βρεφῶν). «Ἀσίγητο ἀπὸ τὸ πρωί» ἦτοι διαρκῶς κλαίει ἀπὸ τὸ πρωί. Αἱ φρ. «ἀσίγητος στὴ δουλειά, ἀσίγητος στὸ φαῖ» λέγονται διὰ κάποιον, ὅστις διαρκῶς ἐργάζεται, διαρκῶς τρώγει. Προβλ. καὶ ρ. σιγάω μετὰ τὴν σημασίαν τοῦ παύω, σταματῶ.

ἀσιγούρευτος (ὁ): ὁ μὴ ἠσυχάζων, ὁ ἐπιθυμῶν πάντοτε νὰ ἐργάζεται.

*ἄσπρα (τά): χρήματα, χρηματικὴ περιουσία. ἄσπρο = παλαιὸν τουρκικὸν νόμισμα.

*ἀστοχῶ (ρ): ξεχνῶ, λησμονῶ. «ἀστόχησα», ἔλησμόνησα.

ἀτόφιος (ὁ): 1) ὁ ὀλόκληρος, ὁ μονοκόμματος 2) ὁ ἄξεστος καὶ ἄσχημος ἄνθρωπος.

αὐλακᾶς (ὁ): ὁ ὑδρονομεύς ὁ διωρισμένος πρὸς ἐπιτήρησιν τοῦ διατὴν ἄρδευσιν τῶν κτημάτων αὐλακος.

αὐλακιά (ἡ): τὸ αὐλάκι ποὺ κάμνει τὸ ἄροτρον εἰς τὸν ὠργωμένον ἄγρον.

ἀφύσχος (ὁ): ὁ κακὸς κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, ὁ παρὰ τὴν φύσιν, ἐκεῖνος τὸν ὅποιον δὲν δύναται τις νὰ ὑποφέρῃ, ὁ ἀνυπόφερτος.

ἀχαῖρευτος (ὁ): ὁ κακότυχος, ἐκεῖνος ἐκ τοῦ ὁποίου δὲν περιμένει

τις οὐδὲν καλόν. (χαῖρ=λ. τουρκ. τὸ καλόν, ἢ καλὴ τύχη).

ἀχάλαγος (ὁ)· ὁ κακός, ὁ ἄδικος ἄνθρωπος, τὸ σῶμα τοῦ ὁποίου καὶ ἐν τῷ τάφῳ δὲν θὰ χαλάσῃ. «Νὰ τὸν βροῦν ἀχάλαγο», νὰ μὴ λειώσῃ τὸ σῶμα του (κατάρρα).

* ἀχαμναίνω (ρ)· ἀδυνατίζω.

ἀχαμνός (ὁ)· ὁ ἀδύνατος, ὁ σωματικῶς ἐξηντημένος· «τὰ ἀχαμνά» = τὰ ἀπόκρυφα μέρη τοῦ ἀνδρός. Ἡ φρ. «Μοῦρθ' ἀχαμνά», σημαίνει μὲ πῆρε τὸ παράπονο, συγκινήθηκα.

ἀχμάκης (ὁ) [τουρκ.]· ὁ ἀνόητος, ὁ ἡλίθιος, ὁ νωθρός· (οὐζούν-ἀχμάκης).

ἀχόν' (ἐπίρρ.)· πλήρως, ἰδίως ἐπὶ τῶν κατὰ κόρον καταβροχθιζόντων τὰ φαγητά. «Γίνχ' ἀχόν'», ἔφαγα πολύ, ἔφούσκωσα.

ἀχός (ὁ)· ὁ μακροθὲν ἐροχόμενος βαθὺς ἤχος, τὸ βουγγητό. «Ὁ ἀχός τοῦ ποταμοῦ». «Τ' εἰν' ὁ ἀχός π' ἀκούγεται κι' ἡ ταρχή μεγάλη» (δημ. τρα.).

ἄχτι (τὸ) [τουρκ.]· ἡ ἐκ τοῦ πάθους ἐκδίκησις. «Θὰ βγάλω τ' ἄχτι μου», θὰ ἐκδικηθῶ. «Νὰ καῆς νὰ γένῃς στάχτη, νὰ βγῇ τῆς καρδιᾶς μου τ' ἄχτι».

ἀψιώνω (ρ)· (ὡς ἀμετ.) ἐρεθίζομαι, ὀργίζομαι. «Ἀψίωσε» = ἐθύμωσε πολύ. «Ἀψίωσε ἡ φωτιά», ἔγινε δυνατὴ, μεγάλη· (ὡς μετ.) ἐρεθίζω, ὀργίζω τινά.

ἀψύς (ὁ)· ὁ ὀξύθυμος, ὁ εὐκόλως ὀργιζόμενος. Τὸ θηλ. «ἀψιά» = ἡ δριμεῖα, ἡ καίουσα, ἡ δυνατὴ, «ἀψιά ρακὴ». «Ὁ πατέρας μ' εἰν' ἀψύς». «Τ' ἀψὺ τὸ ξιδ' τ' ἀγγειὸ τ' χαλνάει» (παροιμ.).

* ἀψυχῶ (ρ)· κάμνω μετρίαν χρῆσιν πράγματός τινος, φείδομαί τινος. «Τί τάψυχᾶς τὸ φίλημα κι' αὐτὰ τὰ μαῦρα μάτια» (δημ. τραγ.) «Ν' ἀψυχῆς τὰ παπούτσιὰ γιὰ νὰ τὰ χῆς καὶ τοῦ χρόν'».

βάγια (ἡ)· ἡ παραμάννα, ἡ τροφός, ἡ ὑπηρετρία. Βάγια (τὰ) = κλάδοι δάφνης διανεμόμενοι εἰς τοὺς ἐκκλησιαζομένους κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Βαΐων. «Ἦρθ' ὁ Λάζαρος ἦρθαν τὰ βάγια» (Λαζαρο τραγ.).

* βαένι (τό)· κυλινδροειδές, ἐξωγκωμένον κατὰ τὸ μέσον, ξύλινον βαρέλι οἴνου· (μεσαιων. βαγοίνιον).

βατζω (ρ)· κλίνω πρὸς τὸ ἐν μέρος λόγῳ ἀνίσου βάρους. «Τὸ μπουλάρ' βατζει», τὸ φορτίον κλίνει, ἐπειδὴ οἱ μεριές εἶναι ἀνισοβαρεῖς.

βαλαντώνομαι (ρ)· εἶμαι λυπημένος, μελαγχολικὸς ἀπὸ κρύφιον πάθος, συνήθως ἀπὸ ἔρωτα. «Καρδιά καλή, καρδιά κακή, καρδιά βαλαντωμένη» (δημ. τρα.).

βαλτάκι (τό)· τὸ μέρος ἢ μάλλον ὁ δρόμος ποὺ ἔχει πολλὰ λά-

σπες. «Τὰ θαλάκια στὴ θρύσ' τ'ς Πλάκας».

θαλτώνω (ρ): βυθίζομαι στὶς λάσπες (βάλτους) ἢ στὸ χιόνι.

θαντάκι (τό): ἡ δέσμη, ἰδίως ἐπὶ λαχανικῶν. «Ἐνα θαντάκ' πράσα».

θανταλάχος (ό): ὁ τύραννος, ὁ σατραπῆς, ὁ δεσποτικῶς καὶ αυταρχικῶς φερόμενος. «Μᾶς γίνκε θανταλάχος στὸ χωριό». (*Ἐκ τῆς λέξεως βάνδαλος-βανδαλισμός).

θαργωμάω-ω (ρ): ἀγανακτῶ χωρὶς ὅμως νὰ ἐξωτερικεύσω τὴν ἀγανάκτησίν μου, συγκινοῦμαι μέχρι δακρύων, παραπονοῦμαι. (*Ἐκ τοῦ βαρυγγωμῶ, καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ βαρυγνώμῶ).

*θαρκό (τό): μέρος λιβαδιοῦ, ὄπου, λόγῳ τῆς ὑγρασίας τοῦ ἐδάφους, τὸ χόρτον φύεται ἀφρονώτερον καὶ διατηρεῖται ἐπὶ περισσότερον χρόνον χλωρὸν (πράσινον).

θάτρα (ἦ) [λ. αἶθρα]: ἡ ἐστία ἐφ' ἧς ἀνάπτουν τὴν φωτιάν, τὸ τζάκι. «Γῆρα τὴ θάτρα σου», νὰ ἐνδιαφέρεσαι διὰ τὰ οἰκογενειακά σου καὶ νὰ μὴ σὲ μέλη γιὰ ξένες δουλειές.

* Πολὺ πιθανὸν ἡ λέξις νὰ παρήχθη ἐκ τῆς λατιν. atrium = αἶθριον, πρόδομος ρωμαϊκῆς οἰκίας πρὸς ὑποδοχὴν τῶν φίλων, καὶ κατὰ μετων. οἰκία. Πρβλ. αἶθουσα (αἶθω=καίω) ater - atra - atrum = μαῦρος, σκοτεινός.

*θεζύρης (ό): τίτλος ἀνωτάτων πο-

λιτικῶν λειτουργῶν παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς.

θεργί (τό): 1) ραβδίον πρὸς στήριξιν τῶν φασιόλων, ἄλλως λεγόμενα καὶ βεργοκούκια. 2) ὁ ἐπὶ τουρκοκρατίας φόρος τῆς κτηματικῆς περιουσίας.

*θεργινάδα (ἦ) [ἐκ τοῦ ἰταλ. vergine]: νεαρὰ φορβὰς ἀνόχευτος: κατ' ἐπέκτ. ἡ νεαρά, ὠραία, εὐσταλής, «βεργολυγερὴ» γυνή. «Δέντρον εἶ—κι' αἶ μῶρ' θεργινάδα μ'» (τοῦ χοροῦ).

θετουλ' (τό): τὸ διαιτῆς ἐρίφιον. Λέγεται καὶ θετούλα.

θιλάρ' (τό): μέγα τεμάχιον ἐγχωρίου μαλλίνου ὑφάσματος, μόλις ἐξαχθέν ἐκ τοῦ ἀργαλειοῦ.

*βιολιά (τά): τὸ σύνολον τῶν λαϊκῶν μουσικῶν ὀργάνων (βιολί, κλαρίνο, λαβούτο, ντέφι) καὶ κατὰ μετωνυμίαν οἱ ὀργανοπαῖκται. «Τὰ βιολιά δὲν εἶν' ἐδῶ» (νανούρ.). Τὰ βιολιά λέγονται καὶ ὄργανα.

βίτσκα (ἐπίρηρ): πλήρως. «Ἐχ' τ' ἀργαστῆρ' του βίτσκα», ἔχει πολλὰ ἐμπορεύματα εἰς τὸ κατάστημά του, ὥστε δὲν ὑπάρχει θέσις δι' ἄλλα. «Τὴν ἔκαμα βίτσκα», ἐγέμισα τὴν κοιλιάν μου φαγητόν.

βλαχόστρατα (ἦ): ὁ δρομίσκος δι' οὗ οἱ βλαχοποιμένες μεταβαίνουν εἰς τὰς καλύβας των.

βλησίδι (τό): τὰ ἀφθονα μετροητά χρήματα, ὁ πλοῦτος, ὁ θησαυρός.

βλιάζω (ρ): βελάζω (ἐπὶ προβάτων καὶ αἰγῶν).

βλιάξιμο (τό)· τὸ βέλασμα τοῦ προβάτου ἢ τῆς αἰγός.

βοζίλα (ἦ)· ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη.
«Σίντας ἔχ' τῆ βοζίλα του με θυμιέται».

* βοσῆ (ἦ)· 1) βοσκήσιμος τόπος.
«Τὰ γίδια εἶναι στὴ βοσῆ». 2)
τὸ χόρτον ποὺ βόσκουν τὰ ζῶα.
«Ἡ Σιουμάρα δὲν ἔχ' βοσῆ».

βόσκα (ἦ)· τὸ ἀσπροκίτρινο ὄριμο σταφύλι.

βοῦγκρος (ὀ)· μικρὸς σκώληξ ἐμφωλεύων ἐπὶ τοῦ δέρματος τῶν ἀδυνάτων καὶ ἰσχνῶν ἐριφίων καὶ ἀμνῶν.

βουλιούμαι (ο)· βούλομαι, σκέπτομαι, προτίθεμαι. «Πολλὲς βολὲς βουλῆθηκα γιὰ ν' ἄρθω».
«Ἄσπρο τραντάφυλλο κρατῶ, βουλιούμαι γὰ τὸ δάψω» (δημ. τραγ.).

βουλτο (τό)· ἡ κόπρος τῶν βοῶν.
*(ἀρχ. βόλιτον=κόπρος βοῶν).

βουρλίζομαι (ο)· ταυάσσομαι ἀπὸ σκέψεις ἀνησυχούς.

βόχα (ἦ)· ἡ βαρεῖα μυρουδιὰ τοῦ ἐντὸς τοῦ κοιλίου κλεισμένου ἀέρος. * «Μὲ πῆρ' ἡ βόχα».

βραγιά (ἦ)· τεμάχιον τετραγώνου τοῦ κήπου, προωρισμένον διὰ φυτώριον.

βράγκαλο (τό)· μηχανήμα κινούμενον δι' ὕδατος, ὄπερ, διὰ τοῦ κρότου ὃν παράγει, ἀποτρέπει τοὺς ἀγριοχοίρους, ἀσβούς κ.λ. νὰ εἰσέρχωνται εἰς φυτείας ἀραβοσίτων κ.λ.

βρουνταλίδα (ἦ)· τὸ μικρὸν ζῶον σαλαμάνδρα, ἡ ὁποία ἐξέρχεται εἰς βροχερὰς ἡμέρας.

βρωμαριά (ἦ)· λέγεται χλευαστικῶς εἰς γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν τάξιν καὶ καθαριότητα ἐν τῷ οἴκῳ.

Γ

γαζέπ' (τό) [τουρκ.]· ἡ ραγδαία βροχή. Ἡ φρ. «μ' ἔχ' στὸ γαζέπ'» σημαίνει μὲ καταδιώκει

γαλαντόμος (ὀ)· ὁ εὐδιάθετος, ὁ χαρούμενος.

γαλάρι (τό) πληθ. γαλάρια· τὰ ἔχοντα γάλα μίγο πρόβατα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ στεῖρα.

γαρδάλωση (ἦ)· ἡ ἐπὶ τοῦ ξύλου κυκλικὴ αὐλαξ, ἐφ' ἧς στηρίζουν τὴν δόγες οἱ βαρελοποιοὶ κατὰ τὴν κατασκευὴν κάδου, βαρελίου κ.λ.

γαρδαλωτήρι (τό)· μικρὸν ἐργαλεῖον ἐν εἴδει πρίανος, δι' οὗ οἱ βαρελοποιοὶ κάμνουν τὴν γαρδάλωση. (Ἡ λ. πιθανῶς ἐκ τοῦ ἤχου, ὃν παράγει τὸ ἐργαλεῖον).

* γεμετζῆς (ὀ) [τουρκ.]· ὁ ναύτης.

γέννα (ἦ)· ἡ μήτρα, συνήθως τοῦ ζώου, τὸ τέκνον. «Νὰ τῶβρ' ἀπὸ τίς γέννες τ'», νὰ τιμωρηθῆ ἀπὸ τὰ παιδιὰ του.

Γεραμπῆς (ὀ) [τουρκ.]· ὁ Θεός. «Δόξα ν' ἔχ' ὁ Γεραμπῆς».

γεράνιο (τό)· ἡ ἐκ λουλακίου (ἰνδικοῦ) κυανόμαυρος βαφή, διὰ τῆς ὁποίας βάφουν τὰ ἐγχώρια μάλλινα ὑφάσματα, ἰδίως τὸ δίμιτο.

γερχὸ (τό)· πάθησις μέρους τῆς κεφαλῆς (παρειῶν, ὠτων κ.λ.) ἐξ

ἐπιδράσεως κακοῦ ἀέρος. Λέγεται καὶ ἀγερκό.

γῆς-μεργιάν (ἐπίρρ.)· λέγεται ὅταν τις ἀσώτως σπαταλᾷ καὶ διασκορπᾷ τὴν περιουσίαν του. (ἐκ τοῦ γῆς Μαδιάμ).

γιαζίκ [τουρκ.]· τὸ κριμα, συνήθως εἰς τὴν φράσιν «γιαζίκ νὰ σοῦ γέν».

Γιαλαντζής (ὁ)· ὁ πλανήτης Ζεὺς, ἀστὴρ α' μεγέθους, τὸν ὁποῖον ἐνίοτε ἐκλαμβάνουν τινὲς ὡς τὸν Αὐγερινὸν (Ἀφροδίτην). Ἡ λέξις τουρκιστὶ σημαίνει «ψεύτης», ἐπειδὴ ἐξαπατᾷ τοὺς ἀγρότας, οἵτινες νομίζουν αὐτὸν ὡς τὸν Αὐγερινὸν (ἄστρον τῆς ἡμέρας).

γιαννάκια (τά)· λουλούδια κοκκινωπά, φυόμενα εἰς τὰ βουνά.

* γιαπράκι (τὸ) πληθ. γιαπράκια· οἱ ντολμαῖδες (ρούζι ἐντὸς κληματοφύλλων).

* γιατάκι (τό)· κατάλυμα τὸποσ δι' ὕπνον ἢ ἀνάπαυσιν.

γιδρέκι (τό)· ξύλον, τοῦ ὁποίου ἡ ὑλοτόμησις εἶναι δύσκολος. Ἡ λέξις ἐπιχρηστος παρ' ὑλοτόμοις.

γίδια (ἡ)· τὸ δέρμα αἰγός.

* γιόμα (τό)· 1) τὸ μεσημέρι. «Θᾶρθω τὸ γιόμα». 2) Τὸ φαγητὸν τοῦ μεσημεριοῦ. «Θᾶ φέρω τὸ γιόμα στὸ χωράφι».

* γιοματίζω (ρ)· τρώγω διὰ μεσημέρι. «Δὲ γιοματ'σάμαν ἀκόμα». Ἀλλὰ «τὰ γίδια τὰ γιοματ'σαν», τὰ ἔφεραν τὸ μεσημέρι σπῖτι νὰ ξεκουρασθοῦν, λόγῳ τῆς ζέστης, καὶ νὰ τὰ ἀρμέξουν. Τοῦτο συμβαίνει ἀπὸ 15

Μαΐου ἕως 20 Ἰουλίου.

γιορτάς (τὸ) πληθ. τὰ γιορτάσια· τὸ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ διδόμενον εἰς τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς συμπόσιον.

* γιούζμπαῖης (ὁ) [τουρκ.]· ὁ λοχαγός.

* γκαβὸς (ὁ)· ὁ τυφλός. Ἡ φρ. «οὔτε γκαβὸς» σημαίνει τίποτε, διόλου (ἐπὶ καρπῶν).

* γκαλίζω (ρ)· ἀνοίγω τὰς βλεφαρίδας καὶ καθιστῶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ζωηροὺς καὶ σπληνηνοβόλους, ἀστράφω τοὺς ὀφθαλμοὺς· «γκαλίζ' τὰ μάτια».

γκανιάζω (ρ)· πεινῶ πολὺ· «γκάνιασ' ἀπ' τὴν πείνα».

* γκαραμπέτης (ὁ)· ὁ πολὺ μαῦρος.

γκαρίλα (ἐπίρρ.)· τὸ πολὺ μαῦρο χροῶμα· «μαῦρος γκαρίλα».

γκαφαλνάω (ρ)· γαυγίζω. Λέγεται ἐπὶ τῶν ἀσκόπως ὑλακτούντων σκύλων, μτφρ. δὲ χλευαστικῶς καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἀσκόπως καὶ ἄνευ λόγου φωνάζουν. «Τ' ἔχ' καὶ γκαφαλνάει τόση ὥρα ;».

* γκέμ' (τὸ) [τουρκ.]· ὁ χαλινός, τὰ ἡνία.

γκεσέμ' (τό) ὁ μέγας τράγος ἢ κριὸς ὁ ὀδηγῶν τὸ ποίμνιον, προπορευόμενος αὐτοῦ· φέρει συνήθως μεγάλο κυρτὸ (κουδοῦνι) εἰς τὸν λαιμόν. «Κριγιάρια εἶχαμαν, γκεσέμια πήραμαν».

γκιζερῶ (ρ) [τουρκ.]· γυρίζω ἀσκόπως διαφόρους τόπους· «γκιζεράει τὶς στράτες».

γκιζντάκι (τό)· τὸ διετὲς ἐρίφιον, ὁ μικρὸς τράγος.

γκιζότ' (τό)· ἡ ὀλίγη ξηρὰ πυρῖτις, ἣτις ἐχρησίμευεν ὡς ἔναυσμα εἰς τὰ μὲ τσακμακόπειτρα παλαιὰ ὄπλα καὶ μετέδιδε τὸ πῦρ εἰς τὸ ἐντὸς τῆς κάννης γέμισμα. "Όταν τὸ γκιζότ' ἦτο ὀλίγον ὑγρὸν, ἡ ἀνάφλεξις αὐτοῦ καθίστατο ἀδύνατος καὶ συνεπῶς ἐματαιοῦτο ἡ ἐκπυροσοκρότησις τοῦ ὄπλου. Ἡ φρ. «Μοῦ βράχ' κε τὸ γκιζότ'», σημαίνει ἔχασα τὴν πρώτην δύναμίν μου, ἀδυνάτισα.

γκιντέρ' (τὸ) [τουρκ.]· ἡ μεγάλη θλίψις. «Ἐχω γκιντέρ' στὴν καρδιά». «Γκιντέρ κέφ'», ὅταν κανεὶς διασκεδάζη ἀπὸ μεγάλη του στενοχώρια.

γκιντῆς (ὁ)· ὁ διάβολος, ὁ ἐμβάλλον τούς ἀνθρώπους εἰς πειρασμόν.

γκιόσα (ἡ)· ὄνομα αἰγὸς ἐχούσης μελανὸν πρόσωπον καὶ ἐν γένει μέλαν τρίχωμα. Λέγεται καὶ «γκιέσα». Ἐπίσης ἡ ἡμίονος λέγεται «γκιέσα», ὁ δὲ ἡμίονος «γκιέσ'ς» καὶ «γκιόσ'ς».

*Γκιουμουρτζῖνα (ἡ)· κώμη παρὰ τοὺς Ἀγίους Σαράντα, ὀνομαστὴ διὰ τοὺς ἡμιόνους καὶ τὰς φορβάδας της.

γκιργκιλιάγκος (ὁ)· ὁ λάουγγας.

γκίρνια (ἡ)· ἡ γκρίνια, ἡ διχόνοια.

γκιρντάν' (τό)· περιδέραιο, περιλαίμιον. «Πέρδικά μου γκιρντανάτη κι' ὁμορφο πουλί» (δημ. τραγ.).

γκλαβανῆ (ἡ)· ἡ καταπαχτή, ἡ ἐπὶ

τοῦ ξυλίνου πατώματος τετραγώνος ὀπή, διὰ τῆς ὁποίας καταβαίνουν διὰ κλίμακος εἰς τὸ ὑπόγειον.

γκλέτα (ἡ)· σιδηροῦν ἐργαλεῖον ὑδροπρίονος, ὅπερ χρησιμεύει πρὸς μετακίνησιν τῶν κορμῶν. Ἡ λέξις εὐχρηστος μόνον παρὰ τοῖς ὑλοτόμοις.

γκλίμπάτσα (ἡ)· ἀσθένεια προβάτων, ἡ βδέλλα, ὀφειλομένη εἰς τὸ δίστομον καὶ προσβάλλουσα τὸ συκῶτι τοῦ ζώου.

γκόγκαλης (ὁ)· φανταστικὸν ὄν δι' οὗ ἐκφοβίζουσι τὴν νύκτι τὰ μικρὰ παιδιὰ. «Θάρθ' ὁ γκόγκαλ'ς».

γκολιάρ' (τό)· 1) τὰ ξηρὰ καυσόθυλα, τὰ μὴ ἔχοντα οὐδὲ φλοιόν. 2) Οἱ ἄπτεροι νεοσσοὶ τῶν πτηνῶν.

γκόλιος (ὁ)· ὁ γυμνός, καὶ ἐπὶ τόπων ὁ ἄδενδρος· Πρβλ. τοπων. Γκόλιο (σλαβ.).

γκομπλίτσ' (τό)· μικρὰ ξυλίνη καρδάρα. Πρβλ. gobelet=κύπελλον (γαλλ.).

*γκορτσιὰ (ἡ)· ἡ ἀχλιαδιά· «γκέρτσο», τὸ ἀχλάδι (ἀλβ.).

γκουβωτά (τά)· τὰ κοῖλα γράμματα, τὰ ὁποῖα οἱ λιθοξόοι λαξεύουν ἐπὶ τῶν λίθων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ὄγκωτά. (βλ. λ. σηκωτά).

γκουγκοῦσ' (τὸ) πληθ. γκουγκοῦσια· μικρὰ ψωμιά, μικρότερα συνήθως τῆς προσφορᾶς ἢ καὶ μεγαλύτερα, καμωμένα ἀπὸ καλοσιτισμένο ἀλεῦρι. Βλ. καὶ πιττάρια.

γκουλιάστρα (ἦ)· τὸ γάλα τὸ παχύ, τὸ λαμβανόμενον ἐκ τῆς ἀγελάδος, προβάτου κ.λ. εὐθὺς μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ νεογνοῦ.

γούμανος (ὀ)· εἶδος μαύρου κανθάρου. (*Ἡ λ. πιθανῶς μτφρ. ἐκ τοῦ μαυροφορεμένου ἡ γ ο υ μ έ ν ο υ).

γκουμνίζω (ο)· λέγω τι ἐκ προαισθήσεως. «Μὴ γκουμνίζῃς τέτοια».

γκουνταλνάω (ο)· γαργαλίζω ἀναξύων διὰ τῶν δακτύλων διάφορα εὐαίσθητα μέρη τοῦ σώματος. Τὸ παθητ. γκουνταλιούμαι=γαργαλίζομαι.

γκουρμπάν^ν (τό)· σφάγιον, σφαζόμενον κατὰ τὸ Πάσχα ἢ κατὰ τὴν ἑορτήν, καθ' ἣν πανηγυρίζει ἡ οἰκογένεια. «Θὰ σοῦ γένω γκουρμπάν^ν», θὰ θυσιασθῶ. Προβλ. τὴν φρ. ἐν Ἰζβόρφ «Ἐ! γκουρμπάνια μ^ν».

γκουστιακέφαλος (ὀ)· ὁ μὴ φέρων οὐδὲν κάλυμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὁ ἀσκεπής, ὁ ξεσκούφωτος.

*γκουστέρια (ἦ)· ἡ σαύρα· «γκούστια», σαύρα πρασίνου χρώματος, μεγαλυτέρα τῆς συνήθους.

γκουτζιουβέλια (τά)· τὰ μικρὰ παιδιά ἢ κορίτσια.

*γκουχαλνάω-ῶ (ο)· βήχω (λ. ὀνοματολεπονημένη).

γκουτζιουνίδα (ἦ)· εἶδος παιδιᾶς, καθ' ἣν οἱ παῖκται μὲ ραβδία κτυποῦν μικρὸ κουτὶ τενεκεδένιο, ἀπομακρύνοντες αὐτὸ ἐκ τινος ἐκ τῶν προτέρων ὠρι-

σμένου σημείου (ὀπῆς ἐπὶ τῆς γῆς), ἐνῶ εἰς παίκτης προσπαθεῖ νὰ τὸ βάλῃ ἐντὸς τῆς ὀπῆς.

γκ'ρλώνω (ο)· σφίγγω τὸν λαιμόν τινος μέχρι πνιγμοῦ· «γκριλώθηκε», ἀπηγγονίσθη.

*γκριμπάτς (τό)· μαστίγιον, ἀλλὰ καὶ ὁ διὰ τούτου ξυλοδαρμός.

γκριτζιάλαβος (ὀ)· ὁ μεμψίμοιρος, ὁ γκρινιάρης.

γλουπος (ὀ)· τὸ στόμιον τῆς κάννης τοῦ ὄπλου. «Μ' ἔχει στὸ γλουπο», μὲ καταδιώκει ἐμπαθῶς· (μτφρ.) τὸ στόμα. «Ὅλα γιὰ τὸ γλουπο», ὄλα γιὰ φαί.

γλυκοσαλίζω (ο)· ἔχω βάσανα καὶ πίκρες.

γλυφάρ (τό)· πέτρα λιθοδομῆς γωνιώδης, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον κατάλληλος διὰ τὴν λιθοδομὴν τῶν ἐσωτερικῶν γωνιῶν τῶν κουφωμάτων τοῦ κτιρίου.

γνέμα (τό)· τὸ νῆμα, δι' οὗ πλέκουν.

γουλᾶς (ὀ)· ὁ χάλκινος σωλὴν τοῦ ἄμβυκος (καζανιοῦ), δι' οὗ διοχετεύεται ὁ ἀτμός τῶν σταφυλῶν καὶ μεταβάλλεται εἰς τσίπουρο (ρακή).

γούπετο (τό)· μέρος βαθύ, περικλειόμενον ὑπὸ λοφίσκων καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχον μικρὸν ὄριζοντα.

γουργιάζω (ο)· ἐκβάλλω γοερὰς φωνάς, ὠρύομαι, οὐρλιάζω. (Λέγεται καὶ γουριοῦμαι). «Τὸ παιδί γουργιέται», κλαίει πολὺ.

γραίνω (ο)· ἀνοίγω τὸ μαλλὶ διὰ τῶν χειρῶν, ὥστε νὰ γίνῃ κατάλληλον διὰ τὸ λανάρι.

γραπατσώνομαι (ρ): ἀναρριχῶμαι.
 γρέβια: ἡ φρ. «γίνκε γρέβια» = ἐκ-
 ρημνίσθη. «Νὰ τὸν φέρῃ γρέ-
 βια», νὰ πέση καὶ νὰ σκοτωθῇ,
 ὥστε νὰ τὸν μεταφέρουν εἰς τὸ
 σπίτι του στὰ ξύλα. *Ἡ λ.
 «γρέβια» λέγεται ὡς κατάρα,
 ὅταν τις πίπτῃ κατὰ γῆς Ἡ
 λ. πιθανῶς ἐκ τῆς ρουμαν.
 grebba = κατασκάπτω, κατεδα-
 φίζω (Κ. Μέρτζ. Ἡπειρ. Χρ.
 τ. Θ. σ. 200).

γρέκι (τό): ὁ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ καταυ-
 λισμὸς τῶν ποιμνίων, τὸ κο-
 πάδι (ἰταλ. grege = τὸ κοπά-
 δι, λατιν. grex-gis).

γρεκιάζω (ρ): διανυκτερεύω ἐν ὑπαί-
 θρῳ. Ἡ λέξις συνήθως ἐπὶ
 τῶν ζώων καὶ τῶν φυλαττόν-
 των αὐτὰ ποιμένων.

γρέντζο (τό): ἡ διὰ κοινῶν λίθων
 τοιχοποιία, ἡ μὴ ἔχουσα γω-
 νιώδεις ἢ λαξευμένους λίθους.

γρηπίδα (ἡ): σειρά λαξευμένων λί-
 θων ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ τοί-
 χου (κρηπίς).

γρουμπάλ' (τό): κομμάτι ζάχαρης,
 τυροῦ κ.λ. Λέγεται καὶ γου-
 ρούδα.

γυαλί (τό): ἐκτὸς τῆς κυρίας σημα-
 σίας του, λέγεται καὶ ἐπὶ τοῦ
 καθαροῦ οὐρανοῦ: «εἶναι γυαλί
 ὁ οὐρανός», καὶ ἐπὶ τοῦ πάγου:
 «τῶκαμε γυαλί ὄξω», τὸ πάγω-
 σε. Ἡ φρ. «γυαλί τὸ γρέκ'» =
 ἐσκόρπισαν, ἐξηφανίσθησαν τὰ
 γίδια. *Γυαλί, λέγεται καὶ ὁ κα-
 θρέπτης: «παίρνει γυαλί γυαλί-
 ζεται» (δημ. τραγ.).

γυφάδ' (τό): τὸ κοντὸ μαλλί, τὸ ὁ-

ποῖον γνέθεται καὶ γίνεται νῆ-
 μα, καὶ διὰ τῶν σαϊτῶν δια-
 περνάει τὸ στημόνι τοῦ ἀργα-
 λειοῦ καὶ γίνεται τὸ ὕφασμα.

γυφτολάναρο (τό): εἶδος λαναρίου,
 ἔχοντος δύο σειρὰς μεγάλων
 καὶ αἰχμηρῶν καρφίων, δι' οὗ
 καθαρίζουν καὶ λαμβάνουν τὸ
 διὰ τὸ στημόνι ἔριον (σούμμα).
 Τὸ ἐναπομένον κοντότερο ἔ-
 ριον προορίζεται διὰ γυφάδι.
 Λέγεται καὶ «ντινάκος».

δακανίκι (τό): σαβδί, τὸ μπαστοῦνι.
 δασκαλεύω (ρ): συμβουλεύω τινά,
 συνήθως ἐπὶ κακῶ.

δείλια (ἡ): ἡ ἐκ σωματικῆς κοπώ-
 σεως, ἀσθενείας, ἢ καὶ ἐκ πεί-
 νης ἐξάντλησις μέχρι λιποθυ-
 μίας. «Μῶρχεται δείλια», μῶρ-
 χεται λιγοθυμιὰ (λιποθυμία).

*δειλιάζω (ρ): κουράζομαι: «δειλια-
 σα», κουράστηκα, «δειλιασμέ-
 νος», κουρασμένος.

δεματ'κό (τό): τὸ ἐκ βριζαχύρου ἢ
 χόρτου, ἢ λεπτοφυῶν κλάδων
 σχοινί, διὰ τοῦ ὁποίου δένουν
 τὰ δέματα τοῦ θεριζομένου
 σίτου, χόρτου, ἢ καὶ τῶν κλά-
 δων ὄξυās κ.λ. χάριν τῆς εὐκο-
 λωτέρας μεταφορᾶς.

δέση (ἡ): τὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ ἢ
 τοῦ χειμάρρου, ἐξ οὗ δι' αὐλα-
 κος ἐκχύνεται ὕδωρ καὶ μετα-
 φέρεται, ἢ πρὸς ἀρδευσιν ἀ-
 γρῶν, ἢ πρὸς κίνησιν ὑδρομύ-
 λων καὶ ὑδροπριόνων.

διάβα (ἡ): ἡ διάβασις, ἡ δίοδος.

διαζύγι (τό): μικρά δοκός δι' ἧς οἱ κτίσται κάμνουν σκαλωσιές εἰς τὰ κτίρια.

διαλοῖζομαι (ρ): συλλογίζομαι, σκέπτομαι πρὸς λύσιν δυσκόλου τινὸς ζητήματος.

διάργυρο, πρόφ. δγιάργυρο (τό). Λέγεται συνήθως ὡς κατάρα. «Νὰ σοῦ γέν'ν διάργυρο», νὰ διασκορπισθῇ ἡ περιουσία σου, ὅπως ὁ ὑδράργυρος.

διάρραχο (τό): ἡ κορυφή λόφου, βουνοῦ, ἢ ὑψηλῆς τοποθεσίας.

διασίδι, πρόφ. δγιασίδ' (τό): τὰ νήματα τὰ προωρισμένα διὰ τὸ στημόνι τοῦ ἀργαλειοῦ, πρὶν περάσουν ἀπὸ τὴν τυλίχτρα.

δίβουρλος (ὀ): ὁ κυμαινόμενος μεταξὺ δύο ἀποφάσεων, ὁ ἀναποφάσιτος, ὁ δίβουλος.

διγόνι (τὸ) [δισ-γόνος]: τὸ ὄψιμον ἀρνίον ἢ ἐρίφιον, τὸ γεννώμενον μετὰ τὴν ἀποβολὴν ἐτέρου νεογνοῦ. Εἶναι παχύτερον τῶν ἄλλων τῶν προΐμων, διότι γεννᾶται ἀργά, εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν φέρεται περισσότερον χόρτον καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ γάλα εἶναι ἀφθονώτερον. Λέγεται καὶ σουγκάρι.

*δίμαργη (ἦ): ἀποδοτικὴ (ἐπὶ αἰγῶν). «Μιὰ γίδα δίμαργη», γίδα δηλ. καλὴ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ ἢ ὁποῖα γεννᾷ διπλᾶ ἐρίφια (κατσίκια).

δίμ'το (τό) τὸ ἐγχώριον μάλλινον ὕφασμα τὸ στερεοποιούμενον εἰς μπατάνι (μαντάνια). Τὸ ἐπίθ. διμ'τένιος δηλοῖ τὸ ἐκ δίμτου φόρεμα.

δίπλα (ἐπίρρ.): πλαγίως. «Εἶναι δίπλα», κοιμᾶται, «τὸν ἔχ' δίπλα», εἶναι θυμωμένος, ἔχων τὸν διάβολον μέσα του. Ὁ πληθ. δίπλες σημαίνει δύο σειράς. «Ὁ χορὸς ἔχει δυὸ δίπλες».

διπλαρώνω (ρ): δέρω, χτυπῶ.

διπλοπρόσωπος (ὀ): ὁ ἀστάτου χαρακτῆρος, ὁ ἐπαμφοτερίζων, ὁ πανοῦργος.

διχάλευρο (τό): ὁ μὴ ἔχων οὐδὲ τὸν ἐπιούσιον. Καίτοι ἀπαντᾷ εἰς οὐδέτερον γένος, λέγεται ὅμως περιφρονητικῶς πάντοτε ἐπὶ γυναικῶν πτωχῶν μὲν, ἀλλὰ ὑπερηφάνων.

διχάλι (τό): τὸ μέρος τοῦ κορμοῦ τοῦ δένδρου ἐκ τοῦ ὁποίου διακλαδίζονται δύο μεγάλοι κλάδοι. Λέγεται καὶ δίχαλο.

δόγα (ἦ): ἡ στενὴ κυρτὴ σανίς, δι' ἧς κατασκευάζουν τὰ βαρέλια.

δοκάω (ρ): ὑπενθυμίζω τινά. Τὸ μέσον δοκισῶμαι = ἐνθυμοῦμαι. «Τώρα ποὺ σὲ εἶδα δοκήθ'κα», «νὰ μὲ δοκήσ'ς», νὰ μὲ ὑπενθυμίσης.

δομὴ (ἦ): ἡ πληγὴ. «Πῆρε καὶ κλειάει ἡ δομὴ».

*δοξάρι (τό): τὸ ἐκ τριχῶν ἵππου τόξον, διὰ τοῦ ὁποίου γίνεται ἢ διὰ τριβῆς κροῦσις τοῦ βιολίου. «Δοξάρι» λέγεται καὶ τὸ οὐράνιον τόξον. (Ἡ παραγωγὴ ἐκ τοῦ τόξον-τοξάρι-δοξάρι, μὲ ἐπίδρασιν τῆς λέξεως «δόξης»).

δόξια (τά): τὰ κόλλυβα (στάρι καὶ ψωμί), τὰ ὁποῖα ἐπὶ τρία συ-

νεχῆ Σάββατα μετὰ τὸν θάνα-
τόν τινος διανέμουν εἰς τὴν
ἐκκλησίαν.

δουλευτάρ'κος (ὁ): ὁ ἐργατικός, ὁ
φιλόπονος.

δούλεψη (ἡ): ἡ ἀμοιβή, ἣν λαμβά-
νει τις δι' ἐκτελεσθεῖσαν ἐργα-
σίαν. «Θέλω τῆ δούλεψή μου»,
τὰ ἐκ τῆς ἐργασίας μου χρή-
ματα.

δραγκώνομαι (ρ): αἰσθάνομαι πό-
νους εἰς τὸν λαιμὸν πλησίον
τῶν ὠτῶν καὶ μέχρι τῶν ὠμων
συνεπεία κρυολογήματος. «Μοῦ
δραγκώθ'κε ὁ λαιμός», δὲν ἤμ-
πορῶ νὰ στρέψω τὸν λαιμὸν
δεξιὰ ἢ ἀριστερά.

δρεκοῦλι (τό): τὸ δίχρονον δι' οὗ
ξεχωρίζουσι τὰ ἄχυρα μετὰ τὸ
άλώνισμα.

δρένιο (τό): τὸ ξύλον τῆς δρυός.
«Τὰ δρένια κἀν'ν καλῆ φω-
τιά».

δρόκινο (τό): τὸ ροδάκινον (κατ'
ἀντιμετάθεσιν τῶν γραμμάτων
ρδ-δρ).

δυάρης (ὁ): δύο καρύδια ἐκφυόμενα
ἐκ τοῦ αὐτοῦ μίσχου, ἢ δύο
λεπτοκόρυφα (τσιόκαρα) συμ-
φυόμενα.

Ε

*ἐβγέννες (οἱ): μανδήλια κεφαλῆς,
τῶν ὁποίων τὰ ἐπ' αὐτῶν σχέ-
δια εἶναι παραλλαγή τῶν ἐκ
Βιέννης προερχομένων τοιού-
των.

ἔζιος (ὁ): ὁ ἐχῖνος, ὁ σκαντζόχοι-
ρος.

εἶδισμα (τό): πᾶν πολύτιμον καὶ
κομψὸν ἀντικείμενον ἢ ἐργα-
λεῖον. Εἰς τὸν πληθ. «εἰδίσμα-
τα» λέγονται τὰ δῶρα (δαχτυ-
λίδι, μεταξωτὸ μανδήλι κ.λ.),
τὰ ὁποῖα στέλλονται ὑπὸ τοῦ
γαμβροῦ εἰς τὴν νύμφην κατὰ
τὸν ἀρραβῶνα των. Ἐάν δι'
οἰονδήποτε λόγον ματαιωθῆ ὁ
γάμος, τότε οἱ συγγενεῖς τῆς
νύμφης ἐπιστρέφουν (ρίχνουν)
τὰ εἰδίσματα εἰς τοὺς συγγε-
νεῖς τοῦ γαμπροῦ. Ἐντεῦθεν ἡ
φράσις «ἔρρ'ξαν τὰ εἰδίσματα»,
διέλυσαν τὸν ἀρραβῶνα. *Πα-
ροιμιώδης ἔμεινεν ἡ φράσις κά-
ποιας, ἣ ὁποῖα μὲ ὑπερηφά-
νειαν ἐπαινοῦσε τὴν ἐργατικό-
τητα καὶ ἐπιδεξιότητα τοῦ
υἱοῦ της. «Τοῖχο, τοῖχο· πε-
ζοῦλι, πεζοῦλι· μῶφειακ' ἕνα
κόπανο... ἕνα εἶδισμα». Δηλ.
τοῖχος νὰ τοῦ παρουσιασθῆ,
τοῖχο φειάνει, πεζοῦλι, πεζοῦ-
λι, μῶφειακε ἕνα κ. κ.λ., καθ'
ὅτι ὁ κόπανος δὲν ἠμπορεῖ νὰ
χαρακτηρισθῆ ὡς πολύτιμον
ἀντικείμενον (εἶδισμα). Ἡ ὡς
ἄνω φράσις «ἔφειακ' ἕνα κόπα-
νο ἕνα εἶδισμα» λέγεται περι-
φρονητικῶς καὶ χλευαστικῶς
δι' ἐκείνους ποὺ ὑπερηφανεύ-
ονται, ὅτι ἔμαθον καλὰ μίαν
τέχνην, ἐνῶ ἀκόμα εἶναι στὸ
ἄλφα.

ἔκα (ὡς προστ.): στάσου, περίμενε,
στέκα, ἔξ οὗ καὶ προέρχεται.
«Ἐκα νὰ φάω κ' ἔρομαι», «ἔκα
καὶ νὰ ἰδῆς», ὡς ἀπειλή.

*ἔλιῶα (ἡ): δένδρον ἄκαρπον, φυό-

μενον εἰς ὑγρά μέρη.

ἐμπασιά (ἦ)· ἡ κυρία εἴσοδος τοῦ σπιτιοῦ μέχρι τοῦ δωματίου. Λέγεται καὶ ἐμπατή καὶ μπασιά. «Δὲν ἔχ' ἐμπασιά καλή τὸ σπὶτ'», ἡ εἴσοδος τοῦ σπιτιοῦ εἶναι δύσκολος, ἢ στενή.

* Ἐντεσα (ἄορ)· ἐμπλεξα. «Νὰ ντέσ' με καλὸν ἄνθρωπο» (συμβουλή καὶ εὐχή πρὸς ἀγάμους).

ἔργος (ὄ)· τμήμα ἀγροῦ ἢ ἀμπέλου, τὸ ὁποῖον, ἀφοῦ σκάψουν οἱ ἐργάται, ἀρχίζουν νὰ σκάπτουν ἄλλο.

ἔφτακαθαρισμένος (ὄ)· ὁ ἔξυπνος, ὁ εὐφυής.

ἔφτάμπαστός (ὄ)· τὸ ἐκ κλεψιγαμίας νόθον τέκνον, ἀλλὰ καὶ ὁ εὐφυής.

ἔφταμηνίτ'κο (τό)· τὸ παιδίον τὸ γεννώμενον εἰς τοὺς ἑπτὰ μῆνας. Ἡ λέξις λέγεται πάντοτε χλευαστικῶς.

* ἔχον· ἡ λέξις εὐχρηστος εἰς τὰς φράσεις «τῶχω γιὰ ἔχον», «τὸ βόϊδι τῶχω γιὰ ἔχον», ἥτοι πρὸς διατήρησιν καὶ οὐχὶ πρὸς σφαγὴν.

ἐχούμενος (ὄ)· ὁ πλούσιος, ὁ ἔχων ἀφθονα τὰ ἀγαθὰ.

Z

* ζάβα (ἦ)· ἡ πόρπη τῆς ζώνης, ἀλλὰ ἡ φρ. «μοῦρθε ζάβα» σημαίνει τὸ φόρεμα (φουστάνι, κ.λ.) μοῦ ἐφήρμοσε καλὰ καὶ σφιχτὰ εἰς τὸ σῶμα μου.

* ζαδώνω (ο)· θηλυκώνω τὴν πόρπην (ζάβαν) τῆς ζώνης, λουριοῦ

κ.λ.

* ζαγάρι (τὸ) [λ. τουρκ.]· σκύλος· (ὡς ὕβρις) ἄνθρωπος εὐτελής, τιποτένιος.

* ζαγαριάζω (ο)· παραμένω ἔξω τῆς οἰκίας καὶ κρουώνω ἐκ τοῦ ψυχους. «Τί κάθεσαι καὶ ζαγαριάζεις;».

ζαῖρές (ὄ) [λ. τουρκ.]· αἱ ζωοτροφίαι πρὸς διατροφήν ἰδίως τῶν ζώων κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον. «Μᾶς σῶθ'κε ὁ ζαῖρές», μᾶς ἐτελείωσαν αἱ ἀποθηκευθεῖσαι τροφαὶ τῶν ζώων.

* ζακόνι (τό)· [σλαβ.] ἡ συνήθεια, τὸ ἔθιμον. «Κακὸ ζακόνι πῶχομε ἐμεῖς οἱ Ζαγοριῶτες» (δημ. τρα.).

ζαλαχάω (ο)· φωνάζω ἐν θυμῷ, λέγων ὕβρεις καὶ κατάρας. «Ζαλαχάω», (περιφρονητικῶς) (* ἐκ τοῦ ἀρχ. σαλαγῶ=θορυβῶ).

ζάλαχος (ὄ)· ὁ ἐκ τῶν φωνῶν θόρυβος. «Τὰ παιδιὰ κάνουν ζάλαχο».

ζαλιάρικο (τό)· ἡ λεπτοφυής καὶ καλοκαμωμένη κόρη, ἥτις διὰ τῶν καθ' ὄλου τρόπων τῆς προξενεῖ ζάλην. «Ζαλιάρικο, ζαλιάρικο, μικρὸ καὶ σκανταλιάρικο» (στιχοπλ.).

ζαλίκι (τό)· τὸ ἐπὶ τῶν ὤμων μεταφερόμενον φορτίον.

ζαλικώνομαι (ο)· μεταφέρω ἐπὶ τῶν ὤμων φορτίον.

ζαμάνια (τὰ) [λ. τουρκ.]· ὁ καιρός, τὰ χρόνια. «Πέρασαν χρόνια καὶ ζαμάνια». «Εἶχα ζαμάνια νὰ τὸν ἴδω».

ζαμπάκα (ἦ)· 1) ἡ ἐξ ὀλισθήματος πτώσις. 2) ἡ ἀσθένεια.

ζαμπούνικος (ὁ) [λ. τουρκ.]· ὁ φιλάρωστος.

ζανάτ' (τό) [λ. τουρκ.]· ἡ τέχνη, τὸ ἐπάγγελμα. «Μπῆκε σὲ ζανάτ'», ἄρχισε νὰ μαθαίνη τέχνη.

ζάντζα (ἡ)· τὸ ἐλάττωμα, ἡ ἰδιοτροπία, ἰδίως τῶν μικρῶν παιδιῶν καὶ τῶν φορτηγῶν ζῴων. «Τὸ μπουλάρ' ἄν'ξε ζάντζες».

ζαντζιάρικο (τό)· τὸ ὑποζύγιον (ἡμίονος, ὄνος κ.λ.), τὸ ἔχον ἰδιοτροπίας.

* ζάπ' (τό)· τάξις, σειρά, τέρμα. «Δὲν τὸν κάν'ς ζάπ'», δὲν τὸν κάνεις καλά, δὲν τὸν βάζεις στὴ θέση του, ἐπειδὴ εἶναι ἄτακτος.

ζαπώνω (ο) [τουρκ.]· ἀρπάζω καὶ οἰκειοποιοῦμαι ἀδίκως ἄλλοτριον κτῆμα.

ζαράλ' (τό) [λ. τουρκ.]· ἡ πάσης φύσεως ζημία· «πάρε τὸ παιδί, μὴ κάν' κάνα ζαράλ' στὰ ποτήρια», μήπως σπάση κανένα ποτήρι.

ζαρβαλίκι (τό)· ἡ δυστροπία τῶν παιδιῶν εἰς τὰ παιχνίδια των καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἀνωμαλία. «Ἄρχε σὲ τὰ ζαρβαλίκια».

ζαρβίζω (ο)· ἐρεθίζω τινὰ διὰ πειρακτικῶν λόγων, κοροϊδεύω τινά. Τὸ «ζαρβίζω» μτφρ. λέγεται, καὶ προκειμένου διὰ κάτι τὸ ὁποῖον βλέπει τις καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ τὸ φάγη, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖ, ἢ κωλύεται. «Μὲ ζαρβίζουν τὰ κεράσια».

ζάρκος (ὁ)· ὁ γυμνός. Ἡ λ. μόνον ἐπ' ἀνθρώπων. Πρβλ. «γκόλιος».

ζαρλατίζω (ο)· ἐκδιώκω διὰ τῶν φω-

νῶν καὶ διασκορπίζω βύσκο-ντα γιδοπρόβατα, ὄρνιθας κ.λ. «Ζαρλάτ'σε τ'ς κόττες, τρῶν' τὸ ὄτάρ'»· «ζαρλάτ'σμα», ἡ διασκορπισίς.

ζάφτω (ο)· πίνω πολὺ κρασί.

ζαχμέτ' (τό) [λ. τουρκ.]· ἡ δυσκολία, ὁ κόπος.

ζάψιμο (τό)· ἡ οἰνοποσία, τὸ τσουξίμο. «Κάστανα γιὰ βράσιμο καὶ κρασί γιὰ ζάψιμο (δημ. τραγ.)».

ζβανᾶς (ὁ)· μικρὸ προῖον διὰ τὸ κλίμα δευμα τῶν ἀμπέλων.

ζεματάω (ο)· καίω πολὺ. «Μὲ ζεμάτ'σε ὁ ἥλιος».

ζεύλα (ἡ) πληθ. οἱ ζεῦλες· δύο μικρὰ στερεὰ οὐβῆτα, μήκους 0,60 μ., τὰ ὁποῖα περνοῦν ἀπὸ δύο ὀπὰς τοῦ ζυγοῦ τοῦ ἀρότρου καὶ ζευγνύεται δι' αὐτῶν ὁ βοῦς ἀπὸ τὸν λαιμόν. Εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τοῦ ζυγοῦ εἶναι ἄλλαι δύο ζεῦλες διὰ τὴν ζεῦξιν τοῦ ἑτέρου ἀροτῆρος. Οἱ ζεῦλες εἰς μὲν τὸ ἄνω μέρος εἶναι διχαλωτές, εἰς δὲ τὸ κάτω προσδέονται.

ζευτό (τό) πληθ. τὰ ζευτά· δοκοὶ τῆς στέγης ἐνούμεναι εἰς τὴν κορυφήν, ἀποτελοῦσαι ἀνὰ δύο γωνίαν.

ζέχι (τό)· τὸ περίγραμμα ἐκ μεταξωτῆς χονδρῆς κλωστῆς (ὀτρᾶς), προσραπτόμενον πλησίον τῶν σειρητίων ἢ τῶν κεντημάτων εἰς τὰ ἐγχώρια μάλλινα φορέματα.

ζήλαβος (ὁ)· ὁ πολὺ σκληρὸς κατὰ τὴν μάσησιν· μτφρ. «ζήλαβος ἄνθρωπος», δύστροπος, παράξενος ἄνθρωπος.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιας

ζιάμπα (ή)· ὁ βάτραχος, μτφρ. ὁ πίνων πολὺ ὕδωρ.

ζιαπί (τό)· σιδηροῦς σύρτης θύρας.

ζιάρα (ή) [λ. ἄλβαν.]· ἡ φωτιά, τὰ ἀναμμένα κάρβουνα τῆς φωτιᾶς. «Ζιάρ' αὐγά, ζιάρα πουλιά κ.λ.» βλ. τὴν ὑπ' ἀρ. 10 ρυθμ. φρ. σ. 231.

ζιαφέτ (τό) [λ. τουρκ.]· τὸ ἐξοχικὸν συμπόσιον. «Ἐχομε ζιαφέτ' στὸν "Αἷ-Δια».

ζιγγί (τό) πλ. τὰ ζιγγιά· 1) ὁ ἀπὸ τοῦ ἐφιππίου ἐξαρτώμενος σιδηροῦς κρίκος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου πατοῦν οἱ ἀναβαίνοντες ἐπὶ τοῦ ἵππου, ὁ ἀναβολεύς. 2) σιδηροῦν ἔλασμα, ὅπερ κρατεῖ τὸν ὑδροπρίονα.

* ζιμπρέκι (τό) [λ. τουρκ.]· τὸ κλειθρον τῆς θύρας.

ζιουγκλός (ὁ)· 1) ὁ μὴ δυνάμενος νὰ ἐργασθῆ, λόγῳ παθήσεως τῶν δακτύλων τῆς χειρός· «ζιουγκλό-χέρ'ς», «κουλοχέρ'ς». 2) ὁ μὴ ἔχων δεξιότητά μιν εἰς χειροτεχνικὰς ἐργασίας.

ζιουλιχτό (τό)· τῆτος πίττας μὲ ἐν χονδρὰν πέτουρον (φύλλον), χωρὶς μασαν (γέμισμα).

ζιουμπός (ὁ)· τὸ ἐξόγκωμα ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἢ ἐπὶ ζῳου, ἢ ἐπὶ δένδρου.

ζιούπα (ή)· οἱ ὄριμοι μαλακοὶ καὶ ἀπαλοὶ καρποὶ (ἀχλάδια, σοῦρβα) καὶ συνεπῶς γλυκεῖς.

* ζιουπάω (ο)· πιέζω, συνθλίβω κάτι διὰ νὰ βγάλῃ ὁπὸν (χυμόν), σπρώχνω. «Μὴ ζιουπάς», μὴ σπρώχνῃς. Λέγεται καὶ ζιουπίζω. Εἰς τὸ «ζιουπάω» ἐνυπάρχει

ἢ λ. ὁπός, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ἡ σημασία τοῦ ρήμ. Ἐξ αὐτοῦ ἡ «ζιούπα», ὁ ὄριμος, εὐκόλως συνθλιβόμενος καὶ πλήρης ὁποῦ καρπός.

* ζιουρισμένος (ὁ)· καμένος, μτφρ. μαραμμένος· ζιούρος=ἡ φλόγα, «ὁ ζιούρος τῆς καρδούλας μου».

ζμαρδᾶς (ὁ)· τὸ σωματικὸν πάθος ὅπερ ὑποβόσκει καὶ κατατρῶγει τὸν πάσχοντα.

ζμπίλα (ή)· μεγάλη πέτρα, τὴν ὁποίαν δύναται τις νὰ ἐκσφενδαίνῃ διὰ τῆς χειρός.

ζολότα· 30 παράδες τοῦ τουρκ. γροσίου. «Ποῦ πάν'ς στὸ γάμο μὲ τρίγια καὶ ζολότα ;» (παροιμ. φρ.).

ζόρι (τό)· ἡ βία, ἡ δυσκολία. «Μὲ τὸ ζόρ' παντρεϊγιά».

ζορμπᾶς (ὁ)· [λ. τουρκ.] ἄνθρωπος βίαιος, τυραννικός, ληστής.

ζόφιος (ὁ)· ὁ μὴ ὄριμάσας εἰσέτι σῖτος ἢ ἀραβόσιτος.

ζουζάρι (τό)· λέξις εἰρωνικῶς ἀπευθυνομένη εἰς μικρὰ παιδιὰ.

ζουζουλό (τό)· τὸ δύσμορφον μικρὸν ζῷον τοῦ δάσους καὶ τῶν ἀγρῶν.

ζουλοῦμι (τό)· ἡ ζημία, καὶ ἰδίᾳ ἡ ἀρπαγὴ κινητῆς περιουσίας.

ζούντιο (τό)· γενικῶς τὰ ζῷα (ζῳόδια), πρὸ πάντων τὰ μικρότερα.

ζούτσα (ή)· τὸ ἀκάθαρτον μέρος τοῦ ἐλαίου, πετρελαίου κ.λ., ὅπερ κατακάθεται εἰς τὸν πυθμένα τοῦ δοχείου.

ζυγιές (οἱ)· τὰ ἐγγχώρια ὄργανα (βιολί, κλαρίνο, ντέφι, λαβούτο) παιζόμενα συγχρόνως ὑπὸ ἰσα-

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ρίθμων ὀργανοπαικτῶν. «Εἶχα-
μαν στὸ γάμο δυὸ ζυγιᾶς βιολιά»,
δύο ομάδας ὀργανοπαικτῶν.
ζυγοῦρ' (τό)· διειδὲς ἄρνιον. Τὸ θηλ.
λέγεται ζυγουράδα.
ζυγώνω' (ρ)· πλησιάζω, προσεγγί-
ζω· «μὴ ζυγών'ς στὸ μπουλάρ'
γιατὶ κλωτσάει».
ζύφτω (ρ)· πιέζω διὰ τῶν χειρῶν κά-
τι, ὥστε νὰ ἐκχυθῆ τὸ ἐντὸς αὐ-
τοῦ ὑγρόν· «νὰ πιάσω ἓνα λει-
μόνι γιὰ νὰ τὸ ζύψω νὰ τὸ πιῶ»
(δημ. τραγ.).
ζωκοπάω (ρ)· ἀναδίδω δυσάρεστον
ὄσμήν, βρωμῶ.
ζώνη (ἦ)· πελεκητὴ σειρὰ λίθων εἰς
τὴν βάσιν, ἢ εἰς τὸ μέσον τοῦ
τοίχου.
ζωντέβολο (τό)· ὁ ὄνος.

Η

ἦπατα (τά)· τὰ σπλάγχνα, ἰδίως εἰς
τὴν φρ. «Μοῦ κόπ'καν τὰ ἦπα-
τα», κατεταράχθην, ἔχασα τὰς
δυνάμεις μου συνεπείᾳ σοβαροῦ
δυστυχήματος.
ἦπωρξο (τό)· τὸ καρποφόρον δέν-
δρον.
ἦπωρο (τό)· τὸ δένδρον. «Ἐχ' τὴ
στρούγγα στὸ Μόναχο τὸ ἦπω-
ρο» [ἐκ ρίζ. ὀπωρ].
ἦσιωμα (τὸ) [ἦσκιωμα]· τὸ καθ' ὕ-
πνον πονηρὸν πνεῦμα, οἱ καθ'

ὑπνον ἐφιάλτες, τὸ φάντασμα.
«Ἀπόψε μὲ πέτρωσ' ἓνα ἦσιω-
μα».

ἦσιωτικός (ὁ)· ὁ ἄνθρωπος ὁ ἔχων
καλὴν ἐμφάνισιν, ὁ εὐυπόλη-
πτος, ὁ ἀξιοπρεπής, (τὸ ἀντίθε-
τον=ἀἦσιωτος).

Θ

θαλά· [* ἐκ τοῦ θέλω νὰ—θελὰ καὶ
θαλὰ καὶ θενά]· «θαλὰ σὲ πᾶω
σὲ χρυσκὸ γιὰ νὰ σὲ λαγαρίσω»
(δημ. τραγ.).

θάρρω (ὡς ἐπίρρ.)· ἴσως, «θάρρω
πείνασες. [* ἐκ τοῦ θαρρῶ=
νομίζω, μὲ ἀναβιβασμὸν τοῦ
τόνου].

θαφτ'κά (τά)· τὰ διὰ τὴν κηδεῖαν ἔ-
ξοδα. «Δὲν ἄφ'κε οὔδε τὰ θα-
φτ'κά τ'».

θειάκω (ἦ)· ἡ θεία.

θεόδρετος (ὁ)· ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τιμω-
ρητέος· λέγεται ὡς κατάρα.

θεομπέφτης (ὁ)· ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κρη-
μνισθεῖς. Λέγεται καὶ θεοτούμ-
πης.

θεοτ'κά (τά)· τὰ ἐκ Θεοῦ ἐρχόμενα,
τὰ εἰς τὸν Θεὸν ἀρεστά. «Δὲν
κουδεντιάζ'ς θεοτ'κά», δὲν ὀμι-
λεῖς, ὅπως θέλει ὁ Θεός.

θερμασοδότανο (τό)· φυτόν, ὃπερ
βράζεται δι' ὕδατος, τὸ δὲ οὔ-
τω παρασκευαζόμενον ποτὸν πί-

1. Ἡ παραγωγή ἐκ τοῦ «ζυγοῦ» «ζυγός», ζυγώνω=ὑπάγω ὑπὸ τὸν ζυγόν, συ-
ζεύγνυμι, συνδέω· ὅταν δὲ οἱ ἀροτῆρες βόες συζεύγνυνται πλησιάζουν ἀλλήλους·
ἐντεῦθεν μετέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ πλησιάζειν, προσεγγίζειν. (Whitney—Χατ-
ζιδάκη «Ἀναγνώσματα περὶ τῶν Γενικῶν ἀρχῶν τῆς Συγκριτικῆς Γλωσσικῆς» σελ.
176 [N.X.P.]

νεται ἐπί τινος ἡμέρας πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐκ τῆς ἐλονοσίας πυρετῶν.

Θερτῆς (ὁ)· ὁ μὴν Ἰούλιος, διότι κατ' αὐτὸν θερίζουν τὸ σιτάρι. «Στά ἔγχα τοῦ Θερτῆ», εἰς τὰ τέλη Ἰουλίου.

θηλύκι (τό)· ἡ κομβιοδόχος ὀπή.

θηλυκῶνομαι (ο)· κουμπώνομαι.

θιάμαγμα (τό)· ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον ἀποροῦμεν. «Ποῖός εἶδε τέτοιο θιάμαγμα, παραξενιὰ μεγάλη, νὰ κουβεντιάξουν τάϊ θουνά με τὲς κοντορραχοῦλες» (δημ. τραγ.).

θιαμαίνομαι (ο)· εὐρίσκομαι εἰς ἀπορίαν, εἰς ἀμηχανίαν, ἀπορῶ.

θ'κό μ'· ἰδικόν μου. Ἡ λ. εὐχρηστος ἰδίως εἰς τοὺς ἐλληνοφώνους γύφτους καὶ εἰς τινὰ χωρία (Κεράσοβον).

θολίτης (ὁ) πληθ. οἱ θολῖτες· λίθοι καλῶς λελαξευμένοι, οἱ ὁποῖοι τίθενται εἰς τόξα λιθίνων γεφυρῶν, εἰς ὑπέροθρα ναῶν καὶ εἰς τοξευοῦσιν παράθυρα.

θραφερδός (ὁ)· ὁ εὐκόλως θραυόμενος. Λέγεται ἐπὶ νεαρῶν δενδρουλλίων ἢ καὶ μεγάλων δένδρων, ὧν τὸ ξύλον θραύεται εὐκόλα.

θρύμμα (τό)· τὸ τεμάχιον κρέατος, ἄρτου κ.λ.· εὐχρηστος ἢ λέξις ἐν Κερασόβω. Εἰς τὰ ἄλλα χωρία εὔρηται ἢ λ. τρίμμα ἐπὶ τῶν μικρῶν τεμαχίων κρέατος. Τὰ τρίμματα λέγονται καὶ κοψίδια.

I

Ιγκλα (ἦ)· ἢ ἐκ λωρίου ἢ ἐκ σιερεοῦ

ὑφάσματος ζώνη, διὰ τῆς ὁποίας προσδένεται τὸ σαμάρι ἐπὶ τοῦ ὑποζυγίου.

ιδιάζω (ο)· τακτοποιῶ τὰ νήματα διὰ σχετικῆς ἐπὶ πασσάλων ἐργασίας, ὥστε νὰ ἐτοιμάσω τὸ διασίδι.

ιλιάτσ' (τὸ) [λ. τουρκ.]· τὸ γιατρικόν, τὸ φάρμακον. «Ξέρω ἓνα ἱλιάτσ' γιὰ τὴν ἀγκούσα». «Λίγο ἔχω γιὰ ἱλιάτσ'».

ἱμπρέτ (τὸ) [λ. τουρκ.]· τὸ παράδειγμα. «Πῆρε ἱμπρέτ', ἐπαραδειγματίσθη ἀπὸ τὴν ἀτυχῆ ἔκβασιν μιᾶς πράξεως. «Μ' ἔκανες ἱμπρέτ', με λέρωσες».

* **ἱράτ-ῥαϊμπῆς** (τουρκ.)· οὕτως ἐλέγετο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶχε μεγάλην περιουσίαν, κτήματα, σπίτια στὰ Γιάννενα ἢ στὴν Ἀθήνα καὶ ἔζη μετὰ τὰ εἰσοδήματά του καὶ μετὰ τὰ ἐνοίκια, τὰ ὁποῖα εἰσέπραττε· «ἱράτ ῥαϊμπῆς τοῦ χωριοῦ». Τέτοιους ἢ Βούρμπιανη εἶχε τὸν Ρίζο, Τσόλα, Ζῆσκο Ντόντη κ.ἄ.

* **ἱῥια** (ἐπίρρ.)· κατ' εὐθειαν, ἀμέσως, «ἱῥια γιὰ τὸ σπῖτ'», «ἱῥια θὰ διαβάσω τὸ φερμάν'» (παραμ.). Λέγεται καὶ «ἱῥια γραμμῆ» ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ «κατ' εὐθειαν».

ἱῥιωμα (τό)· τὸ ὁμαλὸν καὶ ἐπίπεδον ἔδαφος.

* **ἱσκνα** (ἦ)· ἢ ἱσκα, εἶδος μύκητος, τεμάχια τοῦ ὁποίου ξηραίνόμενα χρησιμεύουν ὡς ἔναυσμα. (Βλ. λ. πρυόβολος).

Κ

- καβρωμᾶς (ὁ) [τουρκ.]· φαγητὸν συνηθέστατον ἐξ ὀρύζης καὶ ἐντοσθίων, ὅπερ παρατίθεται πρῶτον σὲ χαρὲς καὶ σὲ γιορτάσια.
- καγκανέννας· κανεῖς, ἀπολύτως οὐδεῖς. Λέγεται καὶ κανκέννας.
- καγκέλια (τά)· 1) ἑλικοειδῆς δρομίσκος ἐπὶ ἀνωμάλου ἐδάφους. 2) γωνιῶδες ἑλικοειδὲς κέντημα, ὅπερ ἐν εἴδει ραφῆς πλέκουν εἰς τὰ τσεράπια.
- καζανιὰ (ῆ)· τὸ μέρος ὅπου γίνεται ἐγκατάστασις τοῦ ἄμβυκος (καζανιοῦ) πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἐγχωρίου οἴνοπνεύματος (ρακῆς).
- καζιοῦρι (τό)· δοχεῖον ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἱ μυλωνᾶδες τοποθετοῦν τὸ ὡς ἀμοιβὴν των λαμβανόμενον ἄλεσμα.
- καῖπιώνομαι (ο) [λ. τουρκ. γ α ἰ π = ἄφαντος]· ἐξαφανίζομαι· γίνομαι ἄφαντος, κολλοῦμαι. «Μᾶς καῖπιώθ'χε'πέ μεσ' ἀπὸ τὰ μάτια μας».
- * κακά (ἐπίθ.)· δυνατά, πολύ. «Φώταξε κακά'».
- κακκωνω (ο)· δυσσαρεστοῦμαι· «κάκιωσε», δυσσηραστήθι.
- κακκάβι (τό)· χάλκινος λέβης· τὸ ὑποκορ. «κακκαβοῦλι».
- κάκω (ῆ)· ἡ θεία. Πρὸβλ. «θειάκω».

καλάμι (τό)· ἐκτὸς τῆς συνήθους σημασίας, λέγεται καὶ τὸ εἰς τὴν κνήμην προσαρμόζον μέρος τῆς κάλτσας (τσεραπιῦ).

καλαμίδι (τὸ) πληθ. τὰ καλαμίδια· δύο ραβδία ἰσομεγέθη μήκους 0,60—0,70 μ., τὰ ὅποια διαπερῶνται στὸ διασίδι κατὰ τὸ τύλιγμα αὐτοῦ καὶ παραμένουν στὸ στημόνι κοντὰ στὸ ὀπίσθιον ἀντὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ γυφάσματος.

* καλαμπάλικι (τό)· συρροὴ πλῆθους ἀνθρώπων· μτφρ. ἐνοχλήσις.

καλαμποδόνητος (ὁ)· φανταστικὸν ὄν διὰ τοῦ ὁποίου ἐκφοβίζουσι τὰ παιδιά. Πρὸβλ. τὰς λέξεις «μπούμπα, μπούμπαρος, γκόγκαλης».

καλέμι (τό)· 1) σιδηρᾶ κοπίς τοῦ λιθοξόου. 2) ἡ πέννα.

καλέμιὰ (ῆ)· τὸ τεχνικὸν καὶ καθαρὸν πελέκημα.

καλέσιω (ῆ)· πρόβατον, φέρον ἐπὶ τοῦ προσώπου μαῦρα στίγματα.

κάλεσμα (τό)· ἡ πρόσκλησις (ἐπὶ ἀρραβῶνος, γάμου κ. λ.).

καλέστης (ὁ) πληθ. οἱ καλέστηδες.

Κυρίως λέγονται οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ, οἵτινες τὴν Παρασκευὴν πηγαίνουν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης καὶ ἐπισήμως καλοῦν τὴν νύμφην, δηλ. εἰδοποιῦν, ὅτι τὴν προσεχῆ Κυ-

1. Τὸ ἐπίθ. κακὸς ἐλήφθη εἰς δήλωσιν τοῦ μεγάλου, φοβεροῦ κ. λ. «κακὸ σ'λί», «κακὸ παλληκᾶρι», γενναῖο παλλ. «πονεῖ κακά» κ. λ. Ἐντεῦθεν ἡ μτφρ. σημασία τοῦ «κακά» (Whitney-Χατζιδ. «Ἀναγν. Γενικῶν ἀρχῶν Συγκριτ. Γλωσσικῆς» σελ. 177. [N.X.P.].

ριακήν θὰ γίνῃ ὁ γάμος.

*καλήμκεριά (τά)· μανδήλια κεφαλῆς, τὰ ὁποῖα ἔφερον οἱ ἄνδρες.

καλίμπότσι (ἐπίρρ.)· ἐπὶ τῶν νώτων. «Τὸν ἤφερα καλίμπότσι», τὸν ἔφερα φορτωμένον εἰς τοὺς πλάτες μου (μόνον ἐπὶ ἀνθρώπων).

καλιγοςφύρι (τό) τὸ σφυρὶ τοῦ πεταλωτοῦ. «Βάνει τὰ πέταλα χρυσᾶ καὶ τὰ καρφιὰ ὀσημένα, καὶ τὰ καλιγοςφύρια του κι' αὐτὰ μαλαματένια». (Λαζαρ. τρ.).

καλκάνι (τό)· τὸ μέρος τοῦ τοίχου τὸ ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς ὀροφῆς μέχρι τῶν ξύλων τῆς στέγης, εἶναι δὲ συνήθως τριγωνικόν, λόγῳ τῆς κλίσεως τῆς στέγης.

καλνάω (ρ)· προσκαλῶ τινα εἰς τὸν γάμον. «Κι' ὄλον τὸν κόσμον κάλεσε κι' ὄλα τὰ βιλαέτια» (δημ. τραγ.).

καλούδια (τά)· δῶρα διὰ μικρὰ παιδιὰ, τὰ ὁποῖα φέρουν οἱ ξενητευμένοι ἢ ἀποστέλλουν εἰς τοὺς οἰκείους των. Πρβλ. καὶ προσδογήματα.

καλούφο (τό)· τὸ κάρυον, τοῦ ὁποίου ὁ καρπὸς ἀποσπᾶται εὐκόλως ἐκ τοῦ κελύφους· ἀντίθ. κόστραβος.

καμάρα (ῆ)· 1) μικρὸν ἐρμάριον ἐκατέρωθεν τῆς ἐστίας· 2) τοξοειδῆς θόλος.

καμργιάρρα (ῆ)· ἡ καμαρωμένη. Ἡ λέξις συνήθως θωπευτικὴ εἰς Καστάνιανην.

καματερῆ (ῆ)· ἡ ἐργάσιμος ἡμέρα.

καμπαέτ' (τὸ) [λ. τουρκ.]· τὸ παι-

σμα, τὸ λάθος.

καμπαλίτ'κο (τό)· φορτίον ὀγκῶδες, δυσκόλως ὑπὸ ζώου μεταφερόμενον.

καμώνομαι (ρ)· σιωπῶ, προσποιούμενος, ὅτι δὲν βλέπω, ἢ δὲν ἀκούω.

*κανακάρης (ὁ)· ὁ χαϊδεμένος υἱός. καναρά (ἐπίρρ.)· κατ' ἀποκοπὴν. Λέγεται ἐπὶ σφαγίων ἀγοραζομένων ἀδιακρίτως μὲ τὴν αὐτὴν τιμὴν.

κανίτ' (τό)· 1) τὰ δῶρα (ἐδώδιμα, ἄρνι, ἐρίφιον), τὰ ὁποῖα οἱ συγγενεῖς πηγαίνουν εἰς τὸν γάμον. 2) ἡ κουλλούρα, ἡ ὁποία ζυμώνεται με ἐπισημότητα εἰς τὸ σπίτι τῶν νυμφίων τὴν προτελευταίαν τοῦ γάμου (Σαββατόβραδο) μὲ τραγούδια. «Ζύμωνε, μάϊκω μ', ζύμωνε τοῦ γυιοῦ μας τὸ κανίτ'» (τρ. τοῦ γάμου).

* Ὄταν ἡ κουλλούρα ζυμωθῇ, ὅλοι οἱ παριστάμενοι συγγενεῖς καὶ φίλοι κερνοῦν τὸ κανίσι, θέτοντες ἐντὸς τῆς κουλλούρας ἀργυρᾶ νομίσματα, ἐνῶ αἱ κορασίδες τραγουδοῦν. «Κέρνα... μάννα μ', κέρνα, τοῦ γυιοῦ μας τὸ κανίσι». Ὄταν ὅλοι κερᾶσουν τότε ἡ κορασίς ἣτις ἐζύμωσε τὴν κουλλούραν, θέτει ταύτην ἐντὸς τῆς ποδιᾶς της καὶ φεύγει, ἐνῶ, κατὰ τὸ ἔθιμον, οἱ παριστάμενοι, χάριν διασκεδάσεως, καὶ ἰδίᾳ οἱ ἀγυιόπαιδες, καιροφυλακτοῦν διὰ νὰ ἀρπάσουν τὰ νομίσματα ἀπὸ τὴν ζύμην.

κάνουρα (ῆ)· τὸ γαϊτάνι, ὅπερ πλέ-

- κεται μετὰ τῶν βοστρύχων τῆς κόμης τῶν γυναικῶν. Προβλ. τὴν φρ. τοῦ παραμ. «Νό μ', Γιάννη, τὴν κάνουρα».
- κανταρίκα** (ἐπίρρ.)· εἰς τὴν σειρὰν, ὃ εἰς ὀπισθεν τοῦ ἄλλου (ἐπιβαδιζόντων ἀνθρώπων καὶ φορτηγῶν ζώων).
- καντεμί** (τὸ) [λ. τουρκ.]· τὸ ἀρχαῖον ἔθιμον, ἢ συνήθεια.
- καπάκι** (τό)· ἐκτὸς τῆς σημασίας τοῦ καλύμματος τὸν δοχείων, λέγεται καὶ ἡ χονδρὴ πλάκα, δι' ἧς στρώνουν αὐτὰς καὶ πεζοδρομία. Προβλ. κοπερτίνες, μπασαμάκια.
- * **καπίστρι** (τὸ) [λ. λατιν. capistrum]. ὃ ἐκ λωρίων δεσμός, ὃ περιβάλλων τὴν κεφαλὴν τῶν φορτηγῶν ζώων.
- * **καπιστρώνω** (ρ)· μτφρ. ἐφαρμόζω καλῶς ἐπάνω μου φάρμακον, κουβέρταν κ. λ. ὥστε γὰ μὴ εἰσέρχεται ἀήρ· «καπίστρωσ' τὸ παλτό γὰ μὴ σου πάρ' ὁ ἀγέρας τ' αὐτὸ».
- καραλίκι** (τὸ) [λ. τουρκ.]· τὸ ἀδιαπέροστον σκότος τῆς νυκτός.
- καρουλάς** (ὁ) πληθ. **καρουλαδες**· τὰ τοξοειδῆ ἄκρα τῶν λιθίνων σταυρῶν.
- καρδασαράς** (ὁ)· τὸ μεγάλο καὶ ὑψηλὸν κτίριον, χρησιμεῦον ὡς σταθμὸς ἢ χάνι ὁδοιπορούντων. (Πιδ. ἐκ τοῦ «καραβὰν-σαράϊ»).
- καρδερὸς** (ὁ)· ὁ γενναιόψυχος, ὁ θαρραλέος.
- * **καρδαρόσταση** (ἡ)· ὁ νεροχύτης.
- * **καριασί**· αἱ ἀναφοραὶ, τὰ ἔγγραφα· **τορμπασή**=τροβᾶς (κάλαθος ἀ-

- χρήστων). Κατέστη παροιμιώδης ἢ φρ. «Βούρμπιανη καριασί.....Μουζααβήρ τορμπασή».
- Ἦσαν δηλαδὴ τόσα πολλὰ τὰ ἔγγραφα, αἱ ἀναφοραὶ τῶν Βουρμπιανιτῶν πρὸς τὸν Γουρκοῦν ὑποδιοικητὴν Κονίτισης, ὥστε οὗτος ἀπὸ τῆ μιᾶ μεριᾶ τὰ ἔπαιρνε καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὰ ἔρριχνε στὸν τροβᾶ (κάλαθον ἀχρήστων). [Βλ. καὶ σχετικὴν εὐτράπελον διήγησιν, ὅς καὶ παροιμίαν εἰς τὸ αὐτεῖον μέρος].
- καρκαλέτ'ς** (ὁ)· ἀσθένεια τοῦ λαιμοῦ (συνήθως εἰς μικρὰ παιδιὰ) μετ' ἰσχυροτάτου βηχός, καθ' ἣν ἡ ἀναπνοὴ εἶναι δύσκολος.
- καρκαλώνω** (ρ)· 1) δὲν παίρνω ἀναπνοὴν ἀπὸ τοὺς κλαυθμοὺς καὶ τὰς γοερὰς φωνὰς ποὺ ἐκβάλλω. 2) στερεῦω· «ἡ βρύσ' καρκάλωσε».
- καρούλι** (τό)· μικρὰ τροχαλία, ἰδίως τοῦ ἀργαλειοῦ, ἐκ τῆς ὁποίας κρεμοῦν τὰ μιτάρια. «Σταυροπατάει τὸν ἀργαλειὸ καὶ τρίζουν τὰ καρούλια» (δημ. τρ.).
- καρούτα** (ἡ)· ἡ μεγάλη ξυλίνη οἶναποθήκη· μτφρ. ὁ πίνων πολὺ κρασί.
- καρτέρεμα** (τό)· ἡ ὑποδοχὴ· «ῶρα καλὴ καὶ στὸ καρτέρεμα μὲ γειὰ» (εὐχή).
- * **κασαπᾶς** (ὁ) [λ. τουρκ.]· ἡ πόλις· Προβλ. «Κόντσα κασαπᾶς, Γιάννενα χωριὸ» (παροιμ. φρ.), πρὸς δήλωσιν τῆς παλαιᾶς εὐκλείας καὶ ἀκμῆς τῆς Κονίτισης.
- κάσια** (ἡ)· 1) πρόχειρον φαγητὸν

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

συγκείμενον ἔξ ἄλευρου, ὕδατος, τυροῦ καὶ βουτύρου. 2) προζύμι μετὰ χλιαροῦ ὕδατος καὶ ἄλευρου πρὸς παρασκευὴν τοῦ ἄρτου.

κασκαντίζω (ρ): μαραίνω τινὰ διὰ τοῦ τρόπου μου, τοῦ κάλλους μου καὶ τῆς ἐν γένει συμπεριφορᾶς μου. Ἔχει καὶ ἀμτβ. σημασίαν: μαραίνομαι, μαραζώνω, οἶον: «Τὸ χινόπωρο Τοῦρκοι διάβαιναν καὶ κασκάντιζαν γιὰ μιὰ παπαδιά. Γιὰ μιὰ παπαδιά, σέρνει τὸ χορὸ καγκελιστικὸ» (152 δημ. τραγ.) (οἱ Τοῦρκοι δηλ. ἐμαράζωναν, ἐμαραίνοντο μὲ τὸ χορὸ ποὺ ἔκανε ἡ παπαδιά). Τὸ μέσον κασκαντίζομαι=στενοχωροῦμαι καὶ μαραίνομαι διὰ κάτι, τὸ ὁποῖον, ἐνῶ προσβλέπω, ἀδυνατῶ νὰ ἀποκινήσω.

καταηλιοῦ (ἐπίρρ): πρὸς ἀνατολὰς, κατὰ τὸν ἥλιο. «Τὸν γύρσαν καταηλιοῦ», τὸν ἐτοποθέτησαν μὲ τὸ πρόσωπον πρὸς ἀνατολὰς, ἵνα οὕτω παραδώσῃ τὸ πνεῦμα (ἐπὶ ἐτοιμοθανάτων): «Θὰ λ' τὰ βόδια καταηλιοῦ», ὅταν θέλουν νὰ ζέψουν τὰ βόδια εἰς τὸ ἄροτρον, τὰ γυρίζουν πρὸς τὸν ἥλιον.

καταλαχοῦ (ἐπίρρ.): κατὰ τύχην (κατὰ-λαγχάνω).

καταπατῶ (ρ): δοκιμάζω. Πρβλ. τὴν κατάραν. «Νὰ σὲ καταπατήσ' ὁ Θεός».

καταπίδι (τό): ὁ ὄπισθεν τῆς θύρας καὶ ἐκ τοῦ τοίχου ἐξηρητημένος μοχλός, δι' οὗ κλείουσι τὴν θύ-

ραν ἔσωθεν.

καταρραχῆς (ἐπίρρ.): εἰς τὴν κορυφὴν ἀκριβῶς τοῦ λόφου ἢ τοῦ βουνοῦ.

καταστάλαη (ἦ): ζέον ὕδωρ ἐν τῷ ὀπίω ἀναμειγνύουσι στάκτην πρὸς καλυτέραν πλύσιν τῶν ἀσπρορρούχων. Πρβλ. καὶ ἀλυσίθα.

κατάχυτο (τό): ἡ μονόπλευρος στέγη μαγειρείου ἢ στοᾶς.

κατάψχος (ὀ): ἡ δροσερότης τῆς πρωίας ἢ τοῦ δειλινοῦ, προσέτι δὲ καὶ τοῦ δάσους, ἰδίως ἐν καιρῷ θέρους.

κατραχούρα (ἦ) ἢ ἔκ τιος ἀνωμαλίας σύγχυσις καὶ ἔκρουθμος ταραχῆ.

κατσιάρα (ἦ): τὸ μεγάλο ἀνοικτὸν βῆμα.

κατσιαρώνω (ρ): διανοίγω τὰ σκέλη, κάθημαι μὲ ἀνοικτὰ τὰ πόδια.

κατσιδερὸ (τό): τὸ δέρμα τοῦ ἐριφίου.

κατσικάρ' (τό): τὸ χαλίκι, τὸ μικρὸ λιθάρι.

κατσιούλα (ἦ): τὸ διὰ τὴν προφύλαξιν τῆς κεφαλῆς μέρος τῆς κάπας ἢ τοῦ ταλαγανιοῦ.

κατσιπόδια (ἦ): τὸ ἀπρόοπτον ἐμπόδιον, τὸ κώλυμα.

καύκαλο (τό): τὸ ἐπάνω μέρος τῆς κεφαλῆς. Λέγεται καὶ καυκί.

καυκί (τό): 1) τὸ κρανίον. 2) ἡ τρισάγιος εὐχή, ἣτις λέγεται ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐν τῇ οἰκίᾳ πρὸ τῆς παρατιθεμένης τραπέζης κατὰ τὰ μνημόσυνα, ἢ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τῆς κηδείας. «Θὰ διαβάσ' ὁ παπᾶς τὸ καυκί».

*Καυκί λέγεται καὶ τὸ ὄμα-

λὸν καὶ ἐπίπεδον χωράφι, τοῦ ὁποίου τὸ χῶμα, μαλακὸν ὄν, διευκολύνει τὴν ἀροτριώσιν. Πρὸβλ. «Ὅπ' εἶναι τράφος καὶ καυκὶ πάρτο ἢ ἀφεντιά σου» (δημ. τρ.).

* καφάσηδες (οἱ)· οἱ ἀντιπρόσωποι κρατῶν, οἱ διπλωμάται, οἱ πρόξενοι.

* καφάσι (τό)· [λ. τουρκ.]· τὸ ξύλινον κιγκλίδωμα παραθύρων τῶν μουσουλμανικῶν οἰκιῶν· (κατ' ἐπέκτ.) τὸ παράθυρον.

κάχ-κάχ· τῆ πολλὰ γέλια.

κάχτα (ἡ)· τὸ καρύδι. Λέγεται καὶ κοκόσια.

καψάλ' (τό)· τὸ δάσος, ὅπερ διὰ πυρκαϊᾶς μεταβάλλεται ὑπὸ τῶν χωρικῶν εἰς χέρσον τόπον πρὸς ἐπέκτασιν τῶν ἀγρῶν των, ἢ πρὸς βόσκησιν τῶν ζώων των.

κάφαλο (τό)· τὸ ἐκ τῆς πυρᾶς καένμιφρ. τὸ ἄξιον οἴκτου, τὸ καημένο. Πρὸβλ. τὰς λέξεις «καψομάννα», καημένη μάννα «καψαφέντζ» καὶ εἰς τινα χωρία «καψαφέντζ».

κάφος (ὁ)· μεγάλο κόσκινο ἀνευ ὀπῶν.

κένω (ἡ)· ἡ αἶξ ἢ ἔχουσα βαθὺν μολυβδόχρουν χροῶμα. Λέγεται ὠσαύτως καὶ κενούτα.

Κερασάρης (ὁ)· 1) ὁ μὴν Ἰούνιος, ἔνεκα τῆς ὠριμάνσεως τῶν κερασίων. 2) ὁ τέτιξ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀρχίζει νὰ τερετίζη.

* κερεστές (ὁ) [τουρκ.]· ἡ οἰκοδομησιμος ξυλεία.

κεσίμ' (τό)· ἡ συμφωνία δι' αἰγο-

πρόβατα ἢ κτήματα, τὰ ὁποῖα ὁ ἰδιοκτήτης παραχωρεῖ πρὸς ἐκμετάλλευσιν εἰς ἄλλον ἐπὶ ἀπόδοσει ὠρισμένης ποσότητος προϊόντων. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὰ αἰγοπρόβατα λέγονται κεσιμιάρκα.

κεφαλάρης (ὁ)· 1) μάλλινον ὕφασμα ἐγχωρίου παραγωγῆς, ὅπερ σκεπάζει τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐπὶ τῆς κούνιας κοιμωμένου μικροῦ παιδίου. 2) τὸ αὐλάκι τὸ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἀγροῦ σκαπτόμενον, ἵνα διαχειτεύωνται τὰ νερὰ καὶ προσφυλάσσεται οὕτω ὁ ἀγρός. 3) Τὸ οὐδέτ. «κεφαλάρι» σημαίνει τὸ ἀφθονον καὶ δροσερον ὕδωρ τῆς πηγῆς.

κεφάλι (τό)· ἐκτὸς τῆς συνήθους σημασίας σημαίνει: 1) ὁ συνετώτερος καὶ ὁ μάλλον εὐυπόληπτος, τοῦ ὁποίου ἡ γνώμη βαρύνει ἐπὶ τῶν κοινοτικῶν ζητημάτων, «τὸ κεφάλι τοῦ χωριοῦ». 2) πᾶν ἀντικείμενον κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἥττον σφαιρικόν, «ἓνα κεφάλι τυρί». 3) ὡς μονὰς κατὰ τὴν μέτρησιν τῶν ζώων, π.χ. «10 κεφάλια γίδια».

κεφαλοκόλονο (τό)· τὸ ὑψηλότερον ἄκρον τοῦ στύλου ἢ τῆς κολόνας, ὅταν ἔχη λαξευτὰ ἐξογκώματα ἐν εἴδει κιονοκράνου. Ἡ λέξις εὐχρηστος παρὰ τοῖς κτίσταις, λιθοξόοις καὶ ξυλουργοῖς.

κεφτεντέν' (τό)· χονδρὸν ξύλον ἢ σανὶς ἐπὶ τῆς ὁποίας τεμαχίζουσι τὸ κρέας.

κηραλεύω (ρ)· ἀπαντᾷ εἰς τὸ γ' ἐ-

νικ. πρόσ. καὶ σημαίνει τὴν κακὴν τύχην (μοῖραν), ἣτις ἀφεύκτως θὰ ἐπιφέρει ἀτύχημα. «Κάτ' σὲ κηραλεύει», κάτι κακὸν ἐπικρέμαται, κάτι κακὸν σοῦ ἐπιφυλάσσει ἢ μοῖρα.

* Πολὺ πιθανὸν νὰ ὑπάρχη σχέσις μὲ τὸ ἀρχ. «κῆρ» = πᾶσα κακὴ μοῖρα, καταστροφή, ὄλεθρος καὶ «ἀλεύω» = ἀποφεύγω, ἀπομακρύνω.

* **κιαμέτ'** (τό) [τουρκ.] ἢ καταστροφή. «Γίν' κε μεγάλο κιαμέτ'». «Μᾶς ἔφερε τὸ κιαμέτ'».

κιαπέ' καὶ ὕστερα. Συνήθως προτάσσεται ἀπειλῆς. «'Αἴντε κιαπέ νὰ ἰδῆς».

* **κιάσο** (τό) πληθ. τὰ κιάσα· ἢ χάριν ἐπιδείξεως ὑπερηφάνεια τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἰδίᾳ τῶν νέων. «'Ολο κιάσα εἶναι», «σοῦριξε, ἔτσ' γιὰ κιάσο», γιὰ ντόρο, γιὰ ἐπίδειξη. «'Ασ' τὰ κιάσα».

κιμέρι (τό) πλ. τὰ κιμέρια· 1) οἱ καλῶς πελεκημένοι λιθοὶ τοξοειδῶν θυρῶν, παραθύρων, γεφυρῶν κ.λ. 2) ἢ σακκούλα μὲ τὰ χρήματα, συνήθως δὲ ἢ ζώνη.

* **κιδσικε** (τό)· ἐξοχικὴ ἔπαυλις.

κιοτεύω (ο)· φοβοῦμαι· «κιοτεμένος», **κιοτῆς** (ὁ)· ὁ δειλός, ὁ ἀναποφάσιστος λόγῳ δειλίας καὶ ὑπερβολικῆς συντηρητικότητος. «Κιοτῆς πρᾶματευτῆς οὔτε χάν' οὔτε κερδίξ'» (παροιμ.).

* **κισλαῖς** (ὁ)· ὁ στρατῶνας.

κλαδαριά (ἡ)· σωρὸς κλαδίων δρυὸς ἢ ὄξυᾶς, στοιβαζόμενος ὑπὸ τῶν ποιμένων τεχνικῶς περίεκορομῶ λεπτοῦ δένδρου καὶ

προοριζόμενος διὰ τὴν διατροφήν τῶν ποιμνίων κατὰ τὸν χειμῶνα.

κλάψα (ἡ)· τὸ παράπονον. «Θὰ κάβουν κλάψα τὰ χωριά», θὰ ὑποβάλουν ὁμαδικῶς τὰ παράπονά των. «Μῶκανε κλάψα», μοῦ παραπονέθηκε.

κλειδοπίνακο (τό)· δοχεῖον ξύλινον κυκλικὸν καὶ οἶονεὶ σφαιρικόν, οὔτινος τὸ ξύλινον κάλυμμα ἐφαρμόζει τελείως. Περιφρονητικῶς λέγεται καὶ τὸ στόμα. «'Αν'ξ' τὸ κλειδοπίνακο», μίλα, πὲς τίποτε.

κλείδωση (ἡ)· ἡ ἐσωτερικὴ γωνία τοῦ ὀσφρατίου, δίδροσ ἢ τρίεδρος.

κλείσθύρα (ἡ)· ἡ κλείουσα τὴν θύραν, ἢ ἀποξενώνουσα τοὺς συγγενεῖς της, ἢ ἄνευ ἀνατροφῆς κόρη. Ἐπὶ παιητ. ὅμως σημασίας λέγεται ἢ κόρη ἐκείνη ἢ κακὴ, τῆς ὁποίας παντοῦ κλείουν τὴν θύραν καὶ ἐπομένως μένει ἄγαμος. Ἡ λέξις πάντοτε ὡς κατάρα καὶ ὕβρις.

κλήρα (ἡ)· 1) τὸ ἐκ κληρονομίας μερίδιον. 2) ὁ νόμιμος κληρονόμος·

κλιέτσ'κα (ἡ)· ἡ ἐκ λεπτοῦ σύρματος βελόνη, δι' ἧς πλέκουν τὰ τσεράπια (μάλλινες κάλτσες), κ.λ.

κλόκλος (ὁ)· ὁ κρόκος τοῦ αὐγοῦ.

κλοῦτσος (ὁ)· ραβδίον γυριστὸν εἰς τὸ ἄνω μέρος. Πρβλ. κλίτσος, κλίτσα. * Ἡ φρ. «τάχ' κλοῦτσο τὰ χέρια» σημαίνει: εἶναι ἀδέξιος εἰς ἐργασίας τῆς χειρός.

κλοψίν' (τό)· τεμάχιον ὑφάσματος ἢ

μαλακοῦ δέρματος, ὅπερ προσδένουν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ζυγοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπικάθηται ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ ἀροτριῶντος βοός, διὰ νὰ μὴ πληγώνεται ἐκ τῆς τριβῆς μετὰ τοῦ ξύλου.

κλωστό (τό)· εἶδος πίττας, τῆς ὁποίας τὰ πέτουρα τυλισσόμενα κυλινδροειδῶς, τίθενται κυκλικῶς ἐπὶ τοῦ ταψίου.

κοζίν' (τό)· δερμάτινος ἄσκος. Λέγεται καὶ κόζα καὶ τουλοῦμ'.

κόθερος (ὁ)· 1) ἢ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ταψίου κυκλικὴ καὶ παχεῖα πτυχή τῆς πίττας. 2) ἢ περίεξ τῆς βάσεως τοῦ κοσκίνου κυκλικὴ πλευρά.

* κοίταση (ἡ) [ἐκ τοῦ κοίτομαι]· ἡ παραμονὴ ἐπὶ μακρὸν ἐν τῇ κλίνῃ, λόγῳ νόσου, ἢ βαρῆς ἀσθένειας, ἐξ ἧς παραμένει τις κλινήρης.

κοιτῆ (ἡ)· ἡ φωλεὰ λαγοῦ, λύκου κ.λ.

κολάϊ (τό) [λ. τουρκ.]· ἡ εὐκολία, ἡ ἄνεσις. * ἄνεξ ἀρθρου ἔχει ἐπισημασμένην σημασίαν καὶ σημαίνει «εὐκόλως» «Δὲ διαβάζ' κολάϊ». Δὲ φορτώνεται κολάϊ». Δὲν ξέρω τὸ κολάϊ τ'ς καμπάνας», δὲν ξέρω τὸν τρόπον δι' οὗ χτυπιέται εὐκόλα ἢ καμπάνα. «Δὲ θὰ μάθ' κολάϊ γράμματα». «Θὰ σ' τὰ πλερώσω μὲ τὸ κολάϊ», θὰ σοῦ τὰ πληρώσω μὲ τὴν εὐκολίαν μου.

* κολαοῦζος [τουρκ.]· ὁ ὁδηγός. «Χωρὶο πού φαίνεται κολαοῦζο δὲ θέλ'» (παροιμ.).

κολεντρίτσα (ἡ)· μικρὰ κουλούρα ἔ-

χουσα εἰς τὸ μέσον ὀπῆν, παρασκευαζομένη κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων. Δίδονται ὡς δῶρα εἰς τὰ μικρὰ παιδιά. Πρβλ. «Κόλιεντρα μέλιεντρα..... Νό μ' μπάμπω κολεντρίτσα κ.λ.

κολιανίτσα (ἡ)· ἀσθένεια αἰγοπροβάτων, ἐξ ἧς πάσχουν οἱ πόδες των καὶ ὡς ἐκ τούτου χάνεται τὸ γάλα των.

κολντεμίρ' (τό) [λ. τουρκ.]· σιδηρὴ ράβδος, δι' ἧς κλείεται ἐσωτερικῶς ἡ θύρα, συνήθως ἡ ὀξώπορτα· λέγεται καὶ κουντομίρ'.

* κονεύω (ο)· ἐκκαθίσταμαι, διαμένω, διανύω, κενεύω.

κοντακτός (ὁ)· ὁ κάπως κοντός.

κονταρεῦω (ο)· φονεύω μὲ τὸ κοντάρι. Συνήθως ἐπὶ ὄρκου «Νὰ μὲ κονταρέψ' Ἀγιώργης, ἂν σοῦ λέω ψέματα». «Μὴ ὀρκίζεσαι· θὰ σὲ κονταρέψ' ὁ Θεός».

κοντοπίθιακας (ὁ)· ὁ κοντός καὶ δυσειδής ἄνθρωπος. (Δέξις χλευαστικῆ).

κοντοῦš' (τό)· τὸ ἐξ ἐγχωρίου μαλλίνου ὑφάσματος βραχὺ (κοντό) φόρεμα μὲ χειρῖδας, ἀνοικτὸν ἔμπροσθεν καὶ φθάνον μέχρι τοῦ μέσου τῆς σπονδυλικῆς στήλης.

κοπανέλ' (τό) πληθ. τὰ κοπανέλια· τὰ κοπανάκια, ξύλα πελεκημένα ἐν εἴδει μικρῶν κορυνῶν. Ταῦτα προσδένουν εἰς τὸ ἄκρον τῶν μαλλίνων νημάτων καὶ διὰ τῆς ἐναλλαγῆς πλέκουν τὰ ἐγχώρια σειρήτια ἢ τὰ γαϊτάνια. Μεταχειρίζονται ἐξ ἡ

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κονίτσας

ὄκτω.

κοπέλ' (τό)· τὸ ἐκ κλεψιγαμίας νόθον τέκνον. Ἡ λέξις πολὺ ὑβριστική.

κοπελιάρω (ἦ)· ἡ γυνή, ἡ ὁποία ἐκ κλεψιγαμίας ἔτεκε νόθον τέκνον.

κοπερτίνες (οἶ)· μεγάλοι λαξευτοὶ λίθοι, οὔτινες καλύπτουσι χαμηλοὺς τοίχους γεφυρῶν, πεζουλίων, ὀδῶν, κάτωθι τῶν ὁποίων χαίνει κρημνός, ἢ χαμηλῶν αὐλῶν, ἔνθα τοποθετοῦσι κιγκλίδας.

κοπή (ἦ)· τὸ κοπάδι, τὸ ποίμνιον.

κοπός (ὀ)· ὁ διὰ μέσου τῆς χιόνος σχηματιζόμενος δρόμος.

κορακοζώητος (ὀ)· ὁ ὑπέργηρος.

κορακώνομαι (ο)· κρουολογῶ εἰς τὸν τράχηλον καὶ τὴν ὠμοπλάτην.

κορχάρι (τό)· τὰ μικρὰ κρόμμυα τὰ κατάλληλα διὰ σποράν.

κορκοσούρα (ἦ)· γυνή ἐπιροεπῆς εἰς τὰς διαβολὰς καὶ συγκοφαντίας.

κορμαριά (ἦ)· ἡ εὐρωστὸς καὶ παχύσαρκος κόρη.

κορμερῶς (ὀ)· τὸ ζῶον τὸ ἔχον μέγαν κορμόν· «γίδα κορμερή».

κορμοκάν' (ἐπίρο)· λέγεται ἐπὶ δυνατῆς πυρᾶς, τῆς ὁποίας τὰ κάρβουνα ἔξακοντίζουσι δυνατὴν θερμότητα. «Εἶχα μιὰ φωτιά κορμοκάν'», δυνατὴ φωτιά μὲ πολλὴν φλόγα.

κορολιάζω (ο)· προκόβω ἐκ συνεχοῦς καὶ μονίμου ἐργασίας, προοδεύω γενικῶς. «Δὲ γκορόνιασε», δὲν ἐπρόκοψε· «ἀγορόνιαστος», ἀνεπρόκοπος.

κορφῆ (ἦ)· 1) τὸ ἀφρόγαλα, ὅπερ

ἐπικάθηται ἐπὶ τοῦ γάλακτος, πρὶν ἢ τοῦτο τεθῆ εἰς τὴν «ντομπολίτσαν» πρὸς ἐξαγωγήν τοῦ βουτύρου *2) ἢ ἐκατέρωθεν τῆς βάτρας παρὰ τὸ τζάκι θέσις (ἐκ τοῦ «κορυφή»).

κόρφος (ὀ) 1) τὸ σιῆθος. «Ἐσὺ ᾿σαι ἀκέριος ἄνθρωπος κι' ὁ κόρφος δὲ σὲ παίρνει» (δημ. τρ.)· 2) οἱ μαστοὶ (ἐκ τοῦ «κόλπος»).

κόσα (ἦ) ὁ βόστρυχος γυναικείας κόμης. 2) σιδηροῦν ἔλάσμα ἐν εἴδει σπάθης, δι' οὗ θερίζουσι τὸ χόρτον.

* κοσί (ὡς ἐπίρο)· τρέχοντας. «Νὰ πᾶς κοσί». Ἐκ τῆς σημασίας ταύτης μεταπίπτει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ «γρήγορα, ταχέως».

«Ἦρθε κοσί», ἦρθε γρήγορα.

κοσιάδα (ἦ)· 1) τὸ τρέξιμον. 2) τὰ ἐπὶ τουρκοκρατίας καταδιωκτικὰ ἀποσπάσματα· «ἦρθε κοσιάδα στὸ χωριό», ἦρθεν ἀπόσπασμα καταδιωκτικόν.

κοσεύω (ο) [τουρκ.]· τρέχω. «Μὴ κοσεύς», μὴ τρέχης.

κοσόρα (ἦ)· σιδηροῦν κοπτερόν ὄργανον, σχήματος γιῶτα ἀντεστραμμένου, δι' οὗ γίνεται ἡ κλάδευσις δένδρων (ὄξυᾶς, κλαδιῶν κ.λ.).

κόστραβο (τό)· τὸ κάρνον, οὔτινος ἢ ἐσωτερικῆ θρεπτικῆ οὐσίας δὲν ἀποσπᾶται εὐκόλα ἐκ τοῦ κελύφους. Τὸ ἀντίθ. κάλοψο.

κοτάω (ο)· τολμῶ, ἔχω θάρρος. «Ὅποιος κοτάει ἄς ἔρθ'».

κοτσιανᾶτος (ὀ)· ὁ γέρον· ὁ παρουσιάζων ἐν τῷ προσώπῳ ἐμφανῆ σημεῖα εὐρωστίας.

- κότσιανος (ὄ)· ὁ σκληρὸς κορμὸς τοῦ κραιμβολαχάνου.
- κουκουδ' (τό)· τὸ ἐξάνθημα τοῦ σώματος τὸ ἔχον πύον.
- κουλουρ' (τό)· 1) τὸ λίθινον περίφραγμα τοῦ νεκροταφείου, ὅπερ συνήθως εἶναι κυκλικόν. 2) ὁ αὐλόγηρος τῆς ἐκκλησίας. * 3) τὸ νεκροταφεῖον. «Ὁλ' στὸ κουλουρ' θὰ πᾶμε», ὅλοι θὰ ἀποθάνωμεν.
- κουλουφι (τό)· τὸ ἐγκόλπιον, τὸ φυλακτόν, τὸ γκόλφι.
- κουμάσ' (τό)· ὁ ὄρνιθών, τὸ κοτέτσι.
- κουναρίζομαι (ο)· κουνιοῦμαι διασκεδαστικῶς ἐπὶ τῆς κουναριᾶς (κούνιας), κινοῦμαι· «κουναρίζεται τὸ δέντρο».
- κούρδα (ῆ)· ἡ κακὴ χήρα, ἡ ἀθλία γυνή.
- * κουρί (τό)· τὸ δάσος.
- κουρκουλούκια (τά)· οἱ ἐκατέρωθεν τῶν λιθίνων γεφυρῶν μικροὶ τοῖχοι. «Τὰ κουρκουλούκια στ' Ἁγίους». «Τὰ κουρκουλούκια τοῦ Λυκάστου».
- κούσικλο (τό)· ὁ πολὺ γέρων.
- κουσίκορς (ὄ)· ὁ ἐξάδελφος. (Ἰταλ. cuginο).
- κουσκούνι (τό)· λωρίον ἢ μάλλινη ζώνη, ἣτις ἄρχεται ἐκ τοῦ σώματος καὶ διέρχεται κάτωθι τῆς οὐρᾶς τοῦ ὑποζυγίου, ἀπολήγουσα εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ σώματος, ἔνθα καὶ προσδένεται.
- κουσκούτς (ῆ)· σφυρίον τῶν λιθοξῶν καὶ λατόμων βάρους 5 ὀκάδων.
- κουσοῦρ' (τό)· τὸ ἐλάττωμα.
- κουτάβι (τό)· τὸ νεογνὸν κυνός. Λέγεται καὶ κουταβούλ'.
- κουτ'νί (τό)· τὸ ριγωτὸν μεταξωτὸν ὕφασμα, ἐξ οὗ εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν κατεσκευάζον τὸ καλύτερον νυμφικὸν φουστάνι.
- κουτσιουρεύω (ο)· κόπτω τὸ ἄκρον πράγματός τινος καὶ κάμνω αὐτὸ μικρότερον. (κουτσιούκ= μικρός, λ. τουρκ.).
- κουφίζω (ο)· ζυμώνω· κούφισμα=τὸ ζύμομα.
- κόφς (ῆ)· ἡ πλόσκα, ἡ κούφα. Δοχεῖον ξύλινον τετραγωντὸν ἀπολήγον εἰς στενὸν λαιμὸν ἐντὸς τοῦ ὀπίου τιθεται οἶνος «Ἡ κόφς εἶναι ὄκαριάτ'».
- κοφί (τό)· ἐκτὸς τῆς συνήθους σημασίας, σημαίνει καὶ τὸ ξύλινον δοχεῖον, σχήματος ἀντεστραμμένης τετραγωνικῆς πυραμίδος, χωρητικότητος 50-60 ὀκ. σίτου ἢ ἀραβοσίτου, ὅπερ εὐρίσκεται ἄνωθεν τῆς μυλόπετρας καὶ ἐξ οὗ ἐκχύνεται ὁ σίτος πρὸς ἄλεσιν.
- κοφτὸς (ὄ)· σιτάρι κομμένο χοντρά, ὅπερ βραζόμενον μετὰ κρέατος χρησιμοποιεῖται ὡς φαγητόν.
- κοψίδ' (τό)· τὸ τεμάχιον κρέατος. «Φάει νύφ' ζουμί.—Καλὰ εἶν' καὶ τὰ κοψίδια» (παροιμ.).
- κράκουρο (τό)· ἡ ὑψηλὴ καὶ ἀπότομος κορυφὴ βουνοῦ ἢ καὶ δένδρου· (ἄκρα ὄρος).
- κράξ'μο (τό)· ἡ διὰ προφορικῶ λόγου πρόσκλησις· ἐνῶ κάλεσμα=ἐγγραφὸς πρόσκλησις ἢ καὶ ἄλλως πως ἐπίσημος πρόσκλησις.

κρασιάτ'κο (τό): ὁ ἐπὶ τουρκοκρατίας φόρος τῆς οἰνοπαραγωγῆς· πρβλ. ρακιάτ'κο, τοπχιάτ'κο.

κρένω (ο) [ἐκ τοῦ κρίνω]: ὁμιλῶ. «Κάποιος κρέν'», κάποιος φωνάζει· «δὲν τοῦ κρένω», δὲν τοῦ μιλῶ (εἶμαι μαλωμένος)· «Κρίναμε» = μιλήσαμε, συμφιλιωθήκαμε. «Τὴν ἔκριναν», τὴν ἔσχολίασαν δυσμενῶς· «κρίθηκε» ἔσχολιάσθη δυσμενῶς. «Νὰ τὸ κρίνετε» νὰ τὸ ἐξετάσετε. «Θὰ τὸ κρίνωμε χωριαν'κά» (Ἰζβορος).

κρήνα (ἦ): ἡ κυψέλη τῶν μελισσῶν· «ἔχ' τὸ σπὶτ' του κρήνα», ἔχει τὸ σπῆτι του γεμᾶτο ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ.

κριτσάω (ο): τρίζω. Λέγεται καὶ ἐπὶ κρότου θραυομένου ἀντικειμένου.

κρυγιότ' (ἦ): τὸ ψῦχος, τὸ κρύο.
κ'σμέτι (τό) [λ. τουρκ.]: ἡ τύχη ἢ τῆς τύχης εὐνοία. «Καλὸ κ'σμέτ'» (εὐχή).

κυπρί (τό): χάλκινος κωδωνίσκος τῶν ζῶων, ἰδίᾳ τῶν αἰγῶν.

κωλαγκαθιά (ἦ): τὰ τελευταῖα ὀστᾶ τῆς σπονδυλικῆς στήλης παρὰ τὸν πρωκτόν.

κωλιά (ἦ): τὸ ἔδαφιαῖον πήδημα ποῦ κάμνει αὐτὸς ποῦ σέρνει τὸν χορόν.

κωλόκουρο (τό): τὸ μαλλίον τοῦ προβάτου τὸ κουρευθὲν ἐκ τοῦ κάτωθι τῆς οὐρᾶς μέρους τῶν ὀπισθίων σκελῶν. Τὸ ρ. = κωλοκουρεύω. Κωλόκουρο λέγεται καὶ ἡ δωροδοκία.

κωλομάζωμα (τό): λέξις ὑβριστικῆ

ἀπευθυνομένη συνήθως εἰς αὐθάδη μικρὰ παιδιά ἢ εἰς μικροσώμους ἀνθρώπους.

Λ

λάβρα (ἦ): ἡ δυνατὴ φωνή, ὡσεὶ ἐπὶ κινδύνου. «Ἔβαλε τ' λάβρα», φωνάζει δυνατὰ ὡσὰν νὰ ἔπαθε κάτι. (*ἰταλ. lava = πλήμυρα, λατ. lavare = πλύνω).

* λαβώνω (ο): σημαδεύω καὶ χτυπῶ διὰ πέτρας κάτι (πιτηνόν, μῆλον ἐπὶ μηλέας, στόχον σπονδήποτε κ.λ.), πληγώνω.

λαγάρ' (τό): ὁ θησαυρός, τὰ χρήματα. Εὐχρηστος μόνον εἰς τὸ λαζαρικο τραγούδι «ποῦ κοσινίζει τὸ φλωρί καὶ πέφτει τὸ λαγάρ».

λαγαρίζω (ο): καθαρίζω· «θὰ καθαρίσ' ἢ αἶρ' ἀπὸ τὸ στάρ».

λαγαρός (ὁ): ὁ καθαρὸς, ὁ ἀθῶος· «λαγαρὸ νερό», «εἶμαι λαγαρός», «εἶμαι ἀθῶος».

λαγγίτα (ἦ): ἡ τηγανίτα.

λαγιαζώ (ο): διημερεύω εἰς ἀπόκρυφον μέρος. (*Πρβλ. ἀρχ. ο. λαγάζω = ἡσυχάζω, παύω.)

λάγιο (τό): τὸ μαῦρο· «τὸ λάγι' ἄρνι», «τὸν τρῶν (ἐνν. τὸν ἀμάραντιον) τὰ λάγια πρόβατα κι' ἀλῆσμονοῦν τ' ἄρνιά τους (δημ. τραγ.)».

λαγοῦμ' (τό): ὁ ὑπόνομος.

λακούρια (τά): τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ λαιμοῦ, ὁ τράχηλος.

λάλος (ὁ): ὁ θεῖος, ὁ μεγάλος τὴν ἡλικίαν.

λάμπαβος (ὁ): ὁ εὐρύχωρος, ὁ μὴ σφιγμένος.

λαμπαδί (τό) πληθ. τὰ λαμπαδιά· οἱ καλῶς πελεκημένοι λίθοι οἱ ἑκατέρωθεν τῶν ἐξωτερικῶν θυρῶν ἢ τῶν παραθύρων. Λέγεται καὶ «ὁ λαμπᾶς».

λαναρίδα (ἡ)· τεμάχιον ἐρίου καθαρισθέντος διὰ λαναρίου.

λαναρίζω (ο)· καθαρίζω τὸ μαλλί διὰ τοῦ λαναρίου.

λαντζόνα (ἡ)· ἡ λεπτοφυῆς καὶ καλλίκορμος κόρη. Τὸ οὐδ. λαντζόνι=τὸ εὐθυτενὲς δενδρύλλιον, ἀλλὰ καὶ ὁ εὐθυτενῆς νεανίας.

λαπούδα (ἡ) [λ. βλάχ.]· τὸ μέρος τοῦ τσιεραπιού τὸ προσαρμοζόμενον εἰς τὸ κυρίως πόδι, ἀπὸ τῶν ἀστραγάλων μέχρι τῶν ἄκρων τῶν δακτύλων.

λαρώνω (ο)· ἡσυχάζω, παύω· «μοῦ λάρωσ' ὁ πόνος», μοῦ καίτησυχασε ὁ πόνος.

λαψάναβος (ὁ). ὁ ἐξ ἀσθενείας χλωμός.

λαψαλιάζω (ο)· χλωμιάζω, κίτρινίζω· (ἀπὸ τὸ λείψανον). «Γίνκε λαψάνα», κίτρινε (ἀπὸ φόβον, ἀσθένειαν κ.λ.)· (πάντοτε ἐπὶ προσώπων).

* λαιμάργος (ὁ)· ὁ λαιμαργός· (ἐκ τοῦ λείχω). Ὁ λαιμαργός λέγεται καὶ πιστόδλιακος.

λαιομακνάω (ο)· ἀσθμαίνω ἐκ κόπου ἢ ἐξ ἀσθενείας. Λέγεται καὶ ἐπὶ ἐτοιμοθανάτου.

λειψή (ἡ)· ἡ ἄνευ ζύμης κουλλούρα ἢ ψηνομένη σιτὴ χόβολη, ἢ σταχτοκούλουρα.

λελέ (ἐπιφών.)· ἀλλοίμονον· πάντοτε ἐπὶ συμφορᾶς. «Λελέ κρῖμα ποῦ γίνεται» (δημ. τραγ.). «ὦ λέ-

λε μ'», ὦ! ἀλλοίμονον σὲ μένα.

ληγένι (τό)· ἡ λεκάνη (λαγήνι). «Λούζεται τ' ἀρχοντόπουλο σ' ἕνα χρυσὸ ληγέν'» (νυφιάτ. τραγ.).

λιάβος (ὁ)· ὁ ἀριστερόχειρ (ἐκ τοῦ λατιν. laevus). Λέγεται καὶ λιαβοχέρ'ς.

λιανοχύπρι (τό)· μικρὸς κωδωνίσκος τῶν αἰγῶν.

λιανοῦρι (τό)· τὸ ἐκ νεαρῶν δένδρων δάσος. * Λέγεται καὶ λιανούρα.

λιάσα (ἡ)· 1) τὸ μεταξὺ ὀροφῆς καὶ στέγης σκοτεινὸν μέρος τῆς οἰκίας· 2) ἡ πρόχειρος ἑσθλὴ γέφυρα ποταμοῦ ἢ χειμάρρου, «ἡ λιάσα στὸ Ἰταμπακόμ'λο».

* λίγδα (ἡ)· τὸ λεωμένο βούτυρο, λίπος κ.λ.

λιγκρίζω (ο)· ἐπιδεικνύω τι εἰς τινα προκαλῶν οὕτω τὴν ὄρεξιν καὶ τὸν πόθον αὐτοῦ πρὸς κατάκτησιν τοῦ ἐπιδεικνυομένου πράγματος.

λικιοῦνι (τό)· μῖγμα ἀσβέστου, ἐλαίου καὶ καννάβεως, διὰ τοῦ ὁποίου ἔχριον τοὺς ἄρμους τῶν πλακῶν καὶ τῶν πηλίνων ὑδροσωλήνων, ἵνα μὴ εἰσχωρῇ τὸ ὕδωρ.

λιμουργιάζω (ο)· λεηλατῶ, διαρπαίζω· «λιμούρα» ἢ διαρπαγή.

λίμπα (ἡ)· τὸ βαθὺ πινάκιον.

λίμπά (τά)· τὰ ἀπόκρυφα μέρη τοῦ ἀνδρός, οἱ ὄρχεις.

λιμπίζομαι (ο)· ἐπιθυμῶ. (Λατ. libido=ἡ ἐπιθυμία).

λίμπρος (ὁ)· μικρὸν τετράδιον, ὃπερ ἐπὶ τουρκοκρατίας εἶχεν ἑκάστη οἰκογένεια διὰ νὰ σημειώσῃ ἐντὸς αὐτοῦ ὁ εἰσπράκτωρ, ὅστις

- τότε ἦτο, ὁ πρόεδρος τοῦ χωρίου (μουχτάρης-μουχταροκαψιμάλης), τοὺς ἐκάστοτε εἰσπραττομένους βασιλικοὺς φόρους, ἀντὶ νὰ δίδῃ κανονικὴν ἀπόδειξιν ἢ διπλότυπον τοιαύτην.
- λίόπα (ἦ) [λ. ἄλβαν. λιόπ' = ἀγελάς]: τὸ ἐκ βοείου ἀκατεργάστου δέρματος πρόχειρον πέδιλον τῶν χωρικῶν.
- λίσσοθαριά (ἦ): ἡ λιθοσαριά (κατ' ἀναγραμματισμόν).
- λογιάζω (ρ): παρατηρῶ, βλέπω.
- λογιαστός (ό): ὁ πολυειδής, ὁ διαφόρου εἴδους. «Μᾶς ἔστ'λαν λογιαστά καλούδια», διάφορα δῶρα, «γύρ'σα σὲ λογιαστοὺς τόπους».
- λογοφέρνομαι (ρ): φιλονικῶ, λογομαχῶ.
- λοκάνα (ἐπίρρ.): διαβρόχως (ἐπὶ τοῦ ἐξ ὕδατος περιρρεύστου). «Γίγχα λοκάνα», βράχηκα πολύ.
- λομάδα (ἦ): μικρὸς λίθινος δίσκος, δι' οὗ παίζουν τὰ παιδιά διάφορα παιχνίδια.
- λουγρώνω (ρ): βουρκώνω. Κυριολεκτεῖται ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις εἶναι ἔτοιμος νὰ ἐκσπάσῃ εἰς κλαυθμούς. «Μοῦ λούγρωσαν τὰ μάτια», εἶμαι ἔτοιμος νὰ κλαύσω.
- λοῦκι (τό): ὁ ἐπὶ τῆς στέγης σωλὴν (ὑδρορροή), δι' οὗ συλλέγονται τὰ νερὰ τῆς βροχῆς.
- λουμάκι (τό): τὸ νεαρὸν καὶ εὐθυτενὲς δενδρῦλλον (ὑποκορ. λουμακίδι).
- λούρα (ἦ): ἡ βέργα, ραβδίον λεπτὸν καὶ εὐλύγιστον.
- * λούστραχος (ἐπίθ.): στιλπνός, γυα-

- λιστερός, στίλβων, λεῖος.
- λούτσα (ἦ): μέρος μὲ ὀλίγον στάσιμον ὕδωρ: «ξέρω μιὰ λούτσα π' πᾶν τ' ἀγριγιογούρουνα».
- * μτφρ. λοῦτσες λέγονται καὶ αἱ ἐπὶ τῆς οἰκίας χυνόμεναι ἐξ ἀπροσεξίας σταγόνες ὕδατος: «μὴ κᾶν'ς λοῦτσες στὸ πάτωμα» (ἄλβαν. luccë = τέλμα, βόρβορος).
- λουσιίζω (ρ) βρέχω τινὰ δι' ὕδατος.
- λουφάζω (ρ): σωπαίνω, παύω νὰ ὁμιλῶ: «λούφα» σῶπα (ἐκ τοῦ ἀρχ. λωφάω).
- λ'τάρ' (τό): τὸ χονδρὸν σχοινίον (χοντροῦ τριχιά).
- λυγκιάζω (ρ): ἔχω λόξυγγαν, δι' οὗ ὑπονοεῖται ὅτι «κάποιος μὲ κρέν'» (κάμνει λόγον περὶ ἐμοῦ).
- λυκόπιασμα (τό): ὁ σκύλος ὁ κατασπαράζων ζῶντα αἰγοπρόβατα, ὡσὰν οὗτος νὰ προήρχετο ἐκ λυκαίνης.
- λυκοφάγωμα (τό): φανταστικὸν ὄν ἔχον μορφήν θηρίου, ὅπερ ἐν καιρῷ νυκτὸς περιέρχεται τοὺς βαθεῖς χειμάρρους. Σπανίως ἐκβάλλει φωνήν, ἔξαφανίζεται δὲ μόλις ἀκούσῃ φωνὴν ἀλέκτορος.

M

- * μάγγανον (τό): ἡ φασαρία, ἡ ἔρις, ἡ φιλονικία. «Κάλλια λόγια στὸ χωράφι, παρὰ μάγγανα στ' ἀλῶνι» (παροιμ.) «Θᾶχ'ς μάγγανα» θὰ βρειθῆς μεροδεμένος.
- μγκλαρᾶς (ό): ὁ ἔχων ὑψηλὸν καὶ

ἄσχημον σῶμα.

μαζγκάλ' (τό) πληθ. μαζγκάλια· αἱ ὑπὸ τῶν κτιστῶν ἀφινόμεναι ἐπὶ τοῦ τοίχου ὀπαί, ἵνα ἐπ' αὐτῶν στηριχθῶσι τὰ ἰκριώματα (σκαλωσιές) πρὸς συνέχισιν τῆς λιθοδομῆς ὑψηλότερον. Λέγεται καὶ πολεμίστρα, δηλ. ἡ ἐπὶ τοῦ τοίχου τῶν οἰκιῶν κ.λ. ὅπῃ δι' ἧς δύναται τις νὰ πυροβολήσῃ ἔσωθεν. «Ἡ κούλια τοῦ Γίτσο στη Φούρκα ἔχει πολλὰ μαζγκάλια». «Τὰ Σουρλαίικα ἔχουν μαζγκάλια».

μάζωξη (ἡ)· ἡ συνάθροισις.

μακανιάζω (ο)· φωνάζω ἀδιακόπως καὶ ὡς ἐκ τούτου κοπιάζω. «Τὸ παιδί μακάνιασε νὰ κλαίῃ», ἐκοπίασεν ἀπὸ τοὺς κλαυθμυρισμούς.

μαλαγάρης (ὁ)· ὁ βόσκων ἢ διακένων εἰς ἀμαλαγίαν, δηλ. εἰς μέρος μὲ ἀφθονον καὶ ἐκλεκτὴν τροφήν.

μαλάθα (ἡ)· τὸ μεγάλο καλάθι.

μαλαχταριά (ἡ)· τὰ πολλὰ κόπρανα, ἰδίως τῶν βρεφῶν.

μαλεβράση (ἡ)· τὸ μάλλον κρίσιμον καὶ ἐπίπονον μέρος τοῦ ἔργου.

μαλιματιτζής (ὁ)· ὁ ἐπιτήδειος, ὁ καταφεριτζής· «μαλιματιτζής στὸ κλέψιμο καὶ στὸ κρύψιμο».

μαναδέλλα (ἡ)· ξύλινος μοχλὸς πρὸς μετατόπισιν βαρέων λίθων. Λέγεται καὶ μανέλλα.

* μανάρι (τό)· κυριολεκτεῖται ἐπὶ τοῦ μικροῦ ἄρνος ἢ καὶ ἐριφίου, ἄτινα, προοριζόμενα διὰ σφαγὴν, τυγχάνουν ἰδιαιτέρας περιποιήσεως καὶ ὡς ἐκ τούτου

γίνονται ἥσυχα, ἐξοικειώνονται μὲ τοὺς περιποιουμένους αὐτὰ καὶ τοὺς ἀκολουθοῦν ἀπὸ πίσω. μάννα (ἡ)· τεμάχιον ὑφάσματος, ὅπερ κατὰ τὴν κατασκευὴν τῶν μαλλίνων ἐγχωρίων φορεμάτων χρησιμοποιεῖται εἰς τὸ μέρος τὸ προσαρμοζόμενον κατὰ μῆκος τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Τὰ ἐκατέρωθεν τῆς μάννας τμήματα τοῦ φορέματος λέγονται «λαγγιόλια» «Σοῦ λείπ' μάννα, δὲ σοῦ λείπ' λαγγιόλι» (παροιμ.).

μανοῦρι (τό)· 1) τὸ κεφαλοτύρι τοῦ Δεντσίκου. 2) τεμάχιον κηροῦ ἢ λῦτον ἐχόντος τὸ σχῆμα τοῦ πινακίου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐγένετο ἡ τήξις αὐτοῦ.

μάνταλος (ὁ)· ξύλινος ἢ σιδηροῦς ὀχεὺς τοποθετημένος εἰς τὸ ἀνώφλιον θυρῶν καὶ παραθύρων, ἵνα κλείωνται ἔσωθεν.

μανταλώνω (ο)· κλείω τὴν θύραν θέτων ἔσωθεν τὸν μάνταλον. «Κλειδώνω, μανταλώνω, τὸν κλέφτη βρίζω μέσα» (αἶνιγμα).

μαντές (ὁ) [λ. τουρκ.]. ἡ ὑπόθεσις, τὸ ζήτημα «Δὲν εἶναι μεγάλος μαντές»· «θὰ πάω στὸ Λεσκοβίκο γιὰ τοὺς μαντέδες τοῦ χωριοῦ».

μαντζᾶτο (τό)· δωμάτιον ἰσόγειον θερμοὺν καὶ κατάλληλον πρὸς κατοικίαν τῆς οἰκογενείας κατὰ τὸν χειμῶνα.

μαντζοῦν' (τό)· φάρμακον δυναμωτικὸν πολυσύνθετον, ὅπερ οἱ ἰατροὶ δίδουν εἰς ἐξηντλημένους

ἀσθενεῖς πρὸς ἀνάρρωσιν.
 μαξούλ' (τό) πληθ. τὰ μαξούλια· τὰ
 γαλακτομικὰ προϊόντα καὶ ἰδίως
 τὸ βούτυρον καὶ ὁ τυρός.
 μάξουσ' (ἐπίρρ.) [τουρκ.]· ἐπίτηδες·
 ἤρθα μάξουσ' νὰ σὲ ἰδῶ».
 μάρα (ἦ)· ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ ἐκ τῆς
 ἀνεκπληρώτου ἐπιθυμίας καη-
 μός. «Μάρα τῶχω νὰ σὲ ἰδῶ μιὰ
 βολὰ στὸ χορό».
 μαράζ' (τό) [λ. τουρκ.]· τὸ πάθος καὶ
 ὁ ἔχων τὸ πάθος, ἡ θλίψις.
 «Γ' ἔχω μαράζι στὴ καρδιά»,
 «ἔχω νὰ μαράζι γιὰ τὸ γυιό
 μου».
 μαραζιάρης (ὁ)· ὁ ἀσθενικός, ὁ ἐμ-
 παθής. «Κοιμᾶτ' ἀστρί, κοιμᾶτ'
 αὐγῆ, κοιμᾶται νιὸ φεγγάρι, κοι-
 μᾶται τὸ τραντάφυλλο σιμὰ στὸ
 μαραζιάρη» (δημ. τρ).
 μαρκαλίζω (ρ)· ὀχεύω (ἐπὶ τῶν αἰ-
 γοπροβάτων).
 μαρκαλίσμα (τό)· ἡ ἐποχὴ καὶ ἡν
 μαρκαλίζονται τὰ αἰγοπροβάτα,
 ἡ περίοδος τοῦ βογισμοῦ των,
 τὸ βάτευμα.
 μαρκάτ' (τό)· τὸ γιαοῦρι.
 μαρκισμα (ρ)· μηρυκάζω, ἀναμα-
 ρῶ.
 μαρμάρα (ἦ)· ἡ στεῖρα (ἐπὶ ἀνθρώ-
 πων καὶ ζώων)· «ἔσφαξα μιὰ
 μαρμάρα» (ἐξυλακούμεται ἡ λέ-
 ξις γίδα ἢ προβατῖνα).
 μάρ'τρας (ὁ)· ὁ σταυρὸς ὁ ἐπὶ τοῦ
 τάφου τοποθετούμενος, ἡ ἢ ἐ-
 πιτύμβιος πλάξ.
 μασιᾶς (ὁ)· ἡ πυράγρα (τσιμπίδα)·
 λέγεται καὶ μάσις.
 μασ'λάτ' (τό)· ἡ πολύωρος συνομι-
 λία. «Γ' ὄστρωσαν στὸ μασ'λάτ'»,

ἔπιασαν μεγάλη καὶ γλυκειὰ
 κουβέντα.
 μασ'λατίζω (ρ)· πιάνω γλυκειὰ κου-
 βέντα.
 μασοῦρ' (τό)· τὸ ἐκ νήματος (κλω-
 στῆς) πηνίον, ὅπερ διαπερᾶται
 εἰς τὴν σαίταν καὶ χρησιμοποιο-
 εῖται ὡς ὑφάδι.
 ματρακάς (ὁ)· ἡ χονδροῆ καὶ βαρεῖα
 σφῦρα τῶν λιθοξόων.
 ματσακοῦπ' (τό)· τὸ βαρὺ σφυρίον
 τῶν λιθοξόων.
 ματσανίζω (ρ)· μασῶ, ἰδίως ἐπὶ τῶν
 θηλαζόντων βρεφῶν καὶ νεο-
 γνῶν.
 μάτσκα (ἦ)· ὀδοντωτὸν σιδηροῦν ἔ-
 λασμα, ὅπερ κρατεῖ τὸν κορμὸν
 ἐπὶ τοῦ ὑδροπρίονος.
 ματσοῦκι (τό)· ὁ στοιχειωμένος ἀρά-
 πης, δι' οὗ ἐκφοβίζονται τὰ μι-
 κρὰ παιδιά, ὅταν ταῦτα διὰ
 πρώτην φορὰν μεταβαίνουν εἰς
 τὸ δάσος. «Θὰ σὰ φιλήσ' τὸ
 ματσοῦκι»
 μαυλάω (ρ)· καλῶ οἰκόσιτα ζῶα δι'
 εἰδικῆς δι' ἕκαστον φωνῆς. *Ἡ
 φρ. «μαυλάει τὸν καυγᾶ» ση-
 μαίνει ἐπιδιώκει φιλονικίαν.
 μεῖντάν' (τό) [λ. τουρκ.]· ἡ ἐπιφά-
 νεια, τὸ ὀμαλὸν καὶ ἀνοικτὸν
 μέρος, ἡ πλατεῖα· «τὸν ἔδγαλε
 στὸ μεῖντάν'», τὸν ἐμαρτύρησε,
 τὸν ἐφανέρωσε.
 μεμελίκα (ἦ)· ἀπαλὸν ἐξ ἀλεύρου ἔ-
 δεσμα, ὅπερ ἐμβαπτίζεται εἰς
 βούτυρον.
 μεράμ' (τό) [λ. τουρκ.]· ἡ ἀφορμή,
 ἡ αἰτία σκοποῦ τινος.
 μεράς (ὁ) [λ. τουρκ.]· ἡ βοσκήσιμος
 ἔκτασις τῆς Κοινότητος ἢ εὐρι-

σκομένη πλησίον τοῦ χωρίου
καὶ συνεχομένη αὐτοῦ.

μερέβ'κα (ἐπίρρ.)· πλαγίως, ἀπὸ τὰ
πλάγια.

* μερεμέτ' (τό)· ἡ ἐπιδιόρθωσις (κυ-
ρίως οἰκοδομικῆς φύσεως).

* μερχούμς (ό)· ὁ μακαρίτης.

μεσάλι (τό)· σινδών δι' ἧς καλύπτον-
ται οἱ ἄρτοι κατὰ τὴν εἰς τὰς
πινακωτὰς τοποθέτησίν των.
Λέγεται καὶ ἡ ἐπιτραπέζιος σιν-
δών· (ἐκ τοῦ λατ. mensa=τροί-
πεζα).

μεσαριὰ (ἦ)· τὰ ἀκαλλιέργητα ἄκρα
τῶν ἀγρῶν ἢ ἀμπέλων.

μεσαρίζω (ρ)· βόσκω τὰ ζῶα ἀνάμε-
σα εἰς καλλιεργημένα κτήματα
ἢ ἀμπέλια.

μηλιόρ' (τό)· τὸ διετὲς ἐρίφιον ἢ ἀρ-
νίον. (Πιθανῶς νὰ διετηρήθη
ἢ σημασία τῆς ἀρχ. λέξ. μῆλον
= πρόβατον).

μήνα (μόρ. ἐρωτ.)· μήπως. «Μὴν
ἀρρώστησες, μήνα θερμάθηκες»
(δημ. τραγ.).

μικρομάννα (ἦ)· ἡ μητέρα ἢ θηλά-
ζουσα μικρὸν βρέφος, ἢ ἔχου-
σα μικρὰ παιδιὰ.

μίλι (τό)· τὸ ὑπεράνω τῆς στέγης ἐ-
ξέχον μέρος τῆς καπνοδόχου.

μιντζιλ' (ἐπίρρ. [λ. τουρκ.])· τροχά-
δην, ταχέως· προβλ. mintsil
posta=τὸ κατ' εὐθείαν (ex-
près) ταχυδρομεῖον.

μιῖακὸ (τό)· τὸ ἀνήκον ἐξ ἡμισείας
εἰς δύο ἰδιοκτητίας.

μιτάρια (τὰ) [ἐκ τοῦ μίτος]· ἐξαορτή-
ματα τοῦ ἀργαλειοῦ (δύο ἢ
τέσσερα) ἐκ σχοινίων, δι' ὧν
διέρχονται αἱ κλωστὰὶ τοῦ στη-

μονιοῦ.

μ'λάδερφα (τά)· οἱ ἑτεροθαλεῖς ἀδελ-
φοί.

μ'λάκι (τὸ) πλ. τὰ μ'λάκια· τὰ ἄκρα
τῶν δακτύλων τῆς χειρός, ἐνθα
εἶναι ἀνεπτυγμένον τὸ αἴσθημα
τῆς ἀφῆς.

μοκιάζω (ρ)· καθιστῶ τι ὑγρὸν, ἰδίως
ἐπὶ τῶν ἀρδευομένων ἀγρῶν·
«τὸ χωράφ' μόκιασε» ἔχει ὑγραν-
θῆ ἀρκετὰ ἐκ τῆς ἀρδεύσεως
(ποτίσματος).

μολίτσι (τό)· τὸ σαράκι, ὅπερ φθεί-
ρει τὰ μάλλινα φορέματα.

μοναστήριακος (ό)· ὁ ἀνήκων εἰς μο-
νήν, ὁ βακουφικὸς. Πάντοτε ὡς
κατὰρ· «ὦρὲ μοναστήριακο».

μονᾶτος (ό)· ὁ μὴ ἔχων μίγμα, ὁ ἀ-
μιγής· «καφές μονᾶτος».

μόνε (σύνδ. ἐναντ.)· ἀλλά, πλήν·
«τοῦ εἶπα, μόν' αὐτὸς δὲ μ' ἄ-
κουσε».

μονοφλίξια (τά)· αἱ σκευωρίαὶ, αἱ
συκοφαντικαὶ μηχανορραφίαι.

* μόσκος (ό)· ἡ μυρωδιά, τὸ ἄρωμα.

μότσιαλη (ἦ)· μέρος ἔχον πολλὰ χόρ-
τα ἀλλὰ καὶ ὀλίγον στάσιμον
ὔδωρ· προβλ. «βαρκό»· * σλαβ.
пιοçила=ἐλώδη μέρη, ὑδροχα-
ρῆ ('Ηπ. Χρ. τ. Θ. σ. 201).

μουαμπέτ' (τό)· συνεχῆς συζήτησις
καὶ ὁμιλία· ρ. μουαμπετίζω.

μουζῆς (ό)· ὁ ἔχων κακοὺς τρόπους,
ὁ σκαιός, ὁ πάντοτε σκυθρω-
πός.

μουκαέτ'ς (ό) θηλ. μουκαέτ'σσα· ὁ
φροντίζων διὰ κάτι.

μουραμπᾶς (ό) πλ. μουραμπᾶδες· τὸ
ἀνέκδοτον, ἡ παλιὰ ἱστορία,
ἡ εὐτράπελος διήγησις. «Πές μς

κέναν μουραμπᾶ».

μούργκα (ή)· θήλυς ήμίονος χρώματος μαύρου. Λέγεται και (ζ)ράπα.

μούργκισμα (τό)· ό χρόνος τής ήμέρας καθ' όν άρχίζει νά νυκτώνη και νά έπέρχεται σκότος αισθητόν.

μούρσα (ή)· τὸ θνησιμαῖον ζῶον.

μουρτζάλα (ή)· καδίσκος έντός του όποιου θέτουν γαλακτοκομικά προϊόντα.

μουσάβέζκος (ή)· ό άμφιβόλου χαρακτιήρος, ό έπαμφοτερίζων ή ό άστατος.

* μουσελίμης (ό)· κατώτατος βαθμός έν τῇ διοικητικῇ ύπαλληλικῇ ιεραρχία τής παλαιᾶς Τουρκίας.

μουτεύω (ρ)· μαδῶ τὰ φτερά πτηνου ή τὰς τρίχας ζῴου.

μουχλί (τό) πλ. τὰ μουχλιά· δύο ταινία έκ πολλῶν σειρητιῶν ή γαιτανίων προσραπτόμενα εις τὰς φλοκάτας τῶν γυναικῶν, εις τὰ κάτωθεν τῶν ὀμοπλατῶν μέρη και εκκατέρωθεν τής σπονδυλικῆς στήλης μέχρι του μέσου αὐτῆς (ή καλή)· αἱ ταινία αὐταί φέρουν εις τὸ μέσον και κατά μήκος χρυσοῦν κέντημα.

* μπαγναντί [τουρκ.]· οἱ πῆχες (στεναί σανίδες), πού καρφώνουν στον τσαιμά τῶν δωματίων.

μπαϊλντίζω (ρ) [τουρκ.]· λιποθυμῶ έκ κόπου, πείνης κ.λ.

μπαϊρ' (τό)· τὸ χέρσον, τὸ άκαλλιέργητον μέρος.

μπάκακας (ό)· ό βάτραχος· λέγεται και μπακακάκι.

μπάλα (ή)· 1) τὸ μέτωπον. 2) ὀλόκληρος πλευρά τοίχου.

μπαλαλάω (ρ)· λέγω άσυνάρτητα και άνόητα.

μπαμπᾶς (ό)· κάθετος δοκός τής στέγης εις τήν κορυφήν τής όποιας στηρίζονται τὰ άκρα άλλων πλαγίων δοκῶν.

μπάμπω (ή)· ή γραῖα, ή γιαγιά· προβλ μαννατρανή, μαννανή, κυραμάννα.

* μπαξίσι (τό) πληθ. τὰ μπαξίσια [τουρκ.]· τὸ φιλοδώρημα. Εἰς τὰ χωριά, όταν κτίζεται ένα σπίτι «ρίχνουν τὰ μπαξίσια», δηλ. οἱ συγγενεῖς του ιδιοκτήτου τής κτιζομένης οἰκίας προσφέρουν διάφορα δῶρα (προσόψια, μανδηλία μεταξωτά κ.λ.), τὰ όποια ὁ πρωτομάστορας κρεμάει εις τήν στέγην πρὸς κοινήν θέαν και διαλαλεῖ μεγαλοφώνως τὸ ὄνομα ένός έκάστου τῶν δωρητῶν συγγενῶν και φίλων μετά τῶν σχετικῶν εὐχῶν.

Τὰ μπαξίσια «ρίχνονται» όταν τελειώση ή τοιχοποιία και πρὶν άρχιση ή κατασκευή τής στέγης. Οἰκοθεν νοεῖται, ὅτι τὰ προσφερόμενα δῶρα μοιράζονται μεταξύ των οἱ κτίσται.

* μπαργιάκι (τό)· ή σημαία, ήτις προηγείται τής γαμηλίου πομπῆς· μτφρ. ὁ άρχηγός. «Πού ήταν καμάρι τῶν κλεφτῶν, μπαργιάκι στους άντάρτες» (δημ. τραγ.).

* μπαρίσ' (τό)· ή άγάπη, ή φιλία. «Τὸ βχλάμαν στο μπαρίσ'», άγαπήσαμε.

μπασαμάκι (τό)· χονδρή και μεγάλη

πλάξ, δι' ἧς πλακοστρώνουν αὐλάς.

μπάσ' (τό) πλ. τὰ μπάσια· τὰ ἐκατέρωθεν τῆς ἐστίας χαμηλὰ καὶ πλατέα ἀνάκλιντρα 0,30 0,40 μ. ἄνω τοῦ πατώματος.

μπασίδι (τό)· ἡ εἴσοδος τῆς οἰκίας ἢ ἄλλου κτιρίου.

μπασκά (ἐπίρρ.) [λ. τουρκ.]· ἐκτός, ξεχωριστά, κατ' ἐξαιρέσιν.* «Ὅλα τὰ παιδιὰ ἔναι φρόνιμα, μπασκά ἐσύ».

μπάσνα (ἦ)· ἀγροκτήματα μιᾶς οἰκογενείας, ἐχούσης ἀροτριῶντα βοῦν, ἐπαρκοῦντα διὰ τὴν διατροφήν αὐτῆς.

μπαστί (τό)· τὸ νόθον τέκνον.

μπατάνι (τό) πλ. τὰ μπατάνια· ὀρθογώνια παραλληλεπίπεδα ξύλα βαρέα καὶ μεγάλα κινούμενα δι' ὕδατος, δι' ὧν γίνεται ἡ κατεργασία τῶν ἐγχωρίων μαλλίνων ὑφασμάτων. Λέγονται καὶ μαντάνια. (Ἡ παραγωγή πιθ. ἐκ τοῦ γαλλ. battant=ὁ κτυπῶν).

μπάτσα (ἦ)· 1) τὸ ράπισμα διὰ τῆς παλάμης τῆς χειρός. 2) τὸ πέλημα τοῦ ποδός.

μπατσαρόπ'ττα (ἦ)· ἡ ἐξ ἀλεύρου ἀραβοσίτου (καλαμποκήσιου) πίττα. Λέγεται καὶ μπατσάρα.

μπεγιαντῶ (ρ)· καταδέχομαι. Προβλ. τὴν κατὰ τὰ ντολιὰ φράσιν. Σ' εὐχαριστῶ πού με μπεγιέντησες», σ' εὐχαριστῶ διότι καταδέχτηκες νὰ μοῦ δώσης τὸ ποτῆρι νὰ πῖω καὶ διότι μοῦ εἶπες: «Πίνω καὶ καλῶς νὰ σ' εὐρω».

μπεγλικώνω (ρ)· τρώγω κατὰ κόρον, καταβροχθίζω λαιμάργως καὶ ἀφειδῶς· (ἐκ τῆς τουρκ. λέξεως μπεϊγλικ=δημόσιον).

μπεζερίζω (ρ) [τουρκ.] ἀποκάμνω, ἀηδιάζω ἀπὸ συνεχῆ καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἐνέργειαν ἢ ἀπόλαυσιν· «μπεζέρισα μώρ' μάννα μαντήλια νὰ κεντῶ».

*μπεκαέδες (οἱ)· φόροι εἰσπρατιτόμενοι μετὰ παρέλευσιν ἀρκετοῦ χρονικοῦ διαστήματος.

μπέντ' (τό)· λιθοδομή ἢ λιθοστρώσις χρησιμεύουσα ὡς ἔρεισμα.

*μπεντένια (τά) [λ. τουρκ.]· αἱ ἐπάλλξεις κάστρου.

μπερεκέτ' (τό) [λ. τουρκ.]· ὁ ἐν ἀφρονίᾳ σίτος.

μπεριντζής (ὁ) [λ. τουρκ.]· ὁ ἱκανός, ὁ δραστήριος· (κυριολεκτ. ὁ πρῶτος).

*μπεσλίκι (τό)· νόμισμα τουρκικόν. 1 μπεσλίκι=5 γρόσια.

μπίμτσα (ἦ)· τὸ βαθὺ ὑπόγειον· τὸ ἐν τῷ ὑπογείῳ καὶ ὑπὸ τὴν γῆν ἀπόκρυφον μέρος.

*μπιρμπίλι (τό)· εἶδος ἀηδόνος. «Ἐν' εἶν' τ' ἀηδόνι κι ἄλλο τὸ μπιρμπίλι, πῶρεται τὸν Ἀπρίλη» (δημ. τραγ.).

*μπίτ' (ἐπίρρ.) [τουρκ.]· ἐντελῶς, καθόλου·

*μπιτάω (ρ)· τελειώνω· ἀόρ. μπίτ'σα, ἐτελείωσα· «ἄμα μπίτ'σε τὴ γκουδέντα».

μπιτχαβὰ (ἐπίρρ.) [λ. τουρκ.]· δωρεάν, πολὺ εὐθηνά. «Τὰ μπλάρια στὸ παζάρ' ἦταν μπιτχαβὰ». Λέγεται καὶ μπιντιαβὰ.

μπλάμκος (ὁ)· τὸ ἐκ τοῦ καπνοῦ μέ-

λαν μέρος τοῦ τζακιού ἢ τῆς ἐστίας.

μπλάνη (ἦ)· τὸ μετὰ τὸν φλοιὸν τοῦ κορμοῦ τῆς πεύκης μέρος, ὅπερ δὲν ἔχει ρητίνην καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι ἀκατάλληλον διὰ δαδί.

μπλαροσύρτης (ὁ)· ὁ ζφοκλέπτης, ἰδίως ὁ κλέπτων μεγάλα ζῶα.

μπλαροτρόβ'ς (ὁ)· σακκίδιον, δι' οὗ τὰ ὑποζύγια τρώγουν τὴν κριθήν.

μπλετσώνω (ρ)· τρώγω πολὺ καὶ γεμίζω τὴν κοιλιὰ μου.

μπλιγοῦρ' (τό)· ἔδεσμα νησιτήσιμον παρασκευαζόμενον ἐκ σίτου, ὃν πρότερον πλύνουσι καὶ τρίβουσι εἰς κόνιν, εἶτα βράζουσι καὶ ἀναμιγνύουσι μετὰ καρύων κοπανισμένων.

μπλούτκαβος (ὁ)· ὁ ἔχων ἄνοστον, ἢ πολὺ γλυκεῖαν γεῦσιν.

μποϊλῆς (ὁ)· ὁ ἔχων μεγάλο ἀνάστημα, ὁ σωματώδης.

* μπομπότα (ἦ)· ψωμί ἀπὸ καλαμπόκι.

μποντέτσ' (τό)· τὸ κεντρὶ τῶν μελισσῶν καὶ τῶν σφηκῶν· μτφρ. ὁ ἔκ τινος μεγάλης λύπης πόνος.

μπορίκα (ἦ)· ἡ πεύκη, ἢ ἔχουσα πολλὴν ρητίνην.

μπόρτζι (τὸ) [λ. τουρκ.]· τὸ χρέος· ὁ δὲ ἔχων χρέη λέγεται μπορτζιλῆς.

* μπουγάζι (τὸ) [λ. τουρκ.]· στενὸν πέρασμα ποταμοῦ, ἔνθα τὸ νερὸ εἶναι πολὺ.

μπούκλα (ἦ)· ξύλινον δοχεῖον βαρελοειδὲς πρὸς μεταφορὰν ὕδατος, χωρητικότητος 3 4 ὀκά-

δων.

μπουκουτίζω (ρ)· τρέφω τινὰ (ἢ καὶ ζῶον δι' ἀφθόνου καὶ ἐκλεκτῆς τροφῆς· (λ. ἄλβ. μπουκ= ψωμί).

μπουλοῦκι (τὸ) [λ. τουρκ.]· ἡ ὁμάς, ὁ ὄμιλος ἰδίως κτιστῶν ἀναλαμβάνόντων ἀπὸ κοινοῦ τὴν ἐκτέλεσιν μιᾶς οἰκοδομῆς. Τὸ ταξίδι ποὺ κάνουν οἱ κτίσται λέγεται ἐπίσης «μπουλοῦκι», οἱ δὲ ὁμαδικῶς οὕτω ἀνὰ τὰ χωρία ἐργαζόμενοι κτίσται λέγονται «μπουλουκήσοι». «Εἶναι στὰ μπουλούκια», ἐργάζεται συνεταρικῶς ἀνὰ τὰ διάφορα χωρία. «Ἐνα μπουλοῦκι πέρδικες».

μπουλώνομαι (ρ)· καλύπτω τὴν κεφαλὴν διὰ μανδηλίου κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ φαίνεται μόνον τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ προσώπου. Τὸ ἀντίθ. τσιεμπερώνομαι. Σημειωτέον ὅτι αἱ χῆραι γυναῖκες «μπουλώνονναι», ὡς καὶ αἱ ἔχουσαι πένθος, ἐνῶ αἱ ἄλλαι «τσιεμπερώνονται».

μπούμπαρος (ὁ)· φανταστικὸν ὄν, δι' οὗ ἐκφοβίζουσι τὰ μικρὰ παιδιά. Εἶναι μεγεθυτικὸν τῆς λέξεως «μπούμπα» εὐχρήστου καὶ ταύτης.

μπούρας (ὁ)· ὁ γενναῖος, ὁ ἀνδρεῖος.

μπουράω (ρ)· ἐπιτίθεμαι διὰ τῶν κεράτων. (Λέγεται ἐπὶ τῶν κερασφόρων ζώων).

μπουρτζόβλαχος (ὁ)· χλευαστικὸν ἐπίθετον τῶν βλάχων καὶ τῶν βλαχοποιμένων.

μπούχαβος (ὁ)· ὁ ἔχων πρόσωπον

χλωμόν και προσημένον ἔκ τινος ἀσθενείας.

μπουχαρί (τό) ἡ καπνοδόχος.

μπουχνίζω (ρ) ἀποτείνω φράσεις και λέξεις ἐν θυμῷ, ἀποκρούω.

μπραθάρι (τό) πλ. τὰ μπραθάρια τὰ γαλακτοφόρα αἰγοπρόβατα τοῦ χωρίου, τὰ γαλάρια, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ στεῖρα.

μπράτιμος (ό) θηλ. μπρατίμ'σση [λ. βουλγαροσλαβ.] στενὸς φίλος τοῦ γαμβροῦ, ὅστις κατὰ τὸν γάμον ἔχει μετὰ τὸν νουνὸν τὸ γενικὸν πρόσταγμα· προβλ. βλάμης, παράνουνος· «Μπράτιμε, κὺρ μπράτιμε, τ' εἶν' τὰ παπούτσια ποῦφερες» (νυφιάτ. τραγ.).

μπρέστουρο (τό) φυτὸν ὅμοιον μὲ τὸ λάπατον, τοῦ ὁποίου ὅμως τὰ φύλλα εἶναι μεγαλύτερα και δὲν τρώγονται.

μπρεχοζοῦρι (τό) αἱ φρονιῖδες, αἱ ἀνησυχίαι διὰ τὴν προετοιμασίαν σπουδαίας ἐπιθέσεως (γάμου, συμποσίου κ.λ.).

μπρισίμ' (τό) ἡ λεπτή μεταξωτὴ κλωστή.

μ'σίδια (τό) πλ. τὰ μ'σίδια τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα τοῦ προσώπου, ἡ μορφή τοῦ προσώπου.

«Ἐχ' τὰ μ'σίδια τοῦ πατέρα τ'».

μ'τάφ' (τό) τὸ ἐξ ἐρίου αἰγὸς χονδρὸν ὕφασμα, ὅπερ καλύπτει τὰ σάγματα τῶν ὑποζυγίων ἐν καιρῷ βροχῆς.

μυγίζει (ρ) ἀπαντιᾶ μόνον εἰς γ' πρόσ. και σημαίνει: ἀρχίζει νὰ χιονίζει, νὰ λίπτουν ἀραιά πω· αἱ νιφάδες τῆς χιόνος.

μυριόρ'μος (ό) ὁ μυριάκις ἔρημος, ὁ

μὴ ἔχων οὐδένα συγγενῆ ἢ προσιάτην. Προβλ. ὁ χιλιόρ'μος.

μωρὲ (μόρ. ἐπιφων.) θηλ. μωρή.

Προτιάσεται ἢ ἐπιτάσεται ὀνομάτων.

«Μωρὴ κοντούλα λειμονιά» (δημ. τραγ.).

Πολλάκις ἐπιτάσεται ὡς κλητικὴ προσφώνησις.

«Βασιλ'κὴ μωρὴ».

Ἐν Κονίτση λέγεται μόνον τὸ μῶ.

«Κώστα μῶ...». «Τί θέλ'ς μῶ...». Ἐν Ἀμαράντῳ πάντοτε προτιάσεται εἰς τὴν ἀφ.

«Μῶρ' κυρά». Ἀπαντιᾶ ὡσαύτως και ὠρέ, ἠπρέ, βρέ, ρέ.

νάμι (τό) τὸ κακὸν ὄνομα, ἡ κακὴ φήμη. Λέγεται και ἀνάμι.

νεροποντιᾶ (ἡ) νεροποντιή, ἡ δυνατὴ βροχή, τὰ πολλὰ νερά.

νεροτροβιά (ἡ) δεξαμενὴ ἐφ' ἧς τὸ ὕδωρ πίπτει μετὰ δυνάμεως ἀπὸ ὑπερκειμένην χωνοειδῆ κάναλην και οὕτω τὰ μάλλινα ὑφάσματα (σκουτ'κά) κατεργάζονται και στερεοποιοῦνται.

Λέγεται και ὀροτροβιά, ἐνιαχοῦ δὲ και ντριστελλά.

νεφέρ' (τό) [λ. τουρκ.] στρατιώτης ἔμπιστος τοῦ ἀρχηγοῦ, ἐνοπλος σωματοφύλαξ.

νήλα (ἡ) ὁ οἶκτος, ἡ μεγάλη συγκίνησις, λόγῳ συμφορᾶς τινος.

«Μὲ πῆρ' ἡ νήλα», ἔλυπῆθην πολὺ, ἠσθάνθην οἶκτον.

νιούτσικος (ό) ὁ νέος (ὑποκορ. τοῦ νέος).

«Ἐτοῦτ' τὰ δυὸ τὰ νιούτσικα τὰ δυὸ στεφανωμένα»

(Λαζαρο. τραγ. λεγόμενον εἰς

τοὺς νεονύμφους).

νιοφεγγιά (ή)· τὸ νέο φεγγάρι.

* νισάνι (τό)· στόχος, σημάδι, σημείον πρὸς τὸ ὁποῖον σκοπεύει τις. «Μ' ἔβαλαν νισάνι μὲ τ'ς πέτρες».

* νισάφ' (τὸ) [λ. τουρκ.]· διάκρισις, ἔλεος, χάρις· «κάμε νισάφ'», εὐσπλαγχνίσου, φείσθητι· «ὄλο φωνάζ'ς, νισάφ' πιά, δὲν μπορῶ νὰ σ' ἀκούω», ἄς δοθῇ τέλος, ἐξηγητήθη ἡ ὑπομονή μου δὲν ἤμπορῶ νὰ σὲ ἀκούω.

* νογάω (ρ)· νοῶ, σκέπτομαι, ὑπολογίζω, σκοπεύω. «Νὰ ταξιδέψη δὲ μπορεῖ, νὰ φύγη δὲ νογάει» (δημ. τραγ.).

νομάτοι (οἱ)· ἄνθρωποι, τὰ ἄτομα. «Πόσοι νομάτ' θὰ πᾶτε ;».

νομπέτ' (τό)· 1) ὁ ὀλίγος ὕπνος· «ἅμα πήραμ' ἓνα νομπέτ' ὄκωθ' κάμαν», ἅμα κοιμηθήκαμε· 2) μουσικὸν τεμάχιον ἀργόν, ὅπερ πρῶτα πρῶτα πρὸ πάσης διασκεδάσεως παίξουν οἱ ὄργανοπαῖκται. «Πάστε μας ἓνα νομπέτ'». 3) ἡ νυκτοφυλακὴ (βιάρδια).

νυγιά (ή)· ἡ ὑγρασία· ἡ μεταστροφὴ τοῦ καιροῦ ἀπὸ ξηρασίας εἰς ὑγρασίαν.

* νταβᾶ· τὸ δικαστήριον, ἡ ἀγωγή. «Γῶκανε νταβᾶ στὴ Κόντσα».

* νταβᾶς (ὁ) [λ. τουρκ.]· μικρὸν χάλκινον ταψί.

νταδραντῶ (ρ)· ἀνακτῶ δυνάμεις καὶ σφοῖγος, λόγῳ εὐζωίας.

νταγιαντῶ (ρ)· ὑποφέρω, ἀντέχω, βασιστῶ. «Δὲ νταγιαντῶ, δὲ νταγιαντῶ τὸ νάζι σ' καὶ τὸ σουδαρό».

ντάϊμα (ἐπ.)· συχνά.

νταμάρ' (τό)· τὸ καλὸν γένος, ἡ καλὴ ράτσα.

* νταραβέρι (τὸ) [ἰταλ. dare-avere]· τὸ δοῦναι-λαβεῖν, ἡ δοσοληψία, ὁ καυγᾶς, ἡ φασαρία.

ντέ (μόρ. παρακελευσματικόν)· «ντέ ὠρέ»· «δὲ θέλω ντέ», δὲν θέλω ἀπολύτως (ὡς ἐπιτατικόν).

ντεβεκέλ'ς (ὁ)· ὁ πτωχὸς τὸν νοῦν, ὁ ἀφελής.

ντέβρι (τὸ) [λ. τουρκ.]· ἡ περιοδεία, τὸ ταξίδι.

ντέγκα (ἐπίρρ.) πλήρως, ὅλως διόλου γεμᾶτο.

ντερμπεντέρης (ὁ) [θηλ. ντερμπεντέρισσα]· ὁ ἀνοιχτόκαρδος, ὁ φιλότιμος ἄνθρωπος· «ντερμπεντέρισσα Βασίλω, στρῶσ' τὸ μπράτσο σου νὰ γείρω» (γύρισμα τραγ.).

* ντέρτι (τὸ) [λ. τουρκ.] ὁ καημός, ἡ θλίψις, ὁ πόνος· «ντέρτι καὶ μαράζι δὲ βάνω στὴ καρδιά».

ντέφι (τὸ) [λ. τουρκ.]· μικρὸν τύμπανον τῶν ὄργανοπαικτῶν κρουόμενον διὰ τῆς παλάμης. «Νὰ μοῦ γέν'ς ντέφ'», νὰ φύγης ἀπ' ἐμπρὸς μου (ντέφ ολ=φύγε, γκρεμοτσακίσου· φρ. τουρκ.)

ντιγέλ' (τό) τὸ διὰ τῆς χειρὸς καλλιτεχνικὸν ράψιμο εἰς τὸ ἄκρον τῶν φορεμάτων ἢ τῶν τσαρουχίων.

* ντίπ (ἐπίρρ.) [τουρκ.]· διόλου, καθόλου.

ντοβρ'νὸ (τό)· εἶδος σταφυλῆς, ἐχούσης τὸ χροῶμα τοῦ οἴνου.

ντολᾶς (ὁ)· σιδηροῦν ἔλασμα ἐπὶ τῆς φτερωτῆς τοῦ ὑδροπλάνου.

ντολή (ἦ)· ἡ πρόποσις. Συνήθως εἰς οὐδέτ. γένος: τὸ ντολί, τὰ ντολιά. «Θὰ ὄκώσω ἴνα ντολί γιά τὰ νιόγαμπρα», θὰ ἐγείρω μίαν πρόποσιν διὰ τοὺς νεονύμφους. Ὁ ἐγείρων πρόποσιν (ντολί) λαμβάνει κατ' ἐντολήν τοῦ ντολίμπαση δύο ἢ τρία ποτήρια οἴνου, εὐχεται καλὴν ζωὴν καὶ προκοπὴν εἰς τοὺς νεονύμφους καὶ ἀκολούθως τραγουδάει ἓνα λιανοτραγουδο. Τὰ ντολιά «ὄκωνονται» τὴν Κυριακὴν τὸ βράδυ εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ μετὰ τὸ συμπόσιον, ὡς καὶ εἰς τὰ Πιστροφία εἰς τὸ σπίτι τῆς νύφης. (Ἐκ τοῦ ἐντολή—ἐντέλλομαι).

ντολίμπασης (ὁ)· ὁ ἐγείρων πρῶτος πρόποσιν καὶ διατάσων (ἐντελλόμενος) ἀκολούθως καὶ τοὺς ὁμοτραπέζους νὰ πῶσι κατὰ σειρὰν. «Ὅρισμός σου ντολίμπασης», ὅρισε ἄρχηγος τῆς τραπέζης εἰς ποῖον νὰ δώσω τὸ ποτήρι νὰ πῶ. Ἐάν τις τῶν συνδικτυμῶνων πῶ τὸ κρασί χωρὶς νὰ ζητήσῃ ὄρισμόν ἀπὸ τὸν ντολίμπαση καταδικάζεται ὑπ' αὐτοῦ νὰ πῶ καὶ δεύτερον ποτήρι.

ντομπολίτσα (ἦ)· κάδος στενὸς κυλινδροειδῆς ἐντὸς τοῦ ὁποίου κτυποῦν τὸ γάλα καὶ βγάζουν τὸ βούτυρον.

ντόμπολος (ὁ)· ράβδος ἔχουσα εἰς τὸ ἄκρον κυλινδρικὸν ἐξόγκωμα, διὰ τῆς ὁποίας κτυποῦν τὸ γάλα εἰς τὴν ντομπολίτσαν.

ντουδάρ' (τὸ) [λ. τουρκ.]· τοῖχος·

μετφ. ἄνθρωπος ἀνόητος, ἀναίσθητος.

* ντουζέν'· εἰς τὴν φρ. «ἔβαλαν ντουζέν' οἱ γύφτ'», ἄρχισαν οἱ ὄργανοπαῖκται νὰ παίζουν.

* ντουλαμάς (ὁ) [τουρκ.]· ἐπενδύτης φερόμενος ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν.

* ντουλμπί (τό) [τουρκ.]· τὰ κιάλια.

* ντουμάν' (τὸ) [λ. τουρκ.] ὁ καπνός.

ντουμασάρ' (ὁ)· ὁ λαίμαργος (ἐπὶ ἀνθρώπων καὶ ζώων).

ντουντουμάρ' (τὸ) πληθ. ντουντουμάρια· τὰ δίδυμα τέκνα ἢ νεογνά.

ντουσέκι (τό)· κλινοστρωμνὴ γεμισμένη μὲ ἄχυρα ἢ μὲ χόρτα.

ντραβλίζομα (ὁ)· φιλονικῶ, μάλωμα.

ντραβλαλο (τό)· τὸ μάλωμα.

ντραγατίκι (τό)· ὁ μισθὸς τοῦ ἀγροφύλακος (ντραγάτη).

ντρέμπζια (ἦ)· ὁ θάμνος, τὸ πυκνόφυλλον χαμόκλαδον.

ντριζγκοῦν' (τό)· ἡ κίχλα (πτηνόν).

ντριμπούλα (ἦ)· τὰ ψυχία τοῦ ἄρτου (ἐκ τοῦ τρίβω).

ντρυμόν' (τό)· εἶδος κοσκίνου μὲ μεγάλας ὀπὰς πρὸς κάθαρσιν τοῦ σίτου.

ντρυμονίζω (ρ)· καθαρίζω τὸν σῖτον διὰ τοῦ ντρυμονιοῦ.

ντώσα (ἦ)· ἡ ἄτιμος γυνή. (Ἡ λ. πολὺ ὑβριστικὴ).

νυχάκι (τὸ) πληθ. νυχάκια· τὰ κεντήματα, τὰ ὁποῖα πλέκουν εἰς τὸ μέρος τοῦ τσιεραπιοῦ τὸ προσαρμοζόμενον εἰς τὸ ἄνω μέρος τῶν δακτύλων τοῦ ποδός.

Ξ

Ξαγάρ' (τό)· δοχεῖον μιᾶς ὀκάς, δι' αὐτοῦ οἱ μυλωνᾶδες λαμβάνουν ἐκ τοῦ ἀλέσματος τὴν κεκανο- νισμένην διὰ τὴν ἀμοιβὴν των ποσότητα ἀλεύρου.

Ξαῖ (τό)· ποσότης ἀλεύρου διδομένη εἰς τὸν μυλωνᾶν διὰ τὸ ἄλεσμα τοῦ σίτου ἢ τοῦ ἀραβοσίτου. «Ὁ μύλος ὁ βκκούφ'κος δέμ παίρ' πολὺ ξαῖ».

Ξακρίζω (ο) παραμερίζω εἰς κρυφὸν μέρος.

Ξαμώνω (ο)· ἀποφασίζω κάτι, ἀλλὰ πάλιν ἐγκαταλείπω τὴν ἀπόφα- σιν, προσπαθῶ, ἐπιχειρῶ.

Ξαναστραμάρες (οἱ)· τὰ παράλογα καὶ ἀσυνάρτητα λόγια, ἢ σφα- λερὰ καὶ λανθασμένη γνώμη. «Τί 'ν αὐτὲς οἱ ξαναστραμάρες ποὺ λές». Συνήθως καὶ ἀνευ ἄρθρου, ὅταν δίδεται ὡς ἀπάν- τησις εἰς περιέργους καὶ ἀλλο- κότους σκέψεις καὶ ιδέας: «Ξα- ναστραμάρες!».

* Ξαντιμέθω (ο)· ἀνταμείβω, ξεπλη- ρῶ.

Ξεδοχμένος (ὁ)· ὁ βαδίζων ἔξω τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ὁ ἀναιδής.

Ξεδειλιάζω (ο)· ξεκουράζομαι.

Ξεκωλωμένος (ὁ)· ὁ ἔχων κατεστραμ- μένην τὴν βάσιν· λέγεται καὶ ὡς ὕβρις εἰς διεφθαρμένας γυ- ναῖκας.

Ξενομίζω (ο)· ἐκδιώκω τινὰ διὰ κα- κοῦ (ἀνόμου) τρόπου. Εὐχρη- στον εἶναι καὶ τὸ ξεπροντίζω.

Ξεπατώνω (ο)· καταστρέφω, ἐξαν- τλῶ τι διὰ τῆς ἀρπαγῆς, ἢ τῆς

καταστροφῆς.

Ξεπολγιούμαι (ο)· βγάζω τὰ ὑποδή- ματα.

Ξεπροβοδάω (ο)· συνοδεύω τὸν ἀνα- χωροῦντα διὰ τὸ ταξίδι μέχρι σημείου τινὸς ἔκτος τοῦ χω- ρίου. «Τὸν ξεπροβόδ'σα ὡς τὴν Ρόκα». Ἡ τοιαύτη συνοδεία συγγενῶν καὶ φίλων λέγεται ξεπροβόδημα (*ξεπροβοδῶ = ἔξ—προ—φοδῶ· ἢ πρὸ κεῖται τοπικῶς).

Ξερογιάζομαι (ο)· φεύγω ἀπὸ μισθω- τὴν ἐργασίαν καὶ κατα συνέ- πειαν εὐρίσκομαι ἀεργος.

Ξεσεμπρεύω (ο)· γαλῶ τὴν συμφω- νίαν ἣν εἶχον μετὰ τινος πρὸς ἀσπορίωσιν τῶν ἀγρῶν διὰ δύο ἀσποτήρων βοῶν, ἀνηκόντων εἰς ἓνα ἕκαστον ἔξ ἡμῶν.

Ξεσχάμματα (τά)· τὸ μνημόσυνον ἐπὶ τῇ ἀνακομιδῇ τῶν ὀστῶν καὶ τὸ ἐπὶ τούτῳ παρατιθέμενον τραπέζι. «Ἔχουν ξεσχάμματα».

Ξεσκαρίζω (ο)· ἀπομακρύνομαι κρυ- φίως.

Ξεφωκίζω (ο)· βγάζω τὰ ἐπενδύοντα τὸν καρπὸν τοῦ ἀραβοσίτου ἀλλεπάλληλα φύλλα, ἅτινα λέ- γονται φώκια (τά).

* Ξεχάζω (ο)· περνῶ τὴν ὥραν βλέ- πων ἢ ἀσχολούμενος μὲ κάτι· «σῦρε στὸ μπαλκόν' νὰ ξεχάσ'ς».

Ξεχαρβαλώνω (ο)· καταστρέφω, κα- θιστῶ τι χάρβαλον (ἄχρηστον πρὸς ἐργασίαν)· «ξεχαρβαλώ- θ'κε», χάλασε· «εἶναι μιὰ ξε- χαρβαλωμέν'», δὲν ἔχει τάξιν καὶ σειρὰν εἰς τὰ πράγματά της. «Βρίσκω τὸ μύλο χάρβαλο

καὶ τὸ νερὸ κομμένο» (δημ. τρ.).
 ξήψωμα (ἐπίρρ)· χωρὶς ψωμί, χωρὶς φαγητόν. Τὸ ἀντίθ. «σύψωμα». «Πῆρε τὴ δουλειὰ ξήψωμα».
 ξίκι (τό) [λ. τουρκ.]· ἡ ἔλλειψις, ἡ ἔξαφάνισις· «νὰ μοῦ γέν'ς ξίκ'», νὰ λείψης νὰ μὴ σὲ βλέπω.
 ξίκ'κο (τό)· τὸ ἔλλιποβαρές. «Τὸ καντάρ' εἶναι ξίκ'κο», δὲν ζυγίζει καλά.
 ξιμ'τάω (ρ)· ἐμφανίζομαι μακρόθεν, προβάλλω ἀπὸ μακρὰν· «Ξιμύτ'σαν οἱ κερατζῆδες στὸν "Αἶ Κωσταντῖνο».
 ξιφάρ' (τό)· 1) τεμάχιον ὑφάσματος στενόν, ὅπερ προσραπτόμενον εἰς τὰ μεγαλύτερα τοιαῦτα, συντελεῖ εἰς τὴν καθ' ὅλου κανονικὴν προσαρμογὴν τοῦ ἐνδύματος· 2) ἡ στενὴ λωρὶς ἀγροῦ ἢ ἀμπέλου.
 ξομπλιάζω (ρ)· λαμβάνω τι ὡς ὑπόδειγμα· προβλ. ξόμπλι (*ἐκ τοῦ λατιν. exemplum).
 ξυλόγατα (ἦ)· ἡ ξυλίνη ποντικοπαγίς.
 ξυλόδρομος (ὀ)· δρόμος στρωμένος μὲ ξυλῖνας δοκοῦς, ὡς αἱ σιδηροαὶ δοκοὶ τῆς σιδηροδρ. γραμμῆς, δι' οὗ οἱ ὑλοτόμοι μεταφέρουν τεμάχια κορμῶν δένδρων εἰς τὸν ὑδροπρίονα ἐκ τῆς πέριξ αὐτοῦ δασικῆς ἐκτάσεως.
 ξυλοκαρπία (ἦ)· οἱ καρποὶ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ σιτηρά. «Ἡ ξυλοκαρπία ἐφέτος καταστράφ'κε».
 ξυλοκέφαλος (ὀ)· ὁ δύσνους, ὁ βλακώδης.
 ξυλοκρένω (ρ)· παραμιλῶ (ἐπὶ πυ-

ρέσσοντος ἢ ἐτοιμοθανάτου).
 ξυλόχτενο (τό)· τὸ χτένι τοῦ ἀργαλειοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου διαπερῶνται τὰ νήματα τοῦ στήμονος.
 ξύπν'γος (ὀ)· ὁ μὴ κοιμώμενος, ὁ ἄγρυπνος. «Τὴν ὥρα ποῦ ἔπεσε τὸ ντουφέκι ἤμουν ξύπν'γος».
 ξωτ'κιά (ἦ) πλ. ξωτ'κίες· φανταστικαὶ νύμφαι τῆς νυκτὸς ἐκλάμπρου ὠραιότητος, αἵτινες ἀρέσκονται νὰ παίζουν καὶ νὰ λούωνται εἰς τὰ ρυάκια καὶ τὰς πηγὰς, αἱ νεραΐδες. «Ξωτ'κιά» λέγεται καὶ ἡ πολὺ ὠραία γυνὴ καὶ ἰδίως ἡ εὖσωμος νύμφη. «Σοῦ εἶναι μιὰ ξωτ'κιά..!» (ἐκ τοῦ ἐξωτικῆ).

Ο

ὀβίρα (ἦ)· κοίλωμα πλήρες ὕδατος σχηματιζόμενον ὑπὸ ποταμοῦ ἢ χειμάρρου καταπίπτοντος μεθ' ὀρμῆς.
 ὀβορὸς (ὀ) [λ. σλαβ.]· ἡ πρὸ τῆς οἰκίας αὐλή.
 ὀγνίστα (ἦ)· δωμάτιον θερμαινόμενον ὑπὸ μεγάλης ἐστίας καὶ ἐν τῷ ὀποίῳ διαμένει ἡ οἰκογένεια.
 ὀγντή (ἦ)· τὸ πρέπον, τὸ προσαρμοζόμενον. «Δὲν εἶναι τῆς ὀγντῆς», δὲν πρόπει, δὲν ταιριάζει.
 * ὀγντίζω (ρ)· ταιριάζω· «κανένα δαχτυλίδι δὲν τῶγντιζε» δὲν τοῦ ταίριαζε (παραμ. «ἡ Χηνοβοσκού»)
 ὀγρατίζω (ρ)· ἀποκάμνω μέχρις ἀη-

δίας, ἀπαυδῶ· «ὠγράφτ'σα μὲ τὸ γυιό μ'», ἠῦρα τὸ μπελιᾶ μου.

* ὀκνά (ἦ) [λ. ἀραβοτουρκ.] κόκκινη μπογιά, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποιοῦν τὰ παλιὰ τὰ χρόνια οἱ νυφάδες καὶ ἔβαφαν τὰ νύχια καὶ τὰ πρὸς τὸ μέτωπον μαλλιά (τὰ μυτάκια). Παροιμιώδης ἔμεινε ἡ φρ. «Ἀπόμ'νε σὰν ἡ Σούλτω μὲ τὴν ὀκνά». Φαίνεται, ὅτι θὰ ἐματαιώθη τὴν τελευταίαν στιγμὴν ὁ γάμος κάποιας «Σούλτως» ὀνόματι, ἐνῶ αὕτη θὰ τὰ εἶχεν ἐτοιμάσει ὅλα καὶ θὰ εἶχε κάμει μάλιστα χοῆσιν καὶ τῆς ὀκνάς.

ὀκνός (ὁ)· ὁ βραδὺς περὶ τὴν ἐργασίαν καὶ τὸ βάδισμα, ὁ ὀκνηρός· «μπουλάρ' ὀκνό».

ὀμπλή (ἦ)· τὰ ἴχνη τῶν πατημάτων ἀνθρώπου ἢ ζώου. Προβλ. ὁ τορός. «Τὸ λύκο τὸν ἠῦραμε, τὴν ὀμπλή γυρεύομε» (παροιμ.).

ὀμπροστάρ' (τό)· τὸ ἐμπρόσθιον πλατὺ ξύλον τοῦ σάγματος, ὅπερ προσομοιάζεται εἰς τοὺς ὤμους τοῦ ὑποζυγίου. Λέγεται καὶ «μπροστάρ'».

ὀντᾶς (ὁ)· τὸ πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ξένων καλύτερον δωμάτιον τῆς οἰκίας· «μουσαφίρ' ὀντᾶς».

ὀντας (σύνδ. χρον.)· ὅταν· «ὀντας πουλοῦν ἀγόραζε» (παροιμ.).

ὀξώπορτα (ἦ) ἡ μεγάλη αὔλειος ἰθύρα.

ὀξωτέρα (ἦ)· τὸ ὑπαίθρον, ἢ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ διαβίωσις καὶ ἢ ἐν αὐτῷ ἐργασία· «ἡ ὀξωτέρα τρώει ψωμί», ἐν τῷ ὑπαίθρῳ τρώγει τις περισσότερον.

ὀπιστάρ' (τό)· τὰ δύο στενὰ τοξοειδῆ ξύλα τοῦ σάγματος, ἅτινα ὀπισθεν κείμενα ἐπικάθηνται ἐπὶ τῶν λαγόνων τοῦ ὑποζυγίου.

ὀπιστχιᾶ (ἦ)· πλατὺ λωρίον, ὅπερ διέρχεται ἐκ τῶν γλουτῶν τοῦ ὑποζυγίου, κάτωθι τοῦ κουσκουνίου, καὶ προσδένεται ἐπὶ τοῦ σάγματος.

ὀριό (τό)· τὸ ριγος, ἢ τρεμούλα.
* «Μ' ἔρρ'ξε τ' ὀριό», ἐκρύωσα πολὺ.

ὀρντίνια (ἦ) [ἐκ τοῦ λατ. ordo] ἢ τακτοποίησις τῶν χωματοσωρῶν τῆς σκαπτομένης ἀμπέλου. Οἱ ἐκατέσθην τοῦ κλήματος χωματοσωροὶ λέγονται «κοῦποι».

ὀστρέχα (ἦ)· τὸ ἄκρον τῆς στέγης τὸ ἐξέχον 0,40 μ. ἀπὸ τὸν τοῖχον, ὃν προφυλάσσει ἀπὸ τὰ ὄμβρια ὕδατα τῆς στέγης.

ὀτρᾶ (ἦ)· χονδρὴ μεταξωτὴ κλωστή, δι' ἧς οἱ ράπτει κάμνουν τὰ κεντήματα εἰς τὰ σεγκούνια (τσιπούνια) τῶν γυναικῶν προσράπτοντες αὐτὴν ἐπὶ τοῦ φορέματος διὰ λεπτοτάτου μεταξίνου νήματος, ὅπερ λέγεται μπρι-σίμ'. Ἡ ὀτρᾶ εἶναι λεπτότερη ἀπὸ τὸ γαϊτάνι καὶ γίνεται διὰ κλώσεως τεσσάρων λεπτῶν νημάτων, ἐνῶ ἐκεῖνο εἶναι πλεκτὸν καὶ πλέκεται διὰ ὀκτῶ νημάτων.

οὔδια (ἦ) [πρόφ. οὔβγλα]· 1) τὸ διπλωμένον ἄκρον τοῦ φορέματος· 2) μικρὰ τεμάχια ὑφάσματος ἄχρηστα λέγονται οὔδιες.

οὔρδα (ἦ)· τὸ ἐκ ξινοῦ γάλακτος

καὶ διὰ τῆς θερμάνσεως αὐτοῦ παραγόμενον ἀποβουτυρωμένον τυρί. Ἐξαιρετικῶς μόνον τοῦ Δεντσίκου τὰ φημισμένα κεφαλοτύρια, 200—300 δραμ. ἕκαστον, τὰ ἄλλως μανούρια ὀνομαζόμενα, λέγονται καὶ οὔρδες. * Ἡ οὔρδα λέγεται καὶ γκίζα.

οὔρσα (ἦ) [ἐκ τοῦ ἰταλ. ursa]· ἡ ἄρκτος. Ἡ λέξις ἀπευθύνεται ὡς ὕβρις εἰς κακὰς καὶ θυμώδεις γυναῖκας.

οὔσ· μόριον παρακελευσματικόν, δι' οὗ προτρέπουσι τοὺς ὄνους ἵνα ἐπιταχύνωσι τὸ βάδισμα. Λέγεται καὶ «οὔστ».

ὄχτος (ὄ) [ὄχθη]· τὸ ἄκρον, τὸ ἀκαλλιέργητον μέρος τῶν ἀγρῶν ἢ τῶν ἀμπέλων.

ὄψιμάδι (τό)· τὸ ὄψε (ἀργά) γεννόμενον ἀρνίον ἢ ἐρίφιον.

Π

παγάννα (ἦ)· ὄρασις ἀπλισμένων ἀνδρῶν, οἵτινες ἀνιχνεύουν ἐντὸς τοῦ ὄρους πρὸς ἐκδίωξιν ἐμφωλευόντων θηρίων ἢ διημερευόντων ληστῶν.

παθνί (τό)· ἡ φάτνη ἐντὸς τῆς ὁποίας τοποθετοῦν τὰ χόρτα, ἄχυρα κ.λ. πρὸς τροφήν τῶν ζώων. Λέγεται καὶ παχνί.

παθνιαζώ (ρ)· γεμίζω τὸ παθνί χόρτα, ὅσα ἀρκοῦν διὰ νὰ φάγη τὸ ζῶον ἐπὶ μίαν νύκτα.

παῖδα (ἦ)· τὰ ἐκατέρωθεν τοῦ σάγματος στενὰ σανίδια, ἅτινα ἐν εἴδει πλευρῶν συγκρατοῦν τὸ

μπροστάρι καὶ τὸ πιστάρι τοῦ σάγματος.

παλιοκόπρι (τό)· μέρος ἐν τῷ ὁποίῳ φύονται πολλὰ χόρτα, λόγῳ κόπρου ζώων διανυκτερευόντων πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο.

παλιόρρογα (τά)· δασικαὶ ἐκτάσεις πυρποληθεῖσαι πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τῶν ποιμένων καὶ μεταβληθεῖσαι εἰς βοσκησίμους ἐκτάσεις.

πανιάζω (ρ)· 1) ἔχω θάμβος εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, δὲν βλέπω καλά, εἴτε ἐκ δυνατοῦ φαιτός, εἴτε ἐξ ἀσθενείας τινός. «Μοῦ πάνιασαν τὰ μάτια». 2) Χάνω τὸ χροῶμα τοῦ προσώπου, χλωμιάζω ἐξ ἀσθενείας, λιποθυμίας, ἢ καὶ ἐκ φόβου.

πανταχοῦσα (ἦ)· ἐπίσημον γράμμα, ὅπερ ὡς ἐγκύκλιος ἀποστέλλεται εἰς τὰ χωρία ἐκ τινος ἀρχῆς καὶ ἀναγινώσκεται δημοσίᾳ εἰς τὸ κοινόν· πᾶσα ἔγγραφος αὐστηρὰ διαταγή. «Μᾶς ἦρθε μιὰ πανταχοῦσα ἀπ' τὸ Δεσπότη» (* ἀπανταχοῦ - κατάλ. - σα).

παντέχω (ρ)· νομίζω. «Ἐγὼ σὲ πάντεχα ἄρρωστο».

* παντζέχρ' (τό)· τὰ ἐντόσθια.

πάνω (ρ)· ἐκτὸς τῆς συνήθους σημασίας τοῦ «πηγαίνω» σημαίνει τὸν χρόνον τοῦ τοκετοῦ ἐγκυμονούσης γυναικὸς ἢ ἀγελάδος. «Πότε πάν' ἢ ἔγελάδα σ'», πότε θὰ γεννήσῃ.

πανώκορα (ἦ)· τὸ ἐπάνω, τὸ σκληρότερον μέρος τοῦ ἄρτου (καρβελιοῦ). (Τὸ σκληρὸν μέρος τοῦ ἄρτου λέγεται κόρα, τὸ δὲ

μαλακόν, τὸ ἐσωτερικόν, μέση).

Προβλ. κατώκορα.

παπάρα (ἦ)· ἔδεσμα ἐκ βουτύρου, τυροῦ καὶ ἀλεύρου παρασκευαζόμενον συνήθως εἰς τὰς στάνας ὑπὸ τῶν ποιμένων.

παραγκῶμ' (τό)· τὸ παρατσοῦκλι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπώνυμον.

παρακοῦτ' (τό)· τὸ μικρὸν κυτίον εἰς τὸ δεξιὸν ἄκρον τοῦ σεντουκιοῦ (καρσέλας).

παραμίνα (ἦ)· σιδηροῦς μοχλὸς (λουστὸς) πρὸς ἐξόρουξιν λίθων ἐν λατομείοις καὶ διατρύπησιν φουρνέλλου.

παραμποῦκι (τό)· τὸ ἐμπόδιον.

παρασήμειωμα (τό)· ὁ ἔχων σωματικόν τι ἐλάττωμα ἐμφανές, ὅπερ καθιστᾷ αὐτὸν γελοῖον.

παραχώνω (ρ)· θάπτω ἐντὸς τοῦ χώματος.

παρδάλω (ἦ)· ὄνομα αἰγὸς ἐχούσης ποικίλα στίγματα, ἢ λευκὰς κηλίδας ἐπὶ τοῦ δέρματος.

παρδάρι (τό)· πλ. τὰ παρδάρια· δύο μικρὰ ξύλα ἀεὶνα προσπίπτοντα ἐπὶ τῆς μυλοπέτρας κροτοῦν δυνατὰ καὶ διὰ τῆς κινήσεως αὐτῶν συντελοῦν, ὥστε νὰ πίπτη σιγὰ—σιγὰ ὁ σῖτος ἐκ τοῦ ὑπερκειμένου κοφίνου εἰς τὴν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ὀπήν. Ἐντεῦθεν μεταφρ. πρὸς δήλωσιν τοῦ θορύβου, τῆς φλυαρίας. «Εἶν' ἓνα παρδάρ'», εἶναι ἓνας φλύαρος. «Ἐχ' ἓνα στόμα παρδάρ'» ἢ «σάν τὸ παρδάρ' τοῦ μύλου», διαρκῶς ὁμιλεῖ, φλυαρεῖ.

παρμάρα (ἦ)· ἀσθένεια γαλακτοφό-

ρων ζώων, καθ' ἣν ταῦτα χάνουν τὸ γάλα. «Ἐπεσε παρμάρα στὰ γίδια».

παζένας (ὁ)· ὁ καθέννας, ἕκαστος· λέγεται καὶ καθέννας· θηλ. καθεμιὰ (ὄχι πασαμιὰ).

πάσπαλη (ἦ)· 1) τὸ λεπτότατον ἄλευρον, ὅπερ κατὰ τὴν ἄλεσιν ἐκτινάσσεται πέριξ τῆς μυλοπέτρας· 2) λεπτὸν στρώμα χιόνος· «ἔρρ'ξε μιὰ πάσπαλη».

πασπατεύω (ρ)· εὐρίσκω τι εἰς τὸ σκότος διὰ τῆς ἀφῆς.

* πατερντί (τό)· [τουρκ.] θόρυβος, σαματᾶς, ἀναστάσεις. Λέγεται καὶ πατρῶντί.

πατ'νὸς (ὁ)· ὁ τελευταῖος.

πατούνα (ἦ)· τὸ μέρος τοῦ τσεραπιοῦ τὸ προσαρμοζόμενον εἰς τὸν κυρίως πόδα ἀπὸ τῶν ἀστραγάλων μέχρι τῶν δακτύλων· εἰς τὸν πληθ. πατοῦνες = τὰ τσεράπια.

* πατσιαδιάστηκα (ἀόρ. τοῦ πατσιαβιάζομαι)· ἔκαυσα τὴν γλῶσσαν διὰ θερμοῦ φαγητοῦ, γάλακτος κ.λ.

παταντούκα (ἦ)· ἀνδρικὸν μακρὸν παλτὸ ἐξ ἐγχωρίου μαλλίνου ὑφάσματος.

πεδουκλώνω (ρ)· δένω τοὺς ἐμπροσθίους πόδας φορτηγοῦ ζώου διὰ σχοινίου, ὥστε νὰ μὴ ἀπομακρυνθῇ τῆς βοσκῆς. * Λέγεται καὶ πε(ρ)δικλώνω· (ἐκ τοῦ λατιν. impedio [in-ped, πέδ] = ἐμπλέκω, ἐμποδίζω).

πέλα (ἦ)· μικρὰ σανὶς ἀνωμάλου ἐπιφανείας ὑλοτομημένη διὰ πελέκεως καὶ χρησιμεύουσα διὰ

τὴν κατασκευὴν φράκτου.
 πελατεύω (ρ)· βισανίζω τινὰ παλαίων μετ' αὐτοῦ καὶ κτυπῶν αὐτόν. * Ἡ ἔτυμολογία ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Πιλᾶτου, ἀνακριτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. («Ἀναγν. περὶ τῶν γεν. ἀρχῶν τῆς Συγκρ. Γλωσσικῆς» Whitney — Χατζιδάκι, σελ. 205).
 πεντάγνωμος (ὁ)· ὁ συχνὰ ἀλλάσων ιδέας, ὁ ἀσιάτου χαρακτηῆρος.
 περιδρομιάζω (ρ)· τρώγω πάρα πολύ· «τρώει ἕναν περίδρομο», τρώει πολύ.
 περυνιάζω (ρ)· διατρυπῶ, διαπερῶ. «Μᾶς περόνιασ' ὁ ἀγέρας».
 περτσινέδαλος (ὁ)· ὁ μὴ ἡσυχάζων, ὁ σκανδαλοποιός, ὁ ραδιοῦργος, ὁ διαρκῶς ἐπιθυμῶν νὰ ὀμιλῇ καὶ νὰ ἀντιλέγη.
 * πεσκέσι (τό)· δῶρον, ὅπερ τὰ χωρία ἔστελλον εἰς τοὺς Τούρκους.
 πέταυρο (τό) πλ. πέταυρα· σανίδες στενόμακροι ἀκοντιστοὶ ἐκ ξύλου ὀξυῖς συνήθως, δι' ὧν κατασκευάζουσι φράκτας καὶ σκεπάζουσι τὰς στέγας τῶν οἰκῶν διὰ νὰ ἐπιστεγάσωσιν ἔπειτα αὐτὰς μὲ πλάκας. * (Διητηρήθη ἢ ἀρχαία λέξις «πέταυρον».)
 πεταυρώνω (ρ)· καρφώνω τὰ πέταυρα εἰς τὴν στέγην.
 πέτομαι (ρ)· ὑπερηφανεύομαι· «μὴ πέτεσαι καὶ τόσο» * (Ἀρχ. πέτομαι=πετῶ).
 * πετρίτης (ὁ)· εἶδος ἰερίκος.
 πετρώωνω (ρ)· πίπτω ἐπάνω βιβρῶς ὡς πέτρα. «Θὰ μᾶς πετρώσ' τὸ

σπίτ'», «μοῦ πέτρωσες τὸ χέρ'».
 πέτσιουρο (τό)· τὸ ἐκ τῆς λαναρίδας λαμβανόμενον διὰ τοῦ λαναρίου ἔριον, ὅπερ ἔπειτα κλωθόμενον μεταβάλλεται εἰς πηνία (μασοῦρια) ἐκ κλωστῆς. Λέγεται καὶ σκαμάγγι.

πηχὸς (ὁ)· μικρὰ δεξαμενὴ εὐρισκομένη πλησίον ἀγροῦ, ἣτις, πληρουμένη διὰ τῶν κατασταλαζόντων ὑδάτων, κενοῦται εἴτα ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτιῆτου τοῦ ἀγροῦ πρὸς ἄρδευσιν αὐτοῦ.

πιγκώνω (ρ)· ἐρεθίζω τινὰ διὰ πειρακτικῶν λέξεων.

πιέτες (οἱ)· αἱ κανονικαὶ πτυχαὶ τοῦ φορέματος.

* πίκια (ἡ) [πικάλ.]· μνησικακία, πείσμων θυμός· «τὸν ἔχω πίκια».

* πικάρω (ρ)· πειράζω τινὰ διὰ λόγων, ἐξερεθίζω, πεισιμῶνω τινὰ διὰ τῆς συμπεριφορᾶς μου.

πιστικός (ὁ)· ὁ ποιμὴν ὁ βόσκων ξένα αἰγοπρόβατα.

πιστόβλιακος (ὁ)· ὁ λαίμαργος.

πιστρίζω (ρ)· ἀρχίζω νὰ ὠριμάζω. Λέγεται ἐπὶ τῶν κερασιῶν καὶ σταφυλῶν.

* πιστρόφια (τὰ) [ἐπιστροφῆ]· ἐστίασις τῶν νεονύμφων καὶ τῶν συγγενῶν τοῦ γαμβροῦ εἰς τὴν οἰκίαν τῶν γονέων τῆς νύμφης, γινομένη τὴν Τρίτην ἢ Πέμπτην τῆς ἀμέσως μετὰ τὸν γάμον ἑβδομάδος.

πιττᾶρι (τό) πλ. πιττᾶρια· μικρὰ γκουγκούσια (ψωμιά), ἅτινα προσφέρονται ὡς δῶρα εἰς τοὺς ἱερεῖς κατὰ τὰ μνημόσυνα καὶ ψυχοσάββατα.

πιττόξ'λος (ὁ)· μακρὸν κυλινδρικὸν ξύλον, δι' οὗ πλάθουσι τὰ φύλλα (πέτουρα) τῆς πίττας.

πλακὸς (ὁ)· ὁ ἐκ μικρῶν σανίδων φράκτης, ἢ ὁ πλεγμένος μὲ κλαδία δένδρου.

πλαστῆρ' (τό)· ξύλινος δίσκος διαμέτρου 0,60—0,70 μ. ἐπὶ τοῦ ὁποίου πλάθουσι τὴν ζύμην καὶ κατασκευάζουν τὰ πέτουρα (φύλλα) τῆς πίττας.

πλατάρ' (τό)· τὸ φτερόν, ἢ φτερούγα τοῦ πτηνοῦ· μτφρ. ὁ ὑποστηρικτής. «Ἐχ' πλατάρια», ἔχει ὑποστηρικτάς.

πλατυχώρια (ἦ)· ἡ εὐρυχωρία.

πλόχερο (τό)· ἡ χούφτα τῆς μιᾶς χειρός.

πλουμπίδια (τά)· τὰ στολίδια, τὰ κεντήματα· πλουμπισμένος=ὁ στολισμένος.

ποδαρχὲς (οἱ)· στεναὶ καὶ μικραὶ σανίδες, δύο ἢ τέσσαρες, ἐξυψωμέναι ἀπὸ τὰ μιτάρια τοῦ ἀργαλειοῦ, τὰς ὁποίας πατᾶ ὁ ὑφαίνων ἐναλλάξ καὶ ἀνὰ δύο συγχρονῶς, εἴαν εἶναι τέσσαρες.

ποδαρχά (τό)· τὰ λίθινα βάρη τῶν γεφυρῶν, τὰ κτιζόμενα εἰς τὰ ἄκρα τῆς ὄχθης ἢ ἐντὸς τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ διὰ νὰ πέσουν (κτισθοῦν) ἐπ' αὐτῶν οἱ θόλοι (τὰ τόξα) τῶν γεφυρῶν, εἴαν ταῦτα εἶναι πέτρινα, ἢ αἱ ξύλινα δοκοί.

ποδεσ'ά (ἦ)· τὰ ὑποδήματα· «δὲν ἔχω ποδεσ'ά». * Λέγεται καὶ ποδεμή.

πόθος (ὁ)· ὁ πρὸ τῆς μυλοπέτρας χῶρος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου χύνε-

ται τὸ ἄλεσμα.

ποκάρι (τό)· τὸ ἐξ ἑνὸς προβάτου κουρευόμενον ἔριον.

πολιτεία (ἦ)· ἡ πληθώρα, τὸ πλῆθος (πάντοτε ἐπὶ ἀνθρώπων)· «ἦταν πολιτεία στὸ γάμο».

πολλατέτ' (πολλὰ τὰ ἔτη)· εὐχὴ λεγομένη ὑπὸ γυναικὸς ἐργαζομένης εἰς ἀπάντησιν τοῦ χαιρετισμοῦ διερχομένου· «καλῶς κἀν'ς». * Πρβλ. «σπολλάτη», (εἰς πολλὰ ἔτη), εὐχὴ τῶν Βυζαντινῶν.

πόντζι (τό)· θερμαντικὸν ἐκ ρακῆς βραστῆς μετὰ σακχάρους.

πορδαλας (ὁ)· ὁ δειλός.

πορεύω (ρ)· περνῶ τὸν καιρὸν· «πῶς πορεύεις;»· «πῶς περνᾷς;»· «πῶς τὰ πόρεψες στὸ ταξίδ'».

ποστάδι (τό)· μεγάλος κάδος πλήρης ψυχροῦ ὕδατος, δι' οὗ διέρχεται σωλὴν προσαρμοζόμενος εἰς τὸν ἄμβυκα κατὰ τὴν ἀπόσταξιν τῶν σταφυλῶν.

ποῦλι (τό)· τὸ γραμματόσημον.

πουλιά (τά)· κεντήματα τοῦ τσεραπιοῦ εἰς τὸ μέρος τῶν ἀστραγάλων.

πουρτσάω (ρ)· κάμνω μικρὸν κρότον· εὐχρηστον ἰδίως ἐπὶ τοῦ κρότου, ὃν παράγουσι τὰ ἐπὶ τῆς πυρᾶς καιόμενα ξύλα· (λέξ. ὀνοματοπεποιημένη).

πουρτσιά'λι (τό)· ὁ ἐπιβήτωρ τράγος ἢ κριός.

πόχες (οἱ)· τσαρούχια κόκκινα τῶν γυναικῶν μὲ μαύρην φούνταν.

πραγαδώνω (ρ)· ἡσυχάζω, ἰδίως ἐπὶ τοῦ σωματικοῦ πόνου, ὅταν οὗτος ἐλαττώνεται καὶ ὁ ἀσθε-

νής εὐρίσκει ὀλίγην ἡσυχίαν.
 «Μοῦ πραγάδωσε» (ἐνν. ὁ πό-
 νος).
 πρᾶμα (τό)· τὸ φορτηγὸν ζῶον. «Στὸ
 παζαρόπλο τὰ πράματα ἦταν
 ἀκριβά».
 πρέκνα (ἦ) πλ. πρέκνες· μικρὰ κιτρι-
 νωπὰ στίγματα ἐπὶ τοῦ προσώ-
 που τῶν ἀνθρώπων· «πρέκνα-
 βος», ὁ ἔχων πρέκνες.
 προδοθήματα (τά)· δῶρα στελλόμενα
 εἰς συγγενεῖς ὑπὸ τῶν ἐν τῇ
 ξένη οἰκείων καὶ φίλων των, ἢ
 καὶ τὰνάπαλιν.
 προγκίζω (ρ)· διασκορπίζω ποιμνιον
 αἰγοπροβάτων, ἐκδιώκω διὰ
 φωνῶν.
 προκόδα (ἦ)· ὑπόσαγμα, ἵνα μὴ φθει-
 ρεται ἢ ράχη τοῦ ὑποζυγίου.
 προσαπόκο (ἐπίρρ.)· περίπου, ὡς ἔγ-
 γιστα (ἰταλ. presso a poco).
 πρόσθερος (ὁ)· ὁ εὐρωστος, ὁ παχύ-
 σαρκος· (ἐπὶ βρεφῶν καὶ νεο-
 γνῶν κατοικιδίων ζῴων).
 πρόσγαλα (τό)· γάλα γλυκό, ὅπερ
 ρίπτουν εἰς ὑδρὸν μετὰ τὴν κα-
 τασκεὴν τοῦ τυροῦ.
 πρόσωρο (τό)· τὸ πρόχειρον.
 προσοία (ἦ)· ἡ μεγάλη φωτιὰ τῆς
 ἐστίας, χ ε ρ ρ η
 *πρυόβολος (ὁ)· τεμάχιον χάλυβος,
 ὅπερ προστριβόμενον ἐπὶ πυ-
 ρίτου λίθου (τσακμακόπειτρας)
 παράγει σπινθῆρας μεταδιδο-
 μένους εἰς ἴσκαν. [Ἐκ τοῦ πυ-
 ρόβολος καὶ ἀντιμετάθεσιν τῶν
 γραμμάτων υ, ρ].
 πρωτόερος (ὁ)· ὁ ἐπὶ τουρκοκρατίας
 κοινοτικὸς κλητήρ.
 πρωτοπούλι (τό)· κηρήθρα πλήρης

μέλιτος, νεωστὶ ὑπὸ τῶν με-
 λισσῶν κατασκευασθεῖσα.

πυκνάδα (ἦ)· κόσκινον μὲ πυκνὰς ὀ-
 πάς, δι' οὗ καθαρίζουσι τὸν
 σῖτον.

* πύρα (ἦ)· ἡ ζέστη· «πῆρα μιὰ πύ-
 ρα», ζεστάθηκα ὀλίγον· «πάρε
 μιὰ πύρα καὶ φέγ'ς». Τὸ ρ. «πυ-
 ρώνομαι», ζεσταίνομαι.

πυρὶ (τό)· μικρὸν πελεκημένον ξύ-
 λον, ὅπερ, περιτυλισσόμενον
 εἰς τὸ ἄκρον μὲ κροκίδι, κτελεῖ
 στερεῶς τὴν ὀπὴν τοῦ αἰγοβα-
 ρελίου.

* ραβδίω (ρ)· κτυπῶ διὰ μεγάλου
 ραβδίου (ράβδας) τοὺς κλώνους
 τῆς καρυδιᾶς, ἵνα πέσωσι κατὰ
 γῆς τὰ καρύδια.

ραβδιστίκι (τό)· μικρὰ ποσότης κα-
 ρύων, διδομένη ὑπὸ τοῦ ἰδιο-
 κτήτου τῆς καρυδιᾶς εἰς τὸν
 ραβδίσαντα ταύτην.

ραδίζω (ρ)· διαβαίνω, διέρχομαι,
 περνῶ. Λέγεται καὶ ἀραδίζω.
 «Ἀραδίζ' ἀπὸ τὸ ξένο χωράφ'».

* ράθυμος (ὁ)· ὁ ἔχων εὐκόλα τὰ δά-
 κρουα, λόγῳ λύπης, ἐπιπλήξεως,
 ἀγωνίας· «ράθυμος ἄνθρωπος»
 (βλ. καὶ ἀραθυμάω).

ρακιάτ'κο (τό)· φόρος οἰνοπνεύματος
 πληρωνόμενος ἐπὶ τουρκοκρα-
 τίας· πρβλ. «κρασιάτ'κο».

ράστη (ἦ) [λ. τουρ.] ἡ κατάλληλος
 σύμπτωσις, ἢ εὐκαιρία.

* ράφι (τό)· σανὶς ὀριζοντία ἐπὶ τοῦ
 τοίχου, ἔνθα ἐναποτίθενται διά-
 φορα πράγματα.

ρεβάνι (τό): τὸ γοργὸν καὶ ἔλαφρον βάδισμα τοῦ ἵππου· «ἄλογο ρεβανλίτ'χο», ἄλογον ποῦ πάει ρεβάν'.

ρέγουλο (τὸ) [ρέγομαι = ἐπιθυμῶ, ἀρχ. ὀρέγομαι]: ἡ ἐπιθυμία, τὰ μέσα, ἅτινα καθιστοῦν τὴν ζωὴν εὐχάριστον. «Ἐχ' ὄλα τὰ ρέγουλα», ἔχει ὅλα τὰ μέσα τῆς εὐζωίας. «Δὲ σοῦ κάνω τὰ ρέγουλα», δὲν εἶμαι διατεθειμένος νὰ ἐκπληρώσω ἰδιοτρόπους ἐπιθυμίας σου.

ρεκάμ' (τό): τὰ ποσά, ἅτινα καταχωρίζομενα εἰς στήλην πρόκειται νὰ προστεθοῦν.

ρεμπελιάζω (ρ): παραμελῶ τὸν ἑαυτόν μου καὶ τὴν ἐργασίαν μου (rebelle=ἀντάρτης, ἀνυπότακτος, ἐπαναστάτης).

ρέντα (ἐπίρρ): τροχάδην, γρήγορα, «Νὰ πᾶς ρέντα».

ρεντᾶτος (ὁ): ὁ ἐρχόμενος τροχάδην.

ρεντεύω (ρ): τρέχω.

ρεσίτ (τὸ) [λ. τουρκ.]: ἡ ἐξόφλησις, ἡ διαγραφή λογαριασμοῦ.

ρεύω (ρ) [ἐκ τοῦ ρέω]: πίπτω, χύνομαι. «Τὰ σταφύλια ἔρρεψαν», ἔπεσαν ἀπὸ τὰ κλήματα.

ρίζα (τά): οἱ πρόποδες τῶν βουνῶν.

ριζάφτι (τό): τὸ κάτωθι τοῦ ὠτὸς μέρος (ἢ ρίζα τοῦ αὐτιοῦ).

ριτζιάς (ὁ) [λ. τουρκ.]: ἡ παράκλησις· «σοῦ κάνω μεγάλο ριτζιά», σὲ παρακαλῶ πολὺ, «δὲμ περνάει ριτζιάς».

ρίχτι (τό): αἱ σανίδες, αἵτινες προσαρμόζονται καθέτως ἐπὶ τῶν βαθμίδων ξυλίνης κλίμακος.

ρόγα (ἡ): ὁ μισθός, ἡ ἀμοιβὴ εἰς

εἶδος (δημητρ. καρπούς), ἢ εἰς χρῆμα, ἣν λαμβάνουσι οἱ μισθωτοὶ ποιμένες καὶ βουκόλοι τῶν κοινοτήτων. «Βουργάρα δόμ' τῆ ρόγα μου, δόμου τῆ δουλεψή μου» (δημ. τρ.). [Λατιν. ego = διανέμω δῶρα, δαπανῶ].

ρογιάζομαι (ρ): κλείω συμφωνίαν καὶ ἀναλαμβάνω ὡς μισθωτὸς μίαν ἐργασίαν. «Καὶ πῆγα καὶ ρογιάστηκα σὲ μιὰ χήρα Βουργάρα» (δημ. τρ.).

ρόζος (ὁ): 1) τὸ μέρος τοῦ κορμοῦ ἐξ οὗ ἐκφύονται οἱ κλώνοι· 2) τὸ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν σανίδων σκληρότερον καὶ βαθυτέρου χρώματος κυκλοτερές μέρος.

ρόμπλος (ὁ): ἡ πολὺ ρητινώδης πεύκη, προσέτι δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ρητίνη τῶν πευκῶν.

ρόσιος (ὁ): ὁ ἔχων ξανθὰ μαλλιά, ὁ κοκκινωπός. «Ἐχω μιὰ ρόσια γίδα». Ἐπὶ ἀνθρώπων σύνηθες τὸ «ροῦσος». «Ἐνα παλλήκαρι ροῦσο κι' ὁμορφο» (δημ. τρ.). [Λατιν. russus=ξανθός].

ροσφάϊ (ἐπίρρ): διαβρόχως· «γίνκα ροσφάϊ», βροίχηκα πολὺ.

ρούγα (ἡ): ἡ ἐπὶ τοῦ φράκτου τοῦ ἀγροκτήματος δίοδος, ἥτις, κλειομένη διὰ κινητοῦ θάμνου, ἐπέχοντος θέσιν θύρας, χρησιμεύει ὡς εἴσοδος ἐντὸς αὐτοῦ. Ἄλλοτε θὰ ἐσήμαινε καὶ τὰς ἐντὸς τοῦ χωρίου διόδους καὶ διαβάσεις· «...στὴ πέρα ρούγα μὴ διαβῶ ὅσο νὰ γένω νύφη» (δημ. τρ.) [ἰταλ. ruga=δρό-

μος, σοκάκι].

* ρουμάν' (τό) [λ. τουρκ.]: πυκνὸν δάσος.

ροῦμπι (τό): συνδετικὸς ἄξων τοῦ ὑδροπρίονος.

ροῦμπος (ὁ): ὁ καταβροχθίζων ταχέως κάτι.

ρουμπώνω (ρ): καταβροχθίζω ταχέως καὶ βιαίως.

ροῦντο (τό): τὸ κοντὸ καὶ μαλακὸ μαλλί.

ρούπα (ἡ): ἡ ὀπή, ἡ τρούπα.

ρουτί (τό): τὸ μακρὸν καὶ λευκὸν γυναικεῖον ὑποκάμισον.

ρουτσιαλίζομαι (ρ): βρέχομαι, ἰδίως βρέχω τὰ πόδια πατῶν ἐπὶ ὑδάτων. (Ruscello=ρουάκιον, λ. ἰταλ.).

ρουχώνω (ρ): κοκκινίζω, ἰδίως ἐπὶ τοῦ πελυρακτωμένου σιδήρου.

Σ

σάϊκος (ὁ): ὁ σωστός, ὁ ἀκέραιος.

σαῖτα (ἡ): ξύλινον ἐλλειψοειδὲς ἐργαλεῖον φέρον εἰς τὸ μέσον καὶ κατὰ μῆκος σιδηρᾶν ράβδον, ἐξ ἧς διέρχεται τὸ μασοῦρι καὶ οὕτω διαπερᾶται ἐναλλάξ δεξιὰ—ἀριστερὰ διὰ τοῦ στήμματος.

σαῖρι (τό): ἡ ἐπὶ θεᾶ τινὸς διασκέδασις. «Ἐκανα σαῖρι τὸ χορό». Λέγεται καὶ σεργιάνι. «Τὸ κέντισμ' εἶναι γλέντισμα κι' ἡ ρόκα εἶναι σεργιάνι» (δίστ.).

σακᾶς (ὁ): τὸ ἀστεῖον, ὁ ἀστεῖσμός.

σαλατίζω (ρ): τακτοποιῶ λίθον διὰ τοῦ σφυρίου, διὰ νὰ τὸν πελεκήσω ἔπειτα ἐπιμελῶς καὶ ἐν-

τέχνως.

σαλεμὸς (ὁ): ἡ ἀδύνατος μετακίνησις, λόγῳ δυσκολιῶν. «Δὲν ἔχω σαλεμό», δὲν ἠμπορῶ νὰ ἀπομακρυνθῶ.

σάμα (μόρ. ὑποθ.), σάματι(ς): 1) ὡς εἶν' «σάμα νᾶξερα», ὡς εἶν' ἐγνώριζα. 2) μήπως: «τί νὰ κάνω, σάματις ἔχω χρήματα; 3) ἴσως, νομίζω: «σάμα θᾶρθη», ἴσως θὰ ἔλθῃ. Λέγεται ἐπίσης καὶ «σάμπως»: «σάμπως ἦρθες καὶ δὲ σοῦ ἔδωκα;».

* σάμπρι: ὑπομονή.

σανίδα (ἡ): τὸ ράφι.

* σαράϊ (τὸ) πλ. σαράγια [λ. τουρκ.]: ἀνάκτορον, μέγαρον.

σαρμάτσα (ἡ): ἡ κούνια τῶν βρεφῶν: λέγεται καὶ σαρμανίτσα.

σαρπαρίζω (ρ): δαπανῶ, διασκορπίζω ἀσώτως τὴν περιουσίαν.

* σαχάνι (τὸ) [λ. τουρκ.]: παλαιὸν μετάλλινον πινάκιον.

σάψαλο (τό): ὁ πολὺ γέρον.

* σεβνταλίζομαι (ρ): ἐρωτεύομαι.

* σεβντᾶς (ὁ): ἔρως, ἀγάπη, διαφέρον. «Δὲν ἔχει σεβντᾶ γιὰ τὸ σπὶτ'».

* σέδρα (ἡ): ὄρεξις, διαφέρον. «Ἐχω σέδρα γιὰ τὸ σπὶτ'».

šειοκῶλι (τό) 1) οἱ ἐκ Κολώνιας Τουρκαλβανοὶ οἱ περιπατοῦντες ὑπερηφάνως καὶ μετὰ πολλῶν κουνημάτων τοῦ σώματος καὶ ἰδίᾳ τοῦ κώλου (σειῶ—κῶλον). 2) Οἱ θρασεῖς καὶ οἱ ἐπαγγελόμενοι τὸν γενναῖον νέοι (τὸ ψευτοπαλληκάρι). Πιθανώτερον ἴσως ἐκ τοῦ σλαβ. cho-col=ὁ ἀθλητής.

σεμπέπ' (τό) [λ. τουρκ.] ἡ ἀφορμή.
 σεμπρεύω (ρ)· συμφωνῶ μὲ ἰδιο-
 κτήτην βοός, ἵνα ἀπὸ κοινοῦ
 καταρτίσωμεν ζεῦγος ἀροτή-
 ρων.
 σέμτι (τό)· τὸ συνεχές τμήμα μιᾶς
 καλλιεργουμένης ἐκτάσεως.
 σεργιανίζω (ρ)· διασκεδάζω περιερ-
 χόμενος καὶ βλέπων διάφορα
 ἀξιοθέατα.
 σερμή (ἦ)· ἡ ἐπιδημία, ἐλαφρὰ ἀ-
 σθένεια.
 σέρνει (ρ)· λέγεται ἐπὶ τῶν μηνῶν
 τῶν ἐχόντων 31 ἡμέρας. Ὁ μῆ-
 νας σέρν'. «Ἡ γελάδα ἔσυρε»,
 ἔμεινεν ἔγκυος. «Σέρν' τὸ χο-
 ρό», χορεύει πρῶτος.
 σερτό (τό)· τὸ φίδι (συρτό), τὸ συ-
 ρόμενον διὰ τῆς κοιλίας.
 σερτοκοῦτι (τό)· τὸ ὑπὸ τὴν τράπε-
 ζαν συρτάριον.
 * σεφέρι (τό)· 1) πόλεμος, 2) ταξίδι.
 ὀηκωτά (τά)· τὰ ὑπὸ τῶν λιθοξόων
 λαξευόμενα ἐπὶ μνημείων, πλα-
 κῶν κ.λ. ἔξέχοντα ἐπὶ τῆς ἐπι-
 φανείας γραμμата, ἀνθη κ.λ.,
 ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ «γκουδω-
 τία» (ὁ ἰδέ).
 * σήμα (ἦ)· τὸ κόσκινον· (ἀρχ. ρ. σή-
 θω=κοσκινίζω).
 ὀιαγκαμπέν' (τό)· χονδρὸν ὕφασμα
 ἐξ ἐρίου αἰγός, ὅπερ, προσαρ-
 πτόμενον εἰς τὸ ὀπισθεν μέρος
 τοῦ σάγματος, προφυλάσσει τὰ
 νῶτα (καπούλια) τοῦ ὑποζυγίου
 ἐκ τῆς βροχῆς καὶ τοῦ ψύχους.
 ὀιάδι (τό)· ὀμαλὸν καὶ ἐπίπεδον μέ-
 ρος· * (ἐκ τοῦ ἰσλο—ἰσλιάδι ἢ
 ἐκ τοῦ σλαβ. sad, sadi = φυ-
 τεία, ἀμπελοφυτεία).

ὀιάζομαι (ρ)· φοβοῦμαι.
 * ὀιάνι (τό)· εἶδος ἰέρακος ζωηροῦ
 καὶ εὐκινήτου· μτφρ. ἀνθρω-
 πος εὐφυῆς, ἱκανός.
 ὀιαλούνταβος (ὁ)· ὁ πολὺ ἐπιπόλαι-
 ος, ὁ ἀνισόροπος.
 ὀιάρβα (ἦ)· ὕδωρ θολόν, προερχό-
 μενον ἀπὸ τὴν πλύσιν ἐρίου,
 ὅπερ καθαρίζει τὰ μάλλινα ὑ-
 φάσματα.
 ὀιάτ'ς (ὁ)· σιδηροῦς κυρτὸς δίσκος,
 ὅστις καιόμενος ψήνει τὴν πίτ-
 ταν. Λέγεται καὶ γάστρα.
 ὀιαφλάν' (τό)· ὁ ἀπερίσκεπτος καὶ
 ἐπιπόλαιος νεανίας.
 ὀιάχας (ὁ)· ὁ ἀνόητος, ὁ βλάξ.
 * σιγάω (ρ)· παύω, σταματῶ. «Μ'
 ἐγκία νερά κι' ἂν τὸ πλυνε τὸ
 γαίμα δὲ σιγοῦσε» (δημ. τρα.).
 ὀιγκλα (ἦ)· 1) μικρὴ κινητὴ κλειδα-
 ριὰ (λουκέτο)· 2) ὁ στρογγύλος
 καρπὸς (ὄχι τὸ βαλανίδι) ἐνὸς
 εἴδους πλατυφύλλου δρυός.
 σίδερο (τό)· ἡ σιδηρᾶ παγίς· «στάει
 σίδερα» στήνει σιδηρᾶ δόκανα.
 ὀιελδάρι (τό)· πλατεῖα μαλλίνη ἀνα-
 ξυρίς (βράκι).
 ὀιεπετούρα (ἦ) [λ. σλαβ.]· τὸ κατα-
 πῖπτον ἐκ τῆς γούρνας ἢ ἐκ
 μικρᾶς κἀναλης ὕδωρ τῆς βρύ-
 σης· λέγεται καὶ τσιουρ'βίδα·
 ἀλλαχοῦ τῆς Ἡλείρου λέγεται
 καὶ ὀιόπωτο.
 * ὀιερμπέτ' (τό) [λ. τουρκ.]· τὸ ξινό-
 γαλο.
 ὀιζάρα (ἦ)· καυσόξυλον ἐκ σχίσεως
 κορμοῦ δένδρου.
 σινάω (ρ)· παρορμῶ τὸν κύνα δι' ἐν-
 θαρρυντικῶν λέξεων ἢ διὰ τοῦ
 «σσοσ...», ἵνα ἐπιτεθῆ καὶ ἀν-

- θρώπου ἢ ζώου. «Μοῦ σίν'σε τὸ ὄλι».
- σινές (ὁ) [λ. τουρκ.]· τὸ ἔτος.
- σινί (τό)· ταψίον ἀβαθές μὲ χαμηλὰ ἄκρα κατάλληλον διὰ τὴν ψῆσιν πίττας. «Τὸ ποιὸς στολίζει τὸ σινί, μὲ τὴν εὐχή, μὲ τὴν εὐχή», δημ. τρ. λεγόμενον ἐν Κονίτση, ὅταν οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ τοποθετοῦν κατὰ τὴν πρωίαν τῆς ἡμέρας τοῦ γάμου ἐντὸς δίσκου τὰ δῶρα, τὰ ὁποῖα πρὸ τῆς στέψεως στέλλει ὁ γαμβρὸς εἰς τὴν νύμφην.
- σίντας (χρον. σύνδ.)· ὅταν· «σίντας κινῶ γιὰ νᾶρθω, χιόνια καὶ βροχές» (δημ. τρ.).
- διουγκραδίτσα (ἡ)· ἡ εἰς μικροὺς κόκκους καταπίπτουσα ὀλίγη χιών. Λέγεται καὶ «ἄουγκρα-βος».
- διούμκα (ἡ)· ὁ καρπὸς τοῦ ἀραβόσιτου, ἡ ρόκα τοῦ καλαμιτοκιοῦ.
- διούτο (τό)· ὁ μὴ ἔχων κέρατα τράγος ἢ κορὸς «διούτα γίδα».
- διούφρο (τό)· τὸ σκουπίδι.
- ἄκακαράκα (ἡ)· μακρὸν μονόκαννον ὄπλον παλαιοτάτου τύπου.
- ἄκακα (ἡ)· 1) ἡ ἡλικία καὶ οἱ εἰς αὐτὴν εὐρισκόμενοι συνομήλικες. «Ἐίμεστε μιὰ ἄκακα», ἔχομε τὴν ἴδια ἡλικία. 2) Ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις ἑνός, ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλον τινά.
- σκαμάγγι (τό)· λαναρισμένον ἔριον εἰς σχῆμα ράβδου κατάλληλον διὰ γυφάδι ἢ διὰ πλέξιμον.
- σκανιάζω (ρ)· στενοχωρῶ, λυπῶ· «μὴ μὲ σκανιάζεις», μὴ μὲ στενοχω-
- ρῆς.
- σκαριάζομα: (ρ)· ἴσταμαι μετὰ δυσκολίας ἐπὶ τῶν ποδῶν.
- ἄχαριάτ'ς (ὁ)· ἔφιππος ἀγγελιοφόρος, φορῶν φουστανέλλαν, πεσλί, φέσι κ.λ., προτρέχων τῆς γαμηλίου πομπῆς, ἵνα φέρῃ εἰς τοὺς συγγενεῖς τῆς νύμφης τὴν εἶδησιν, ὅτι ὁ γαμβρὸς ἔρχεται, καὶ νὰ πάρῃ οὕτω τὰ ἄχαρίκια διὰ τὴν εὐχάριστον εἶδησιν.
- σκαρίζω (ρ)· ἐγείρομαι ἐν καιρῶ νυκτὸς πρὸς βόσκησιν. (λέγεται ἐπὶ ποιμνίων διανυκτερεύόντων ἐν ὑπαίθρῳ εἰς τὸ γρέκι).
- σκάρος (ὁ)· ἡ ἐν καιρῶ νυκτὸς βόσκησις τῶν ποιμνίων μετὰ ὀλιγοῦρον ἐν τῷ ὑπαίθρῳ ἀνάπνοσιν.
- σκαρπί (τό)· ὁ θάμνος, τὸ μικρὸν χαμόκλαδον.
- σκαδρώνω (ρ)· λέγεται ἐπὶ τῶν ξύλων καὶ ἰδίᾳ τῶν σανίδων, αἱ ὁποῖαι κυρτοῦνται, ἐπειδὴ ἡ κατεργασία αὐτῶν ἐγένετο πρὶν νὰ ξηρανθῶσι.
- σκέμπ' (τό)· ὁ βράχος, ὁ κρημνός. Προσέτι καὶ ἡ σκληρότης ἑνὸς πράγματος ἐκφράζεται διὰ τῆς λέξεως σκέμπ'. «Τὸ ψωμί εἶναι σκέμπ'».
- σκιωτ'κός (ὁ)· ὁ ἀξιοπρεπής, ὁ εὐπόλητος.
- σκλέτζα (ἡ)· ξυλίνη ράβδος, μήκους 0,60—0,70 μ., διὰ τῆς ὁποίας τὰ παίζοντα παιδιά κτυποῦν ἄλλην ράβδον μικροτέραν τὸ «σκλέτζάρι», ἵνα μὴ τοῦτο εἰσέλθῃ εἰς κύκλον χαρασσόμενον ἐπὶ τῆς γῆς· προσέτι καὶ τὸ

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κονίτσας

σχετικὸν παιγνίδι λέγεται «σκλέ-
τζα». «Θὰ παίξωμε σκλέτζα»,
*σκλέτι (τό) [λ. τουρκ.] ἡ μεγάλη
στενοχώρια.

σκλήθρα (ἦ) ὁ σπινθήρ.

σκοντός (ὁ) ὁ δυστυχής. Συνήθως
ὡς πρῶτον συνθετικὸν τῶν λέ-
ξεων «σκοντόχηρα, σκοντόμαν-
να σκοντόνυφη».

σκοῦλος (ὁ) τὸ μέρος τοῦ πελέκεως
πλησίον τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ
ὀπή, ἐξ ἧς διέρχεται ὁ στειλεὸς
(τὸ στειλιάρι) τὸ ἀντίθετον τῆς
κόψεως τοῦ πελέκεως μέρος.

σκούξα (ἦ) 1) ἡ γοερὰ φωνή· 2) ἡ
γυνή ἡ ἀγαπῶσα τὰς φωνα-
σκίας καὶ τὰ μαλώματα· 3) τὰ
ἐν εἴδει διαμαρτυρίας ὁμαδικὰ
παράπονα. «Ἐκταναν σκούξα
τὰ χωριά».

σκούτα (ἦ) μάλλινον ὕφασμα, ἐγχω-
ρίου παραγωγῆς, διὰ τοῦ ὁ-
ποίου τυλίγουσι τὰ βρέφη εἰς
τὴν κούνιαν.

σκουτί (τό) πλ. τὰ σκουτιά καὶ τὰ
σκουτ'κά· μάλλινα ἐγχώρια ὕφασμα-
τα ἢ καὶ στρώματα, βελένιζες
κ.λ. «Ἡ Σαμαρίνα θγάζει σκου-
τ'κά» [* ἐκ τοῦ ἀρχ. «σκῦτος»].
σ'λίδ' (τό) τεμάχιον μήλου, ἀπιδίου
κ.λ.

σμιγὸ (τό) ψωμί ἐκ σίτου καὶ ἀρα-
βοσίτου ἢ ἐκ σικάλεως καὶ ἀρα-
βοσίτου. (* συμμιγής).

*σομπετάω (ο) διασκεδάζω. Λέγε-
ται καὶ ὁμορφοσομπετάω.

σουβλίμας (ὁ) τεμάχια κρέατος, ἄ-
τινα διαπερώμενα εἰς ὄβελόν
(σουβλί) ψήνονται ἐπὶ τῆς πυ-
ρᾶς (Ἐκ τοῦ λατ. subula=

σουβλί).

σουβλοτσιόκι (τό) σφυρίον τῶν λιθο-
ξόων αἰχμηρὸν καὶ κοπτερὸν
ἐκατέρωθεν.

σουγκάρι (τό) τὸ ὄψιμον ἄρνιον· τὸ
τελευταῖον τέκνον τῶν γονέων
κατόπιν τοῦ ὁποίου δὲν ἐγεν-
νήθη ἄλλο.

σουλπὶ (τό) καλάθιον στενόλαιμον
χρησιμοποιούμενον διὰ τὴν εἰς
ποταμοὺς ἀλιείαν ἰχθύων.

*ῥούμπαῃης (ὁ) [τουρκ.] Τοῦρκος
τοπικὸς ἄρχων μὲ διοικητικὴν,
ἀστυνομικὴν δικαιοδοσίαν·
«ῥουμπαῃόπλο», τὸ παιδί τοῦ
ῥούμπαῃη «αὐτὸ τὸ ῥουμπα-
ῃόπλο πολὺ πού τ' ἀγαπῶ»
(δημ. το.).

σουρβαλιάζομαι (ο) καταπίπτω εἰς
σωρόν.

σουρέτ' (τό [λ. τουρκ.] 1) ἡ μορφὴ
τοῦ προσώπου· 2) τὸ πιστο-
ποιητικὸν ταυτότητος.

σουρτούκ'σσα (ἦ) ἡ εὐτελής καὶ ἐξ
ἀσήμου γένους γυνή.

σουσουμιάζω (ο) κάμνω τι παρό-
μοιον μὲ ἄλλο, παρομοιάζω.

σούχαστρο (τό) τὸ μὴ ἡσυχάζον βρέ-
φος, τὸ ἐνοχλητικόν, λόγῳ συ-
νεχῶν κλαυθμυρισμῶν.

σπαρνάω (ο) λέγεται καὶ σπαράζω·
μετακινῶ· «σπαράχτηκε τὸ δά-
χτυλο καὶ χύθηκ' ἡ μελάνη»
(Λαζαρ. το.)· «σπαράξου ἀπὸ
τὸν τόπο σ'», μετακινήσου.

*σπα(χ)ῆς (ὁ) Τοῦρκος ἰπλεὺς ἀτά-
κτου στρατιωτικοῦ σώματος.

σπυρὶ (τό) κόκκος. Ἡ φράσις «δὲν
ἔχω σπυρὶ ἄλεῦρι» σημαίνει
δὲν ἔχω διόλου ἄλεῦρι.

στάβα (ἦ)· σωρὸς καυσοξύλων κανο-
νικῶς τοποθειμένων· (ἐκ τοῦ
στοιβάζω—στοίβα).

στάβαρο (τό)· τὸ πέταυρο (ὁ ἰδέ).

στάγκος (ὁ) τὸ ἄκρον τοῦ τσερα-
πιού, ὅπερ προσαρμόζεται καὶ
προσδένεται ἐπὶ τῆς κνήμης καὶ
οὔτινος τὸ πλέξιμον τανύεται
καὶ σφίγγει τὴν κνήμην καλύ-
τερον.

σταλίζω (ρ)· ἀναπαύομαι ὑπὸ σκιὰν
δένδρου (ἐπὶ βοσκημάτων).
μτφρ. περιφέρομαι καὶ παρα-
μένω εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μέρος
ὡς ἄεργος· «σταλίζει στ' ἀργα-
στήρια».

σταλίκι (τό)· λεπτὴ δοκός. «Στὰ
σταλίκια νὰ τὸν φέρουν» (κα-
τάρα).

στάλισμα (τό) ἡ μεσημβρινὴ ἐν ὥρᾳ
καύσωνος καὶ ὑπὸ σκιὰν ἀνά-
παυσις τῶν αἰγοπροβάτων.

στάλος (ὁ)· τὸ μέρος, ἔνθα κατὰ τὸ
θέρος καὶ περὶ τὴν μεσημβριάν
ἀναπαύονται τὰ αἰγοπρόβατα,
ὡς καὶ ἡ μεσημβρινὴ ἀνάπαυ-
σις αὐτῶν.

σταγνικῶς (ἐπίρρ)· διὰ τῆς βίας, παρὰ
τὴν θέλησιν.

σταυροπατέρας (ὁ)· ὁ πατὴρ ἐπιστη-
θίου φίλου· πρβλ. σταυρομάννα,
σταυρογυιός.

σταφνίζω (ρ)· ἰσοπεδώνω (ἐκ τοῦ
στάθμη)· «τὸ σταφνίσει», ἔπεσε
χιόνι.

στάχυ (τό)· ἡ κατακόρυφος ἀκμὴ
(γραμμὴ) τῶν καλῶς λαξευμέ-
νων λίθων.

στεφάνι (τό)· ξύλον κυκλοτερές, ἐξ οὗ
ἐξαρτῶσι τοὺς κωδωνίσκους

τῶν αἰγοπροβάτων.

στημόνι (τό)· τὰ νήματα τοῦ ἀργα-
λειοῦ, ἅτινα ἀποτελοῦν τὸ πλά-
τος καὶ τὸ μῆκος τοῦ ὑφάσμα-
τος, τυλισσόμενα δὲ εἰς τὸ ὀπί-
σθιον ἀντὶ καὶ διερχόμενα διὰ
τῶν μιταρίων καὶ τοῦ χτενίου,
εἶναι ἔτοιμα, ὅπως δι' αὐτῶν
διέλθῃ τὸ γυφάδι.

ἔτι· μόριον παρακελευσματικόν, δι'
οὗ παρορμοῦν τοὺς ὄνους νὰ
βαδίζωσι. Πρβλ. οὐῶ, οὐῶ.

* στιμάρω (ρ) [ἰταλ. stimate] ἐκτι-
μῶ, σέβομαι, ἐπιλογίζω· «νὰ
στιμάρῃς τὸν ἔντρα σου».

ἔτοῦρος (ὁ)· ὁ ἐκ τῆς ἐρημίας φόβος
καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἀνωμαλία·
«ἔτοῦρεψε τὸ σπῖτ'», «τὸ σπῖτ'
εἶναι ἔτοῦρος», λόγῳ ἀποδη-
μίας, ἢ θανάτου μέλους τινὸς
τῆς οἰκογενείας.

στρακῶνω (ρ)· πατῶ τι, ὥστε νὰ γίνῃ
στερεόν.

στρατοκόπος (ὁ)· ὁ εἰς τοὺς δρόμους,
λόγῳ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ,
εὕρισκόμενος. Οὕτω καλοῦνται
οἱ ἀγωγιᾶται, πλανόδιοι μι-
κρέμποροι, ζωέμποροι κ.λ.

ἔτρεκουλος (ὁ)· οἴστρος (ἐντομον),
ὅπερ κατὰ τὸ θέρος κεντᾶ τὰ
βοῦιδογέλαδα καὶ καθιστᾶ αὐτὰ
ἀσυγκράτητα· ρ. «ἔτρεκουλιά-
ζω»· «ἔτρεκούλιασαν τὰ θόϊδια».

στρέμμα (τό)· νέος ἀγρός, ἄρτι ἐκ-
χερσωθεῖς.

στρεμματίζω (ρ)· σκάπτω τὸν ἀγρὸν
βαθέως, ἐξάγων τοὺς ἐν αὐτῷ
λίθους. Ἀνασκάπτω χέρσον τι
μέρος καὶ μεταβάλλω τοῦτο εἰς
ἀγρὸν.

* στρέω (ο): δέχομαι, συμφωνῶ, συγκατατίθεμαι. «Δὲ στρέω», δὲν συμφωνῶ· «ἔστρεξε», συγκατετέθη. Λέγεται καὶ «στρέγω» (ἐκ τοῦ ἀρχ. στέρω).

στροτοῦρι (τό): τεμάχιον κορμοῦ νεαροῦ δένδρου κοπέντος διὰ καυσόξυλα.

στρούγγα (ἦ) μέρος περιπεφραγμένον διὰ θάμνων, κλάδων δένδρων καὶ λίθων, ἔχον πλατεῖαν μὲν τὴν εἴσοδον, ἵνα εἰσέρχονται ἀγεληδὸν τὰ αἰγοπρόβατα, στενωτάτην δὲ τὴν ἔξοδον, ἵνα ἐξέρχονται ἀνὰ ἓν καὶ ἀμέλγωνται ὑπὸ τῶν ποιμένων, καθημένων πρὸ τῆς ἐξόδου καὶ εἰς τὰ ἑκατέρωθεν αὐτῆς στρουγγολίθια. Ὑπὸ τῶν σκηνιτῶν βλαχοποιμένων λέγεται συνηθέστερον «σιάνη».

στρουγγάνι (τό): στρουχνοειδὲς φυτὸν μὲ πλατέα λογχοειδῆ φύλλα.

στρουμπούλω (ἦ): ἡ κόντου ἀναστήματος εὐειδῆς καὶ παχουλὴ κόρη.

στροῦντζες λέξεις μᾶλλον βλαχικὴ εὐχρηστος μόνον ὡς κατάρα· «στροῦντζες—μοῦντζες», «δῶσ' του πέντε στροῦντζες». Πρὸβλ. τὸ δημ. τραγ. «Βλάχος ἀποκοιμήθηκε, στροῦντζε τε, βλάχε μ', στροῦντζε τε».

στροματιᾶ (ἦ): τὸ ἐξ ἀχύρου γέμισμα τοῦ σάγματος.

συγκεριάζω (ο): διὰ τῆς ἀναμίξεως (προσθαφαιρέσεως) καθιστῶ τὰ φορτία ἰσοβαρῆ (σὺν—κεράννυμι).

συγκόβω (ο): κόπτω διὰ τοῦ πελέ-

κεως εἰς ἴσα τεμάχια κορμὸν δένδρου ἐκτάδην εὐρισκομένου. συνατοί τους: ἀναμεταξύ των· «μάλωσαν συνατοί τους».

σύξυλο (ἐπίρω): ὡς τὸ ξύλον· λέγεται συνήθως ἐπὶ παγωμένων μελῶν τοῦ σώματος, λόγῳ ψύχους. «Γίνκε σύξυλο».

συρταριά (ἦ): χονδρὸν σχοινίον προσδενόμενον εἰς τὴν ἄλυσιν τοῦ καπιστρίου.

σύψωμα (ἐπίρω): μετὰ τροφῆς (σύνψωμι). Λέγεται, ὅταν τις ἐργάζεται καὶ κατὰ τὴν συμφωνίαν λαμβάνει ἐκτὸς τοῦ χρήματος καὶ τροφήν. Τὸ ἀντίθ. «ξήψωμα», ὁ ἴδιος.

σφαγαρῖ (τό): τὸ ἔριον τὸ κειρόμενον ἐκ τοῦ δέρματος (τομαριοῦ) σφαγέντος προβάτου.

σφαγιὸ (τό): ὁ ἐκ κρουολογήματος σφοδρὸς πόνος· «ἔχω ἴνα σφαγιὸ στή μέσ'». Λέγεται καὶ σφάχτ'ς (ὁ).

σφάλτσα (ἦ): τὸ δεμάτιον χόρτου.

σφάλτσο (τό): κέντημα διὰ χρυσῆς κλωστῆς, προσραπτόμενον εἰς γυναικεῖον φόρεμα (τσιποῦνι), ἐγχωρίου κατασκευῆς, καὶ εἰς τὰ πρὸ τοῦ στήθους μέρη αὐτοῦ.

σφήκα (ἦ): μακρὸ μονόκαννον ἐμπροσθογεμεὲς ὄπλον.

σφοῦγγος (ὁ) [ἐκ τοῦ σπόγγος]: παλαιὰ ράκη, αἵτινα προσδέονται εἰς μακρὸ ξύλον καὶ διαβρεχόμενα χρησιμοποιοῦνται διὰ τὸν καθαρισμὸν τοῦ κλιβάνου(φούρνου), τοῦ καέντος καὶ ἐτοίμου διὰ τὴν ὄπτησιν τῶν ἄρτων.

σφουνάω (ρ)· ἀποβάλλω τὴν ὑγρασίαν ἐκτιθέμενος εἰς θερμότητα ἢ εἰς τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας.

σφοῦνι (τὸ) [σίφων]· ἡ μικρὰ ὀπὴ τῆς κίναλης ὑδρομύλου ἢ ὑδροπρίονος, ἐξ ἧς τὸ ὕδωρ ἐξορμᾷ μετὰ δυνάμεως καὶ στρέφει τὴν φτερωτὴν, προσπίπτον μεθ' ὀρμῆς ἐπὶ τῶν φτερῶν αὐτῆς.

σφουντίλι (τὸ) [σπόνδυλος]· μικρὸν κυκλικὸν ξύλον, φέρον εἰς τὸ μέσον ὀπὴν, ἣν διαπερᾷ τὸ ἄκρον τῆς ἀτράκτου (ἀδραχτιοῦ) κατὰ τὸ γνέσιμον τοῦ νήματος διὰ τῆς ἡλακᾶτης (ρόκας).

σφουν'τός (ὁ) ὁ μὴ ἔχων ὑγρασίαν· «τὰ σκουτιὰ δὲν εἶναι σφουν'τά», τὰ ροῦχα δὲν ἐστέγνωσαν· «ὁ δρόμος εἶναι σφουν'τός», ἦτοι δὲν ἔχει λάσπες καὶ νερά.

ᾠχαρίκια (τά)· φιλοδώρημα, δίδόμενον εἰς τὸν πρῶτον ἀναγγελλαντα εὐχάριστον εἶδησιν.

σώνομαι (ρ) 1) φθάνω· «σώνομαι σὲ μιὰ ὥρα στὴ Βόντσα ;»· «ἴες νὰ σώθ'κε», ὑπολογίζεις νὰ ἐφθάσῃ. 2) τελειώνω· «μοῦ σώθ'κε τὸ ψωμί»· «τοῦ σώθ'καν οἱ μέρες», κινδυνεύει ν' ἀποθάνῃ.

Τ

ταῖνι (τό)· μερὶς ψητοῦ κρέατος, ἥτις κατὰ τὰ ἐξοχικὰ συμπόσια δίδεται εἰς ἕκαστον συνδαιτυμόνα· *μερὶς φαγητοῦ ἀναλογοῦσα εἰς ἓν ἄτομον. «Αὐτὸ εἶν' τὸ ταῖν' σου», «καθένας τὸ ταῖν' του χωριστά».

ταλαγάν' (τό)· ἔνδυμα ἐξ ἐγχωρίου μαλλίνου ὑφάσματος μετὰ χειροίδων καὶ κατσιούλας, ριπτόμενον ἐπὶ τῶν ὤμων ὡς μέρτα.

ταμάμ (ἐπίρρ.) [λ. τουρκ.]· ἀκριβῶς· «ἔδωκα ταμάμ πέντε γρόσια», «δυὸ ὀκάδες ταμάμ». Ἡ φράσις «ταμάμ δουλειά» ἐπέχει τόπον ἐπιπλήξεως.

*ταμάχι [ἄραβοτουρκ.]· ἡ ἀπληστία, ἡ πλεονεξία.

ταμπάν' (τό)· 1) μεγάλη καὶ παχυὰ δοκός, ἐφ' ἧς πίπτει πολὺ βάρος· 2) ὁ προστάτης τῆς οἰκογενείας, ὁ ἔχων ὅλα τὰ βάρη διὰ τὴν συντήρησιν αὐτῆς· «ἦταν ταμπάν' τοῦ σπιτιοῦ»· «ἔχει ταμπάν'», ἔχει βάρη, ὑποχρεώσεις.

*ταράφι (τό)· κόμμα, ὁμάς.

ταρνανίζω (ρ)· χορεύω τὸ βρέφος ἐπὶ τῶν χειρῶν μου.

ταρνάνισμα (τό)· τὸ κούνημα.

τ' ἀψήλου (ἐπίρρ.)· ὑψηλά, πρὸς τὰ ὕψη.

τελιτίνι (τό)· κατειργασμένον λεπτὸν δέρμα διὰ τὸ ἐπάνω μέρος τῶν τσαρουχίων καὶ διὰ τὴν κατασκευὴν δερματίνων λωρίων κ.λ. «τσαρούχια τελιτίνι καὶ φούστα κόκκινη» (δημ. τρ.).

τελέφ' (τὸ) [λ. τουρκ.]· ἡ θυσία, ἡ καταστροφή. Ἡ λέξις εὐχρηστος εἰς τὴν φρ. «γίνομαι τελέφ'», θυσιάζομαι, δεικνύω μεγάλην προθυμίαν καὶ θερμότερον διαφέρον.

τέμπανο (ἐπίρρ.)· ἐκτάδην, κατὰ γῆς· «ἔπεσε τέμπανο».

τεμπελίκι (τό)· αἱ ἀποσκευαὶ τοῦ τα-

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιας

ξιδιώτου, ἄς δύναται νὰ φέρῃ ἐπὶ τῶν νώτων ὁ ἡμίονος ἢ ὁ ἵππος, ἔχων συγχρόνως ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐπιβάτην.

τεμπίχι (τό)· ἀπαγορευτικὴ διαταγή. «Μὲ δεῖραν καὶ μὲ μάλωσαν καὶ μ' ἔκαμαν τεμπίχι, στή πέρα ρούγα μὴ διαβῶ σοο νὰ γένω νύφη» (δημ. τρ.)....καὶ μοῦ ἀπηγόρευσαν νὰ διαβῶ κ.λ.

* τεῖιερές (ὁ) πληθ. τεῖιερέδες· τὰ πρόχειρα προσκλητήρια τοῦ γάμου, ἅτινα διανέμονται ὑπὸ παίδων τὴν προτεραίαν τοῦ γάμου εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης.

τεῖίν'κος (ὁ)· ὁ γρήγορος, ὁ δραστήριος.

τζαμάρα (ἦ)· ἡ φλογέρα.

τζαντίλα (ἦ)· κωνικὸν σακκίδιον ἐξ ἀραιοῦ μαλλίνου ὑφάσματος ἐντὸς τοῦ ὁποίου θέτουμε τὸν δια νὰ στραγγίσῃ ὁ ὄρος.

τζαντοῦρι (τό)· τὸ ὅλον ἐπερχόμενον σκότος τῆς νύκτος, ὅταν ἀρχίσῃ νὰ βροδιάζῃ.

τζαργουκίζω (ο)· προξενῶ εἰς τινὰ πληγὰς διὰ τῶν ὀνύχων· «μὲ τζαργούν'σ' ἡ γάτα».

τζιαμάλα (ἦ)· ἡ μεγάλη πυρά, ὁ μέγας ἐκ δαδίου φωτισμός.

* τζιαναμπέτης (ὁ) [λ. τουρκ.]· ἄνθρωπος δύστροπος, ἄτακτος, φίλερις.

τζιαντή (ἦ) [λ. τουρκ.]· ἡ διὰ τῶν λόγων θέλγουσα γυνή, ἡ γόησσα. Λέγεται πάντως ἐπὶ κακῆς σημασίας.

τζιαντόγριγια (ἦ)· ἡ γραῖα ἡ γοητεύουσα διὰ τῶν λόγων καὶ τῶν

διηγήσεων· «μώρ' τζιαντόγριγια», μωρὴ κακὴ γριά.

τζιάνω μ' [λ. τουρκ.]· ψυχὴ μου (ἀγαπητέ μου)· «ὄχι τζιάνω μ'».

τζιθώνω (ο)· νυστάζω, κλείω τοὺς ὀφθαλμούς. «Μοῦ τζιθώσαν τὰ μάτια».

τζιελατεύω (ο) [τουρκ.]· βασανίζω, τυραννῶ.

τζιελέπ'ς (ὁ) πληθ. τζιελέπ'δες· ὁ ἐπὶ τουρκοκρατίας ὑπάλληλος, ὁ διωρισμένος πρὸς καταμετρήσιν τῶν αἰγοπροβάτων, ἵνα βάσει τῆς καταμετρήσεως εἰσπραχθῇ ὁ φόρος, ὅστις ἐλέγετο «τζιελέπ'κος».

τζιερεμές (ὁ) [λ. τουρκ.]· ἡ ζημία· μτφρ. ἄνθρωπος ὀκνηρός, ἀνίκανος.

* τζιερεμετῶ (ο)· προξενῶ εἰς τινὰ ζημίαν, βλάπτω, ἐνοχλῶ.

τζίκα (ἐπίρρ.)· ὀλίγον. Λέγεται καὶ «τζίκαλα» (ἀλβαν. nitsik=ὀλίγον).

τζιόμπανος (ὁ)· τὸ χονδρότερον κάτω μέρος τοῦ πράσου, ἐξ οὗ ἐκφύονται τὰ ριζίδια.

τζιουδάπ' (τὸ) [λ. τουρκ.]· ἀπάντησις, δικαιολογία· «τζιουδάπ' δὲ μοῦ δίν'ς», ἀπάντησιν δὲν θὰ ἀκούσω. * «Νὰ ἰδῶ τί τζιουδάπ' θὰ δώκ'ς στὸμ πατέρα σ'» (ὡς ἀπειλή).

τζιουκαλνάω (ο)· κτυπῶ (βαρῶ) τὸ γάλα εἰς τὴν ντομπολίτσαν πρὸς ἐξαγωγήν τοῦ βουτύρου.

τζιούμα (ἦ)· 1) τὸ ἐκ κτυπήματος οἶδημα· 2) τὸ λίθινον ἰγδίον. Τὸ μικρὸν ἰγδίον λέγεται καὶ «τζιουμάρι».

τζιουμάκα (ή): ράβδος ἀπολήγουσα εἰς ὀγκώδη κόμβον.
 τζιουντίζω (ο): γοητεύω, θέλω δια τῶν λόγων.
 τζιούφκα (ή): ἡ φούντα, ὁ ἐκ πτερῶν θύσανος πτηνῶν τινῶν· «ἡ τζιούφκα τοῦ τσαλαπετ'νοῦ».
 τζιρίζω (ο): βλέπω μετὰ δυσκολίας, μόλις διακρίνω, εἴτε διὰ πάθησιν τοῦ ὀφθαλμοῦ, εἴτε ἔνεκα τοῦ ἐπερχομένου σκότους.
 τζούμπλα (ή): ἡ αἰχμή (μύτη) τοῦ μολυβιοῦ. (Πιθ. ἐκ τοῦ σούβλα).
 τζουμπῶ (ο): νύσσω, κεντῶ τινα ἑλαφρῶς δι' αἰχμηροῦ ὄργανου.
 * τζουπχανέ [λ. τουρκ.]· τὰ πολεμειφόνια.
 * τηρῶ (ο): βλέπω· «τήρα», ἰδέ· (ἀρχ. ο. τηρῶ=φυλάττω, ἐπιτηρῶ).
 * τόκα (ή): ἡ χειραψία· «κάνε τόκα», χαιρέτα διὰ χειραψίας (ἰταλ. toccare=ἐγγίζειν).
 τοπιάτ'κο (τό): τὸ ἐνοίκιον τὸ καταβαλλόμενον διὰ τὴν ὑπὸ αἰγοπροβάτων βόσκησιν τόπου τινός.
 τορὸς (ὀ): τὰ ἴχνη, τὰ πατήματα· «τὰ ὄχια ἔπεσαν στὸν τορὸ».
 τριτόρα (ή): ἡ μεγάλη πλάνη τοῦ ξυλουροῦ, ἡ βαρεῖα ρυκάνη.
 τουλούπα (ή): ἡ τολύπη, τὸ ἐπὶ τῆς ἡλακότης (ρόκας) ἔριον, ὅπερ κλωθόμενον μεταβάλλεται εἰς νῆμα περιτυλισσόμενον εἰς τὸ ἀδράχτι· τουλοῦπες ἢ τλοῦπες λέγονται καὶ αἱ μεγάλαι νιφάδες τῆς χιόνος.
 τουλουπώνω (ο): καλύπτω τι, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται.
 τουρκί (τό): σιδηρᾶ ἢ ξυλίνη στεφά-

νη, δι' ἧς οἱ βαρελοποιοὶ περιζώνουσι τὰ βαρέλια.
 τουρπί (τό): χονδρὸν δυσκίνητον τεμάχιον κορμοῦ δένδρου.
 τουρτούρα (ή): ἡ τρουγών. Λέξις ὀνοματοπεποιημένη ἐκ τῆς φωνῆς τοῦρ—τούρ, ἣν ἐκβάλλει.
 τραγέλαφος (ή): ἡ λέξις λέγεται ἐπὶ γελοίας ἐκβάσεως καὶ κωμικῆς διεξαγωγῆς μιᾶς πράξεως ἢ ἐνεργείας, λόγῳ τῆς συγχύσεως, ἣν ἐπεκράτει κατ' αὐτήν.
 τράτο (τό): τὸ διάστημα ἐπὶ τόπου καὶ χρόνου.
 τράφος (ὀ) [ἀρχ. τράφος]: ἐκ τῶν χανδάκων, οὗς συνήθως ὀρύττουσι εἰς τὰ ἄκρα ὀμαλῶν καὶ ἐπιπέδων ἀγρῶν πρὸς διοχέτησιν τῶν ὀμβρίων ὑδάτων, ἡ λέξις δηλοῖ καὶ αὐτὸν τοῦτον τὸν ἀγρὸν, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιφάνεια εἶναι ὀμαλή. «Ἐχω ἄσκαρτο τὸν τράφο». * Σημειωτέον, ὅτι ὁ Ἀπόστολος μαχαλᾶς τῆς Βούρμπιανης, ἐπειδὴ παρουσιάζει σχετικὴν ὀμαλότητα ἐδάφους, ἰδίᾳ εἰς τὰ σελιὰ πέριξ τοῦ «Γεράνη», λέγεται καὶ «Τράφος».
 τραχανᾶς (ὀ): ἔδεσμα κατασκευαζόμενον ἐξ ἀλεύρου ἐκ σίτου, ὅπερ ζυμώνουσι μετὰ γάλακτος καὶ πολλῶν αὐγῶν, καὶ ἀφοῦ ἐκθέσωσι τεμαχισμένην τὴν ζύμην εἰς τὸν ἥλιον μέχρις ὅτου ξηρανθῆ, τρίβουσιν αὐτὴν ἔπειτα καὶ τὴν μεταβάλλουσι εἰς κοκκώδη σκόνην.
 τροπάρι (τό): ἡ μικρὰ διάρκεια, τὸ βραχὺ χρονικὸν διάστημα· «Ἐ-

βρεξ' ἓνα τροπάρ'» ἔβρεξεν ὀλίγον· «ἔβρεξε δυὸ-τρία τροπάρια», ἤτοι ἔβρεξε οὐχὶ συνεχῶς, ἀλλὰ κατὰ διαλείμματα, κατὰ μεταφορὴν προφανῶς ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων (τροπαρίων), ψαλλομένων ἐναλλάξ ὑπὸ τῶν δύο ψαλτῶν. Ἡ λέξις δηλοῖ καὶ τὴν λογομαχίαν, τὴν γκρίνιαν. «Ἄρχισε τὸ τροπάρ' ἀπ' τὸ πρῶν».

τρομποῦκι (τό)· τὸ εὐρωστον καὶ ὠραῖον βρέφος.

τρόχαλο (τό)· ὁ λίθος, ὃν δύναται νὰ ἐκσφενδονίσῃ χεὶρ ἀνθρώπου.

τροποχέρης (ό)· ὁ ἄσωτος, ὁ ἀσκόπως δαπανῶν χρήματα.

τσαγκάδα (ἦ)· αἷξ διατηροῦσα τὸ γάλα καὶ μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ νεογνοῦ.

* τσάκνο (τό)· λεπτὸν ξηρὸν ξύλον κατάλληλον διὰ φωτιάν.

τσάπος (ό)· ὁ τράγος.

τσάρκος (ό)· μικρὰ μάνδρα ἐντὸς τῆς ὁποίας κλείουσιν τὰ θηλάζοντα μικρὰ εἶφιτα καὶ ἄρνια, ὅταν αἱ μητέρες των εὐρίσκωνται εἰς τὴν βοσκήν.

τσαύτου (ἐπίρρ.)· πρὸς αὐτὸ τὸ μέρος. Πρβλ. κατσαύτου, παρατσαύτου.

τσέδω (ἐπίρρ.)· πρὸς τὰ ἐδῶ. Πρβλ. τσέδωγια, παρατσέδω, κατσέδω.

τσέκει (ἐπίρρ.)· πρὸς τὰ ἐκεῖ. Πρβλ. παρέκει, παρατσέκει, κατσέκει.

τσέπα (ἦ)· ἡ πέτσα, ἣν σχηματίζει τὸ θερμὸν γάλα ἐκτιθέμενον εἰς τὸ ψῦχος· 2) ὁ φλοιὸς τῶν δένδρων καὶ τῶν καρπῶν.

τσέργα (ἦ)· μεγάλη καὶ βαρεῖα φλο-

κωτὴ κουβέρτα ἐξ ἐρίου προβάτου.

τσιάδαλα (τά)· τὰ εὐτελεῖ καὶ ἀσήμαντα οἰκιακὰ σκεύη.

τσιάγουνο (τό)· ἡ κάτω σιαγών, τὸ πηγούνι.

τσιάγκρα (ἦ)· ἐμπροσθογεμὲς μονόκαννον καὶ μακρὸ ὄπλον παλαιοῦ τύπου.

τσιακκμίγια (τά)· διάφορα μικροπράγματα εὐτελοῦς ὅπωςδήποτε ἀξίας.

τσιάκα-μπαράκα· ἡ φράσις λέγεται, ὅταν κλείεται μία συμφωνία διὰ τῆς ἀμοιβαίας ὑποχωρήσεως τῶν συμφωνούντων, καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ «πάνω-κάτω».

τσιακίρης (ό) θηλ. τσιακίρω· ὁ ἀλλοίθωρος.

τσιακλατίζω (ρ)· μτφρ. «τοῦ τσιακλάτ'σε ὁ νοῦς», τρελλάθηκε· τὸ μέσον τσιακλατίζομαι=τρελλαίνομαι.

τσιακπίνης (ό) [λ. τουρκ.]· τὸ παιδί τοῦ δρόμου, ὁ κακοανατεθραμμένος ἀλλ' εὐφυῆς νέος· «τσιακπίν' ρεβάν'», τὸ ὑπερήφανον καὶ γοργὸν βάδισμα ἵππου.

τσιαλισταῶ (ρ) [τουρκ.] φροντίζω, προσπαθῶ.

* τσιαμπᾶς (ό)· ἡ χαιτή τοῦ ἀλόγου, τὰ μαλλιά τῆς κεφαλῆς. «Πιάσε παιδιὰ ἀπ' τὸν τσιαμπᾶ, γερόντους ἀπ' τὰ γένεια» (δημ. τραγ.).

τσιάπι (τό) [λ. τουρκ.]· 1) ἡ ἱκανότης, τὸ διαφέρον, ὁ ζῆλος. «Δὲν ἔχει τσιάπ' γιὰ γράμματα». 2) Ἡ χιαστὶ τοποθέτησις κατειργασμένης ξυλείας.

- * τσιαπράζια (τά): ἄργυρᾶ κοσμήματα τῆς Ἑθνικῆς ἐνδυμασίας, φερόμενα σταυροειδῶς ἐπὶ τοῦ στήθους.
- τσιαρῆς (ὁ) [λ. τουρκ.]: ὁ τρόπος, ἡ θεραπεία.
- τσιαρκα (ἡ) [λ. τουρκ.]: ἐπιδρομή, πολιορκία· «μῶκαναν τὸ σπὶτ' τσιαρκα», ἐπολιόρκησαν τὸ σπῆτι μου.
- * τσιαρσί (τὸ) [λ. τουρκ.]: τόπος, ἐνθα ὑπάρχουν καταστήματα, ἡ ἀγορά. «Κάτω στῆς Λάρσας τὸ τσιαρσί, στῆς Λάρσας τ' ἀργαστήρια» (δημ. τραγ.).
- τσιαρχόσνα (τά): τὰ ἐγγώρια μάλλινα σχοινιά, δι' ὧν οἱ χωρικοὶ προσδέουν εἰς τοὺς πόδας τὰ ἐκ δέρματος βοῦς ἢ χοίρου πρόχειρα πέδιλα (λιόπες).
- τσιατάλο (τὸ) [λ. τουρκ.]: διχαλωτὴ ράβδος· μτφρ. τὸ ράπισμα.
- τσιατί (τό): ἡ στέγη.
- τσιατίζω (ρ): συναρμολογῶ τὰ διάφορα τεμάχια τοῦ ὑφάσματος καὶ προσράπτω αὐτὰ διὰ πρώτης ραφῆς, γινομένης ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ ὑφάσματος· «οἱ ραφτάδες τὰ τσιατ'σαν τὰ τσιπούνια», τὰ συναρμολόγησαν, ἀφοῦ πέρασαν τὴν πρώτην ραφήν.
- τσιατσιαδιά (ἡ): ἡ ἐπιπολαιότης περὶ τὴν ἐκτέλεσιν πράξεώς τινος. «Δὲ θέλω τσιατσιαδιές».
- τσιατσιαδος (ὁ): ὁ ἐκτελῶν βιαστικὰ κάθε τι πού τοῦ ἀνατίθεται, ὁ ἐπιπόλαιος.
- τσιαφῆ (ἡ): ἡ πάχνη, ἡ παγωμένη δροσιά.
- τσιαφίζομαι (ρ): ἔχω ἐλαφρὰς σχισμὰς εἰς τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον ἔνεκα τοῦ ψύχους.
* «Μοῦ τσιαφίστ'καν τὰ χέρια».
- τσιαφκα (ἡ): τὸ φλυτζάνι τοῦ καφέ.
- τσιαβούρα (ἡ): τὸ αἰσθητὸν καὶ διαπεραστικὸν ψῦχος τῆς πρωΐας καὶ ἑσπέρας.
- * τσιαελεπῆς (ὁ): τίτλος σουλτανοπαίδων· μτφρ. αὐθέντης, κύριος.
- τσιαέμκαλος (ὁ): τὸ ράμφος τῶν ὀρνίθων, πτηνῶν κ.λ.
- τσιαεμπέρι (τό): τὸ δέσιμον τοῦ μανδηλίου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.
- τσιαεμπερώνομαι (ρ): καλύπτω τὴν κεφαλὴν διὰ μανδηλίου μὲ «τσιαεμπέρι», οὕτως ὥστε νὰ φαίνεται ὀλόκληρον τὸ πρόσωπον καὶ ὁ λαιμός. (βλ. καὶ μπουλώνομαι).
- τσιαεπάρι (τό): ἐρυθρὰ ταινία ὑφασμένη διὰ μεταξωτῶν νημάτων, τὴν ὁποῖαν προσράπτουν εἰς τὸ γυναικεῖον τσιπούνι (σεγγοῦνι) καὶ εἰς τὰ μέρη τὰ προσαρμοζόμενα ἑκατέρωθεν τοῦ στήθους.
- τσιαεπαρωτὸ (τό): γυναικεῖον τσιπούνι, ὄπερ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων κεντημάτων, φέρει καὶ τσιαεπάρι.
- τσιαέπουρο (τὸ) πλ. τὰ τσιαέπουρα: αἱ δύο αἰχμαὶ τῆς δικέλλης, αἵτινες κατὰ τὴν σκαφήν ἐμπήγνυνται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.
- * τσιέτης (ὁ): Τοῦρκος ἀντάρτης.
- τσιαετινιάζω (ρ): αἰσθάνομαι ρῖγος, τρεμούλαν, συνεπεία θεᾶς ἀηδοῦς τινος πράγματος ἢ ἀκροάσεως τραγικῶν συμβάντων ἢ καὶ κρυολογήματος. * «Μοῦ

τσειτίνιασε τὸ κορμί μὸλ'ς τὸν εἶδα».

* τσίμα-τσίμα (ἐπίρρ.) [ἰταλ. cima= κορυφή] ἄκρη-ἄκρη· «τσίμα-τσίμα τῶρα φες τὸ κουμπί»· μτφρ. μετὰ δυσκολίας, μόλις.

τσιμουτιὰ (ἦ)· ἡ σιωπή.

τσίνоро (τό)· τὸ βλέφαρον· «τὸ πάνω ματοτσίνоро σάν τούρκικο δοξάρι» (Λαζαρ. τρ.).

τσίντζερος (ὁ)· ὁ χρυσοκάνθαρος.

τσιντζίστρα (ἦ)· ἡ διεφθαρμένη γυνή, ἡ φιλομειδής.

τσιοκάνι (τό)· 1) τὸ σφυρίον τῶν κτιστῶν· 2) κωδωνίσκος ὑποζυγίων· *3) εἶδος πτηνοῦ.

τσιοκαντῆρι (τό)· τὸ μικρὸν σφυρίον (ὑποκορ. τοῦ «τσιοκάνι»).

τσιοκάρο (τό)· τὸ λεφτόκαρον, τὸ φουντούκι· «τσιοκαριά», ἡ λεπτοκαρυά.

τσιολαχρίζω (ρ)· βγάζω τοὺς κόκκους τοῦ ἀραβοσίτου ἀπὸ τὴν ρόκαν.

* τσιόλι (τό)· τὸ κρυτέλι.

τσιολνάω (ρ)· ρίπτω κατὰ γῆς καρποὺς δένδρων διὰ λίθων ἢ διὰ κολοβισμῶν.

τσιοπλάκι (τό)· ὁ διετής ἢ τριετής ἵππος, ἡμίονος ἢ ὄνος, ὅστις, λόγῳ τῆς μικρᾶς ἡλικίας του, δὲν εἶναι κατάλληλος διὰ βαρεῖαν ἐργασίαν.

τσιοούκρατος (ὁ)· ὁ ἔχων κατσαρὰ μαλλιά, ὁ κατσαρός· «τσιοούκραβα μαλλιά». Καὶ τῶν προβάτων τὸ σκληρὸ -μαλλί λέγεται τσιοούκρατο.

τσιοουλοῦφρι (τό)· ὁ ἄνωθεν τῶν ὠτων γυναικεῖος βόστρυχος.

τσιοουλώνω (ρ)· συστέλλομαι ἐκ φόβου, μαζεύομαι. Ἡ φρ. «τσιοουλών' τ' αὐτιά» λέγεται ἐπὶ ὑποζυγίων, τὰ ὅποια, διὰ πρὸς τὰ ὀπισθεν κινήσεως τῶν ὠτων, πρόκειται, εἴτε νὰ λακτίσωσιν, εἴτε νὰ δαγκώσωσι.

τσιοούμπα (ἐπίρρ.)· σωρηδόν.

τσιοουπί (τὸ) [λ. ἄλβαν.]· τὸ κορίτσι· λέγεται καὶ τσιοούπω.

τσιοούριγμα (τό)· ἡ διαπεραστικὴ φωνή, ἡ κραυγή, τὸ μάλωμα, ἡ ἐπίπληξις.

τσιοουρίζω (ρ)· ἐκβάλλω δυνατὴν καὶ ὀξεῖαν φωνήν, φωνάζω· * «μὴ τσιοουρίζω» μὴ φωνάζης· «τσιοούρ'ξ' ὁ πατέρας», μάλωσε ὁ πατέρας.

τσιοουρίτσα (ἦ)· μικρὰ πυώδης ἀπόφρσις τοῦ σώματος.

τσιοουρ'δι (τό)· φαγητὸν παρασκευαζόμενον ἐξ ἀλεύρου, βουτύρου καὶ μικρῶν τεμαχίων κρομμύου, βραζομένων συγχρόνως.

τσιοουτσιοκλάνης (ὁ)· ἡ πεταλούδα.

τσιοουῖνι (τό)· τὸ χονδρὸν μάλλινον φόρεμα ἐγχωρίου παραγωγῆς καὶ κατασκευῆς, τὸ σεγγοῦνι.

τσιοούρτσουλας (ἦ)· ἡ ὑψηλοτέρα κορυφή δένδρου, βράχου, στέγης κ.λ.

τσιοουτσοурώνομαι (ρ)· ὑπερηφανεύομαι ὑψώνων ἐπιδεικτικῶς τὴν κεφαλὴν κατὰ τὸ βάδισμα.

τσιολίχτρα (ἦ)· δύο διχαλωτοὶ πάσσαλοι ἐμπεπηγμένοι ἐπὶ ὄμαλοῦ ἐδάφους ἐγγὺς ἀλλήλων, ἐπὶ τῶν ὁποίων τοποθετοῦν τὸ ἀντὶ καὶ τιολίγουν ἐν αὐτῷ τὰ νήματα τοῦ στήμονος.

τυράννια (ἦ)· ἢ ἐκ τῆς πολλῆς ἐργασίας ὑπερκόπωσις. «Ἐχω τυράννια», κοπιάζω πολύ· «ἤμουν στὲς τυράννιες», ἤμουν, ἐργαζόμουν εἰς κοπιαστικὰς ἐργασίας.
 τυχαίνει (ο)· μόνον εἰς τὸ γ' ἐνικ. τοῦ παρατ. ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ «ἔπρεπε, ἤρμοζεν». «Δὲν τῆς τύχαινε παντρειά», δὲν τῆς ἤρμοζεν ὁ γάμος, λόγῳ τῆς μικρᾶς τῆς ἡλικίας.

Υ

ὑπνοδότανο (τό)· φυτὸν φέρον λευκοὺς σπόρους ἐπὶ τῶν ἀνθέων, τοὺς ὁποίους μαζεύουν καὶ τοποθετοῦν εἰς τὴν κούνιαν τῶν βρεφῶν διὰ νὰ ἀποκοιμῶνται ταῦτα εὐκόλα ἐκ τῆς ναρκωτικῆς, ὡς ἰσχυρίζονται, ιδιότητός του.

ὑπνοφάγης (ὁ)· ὁ κοιμώμενος τὴν ἐσπέραν εὐθὺς μετὰ τὸ φαγητόν, ὁ ἀγαπῶν πολὺ τὸν ὕπνον· τὸ θηλ. ὑπνοφάσσα.

ὑπουργα (τά)· τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα.

ὑψώνω (α)· θεωρῶ μίαν ἡμέραν ὡς ἐρετήν διὰ τι εὐχάριστον γεγονός, ὅπερ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην μοῦ συνέβη καὶ προσκαλῶ τὸν ἱερέα εἰς τὴν οἰκίαν μου διὰ νὰ «ᾄκῶσ' τὸ ὕψωμα». Προβλ. «αὐτὴ τὴν ἡμέρα τὴν ὑψώνω».

Φ

φαῖσ'μο (τό)· ἡ περίοδος τῆς κρεωφαγίας μέχρι τῶν Ἀπόκρεων.

* φακιόλι (τό)· κεφαλόδεσμος τῶν γυναικῶν ἐκ λεπτοῦ ὑφάσματος.

φαλκάρι (τό)· ὁμὰς σκηνιτῶν βλαχοποιμένων ἐχόντων ἴδιον ἀρχηγὸν τὸν τσιέλεγκα καὶ ἀποτελούντων κοινότητα· «τὸ φαλκάρ' τοῦ Θωμᾶ Πιτούλ'».

φανάρι (τό)· ἐκτὸς τῆς σημασίας τοῦ φανοῦ σημαίνει καὶ τὴν οἰκίαν τὴν μὴ συνεχομένην μετ' ἄλλων, τὴν ἀνεξάρτητον, τὴν ἐχούσαν ἄπλετον φῶς καὶ ἐκ τῶν τεσσάρων πλευρῶν.

φάρα (ἦ)· ἡ γενεά, τὸ ποί.

φαραγώνης (ὁ)· ὁ γυφτος.

φαραῶν' (τό)· δοχεῖον ξύλινον ἐπὶ τοῦ ὁποίου θέτουσι μικρὰν ποσότητα ἄλατος ἢ πιπέρεως, ἀναρτώμενον ἐν τῷ μαγειρείῳ.

φαράσ' (τό)· ξύλινον ἢ σιδηροῦν δοχεῖον χρησιμεῦον πρὸς τοποθέτησιν τῶν σκουπιδίων.

φαρμασώνης (ὁ)· ὁ πικρόλογος, ὁ ἀγέλαστος.

φαρσί (ἐπίορ.)· λεπτομερῶς καὶ ἀπομνήμης.

φαῖα (ἦ)· 1) μάλλινος ζώνη σχοινοειδῆς διὰ τῆς ὁποίας προσδένουν τὰ βρέφη ἐντὸς τῆς σαρμάτζας (κούνιας)· 2) λωρίς ἀκατεργάστου βοείου δέρματος πρὸς κατασκευὴν πεδίλων.

* φαῖώνω (ο)· 1) θέτω τὸ βρέφος εἰς τὴν σαρμάτζαν διὰ νὰ κοιμηθῆ καὶ προσδένω ταύτην μετὴν φαῖάν.

φατούρα (ἦ)· σημείωσις λογαριασμοῦ, ἢ κατάλογος διαφόρων εἰδῶν.

* φελί (τό) [λατ. offella=μικρός ἄρτος]· τεμάχιον πίττας. «Ἐνα φελί πίττα».

* φερμάνι (τό) [λ. τουρκ.]· σουλτανική διαταγή.

* φέξη (ἦ)· τὸ φῶς λυχνίας, λαμπάδος, δαδιοῦ κ.λ. «φέρε μιὰ φέξ' γιατί δὲν γλέπω».

* φιασίδι (τό)· εἶδος ψιμυθίου τοῦ προσώπου, ὅπερ ἐπώλουν τὰ παλαιὰ χρόνια οἱ γυρολόγοι.

φιδοδάγκαμα (τό)· ἐκεῖνο, ὅπερ πρέπει νὰ δηχθῆ ὑπὸ ὄφεως. Λέγεται ὑπὸ τῶν μητέρων διὰ τοὺς ἀστόργους υἱούς των.

φιδορροῦτι (τό)· τὸ δέρμα, ὅπερ ἀλλάσσει ὁ ὄφης καὶ τὸ ὁποῖον ὁ δεισιδαίμων χωρικός συλλέγει ὡς ἱαματικὸν φάρμακον.

φιλιὰ (ἦ)· ἡ παρὰ φιλικῆ οἰκογενεῖα ἐπίσημος συνεστίασις, καθ' ἣν ἡμέραν ἡ οἰκογένεια τιμᾷ τὸν ἐφέστιον Ἁγίον της (γιορτάζει). Ἄλλὰ καὶ κάθε συμπόσιον παρὰ φιλικῆ οἰκογενεῖα λέγεται φιλιὰ. «Μ' ἐπράξαν στὴ φιλιὰ». «Πῆραμι φιλιὰ τὰ νιόγαμπρα».

* φιλτισένιος (ὁ)· ὁ ἐξ ὄστοῦ ἐλέφαντος κατεσκευασμένος· «φιλτισένιο χτένι».

φίτζιος (ὁ)· τὸ ἀβάπτιστον βρέφος θηλ. ἢ φιτζιούλω [λ. ἰταλ. fanciullo=ὁ μικρὸς παῖς].

φλόκος (ὁ)· ὁ ἐξ ἐρίου προβάτου μικρὸς θύσανος. Προβλ. «φλοκάτα», «φλοκωτὴ βελέντζα».

φλώρα (ἦ)· ἡ λευκόμαλλος αἶξ.

φόντας (χρον. σύνδ.)· ὅταν, ἀφ' ὅτου· «φόντας πᾶς στὴν ἐκκλησιὰ μὴρ' καημένη» (δημ. τρα.).

φορούσια (τά)· λίθινα βάρθρα καλῶς πελεκημένα ἐξέχοντα τοῦ τοίχου τοῦ κτιρίου 0,80 μ., ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπικάθηνται αἱ μεγάλαι πλάκες τῶν ἐξωστῶν.

φορτωτήρα (ἦ)· ράβδος διχαλωτή, δι' ἧς βοηθεῖται ὁ φορτώνων ζῶον.

φόσνο (τό)· τὸ παιδάριον, ὁ ἀνόητος νεανίας καὶ ὁ ἀνίκανος σωματικῶς.

φουντουκι (τό)· ἡ δευτέρα καὶ καλύτερα ραφή, ἣν οἱ ράπται ἐγχωρίων φορεμάτων ράπτουσιν ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τῶν φορεμάτων καὶ κατὰ μῆκος τῆς συροαφῆς τῶν διαφόρων τμημάτων τοῦ ἐνδύματος. (Ἡ πρώτη ραφή λέγεται τσιάτισμα).

Ἐπάρχει καὶ ῥῆμα «φουντουκῶνω» εὐχρηστον παρὰ τοῖς ράπταις. Βλ. καὶ τσιατίζω.

* φουντουλῆς (ὁ)· νευρικός, ἀψύς· «φουντουλῆς στὸ δίκιο τ'».

φούρκα (ἦ)· κέδρινος διχαλωτὸς πάσσαλος, δι' οὗ κατασκευάζουσι ὑποστηρίγματα διὰ τὰ πέργουλα· (ἢ λ. βλάχ. καὶ σημαίνει τὴν ἡλακάτην, ῥόκαν).

φουρλαῖδα (ἦ)· ὁ ἄστατος, ὁ ἐπιπόλαιος, ὁ συχνὰ ἀλλάσων ἰδέας καὶ σκέψεις (ἐλαφρόμυαλος).

φουρνοστόμι (τό)· τὸ στόμιον, ἢ θύρα τοῦ φούρνου.

φρίξη (ἦ)· ὁ δυνατὸς φόβος, ὅστις προξενεῖ φρίκην. «Πῆρα μιὰ φρίξη ἐψὲς τὸ βράδυ».

φτουρῶ (ο)· ἀντέχω, βαστάω, ἰδίως ἐπὶ ἐνδυμάτων, ὑποδημάτων καὶ φαγωσίμων. «Δὲ μοῦ φτού-

- ρῶσαν τὰ παπούτσια».
- φυγιὸ (τό)· ἡ ἀναχώρησις.
- *φυρι-φυρι (ἐπίρρ.)· ἐπιμόνως· «πᾶς φυρι-φυρι γιὰ καυγᾶ»· (ἀπὸ τὸ «θυρι-θυρι»=σὲ κάθε θύρα) Γ. Χατζιδ. Ἀθηνᾶ 28, 180).
- *φυρὸς (ὁ)· ὁ ἠλαττωμένος κατὰ τὸ βάρος, ὁ ἐλλιπής. Λέγεται καὶ ἐπὶ ἀντικειμένου, ὅπερ δὲν ἐφαρμόζει καλά καὶ ἀφίνει κενὸν χῶρον· «τὸ παράθυρο εἶναι φυρό».
- φυρφιρι (τό)· μικρὸς ἐκ πορσελάνης χρωματιστὸς μαστραπᾶς.
- φυτειᾶ (ἡ)· 1) τὸ νεοφυτευθὲν ἀμπέλι· 2) πᾶν νέον τὴν ἡλικίαν ἔμψυχον ἀντικείμενον.
- φῶκι (τὸ) πληθ. φώκια· τὰ ἀλλεπάλληλα φύλλα, ἅτινα ἐπενδύουσι τὸν καρπὸν τοῦ ἀραβοσίτου.
- φῶλι (τό)· τὸ εἰς τὴν φωλεὰν ἀφινόμενον αὐγὸν διὰ τὴν συνεχίαν ἢ ὄρνις τὴν φωτοκίαν.

χαβαλές (ὁ)· ἐνοχλητικὸς.

*χαγιατ (τό)· ὑπόστεγον παρὰ τὴν εἴσοδον ἐκκλησίας. «Τὸ χαγιατ τῆς Παναγίας».

χαῖρ (τό) [λ. τουρκ.]· τὸ καλόν, ἡ εὐτυχία· «χαῖρ νὰ ἰδῆς», εὐχὴ λεγομένη ὑπὸ πωλητοῦ πρὸς τὸν ἀγοραστήν.

χαῖρλῆς (ὁ) [λ. τουρκ.]· ὁ φέρων τὸ καλόν, τὴν εὐτυχίαν· «μᾶς ἤρθες χαῖρλῆς», ἡ ἀφιξίς σου μᾶς ἔφερε εὐτυχίαν. Τὸ οὐδέτ. «χαῖρλίτικο» καὶ πληθ. «χαῖρλίτικα» λέγεται ὡς εὐχὴ.

χάκι (τὸ) [λ. τουρκ.]· τὸ δίκαιον, ἡ δικαία ἀμοιβὴ διὰ προσφερθεῖσαν ἐργασίαν· «μὴ μοῦ τρῶς τὸ χάκ μου», μὴ μὲ ἀδικῆς.

χαλαλίζω (ο)· δωρίζω, χαρίζω κάτι μὲ ὅλην μου τὴν καρδιά χωρὶς καμμίαν ἐπιφύλαξιν· «χαλάλι νὰ σοῦ γένη» (εὐχὴ).

χαλαμαντάρ (ἐπίρρ.)· ἀνοικτά. Λέγεται ἐπὶ τῆς θύρας, ἧς τὰ φύλλα εἶναι ἐντελῶς ἀνοικτά· *«χαλαμαντάρ οἱ πόρτες».

χαλίζικος (ὁ)· ὁ σωματώδης, ὁ πτωχὸς τὸν νοῦν ἄνθρωπος.

χανές (ὁ) πλ. οἱ χανέδες [λ. τουρκ.]· ἡ ἐν τῇ οἰκίᾳ οἰκογένεια· «οἱ χανέδες τοῦ χωριοῦ λιγόστεψαν».

*χαραῖ (ἡ)· ἡ χαραυγὴ· «θὰ ὄκωθοῦμε χαραῖ».

*χαραμῆς (ὁ) [λ. τουρκ.]· ὁ ληστής, ὁ ἀδικὸς ἄνθρωπος. «Γιὰ φεύγα χαραμῆ σοῦ ζύμωνα ψωμί» (δημ. τρ.).

χαραμπατζιούνα (ἡ)· ἡ πυρὰ ἢ ἀναδίδουσα μεγάλην φλόγα, συνήθως ἡ καιομένη εἰς τὰς πλατείας τῶν χωρίων κατὰ τὰς νύκτας τῆς Τυρινῆς καὶ κρεωφάγου Ἀπόκρεω, ἐκ κέδρων ἢ ἐκ ξηρῶν κορμῶν δένδρων. Πρβλ. «ἡ τζιαμάλα».

χάρβαλο (τό)· τὸ χαλασμένο, τὸ ἐρειπωμένο. «Βρίσκω τὸ μύλο χάρβαλο καὶ τὸ νερὸ κομμένο» (δημ. τρ.).

χαρβαλόστομος (ὁ)· ὁ φλύαρος, ὁ ἔχων ἀκράτειαν γλώσσης.

χάρτζια (τά)· μεταξωτὰ νήματα, γαϊτάνια καὶ χρουσαῖ κλωσταί, δι

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιας

ῶν κεντοῦν τὰ ἐγχώρια μάλλινα φορέματα τῶν γυναικῶν, ἄτινα, λόγῳ τῆς ποιότητος αὐτῶν, εἶναι δαπανηρά· (ἢ λ. τουρκ. χάριτζ=ἔξοδα). Ἐπὶ τουρκοκρατίας «χάρτζια» ἐλέγοντο τὰ ἀποσπάσματα τῶν ἵντερβεναγάδων καὶ τὰ ἔξοδα διὰ τὴν συντήρησίν των.

* χαρτζινεύω (ρ)· κρύπτω.

* χάση (ἦ)· «στὴ χάσ' τοῦ φεγγαριοῦ» ἦτοι τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς τὸ φεγγάρι βαθμηδὸν σμικρύνεται, ἐλαττοῦται· «στὴ χάσ' καὶ στὴ φέξ'», κατ' ἀραιὰ χρονικὰ διαστήματα.

* χασομερῶ (ρ)· χάνω τὴν ἡμέραν οὐδὲν πράττων, χρονοτριβῶ. «Μὴ μὲ χασομερᾶς, δὲν ἀδειάζω».

χαυδώνω (ρ)· κάθημαι παρὰ τὴν πυρῶν μὲ ἀνοικτὰ τὰ σκέλη «τί μᾶς χαυδῶσες ἔτσ'».

χάφτας (ὀ)· ὁ ἀνόητος ὁ βλάξ· λέγεται καὶ χῆχας.

* χειλιοῦρι (τό)· τὸ χεροῦλι, ἡ λαβὴ ἀγγείου.

χειρόδαλο (τό)· δέσμη βριζαχύρου ἀκάρπου, ἥτις διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν στερεότητα χρησιμοποιεῖται διὰ τὸ δέσιμον τῶν θερισμένων δεματίων σίτου, ἢ διὰ τὴν σιέγασιν ποιμενικῶν καλυβῶν.

χελιδόνα (ἦ)· σιδηροῦν ἔλασμα στερεὸν τοποθετούμενον ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας τῆς ἄνω μυλόπετρας καὶ στρεφόμενον μετ' αὐτῆς.

χεριά (ἦ) πληθ. χεριές· δέσμη φυ-

τῶν ἢ χόρτων ὅσην δύναται νὰ λάβῃ ἡ χεὶρ τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῶν πέντε δακτύλων· «χεριές-χεριές βασιλικὸ» (μοιρολ.). Μιτρο. σημαίνει τὸ ὀλίγον, τὸ μικρόν. «Μιὰ χεριά ἄνθρωπος», ἐπὶ ἀνθρώπου μικροσώμου καὶ καχεκτικοῦ.

χιλιόρημος (ὀ)· ὁ παντελῶς ἔρημος, ὁ μὴ ἔχων οὐδένα προστάτην.

χλαγοῆ (ἦ) [ὀχλοβοή]· ὁ ἐκ τῆς συρροῆς ἀνθρώπων προξενούμενος θόρυβος.

χλαπατουρίδ' (τό)· ὁ νεοσσὸς ὁ μὴ δυνάμενος νὰ πετάξῃ εἰς μεγάλην ἀπόστασιν.

χλαπατουρῶ (ρ)· πετῶ ὀλίγον. Λέγεται ἐπὶ τῶν νεοσσῶν τῶν πετηνῶν, οἵτινες τὸ πρῶτον πετοῦν καὶ ἀφίνουν τὴν φωλεάν των.

χνῶτο (τό)· ἡ ἀναπνοή, ὁ τῆς εἰσπνοῆς καὶ πρὸ πάντων ὁ τῆς ἐκπνοῆς ἀήρ· «τῶμαθα τὰ χνῶτα», ἐσυνήθισα τὰς ἰδιοτροπίας του.

χόβι (τό)· ἐκάστη ἐπανάληψις τοῦ αὐτοῦ παιχνιδίου.

χόβολη (ἦ)· ἡ πυρίκαυστος στάκτη τῆς πυρᾶς.

χολιάζω (ρ)· στενοχωροῦμαι, κατέχομαι ὑπὸ πικρίας. [*ἐκ τοῦ «χόλος» μὲ ἐπίδρασιν τοῦ «χολή»].

χοντρομπλαῆς (ὀ)· ὁ παχύσαρκος.

χουγιάζω (ρ)· 1) φωνάζω δυνατά· 2) μαλώνω, ἐπιπλήττω τινά· «χούγιαξε τὸ παιδί νὰ κάτσ' φρόνιμα». Ἄλλὰ «τὸ γάλα χουγιάχ'τηκε» σημαίνει, ὅτι τὸ γάλα «πῆρε ἀπὸ μάτι» καὶ ὡς ἐκ

τούτου δὲν παράγει πολὺ βού-
τυρον.

χουγιαχτιῆς (ὁ)· ὁ φωνάζων μεγαλο-
φώνως ἐντὸς τοῦ δάσους, ἵνα
ἐκδιώξῃ ἐκεῖθεν τὰ θηράματα
πρὸς τοὺς ἐνεδρεύοντας κυνη-
γούς.

χούϊ (τὸ) πλ. τὰ χούγια [λ. τουρκ.].
ἡ ἔμφυτος ἢ ἐπίκτητος ἰδιότης
τοῦ ἀνθρώπου, ἡ συνήθεια
(ἰδίως κακή)· *«δὲν τοῦ πῆρε τὰ
χούγια», δὲν συνεμορφώθη
πρὸς τὰς κακὰς συνηθείας του
καὶ ὡς ἐκ τούτου ἦλθεν εἰς διά-
στασιν. *«Τῶχει χούϊ», συνη-
θίζει. «Τζιάν τσικάρ, χούϊ τσι-
μάζ», ἡ ψυχὴ βγαίνει, τὸ ἐλάτ-
τωμα δὲν βγαίνει (τουρκ. πα-
ροιμ.).

χουμαλιάζω (ο. μὲ παθ. σημ.) ζεσταί-
νομαι, λόγῳ βαρείας ἀμπε-
σεως· «χουμάλιασα», ζεσταί-
να.

χουμπώνω (ο)· καταβυθίζομαι λόγῳ
βάρους· *«χοῦμπωσε τὸ πάτω-
μα».

χουνέρι (τά)· ἡ περίεργος καὶ ἀξιο-
θαύμαστος προᾶξις ἢ προκαλοῦ-
σα ἐκπληξιν, ἢ ἀπάτη, τὸ πά-
θημα. «Μωρὲ χουνέρ' πῶπα-
θε!».

χούνη (ἡ)· ἡ μεταξὺ βουνῶν ἢ λό-
φων ἐν σχήματι χοάνης χαρά-
δρα.

χουῶαμέτια (τά)· αἱ συκοφαντικαὶ
εἰδήσεις.

χουσμεκιάρης (ὁ)· ὁ ὑπηρέτης ὁ ἐρ-
γαζόμενος ὡς δοῦλος καὶ ἐπὶ
μισθῶ εἰς ἐπιπόνους γεωργικὰς
ἐργασίας τοῦ ἰδιοκτήτου.

χουσμέτ' (τὸ) [λ. τουρκ.]· ἡ ὑπηρε-
σία.

χουτζιοῦμ' (τὸ) [λ. τουρκ.]· ἡ θορυ-
βώδης φιλονικία.

χουφτιάζω (ο)· λαμβάνω περιπλέον
τοῦ κανονικοῦ, ὑποκλέπτω. «Ὁ
μυλωνᾶς στὸ δακούφκο μύλο
χουφτιάζ'», λαμβάνει ὡς ἀμοι-
βὴν ἄλευρον περισσότερον τοῦ
κανονικοῦ.

χούχλακας (ὁ)· βαθὺ κοίλωμα ἐν τῇ
κοίτη χειμάρρου ἢ ποταμοῦ
σηματισθὲν μεταξὺ μεγάλων
λίθων, λόγῳ τῆς ὀριζήτικῆς κα-
ταπτώσεως τῶν ὑδάτων, ἅτινα
οἶονεὶ κολλάζουσι, παράγοντα
λευκὸν ἕρπον.

χουχλάς (ὁ)· ὁ ἐκ τοῦ βρασμοῦ κο-
χλασμός τοῦ ὕδατος· (τὸ ρῆμα
=χουχλάζω).

χρονιαρά (ἡ) δηλ. ἡμέρα· «χρονιαρά
μέρα», ἡ ἐπίσημος καὶ ἐορτά-
σιμος ἡμέρα.

χρονίζω (ο)· 1) εἶμαι ἡλικίας ἐνὸς
ἔτους· 2) ἀργοπορῶ, ἐκτελῶ
βραδέως τὴν ἐργασίαν. «Σ'
ἔστ'λα γιὰ νερὸ καὶ χρόν'σες»,
ἐβράδυνες νὰ ἔλθης.

χρυσονοικοκύρης (ὁ)· ὁ εὖπορος οἰ-
κοδεσπότης, ὁ διαθέτων εἰς τὴν
οἰκογένειάν του ἀφθονα καὶ
πλούσια τὰ μέσα τῆς εὐζωίας.

χρυσοχέρη (ἡ)· κοσμητικὸν ἐπίθετον
κορασίων ἢ γυναικῶν, αἵτινες
ἔχουσι δεξιότητα εἰς τὴν ραπτι-
κὴν, ὑφαντικὴν, πλεκτικὴν κ.λ.

χτενιά (ἡ)· σφυρίον τῶν λιθοξόων
μὲ ὀδοντωτὴν πλατεῖαν κόψιν.
Λέγεται οὕτω καὶ ἡ ἐπὶ τῶν
γωνιολίθων πελεκητὴ ἐργασία,

ἢ διὰ τοιούτου σφυρίου γινομένη, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν τροχητὴ καὶ καλῆμιά.

χωρατεύω (ο)· ἀστείζομαι· «τὰ χώρατα», οἱ ἀστεῖσμοί.

χωριστίκι (τό)· ἡ ἀποζημίωσις, ἣν δίδει ὁ ἀνὴρ εἰς τὴν λαμβάνουσαν διαζύγιον τέως σύζυγόν του.

*χώρισμα (τό)· τὸ δωμάτιον.

Ψ

ψάνα (ἦ)· ὁ χλωρός, ὁ μὴ εἰσέτι ὄριμος σῖτος, ἀραβόσιτος κ λ.

ψαροκόκκαλο (τό)· εἶδος κεντήματος ἢ πλεξίματος ἔχοντος τὸ σχῆμα τῶν ἑκατέρωθεν τῆς σπονδυλικῆς στήλης ἀκανθῶν τῶν ἰχθύων.

ψευδίζω (ο)· τραυλίζω, δὲν προσφέρω καλὰ τοὺς φθόγγους καὶ ἰδίᾳ τὸ «ο».

ψησταριά (ἦ)· μεγάλη πυρά, ἐπὶ τῆς ὁποίας δύναται νὰ ψηθῇ ἄρονι τῆς σούβλας.

ψιλοστέμαχος (ὁ)· ὁ λεπτοφυής, ὁ ἔχων αὐστηρὰν δίαιταν εἰς τὸ εἶδος τῆς τροφῆς.

ψίχαλα (ἐπίρρ.)· ὀλίγον· λέγεται καὶ ψίχα.

ψολογάω (ο)· ὑβρίζω, καταρῶμαι τινὰ ἀπόντα.

ψουνίδι (τό) πληθ. ψουνίδια· τὰ ψάγια.

ψυλλοχέσματα (τά)· αἱ ὑπὸ τῶν ψύλλων εἰς τὰ φορέματα ἀποτιθέμεναι κηλίδες.

ψυχ'κάτα (ἐπίρρ.)· κατὰ ψυχὴν, κατ' ἄτομον.

ψυχ'κό (τό) 1) τὸ μεταξὺ στήθους καὶ κοιλίας μέρος. «Μὲ βάρεσε

μέσ' στὸ ψυχ'κό»· 2) ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ ἀγαθὴ πράξις, ἐξ ἧς δύναται νὰ σώσῃ τις τὴν ψυχὴν του κατὰ τὴν μέλλουσαν κρίσιν· «κάνε ψυχ'κό».

ψυχογιός (ὁ)· 1) ὁ ὡσπερ υἱὸς ἀγαπώμενος παῖς· 2) ὁ ἔμπιστος καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὸν κύριόν του ὑπάλληλος· 3) ὁ θετὸς υἱός.

ψυχοπαῖδ' (τό)· τὸ θετὸν τέκνον.

ψυχοπονῶ (ο)· ἀγαπῶ τινὰ, συμπονῶ τινὰ ὀλοψύχως ἐξ οἴκτου.

ψώκωλα (ἐπίρρ.)· ἀνάποδα, μὲ τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς διεύθυνσιν ἀντίθετον ἐκείνης εἰς ἣν βαδίζω.

ψωμοζῶ (ο)· μετὰ δυσκολίας ἐξοικονομῶ τὸ ψωμί.

ψωμολυσιάζω (ο)· ὑποφέρω ἀπὸ τὴν στέρησιν τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου.

ψωμωμένος (ὁ)· 1) ὁ ὄριμασμένος· 2) ὁ εὐσαρκος καὶ παχύσαρκος ἄνθρωπος.

ψωμώνω (ο)· ὠριμάζω (ἰδίως ἐπὶ σιτηρῶν).

ψωμοπατῶ (ο)· ἀδιαφορῶ, παραμελῶ τὴν ἐργασίαν μου, ἐξ ἧς δαψιλῶς ἀμείβομαι.

ψωμοτόπι (τό)· ἡ εὐφορος γῆ, ἣτις ἀποδίδει ἀφθόρους δημητριακοὺς καρπούς.

Ω

ὠντέρρα·ὠμπούρα· παρακελευσματικὴ φράσις, λεγομένη ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς ἐνθάρρουνσιν τῶν σκύλων, καὶ καταδίωξιν ἀγρίου ζώου (λύκου), ἢ ὑλόπτου ἀνθρώπου.

Κουδαρίτικα

ἤτοι

συνθηματικὸν γλωσσάριον

τῶν μαστόρων (κουδαράϊων).

ἄγανα (τά)· τὰ καρφιά, οἱ καρφοβελόνες.

ἄγκίδα (ἦ)· ἡ κόρη ἢ θυγάτηρ.

ἄγκίδι (τὸ)· τὸ κορίτσι.

ἄγωγιάτες (οἱ)· τὰ πόδια, οἱ γάμπες.

ἄκράνιαστος (ὁ)· ὁ ἀπλήρωτος.

ἄλαγούδευτος (ὁ)· ὁ ἄγαμος «τ' ἄγκιδ' φορεῖ ἄλαγούδευτο», τὸ κορίτσι εἶναι ἀνύπαντρο.

ἄλέθω (ρ)· ἀποπατῶ.

ἄλεσμα (τὸ)· τὸ ἀποπάτημα, τὰ κόπρανα.

ἄλλοιώτ'κος (ὁ)· τὴν λέξιν αὐτὴν μεταχειρίζονται συχνά, ὅταν δὲν ἔχουν τὴν ἀντίστοιχον συνθηματικὴν λέξιν, δίδοντες οὕτω σύνθημα νὰ ἐννοήσῃ ὁ μέθ' οὗ συνδιαλέγονται περὶ τίνος πρόκειται.

ἄμαλία (ἦ)· ἡ κουβέρτα, ἡ βελέντζα.

ἄματσούνιαστο (τὸ)· τὸ ἀφίλητο.

ἄπαλοῦδ' (τὸ)· τὸ βούτυρον.

ἄρβανίτσες (οἱ)· τὰ καρύδια.

ἄσαβάνωτος (ὁ)· ὁ ἄκρουφτος, ὁ μὴ κουμμένος. Τὸ ἀντίθ. εἶναι σαβανωμένος.

ἄφοράδιαστο (τὸ)· τὸ ἄφειαστο, τὸ μὴ κατασκευασθέν.

βελάνι (τὸ) πλ. βελάνια· τὸ φυσίγγι.

Βελιόγκικο (τὸ)· 1) τὸ ἀνήκον εἰς τὸν Ἑβραῖον «τὸ κουφιο φορεῖ Βελιόγκικο», τὸ σπίτι εἶναι Ἑβραϊκὸ. 2) Τὸ γεῦμα τοῦ Σαββάτου (Σαββατιάτ'κο), ὅπερ τακτικὰ εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν παρέθετον οἱ ἰδιοκτῆται εἰς τοὺς τεχνίτας (κτίστας, ξυλουργοὺς κ.λ.) τοὺς ἐργαζομένους εἰς τὴν οἰκίαν των ἢ εἰς οἰκοδομὴν των.

Βελιόγκος (ὁ)· ὁ Ἑβραῖος «φορεῖ Βελιόγκος», εἶναι Ἑβραῖος. Τὸ θηλ. Βελιόγκισσα=ἡ Ἑβραία.

βέτσιο (τὸ)· τὸ τυρί.

βλαστάρω (ἦ)· ἡ ἀδελφή.

βούζιος (ὁ)· διὰ τῆς λέξεως αὐτῆς οἱ μαστόροι προτρέπουν τοὺς συναδέλφους των νὰ σιωπήσουν, διὰ νὰ μὴ γίνῃ ἀντιληπτὴ ἡ ὁμιλία των, ὅταν αὕτη ἐγίνετο εἰς τὴν κοινὴν ὁμιλουμένην. «Στὸ βούζιο», σῶπα, παῦσε τὴν ὁμιλίαν, ἢ ἀλλάξε θέμα συζητήσεως· «βούζιο, ξεσέρνετ' ὁ μπαρός», σιωπή, ἔρχεται ὁ νοικοκύρης.

βουζιώνω (ο)· σιωπῶ· βουζιῶξετε», σιωπήσατε, διακόψατε τὴν ὁμιλίαν.

γιακαλοῦλ' (τὸ)· τὸ ταλαγάνι (μάλινον μαῦρον φόρεμα ἑλαφρότερον τῆς κάπας).

γκαδιάζω (ο)· χτυπῶ, δέρονω· «τὸν γκάδιασαν», τὸν ἔδειραν.

γκάδιασμα (τὸ)· ὁ δαρμός, τὸ χτύπημα. Λέγεται καὶ «οἱ γκάδες».

γκάλπινη (ἡ)· ἡ χρυσῆ τουρκικὴ λίρα.

γκαμεσκούρης (ὁ)· ὁ Δεσπότης.

γκαντένες (οἱ)· οἱ φιδεῖρες.

γκατζέρω (ἡ)· ἡ γίδα.

γκατζιός (ὁ)· ὁ ἰδιοκτήτης, ὁ νοικοκύρης εἰς τὸν ὁποῖον ἐργάζονται οἱ κτίσται, ξυλουργοὶ κ.λ.

γκινέβω (ο)· κοιμοῦμαι· «Ἡ κουδαρομάννα γκινέβ'», ὁ πρωτομύστορας κοιμᾶται· «γκινέβω στὸ κουφιο πὺ ραμποτέβω», κοιμοῦμαι εἰς τὸ σπῆτι πὺ ἐργάζομαι.

γκίνεμα (τὸ)· ὁ ὕπνος.

γκόρος (ὁ)· τὸ βόϊδι. Προβλ. τὴν πρὸς τοὺς κουδαραῖους φράσιν τῶν Τσιούρηδων (κατοίκων Ἰωαννίνων) «Μάνεψες γκόρο ;», ἔφαγες κρέας βόϊδινό ;

γκουβερήσιος (ὁ) πληθ. γκουβερήσοι· Ἔτσι ἐλέγοντο οἱ κτίσται, οἱ ὁποῖοι εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν καὶ νῦν ἔτι εἰσργάζοντο καθ' ὁμάδας (μπουλούκια) εἰς τὰ χωρία (ὄχι εἰς τὰς πόλεις).

γκρέμπος (ὁ)· ὁ τοῖχος· «φοραδίζ' ὄρματον γκρέμπο», φειάνει καλὸν τοῖχον.

γράφωμα (τὸ)· ἡ φιλονικία, τὸ μάλωμα.

γραπώνω (ο)· συλλαμβάνω, πιάνω. «Μᾶς γράπωσ' ἡ χοζούρω», μᾶς ἔπιασε ἡ βραχὴ. Τὸ μέσον γραπώνομαι=φιλονικῶ καὶ ἔρχομαι εἰς χεῖρας. «Εἶμαι γραπωμένος», εἶμαι μαλωμένος· «γραπώθ' κε μαγκοῦτι», ἄρχισεν ὁ πόλεμος, τὸ ντουφεκίδι.

γυαλιὰ (τά)· τὰ μάτια.

γυαλίζω (ο)· βλέπω, παρατηρῶ. «Δὲ γυαλίζ'», δὲν βλέπει.

Δέξι:κο (τὸ)· τὸ Ἑλληνικό, τὸ ἀνῆκον εἰς τὴν Ἑλλάδα· «θὰ ξεσερθῆ τὸ Δέξι:κο», θὰ ἔλθῃ τὸ Ἑλληνικό (θὰ ἐλευθερωθοῦμε).

Δέξι:ος (ὁ)· ὁ Ἕλληνας· «φορεῖ Δέξι:ος», εἶναι Ἕλληνας. Βλ. Ζέρβος.

διώχνω (ἡ)· ἡ ἡμέρα τῆς ἀναχωρήσεως διὰ τὸ ταξίδι.

Ζέρβικο (τὸ)· τὸ Τουρκικό, τὸ ἀνῆκον εἰς τοὺς Τούρκους.

Ζέρβος (ὁ)· ὁ Τούρκος.

ζίντο (ἡ)· ἡ ζημία.

ζιούπαινα (ἡ)· ἡ πίττα· «ὁ μπαρός στὸ βελιόγκικο μᾶς ἔρραξε καὶ ζιούπαινα μὲ τσιριγῶτι», ὁ νοικοκύρης εἰς τὸ Σαββατιάτικο τραπέζι μᾶς ἔδωκε καὶ πίττα μὲ

- κρέας (κρεατόπιττα).
 θόδω (ή)· ή ρακή.
 καλόγριγισ (ή)· ή φιάλη, ήμποτίλα.
 καλοερεύω (ρ)· βραδυάζω, σκοτεινιάζω· «καλοέρεψε· θά ξεσυρθοῦμε στο κοῦφιο νά μανέψωμε και νά γκινέψωμε», νύχτωσε· θά πᾶμε στο σπίτι νά φᾶμε και νά κοιμηθοῦμε.
 καλόερος (ό)· τὸ βράδυ, ή ὥρα καθ' ἣν πρέπει νά τελειώσουν τήν ἐργασίαν, λόγω τοῦ ἐπερχομένου σκοτούς. Λέγεται και ή νύξ.
 καλοῦδι (τό)· τὸ χῶμα δι' οὗ κατασκευάζουσι τήν λάσπην.
 κάλω (ή)· ή λάσπη, δι' ἣς κτίζουσι τοὺς τοίχους.
 καργιεύω (ρ)· πέρδομαι.
 κάργιος (ό)· ή πορδή.
 καρόφυλλο (τό)· ή ἐπιστολή, τὸ ἔγγραφο· «σαδανῶστε τὰ καρόφυλλα, γιατί ξεσέρνετε ἕνας ντούκανος Ζέρδος με δυὸ ἀλλοιώτ'κους», κριψτε τὰ γράμματα γιατί ἔρχεται ἕνας ἀνώτερος Τροχός με δυὸ ἄλλους· (οἱ «ἀλλοιώτικοι» εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν θά ἦσαν ἢ χωροφύλακες ἢ φύλακες τοῦ μονοπωλίου ἢ στρατιῶται).
 καρυά (ή)· τὸ τζιαμί, τὸ τουρκικὸν τέμενος· «ξεσύρθηκ' ὁ κοῦκος στὴν καρυά», ὁ Χότζιας ἀνέβηκε στο τζιαμί.
 κατούρω (ή)· ή βρύση.
 καψάλα (ή)· ή φυγή· «καψάλα» (ὡς προστακτική), φεύγα γρήγορα.
 καψάλισμα (τό)· ή κρυφία ἀναχώρησις.
 καψάλνάω (ρ)· φεύγω, ἀναχωρῶ· «καψάλ'σε», ἔφυγε.
 καψοκάρδα (τά)· τὰ κρεμμύδια (ὡς καυστικά κατὰ τὴν γεῦσιν).
 κιούρω¹ (ή)· ή ἐκκλησία.
 κλωνάρι (τό)· τὸ χέρι.
 κοκκινάδι (τό)· τὸ κεραμίδι.
 κοκκορόζο (τό)· τὸ καλαμπόκι, ὁ ἀραβόσιτος.
 κολωνιάτες (οἱ)· ή περίοδος τῶν ἐν μῆνων τῆς γυναικός.
 κόσσεδασ (ό)· ὁ ἱερεὺς ἢ καλόγηρος.
 κόσσεδινα (ή)· ή παιδιά, ή καλόγρια.
 κοσσεδόπλο (τό)· τὸ τέκνον τοῦ ἱερέως, ὁ ρασοφόρος μαθητῆς τῆς Ἱεροτικῆς Σχολῆς.
 κοσσύφια (τά)· τὰ σταφύλια.
 κουδαρίνα (ή)· ή σύζυγος τοῦ κτίστου.
 κουδαρίτ'κα (τά)· τὸ ἐπαγγελματικὸν συνθηματικὸν γλωσσάριον τῶν κτιστῶν· «Δὲν κρανίζ' κουδαρίτ'κα», δὲν ξέρει τὴν γλῶσσαν τῶν μαστόρων.
 κουδαρομάννα (ή)· ὁ πρωτομάστορας, ὁ ἔμπειρος κτίστης ἢ ξυλουργός, ὁ ἀρχηγός τῆς ὀμάδος τῶν κτιστῶν. «Ὁ Κατσιαμάν'ς εἶνα: κουδαρομάννα».
 κουδαρόπλο (τό)· τὸ τέκνον τοῦ κτίστου, ἀλλὰ και τὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα ἐργάζονται ὡς ἐργάται εἰς μίαν οἰκοδομήν.
 κούδαρος (ό)· ὁ μάστορας, ὁ κτίστης, ὁ ξυλουργός.

1. Ὁ Κ. Φαλταίτς ἐπέμενεν ὅτι ἴσως ἔχει σχέσιν με τὸ γαλλ. *cugé* = ὁ ἐφημέριος.

κοῦκκος (ὁ)· ὁ Χότζιας, ὁ Κατῆς.
 κούλιοι (οἱ)· τὰ χρήματα· «φορεῖ
 κούλιους», ἔχει χρήματα.
 κοῦμπλος (ὁ)· ὁ βλάχος.
 κουραμανήσιος (ὁ)· ὁ κτίστης ἢ ὁ ξυ-
 λουργός, ὅστις δὲν γνωρίζει κα-
 λῶς τὴν τέχνην.
 κούτσορο (τὸ)· τὸ μεσημέρι, τὸ γεῦ-
 μα.
 κουτσούνω (ἦ)· ἡ εὐειδῆς κόρη.
 κοῦφιο (τὸ)· τὸ σπίτι.
 κράνια (τά)· τὰ μετροητὰ χρήματα,
 ἀλλὰ καὶ ὁ φόβος.
 κρανιάζω (ο)· πληρώνω. «Δὲν μᾶς
 κράνιασ' ὁ μπαρός», δὲν μᾶς ἐ-
 πλήρωσεν ὁ νοικοκύρης.
 κράνιασμα (τὸ)· ἡ πληρωμή.
 κρανιές (οἱ)· ὁ ἐκ τῶν ληστῶν φό-
 βος· «στὸ Κρυγιονέρ' φύτρωσαν
 κρανιές», εἰς τὸ Κρουονέρι ἐνε-
 φανίσθησαν κλέφτες.
 κρανίζω (ο)· γνωρίζω, ἠξεύρω, κα-
 ταλαβαίνω.
 κρεμμύδι (τὸ)· τὸ ἄρουλόγιον.
 κρήνα (ἦ)· τὸ κεφάλι.
 κριτσέλης (ὁ)· τὸ ἀποχωρητήριο.
 λαβάνι (τὸ)· τὸ μεντζῆτι (τουρκ. νό-
 μισμα ἀργυροῦν 20 γροσίων).
 λαγιομούτσινες (οἱ)· οἱ ἐλιές.
 λάγιος (ὁ)· ὁ καφές. Λέγεται καὶ
 μαυροζούμ'ς.
 λαγούδεμα (τὸ)· ἡ παντρειά.
 λαγουδεύομαι (ο)· νυμφεύομαι· «τ' ἀ-
 γκίδι φορεῖ λαγουδεμένο», τὸ
 κορίτσι εἶναι παντρεμένο.
 λαγούλια (τά)· τὰ παιδιά, τὰ μαστο-
 ρόπουλα.
 λαγούσιω (ἦ)· ἡ ράβδος, τὸ μπα-
 στοῦνι.
 λάζος (ὁ)· τὸ μαχαῖρι· «φορεῖ λά-

ζον» ἔχει μαχαῖρι.
 λαφερῆ (ἦ)· ἡ πυρά, ἡ φωτιά.
 λαφερὸς (ὁ)· ὁ φωτεινός· «φοράδια
 λαφερά», ξύλα πρὸς καῦσιν.
 λεμπενί (τό)· τὸ γάλα.
 μαγκοῦτι (τό)· τὸ ὄπλον, τὸ ντου-
 φέκι.
 μακρὺς (ὁ)· τὸ μεσημέρι· «ξεσύρ-
 θηκ' ὁ μακρὺς», ἦλθε τὸ με-
 σημέρι.
 μαλέτσ'κο (τό)· τὸ μικρὸ παιδί.
 μανᾶς (ὁ)· ὁ ληστής· πληθ. μανᾶδες
 = κλέφτες.
 μάνεμα (τό)· τὸ φαγητόν, τὸ φαί.
 μανεύω (ο)· τρώγω· «μάνεψα γκό-
 ρο», ἔφαγα κρέας· «τᾶχει μα-
 νεμένα», τὰ ἔχει φαγωμένα
 καὶ συνεπῶς ξοδεμένα· «τὰ μά-
 νεψε», τὰ ἔφαγε.
 μάνος (τό)· τὸ ψωμί.
 μανούρα (ἦ)· ἡ πέτρα, ὁ λίθος.
 μάπες (οἱ)· τὰ χρήματα· «δὲ φορεῖ
 μάπες», δὲν ἔχει χρήματα.
 μαρόκιω (ἦ)· ἡ μεγάλη πέτρα.
 ματρακούκω (ἦ)· τὸ ἀνδρικόν αἰ-
 δοῖον.
 ματσέβω (ο)· ἀποπατῶ.
 μουτσουνιάζω (ο)· φιλῶ.
 μπούλα (ἦ)· ἡ σύζυγος τοῦ πρωτο-
 μάστορα.
 ντένα (ἦ)· ἡ ἡμέρα.
 ντέντσκα (ἦ)· ἡ γυναῖκα, ἡ σύζυγος.
 ντερτούλια (τά)· τὰ φασόλια.
 ντιβόλ'κο (τό)· τὸ νερό· «ὁ τροχὸς
 φορεῖ ντιβόλ'κο», τὸ κρασί εἶ-
 ναι νερωμένο.
 ντούκανος (ὁ)· 1) ὁ μεγάλος· 2) ὁ
 προϊστάμενος· 3) πᾶς ἀνώτε-
 ρος κατέχων ἀνωτέραν τινὰ θέ-
 σιν, ὁ ἀρχηγός. «Στὸ βούζιο

γιατί ξεσέρνετ' ὁ ντούκανος», σωπαῖστε γιατί ἔρχεται ὁ ἀνώτερος· «οἱ κουδαραῖοι φοραδίζου ἓνα ντούκανο κοῦφιο», οἱ μαστόροι φειάνουν ἓνα μεγάλο σπίτι.
 ντοῦντες (οἱ)· ὁ φόβος.
 ξεσέρνομαι (ρ)· ἔρχομαι· «ξεσύρθηκα», ἤρθα.
 ξινός (ὁ)· ὁ γύφτος.
 ξοφλιάζω (ρ)· λέγω, ἀνακοινῶ· «ξόφλιασα τοῦ μπαροῦ νὰ μᾶς ράξῃ τὰ κράνια», εἶπα στὸ νοικοκύρη νὰ μᾶς δώσῃ τὰ χρήματα.
 ξόφλιασμα (τό)· ἡ ὁμιλία, ἡ ἀνακοίνωσις.
 ὄρματιὰ (ἡ)· ἡ ὠραία, ἡ ἐξόχου καλλονῆς κόρη ἢ γυνή.
 ὄρματος (ὁ)· ὁ καλός, ὁ ὠραῖος, ὁ ὁμορφος, «Ὁρματο ἀγκίδι», ὁμορφο κορίτσι.
 παλάσκα (ἡ)· τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον.
 παλάσκωμα (τό)· ἡ κλοπή.
 παλασκώνω (ρ)· κλέπτω· «παλασκωμένο», τὸ κλεμμένο.
 παλασκωτῆς (ὁ)· ὁ λωποδύτης, ὁ ἐπιροπέης εἰς μικροκλοπὰς.
 παλιά (ἡ)· τὸ ἀνδρικόν αἰδοῖον· «οἱ παλιές», οἱ ἀγυιόπαιδες.
 πεντάρης (ὁ)· ὁ ἀγροφύλαξ (ἐπειδὴ εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ἐλάμβανεν ὡς σύλληπτρα πεντάρεις).
 περδίκες (οἱ)· οἱ σταλαγματιῆς τοῦ σπιτιοῦ, ὅταν οἱ πλάκες ἢ τὰ κεραμίδια εἶναι σπασμένα.
 περλεπές (ὁ)· τὸ σκεπάρι.
 πραθαζοτούρα (ἡ)· γυνὴ ἀνήθικος,

πόρνη.
 πραθαζώνω (ρ)· ἔρχομαι εἰς συνουσίαν· πραθάζωμα=ἡ συνουσία.
 πραχάλα (ἡ)· ἡ ἐργασία, ἡ δουλειά.
 πραχαλίζω (ρ)· ἐργάζομαι, δουλεύω.
 πρεβατιάρα (ἡ)· ἡ σκάλα.
 πρυόβολος (ὁ)· τὸ αἰδοῖον τῆς γυναικός.
 ραγμένο (τό)· τὸ παρμένο, ἀλλὰ καὶ τὸ κλεμμένο.
 ράζω (ρ)· 1) παίρνω κρυφά, κλέπτω· 2) δίδω· «τὸρραξέ» τὸ ἔκλεψε.
 ράϊκος (ὁ)· ὁ ἥλιος.
 ραμποτεύω (ρ)· ἐργάζομαι.
 ράμπω (ἡ)· ἡ ἐργασία, ἡ δουλειά.
 ράξιμο (τό)· ἡ κλοπή, τὸ πάρισμο.
 ρεφινάδια (τά)· αἱ μικραὶ πλάκες.
 σαβάνωμα (τό)· τὸ κρύψιμο.
 σαβανωμένο (τό)· τὸ κρυμμένο· «τὸ μαγκουτῖ τὸχῳ σαβανωμένο», τὸ ντουφέκι τὸ ἔχω κρυμμένο.
 σαβανώνω (ρ)· κρύπτω· «Νὰ σαβανώσωμε τοὺς κούλιους γιατί θὰ μᾶς γραπώσουν οἱ μανᾶδες καὶ θὰ μᾶς τοὺς ράξουν», νὰ κρύψωμε τὰ χρήματα γιατί θὰ μᾶς πιάσουν οἱ κλέφτες καὶ θὰ μᾶς τὰ πάρουν.
 διαμπίρης (ὁ)· ὁ ὄνος· μτφρ. ὁ βλάξ, ὁ ἀνόητος.
 σκράπος (ὁ)· τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον.
 σουφλιέρω (ἡ)· τὸ ἀγκωνάρι, ὁ γωνιώδης λίθος.
 σταμεύω (ρ)· μένω, κάθομαι· «σταμεύομε γιατί δὲ φοροῦμε ρά-

1. Γαλλ. rabet=ἡ πλάνη τοῦ ξυλουργοῦ, rabetter=πλανίζω.

μπω», καθόμαστε γιατί δὲν ἔχομε δουλειά. «Ὁ ντούκανος σταμεύει ἐλ' τὴ ντένα στὴ ράμπω· δὲν ξεσέρεται· γυαλίζ' τοὺς κουδαρχίους ἂν φοραδί- ζουν ὄρματη πραχάλα», ὁ προϊστάμενος (ὁ ἀνώτερος) κάθεται ὅλη τὴν ἡμέρα στὴ δουλειά· δὲν φεύγει· βλέπει τοὺς μαστόρους ἂν κάνουν κα- λὴ δουλειά.

ἄτάρρα (ἦ)· ἡ ἡλικιωμένη γυνή, ἡ γραῖα. «Τί σοῦ ξόφλιασε ἡ ἄτάρρα;» τί σοῦ εἶπε ἡ γραῖα;

ἄτάρεμα (τό)· ἡ ἀργία, τὸ καθησιό.

ἄτάρος (ὁ)· ὁ γέρον.

στέργιος (ὁ)· ὁ πρωκτός.

στερναρίζω (ο)· κοροϊδεύω, περι- παίζω, ἐξαπατῶ τινά· «τὸ τσα- κάλ' μᾶς στερνάρ'σε», τὸ παι- δι μᾶς κοροΐδεψε.

στερνάρισμα (τό)· τὸ κοροΐδεμα, ὁ ἀστεϊσμός, τὸ γέλασμα.

στρογγυλομύτης (ὁ)· ὁ χοῖρος.

τεσσέρι (τό) πληθ. τὰ τεσσέρια· πᾶν ζῶον τετραπόδον, ἰδίως τὰ πορτιγά.

τζίγνια (τά)· τὰ ματογυάλια.

τζίγνίζω (ο)· καίω, ἀνάπτω.

τζίγνισμα (τό)· τὸ κάψιμο.

τζίγνω (ἦ)· ἡ φωτιά.

τζίουκάλω (ἦ)· ἡ ὥρα· «τί φορεῖ ἡ τζίουκάλω;», τί ὥρα εἶναι; ξεσύρθηκ' ἡ τζίουκάλω γιὰ μά- νεμα», ἦρθε ἡ ὥρα γιὰ φαί.

τζίρίκωμα (τό)· τὸ κλέψιμο.

τζίρικωμένο (τό)· τὸ κλεμμένο.

τζίρικῶνω (ο) κλέπτω· «τὸ τζίρι- κωσε», τὸ ἔκλεψεν.

τράγια (ἦ)· ἡ κάρτα.

τροβάς (ὁ)· ὁ Κατῆς, ὁ Χότζιας.

τροχεμένος (ὁ)· ὁ μεθυσμένος· «φο- ρεῖ τροχεμένος» εἶναι μεθυ- σμένος.

τροχεύω (ο)· πίνω κρασί· Τὸ μέσον τροχεύομαι=μεθῶ.

τροχός (ὁ)· τὸ κρασί· «ὄρματος τρο- χός», καλὸ κρασί.

τσάρω (ἦ)· ἡ ἄμμος.

τσιακάλι (τό)· τὸ παιδί, ὁ ἀγυιό- παις.

τσιακαλίζω (ο)· συμπεριφέρομαι ὡς παιδίον, παιδιαρίζω.

τσιακμακίζω (ο)· ἔρχομαι εἰς συνου- σίαν.

τσιακμάκιμα (τό)· ἡ συνουσία.

τσιαπέλαδο (τό)· ὁ σκύλος·

τσιολίζω (ο)· 1) σκοτώνω· «τσιο- λίστηκε», σκοτώθηκε ἡ ἀπέ- θανε· «τὸν τσιόλ'σαν», τὸν ἐσκότωσαν· 2) γνωρίζω, κατα- λαβαίνω· «τσιολίζ'ς κουδαρίτι- κα;», ξέρεις τὰ μαστόρικα; (τὴν γλῶσσαν τῶν μαστόρων). «Δὲ τσιολίζ'», δὲν ξέρει, δὲν καταλαβαίνει.

τσιολίσμα (τό)· ὁ θάνατος.

τσιριγῶτι (τό)· τὸ κρέας. «Μανεψά- μαν τσιριγῶτι στὸ βελιόγκικο», φάγαμε κρέας εἰς τὸ Σαββα- τιάτικο τραπέζι.

τσιτινάκο (τό)· τὸ ξινό, τὸ ξίδι· «ὁ τροχός φορεῖ τσιτινάκος», τὸ κρασί εἶναι ξινό.

φανούσ'ω (ἦ)· ἡ λάμπα, ἡ λυχνία.

φάσ'ωμα (τό)· ὁ φόνος.

φάσ'ῶνω (ο) φονεύω· «τὸν φάσ'ιω- σαν», τὸν ἐσκότωσαν.

φραδία (τά)· τὰ ξύλα, αἱ σανίδες.

φοραδίζω (ο)· 1) γνωρίζω ἀπὸ τέ-

χνην ἢ γενικῶς ἠξεύρω· 2) φειάνω· «δὲ φοραδίς· τίποτες», δὲν ξέρει διόλου (ἀπὸ τέχνην). φορῶ (ο)· 1) ἔχω· «ὁ μπαρὸς φορεῖ κούλιους», ὁ νοικοκύρης ἔχει χρήματα· 2) εἶμαι (ἰδίως εἰς τὸ γ' ἐνικ. πρόσ.) «φορεῖ», εἶναι· «φορεῖ ντούκανος», εἶναι μεγάλος, ἀνώτερος. «Οἱ κου-

δαραιοὶ δὲ φοροῦν μάπες», οἱ μαστόροι δὲν ἔχουν χρήματα. φοῦμο (τό)· τὸ καπνό, ὁ καπνός. χαλάτι (τὸ) πληθ. χαλάτια· τὸ ἐργαλεῖον. χοζούρω (ἦ)· ἡ βροχή. «Μᾶς γράπωσ' ἢ χοζούρω· θὰ σταμέψωμε στὸ κοῦφιο», μᾶς ἔπιασε ἡ βροχή· θὰ καθήσωμε στὸ σπίτι.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΣΗΜ. Ἐγγραφον εἰς τὴν σελίδα 9 περὶ τοπογραφικοῦ χάρτου τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης, σχεδιασθέντος ὑπὸ τοῦ Χαρολ. Ρεμπέλη καὶ παραμένοντος ἔτι ἀνεκδότου. Ἡ ἔκδοσις του ἀπεφασίσθη καθ' ὃν χρόνον εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἐκτύπωσις τοῦ βιβλίου. Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἐπακολουθῶν χάρτης προσδίδει μεγαλύτεραν ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα εἰς τὴν ὅλην λαογραφικὴν μελέτην, συγχρότως δὲ ἀποτελεῖ πρόσθετον τρανὸν δείγμα τῆς μεγάλης ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως τοῦ Χαρ. Ρεμπέλη πρὸς τὰ χόματα τῆς φιλιτάτης γενέτειράς του, καὶ γενικώτερον τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης.

Ὅφείλω νὰ εὐχαριστήσω θερμῶς τόσον τὴν Ἑπειρωτικὴν Ἑταιρείαν Ἀθηνῶν, ἥτις μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος υἱοθέτησε καὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ χάρτου, ὅσον καὶ τὴν Τοπογραφικὴν Ὑπηρεσίαν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ὡς καὶ τὴν Γεωγραφικὴν Ὑπηρεσίαν Στρατοῦ, ἥτις, τῇ ἐντολῇ τοῦ Γ.Ε.Σ., προθύμως ἀνέλαβε τὴν ἐκτύπωσιν του.

Θεωρῶ, τέλος, ὑποχρέωσίν μου νὰ εὐχαριστήσω καὶ δημοσίᾳ τὴν Πάγκειον Ἐπιτροπὴν, ὡς καὶ τοὺς ἀξιότιμους κ.κ. Ἀλέξ. Τράνταν καὶ Κων. Κατσάρην, δωρητὰς τῆς παρούσης ἐκδόσεως. [N.X.P.]

Κ Τ Ο Ρ Θ Ω Τ Ε Α

Σελίς	11	ὅτι	13	ἀντί	ἔτεσον	γράφε	ἔτεσαν
>	18	>	15	>	δέ	>	δέν
>	46	>	21	>	ἄσπρα	>	ἄστρα
>	183	>	20	>	δωροδοξία	>	γενναιοδοξία
>	269	>	36	>	Βουρμιάνη	>	Βουρμπιάνη
>	317	>	30	>	προσφερόμενα	>	προσφερόμενα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	Σελίς	5 - 6
Ἀπόσπασμα ἐκθέσεως τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπείας τοῦ Τραντείου Γλωσσικοῦ Διαγωνισμοῦ	»	7
Ἡ ζωὴ καὶ ἡ δρασίς τοῦ Χαράλ. Ρεμπέλη	»	8 - 11
Εἰσαγωγή	»	13 - 18

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Α' Τραγούδια τοῦ τραπεζιοῦ ἢ καθιστὰ καὶ τοῦ χοροῦ	»	23 - 90
Β' Νυφιάτικα καὶ τοῦ Γάμου	»	91 - 101
Γ' Λιανοτράγουδα	»	102 - 111
Δ' Νανουρίσματα	»	112 - 114
Ε' Λαζαρικά τραγούδια	»	115 - 119
Ϛ Μοιρολόγια καὶ τραγούδια τοῦ Χάρου καὶ τοῦ Κάτω κόσμου	»	120 - 125

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΕΖΑ

Α' Παραμύθια	»	129 - 151
Β' Παραδόσεις	»	152 - 164
Γ' Εὐτράπελοι διηγήσεις	»	165 - 177
Δ' Παροιμίαι καὶ παροιμιώδεις φράσεις	»	178 - 204
Ε' Φράσεις ἰδιωματικαὶ	»	205 - 215
Ϛ Λινίγματα	»	216 - 220
Ζ' Εὐχαὶ	»	221 - 223
Η' Κατάραι καὶ φράσεις λεγόμεναι ἐν θυμῷ	»	224 - 227
Θ' Ἀντιλαβαὶ	»	228
Ι' Γλωσσοδέται καὶ φράσεις ρυθμικαὶ	»	229 - 234

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ - ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΑ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ

Α' Φθογγολογικαὶ καὶ γραμματικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῶν Μαστοροχωρίων Κονίτσης	»	237 - 256
Β' Τοπωνύμια	»	257 - 279
Γ' Γλωσσάριον	»	280 - 349
Δ' Κουδαρίτικα, ἤτοι συνθηματικὸν γλωσσάριον τῶν κουδαραίων (μαστόρων)	»	350 - 356

Η ΕΚΠΟΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΑ ΧΕΙ-
ΡΑΣ ΠΡΩΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΣΕΙΡΑΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟ-
ΒΛΕΠΟΜΕΝΗΣ ΥΠΟ ΤΗΣ ΗΠΕΙ-
ΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΥΝΗΝΤΗΣΕ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ ΚΑΙ Ε-
ΝΑΝΤΙΟΤΗΤΑΣ, ΕΞ ΩΝ ΤΙΝΕΣ ΔΕΝ
ΠΡΟΕΒΛΕΠΟΝΤΟ. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩ-
ΠΙΣΙΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΠΙΒΛΑ-
ΛΕΙ ΤΟ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΝ ΚΑΘΗΚΟΝ
ΤΗΣ ΑΠΑΞ ΕΤΙ ΕΚΦΡΑΣΕΩΣ ΚΑΙ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΘΕΡΜΟΤΑΤΩΝ ΕΥΧΑΡΙ-
ΣΤΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΝΕΞΑΝΤΛΗ-
ΤΩΣ ΠΡΟΘΥΜΟΝ ΕΙΣ ΕΡΓΑ ΥΨΗ-
ΛΟΥ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ
ΟΦΘΑΛΜΙΑΤΡΟΝ κ. ΑΛΕΞ. ΤΡΑΝ-
ΤΑΝ, ΤΗΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΝ ΕΠΙ-
ΤΡΟΠΗΝ ΤΟΥ ΠΑΓΚΕΙΟΥ ΚΑΡΡΟ-
ΔΟΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΩΣ ΤΟΝ
ΠΡΟΕΔΡΟΝ ΑΥΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΕ-
ΚΡΙΜΕΝΟΝ ΦΙΛΟΝ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ
κ. Φ. ΔΡΑΓΟΥΜΑΝ, ΤΗΝ ΓΕΩ-
ΓΡΑΦΙΚΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΣΤΑΤΗΝ ΕΚΤΥ-
ΠΩΣΙΝ ΤΟΥ ΠΡΟΣΗΡΤΗΜΕΝΟΥ
ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΧΑΡΤΟΥ ΤΟΥ
ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΧΑΡ. ΡΕΜΠΕΛΗ,
ΤΟΝ ΓΕΝ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΝ ΤΥΠΟΥ
κ. ΙΩΑΝ. ΜΠΕΤΤΟΝ, ΔΙΑ ΤΑΣ
ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ, ΑΣ ΚΑΤΕΒΑΛΕ ΔΙΑ
ΤΗΝ ΥΠΟ ΤΗΣ Γ.Υ.Σ. ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ
ΤΟΥ ΕΝ ΛΟΓΩ ΧΑΡΤΟΥ, ΤΟΝ κ.
Κ. ΚΑΤΣΑΡΗΝ, ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΥΜ-
ΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗΝ ΧΟΡΗΓΙΑΝ ΤΟΥ.
ΕΓΕΝΕΤΟ ΕΠΙ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ Β.
ΜΕΛΑ, ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ Γ. ΚΑ-
ΝΕΤΣΙΟΥ, ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗΝ
ΕΙΚΟΣΤΗΝ ΙΟΥΛΙΟΥ ΕΤΟΥΣ 1954.
Η ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Εκτύπωση: Γραφικές Τέχνες ΘΕΟΔΩΡΙΔΗ
Τηλ. 26510-77358

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

51170A

KON